

Ga'dang

Ga'dang: Ga'dang New Testament

Ga'dang
Ga'dang: Ga'dang New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ga'dang

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
d27dc212-1a55-5d51-8f9d-54742e300a0f

Contents

Mateo	1
Marcos	57
Lucas	91
Juan	147
Inangwa	187
Roma	237
1 Corinto	264
2 Corinto	289
Galacia	305
Efeso	315
Filipos	324
Colosas	330
1 Tesalonica	336
2 Tesalonica	342
1 Timoteo	345
2 Timoteo	353
Tito	358
Filemon	362
Hebreo	364
Santiago	384
1 Pedro	391
2 Pedro	398
1 Juan	403
2 Juan	409
3 Juan	410
Judas	412
Nepakaammu	415

Ino Nalawara Damaga Neturakki Mateo Ino Mapeafu Sitawa Leburu

Ino Nalawara Damaga Neturakki Mateo, ipakaammuna si i Jesusino Kristo a piniliyi Dios a matturay anna mangisalak sino Judyuwera, e kunna kappay amminino tolayira a mangurug sikwana. Ino kaodduwanira a nanurakkani Mateo, Judyuwera, antu gafuna, ita'dangnganke si ino nekariyi Dios sino tolena a Judyu sino Dadana Tulag, neyakkuruwira gafu ki Jesus.

Ipaita yawa turak si i Jesusino kapatiyana mesturuwa dinunduni Dios, antu gafuna, aneno kalintiyanna a mituldu sino anggama sapitannino lintiyi Dios anna manuldu mapeafu sino patturayanna. Ino kaodduwana netulduna a neturak sitaw, naurnusira a metuntul sino angganda a sapitan. Kunnayawino limer a naurnusanna: 1) ino netulduwi Jesus sin nagananna sino kulura mapeafu sino kabibiyag, tarabafu, kalintiyann, anna labu'nenno mesapatira sino patturayani Dios (kapitulu 5-7); 2) ino netuni Jesus sino karadwera a adalanna sin nanundunanna sikwara a umang mibanyag (kapitulu 10); 3) ino amparyira mapeafu sino patturayani Dios (kapitulu 13); 4) ino netulduwi Jesus sino adalannera mapeafu sino aggangwara andino kalintiyanda (kapitulu 18); anna 5) ino netulduwi Jesus mapeafu sino makwa sino maddagguna aw andino gumamwanganino patturayani Dios (kapitulu 24-25).

Odduweno tulduwa sito leburu pelangino neturakkanda, kunnangke ino nann-odoyuwanino nalaingira a mituldu sino anggama sapitannino bitunira sey Betlehem, ino nallakarani Pedro sino utunna danum, ino nappabattunoyani Jesus sino adwera a lappat, ino nangappani Jesus sino pappagara sino buwit sino wangi'na lamis, andino amparyira mapeafu sino mattarabafuwera sino kaubasan, ino adwera a abbing, ino kasarneno abbingnga ari, andino tafuluwera a bafalatang.

Ino Bagga'na Yaw

Ino neturakkannino gagginafuwera i Jesus annino neyanakanna 1:1-2:23

Ino nanulduwani Juan a Gumabawtisar 3:1-12

Ino nappabawtisarani Jesus annino nanalodawani Ofagga nanutunggung sikwana 3:13-4:11

Ino nanulduwani Jesus sey Galilea 4:12-18:35

Ino inangwa i Jesus nangiyafu sey Galilea kiyad sey Jerusalem 19:1-20:34

Ino kauddiyana awira i Jesus annino natayanna 21:1-27:66

Ino nangngangoliyani Jesus annino nappaddanna 28:1-20

Ino Gagginafuwera I Jesus

(Luc. 3:23-38)

¹ Antuyawino neturakkanneno gagginafuwera i Jesu Kristo a gaka i Ari David a gaka kappayi Abraham. ² I Abrahamino ama i Isaac a ama i Jacob a ama payi Juda andino kakkola'ngera. ³ I Judeno amara Fares anni Zara, e i Tamarino inara. I Faresino ama i Esrom a ama i Aram. ⁴ I Aramino ama i Aminadab a ama i Naason a ama i Salmon. ⁵ I Salmonino ama i Boaz, e i Rahabino inana. I Boazino ama i Obed, e i Ruth ino inana. I Obedino ama i Jesse, ⁶ e i Jesse ino ama i Ari David.

I David ino ama i Solomon, e ino inana, atawa i Urias a inatawa i David. ⁷ I Solomonino ama i Roboam a ama i Abias a ama payi Asa. ⁸ I Aseno ama i Josafat a ama i Joram a ama i Ozias. ⁹ I Oziasino ama i Joatam a ama i Acaz a ama payi Ezekias. ¹⁰ I Ezekiasino ama i Manases a ama i Amon a ama payi Josias. ¹¹ I Josiasino

ama i Jeconias andino kakkola'ngera sin neyangnganino Judyuwera sey Babilonia ta mearipannira.

¹² Wasin nasinduweno inanawanino Judyuwera sino lubbunda, neyanaki Salatiel a i Jeconiasino amana. I Salatielino ama i Zorobabel. ¹³ I Zorobabelino ama i Abiud a ama i Eliakim a ama payi Azor. ¹⁴ I Azorino ama i Sadoc a ama i Akim a ama payi Eliud. ¹⁵ I Eliud ino ama i Eleazar a ama i Matan a ama payi Jacob. ¹⁶ I Jacob ino ama i Jose, e i Jose ino atawa i Maria a ina i Jesus a maingnganan si Kristo.

¹⁷ Kunnantu, kara'appatira a gagginafuwi Jesu Kristo mangiyafu ki Abraham makkiyad ki Ari David. Kara'appatira kappay mangiyafu ki Ari David makkiyad sino inanawanino Judyuwera sino lubbunda ta mearipannira sey Babilonia. Kara'appatira kappay mangiyafu sino inanawanda sino lubbunda makkiyad sino neyanakanino maingnganan si Kristo.

Ino Neyanakani Jesu Kristo

(Luc. 2:1-7)

¹⁸ Antuyawino istoriyeno neyanakani Jesu Kristo. Neturatuwi Maria a inana a meatawa ki Jose, udde sin liyera a matawa, naammuwan si mabussitin gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios. ¹⁹ I Jose a mangatawana sikwana, minakkurug sino lintiyi Moises, udde ammena anggama meyatatalli Maria. Antuweno dinandamma si ikatwena a awana makaammu.*

²⁰ Wasin aggadandammannenay, agyanino angheli Afu Dios a nappadda sikwana si tenap, e nassapit si, "Jose a gaka i David, ammeke mattalawa mangatawa ki Maria, se ino nabussitanna, naggabwat sino pannakadameno Espirituwi Dios. ²¹ Lalakineno iyana'nga, e ingnganannuna si Jesus, se antuneno misalak sino tolenera sino liwa'da."

²² Nakwa ammin yaw takesi meyakkuruwino nepasapiti Afu Dios sino tata a gumalabbunna a kunna si, ²³ "Mabussi'nenno tata a balatanga ammena kepay nasengged, e miyana'nga si lalakiya maingnganan si Emmanuel,"† anggama sapitan, ana i Dios sikwatam.

²⁴ Wasin nafati Jose, kinurungngeno sinapitino anghel e inatawana i Maria, ²⁵ udde ammena dinuruwi Maria kiyad si ammena neyanakino abbingnga. E wasin neyanak, nginani Jose si Jesus.

2

Ino Naddayawanino Nalalaingira Ki Jesus

¹ Neyanaki Jesus sey Betlehem a lubbunna Judea sin natturayani Ari Herodes. Wasinoy, agyanino inangngira sey Jerusalem a naggabwat sino lattakanna sinag a nalalaingira a mituldu nu sanneno anggama sapitannino bitunira. ² Wasin ginamwangira sinay, nabbebutira a nassapit si, "Sintawino agyananino bawuwa neyanaka ariyeno Judyuwera? Se initamiyeno nappaddanino bituna senyalneno neyanakanna, e antuweno inangkami sitawa maddayaw sikwana."

³ Wasin diningngaggi Herodes inay, nappelalotino dararanna, kunna kappayino korwanira a tolay sey Jerusalem. ⁴ Antu gafuna, nepaayangngeno pangafuwani-rana padi andino mamnesturuwerana lintig, e nebebu'na sikwara nu sintawino keyanakanino Kristo. ⁵ "Sey Betlehem sito probinsiya a Judea," nesomba'da. "Se antuweno nepeturakki Dios sino gumalabbunna si'ina kunna si,

* **1:19** 1:19 Ino gagangena Judyu, nu wara netulaga mangatawa si balatang, nebilangin si atawana. Nu wara nakwa e dinandamma si ammena ituluy, maawag si a'danneno balatang si papela mangipakaammu si ikatwena. Maawaggappay si wara adwa a tistigu. † **1:23** 1:23 Isaias 7:14

⁶ 'Ino Betlehem a sako'ma Judea, antuweno kapapatiyan sino madayawira a lubbunna Judea, se antuneno paggabwatanino matturaya mifuyut anna mimut sino tolekira a gakagaka i Israel.' '*

⁷ Wasinoy, nepaayi Herodes inayira a nalalainga mituldu sino anggama sapitan-nino bitunira takesi tatabbannera a ira pelang, e naammuwannana sikwareno fustuwa tiyemponeno nappaddanino bitun. ⁸ Wasin naammuwannan, dinundunnera sey Betlehem e sinapi'na si, "Umangkayu sinay, e tufukandaw si nalawad inaya kalu'bit. Nu sumpalandaw, mulikayuna sitaw ta itulduyu sikwak takesi umangngappaya maddayaw sikwana."

⁹⁻¹⁰ Wasin nabalina nattunino ari sikwara, ginikkatira, e nappelalotino aanganda, se initarra kappayino bituna initarra si'in. Nefuyu'nera makkiyad sino batungngeno balaya agyananino kalu'bit, kasena nittud. ¹¹ Sinallungira sino balay, e initarano kalu'bit anni Maria a inana. Namaliturira a naddayaw sino kalu'bit, kasera nelawanino nakkakangina a neyangkalinda, e neya'dara sikwaneno rigalura a bulawan, bambanguwa insensuwa ngananda si frankinsens, anna mirra.

¹² Wasin manawiran, nepatenappi Dios sikwara si ammerana muli ki Herodes, antu gafuna, tangananino nallakaranda a nuli sino lubbunda.

Ino Nabbukalanda Jose A Umang Sey Egipto

¹³ Wasin inanawinnino nalalaingira, nappadda ki Jose ino tata a angheli Afu Dios si tenap, e sinapi'na sikwana si, "Gumabwakka, e ibukalnuweno kalu'bit annino inana ta umangkayu sey Egipto. Agyangkayu sinay kiyad si itulduk si mulikayu, se ino gakkaddi Herodes, paintufu'ngeno kalu'bit ta ipapapadena."

¹⁴ Wasinoy, ginabwati Jose e neikka'nenno kalu'bit annino inana si tangngana gafi ta umangngira sey Egipto. ¹⁵ Antuweno nagananda kiyad sino natayani Herodes. Nakwenay takesi meyakuruwino nepasapiti Afu Dios sino gumalabbunna a kunna si, "Inayangkuweno Abbingku a manaw sey Egipto." †

Ino Nappapatayani Herodes Sino Kalu'bitira

¹⁶ Wasin nalasini Herodes a binalabaliyampelangino nalalaingira, nappelalotino bungu'na. E sinapi'na sino sindalunera ta umangngira mamapatay sino amminira a kalu'bita lalakiya maddawun kiyad si adwarun sey Betlehem anda sino wewe'nginna a lulubbun. Se ammuna si antuweno fustuwa kabayangngeno tiyempowa nappaddanino bitun se ammuna kinalyawanino sinapitino nalalaingira sikwana. ¹⁷ Gafu sinaya nakwa, neyakuruwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna a i Jeremias a kunna si,

¹⁸ "Madingngag sey Rameno nappelalota tangi'da gafu sino loneno nakanda. Tangitani Raquelino abbingnera. Ammena anggama mabambayan, nu ammuna lud aggetangatangit, se awaninnino abbingnera." ‡

Ino Inangnganda Jose Sey Nazaret A Naggabwat Sey Egipto

¹⁹ Wasin natayinni Herodes, nappaddeno tata a angheli Afu Dios ki Jose si tenap sin nagananda sey Egipto, ²⁰ e sinapi'na si, "Gumabwakka ta iyanomino kalu'bit annino inana ta mulikayu sey lubbundawa Israel, se natayinnino nassapit si mapapatayino kalu'bit." ²¹ Antu gafuna, ginikkatira e nuliwera sey Israel.

²² Udde wasin diningngaggi Jose si nepataliyi Arkelao a abbingi Herodes a matturay sey Judea, mattalawa muli sinay. Nepatenakkappayi Afu Dios ki Jose ta umangngira magyan sey probinsiya a Galilea. ²³ Inangngira nagan sey Nazaret. Nakwenay takesi

* 2:6 2:6 Mikias 5:2 † 2:15 2:15 Oseas 11:1 ‡ 2:18 2:18 Jeremias 31:15 Sino nakammi Jeremias, i Raquelino mebilang si ineno ammuna Judyu, e ino abbingnera ino gakagakeno abbingira i Israel a naaffut anna nearipan sey Babilonia. I Mateo pay, usaranna i Raquel si ampariyino bafabbayira sey Betlehem a natayino abbidera.

meyakkuruwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna mapeafu ki Kristo a kunna si, “Maingngananna si taga-Nazaret.”§

3

Ino Nanulduwani Juan A Gumabawtisar

(Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18; Jn. 1:19-28)

¹ Wasin tiyempowa naganangkepera Jesus sey Nazaret, inangngi Juan a Gumabawtisar sino kalolowata sako'ma Judea, e nanuldu sino tolayira a inang naningngag sikwana. ² Sinapi'na si, “Iboboliyuweno liwa'daw, se ara'niyennino patturayani Dios.” ³ I Juanino sinapiti Isaias a gumalabbun sin nassapitanna si,

“Antuneno mikulakulawu sey kalolowata massapit si, ‘Idadandawino lakarannino Afuyu a gumamwang takesi nalawanneno dalana pallakaranna.’ ”*

⁴ Ino barawasiyi Juan, naangwa si du'du'na kamelyu anna gaddangino sintaronna. Ino a'akkananna, durun anna diyuna ayokan. ⁵ Inang sikwaneno tolayira a naggabwat sey Jerusalem anda sino ammina lulubbunna Judea anda sino lulubbuna nassalidadamang sino wawwanga Jordan. ⁶ Nepunnureno liwa'da, kaseyira binawtisarani Juan sino wawwanga Jordan.

⁷ Udde wasin naita i Juanino odduwera a Fariseo anda Saduceo a umang mapabawtisar sikwana, sinapi'na sikwara si, “Mayan umangkayuwa massalasangkun sitaw? Inyeno nassapit sikwayu si meli'wakayu sino kastiguwi Dios nu mabawtisarangkayu? ⁸ Ammena dama, nu ammeyu abbu ipaita sino aggangwayu si gakkuruwa neboboliyuweno liwa'daw. ⁹ Ammeyu kappay nganan si meli'wakayu sino kastiguna se i Abrahamino gagginafuyu, se massiki iyawira a batu, dama i Dios a pabbalin si gakagaka i Abraham. ¹⁰ Inona kastiguwi Dios sikwayu, meyamparig si wataya nedadana paggabba si kayu, e kadda kayuwa ammena mammunga si nalawad, mefungalla magabba e masikkulan.”

¹¹ Wasinoy, netuluyna a nassapit si, “Aneno metufara gumamwanga napatig amma sikwak. Gafu sinaya kinapatingnga, ammek meannunga mattammit sino sapatu'na.† Bawtisarantakayu pelang si danum ta mepaita si iboboliyuweno liwa'daw, udde sikwana, bawtisarannakayuna sino Espirituwi Dios anna si afuy. ¹² Antuneno mangukum sino tolayira. Meyamparig si tolaya aneno miyawa pitta'ma sino apaya naaggik. E ino nabbagat, iyalangnga, udde ino pittapanna, itakkumma sino afuya ammena maaddap.”

Ino Nappabawtisarani Jesus

(Mar. 1:9-11; Luc. 3:21-22)

¹³ Sinoya tiyempowa namawtisarani Juan sino tolayira, ginamwangi Jesus a naggabwat sey Galilea e inang sino wawwanga Jordan ta mappabawtisar ki Juan.

¹⁴ Udde amme anggammi Juan, e sinapi'na si, “Ikkana'ngaddino mappabawtisar sikwam. Mayan ikkammangke ino umang mappabawtisar sikwak?”

¹⁵ Udde sinombati Jesus si, “Kadde, massiki akwannu, se antuweno meannunga akwanta takesi tuntulanta amminino anggammi Dios a makwa.” Wasinoy, binawtisarani Juan.

§ 2:23 2:23 Ino sapi'na Nazaret, awan sino Dadana Tulag, udde sino tiyempowi Jesus, bibissangngino lubbuna Nazaret anna pappoporayanino tolayira (itannu sino Jn. 1:46), antu gafuna, ino anggammi Mateo a sapitan, odduwera a gumalabbuna nassapit si pappoporayanino tolayira i Jesus. * 3:3 3:3 Isaias 40:3 † 3:11 3:11 Ino tata a tarabafuweno kaabbafawana aripan si'in, iyangngeno sapatu'nenno amungnga nu wara umangnganna e ariyanna kappay nu muli anna sumallung sino balay. Antu gafuna, ino anggammi Juan a sapitan, ammena nebilangino baggina si meannunga masserbi si massiki aripanni Jesus.

¹⁶ Wasin nasinduwa nabawtisarani Jesus, gina'dangin sino dappit, e kaka'meng kelanga nabukkatanino langit. E naitaneno Espirituwi Dios a naddassa kunnangke kalapatiya naffun sikwana. ¹⁷ E agyanino naddamit sey langita nassapit si, "Antuyawino iiddukangkuwa Abbingku, e maangammakungke gafu sikwana."

4

Ino Nanalodawani Ofagga Nanutungung Ki Jesus

(Mar. 1:12-13; Luc. 4:1-13)

¹ Wasinoy, nefuyutino Espirituwi Diosi Jesus sino kalolowat takesi tutunggunani Ofag. ² Nagyan sinay si appatafuluwa aw anna gafiya awana nangapangan, kasena gini'nenno bisinna. ³ Wasinoy, i Ofagga gumatutungung, inang sino agyananna e sinapi'na si, "Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, sapitannu sitawira a batu ta mabbaliyera si maakkan."

⁴ Udde sinombati Jesus si, "Ino neturakka sapiti Dios, kunna si, 'Bakkampelanga maakkanino ikabiyangnga tolay, nu ammena kappelud ammina sapitanni Dios.' " *

⁵ Wasinoy, nefuyuti Ofag sino nadosana lubbuna Jerusalem, e nepata'dangnga sino kata'nangana partineno Templo. ⁶ E sinapi'na si, "Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, mallattuka, se ino neturakka sapiti Dios, kunna si, 'Tunanni Diosino anghelnera ta imutandaka. Tampayandaka takesi ammeke makalowan, massiki ino takkim, ammena mabiyaran si batu.' " †

⁷ Sinombati Jesus si, "On, udde kungkappayino neturakka sapiti Dios si, 'Ammemmad dalodawanni Dios a Afum.' " ‡

⁸ Waso kunnenoy, nefuyuti Ofag sino ata'nangingke a kulud, e nepaitana sikwaneno ammina patturayan sito lubag andino kinaba'nanda. ⁹ Sinapiti Ofag sikwana si, "Iya'dak ammin yaw sikwam, nu mamalitugga a maddayaw sikwak."

¹⁰ Udde sinombati Jesus si, "Manokan, Ofag! Se kunnino neturakka sapiti Dios si, 'Dayawandonaddi Dios a Afuyu, e antu nabbelangino passerbiyandaw.' " §

¹¹ Wasinoy, inanawi Ofag, e agyanino anghelira a ginamwanga nanuffun sikwana.

Ino Nangiyafuwani Jesus A Nanuldu

(Mar. 1:14-15; Luc. 4:14-15)

¹² Wasin diningngaggi Jesus si nabaluri Juan, nuli sey Galilea. ¹³ Udde ammena nagan sey Nazaret, nu ammena lud nagan sey Capernaum, tata a lubbun sino dappi'na bebaya Galilea a sako'meno Zabulon anni Neftali si'in. ¹⁴ Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Dios ki Isaias a gumalabbunna a kunna si,

¹⁵ "Ino Galilea a sakopanneno lubagga neya'da sino gakagakara Zabulon andino gakagakara Neftali, a agyan sino dappi'na bebay anna sino dammangngeno wawwanga Jordan, antuweno agyananino bakkannira a Judyu. ¹⁶ Ino tolayira sinay, kunnangke naganira si lammuk, e kunnangke ireno iturayanino katayan se awana innanamanda. Udde sitoaya, aneno itanda a natuyagga sirwat, se nappadda sikwareno mappabaggaw sino nakanda." *

¹⁷ Mangiyafu sinoya tiyempo, neyafuwi Jesus a nanulduwa nassapit si, "Ibobiyuweno liwa'daw, se ara'niyennino patturayani Dios."

Ino Nayani Jesus Sino Palunguwa Adalannera

(Mar. 1:16-20; Luc. 5:1-11)

¹⁸ Wasin tata si awa malallakari Jesus sino dappi'na bebaya Galilea, initaneno adwera a makkolaka gumattafukul, da Simon a isamura si Pedro anni Andres. Iyattureno tafukulda sino bebay. ¹⁹ Sinapi'na sikwara si, "Mebulungkayu sikwak

* 4:4 4:4 Deuteronomio 8:3 † 4:6 4:6 Salmo 91:11-12 ‡ 4:7 4:7 Deuteronomio 6:16 § 4:10 4:10 Deuteronomio 6:13 * 4:16 4:16 Isaias 9:1-2

takesi pabbalintakayu si kunnangke gumattafukul si tolay.” ²⁰ Inanawandanino tafukulda e nebulunira sikwana.

²¹ Sin aggelakalakarira sino dappi'na bebay, inita kappayi Jesusino adwera a makkolaka da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo. Aggatakayira andino amara sino abanda a mamiyangay sino tafukulda. Inayanira i Jesus, ²² e inanawandanino abanda annino amara, e nebulunira pay ki Jesus.

Ino Nanulduwan, Nangibanyan, Anna Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitira (Luc. 6:17-19)

²³ Nannodoyuwi Jesus sino ammina probinsiya a Galilea. Nanuldu sino sinagogera a nangibanyag sino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, anna nepabbattunoynero naddadaruma a takitino tolayira annino dya'na baggira. ²⁴ Naddinnamino inangangwa i Jesus kiyad sino ammina sakopanna Siria, antuweno inang sikwaneno ammina matakitira anna madyatanira a kakunnenno naunagganira si narakkatta espiritu, ino makkoldatira, andino paralitikuwera, e nepabbattunoynera ammin. ²⁵ Antu gafuna, odduweno tolayira a dinandan sikwana a naggabwat sey Galilea, sino Tafuluwera a Lubun, sey Jerusalem anda sino korwana lubbunna Judea, anna sino dammangngeno wawwanga Jordan.

5

Ino Netulduwi Jesus Sin Nagyananna Sino Kulud

¹ Wasin inita i Jesusino odduwera a tolay, nanu'du sino kulud* e nattuttud sinay. Wasin nakkakarampattino adalannera sino agyananna, ² sinulduwannera. Sinapi'na si,

Ino Nagasatira A Tolay (Luc. 6:20-23)

³ “Nagasatino tolayira a nangammu si pobiriyera si pannakadama a mangwa sino panggammani Dios nu awana duffunna, se ireno mesapat sino patturayanna.

⁴ “Nagasatino tolayira a aggalowino nakanda gafu sino liwa'da, se bambayanira i Dios.

⁵ “Nagasatino tolayira a tagatulutuluk sino urayi Dios, se appandeno ammina nekariyi Dios.

⁶ “Nagasatino tolayira a kabbatandangke a mangwa sino panggammani Dios, se duffunannera ta damara a akwan.

⁷ “Nagasatino tolayira a naallak si korwana tolay, se allakkannira payi Dios.

⁸ “Nagasatino tolayira a pittatandeno nakanda sino panggammani Dios, se iraneno mita sikwana.

⁹ “Nagasatino tolayira a mappalawad sino abbafarulunino kasittolerera, se ireno mebilang si abbingi Dios.

¹⁰ “Nagasatino tolayira a melopalopet gafu sino pangwanda sino panggammani Dios, se ireno mesapat sino patturayani Dios.

¹¹ “Nagasakkayu nu atatallandakayu anna ilopalope'dakayu anna massisiriya a massapit si narakkat mappeafu sikwayu gafu sino nanguruwandaw sikwak.

¹² Nappelalo'naddino aangandaw, se nedadumeno labuta neyimfuni Dios para sikwayu sey langit. Se ino akwanda sikwayu, kunna kappayino nakwa sino gumalabbunira si'in.”

Ino Mappeafu Sino Asin Annino Sirwat (Mar. 9:50; Luc. 14:34-35; Mar. 4:21-23; Luc. 8:16-18)

* 5:1 5:1 Ino anggama sapitan sino dami'na Griego, bakkanna tata a ata'nanga kulud, nu ammena lurino kakuluran onnu kamukaggan. Odduweno kulura ara'ni sino bebaya Galilea.

¹³ Netuluyi Jesus a nanuldu, e sinapi'na si, "Ikkayuwa mangurug sikwak, meyam-pariggayu si asin sino tolayira sito lubag. Udde nu dumantakino asin, ammenan dama a pulinino pe'na. Awaninna serbina, e metakkubbelang, e pappipi'nakkanino tolayira.

¹⁴ "Meyampariggayu kappay si sirwata mawwaldag sino nakammino tolayira sito lubag. Dandammandonad si nu wara lubbun sino munsu'nga kulud, maitengke. ¹⁵ Awangkappay misigi si lampara, kasena abbugan si angoran, nu ammena lud itappat takesi itan amminino taabbalayireno akwanda. ¹⁶ Kunna kappay sikwayu, ammeyu nad ilefangngino angnguruddaw, nu ammekayu lud massirwat sino ammina tolay takesi itandeno nalawara aggangwayu e dayawandana i Dios a Amayu sey langit."

Ino Mapeafu Sino Lintiyi Moises

¹⁷ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Ammeyu nad dandamman si inangngak sitawa mappaiibat sino lintiyi Moises andino neturakkino gumalabbunira, nu ammek lud inang sitaw takesi iyakkuruggu amminino sinapi'da.† ¹⁸ Sapitangku gakkurug sikwayu, makkiyad si ana kepay yo lubag anna langit, awaningke a maawan sino ana sino lintiyi Dios, massiki ino kaabbafawana sapit onnu ino tata a tulnak, kiyad si makwa amminino gakkaddi Dios. ¹⁹ Antu gafuna, nu wara ammena mangurug sino massiki kalalampawana lintiyi Dios anna antu kappayino itulduna sino korwanira, mebilang si kaabbafawan sino patturayani Dios. Udde ino mangurug sino lintig e itulduna pay sino korwanira, mebilang si napatig sino patturayani Dios. ²⁰ Udde ino sapitangku sikwayu, nu ammena nalawarino annuntuldaw sino lintiyi Dios amma sino Fariseowera andino mamnesturuwerana lintig, ammeyu dama a mesapat sino patturayanna."

Ino Mapeafu Sino Bungut

²¹ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Diningngaddawino lintiya netuldu sino gagginafutamira si'ina kunna si, 'Ammeyu nad mamapatay, se nu wara mamapatay, maukum anna makastigu.' " ²² Udde sapitangku sikwayu si massiki ino mabbungut sino bulunna, maukum. Ino kappay tolaya miyatatal sino bulunna a massapit si "Awana serbim," medarum sino pangafuwanira. E ino kappay tolaya massapit sino bulunna si "Abulka," meannunga metakkub sino afuy sey infiyernu. ²³ Antu gafuna, nu wara iwa'la'nu ki Dios sino Templo, e madandammu si wara pabbungutanino bulunnu sikwam, ²⁴ anawannu naddino iwa'la'nu ta umangka abbu mappakoli sikwana, kaseka muliya miwa'lat sino iya'dam ki Dios.

²⁵ "Nu wara manggamma midarum sikwam, malangka nadda umang sikwana ta makitatabbagga si nalawad. Se nu ammem akwan inay, idarundaka sino huwes, iyalawa'daka sino pulis, e mabalugga. ²⁶ Sapitangku gakkurug sikwam si ammeke makalawan sino abbaluran kiyad si mapagan amminino multam."

Ino Mapeafu Sino Makibulun

²⁷ "Diningngaddokappayino netuldu sikwara si'ina kunna si, 'Ammekayu nad makibulun.' ²⁸ Udde sapitangku sikwayu si ino lalakiya aggatulang si tata a bafay e imallanna, nakibulunin sino nakamma. ²⁹ Antu gafuna, nu ino diwanana matamino paggabwatanino palliwatannu, tuketannu ta itakkummu. Se tawwareno makuranganino baggim si tata a partina amma sino awana kurangnga, e metakkugga sey infiyernu. ³⁰ E nu ino kappay diwanana kama'nuweno paggabwatanino

† 5:17 5:17 Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...nu ammek lud inang sitaw takesi ipakaammukino fustuwa angganda a sapitan.

palliwatannu, ga'bungannu ta itakkummu. Se tawwareno makuranganino baggim si tata a partina amma sino awana kurangnga, e metakkugga sey infiyernu.”

Ino Mapeafu Sino Mikatway Sino Atawana
(Mat. 19:9; Mar. 10:11-12; Luc. 16:18)

³¹ “Aneno netuldu kappay si'ina kunna si, ‘Nu ikatwayino lalakiyeno atawana, wara nad iya'dana si turakka pangitan si nakkatwayira.’ ³² Udde sapitangku sikwayu si ino lalakiya mikatway sino atawana a bakkanna gafu sino akkibulunino bafay, malliwat. Liwa'na se pabbalinneno bafay si makibulun nu mangatawa kappay. E ino kappay lalakiya mangatawa si bafaya nekatway, makaliwakkappay si makibulun.”

Ino Mapeafu Sino Massapata
(Sant. 5:12)

³³ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Diningngaddokkappayino netuldu sino gagginafutamira si'ina kunna si, ‘Ammeyu nad talekkuranino nekariyu, nu ammeyu lud akwanino nesapatayu ki Afu Dios.’ ³⁴ Udde sapitangku sikwayu si ammekayungke nad massapata. Ammeyu nad passapateno langit, se antuweno pattutturani Dios a matturay. ³⁵ Ammeyu naggappay passapateno lubag, se antuweno pitappatanna sino takkina, onnu sey Jerusalem, se antuweno lubbunino madandayawa Ari. ³⁶ Massiki ino uluyu, ammeyu nad passapata, se ammeyu dama a mapafuraw onnu mapangisitino massiki tata a abuk. ³⁷ Unoyнено sapitandopelang si ‘On’ onnu ‘Awan’ nu gakkuruwino ikarim, a ammeyu dagganan si sapata. Se massiki sanna a idaggayu, maggabwat ki Satanas.”

Ino Mapeafu Sino Mabbalat
(Luc. 6:29-30)

³⁸ “Diningngaddokkappayino netuldu sikwara si'ina kunna si, ‘Nu wara tolaya manaral sino mateno bulunna, madaral kappenaddino matana, e ino tolaya manammu sino ngipanneno bulunna, matammu kappenaddino ngipanna.’ ³⁹ Udde sapitangku sikwayu si ammeyu nad mabbalat sino tolaya mangwa si narakkat sikwayu, nu ammekayu lud mangwa si kunnayaw. Nu wara manipang sino diwanana paringilnu, purayannu ta sipangnganna kappayino tafik. ⁴⁰ Nu wara kappay midarum sikwam e pammultandaka si barawasi, nalawad nu iya'dangkappayino tafalnu. ⁴¹ E nu wara mipatut sikwama mattu sino iggamma si takilometro, massiki nu attunnu si adwa a kilometro. ⁴² Nu wara marang sikwam, a'dannu, e nu wara kappay takkawanda sikwam, ipatakkom.”

Ino Aggangam Si Kakkalinga
(Luc. 6:27-28, 32-35)

⁴³ “Diningngaddawino netuldu sikwara si'ina kunna si, ‘Anggammandonaddino bafulundawira, e kababannaddawino kakkalingayuwera.’ ⁴⁴ Udde sapitangku sikwayu si anggammandonaddino kakkalingayuwera anna ikararandonaddino milopalopetira sikwayu ⁴⁵ takesi maita si gakkuruwa abbindakayuwi Dios a Amayu sey langit. Se i Dios, pawwaldanneno sinag sino ammina tolay, massiki narakkat onnu nalawad. E purananna kappay sino lubangngeno naggaddangnga tolay anna sino lubangngeno bakkanna naggaddang. ⁴⁶ Nu ino pelang manggam sikwayuweno anggammandaw, wara kad labu'daw ki Dios? Massiki ino naingapira a gumattuki si buwit, damara a mangwa si kunnenoy. ⁴⁷ E nu ino pelang bafulundawireno pannakammandaw, sanna kaddino kedumandaw sino korwanira? Se massiki ino ammera nangammu ki Dios, akwanda kappay. ⁴⁸ Kunnantu, maawag si awaningke nad pakkuranganino kinalawaddaw a kakunna i Dios a Amayu sey langita awaningke pakkuranganna.”

6

Ino Annuffun Sino Mekakallakkira

¹ Netuluyi Jesus a nanuldu, e sinapi'na si, "Itandaw ta nu mangwakayu si nalawad, ammeyu ipaita si korwana tolay ta dayawandakayu. Se nu kunnenoyino akwandaw, awanna a labut si appandaw sino Amayu sey langit.

² "Antu gafuna, nu manga'dakayu si duffun sino mekakallakkira, ammeyu nad ipaita anna padidingngag sino odduwera a tolay a kunneno akwanino massasannakammira sino paddayawanda anna sino dalan takesi medayawira. Sapitangku gakkurug sikwayu, inapparanino labu'da. ³ Antuweno nu wara iya'dayuwa duffun sino mekakallakkira, ammeyu nad ipakaammu massiki sino kadikkattana bulundaw ⁴ takesi awana makaammu. E ino Amayuwa mita sino akwandawa amme maammuwanna korwan, antuneno mallabut sikwayu."

Ino Mapeafu Sino Kararag (Luc. 11:2-4)

⁵ Sinapikkappayi Jesus si, "Nu makkararaggayu, ammeyu nad tuntulannino aggangweno massasannakammira, se angganda a matta'dagga makkararag sino paddayawanda anna sino paddarambalanna dalan takesi itanireno tolayira. Sapitangku gakkurug sikwayu, inapparanino labu'da. ⁶ Udde nu makkararagga, sumallungka si kwartuwa ikka pelang e iyaku'nu, kaseka makkararag ki Dios a Amama ammena maita. E ino Amama mita sino akwannuwa amme maammuwanna korwan, antuneno mallabut sikwam.

⁷ "Sino kararaddaw, ammeyu nad musar si odduwa sapit a ammeyu dandamman-nino anggamma sapitan a kunneno aggangweno tolayira a amme nangammu ki Dios. Kunnenayino akwanda se aridda si madingngaggino kararadda gafu sino kasoddangnga. ⁸ Ammeyu tuntulannino akkararadda, se ino Amayu sey langit, ammunanino awandaw liyeyuwa aranggan. ⁹ Kunna nad yawino akkararaddaw. 'Amamiya ana sey langit, madayonaddino ngannu. ¹⁰ Gumamwangngaddino paturayannu takesi maangweno panggammannu sito lubag a kunna pay sey langit. ¹¹ Iya'dam sikwamiyeno makkana awammi sitawa aw. ¹² Pakomannuweno liwa'mi se pakomammi kappayino nakaliwatira sikwami. ¹³ Duffunandakami ta ammekami matutunggungan e meli'wakami si narakkat.*

¹⁴ "Pakomandonaddino malliwatira sikwayu, se nu pakomandawira, pakomandakayu kappayino Amayu sey langit. ¹⁵ Udde nu ammeyuwera pakoman, amme kappay pakomanino Amayu sey langitino liwa'daw."

Ino Mapeafu Sino Mallantanga Mangngan

¹⁶ Wasinoy, netuluyi Jesus a nassapit si, "Nu mallantangkayuwa mangngan, ammeyu nad ipaita si malowino nakandaw a kunneno aggangweno massasannakammira. Se angganda a maammuwannino tolayira si mallantangira a mangngan, antuweno ammera lawarannino baggira. Sapitangku gakkurug sikwayu, inapparanino labu'da. ¹⁷ Antuweno nu mallantangkayuwa mangngan, mimutungkayu nad anna mallagguggayu ¹⁸ takesi awana mangammu si mallantangkayuwa mangngan, nu bakkampelangi Dios a Amayuwa ammena maita. Se itanneno akwandawa amme maammuwanna korwan, e antuneno mallabut sikwayu."

Ino Mapeafu Sino Kinaba'nang Sey Langit (Luc. 12:33-34)

* **6:13** 6:13 Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...meli'wakami sino Diablo.

19 “Ammekayu mampat si kinaba'nang sito lubag, se ino kukwayu sitaw, naladda a darallanna anay anna lati,[†] e aneno tolayira a sumallunga mattakaw. 20 Antu nad ampattandawino kinaba'nandaw sey langit, se awaningke a anay anna latiya manaral, e awangkappaya makatallunga mattakaw. 21 Se ino kakuruwana, ino agyananino kinaba'nandaw, antu kappayino agyananino nakandaw.”

Ino Mapeafu Sino Gumansirwa'na Baggi
(Luc. 11:34-36)

22 “Ino mata, antuweno gumansirwa'na baggi. Antu gafuna, nu nalawarino angngitama mittata ki Dios, mabbaggawino nakammu. 23 Udde nu narakkattino angngitam, lammuk kepayino nakammu. Nu sapitannu si nabaggawino nakammu gampade lammuk kena, gakkuruwingke a lammuk kepay.”

Ino Aggimuti Dios Sino Manalakkira Sikwana
(Luc. 16:13; 12:22-31)

24 “Ammena dama nu adweno amungngeno tata a aripan, se anggammanneno tata e ka'ganneno tata. Ipatingnga kappayino tata e balawanneno tata. Antu gafuna, nu pirakino aggadandammandaw, ammeyu dama a mangwa sino panggammani Dios.

25 “Antuwenayino gafuna a sapitangku sikwayu, ammekayu nad maddararan mapeafu sino akkanan, inuman, anna barawasiya maawaddaw sitawa biyag. Ammena kad napatiyino biyag anna baggiyu amma sino akkanan anna barawasi? Gafu se i Diosino nanga'da sino biyag anna baggiyu, antu kappayino manga'da sino maawaddaw. 26 Dandammandonaddino mammanukira. Ammera mabbini, ammera ke maggani, awangkappay alanda a pimfunan sino akkananda, udde ammera mabisinan, se iya'deno Amayu sey langitino akkananda. Ammekayu kad napatig amma sino mammanukira? 27 Ino tata kappay, massiki nu makadaradarangkayu, ammeyu dama a pasoddannino biyaddaw si massiki taorappelang.

28 “Mayan maddararangkayu kappay mapeafu sino pabbarawasiyu? Itandawino addokallino sabungira sino danak. Ammera mattarabafu anna massinnun, 29 udde sapitangku sikwayu, massiki i Ari Solomon a naba'nangngingke, awana barawasina a mekunna sino kinalawarirenaya sabung. 30 Nu kunnenayino kinalawara iya'da i Dios sino kaddattira sino danaka mabiyayira pelang si tata si aw e masikkulanira si kadarama'na, ammena kaggappay manga'da sino barawasiya awandaw? Mayan kurang kepayino annala'daw sikwana? 31 Antu gafuna, ammekayu nad maddararana massapit si, ‘Sintomatino pappammi sino akkanammi anna inumammi andino pabbarawasimi?’ 32 Se antuweno kabbatannino tolayira a amme nangammu ki Dios. Udde sikwayu, ammuweno Amayu sey langit si awandawira ammin inay. 33 Antu gafuna, pittatandonaddino nakandawa maddandam sino patturayani Dios andino annuntuldaw sino naggaddangnga pakwana sikwayu, e iya'danana ammin inaya awandaw. 34 Kunnantu, ammeyu nad paddararananino makwa nu daramat. Se ino makwa nu daramat, kaseyuna dandamman sino. Se fustuwennino dyata lawumandaw kadda aw, e ammeyu nad dadagganan.”

7

Ino Angngukum Sino Bafuluntamira
(Luc. 6:37-38, 41-42)

1 Netuluyi Jesus a nanulduwa nassapit si, “Ammeyu nad ukumannino bafulundawira takesi ammerakayu pay ukumanni Dios a makastigu. 2 Se ino angngukundaw sino bafulundawira, kunna kappeneno angngukumi Dios sikwayu. Nu awana

[†] 6:19 6:19 Sino dami'na Griego, odduwa keusaranino sapi'na lati. Ino anggamma sapitan, massiki sanna a mangngan onnu manaral a kunnangke lati, akad, ballaingan, anna bu'buk.

alla'daw sikwara, ammerakayu pay allakkanni Dios. ³ Kunnangke aggitannuweno bibissangnga ana sino mateno bulunnu, a ammem magi'nenno dokalla ana sino matam. ⁴ Ansannu massapit sino bulunnu si ariyannuweno ana sino matana a ammem maiteno ana sitan matam? ⁵ Ikka a massasannakam, ariyannubbuweno ana sino matam takesi nalawarino angngitam, kasem dama a ariyanino ana sino mateno bulunnu.”

⁶ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Ammeyu ipatuta manuldu sino tolayira a man-gayoyung sino nadiosana sapiti Dios se ammera anggama dingngaggan. Meyam-pariyira si atu onnu bafuy, se massiki nu nangineno iya'dam sino nabunguta atu, katandaka kepay, e massiki nu perlasino itakkummu sino bafuy, pappipi'nakkanna pelang.”

Ino Mapeafu Sino Aggarantam Ki Dios

(Luc. 11:9-13)

⁷ Sinapikkappayi Jesus si, “Kanayungkayu nadda marang ki Dios, e iya'dana sikwayuweno arangngandaw. Ituluydokappaya mintufuk sikwana sino awandaw, e sumpalandaw. Itulutuluydokappaya mattottok, e mabukkatanino sawang ta makatallungkayu. ⁸ Se massiki inyeno marang ki Dios, maa'dan. Massiki inyeno mintufuk, makasumpal, e massiki inyeno mattottok, mabukkatanino sawang para sikwana. ⁹ Dandammandaw, ikkayuwa mapparanak, nu tinapayino arangngannino abbindaw, a'dandokad si batu? ¹⁰ Onnu nu bilisino arangnganna, a'dandokad si ulag? ¹¹ Ikkayuwa narakkatta tolay, ammuyuwa manga'da si nalawad sino abbindaw. Mannanotinna ki Dios a Amayu sey langit, nalawanneno iya'dana sikwara a marang sikwana.

¹² “Kunnantu, akwandonad sino kasittoleyuweno anggandawa akwanda sikwayu, se antuweno anggama sapitannino ammina lintiyi Moises andino tulduweno gumalabbunira.”

Ino Bibissangnga Lamwangan

(Luc. 13:24-25)

¹³ “Sumallungkayu nad sino bibissangnga lamwangan, se nalaweno lamwangan annino dalana umang sey infiyernu, e odduweno sumallung anna mallakad sinay. ¹⁴ Udde bibissangngino lamwangan anna madyatino dalana umang sino biyaya manayun, e bisangngira ke a makasumpal.”

Ino Kayu Andino Bungana

(Luc. 6:43-44)

¹⁵ “Palanandawino massisiriyera a gumalabbuna gumamwang sikwayu, se nan-nakammino kaitanda a kunnangke karnero, udde ino gakkuruwa aggangwara, manarallira a kunnangke sumarona atu. ¹⁶ Ino pimunuwandaw sikwara, ino ag-gangwara, a kakunneno kayu, ino bungareno kaimunuwanda. Se ino uway, ammena mammunga si ubas, e ino anifung, ammena mammunga si igos. ¹⁷ Ino nalawara kayu, nalawabbayino bungana, udde ino narakkatta kayu, narakkakappepayino bungana. ¹⁸ Se ammena dama a mammungeno nalawara kayu si narakkat, e ammena kappay dama a mammungeno narakkatta kayu si nalawad. ¹⁹ Ammina kayuwa narakkattino bungara, meyamfungallira a magabba takesi metunguwera. ²⁰ Kunnantu, damayuwa maimunuwanino massisiriyera a gumalabbun gafu sino aggangwara.”

Ino Ammera Mesapat Sino Patturayani Dios

(Luc. 13:24-27)

²¹ “Ino mesapatirana sino patturayani Dios, bakkanna amminira a mingngan sikwak si Afura, nu bakkampelangino mangwera sino panggammani Ama sey langit.

²² Nanu mada'nganeno awa pangukumani Dios sino tolayira, odduneno massapit

sikwak si, 'Afu, Afu, isapa'dakami nad sino patturayannu se nanuldukami sino mappeafu sikwam, anna inusarmi kappayino ngannuwa nappaanaw si narakkatta espiritu anda sino nangwammi si odduwa kakka'baw.' ²³ Udde ino itabbaguna sikwara, 'Ammetakayu inammu. Manokayu sitaw, ikkayuwa nangwa si narakkat.' "

Ino Adwera A Namata'dag Si Balay
(Luc. 6:47-49)

²⁴ "Amminira a tolaya maningngag anna mangurug sinaya sinapikku, meyam-pariyira si nalainga tolaya namata'dag si balay sino utunna batu. ²⁵ Wasinoy, nattalannab, naddokallino wawwang, e natuyaggappayino bayabbag, udde ammena naanseno balay, se nafundasiyon si batu. ²⁶ Udde ino tolaya naningngag sinaya sinapikku e ammena kuruwan, meyamparig si pangababulana tolaya namata'dag si balay sino karatan. ²⁷ Wasin nuran, naddokallino wawwang anna natuyaggino bayabbag, naletwarino balay e nadaral."

²⁸ Wasin nasinduwi Jesus a sinapit ammin inay sino tolayira a nakkakarampat, nakka'bawira sino annulduna, ²⁹ se ino nepanulduna, maitengke si wara turena, a bakkanna kakunveno annulduweno mammesturuwerana lintig.

8

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Nakkutal
(Mar. 1:40-45; Luc. 5:12-16)

¹ Wasin maddawuti Jesus sino kulud, odduveno tolaya dinandan sikwana. ² Agyanino lalakiya nakkutalla inara'ni sikwana. Namalitud sino a'langnga a nakiggimallak sikwana si, "Afu, nu anggammu, damaraka pabbattunoyan."

³ Inappangani Jesusino nakkutal, kasena sinapit si, "On, angganku si mabbattunoykan. Maariyen yan kutalnu." E kaka'meng kelanga naariyeno kutalna. ⁴ E sinapikkappayi Jesus si, "Ammem sapitan yaw si massiki sanna a tolay, nu ammem lud umang mappaita sino padi ta itanna nu naariyennino kutalna. Kasem iya'da sikwaneno netuni Moises si'ina mewa'lat ki Dios takesi wara pangammuwanino tolayira si gakkuruwa nabbattunoykan."

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Aripannino Kapitan
(Luc. 7:1-10)

⁵ Wasin ginamwangi Jesus sey Capernaum, agyanino kapitanna sindaluwa taga-Roma a inang nanambal sikwana. Nakiggimallak sikwana a nassapit si, ⁶ "Afu, aneno aripangku sey balaya nabayinna matakit. Ammena makaanikkad e madyataningke."

⁷ "Umangnetam mantu ta pabbattunoyangku," kunni Jesus.

⁸ Udde sinapitino kapitan si, "Massiki ammekan umang, Afu, se ammena meanunga sumallungka sino balek. Sapitannumpelang si mabbattunoyin, e ammek si mabbattunoyinnino aripangku. ⁹ Se massiki ikkanak, aneno mangituray sikwak, e ana payino sindalukira a iturayangku. Nu sapitangku sino tata si 'Umangka,' umang, e nu sapitangku kappay sino tata si 'Gumamwangka sitaw,' gumamwang, e nu sapitangku kappay sino aripangku si 'Akwannu yaw,' akwanna."

¹⁰ Nakka'bawi Jesus sino naningngagganna sinay, e sinapi'na sino tolayira a dinandan sikwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, awana dinambalkuwa tolay sikwayuwa gakagaka i Israel a kunnenoyino kinatuyangngeno angngurungnga. ¹¹ Dandammandaw yaw, odduneno bakkannira a Judyu a mesapat sino patturayani Dios a maggabwat si palulubbun, e makia'langirana a mangngan sikwara Abraham, Isaac, anni Jacob. ¹² Udde ino Judyuwera a mesapa'nad sino patturayani Dios,

metakkufirana sino kalamukana aroyu sikwana, e mattatarangitirana anna mangngarangaritamirana.”

¹³ Wasinoy, sinapiti Jesus sino kapitan si, “Umanokan, se ino kinurungnguwa makwa, nakwen.” Nabbattunoyinnino aripanneno kapitan sinoyingke a orat.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Odduwera A Tolay
(Mar. 1:29-34; Luc. 4:38-41)

¹⁴ Wasin tata si aw, inangngi Jesus sino balera Pedro, e initaneno katuwangani Pedro a bafaya aggaidda se mababannag. ¹⁵ Inappanganneno kamattino bafay, e kaka'meng kelanga naariyeno babannangnga. Ginabwat e pinakkanna i Jesus.

¹⁶ Wasin maggafiyen, neyanda ki Jesusino odduwera a naassaddan. E nepaanoneno narakkattira a espiritu sino sapi'na pelang, e nepabbattunoynenno amminira a matakit. ¹⁷ Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Dios ki Isaias a gumal-abbunna a kunna si, “Antuwengkepayino nari sino dya'nenno baggitam annino takittam.”*

Ino Kadyatanino Mebulunira Ki Jesus
(Luc. 9:57-62)

¹⁸ Wasin tata si fuwab, inita i Jesusino odduwera a tolaya inaribumbung sikwana, e sinapi'na sino adalannera si, “Maddammanggetam.” ¹⁹ Udde inara'niyeno tata a mesturuna lintig e sinapi'na si, “Afu mesturu, mebulunak sikwam massiki sintawino umangngannu.”

²⁰ Sinombati Jesus a nassapit si, “Massiki ino amutitira, aneno agwefa pabbal-ayanda, andino mammanukira, aneno umu'dera, udde ikkanaka Abbingnga Tolay, awana fustu si pagyanangku.”

²¹ Agyangkappayino adalanna a nassapit si, “Afu, mebulunak sikwam, udde mattarongka, ta umangku abbu itanammi amak.”

²² “Mebulungan sikwak,” kunni Jesus. “Purayannuweno natay ta itanammino bulunnera a kunnangke natayira kappay se ammera mangurug sikwak.”

Ino Nappasiyanakkani Jesus Sino Kalipappag Andino Palung
(Mar. 4:35-41; Luc. 8:22-25)

²³ Wasinoy, natakayi Jesus andino adalannera si abang e ginikkatira. ²⁴ Nada'nganira si kalipappag sino tangngana bebay, e lumannannaddino abanda gafu sino palunga medaladaluyak sikwara. Udde i Jesus, aggakaturug. ²⁵ Inanda inafat, e sinapi'da si, “Afu, isala'dakami, se malimattetamun!”

²⁶ Wasinoy, “Mayan mattalokayu? Mayan kurang kepayino annala'daw sikwak?” kunna. Ginabwat e nepassiyana'ngeno kalipappag andino palung, e nassiyanakkiran.

²⁷ Nakka'bawirangke ammin, e sinapi'da si, “Sanneno katolena yaw? Massiki ino kalipappag andino palung, kuruwandeno sapitanna.”

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Adwera A Lallakiya Naunaggan
(Mar. 5:1-20; Luc. 8:26-39)

²⁸ Wasin naddammanda Jesus, gina'dangira sino sakopanna Gadarenowera. Agyanino adwera a lallakiya naunaggan si narakkatta espirituwa naggabwat sino atanamma nanambal sikwana. Kattalatalawira se nappelalotino tansi'da, antuweno awaninna makaturira mallakad sinay. ²⁹ Pa'lata initara i Jesus, nakkulawuwera a nassapit si, “Ikka a Abbingi Dios, sanneno gakkannu sikwami? Inangka sitawa mappaidam sikwami massiki ammena kepay nada'ngeno fustuwa kaukumammi?”

* 8:17 8:17 Isaias 53:4

³⁰ Ammena kura aroyu sino agyananda, agyanino odduwera a bafuya maddukiruk.
³¹ Antuweno nappekakallakkino narakkattira a espiritu ki Jesus a nassapit si, “Nu paanawandakami sitawira a tolay, purayandakamiya munag sinayira a bafuy.”

³² “Kadde, umangkayu,” kunni Jesus. Kunnantu, inanawandeno lallakiyera e inangngira inunag sino bafuyira. Kaka'meng kelanga naddadaraddaggino bafuyira a naddawut, nangawwatira sino dabba'ngeno bebay, nadara'nira, e nalimattira ammin.

³³ Ino mindaggira sino bafuy, nabfafukalira a inang sino kaara'niyana lubbun, e nepadamadda sino tolayira ammin inaya nakwa, pati ino nakwa sino lallakiyera a naunaggan sino narakkattira a espiritu. ³⁴ Antu gafuna, ino amminira a tolay sinaya lubbun, inangngira ki Jesus ta tatabbanda. Wasin initara i Jesus, nakiggimallakkira sikwana ta anawanneno lubbunda.

9

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Paralitiku *(Mar. 2:1-12; Luc. 5:17-26)*

¹ Wasinoy, nattakera Jesus sino abang e naddammangira sino lubbunna. ² Waso kunnenoy, agyanino niyangngira sikwana si tolaya paralitikuwa aggaidda. Inita i Jesusino tala'da sikwana, e sinapi'na sino paralitiku si, “Ikka a kolakku, pattuyaggan-nuweno nakammu, se napakomaninnino liwa'nu.”

³ Wasinoy, ino mammeturuwerana lintiya nagan sinay, kunda sino nakanakanda si, “Iyana tolay, ikunnanano baggina ki Dios.”

⁴ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na si, “Mayan narakkattino dandammandaw? ⁵ Naladda ma'lura massapit si ‘Napakomanino liwa'nu’ amma sino ‘Gumabwakka ta umanokan.’ ⁶ Udde nu kunnenoy, sapitangku mantuweno madyat takesi ipaitak si ikkanakino Abbingnga Tolaya aneno kalintiyanna sito lubagga mamakoma si liwat.” E sinapi'na sino paralitiku si, “Gumabwakka, appannu yan iddam, ta umanokan.” ⁷ E ginabwatino tolay, e inanawin. ⁸ Nakatalawino tolayira a nita sinay, e dinayora i Dios gafu se neya'dana si tolayino kalintiyana mangwa si kunnenoy.

Ino Nayani Jesus Ki Mateo *(Mar. 2:13-17; Luc. 5:27-32)*

⁹ Nanawi Jesus sinay, e wasin aggelakalakad, initaneno gumattuki si buwita mingngan si Mateo a aggatuttud sino ofisinana. “Mebulungka sikwak,” kunni Jesus. Ginabwati Mateo e nebulun sikwana.

¹⁰ Wasin aggekakkanda Jesus andino adalannera sey balera Mateo, odduweno ginamwangira a gumattuki si buwit annino korwanira a minalliwata tolay, e nakikkanira.

¹¹ Wasin initeno Fariseowereno inangwana, sinapi'da sino adalannera si, “Ansanna lang makikkanino mesturuyu sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwata tolay?”

¹² Udde dingingaggi Jesusino nebebu'da, e sinapi'na a niyamparig si, “Inyeno mawag si doktor, nu bakkampelangino matakit? ¹³ Ammek inang sitawa mayag sino naggaddangngira a tolay, nu ammena lurino malliwatira. Umandonad adalannino fustuwa anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, ‘Aanggangkuweno aggikalla'daw sino bafulundawira amma sino iwa'la'daw sikwak.’ ”*

Ino Mapeafu Sino Pallantangana Mangngan *(Mar. 2:18-22; Luc. 5:33-39)*

* 9:13 9:13 Oseas 6:6

¹⁴ Wasinoy, inangngino adalanira i Juan a Gumabawtisar ki Jesus, e sinapi'da si, "Ikkami andino Fariseowera, aneno awa mallantangkamiya mangngan. Udde ino adalannuwera, ammera akwan. Sanneno gafuna?"

¹⁵ Sinabbira i Jesus a niyamparig si, "Nu wara makkasar, kundokad si amme makikkanino bafulunino mangatawa a inayanna? Udde duma'nganeno tiyempowa meanaw sikwareno mangatawa, kaserana mallantanga mangngan."

¹⁶ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Awana tolaya miyappit si bawu sino gamita sinnun. Se makkassannino bawu e ilabbenneno de'na, e maampapissayino naappitan. ¹⁷ Awangkappaya miyekwa si talifawu sino dadana sinan anganga gaddang,† se battakanna. Mesayukino tayug anna madaral kappayino gaddang. Ino bawuwa tayug, bawu kappenaddino gaddanga keyekwana takesi mabbalanayunira a adwa."

*Ino Abbingino Turay Andino Bafaya Nanengged Sino Barawasiyi Jesus
(Mar. 5:21-43; Luc. 8:40-56)*

¹⁸ Wasin aggesapasapiti Jesus sikwara, ginamwangino tata a turena Judyu. Namalitud sino a'langnga e sinapi'na si, "Pappateneno abbingkuwa bafay, udde umangngu abbu appangan ta mabiyag." ¹⁹ Nebuluni Jesus sikwana e dinandangkappayino adalannera.

²⁰ Agyanino tata a bafay sinaya aggedada si karadwa si run. Inara'ni sino likuri Jesus, e sinenggenneno barawasina. ²¹ Se kunna sino nakamma si, "Massiki nu senggeranku nabbelangino barawasina, mabbattunoyakun."

²² Nabbaliwiti Jesus, initaneno bafay, e sinapi'na sikwana si, "Ikka a abbingku, pattuyagannuweno nakammu. Gafu sino angngurungngu sikwak, nabbattunoykan." E nabbattunoyin gakkurug.

²³ Wasin ginamwanda Jesus sino baleneno turay, initaneno mamalyotira andino nakkakarampattira a tolaya makkanawakaw, ²⁴ e sinapi'na si, "Umanokayu sitan, se ammena natay yan balatang, naturubbelang." Kinakkatawanino tolayira i Jesus.

²⁵ Wasin nepallawannera, sinallung sino agyananino balatang, e iniggammanneno kama'na. E ginabwatin. ²⁶ Antu gafuna, naddinnamag inaya inangwa i Jesus sino ammina wewe'nginna lulubbun.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Adwera A Lappat

²⁷ Wasin inanawi Jesus sinaya balay, dinandanino adwera a lallakiya lappat, e nekulawura a nassapit si, "Ikka a Gaka i David,‡ allakkannakami!" ²⁸ Wasin sinallungi Jesus sino balay, sinallungira kappay. E nebebu'na sikwara si, "Kuruwandaw si damaka ariyanino lappa'daw?"

"On, Afu," kunda sikwana.

²⁹ Wasinoy, sinukkalli Jesusino matara e sinapi'na si, "Gafu sino angnguruddaw sikwak, makwennino anggandaw." ³⁰ E makaiteran. Sinutunnerangeke a nassapit si, "Ammeyu sapasapitan si massiki sanna a tolayino nakwa sikwayu!" ³¹ Udde wasin inanawira, neyanannera a sinapasapit inaya inangwa i Jesus si ammina wewe'nginnenaya lubbun.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Ammena Makadamit

³² Wasin umanawiran, agyanino niyamwangira sino agyanani Jesus si lalakiya ammena makadamit se naunaggan si narakatta espirtu. ³³ Nepaanawi Jesusino narakatta espirtu sikwana, e nakadamitinnino lalaki. Nakka'bawingke ino tolayira e sinapi'da si, "Awangkepaya initamiya kunnenoy sino ammina lulubbun sito Israel."

† 9:17 9:17 Ino piyekwana Judyu si diyuna ubas, gaddangnga galding. ‡ 9:27 9:27 Gaka i Davirino titiluneno Kristo a aggataronanda, antu gafuna, ino nepingnganino lappattira ki Jesus si kunnenoy, pipaitanda si kuruwanda si antuweno Kristo onnu Mesias a dinotukani Dios a matturay.

³⁴ Udde agyanino Fariseowera a nassapit si, “Ino afafuweno narakkattira a espiritu ino nanga'da sikwana sinaya pannakadamana a mappaanaw si narakkatta espiritu.”

Ino Nallakkani Jesus Sino Tolayira

³⁵ Nannodoyuwi Jesus sino lulubbuna manuldu sino sinagogarera a mibanyag sino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios. Nappabattunoy kappay sino matakitira, massiki sanneno takit anna dya'nenno baggira. ³⁶ Wasin inita i Jesusino odduwer a tolai, inalla'ngera, se kakallakkira anna awana pappaduffunanda a kundangke karnerowa awana mimut sikwara. ³⁷ Antuweno sinapi'na sino adalannera si, “Meyamparig si apayino tolaiyira a mawag si manuldu sikwara. Odduwen naddino magani, udde bisangngira ke ino maggani. ³⁸ Arangngandonad ki Dios a makwan apay ta manundun si korwanira a manulduwa meyamparig si maggani.”

10

Ino Nanundunani Jesus Sino Karadwera A Adalanna (Mar. 3:13-19; 6:7-13; Luc. 6:12-16; 9:1-6)

¹ Wasin tata si aw, inayani Jesusino karadwera a adalanna, e nakkakarampattira. Neyadana sikwareno kalintiyana mappaanaw si narakkatta espiritu anna mari si ammina klasena takit anna dya'na baggi. ² Irayawino nganganino karadwera a apostol: ino palungu, i Simon a nginali'na si Pedro, e ana kappayi Andres a kola'nga, da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo, ³ da Felipe anni Bartolome, da Tomas anni Mateo a gumattuki si buwit, i Santiago a abbingi Alfeo anni Tadeo, ⁴ i Simon a ngananda si Patriota se ikaloneno lubbunna, anna i Judas Iscariote a antuneno mallaku ki Jesus.

⁵ Dinunduni Jesus inayira a karadwa a adalanna, e sinunnera a nassapit si, “Ammekayu umang sino lulubbunino bakkannira a Judyu. Ammekayu kappay umang sino lulubbun sey Samaria, ⁶ nu ammekayu lud umang sino bafuluntamira a gakagaka i Israel a kundangke naawana karnero. ⁷ Kadda umangngandaw, ibanyaddaw si ara'niyennino patturayani Dios. ⁸ Pabbattunoyandawino matakitira anna pangngangolindawino natayira. Pabbattunoyandokappayino nakkutallira anna paanawandawino narakkattira a espiritu. Awana pinagandaw sinaya pannakadama a neya'dak sikwayu, antuweno ammeyu naggappay ipapageno duffundaw. ⁹ Ammekayu miyangkalin si dokalla pirak onnu massiki dipilata. ¹⁰ Ammekayu kappay miyangkalin si pasiking, pamataliyandaw si barawasi anna sapatut, anna tokud. Ino duffunandaw, ireno mimut sikwayu, se ino mattarabafu, meannunga maa'dan si ikatolena.

¹¹ “Kadda lubbuna umangngandaw, mintufukkayu si tolai manggamma mapadilot sikwayu, e antu naddino pagyanandaw kiyad si umanokayu sinaya lubbun. ¹² Nu maddilokkayu sino balay, sapitandaw si ‘Bindisiyonandakayu naddi Dios.’ ¹³ Nu nalawarino appadilo'da sikwayu, gakkuruwa mabindisiyonanira, udde nu ammera meannunga mabindisiyonan, ammena makwa. ¹⁴ Nu gumamwangkayu si tata a lubbun onnu balay, e ammerakayu paddilotan anna ammera kappay anggamma dingngaggannino sapitandaw, tattakandawino lafuk sino takkiyu sino anawandaw sinay ta antuweno pangammuwanda si ireno makammu sino kakastiguwanda. ¹⁵ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nanu mada'ngeno pangukumani Dios si ammina tolai, nadamma'nenno kastiguweno tolaiyira sinay amma sino kastiguweno taga-Sodomera andino taga-Gomorrera.”

Ino Tiyempona Dyat Sino Maddagguna Aw (Mar. 13:9-13; Luc. 21:12-17)

¹⁶ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Dingngaggandaw yaw. Dundunantakayu sino narakkattira a tolay a kundawingke ino karnerowa umang sino agyananino katta-latalawira a sumarona atu. Antu gafuna, palanandonaddino akwanda sikwayu e awangkappenad balawanda sikwayu. ¹⁷ Mappalangkayu nad, se do'mandakayu anna idarundakayu, e siwa'wattandakayu sino sinagogarera. ¹⁸ Gafu sino angnguruddaw sikwak, medarungkeyu kappay sino gubernadorira anda sino ariyera, e antuneno wayayuwa mipakaammu sino nalawara damag sikwara anda sino iturayandera a bakkanna Judyu. ¹⁹ Nu imbistigarandakayu, ammeyu paddararananino isomba'daw annino sapitandaw, se sinoyna a orat, mepakaammu sikwayuweno fustuwa sapitandaw. ²⁰ Se bakkanna ikkayuweno paggabwatanna, nu amme lud ipadandammino Espirituwi Dios a Amayu ino sapitandaw.

²¹ “Sinoyna a tiyempo, ananeno midarumira si kola'da sino tatturayira ta pap-atayanda. Kunna kappayino akwanneno mapparanakira sino abbinda. Inona kappay aanakira, kontarandeno mapparana'dera ta ipapapaterera. ²² Amminna a tolay, kababannaddakayu gafu sino kesapatandaw sikwak. Udde nu mattalaginaggayuwa mangurug kiyad si mada'ngeno uddina, mesalakkayu. ²³ Nu ilopalope'dakayu si tata a lubbun, mabbukalkayuwa umang si korwan. Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nanu muliyaka Abbingnga Tolay, ammeyu kepay binalinino nepangwak sikwayuwa umang manuldu sino ammina lulubbunna Israel.

²⁴ “Awana madala napatig amma sino mesturuna. Awangkappaya aripinna naturay amma sino amungnga. ²⁵ Kunnantu, maanggammaddino madal nu mekunnenno lawumanna sino mesturuna, e kunna kappay sino aripan, nu mekunna sino amungnga. Ikkanakino afuyu, e gafu se ilopalope'dakino tolayira a massapit si ikkanaki Beelzebub a afafuna narakkattira a espiritu, kumaralla narakkattingkeneno sapitanda mappeafu sikwayuwa kataabbalayanku.”

*Ino Nad Pattalawannino Tolayira
(Luc. 12:2-7)*

²⁶ “Antu gafuna, ammekayu mattalaw si tolay, se ammina neyimad anna ammena naammuwan sito ingkein, mepaita anna maammuwana so maddagguna aw. ²⁷ Ino sapitangku sikwayuwa ikkayu pelang, ipakaammuyu nad si ammina tolay. Ino sapitangku sikwayuwa awana korwana makadingngag, ikokwayu nadda sapitan ta dingngaggan ammina tolay. ²⁸ Ammekayu nad mattalaw sino tolayira a manggamma mamapatay sikwayu, nu ammekayu lud mattalaw ki Dios. Se ino tolayira, damara a mamapatay si baggi, udde ammera dama a papatayannino kararuwa, udde i Dios, damana a mangastigu si baggi anna kararuwa sey infiyernu. ²⁹ Udde dandammandonaggappayino aggangwa i Dios a Amayu sino dinattira. Damayu pelanga gatanggannino adwaggiya dinnat si sentabo. Udde awana massiki tata sikwara a matay anna mada'nag nu ammena purayan. ³⁰ Mannanotinna sikwayuwa tolay. Se massiki ino abu'daw, ammuneno bilangnga. ³¹ Antu gafuna, ammekayu nad mattalaw, se ipatingngeno kadda tata sikwayu amma sino dinnattira.”

*Ino Massapit Si Mangurug Andino Miyimad Ki Jesus
(Luc. 12:8-9)*

³² “Massiki sanna a tolaya massapit sino a'langino tolayira si mangurug sikwak, antu kappayino ita'daggu sino a'langi Ama sey langit. ³³ Udde ino tolaya miyimad si mangurug sikwak sino a'langino tolayira, kunna kappayino sapitangku sino a'langi Ama sey langit.”

*Ino Akkakontara A Maggabwat Sino Angngurug Ki Jesus
(Luc. 12:51-53; 14:26-27; 9:24)*

³⁴ Sinapikkappayi Jesus si, “Ammeyu nad nganan si ino inangngangku sito lubag ino mappaiibat si pakkakontaranino tolayira. Se ino kakuruwana, antuweno dumaggattanneno pattatarukkiyanda anna pakkakarawayanda. ³⁵ Gafu se ammera ammina mangurug sikwak, makkakontaraneno matatamera andino masasina, e massiki ino makkatuwanganira. ³⁶ Inona kalingeno tolay, maggabwatira sino kataabbalayannangkepay.

³⁷ “Massiki sanna a tolaya dodokkallino aggangamma sino mapparana'ngera amma sino aggangamma sikwak, ammena meannunga mebilang si adalangu. Kunna kappayino tolaya dodokkallino aggangamma sino abbingngera amma sino aggangamma sikwak, ammena kappay meannunga mebilang si adalangu. ³⁸ E massiki sanna kappaya tolaya ammena makattamma madyatan anna matay gafu sino angngurungnga sikwak, ammena kappay meannunga mebilang si adalangu.* ³⁹ Se ino tolaya mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino tolaya matay gafu sino angngurungnga sikwak, ananeno biyaya manayuna iya'da i Dios sikwana.”

Ino Labuta Iya'da I Dios

(Mar. 9:41)

⁴⁰ “Massiki sanna a tolaya mangawat sikwayu, ikkanakino inawa'na, e ino mangawat sikwak, inawa'na kappayino nanundun sikwak. ⁴¹ Nu wara mappadilot sino manuldu sino sapiti Dios gafu se ibilangnga si pannakabaggiyi Dios, parefuneno appanna a labut sino labuta appannino manuldu. Ino kappay mappadilot sino naggaddangnga tolay gafu se ibilangnga si tolayi Dios, parefuneno appanna a labut sino labuta appannino naggaddangnga tolay. ⁴² E massiki ino mappainum si tatasa a danum sino kaabbafawana adalangu gafu se adalangu, sapitangu si gakkuruwingke a malabutan.”

11

Ino Sinapiti Jesus Sino Dinundunira I Juan

(Luc. 7:18-23)

¹ Wasin nasinduwi Jesus a nattun sino karadwera a adalanna, inanaw sinay e inang nanuldu anna nangibanyag sino wewe'nginna lulubbun.

² I Juan a Gumabawtisar, aggabalggepay sinoya tiyempo. Wasin diningngangeno inangangwa i Kristo, dinundunno korwanira a adalanna ³ ta umanda bebutan ki Jesus si, “Ikkeno nekariyi Dios a gumamwang onnu wara kepay korwan si taronantam?”

⁴ Sinombati Jesus si, “Mulikayu ki Juan ta umandaw sapitan sikwaneno inita anna diningngaddaw, ⁵ ino lappat, makaitera, ino pilay, makalakarira, ino nakkutal, nabbattunoyira, ino bangngag, makadingngaggira, ino natay, nangngangoliyera, e ino nalawara damag, mebanyag sino mekakallakkira. ⁶ Itulduyu kappay sikwana si nagasatino tolaya awana daladudwana mappeafu sikwak.”

Ino Sinapiti Jesus Mapeafu Ki Juan

(Luc. 7:24-35)

⁷ Wasin manawinnino adalanira i Juan, agyanino sinapiti Jesus sino tolayira sinay mappeafu ki Juan. Kunna si, “Sin inangngandaw sino agyanani Juan sey kalolowat, sanneno ginakkaddawa inita? Tata kadda tolaya kunnangke sikalla ipapallelna bayabbag? ⁸ Nu bakkan, sanna mantuweno inandaw inita? Tata kadda tolaya nalawaringke ino barawasina? Bakkan, se ino mabbarawasiyera si kunnenay, ino balena ariyeno agyananda. ⁹ Sanna mat antuweno gakkuruwa

* **10:38** 10:38 Ino sapitanna sino dami'na Griego: ...tolaya ammena mabbuttung sino krusna e mebulun sikwak...

inandaw inita? Tata kadda gumalabbun? On, gakkurug, tata a gumalabbun, udde ino kakuruwana, nangatu amma si gumalabbun. ¹⁰ Se i Juanino sapitannino neturakka sapiti Dios a kunna si, 'Ananeno dundunanguwa maunta sikwama midadan sino pallakarannu.' ¹¹ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, awana tolaya neyanak sito lubagga nangatu amma ki Juan, udde massiki nu kunnenoy, ino kaabbafawana tolaya mesapat sino patturayani Dios, nangatu amma sikwana. ¹² Mangiyafu sino nanulduwani Juan kiyad sito ingkein, anera a mipatuta mangibanyag mappeafu sino patturayani Dios, e anera kappaya mipatuta mesapat sinaya patturayanna.† ¹³ Se ino neturakkino gumalabbunira andino lintiyi Moises, nelabbunira ammin mappeafu sino patturayani Dios, kase ginamwangi Juan e neyafuwa neyakkuruwino nelabbunda. ¹⁴ E nu anggandawa kuruwannino sinapitino tata sikwara, maawatandaw si i Juan, antuwi Elias a nelabbunna a muli.‡ ¹⁵ Ikkayuwa maningngag, dandammandonaddino diningngaddaw."

¹⁶ Sinapikkappayi Jesus si, "Sannadeno kekunnanino tolayira sito ingkein? Mekunnera si abbinga aggatuttud sino a'langino allakuwana ayanino bulundera a makkarayam. Kunnino bulundera si, ¹⁷ 'Massiki sanneno akwammi, ammekayu medagga. Nanontakkami, udde ammekayu nanalip. Nababbinungakami, udde ammekayu nantangit.' ¹⁸ Ireo kekunnandaw, se awaningke a anggandawa dingngaggan. Se i Juan, nallantanga mangngan anna ammena ninum, e sinapi'daw si, 'Naunaggan si narakkatta espiritu.' ¹⁹ E ikkanaka Abbingnga Tolay, nakikkan anna nakiinumak sikwayu, e sinapi'daw si, 'Itandaw inaya tolay! Malawot anna minabbobok anna mebumbulun sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwat!' Udde massiki nu kunnenoyino sapitandaw, maita si gakkuruwa naggabwat ki Diosino tuldumi anni Juan gafu sino salinunu'na sino biyayino manguruwira."

Ino Nibuyani Jesus Sino Ammerera Nabboboli

(Luc. 10:13-15)

²⁰ Wasinoy, nebuya i Jesusino tolayira a nagan sino lulubbuna nangwana si oodduwa kakka'baw, se ammera nabboboli sino liwa'da. ²¹ Sinapi'na si, "Kakallakkayuna a taga-Corazin anna taga-Betsaida! Se oodduweno kakka'bawa inangwak sino lubbundaw, udde ammekayu nabboboli sino liwa'daw. Nannud sey Tiro anna sey Sidonino nangwangku sinayira a kakka'baw, nabayiran nadda nabbarawasi si nakarumisanga sinnun anna nabburayit si lallang sino ulura a mangipaita si nabboboliyera. ²² Sapitangku sikwayu si nalamponeno kastiguweno taga-Tirowera andino taga-Sidonira amma sikwayu naso awa pangukumani Dios sino tolayira. ²³ Ikkayu kappaya taga-Capernaum, ariddonakuy si meyantokayu kiyad sey langit. Gampade madyadyatangayuna a kunnangke metakkuggayu sey infiyernu. Se oodduweno kakka'bawa inangwak sino lubbundaw, udde ammekayu nabboboli sino liwa'daw. Nannud sey Sodomeno nangwangku sinayira a kakka'baw, nabboboliyeran nad, e agyangkepenaddino lubbunda sito ingkein. ²⁴ Sapitangku sikwayu si nalamponeno kastiguweno taga-Sodoma amma sikwayu naso awa pangukumani Dios sino tolayira."

Ino Pimwanganino Umangngira Ki Jesus

(Luc. 10:21-22)

²⁵ Sinoya tiyempo, nakkarari Jesus a nassapit si, "Ama, ikka a Afu sey langit anna sito lubag, mappasalamatak sikwam, se ino kakuruwan mappeafu sikwaka ammem

* **11:10** 11:10 Malakias 3:1 † **11:12** 11:12 Aneno adwera kappaya anggama sapitan yaw: 1) ...anera a matuluya makkontara sino patturayani Dios, anna anera kappaya natansita miyallangngad sino mesapatira sinay; 2) ...anera a mattalaginara mangibanyag sino patturayani Dios, anna anera kappaya natansita miyallangngad sino mesapatira sinay. ‡ **11:14** 11:14 Malakias 4:5

nepakaammu sino nalaingira anna diyadalira a tolay, antuweno nepakaammum sino awana adalda. ²⁶ Mappasalamatak sikwam, Ama, sinaya nakwa, se antuweno panggammannu.”

²⁷ Wasinoy, sinapiti Jesus sino tolayira si, “Ikkanakino nitalakkani Ama si amammin. Awana makaammu sikwak nu bakkanni Ama, e awangkappaya makaammu ki Ama nu bakkannappelanga Abbingnga andino tolayira a pilingkuwa pangipakaammuwan.

²⁸ “Ikkeyu ammina naayang anna madyatan, umangkayu sikwak ta pimwanganakayu. ²⁹ Tuntulandawino sapitangku anna mappatuldukayu sikwak ta massiyanakkino nakandaw, se nannakammak anna ammek iyantawino baggik. ³⁰ Ammekayu madyatana mangwa sino ipaangwak sikwayu se ammetakayu padyatan.”

12

Ino Mapeafu Sino Awana Aggimwangan (Mar. 2:23-28; Luc. 6:1-5)

¹ Wasin tata a Sabadu a aggimwanganino Judyuwera, nallakadda Jesus sino aggumana namulan si trigo. Nabisinanino adalannera, antuweno nangappera sino dawana trigo e binula'da. ² Udde nagyanino Fariseowera a nangita sino inangwara e sinapi'da ki Jesus si, “Itannuweno akwanino adalannuwera, kontarandeno lintid-dama kammarallino maggani sino awana aggimwangan.”

³ Sinabbira i Jesus si, “Ammeyu kad binaseno inangwa i Ari David andino bafulunnera sin nabisinanira? ⁴ Sinallungi David sino balayi Dios e inapaneno tinapaya newa'lat ki Dios a kunnino lintig si ino pelang padiyeno mangngan sinay. Udde nakkanna kepay anna nangngangkappayino bafulunnera. ⁵ Dandammandonaggappayino neturak sino lintiyi Moises a kunna si ino padiyera a mattarabafu sino Templo sino awana aggimwangan, kontarandeno lintig, udde bakkanna liwa'da. ⁶ Sapitangku sikwayu si sito ingkein, ana sitawino napatig amma sino Templo. ⁷ Aneno nepeturakki Dios a kunna si, ‘Aanggangkuweno aggikalla'daw sino bafulundawira amma sino iwa'la'daw sikwak.’* Nannud naawatandawino anggamma sapitan inay, ammeyu nad nepaliwatino awana liwa'na. ⁸ Se ikkanaka Abbingnga Tolayino ana kalintiyanna a massapit sino damana a maangwa sino awana aggimwangan.”

Ino Lalakiya Pilayino Tata A Kama'na (Mar. 3:1-6; Luc. 6:6-11)

⁹ Wasin inanawi Jesus sinay, inang sino tata a sinagoga. ¹⁰ Agyan sinayino lalakiya pilayino tata a kama'na. Agyangkappayino tolayira a manggam si wara pidarumanda ki Jesus, antuweno nassapitanda si, “Damana kad sino lintiddama mappabattunoy si matakik sino awana aggimwangan?”

¹¹ Sinombati Jesus a nassapit si, “Nu wara sikwayuwa mada'nino karnerona si bitu sino awana aggimwangan, ammena kad umang appan? ¹² Nabalorino tolay amma sino karnero, antu gafuna, damana sino lintiddama manuffun sino bafuluntamira sino awana aggimwangan.” ¹³ E sinapi'na sino lalakiya pilayino kama'na si, “So'yarannu yan kama'nu.” Sino'yanna e nappiyen a kunneno tafika kama'na. ¹⁴ Udde inanawino Fariseowera ta umanda pattatarabban nu ansandeno mamapatay ki Jesus.

I Jesusino Aripanna Piniliyi Dios

¹⁵ Ammuwi Jesusino gakkadda, antuweno inanaw sinay. Odduweno tolayira a dinandan sikwana, e nepabbattunoyнено amminira a matakik. ¹⁶ Udde sinunnera

* 12:7 12:7 Oseas 6:6

si ammera sapesapitannino mappeafu sikwana. ¹⁷ Inangwanenay takesi meyakku-ruwino nepeturakki Dios ki Isaias a kunna si,

¹⁸ “Antuyawino aripangkuwa pinilik. Antuweno iiddukangku anna mappaanggam sikwak. Dundunangkuweno Espirituk a magyan sikwana takesi ipakaammuneno kinagaddangku sino bakkannira a Judyu si palulubbun. ¹⁹ Ammena makisosombat anna ammena ikokweno dami'na. Ammena kappay ikokweno sapitanna sino padaladalan. ²⁰ Ammena ga'bungannino napattuta sikal anna ammena addappannino gaaaddappa lampara, anggamma sapitan, ammena purayanino tolaya nadismaya onnu talekkuranino tolaya nakafuyino angngurungnga, nu ammena lud duffunan. Akwanna ammin inay kiyad si meyakkuwino naggaddangnga urek. ²¹ E antuweno innanaman ammina tolay si kesalakanda.”†

I Jesus Anni Beelzebub

(Mar. 3:20-30; Luc. 11:14-23)

²² Wasin namitta, agyanino niyangngira ki Jesus si lalakiya lappat anna ammena makadamit se naunaggan si narakkatta espirtu. Nepaanawi Jesusino narakkatta espirtu, e makaiten anna makadamitinnino lalaki. ²³ Nakka'bawino tolayira, e sinapi'da si, “Antuwen nakuy yawino gaka i Ari David a aggataronantam?”

²⁴ Udde wasin diningngaggino Fariseowera, sinapi'da si, “Bakkangkena! Ino pannakadamana a mappaanaw sino narakkattira a espirtu, awana korwan si nanga'da sikwana nu bakkanni Beelzebub a afafuna narakkattira a espirtu.”

²⁵ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, antuweno nassapitanna sikwara si, “Nu maggagarunutino tolayira sino tata a lubbun, madaralnenaya lubbun. Kunna kappay sino taabbalayira onnu talubbunira, nu massasarombatira, makkakarawayira. ²⁶ Kunna kappay ki Satanas. Nu paanawanneno bafulunnera a narakkatta espirtu, kontaranneno bagginangkepaya, e gakkuruwa madarallino patturayanna.

²⁷ Kundaw si i Beelzebub ino nanga'da sino pannakadamaka mappaanaw si narakkatta espirtu. Nu gakkuruwinay, ino adalandawira a mappaanokappay si narakkatta espirtu, inya mantuweno naggabwatanino pannakadamara? Ira kappayino mipakurug si nabbakabakkannino sapitandaw. ²⁸ Se ino kakuruwana, ino Espirituwi Diosino nanga'da sino pannakadamaka mappaanaw si narakkatta espirtu, e antuweno pangammuwandaw si anen sikwayuweno patturayani Dios.

²⁹ “Awana makatallung sino balayino natuyagga tolay ta takawanneno kukwana nu ammena abbu baluran, kasena dama a ibukalino kukwana. Gakkuruwa natuyaggi Satanas, udde inaffukkun, e antuweno damaka paanawannino narakkatta espirtu.

³⁰ “Ino ammena mebulun sikwak, ireno kumontara sikwak, e ino ammena manuffuna mampat sino tolayira sikwak, ireno mappakakaraway. ³¹ Kunnantu, sapitangku sikwayu si massiki sanna a liwatino tolay anna massiki sanna a sapitanda a narakkat mappeafu si korwan, dama i Dios a pakoman, fera pelang sino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios. ³² Massiki ino massapit si narakkat mappeafu sikwaka Abbingnga Tolay, dama a mapakoman inay, udde ino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios, ammena dama a mapakoman inaya liwa'na si makkikiyad.”

Ino Kayu Andino Bungana

(Luc. 6:43-45)

³³ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, “Pakkunnandonaddino angngitayu sino kayu andino bungana. Nu ibilandaw si nalawarino tata a kayu, nalawannaggappayino bungana sino angngitayu. Nu ibilandokappay si narakkattino tata a kayu, narakka'naggappayino bungana sino angngitayu. Se ino bunganeno

† 12:21 12:21 Isaias 42:1-4

kaimunuwanino kayu. ³⁴ Ikkayuwa massalasangkun, ansanandawino massapit si nalawad a narakkakkayuwa tolay? Se ino sapitanna tolay, maggabwappelang sino nakamma. ³⁵ Ino nalawara tolay, nalawarino sapitanna, se nalawallurino ana sino nakamma. Udde ino narakkatta tolay, narakkakkappayino sapitanna, se narakkattino ana sino nakamma. ³⁶ Dandammandaw yawa sapitangku sikwayu. Naso awa pangukumani Dios sino tolayira, irangkepeneno manombat sino ammina sinapi'da a awana serbina. ³⁷ Se ino sapitannino kadda tata sikwayu, antuneno usaranni Dios a mangukum sikwayu, e iraneno mangipaita si nalliwakkayu onnu awan."

Ino Narangnganda Ki Jesus Si Kakka'bawa Senyal

(Mar. 8:11-12; Luc. 11:29-32)

³⁸ Wasinoy, sinapitino korwanira a mammesturuwerana lintig andino Fariseowera si, "Afu mesturu, mangipaitaka nad si kakka'bawa senyal ta pangammuwammi si naggabwat ki Diosino pannakadamam."

³⁹ Udde nesombati Jesus si, "Narakkattingke ino tolayira sito ingkein se sinalekkurandeno gakkuruwa Dios. Patutandaka mipaita si kakka'bawa senyal, udde awana mepaitak nu bakkampelangino senyal a kunneno nakwa ki Jonas a gumalabbun si'in. ⁴⁰ Se i Jonas, nagan sino kuyungngeno dokalla lamis si tallu aw anna tallu gafi, e kunna kappay sikwaka Abbingnga Tolay, magyanak kappay sino tanangku‡ si tallu aw anna tallu gafi. § ⁴¹ Nu mada'nganeno awa pangukumani Dios sino tolayira, paliwatandakayuneno taga-Nineveyira, se nebolireno liwa'da sin diningngaddeno tulduwi Jonas, udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Jonas, ammekayu kepay mangurug. ⁴² Ino kappay bafaya ari sey Seba si'in, paliwatandakayuna kappay sinaya aw, se naggabwat si aroyuwengke a lubbuna inang naningngag sino kinalainga netulduwi Ari Solomon. Udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Solomon, ammeyu anggamma dingngaggannino tulduna."

Ino Puliyanino Narakkatta Espiritu

(Luc. 11:24-26)

⁴³ Netuluyi Jesus a niyamparig si, "Nu manawino narakkatta espirituwa nunag si tolay, umang mannodoyug sino kalolowata awana danumma a mintufuk si pimwanganna. E nu awana sumpalanna, ⁴⁴ kunna sino nakamma si, 'Muliyak sino balaya naggabwatangku.' Muli, e mada'nganeno balaya awangkepay nepatali sikwana e nadalusan anna nalawad amma si'in. ⁴⁵ E umang mayag si pituwa espirituwa narakkat amma sikwana takesi makiagyanira sikwana. Kakallakkingke inaya tolay amma sino palunguwa katolena. Kunna kappeneno makwa sino narakkattira a tolay sito ingkein."

Ino Ina I Jesus Andino Kakkola'ngera

(Mar. 3:31-35; Luc. 8:19-21)

⁴⁶ Wasin aggedamadamikkepayi Jesus sino tolayira, ginamwangino inana andino kakkola'ngera sino balaya agyananna, e sinaronanda sino lawan se angganda a tatabban. ⁴⁷ Agyanino nassapit sikwana si, "Anara inam andino kakkola'nguwera sino lawan, e ana kanuweno angganda a sapitan sikwam."

⁴⁸ Sinapiti Jesus si, "On lud, udde ana kappayino korwanira a ibilangku si inak anda kakkolakku." ⁴⁹ E netulda'ngeno adalannera e sinapi'na si, "Ira yanino inak

‡ 12:40 12:40 Ino sapitanna sino dami'na Griego: ...magyanak kappay sino dolammeno lubag. Ino tata kappaya anggamma a sapitan, sino agyananino natayira sey Hades. § 12:40 12:40 Ino naganani Jesus sino tanamma, kappatafulu si annamma orappelang, udde ino gagangena Judyu, massiki parti pelangnga aw onnu gafi, ibilanda si tata si aw. Antu gafuna, nu maawatantamino pibilanganna Judyu si aw, fustu kepayino sapitanna sitaw mappeafu si tallu aw anna tallu gafi.

andino kakkolakkuwera, ⁵⁰ se ino mangwa sino panggammani Ama sey langit, ireno ibilangkku si inak anda kakkolakku.”

13

Ino Amparig Mapeafu Sino Inang Nawwarit

(Mar. 4:1-9; Luc. 8:4-8)

¹ Sinoya aw, nanawi Jesus sino balay e inang sino dappi'na bebay. ² Gafu se odduweno tolaya inaribumbung sikwana, inang nattuttud si abang sino utunna danum e nagyanino tolayira sino ga'dang. ³ Odduweno netulduna sikwara si amparig. Sinapi'na sikwara si, “Aneno tolaya inang nawwarit si aggik. ⁴ Wasin aggewarawarit, naddattuveno korwana aggik sino dammingnga dalan, e ina'namino mammanukira. ⁵ Ino korwana newari'na, naddattu sino kabatuwana bisangkeno lubangnga. Gafu se naimpitino lubangnga, nalanira a nattufu. ⁶ Udde wasin nasinaniran, nalelayira, se awana naggamutanda. ⁷ Ino korwangkappay, naddattu sino kasasitan, e neyindanino asita nattufu e ilintu'danino mula. ⁸ Udde ino korwana newari'na, naddattuwera si nalawara lubag, nattufuwera e nammungeran. Aneno nammunga si tatut, ana kappayino nammunga si annammafulu, e ana kappayino nammunga si tallufulu.” ⁹ E inabambutani Jesus a sinapit si, “Ikkayuwa maningngag sitawa ampariggu, dandammandonaddino dinginggaddaw.”

Ino Anggama Sapitannino Amparig Mapeafu Sino Inang Nawwarit

(Mar. 4:10-20; Luc. 8:9-15)

¹⁰ Wasinoy, inara'niyeno adalanira i Jesus sikwana, e nebebu'da si, “Mayan passibbelanga amparyino usarannuwa manuldu sino tolayira?”

¹¹ Sinombati Jesus si, “Ipakaammuwi Dios sikwayuweno ammena nepakaammu si'in mapeafu sino patturayanna, udde ammena nepakaammu sino korwanira a tolay. ¹² Se ino tolaya manggama mangwa sino dinginggangnga, madadagganan-neno angngawa'na, udde ino tolaya ammena mangwa sino dinginggangnga, massiki ino bissangnga ammuna, maawanna. ¹³ Antu gafuna, amparyino usarangkuwa manuldu sikwara, se massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan, anna massiki nu dingngagganda, ammera maawatan. ¹⁴ Ireno keyakkuruwanino nepeturakki Dios ki Isaias a gumalabbuna kunna si,

‘Massiki nu aggadingngagganda, ammera maawatan. E massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan. ¹⁵ Se natagatinnino ulura. Ammutandeno layadda anna makki'dammira. Se nu ammera kunninoy, tantaro nu makaitera, makadingngaggira, anna makaawatira, e muliyera sikwak ta pabbattunoyanguwera.’
„*

¹⁶ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Udde ikkayu, nagasakkayu se makaita anna makadingngaggayu. ¹⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, odduwenin gumalabbunira anna naggaddangngira a tolaya nanggama mita sino initayu, udde ammera naita, e angganda kappaya dingngaggannino dinginggaddaw, udde ammera nadingngag.

¹⁸ “Dingngaggandawino anggama sapitannino amparig mapeafu sino inang nawwarit si aggik. ¹⁹ Ino bukalla naddattu sino dalan, antuweno amparyino tolayira a maningngag sino tuldu mapeafu sino patturayani Dios udde ammera maawatan, kase gumamwangi Ofag e ariyanna sino nakandeno dinginggadda. ²⁰ Ino naddattu sino kabatuwan, ireno tolaya manggama mangurug sino dinginggadda a tuldu. ²¹ Udde ammena sumallung sino nakandeno sapit, antu gafuna, nu wara gumamwang si dya'da onnu nu madyatanira gafu sino angngurudda sinaya sapit, talekkurandeno

* 13:15 13:15 Isaias 6:9-10

angngurudda. ²² Ino kappay bukalla naddattu sino kasasitan, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios, udde nakungkulino nakanda gafu sino paddararananda sino maawadda sino biyadda andino buma'nangnganda, e antuweno mabbung sino sapita dinginggadda, e awana ketupakkanna. ²³ Ino kappay naddattu sino nalawara lubag, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios e maawatanda, e aneno pattupakkanna sino biyadda. Mekunnera sino mula a mammunga si tatut, annammafulu, onnu tallufulu.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Kaddat

²⁴ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, “Ino makwa sino patturayani Dios, kunnangke ino makwa sino tolaya nawwarit si nalawara bukal sino umana. ²⁵ Wasin tata si gafiya aggakaturuwira, inangngino kalingana a nawwarit si bukalla kaddat sino uma a namulan sino nalawara bukal.† ²⁶ Dinarokallira kiyad si nammungera, kasena naimunuwan si wara kaddat. ²⁷ Inangngino aripannino makwan uma sikwana e sinapi'da si, ‘Afu, ammena kad nalawarino bukalla newari'nu sino umam? Sintawino naggabwatanino kaddat?’

²⁸ “ ‘Aneno kalingaka nangwa sinay,’ sinapitino makwan uma.

“ ‘Anggammu ta umammiya fi'dutannino kaddat?’ kunda sikwana.

²⁹ “ ‘Ammeyu, se tafi'du'donalangino apay,’ sinapi'na sikwara. ³⁰ ‘Purayandaw ta dumarokallira kiyad sino kaganiyanna. Ituldu'nga sino magganiera ta palungunda a fi'dutannino kaddat e rappattanda ta sikkulanda, kasera ganinino apay e umanda iyekwa sino alangku.’ ”

Ino Amparig Mapeafu Sino Bukalla Mustasa

(Mar. 4:30-32; Luc. 13:18-19)

³¹ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, “Ino patturayani Dios, meyamparig si tata a bukalla mustasa a nemuleno tolay sino umana. ³² Antuweno kabibis-sangngana bukal sino ammina bukal, udde nu mattufu e dumokallin, antuweno kadodokkallana mula sino gardin a kunnangke kallakayuwenno kata'nangnga, e damana mammanuka pumukanino tangatangana.”‡

Ino Amparig Mapeafu Sino Lebadura

(Luc. 13:20-21)

³³ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus si, “Ino patturayani Dios, meyamparig si lebadura a ilamurino bafay si odduwa arina, e massiki bisangke, palattagganna amminino arina a kelamuranna.”

Ino Nusarani Jesus Si Amparig

(Mar. 4:33-34)

³⁴ Passiya ampariyino inusari Jesus sino nanulduwanna sino tolayira. Awana sinapi'na sikwara nu ammena nusar si amparig. ³⁵ Antuweno inangwana sino nanulduwanna sikwara ta meyakkuwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna si'ina kunna si,

“Amparingngeno usarangkuwa manuldu sikwara. Ituldu'nga sikwareno ammena nepakaammu nangiyafu sin napatuwan yo lubag.”§

Ino Anggamma Sapitannino Amparig Mapeafu Sino Kaddat

³⁶ Wasinoy, inanawani Jesusino tolayira e sinallung sino balay. Dinandanino adalannera e sinapi'da si, “Ituldum sikwamiyeno anggamma sapitannino amparig mapeafu sino kaddatta nattufu sino uma.”

† **13:25** 13:25 Ino klasena kaddatta nemula, kunnangke apayino kaitanna kiyad si mallawanino bungana, kasena maimunuwan si bakkanna apay, nu ammena lud tata klasena kaddatta ammena makkan. ‡ **13:32** 13:32 Ino klasena mustasa a nemula sino lubbunna Judyu, dodokkal amma sino memula sitaw. Ino kata'nangnga, inang si appata metro. § **13:35** 13:35 Salmo 78:2

³⁷ Sinapiti Jesus si, “Ino nawwarit sino nalawara bukal, ikkanaka Abbingnga Tolay, ³⁸ e ino uma, antu yo lubag. Ino nalawara bukal, ireno tolaya mesapat sino paturayani Dios, e ino kaddat, ireno tolayi Ofag. ³⁹ Ino kalingaka nawwarit sino bukalla kaddat, antuwi Ofag. Ino pagganiyan, antuweno uddina aw, e ino nagganiyera, ino anghelira. ⁴⁰ Ino narrappattanda sino kaddat ta masikkulan, kunna kappeneno makwa sino uddina aw, ⁴¹ se ikkanaka Abbingnga Tolay, dundunangkuneno anghelkuwera ta ampattanda anna ariyandeno ammina tolaya mangwa si paliwatanino bafulundera andino mangwera si narakkat. ⁴² Itakkudderana sino afuya ammena maaddap, e mattatarangitirana anna mangngarangeritamirana. ⁴³ Udde ino naggaddangngira a tolayi Dios, mangngilikilitirana sino patturayanino Amara a kunnangke sinag. Ikkayuwa maningngag sitaw, dandammandonaddino diningngaddaw.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Nekokkofa Kinaba'nang

⁴⁴ Netuluyi Jesus a niyamparig si, “Ino patturayani Dios, meyamparig si kinaba'nangnga nekokkob si uma. Sinumpalanino tata a tolay, e maanggammingke. Sinabbunanna kappay, e inangnga nelaku amminino kukwana ta iyatangnga sinaya lubag.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Perlas

⁴⁵ Sinapikkappayi Jesus si, “Ino tata kappaya amparyino patturayani Dios, kakunnaneno gumallakuwa mintufuk si kalalawarana perlas. ⁴⁶ Wasin initaneno tata a nabaloringke, inanaw e nelakuna amminino kukwana ta wara iyatangnga sinaya perlas.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Tafukul

⁴⁷⁻⁴⁸ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Ino patturayani Dios, meyampariggappay si tafukula itakkufino manafukulira sino bebay e makanna amminino naddadaruma a lamis. Wasin napannuwen, nelabbedda sino dappit e nattutturira a mamimpili sino kinannara. Ino nalawara mesira, neyekwara sino aggekwanda, udde ino narakkattira, netakkudda. ⁴⁹ Kunna kappeneno makwa sino uddina aw. Gumamwangino anghelira a umang mipassig sino narakkattira a tolay sino naggaddangngira. ⁵⁰ Itakkuddaneno narakkattira sino afuya ammena maaddap, e mattatarangitirana anna mangngarangeritamirana. ⁵¹ Maawatandaw ammin inay?” kuni Jesus sikwara.

“On,” kunnino adalannera.

⁵² E sinapikkappayi Jesus si, “Nu kunnenoy, maawatandonaggappay si ino mesturuna lintiyi Moises a manguruggappay sino itulduk mapeafu sino patturayani Dios, mekunna si makwan balaya ammuna a usarannino dadan annino bawuwa neyimfunna.”

Ino Ammera Naningngaggan Ki Jesus Sey Nazaret (Mar. 6:1-6; Luc. 4:16-30)

⁵³ Wasin nasinduwi Jesus a nituldu sinayira a amparig, inanaw sinaya lubbun, ⁵⁴ e nuli sino lubbuna dinokallanna. Inang nanuldu sino sinagogara, e nakka'bawino naningngaggira sikwana. E sinapi'da si, “Sintawino nangappanna sinaya kinalaingnga annino pannakadamana a mangwa si kakka'baw? ⁵⁵ Bakkangkad yanino abbingnga kalapanteru? Bakkangkaddi Maria ino inana, e da Santiago, Jose, Simon, anni Judasino kakkola'ngera? ⁵⁶ Amme kappekad magyanino kakkola'ngera a bafabbay sitaw? Sintomantuwenyo nappanna ammin sinaya kinalaingnga anna pannakadamana?” ⁵⁷ Antuweno ammera anggamma maningngag sikwana e ammera kuruwan.

Antu gafuna, sinapiti Jesus sikwara si, “Massiki sintawa lubbuna umangnganino gumalabbun, dayawannino tolayira, fera pelang sino kalubbunannera andino kataabbalayannera.”⁵⁸ Gafu se awana angngurudda sikwana, awana oddu si kakka'bawa inangwana sinay.

14

Ino Natayani Juan A Gumabawtisar (Mar. 6:14-29; Luc. 9:7-9)

¹ Sinoya tiyempo, naammuwani Herodes a turay* sey Galilea ino inangngwa i Jesus, ² e sinapi'na sino kaduffunannera si, “Antuwi Juan a Gumabawtisar a nangngangoli. Antu gafuna, aneno pannakadamana a mangwa si kakka'baw.”

³⁻⁴ Antuwenayino sinapiti Herodes gafu sino nakwa si'in. Se nepado'mana i Juan e nepabalunna a nakadenan, gafu sino nallangngani Juan sikwana. Se i Herodes, inatawaneno ipangnga a i Herodias a ataweno kola'nga a i Felipe. E namipidya a sinapiti Juan sikwana si mekontara sino lintig nu atawanteno ataweno kolatta. ⁵ Antuweno anggammi Herodes a papapatayi Juan, udde nattalaw sino tolayira, se ibilanda i Juan a gumalabbun.

⁶ Udde wasin nada'ngeno awa neyanakani Herodes, nassaleno balatanga abbingi Herodias sino a'langino ammina inayanna a makilanggak. Nappelalotino langgaki Herodes sino nassalanna. ⁷ Antu gafuna, nassapata a nakkari sino balatang si iya'dana sikwaneno massiki sanna a anggamma.

⁸ Wasinoy, sinuntulino balatango netunino inana, e sinapi'na ki Herodes si, “Ino anggangku, iya'dam sikwak sito ingkeinino uluwi Juan a Gumabawtisar a neyekwa si duyug.”

⁹ Malowino nakammi Ari Herodes sin diningngangngenay, udde gafu se nassapata sino a'langino inayannera, sinapi'na si makweno arangngannino balatang, ¹⁰ e nepafutulna i Juan sino abbaluran. ¹¹ Neyekwareno uluna si duyug, e neyanda sino balatang, e neya'dana sino inana. ¹² Wasin naammuwanino adalanira i Juanino nakwa sikwana, inanda inappeno baggina e netananda, kasera inang netuldu ki Jesus.

Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay (Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17; Jn. 6:1-15)

¹³ Wasin naammuwani Jesusino nakwa, nanaw sinay e natakay si abanga inang sino awana matotolay ta mittata sinay. Udde wasin naammuwanino tolayira sino lubbuna inanaw, ginikkatira e nallakarira a dinandan sikwana. ¹⁴ Wasin gina'dangi Jesus, initaneno odduwa tolay, e inalla'ngera, e nepabbattunoyнено matakitira.

¹⁵ Wasin maffuwafin, inangngino adalannera sikwana, e sinapi'da si, “Fuwafin, gampade awana bafalay sitaw. Panawannuweno tolayira ta umangngira maggatang si akkananda sino kaara'niyanira a lubbun.”

¹⁶ Sinapiti Jesus sikwara si, “Massiki ammeran umanaw. Ikkayunnino mamakkan sikwara.”

¹⁷ E sinapi'da sikwana si, “Lima ke a tinapay anna adwaggiya tinapeno ana sitaw.”

¹⁸ “Iyandaw taw,” kunni Jesus. ¹⁹ Nepattuttunnenno tolayira sino kakaddattan. E inappaneno lima a tinapay andino adwaggiya tinapa, kasena sinangaw sey langita mappasalamat ki Dios. Ginaradwaneno tinapay e neya'dana sino adalannera e neyannera sino tolayira. ²⁰ Nangnganira ammin e nabattuwira. Inampattino adalannereno nabuna a tinapaya ginaradwa i Jesus, e napannuweno karadwera a

* **14:1** 14:1 Iyawa Herodes, Herodes Antipas a abbingi Herodes a ari sin kakalu'biti Jesus. Ino fustuwa tituluna, tetrarko, udde kunnangke gubernadorino saanna.

basket. ²¹ Ino kaodduweno lallakiyera a nangngan, limarifuwera, fereno bafabbayira andino aanakira.

Ino Nallakarani Jesus Sino Utunna Danum
(Mar. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Wasinoy, nepattakayi Jesusino adalannera sino abang ta mauntera nadda maddammang, e nataka mappaikkat sino tolaiyira. ²³ Wasin nepaikka'neran, nittata a nanu'du sino kulud ta makkararag. Wasin lammukin, agyangkepay sinay, ²⁴ udde ino abanga nattakayanino adalannera, agyanin sino tangnganeno bebay. Mikiikiyino abang gafu sino palung se dambalandeno bayabbag.

²⁵ Wasi marrifarifaddin, dinandananira i Jesus a nallakad sino utunna danum. ²⁶ Udde wasin naiteno adalannera a mallakad sino utunna danum, nakatalawira. Nakkulawuwera gafu sino talora, se aridda si banig.

²⁷ Udde nalani Jesus a naddamit sikwara e sinapi'na si, "Ammekayu mattalaw! Ikkanak yaw."

²⁸ Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Afu, nu gakkuruwa ikka yan, ayandak ta umangngak sitana mallakad sino utunna danum."

²⁹ "Umangka taw," kunni Jesus.

Naddassi Pedro sino abang e nallakad sino utunna danuma inang ki Jesus. ³⁰ Udde wasin initaneno palung gafu sino tuyangngeno bayabbag, nakatalaw e lumannaddin nad. Nakkulawuwa nassapit si, "Afu, isalakannak!"

³¹ Kinangkamani Jesus a ginafutino kamatti Pedro. "Mayan kurang kepayino annala'ngu sikwak? Mayan naddaladudwaka?" kunna sikwana.

³² Wasinoy, nattakayira sino abang, e ilammattino bayabbag. ³³ Dinayawino nattakayira sino abangi Jesus, e sinapi'da si, "Gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios."

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitira Sey Genesaret
(Mar. 6:53-56)

³⁴ Wasin nakadamangiran, ginamwangira sey Genesaret, ³⁵ e naimunuwanino tolaiyira i Jesus. Nepaayaddeno matakitira sino ammina wewe'nginna lulubbun ta iyandera sikwana. ³⁶ Nakiggimallakkira si senggeran naddino matakitireno leleneno barawasina. E amminira a nanengged, nabbattunoyira.

15

Ino Nedumanneno Aggangwana Fariseowera Sino Lintiyi Dios
(Mar. 7:1-13)

¹ Wasin tata si aw, agyanino Fariseowera andino mamnesturuwerana lintiya naggabwat sey Jerusalem a inang ki Jesus. ² Nabbebutira sikwana si, "Mayan kontaranino adalannuwereno gagangaya inillalupattam sino gagginafutamira? Se mangnganira a ammera tuntulannino fustuwa ammaggu."

³ Sinombati Jesus a nassapit si, "Massiki ikkayu, kontarandawino lintiyi Dios ta tuntulandawino gagangaya aggangwayu. ⁴ Se ino lintiyi Dios, kunna si 'Dayawannura amam anni inam,' anna 'Nu wara massapit si narakkat sino amana onnu sino inana, mapapatenad.' ⁵ Udde tangananino itulduyu. Se sapitandaw si nu wara iduffun naddino tolai sino amana onnu inana, massiki nu ammena iya'da. Damana a irason sikwara a massapit si, 'Ino iduffungku nad sikwayu, nekarikunna iwa'lat ki Dios.' ⁶ E sapitandaw si nu kunnenoyino akwana, massiki nu ammena iya'da sino mapparana'ngereno iya'dana nad sikwara. Gafu sinaya aggangwayu, pataliyandawino sapiti Dios sino tulduyungkepay. ⁷ Ikkayuwa massannakam! Gakkuruwino nepelabbuni Dios ki Isaias mappeafu sikwayuwa kunna si,

⁸ 'Iyawira a tolay, bifidda pelangino paddayora sikwak, udde aroyuweno nakanda sikwak. ⁹ Awana serbineno paddayawanda sikwak, se ituldureno lintiya inangwana tolay, e sapitanda si antuweno lintiggu.' **

Ino Mappadakkut Si Tolay Sino A'langi Dios

(Mar. 7:14-23)

¹⁰ Wasinoy, nepara'niyi Jesusino odduwera a tolay e sinapi'na sikwara si, "Dingn-gaggandaw yaw takesi maawatandaw. ¹¹ Bakkannino ipaunangnga tolay sino wangi'nenno mappadakkut sikwana sino a'langi Dios, nu ammena lurino narakkatta sapita maggabwat sino bifingnga."

¹² Inara'niyeno adalannera sikwana e sinapi'da si, "Ammengkad inammu si malowino nakammino Fariseowera sino sinapi'nu?"

¹³ Sinombati Jesus a niyamparig si, "Ammina mula a amme nemula i Ama a ana sey langit, mafi'dutirana. ¹⁴ Ammekayu maburuburung sikwara. Kakunnareno lappatta mifuyut sino kasillappa'da. E nu ifuyutino lappattino kasillappa'na, mada'nira a adwa sino dabbak."

¹⁵ Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Ituldum sikwamiyeno anggama sapitannino sinapi'nu mapeafu sino mappadakkut si tolay sino a'langi Dios."

¹⁶ Sinapiti Jesus si, "Massiki ikkayu, ammeyu kepay maawatan? ¹⁷ Ammeyu kad ammu si massiki sanna a ipaunangnga tolay sino wangi'na, umang sino kuyungnga, kasena kappay mallawan? ¹⁸ Udde ino ipalawanna sino wangi'na, maggabwat sino nakamma, e antuweno mappadakkut sikwana. ¹⁹ Se ino nakamma tolayino paggabwatanino ammina narakkatta dinandamma a metupak si narakkatta aggangwa a kunnayaw: ino mamapatay, ino makibulun, ino makidurug sino bakkanna atawana, ino mattakaw, ino massisiri, annino mamaraparal. ²⁰ Irayawino mappadakkut si tolay sino a'langi Dios. Udde ino pangngananna tolaya ammena tuntulannino fustuwa ammaggu, bakkan inayino mappadakkut sikwana."

Ino Angnguruwino Tata A Bafaya Taga-Canaan

(Mar. 7:24-30)

²¹ Wasinoy, inanora Jesus sinay, e inangngira sino sakopanna Tiro anna Sidon. ²² Agyanino tata a bafaya bakkanna Judyu a taga-Canaan a nagan sinay. Inara'ni ki Jesus e nakiggimallak sikwana si, "Afuwa gaka i David, allakkannak. Se madyataningke ino balatanga abbingkuwa naunaggan si narakkatta espiritu."

²³ Udde amme sinombatani Jesus. Antu gafuna, inara'niyeno adalannera sikwana e sinapi'da si, "Akwannuweno anggama ta panawannun, ta ammenan dumaladandana mappalingag."

²⁴ Udde sinapiti Jesus si, "Awana korwan si nanundunani Dios sikwak, nu bakkampelang sino gakagakera i Israel a meyamparig si naawana karnero."

²⁵ Udde inang kappayino bafaya namalitud sino a'langnga. "Afu, duffunandak abbu," kunna.

²⁶ E sinabbi Jesus a niyamparig si, "Ammena fustu nu fulattanteno akkananna abbing e iya'data sino atu."

²⁷ "On lud, Afu," kunnino bafay, "udde massiki ino atuwera, akkanandeno butta a madara'nag sino pangngananino afura."

²⁸ E sinapiti Jesus si, "Natuyag gakkuruwino angngurunggu sikwak. Makweno arangngannu." E kaka'meng kelanga nabbattunoyino balatanga abbingnga.

Ino Nappabattunoyani Jesus Si Odduwera A Matakita

²⁹ Wasinoy, inanawi Jesus e inang sino dappi'na bebaya Galilea. Nanu'du sino kulud e nattuttud sinay. ³⁰ Odduweno tolayira a inang sikwana a nibulun sino matakitera.

* 15:9 15:9 Isaias 29:13

Agyanino pilayira, ino lappattira, ino ammera makalakad, ino ammera makadamit, andino korwanira. Newaggarera sino a'langi Jesus, e nepabbattunoynera ammin. ³¹ Gafu sinoy, nakka'bawino tolayira sin initareno ammera makadamita maddamitiran, ino ammera makalakara mallakariran, ino pilayira a nabbattunoyiran, annino lappattira a makaiteran. E dinayora i Dios a Diosino gakagakera i Israel.

Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Appatarifuwa Tolay
(Mar. 8:1-10)

³² Wasinoy, inayani Jesusino adalannera e sinapi'na si, "Maallakkanak sitawira a tolay, se ka'lu awina naganira sikwatam, e naambutinnino akkananda. Ammekira anggama panawan nu ammera kepay nanggan, tantaro nu maffunawira sino dalan."

³³ "On lud," kunnino adalannera sikwana, "udde sintawino pangappantam si akkanan sito kalolowata makabalin sino kunnayawa kaoddura?"

³⁴ "Pidyeno tinapeyu sitan?" kunni Jesus.

"Pitu ke," kunda, "e ana kappayino bisangnga tinapa."

³⁵ Wasinoy, nepattuturi Jesusino odduwer a tolay. ³⁶ Inappaneno pituwa tinapay annino tinapa, e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neya'dana sino adalannera, e neyannera sino tolayira. ³⁷ Nangganira ammin e nabattuwira. Wasin nasinduwer a, inampa'deno nabuna, e pituwa basketino pinannura sino nabuna. ³⁸ Ino bilangino nangganira, appatarifuwera a lallaki, fereno bafabbayira andino aanakira.

³⁹ Wasinoy, nepaanawi Jesusino tolayira, kasena natakay si abanga umang sino sakopanna Magadan.

16

Ino Narangganino Fariseowera Andino Saduceowera Si Senyal
(Mar. 8:11-13; Luc. 12:54-56)

¹ Agyanino Fariseowera andino Saduceowera a inang ki Jesus, se angganda a dalodawan. Antu gafuna, inaranda si mipaita si kakka'bawa senyal sey langit ta pangammuwanda si gakkuruwa i Diosino nanundun sikwana. ² Udde sinabbi Jesus si, "Nu sumallappino sinag e malidaga sey langit, sapitandaw si, 'Awana uran nu daramat.' ³ Si kagigi'ba'na kappay, nu mallibaga sey langit e madduladulam, sapitandaw si, 'Muran nakuy.' Damayuwa distun nu muran onnu awan nu itandawino langit, udde ammeyu kena ammuweno anggama sapitannino senyala ipaita i Dios sino makwa sito ingkein. ⁴ Narakkattingke ino tolayira sito ingkein se sinalekkurandeno gakkuruwa Dios. Patutandaka mipaita si kakka'bawa senyal, udde awana mepaitak nu bakkampelangino senyal a kunneno nakwa ki Jonas si'in." Sinapiti Jesus inay, kasenera inanawan.

Ino Niyampariyani Jesus Sino Tulduweno Fariseowera Andino Saduceowera Si Lebadura
(Mar. 8:14-21)

⁵ Wasin nakadamanda Jesus sino bebay, dinandammino adalannera si nakalyawanda a nabbalibal si tinapay. ⁶ Sinapiti Jesus sikwara si, "Palanandawino lebadureno Fariseowera andino Saduceowera."

⁷ Wasin dininggaddeno sinapi'na, nattatarabbanda si, "Ino nassapitanna sinay, se ammetam nabbalibal si tinapay."

⁸ Ammuwi Jesusino pattatarabbanda, antuweno kunna sikwara si, "Sandolang paddararananino awana tinapeyu? Kurang kepayino annala'daw sikwak! ⁹ Ammeyu kepay maawatanino pannakadamak? Nakalyawandawinnino lima a tinapaya nakabalin sino limarifuwera a tolay? Pidya a basketino pinannuyu sino nabuna?"

¹⁰ Onnu ino pituwa tinapaya nakabalin sino appatarifuwera a tolay, pidya a basketino pinannuyu sino nabuna? ¹¹ Mayan ammeyu kepay maawatan si bakkanna tinapayino sapitangku sikwayu? Ino sinapikku, palanandonaddino lebadureno Fariseowera andino Saduceowera.”

¹² Wasinoy, naawatanda si ino sapitanni Jesus si palananda, bakkannino lebadurana tinapay, nu ammena lurino tulduweno Fariseowera andino Saduceowera.

Ino Nassapitani Pedro Sino Katotolayi Jesus

(Mar. 8:27-30; Luc. 9:18-21)

¹³ Wasin ginamwanda Jesus sino sakopanna Cesarea Filipos, nebebu'na sino adalannera si, “Sanneno sapitannino tolayira mappeafu sikwak?”

¹⁴ “Aneno massapitira si ikka i Juan a Gumabawtisar. Kunnino korwanira si ikka i Elias, e kungkappayino korwanira si ikka i Jeremias onnu korwana gumalabbun si'in,” kunda sikwana.

¹⁵ “Udde ikkayu pay,” sinapiti Jesus, “sanneno kundaw mappeafu sikwak?”

¹⁶ Sinabbi Pedro si, “Ikkeno Kristo a Abbingino aggabiyaya Dios.”

¹⁷ Sinapiti Jesus si, “Nagasakka, Simon a abbingi Jonas, se bakkanna tolayino nipakaammu sikwam sinay, nu ammena luri Ama sey langit. ¹⁸ Antu gafuna, kun-nayawino sapitangku sikwam. Nginalittaka si Pedro, ino anggama sapitan, batu. Iyawa batuweno pamata'daggangku sino balek a ireno ammina manguruwirana sikwak, e massiki ino pannakadamana katayan,* ammenerana maaffut. ¹⁹ Iya'da'nga sikwamino kalintiyannu a meyamparig si tulbika† pabbukkat sino patturayani Dios. Massiki sanneno iyallangngu sito lubag, iyallang kappayi Dios a ana sey langit, e massiki sanneno purayannu sito lubag, purayangkappayi Dios a ana sey langit.”‡

²⁰ Wasinoy, sinutuningke i Jesusino adalannera si ammera nad ituldu si massiki sanna a tolay si antuweno Kristo.

Ino Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna

(Mar. 8:31-33; Luc. 9:22)

²¹ Mangiyafu sinoya tiyempo, nepakaammuwi Jesus sino adalannereno makwana sikwana so maddagguna aw. Sinapi'na si, “Maawa umangngak sey Jerusalem e padyatanda'ngeno pangafuwanirana padi, ino mamnesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan. Papapatera'nga, udde pangngangolinda'nga i Dios sino mekatalluwa aw.”

²² Wasinoy, nebakkangi Pedro e nebuyana a nassapit si, “Ammeka nad massapit si kunnenoy! Amme purayani Dios a makwa sikwam inay.”

²³ Nabbaliwiti Jesus e sinapi'na ki Pedro si, “Aroyuwannak, Satanas! Talantanandak, se ino dandammanu, bakkannino panggammani Dios, nu ammena lurino panggammana tolay.”

Ino Biyayino Mesapat Ki Jesus

(Mar. 8:34-9:1; Luc. 9:23-27)

²⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Ino manggama mesapat sikwak, talekkuranna naddino urenangkepay. Kunnangke buttunganna naddino krusna, se inona urekino tuntulanna, massiki antuweno ipatena.§ ²⁵ Se ino mikalow sino

* **16:18** 16:18 pannakadamana katayan Ino sapitanna sino dami'na Griego, lamwangana sumallungan sey Hades a pagyananino natayira. Ino anggama sapitannino lamwangan, pannakadama. † **16:19** 16:19 Ino anggama sapitannino *tulbik*, kalintiyannu. ‡ **16:19** 16:19 Ino tata kappaya anggama sapitan sino dami'na Griego: ...massiki sanneno iyallangngu sito lubag, neyallangnginni Dios sey langit, e massiki sanneno purayannu sito lubag, nepurayinni Dios sey langit. § **16:24** 16:24 Sinoya tiyempo, nu wara tolaya melansana si krus, mapatuta mabbuttung sino krus kiyad sino pilansanda sikwana. Antu gafuna, ino sapitanni Jesus, nu wara manggama mesapat sikwana, ibilangnga naddino baggina a natayin takesi ino pelang tuntulanna ino urayi Jesus.

biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikwak, ananeno biyaya mannayuna iya'da i Dios sikwana. ²⁶ Se sanna kaddino pallawaranneno tolay nu akwana amminino kinaba'nang sito lubag, e matena e makastigu si makkikiyad? Awan! Se awana kinaba'nangnga damana a italyat sino biyangnga ki Dios. ²⁷ Se ikkanak Abbingnga Tolay, muliya'nga a kebulunanino anghelkuwera a mangipaita sino kedayawani Ama, kasek labutanino kadda tolaya meannung sino inangangwana. ²⁸ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno korwanira sikwayu sitawa ammera matay makkiyad si itandaka Abbingnga Tolaya mangiyafuwa matturay.”

17

Ino Nangkakwanino Baggiyi Jesus (Mar. 9:2-13; Luc. 9:28-36)

¹ Wasin nalla'wutino annamma aw, inayani Jesus da Pedro andino makkolakira a da Santiago anni Juan, e ira pelangino nanu'du sino tata a ata'nanga kulud.

² Wasin agyananda sinay, initareno nangkakwanino baggiyi Jesus. Ino mutungnga, mangngilikilita kunnangke sinag, e ino barawasina, karririyeno furona.

³ Wasinoy, nappaddara Moises anni Elias, e makitatabbira ki Jesus. ⁴ Naddamippayi Pedro e kunna si, “Afu, nalawad se ayawetam sitaw. Nu anggammu, mangwak si talluwa bawi sitaw ta akwamino tata, akwa i Moisesino tata, anna akwa i Eliasino tata.”

⁵ Wasin aggedamadamikkepay, nakulmutanira ammin si karririya dulam. E agyanino damita naggabwat sino dulamma nassapit si, “Antuyawino iiddukanguwa Abbingku e maanggammakungke gafu sikwana. Dingngaggandonaddino sapitanna.”

⁶ Wasin naningngagganino adalanira i Jesus sinaya damit, nassakabbira gafu sino talora. ⁷ Inara'niyanira i Jesus e inappangannera, e sinapi'na si, “Gumabwakkayu. Ammekayu mattalaw.” ⁸ Wasin sinangawira, awana korwan si initara, nu bakkampelangi Jesus.

⁹ Wasin aggedawadawutira sino kulura nagananda, netuni Jesus sikwara si, “Ammeyu itutulduwenaya nepaita sikwayu si massiki sanna a tolay makkiyad si mangngangoliyaka Abbingnga Tolay.”

¹⁰ Wasinoy, nebebutino adalannera si, “Mayan sapitan mantuweno mamnesturuw-erana lintig si muli nad abbuwi Elias a gumalabbun si'in, kasena gumamwangino Kristo a nekariyi Dios?”

¹¹ “Gakkuruwa muli abbuwi Elias ta idadanna ammin,” nesombati Jesus sikwara.

¹² “Udde sapitangku sikwayu si ginamwanginni Elias, udde ammera naimunuwan, nu ammena lud ingkelamangino inangwara sikwana. Kunna kappeneno appadya'da sikwaka Abbingnga Tolay.”

¹³ Gafu sinaya sinapiti Jesus, naawataninnino adalannera si i Juan a Gumabawtis- arino sapitanna.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espirituwa Nunag Sino Abbing (Mar. 9:14-29; Luc. 9:37-43)

¹⁴ Wasin ginamwanganda sino kaodduwanna tolay, agyanino tata a lalaki sikwara a inara'ni ki Jesus e namalitud sino a'langnga. ¹⁵ Sinapi'na si, “Afu, allakkannu abbu yo abbingkuwa makkoldat. Nu makkoldat, madyataningke, se namipidyena naletwad sino afuy anna sino danum. ¹⁶ Neyangkun sino adalannuwera udde ammera a mapabattunoy.”

¹⁷ “Ikkayuwa tolay sito ingkein, awaningke angnguruddaw anna ammekayu mat- ulduwan!” kunni Jesus sikwara. “Naansa matino panguruwandawa nabayakunna nakiigyan sikwayu? Makapidyak kepaya manus sikwayu? Iyandaw sikwakino

abbing.”¹⁸ E sinapi'na sino narakkatta espiritu si umanaw, e inanawannenaya abbing, e kaka'meng kelanga nabbattunoy.

¹⁹ Wasin inowimpelang adalannera, inangngira nabbebut ki Jesus si, “Mayan ammemi mapaanaw inaya nunag sikwana?”

²⁰ “Gafu se kurang kepayino annala'daw sikwak,” netabbi Jesus. “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki nu wara angnguruddaw a mekunna sino kabibissangngana bukalla mustasa, damayuwa sapitan sitawa kulud si ‘Malikka,’ e gakkuruwa malit. Awaningke a ammena dama sikwayu.”²¹ Udde ino kunnenaya narakkatta espiritu, ammena umanaw nu ino mappaanaw sikwana, ammena mallantanga mangngan anna aggekarakararag.”*

Ino Nipidwani Jesus A Nilabbun Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna
(Mar. 9:30-32; Luc. 9:43-45)

²² Wasin tata si awa nakkakarampa'da Jesus andino adalannera sey Galilea, sinapiti Jesus sikwara si, “Ikkanaka Abbingnga Tolay, ara'niyenna meyalawatak sino tolayira²³ e papatayandak, udde pangngangolinda'nga i Dios sino mekatalluwa aw.” Wasin dinginggagino adalannerenay, malowingke ino nakanda.

Ino Nappagani Jesus Sino Buwi'na Templo

²⁴ Wasin ginamwanda Jesus andino adalannera sey Capernaum, inangngino gumat-tukiyera si buwi'na Templo ki Pedro e nebebu'da si, “Pagampayino mesturuyuweno buwi'na Templo?”

²⁵ “One,” kunni Pedro.

Wasin sinallungi Pedro sino balaya agyanani Jesus, naunta i Jesus a naddamit e sinapi'na si, “Simon, sanneno masapi'nu? Inyeno pappapaganino ariyera sito lubag si buwit? Ino abbindangkepay onnu ino korwana tolay?”

²⁶ “Ino korwana tolay,” kunni Pedro.

Sinapikkappayi Jesus si, “Nu kunnenoy, ammena antu maawag si mappageno abbinda.”²⁷ Udde ammetammad mangwa sino kalowanino nakanda sikwatam, antu gafuna, umangka mawanwet sino bebay. Ino palunguwa banwetannu, pagangngangannu, e maitamino dipilata a damata a ipaga a adwa. Appannu ta umangngu iya'da sikwara ta mapaganino buwitta.”

18

Inyeno Kapatiyan?

(Mar. 9:33-37; Luc. 9:46-48)

¹ Sinoya tiyempo, inangngino adalanira i Jesus sikwana e sinapi'da si, “Inya sikwamiyeno kapatiyan sino patturayani Dios?”

² Antuweno nayi Jesus si abbing e nepata'dangnga sino nara'langanda. ³ E sinapi'na si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu angkakwanino nakandaw ta mekunnakayu si abbing, ammeyu dama a mesapat sino patturayani Dios. ⁴ Ino kapatiyan sino patturayani Dios, antuweno mipaabbafaw sino baggina ta mekunna sitawa abbing. ⁵ E massiki inyeno mawat si abba'fawa tolai a kakunna yawa abbing gafu sino angngurungnga sikwak, ikkanakino inawa'na.”

Ino Paggafuwanna Palliwatan

(Mar. 9:42-48; Luc. 17:1-2)

⁶ “Udde ino manutungung ta malliwatino tata a abba'fawa tolai mangurug sikwaka mekunna si abbing, tawwaren nu meyakad sino bu'loneno dokalla aggilingana batu ta malimat sino bebay amma sino ituluyneno manutungung.

* **17:21** 17:21 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego, udde agyan sino Mar. 9:29.

⁷ Kakallakkino tolaira sito lubag gafu sino odduwa katutunggunganda. Ammena dama a maari inay, udde kakallakkingke ino tolaira manutunggung. ⁸ Antuweno nu kama'nu onnu ino takkimino paggafuwanino palliwatannu, ga'bungannu ta itakkummu. Se tawwareno naga'bunganino tata a kama'nu onnu takkim e mabiyagga si makkikiyad amma sino sikkakamakka anna sittatakkika a metubba sino afuy sey infiyernu. ⁹ E nu ino matangkappayino paggafuwanino palliwatannu, tuketannu ta itakkummu. Se tawwareno tafiyangka si mata e mabiyagga si makkikiyad amma sino nadduwammangino matama metubba sino afuy sey infiyernu.”

*Ino Amparig Mapeafu Sino Naawana Karnero
(Luc. 15:3-7)*

¹⁰ “Itandaw ta ammeyu pappoporayanino massiki tata a abbaafawa tolaira kakunnana yawa abbing. Se gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino anghelira a mimut sikwara, kanayunira a uma'lang ki Ama sey langit. ¹¹ Se ikkanak Abbingnga Tolay, ino inangngangu sito lubag, takesi isalakkuweno minalliwatira a kunnangke natantangira.*

¹² “Sanneno masapi'daw? Nu wara tolaira makangkwa si tatuta karnero e naawanino taggi, sanna nakuyino akwanna? Gakkuruwa anawanneno asamafulu si asama maggarab sino kakuluran ta umangnga tufukannino naawana karnero. ¹³ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu da'nganneno taggiya naawan, dodokkallino aangamma sikwana amma sino asamafuluwera e asama ammena naawan. ¹⁴ Kunna kappay sino Amayu sey langit, ammena anggam si mekatwayino massiki tata sino kaabbaafawana tolaira sikwana.”

Ino Kolak Si Angnguruwa Nakaliwat

¹⁵ “Nu wara kola'ngu si angnguruwa nakaliwat sikwam, umangka a makitatabbag sikwana a ikkayu pelang ta ituldum sikwaneno liwa'na. Nu dingngagganneno sapitannu, nalawad se muliyeno abbaafarulundaw. ¹⁶ Udde nu ammena anggamma dingngaggan, mayagga si tata onnu adwa a bulunnu takesi wara adwa onnu talluwa mana'dag sino pattatabbandaw. ¹⁷ Nu ammena kepay maningngag, ipakaammum sino bafulunnuwera a mangurug nu makkakarampakkayu ammin. E nu ammena kepay dingngaggannino sapitandaw, ibilandawin si tolaira amme nangammu ki Dios onnu narakkatta kunnangke gumattuki si buwit.

¹⁸ “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sanneno iyallandaw sito lubag, iyallang kappayi Dios a ana sey langit, e massiki sanneno purayandaw sito lubag, purayangkappayi Dios a ana sey langit.

¹⁹ “Sapitangku kappay sikwayu, nu wara massiki adwa sikwayuwa mittata si nakam sino parangnganda ki Ama sey langit, gakkuruwa akwanneno arangnganda. ²⁰ Se massiki nu adwa onnu talluwo makkakarampat gafu sino angngurudda sikwak, agyanak sinaya mebulun sikwara.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Ofisiyala Awana Alla'nga Sino Bulunna

²¹ Wasinoy, inangngi Pedro ki Jesus e sinapi'na si, “Afu, mamipidyanguwa pakomanino bulungkuwa aggelialiwat sikwak? Makkikyad si mamippitu?”

²² “Bakkampelanga mamippitu, nu ammena lud mamippitufulu e pitu,”† kunni Jesus. ²³ “Se ino makwa sino patturayani Dios, meyamparig si kunnayaw. Aneno tata a ariya nanandam si mappapaga sino gatutino ofisiyalnera.‡ ²⁴ Wasin neyafunana

* **18:11** 18:11 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego. † **18:22** 18:22 Ino sapitannino korwanira a manuskritu sino dami'na Griego, mamippitufuluweno pitu. Ino anggamma sapitan, namipidya a awana kiyanna. ‡ **18:23** 18:23 Ino sapitanna sino dami'na Griego, *aripan*, udde ino anggamma sapitan, ino napatiya ofisiyala makammu si odduwa pirak.

mappapaga, neyanda sikwaneno tata ofisiyalna a nakagatut si parifurifuwa pirak. §
²⁵ Ammena makapaga inaya ofisiyal, antuweno sinapitino ari si melakuweno ammina kukwana, anna melaku kappay, pati sino atawana andino abbingnera ta mearipannira ammin takesi mapaganino gatu'na. ²⁶ Udde namaliturino ofisiyal sino a'langino ariya nakiggimallakka nassapit si, 'Afu, allakkannak! Anusandak abbu ta pagangkuna ammin.' ²⁷ Gafu sino kunnenoy, naallakkino ari, ammenan nepapageno gatu'na, e nepaanonan.

²⁸ "Wasin nallawanin inaya ofisiyal, dinambalneno bulunna a ofisiyala nakagatut sikwana si tatut.* Pinattalna e sinapi'na sikwana si, 'Pagannuweno gatu'nu!'

²⁹ "Namaliturino bulunna e nakiggimallakka nassapit si, 'Allakkannak! Anusandak abbu ta pagangkuna ammin.' ³⁰ Udde ammena inallak e nepabalunna makkiyad si mapaganino gatu'na. ³¹ Wasin initenno bulundera a ofisiyalino inangwana, malowino nakanda, e inanda netuldu sino ariyeno nakwa.

³² "Wasin naammuwanino ari, nepaayangngeno ofisiyala nakagatut sikwana e sinapi'na si, 'Narakkattingke ino aggangwam! Ammek nepapageno gatu'nu sin nakiggimallakka sikwak. ³³ Inallattaka. Mayan ammem inallakkino bulunnuwa kunna payino inangwak sikwam?' ³⁴ Gafu se nappelalotino bungutino ari, nepabalunna ta madyatan makkiyad si mapaganna ammina gatu'na."

³⁵ Wasinoy, neyabambuti Jesus a nassapit si, "Kunna kappenenayino akwani Ama sey langit sino kadda tata sikwayu, nu ammeyu gakkuruwa pakomanino kasittoleyu."

19

Ino Mappeafu Sino Makkatwaya Matawa

(Mar. 10:1-12)

¹ Wasin nasinduwi Jesus a sinapit ammin inay, nanaw sey Galilea, e inang sino sako'ma Judea sino dammangngeno wawwanga Jordan. ² Odduweno dinandan sikwana e nepabbattunoyne matakitira sinay.

³ Agyangkappayino Fariseowera a inang ki Jesus ta kakkapanda a balabaliyan, e nebebu'da si, "Sino lintiddam, damana kadda ikatwayino lalakiyeno atawana, massiki sanneno gafuna?"

⁴ Nesombati Jesus si, "Ammeyu kad binaseno neturakka sapiti Dios mappeafu sino namaratuwanna si tolay? Ino neturak, kunna si ino inangweno namaratu sin gafugafuna, nangwa si lalaki anna bafay. ⁵ E sinapi'na si, 'Antu gafuna, anawanino lalakiyeno mapparana'ngera takesi makikofung sino atawana, e mabbaliyera si tata.*' ⁶ Antuweno ammerana adwa, nu ammerallud nittata. Kunnantu, amme nad pakkatwayanna tolayino nepamungi Dios."

⁷ "Udde mayan kunnino lintiyi Dios si manga'deno lalaki sino atawana si turakka pangitan si nakkatwayira, kasena panawan?" kungkappayino Fariseowera.

⁸ Sinabbi Jesus si, "Gafu pelang sino kinataggatino uluyu, antuweno nepurayi Moises si ikatweyuweno atawayu, udde sin gafuna, bakkanna kunnenoy. ⁹ Antuweno sapitangku sikwayu, ino lalakiya mikatway sino atawana, fera pelang nu millalaki, kasena mangatawa si korwan, makibulun se atawana kepayino palunguwa atawana."

¹⁰ Wasinoy, sinapitino adalanira i Jesus sikwana si, "Nu kunnenaya ammena dama a makkatwayino matawa, tawwarennino ammetam mangatawa."

¹¹ Sinapikkappayi Jesus si, "Gakkurug inaya sinapi'daw, udde bakkanna ammina tolay e damara a attammanino ammena mangatawa, ino pelang nanga'dani Dios

§ 18:24 18:24 Ino sapitanna sino dami'na Griego, tafulurifuwa talentu. Ino tata a talentu, nabbalor si annammarifuwa dinariyu, ino tata a dinariyu, nabbalor si tandan si tata si aw. Antu gafuna, iyawa gatut, nabbalor si tandan si annamma milyon si aw. * 18:28 18:28 Ino sapitanna sino dami'na Griego, tatuta dinariyu. * 19:5 19:5 Genesis 2:24

si pannakadamara a miyattam. ¹² Naddadarumeno gafuna a amme mangataweno lallakiyera. Ino korwan, neyanakira a kurangino kinalalakira, ino korwan, gafu se nalassitanira, e ino korwanira kappay, ammera mangatawa takesi pittatandeno nakanda sino passerbiyanda ki Dios sino patturayanna. Ino makattamma mangwa si kunnenoy, akwanna nad.”

Ino Namindisiyonani Jesus Sino Anakira
(Mar. 10:13-16; Luc. 18:15-17)

¹³ Wasin tata si aw, agyanino tolayira a niyang sino ana'dera ki Jesus takesi itappa'nenno kama'na sikwara anna ikararannera. Inallangnganino adalannera, ¹⁴ udde sinapiti Jesus si, “Purayandawino anakira ta umangngira sikwak, e ammeyuw- era allangngan. Se ino kakunnara, ireno dama a mesapat sino patturayani Dios.” ¹⁵ E netappa'nenno kama'na a mamindisiyon sikwara, kasena inanaw.

Ino Ba'nangnga Buwanak
(Mar. 10:17-31; Luc. 18:18-30)

¹⁶ Wasinoy, agyanino buwanaka inang ki Jesus. “Afu mesturu, sanneno nalawara akwangku takesi maappakino biyaya manayun?” kunna.

¹⁷ Sinapiti Jesus sikwana si, “Mayan bebutannu sikwak nu sanneno nalawad? Se i Dios pelangino nalawad. Nu anggammuwa maa'dan si biyaya manayun, kuruwannu naddino lintiyi Dios.”

¹⁸ “Sannenaya lintig?” kungkappayino buwanak.

“Ammeka mamapatay, ammeke makibulun, ammeke mattakaw, ammeke manis- tigu si bakkanna gakkurug, ¹⁹ dayawannuweno mapparana'nguwera, anna anggammannuweno kasittolema kunna payino agganggammu sino baggim,” kunni Jesus.

²⁰ Sinapikkappayino buwanak si, “Kinuruggu ammin inaya lintig. Sanna kepayino maawa akwangku?”

²¹ Sinapiti Jesus si, “Nu anggammu si awana pakkurangannu, umangngu ilaku amminino kukwam ta iya'dam sino pobiriyereno pallakuwannu, ta ananeno kin- aba'nangngu sey langit. Nu inangwamunnenay, kaseka muli sitaw e mebulungka sikwak.” ²² Wasin diningngaggino buwanakino sinapi'na, kaka'ganna a inanaw, gafu se ba'nangngingke.

²³ Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, madyata mesapatino ba'nangnga tolay sino patturayani Dios. ²⁴ Sapitangku kappay si mas naladdeno attaffutino kamelyu sino abbu'na bilat amma sino kesapatanino ba'nangnga tolay sino patturayani Dios.”

²⁵ Nappelalotino ka'bawino adalannera sin diningngaddenay, e sinapi'da si, “Nu kunnenoy, inya ma'nenno mesalakan?”

²⁶ Sinulangnganira i Jesus, e sinapi'na si, “Ino tolay, awana damana a akwana misalak sino baggingangkepay. Udde i Dios, damana akwan ammin.”

²⁷ Wasinoy, sinapiti Pedro si, “Ikkami mappaye? Se inanawamminnino amam- mimmi ta mebulungkami sikwam. Sannaneno labu'mi?”

²⁸ “Gakkurug yo sapitangku sikwayu,” kunni Jesus, “nu mapabawuna yo lubag, maiteno kedayawangkuwa Abbingnga Tolay, se mattuttura'nga sino tronoka mat- turay. E ikkayuwa adalangu, mattuttuggayuna kappay si karadwa a tronowa mak- ituray sikwak sino tolekira a mekunnera sino gakagakeno karadwa a abbingi Israel.

²⁹ Massiki inya a manganaw sino balena, ino kakkola'ngera, ino mapparana'ngera, ino ana'ngera andino lubangnga gafu sikwak, oodduneno appanna amma sino inanawanna, e maa'dangkappay si biyaya manayun. ³⁰ Udde odduwenno meyantaw sito ingkeina metabbafana, e odduwera kappaya abbafaw sito ingkein a meyantona.”

20

Ino Amparig Mapeafu Sino Mattarabafu Sino Kaubasan

¹ Sinapiti Jesus si, "Ino makwa sino patturayani Dios, meyamparig si kunnayaw. Aneno makwan kaubasana naggi'batta inang nintufuk si tandananna a mattarabafu sino kaubasanna. ² Agyanireno dina'ngana e nakitulag sikwara si paganneno innawanino kadda tata sikwara, kasenera dinunduna mattarabafu.

³ "Wasin alas nuwebe si gigi'bat, nallawangkappayino makwan lubag, e initaneno gitutturanira sino allakuwan. ⁴ Sinapi'na sikwara si, 'Umangkayu pay mattarabafu sino kaubasangku ta tandanantakayu si fustu.' ⁵ E inangngira.

"Wasi tangganaw anna alas tres, kunna kappayino inangweno makwan lubag. ⁶ Wasin maffuwafin, inang kappay sino allakuwan e ana kappayino initana sinaya gitutturanira kappay. Sinapi'na sikwara si, 'Mayan mappatatokayu pelanga aggatutud?'

⁷ " 'Awan lura pakitandanammi,' kunda sikwana.

"E sinapitino makwan lubag si, 'Umangkayu mantu mattarabafu sino kaubasangku.'

⁸ "Wasin massi'lappin, sinapitino makwan lubag sino katala'nga si, 'Ayannuweno mattarabafuwa ta iya'damino tandanda. Iyafum sino nauddiyera a inang nattarabafu kiyad sino nauntera.'

⁹ "Waso kunnenoy, ginamwangino nangiyafuwa a nattarabafu si fuwab, e natan-dananira si innawan. ¹⁰ Antu gafuna, wasin ginamwangino nauntera a nattarabafu, aridda si oodduweno tandanda, gampade nekunna kappekena a innawanino neya'da sikwara. ¹¹ Wasin inapparenaya tandanda, narririyera sino makwan lubag e sinapi'da si, ¹² 'Ino nauddiyera, taorappelangino nattarabafuwanda, udde ikkami, nappafu-fuwaggamiya nattarabafu e nasinasinangkami. Mayan nekunnamino tandammi?'

¹³ "Udde sinapitino makwan lubag sino tata sikwara si, 'Kolak, ammetaka dinarogat, se nattatabbanta si innawanino annandangku sikwam. ¹⁴ Appannuweno tandannu e umanokan. Nekunnakino tandanino nauddiyera sino tandandaw se antuweno anggangkuwa akwan. ¹⁵ Awangkadda kalintiyangkuwa mangwa sino anggangku sino pirakkungkepay? Onnu umimalka gafu se inallakkuwera?'

¹⁶ Wasinoy, neyabambuti Jesus a sinapit si, "Kunnenayino amparingngeno sinapikkuwa ino abbafawira sito ingkein, meyantawirana, e ino meyantawira sito ingkein, metabbaferana."*

Ino Meka'luwa Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Panggangoliyanna

(Mar. 10:32-34; Luc. 18:31-34)

¹⁷ Sinoya umangnganda Jesus sey Jerusalem, nebakkangngeno karadwa a adalanna ta tatabbannera a ira pelang, e sinapi'na si, ¹⁸ "Dingngaggandaw. Sitoya, umangnetam sey Jerusalem. Nanu gumamwangetam sinay, ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawata'nga sino pangafuwanirana padi andino mammetsturuwerana lintig. Sentensiyanda'nga a mapapatay, ¹⁹ iyalawa'dak sino bakkannira a Judyu ta pappoporayandak anna siwa'wattandak, kaserak ilansa sino krus. Udde sino mekatalluwa aw, panggangolinda'nga i Dios."

Ino Inarangngino Inara Santiago Anni Juan

(Mar. 10:35-45)

²⁰ Wasinoy, inang ki Jesusino atawa i Zebedeo andino adwera a abbingnga, e namalitud sino a'langnga a marang.

²¹ "Sanneno anggamu?" kunni Jesus.

* **20:16** 20:16 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...ino uddiyera sito ingkein, mapalunguwerana, e ino mapalunguwa sito ingkein, mauddiyerana.

“Nu mada'ngeno patturayannu, purayannu nad yo adwera a abbingkuwa makitut-tud sikwam, tata sino padiwanannu, tata sino padawim,” kunna sikwana.

²² Udde sinabbi Jesus si, “Ammeyu ammuweno arangngandaw. Damayu kadda attammanino lawumangkuna a dyat?”

“On, damami,” kunda.

²³ Sinapikkappayi Jesus si, “Gakkuruwa madyatang kayuna a kunna kappayino kadyatangku. Udde ino mattutturira sino padiwanangku anna sino padawik, awana kalintiyangkuwa mamili, se piniliyenni Ameno mattutturira sinay.”

²⁴ Wasin diningngaggino tafuluwera a bulundenay, nabbungutira sino adwera a makkolak. ²⁵ Gafu sino kunnenoy, inamungira ammini Jesus, e sinapi'na si, “Ammuyu si ino matturayira sito lubag, ipatu'deno panggammada sino iturayanda, e ino kappay pangafuwana, ipaitareno kinaturera. ²⁶ Udde ammena nad kunninoyino akwandaw. Se nu wara sikwayuwa manggamma medayaw, passerbiyanna naddino bafulunnera. ²⁷ E ino manggamma mabbali si kapatian, paaripanna naddino baggina sino bafulunnera. ²⁸ Tuntulanda'ngadda Abbingnga Tolay, se ammek inang sito lubagga mappaserbi, nu ammena lud ta masserbiyak sino tolaira anna takesi iya'dakino biyagguwa panubbut sino kaodduwan.”

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Adwera A Lappat

(Mar. 10:46-52; Luc. 18:35-43)

²⁹ Wasin umanawanda Jesus sey Jerico, odduwa tolaira dinandan sikwana.

³⁰ Agyanino adwera a lappatta aggatuttud sino dammingino dalan. Wasin diningngadda si matta'lifi Jesus, nekokwara a nassapit si, “Ikka a gaka i David, allakkandakami!”

³¹ Inallangnganireno odduwa tolaira ta suminakkira nad, udde neyangkakokwara lura nassapit si, “Afu, ikka a gaka i David, allakkandakami!”

³² Wasinoy, nitturi Jesus e inayannera e nebebu'na si, “Sanneno angandawa akwangku sikwayu?”

³³ “Afu, anggammiya makaita,” kunda sikwana.

³⁴ Naallakki Jesus sikwara e sinukkalneno matara. Kaka'meng kelanga makaitera e dinandanira sikwana.

21

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Ginamwanganna Sey Jerusalem

(Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Wasin makkataminda Jesus sey Jerusalem, ara'niyeran sey Betfage sino kulura Olivo. Nepauntaneno adwera a adalanna ² a sinapi'na si, “Umangkayu sino madompaka lubbun. Addatandaw sinay, maitayuneno neyakadda asno annino ubbunna. Uttarandaw ta iyandaw sikwak. ³ Nu wara mabbebut sinaya akwandaw, sapitandaw si, ‘Awannino Afutam,’ e purayannana a appandawira.”

⁴ Nakwenay takesi meyakuruwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna a kunna si,

⁵ “Ituldum sino talubbunna Jerusalem, ‘Itandaw, gumamwanginnino Ariyuwa nipaabbafaw sino baggina a mattakay si ubbunna asno.’ ”*

⁶ Wasinoy, inangngino adwera a adalan e inangwareno netuni Jesus sikwara.

⁷ Neyandeno asno annino ubbunna ki Jesus, e neyekwareno tafalda sino darurura, kase natakayi Jesus. ⁸ Ino odduwera a tolaira sinay, neyafa'deno tafalda sino dalan. Ino korwanira, nangappera si simi'na kayu e neyafa'da kappay sino dalana mangipaita sino angngiyatalda ki Jesus. ⁹ Ino tolaira sino katamanna andino dumandanira sikwana, nekokwara a nassapit si, “Madandayawino gaka i David!”

* **21:5** 21:5 Zacarias 9:9

Madandayokappenaddino dinunduni Afu Dios si pannakabaggina! Madandayawi Dios sey langit!"

¹⁰ Wasin ginamwangi Jesus sey Jerusalem, nakungkul amminino tolaira sinay e sinapi'da si, "Inyada yaw?"

¹¹ "Antuwi Jesus a gumalabbuna naggabwat sey Nazaret sino probinsiya a Galilea," nesombatino tolaira a nebumbulun ki Jesus.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Malallakuwera Sino Templo
(Mar. 11:15-19; Luc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Wasinoy, sinallungi Jesus sino Templo,[†] e nepaanona amminino mallakuwera andino maggatangira sinay. Iletwanneno lamisaanino gumatalyatira si pirak, kunna kappay sino tutturino gumalakuwera si kalapati. ¹³ Sinapi'na sikwara si, "Neturak sino sapiti Dios si 'Ino balek, maingnganan si pakkaran ammina tolai.' Udde ino inangwayu, nepabbaliyu si paddarogatandaw sino kasittoleyu."[‡]

¹⁴ Wasinoy, agyanino lappattira andino pilayira a inang ki Jesus sino Templo, e nepabbattunoynera. ¹⁵ Udde nabbungutino pangafuwanirana padi andino mammes-turuwerana lintig sin naitereno kakka'bawa inangwa i Jesus andino abbingira a mikakkulawuwa massapit si, "Madandayawino gaka i David!"

¹⁶ Antuweno sinapi'da sikwana si, "Ma, ammem madingngaggino sapitanda?"

"On, madingngaggu," kunni Jesus. "Ammeyu kad binaseno neturakka sapiti Dios a kunna si, 'Sinulduwani Diosino abbingira andino kalu'bitira a maddayaw si fustu sikwana?' " ¹⁷ Wasinoy, inanawannera sinaya lubun, e inang sey Betania ta midda sinay.

Ino Kayuwa Igosa Awana Bungana
(Mar. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wasi kadarama'na a mulira Jesus sino lubun, nabisinin. ¹⁹ Initaneno kayuwa igos sino dammingnga dalan e inara'niyanna, udde awana initana si bungana, ino pelang adonnera. Antuweno nassapitanna sino kayu si, "Ammekanna mammunga." E kaka'meng kelanga naganguweno kayu.

²⁰ Wasin initen adalannerenaya nakwa, nakka'bawira e sinapi'da si, "Mayan naganguwengkelang inaya kayuwa igos?"

²¹ Sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu natalanggaddino angnguruddaw ki Dios a ammekayu maddaladudwa, damayuwa akwan inaya inangwak sino kayu. Bakkampelang inay, nu ammeyu lud dama a sapitan sito kulud si 'Meyalikka e meyassagga sino bebay,' e gakkuruwa makwa. ²² Massiki sanneno arangngandaw ki Dios, appandaw, nu natalanggaddino angnguruddaw sikwana."

Ino Nabbebutanda Mapeafu Sino Kalintiyani Jesus
(Mar. 11:27-33; Luc. 20:1-8)

²³ Wasinoy, nulyi Jesus sino Templo. Sin aggetutulduwanna, inang sikwaneno pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu. Nebebu'da si, "Sanneno kalintiyannuwa mangwa sino inangwamira? Inyeno naggabwatanna yana kalintiyannu?"

²⁴ Sinabbi Jesus sikwara si, "Ana payino ibebukku abbu sikwayu. Nu sombatandaw, kaseppay itulduweno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sito inangwakira.

²⁵ Antuyawino ibebukku. Inyeno naggabwatanino kalintiyani Juan a mamawtisar? Ki Dios onnu si tolai?"

[†] 21:12 21:12 Ino agyanani Jesus, bakkan sino dolamma Templo, nu ammena lud sino lasinna a nagyananino tolaira sin naddayawanda ki Dios. [‡] 21:13 21:13 Isaias 56:7; Jeremias 7:11

Wasinoy, nakkakibikibebutira a nassapit si, “Sanneno isombattam? Nu kuntam si i Diosino naggabwatanino kalintiyanna, tantaro nu sapitanna sikwatam si ‘Nu kunnenoy, mayan ammekayu nangurug sikwana?’” ²⁶ Udde nu kuntam si tolepelangino naggabwatanna, kattalataloneno akwanino tolayira sikwatam, se kuruwanda ammin si gumalabbuni Juan.” ²⁷ Antuweno sinapi'da ki Jesus si, “Ammemi inammu.”

“Nu kunnenoy,” kunni Jesus, “ammeppemantu sapitan sikwayu nu inyeno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sitawira a akwangku.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Adwera A Abbing

²⁸ Wasinoy, netuluyi Jesusino sapitanna sikwara a niyamparig si, “Agyanino tolaya adwereno abbingnga a lallaki. Wasi tata si aw, sinapi'na sino palungu si, ‘Umangka mattarabafu sino kaubasan.’”

²⁹ “‘Ammek,’ kunna, udde naddadandam, e inang kappelang.

³⁰ “Wasinoy, inang kappayino amana sino uddiya abbingnga e parefuweno sinapi'na sikwana. ‘On, umangngak,’ kunna, udde ammena karud inang.” ³¹ E kunni Jesus si, “Inya sikwara a adweno nangwa sino panggammanino amara?”

“Ino palungu,” kunda.

“Gakkurug yan,” kunni Jesus, “e gakkuruggappayino sapitangku sikwayu si ino minalliwatira a tolaya kakunnenno gumattukiyera si buwit andino maayotira a bafabbay, maunterana sikwayuwa mesapat sino patturayani Dios. ³² Se inang sitawi Juan a Gumabawtisar e netulduna sikwayuweno akwandonad takesi maggaddangkayu ki Dios, udde ammeyu kinurug. Udde ino gumattukiyera si buwit andino maayotira a bafabbay, ireno nangurug. E massiki sin initayuweno inangwara, ammekayu kepay nabboboli ta kuruwandopayino tulduna.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Narakkattira A Makikasamak Sino Kaubasan (Mar. 12:1-12; Luc. 20:9-19)

³³ Sinapikkappayi Jesus si, “Dingngaggandokappayino tata a amparig. Agyanino tata tolaya nakamulamula si ubas sino lubangnga. Inalasangngeno nammulanna, nangwa si pamappattanna sino bungana, e namata'dag si garita a pagyananino pindagganna. Wasin nabalnin inoy, nepaimu'na sino makikasamakkira, e inang nagan si aroyuwa lubun.

³⁴ “Wasin nada'ngeno abbafuwat si ubas, dinundunino makwan lubaggino aripannera a umang sino makikasamakkira a mappa sino ballena. ³⁵ Udde wasin ginamwangira, dino'manino makikasamakkira e siniwasiwa'wattandeno tata, pinapatereno tata, e ilapalappaddeno tata kiyad si natay. ³⁶ Wasinoy, nandadundungkappayino makwan lubag si oodduwa aripanna amma sino palunguwera, udde kunna kappayino inangweno makikasamakkira sikwara. ³⁷ Ino kauddiyana dinundunna sikwara ino abbingngangkepay, se kunna sino nakamma si ‘Ammuk si iyatalda yaw se abbingku.’”

³⁸ “Udde wasin initenno makikasamakkireno abbingnga, sinapi'da si, ‘Antuwen yawino millalupat sito lubag. Papatayantam ta akwatamunnino illalupattanna nad.’”

³⁹ Dino'manda e nelawanda sino kaubasan, kasera pinapatay.

⁴⁰ “Nu kunnenoy,” kunni Jesus, “nu muliyeno makwan lubag, sannadeno akwanna sino makikasamakkira?”

⁴¹ “Kattalataloneno ammapatena sikwara a narakkatta tolay, kasena ipabalattino lubangnga si korwana tolaya matalakka manga'da sino ballena nu abbafuwat,” nesomba'da.

⁴² Sinapikkappayi Jesus sikwara si, “Ammeyu kepekad binasa yawa nepeturakki Dios a kunna si,

'Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi Dios si kapatiyana batuwa mappatuyag sino balay. Antuweno inangwa i Dios, e kakka'bawingke sikwatam.'§

⁴³ Antu gafuna, sapitangku sikwayu si bakkanninna ikkayuwa Judyuweno iturayani Dios, nu ammena lurino tolayira a mangwa sino pangammanna. ⁴⁴ Ino tolaya mada'nag sitawa batu, makarattu, udde ino tolaya kada'nanino batu, mama'makka mabbali si lafuk."

⁴⁵ Wasin diningngaggino pangafuwanirana padi andino Fariseowera inayira a amparyi Jesus, naammuwanda si ireno sapitanna, ⁴⁶ e angganda a do'man. Udde mattalawira sino tolayira, se nebilanda i Jesus si tata a gumalabbun.

22

Ino Amparig Mapeafu Sino Naayanira A Makikasar (Luc. 14:15-24)

¹ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, ² "Ino makwa sino patturayani Dios, meyamparig si kunnayaw. Agyanino tata a ariya naddadana mappakasar sino abbingnga a lalaki. ³ Wasin nadadanin ammin, dinundunnenno korwana aripanna ta umanda ayanino inayanner a makikasar. Udde ino inayanner a, ammera inang.

⁴ Antuweno nanundungkappay sino korwana aripanna a umang mayag sikwara ta sapitanda si, 'Umangnetam makikasar se nadadanin ammin. Napartiyennino nepatafanera a baka e nalutuwen ammin.' ⁵ Udde ino inayanner a, ammerera nepilingalinga, nu ammera lud netuluyino akwanda. Ino tata, inang sino umana, ino tata kappay, inang sino allakuwanna. ⁶ Ino korwanira, dino'mandeno aripanner a e pinadyatandera, kaserera pinapatay.

⁷ "Nabungubungutino ari e dinundunnenno sindalunera a umang mamapatay sino namapatayira sino aripanner a anna massikkul sino lubbunda. ⁸ E sinapitino ari sino korwanira a aripanna si, 'Nadadaninnino kasar, udde ino tolayira a inayangku, ammera meannunga umang. ⁹ Umangkayu nad sino daladalana kaodduwanna tolay e ayandawino ammina itandaw sinay.' ¹⁰ Inangngino aripanner a e inayanda amminino naitara a tolay, ino nalawad anna massiki ino narakkattira. E napannuweno pakkasaran sino balena ari.

¹¹ "Wasinoy, sinallungino ariya makitatabbag sino makikasarira, e initaneno tata a ammena nabbarawasi si meannung si kasar. ¹² 'Kolak,' kunna sikwana, 'mayan inangka sitawa ammeke nabbarawasi si meannung si kasar?' Udde ammena nakadamit. ¹³ Antuweno sinapitino ari sino aripanner a si, 'Balurandawino kama'na anna takkina ta itakkuddaw sino kalammukan sino lasin ta makatangatangit anna mangngarangeritamma sinay.' " ¹⁴ E neyabambutu Jesus a nassapit si, "Odduweno ayanira i Dios, udde bisangke ino pilinna a mesapat sino patturayanna."

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Pappaganda Si Buwit (Mar. 12:13-17; Luc. 20:20-26)

¹⁵ Wasinoy, inanawino Fariseowera e inanda nattatarabban nu sanneno ibebu'da ki Jesus, tantaro nu mabalabaliyan e massapit si kedarumanna. ¹⁶ Dinundunnenno adalander a andino korwanira a buyuti Herodes a umang ki Jesus. Wasin dina'ngara, sinapi'da si, "Afu, ammumi si gakkurug ammina sapitannu, e gakkuruggappayino ituldum mapeafu sino panggammani Dios. Ammumi kappay si awana padumannu si tolay, massiki nu wara turera, nu ammena lud nakkakarunnenno ituldum sikwara. ¹⁷ Kunnantu, sanneno dandammannu mapeafu sitaw? Kontara sino lintiddama Judyu nu pagammiyeno buwit sino Emperador sey Roma?"

¹⁸ Udde ammuwi Jesusino narakkatta gakkadda, antuweno sinapi'na sikwara si, "Ikkayuwa massasannakam, mayan kalakannandak?" ¹⁹ Paitayu mantu sikwakino piraka ipagayu sino buwit." Wasin nepaitara sikwana, ²⁰ nebebu'na sikwara si, "Inyeno makwan letratu anna angan sitaw?"

²¹ "Ino Emperador," kunda sikwana.

"Nu kunnenoy," kunni Jesus, "ino akweno Emperador, iya'dayu sikwana, e ino akwa i Dios, iya'dayu pay ki Dios." ²² Sin naningngagganda sinay, nakka'bawira, e inanawanda.

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Nataya Mangngangoli

(Mar. 12:18-27; Luc. 20:27-40)

²³ Sinoy kappaya aw, ana kappayino Saduceowera a inang ki Jesus. Ireneo tata a buyu'na Judyu a massapit si ammena mangngangoliyeno natayira. ²⁴ Sinapi'da sikwana si, "Afu mesturu, sapitannino lintiyi Moises si, 'Nu matayino lalakiya awana abbingnga, atawan naddino kola'ngeno balu takesi nu wara abbinda, antuneno guman abbingino natay.' ²⁵ Agyanino pituwera a makkakarolaka lallaki sito agyanammi. Nangataweno palungu, udde nataya awana abbingnga. Antuweno inataweno metufarino balu, ²⁶ udde natekappaya awana abbinda. Kunna kappayino nakwa sino mekatalluwa kola'da, mampesino korwanira a kakkola'da kiyad sino mekapitu. ²⁷ Wasin natayira ammin, natekappayino bafay. ²⁸ Kunnantu, naso awa pangngangoliyanino natayira, inyana sikwara a pituweno makwan atawa sinaya bafay? Se inatawara ammin."

²⁹ Sinombati Jesus si, "Natamakayu, se ammeyu ammuweno neturakka sapiti Dios e ammeyu kappay ammuweno pannakadamana. ³⁰ Se nanu mangngangoliyeno natayira, ammeran mangatawa, nu ammera lud mekunna sino anghelira sey langit. ³¹ Nu mapeafu kappay sino pangngangoliyanino natayira, kunnangke ammeyu binaseno neturakka sinapiti Dios sikwayuwa kunna si, ³² 'Ikkanakino Diosi Abraham, i Isaac, anni Jacob.'* Antuweno nassapitanna si massiki natayiran, nabiyayira kepay sikwana. Ino anggamma sapitan, mangngangoliyeno natayira, se i Dios, bakkanna Diosino natayira, nu ammena lurino aggabiyayira." ³³ Nakka'bawingke ino tolayira sin dinginggaddenaya netulduwi Jesus.

Ino Kapatiyana Tuni Dios

(Mar. 12:28-34; Luc. 10:25-28)

³⁴ Wasin dinginggaggino Fariseowera si sininakkino Saduceowera sino sinapiti Jesus, nakkakarampattira e inangngira ki Jesus. ³⁵ Ino tata sikwara a nalainga mesturuna lintig, antuweno nangakkapa namalabali ki Jesus a nabbebut si, ³⁶ "Afu mesturu, sanneno kapatiyana tun sino ammina lintiyi Dios?"

³⁷ Netabbi Jesus si, " 'Anggammannu naddi Dios a Afum, e pittatannuweno ammina nakammu, ammina urem, annino ammina kinalaingngu sikwana.'† ³⁸ Antuwenayino kapatiyana tuni Dios. ³⁹ Ino mekadwa a kapatiyan, mekunna sino palungu, a kunna si, 'Anggammannu naddino kasittolem a kunna payino agganggammu sino baggim.'‡ ⁴⁰ Iyawira a adwa a tuni Dios, ireneo kefungallanino ammina lintiyi Moises andino neturakkino gumalabbunira."

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Kristo

(Mar. 12:35-37; Luc. 20:41-44)

⁴¹ Wasin nakkakarampakkepayino Fariseowera, nabbebukappayi Jesus sikwara a nassapit si, ⁴² "Sanneno masapi'daw mapeafu ki Kristo? Inyeno gagginafuna?"

"Gaka i David," kunda sikwana.

* 22:32 22:32 Exodo 3:6 † 22:37 22:37 Deuteronomio 6:5 ‡ 22:39 22:39 Levitico 19:18

⁴³ Nebebukkappayi Jesus si, “Nu kunnenoy, mayan Afu mantuweno nepingngani David sikwana? Se kunnayawino nepesapitino Espirituwi Dios ki David:

⁴⁴ ‘Sinapiti Afu Dios ki Kristo a Afuk: Mattuttugga sito padiwanangku kiyad si affutangkuweno kalingam.’ ”§

⁴⁵ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Nu ingnganani Daviri Kristo si Afuna a matturay sikwana, ansandolang kun si gaka i David?” ⁴⁶ Awaningke sikwara a makasombat, e mangiyafu sinoy, awaninna naturira mabbebut sikwana.

23

Ino Sinapiti Jesus Mapeafu Sino Fariseowera Andino Mammesturuwerana Lintig (Mar. 12:38-39; Luc. 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sino tolayira andino adalannera si, ² “Ino mammesturuwerana lintig andino Fariseowera, ireno ana kalintiyanna a manuldu sino lintiyi Moises, ³ antuweno kuruwandonad ammina ituldura sikwayu. Udde ammeyu nad tuntulannino aggangwara, se ammera akwanino ituldura. ⁴ Dadagganandeno lintig e patutandeno tolayira a manuntul, gampade awangkena iduffunda sikwara. Kunnangke pattunda si nadammat, udde ammera manuffuna mattu. ⁵ Ammina akwanda, akwanda ta itanino tolayira e iyataldera. Antuweno padokkallandeno piittungan sino korwana neturakka sapiti Dios a ibabadda sino kirera anna sino gissipatanda, e pata'nanganda kappayino barebayino barawasira. ⁶ Nu umangngira makipangngan, pilinda a pakitutturano pangafuwanira, e pilinda kappaya pattutturano attutturanna napatiya tolay sino sinagoga. ⁷ Angganda a medayawa mapakumusta sino mangita sikwara kadda mallakarira sino palengki, e angganda kappaya maingnganan si mesturu.

⁸ “Udde ikkayu, ammeyu purayan si ingnganandakayuweno bafulundawira si mesturu, se makkakarolakkayu ammin e ikkanappelangino mesturuyu. ⁹ Ammeyu kappenad ingnganan si amayuweno massiki inya a kakkola'daw sito lubag, se tata ke ino Amayuwa i Dios sey langit. ¹⁰ Ammeyu kappay purayannino bafulundawira a mingngan si afu sikwayu, se ikkanappelanga Kristoweno afuyu. ¹¹ Ino masserbi sino bafulunna, antuneno kapatian sikwayu. ¹² Se ino miyantaw sino baggina, itabbafa i Dios, udde ino mitabbafa sino baggina, iyantonana.”

Ino Nappaliwatani Jesus Sino Fariseowera Andino Mammesturuwerana Lintig (Mar. 12:40; Luc. 11:39-42, 44, 47-52)

¹³ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Kunnangke iyaku'dawino kayatana sumallungan naddino tolayira sino patturayani Dios. Se ammeyu anggama mesapat sino patturayanna anna ilo'dokappayino tolayira a manggam.

¹⁴ “Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se balabaliyandawino bafaluwera ta appandawino kukwara andino bafalera, e makkararaggayu si asoddag ta pangalladdaw sino narakkatta aggangwayu. Nadammattingkeneno kastiguyu!”*

¹⁵ “Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se maddadamangkayu sino bebaya umang mannodoyug si palu-lubbun takesi mawiskayu si massiki tata a mabbali si adalandaw. Nu wara awisandaw, tuntulandeno aggangwayu kiyad si marrarakkattira amma sikwayu, e kumarallingkeneno kastigura sey infiyernu.

§ 22:44 22:44 Salmo 110:1 * 23:14 23:14 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

¹⁶ “Kakallakkayuna! Kunnangke lappakkayuwa mifuyut si dalan se manuldukayu, massiki awana ammu. Se itulduyu si nu wara misapata sino Templo, bakkanna liwa'na nu ammena akwanino nesapatana, udde nu ino bulawan sino Templo isapatana, liwa'na nu ammena akwan. ¹⁷ Lappakkayu anna ammekayu makadam! Sanna kaddino mas napatig? Ino bulawan onnu ino Templo a nappabali sino bulawan si nadosan? ¹⁸ Itulduyu kappay si nu wara misapata sino assikkulanda sino newa'lat ki Dios, bakkanna liwa'na nu ammena akwanino nesapatana, udde nu ino newa'lat sino assikkulanino isapatana, liwa'na nu ammena akwan. ¹⁹ Lappakkayu gakkurug! Sanna kaddino mas napatig? Ino newa'lat onnu ino assikkulana nappabali sino newa'lat si nadosan? ²⁰ Ino assikkulanino mas napatig, e ino misapata sino assikkulan, bakkampelang inayino isapatana, nu ammena kappelurino newa'lat sinay. ²¹ E ino misapata sino Templo, bakkampelang inayino isapatana, nu ammena kappeluri Dios a makwan balay. ²² Kunna kappayino misapata sino langit, bakkampelang inayino isapatana, nu ammena kappelurino tronowi Dios anna i Dios a aggatuttud sinaya matturay.

²³ “Kakallakkayuna a mamesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasanakangkayu! Se nattalaginaggayuwa manga'da sino pakkatafuluneno mulayu, massiki ino kaddatta meusar si rikadu, udde ammeyu tuntulannino napatiya tunino lintiya massapit si naggaddanggaddino akwandaw sino bafulundaw, naallakkayu nad sikwara, anna matalakkayu. Ira nad yawino tuntulandaw e tuluyandokappayino korwan. ²⁴ Gakkuruwa lappakkayuwa mifuyut! Kakunnayuveno tolaya paparanneno ilak sino inumanna, gampade sillunanneno kamelyu si tasillunan. Se maddararangayu sino bibissangnga liwa'daw, gampade ammeyu dandammannino darokkalla liwa'daw.

²⁵ “Kakallakkayuna a mamesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasanakangkayu! Se uwatandawino lasinneno tasayu andino likunnenno duyuddaw ta tuntulandawino lintig, gampade narakkattino iyekwayu sinay se naggabwat sino kinadaroga'daw. ²⁶ Lappakkayuwa Fariseo! Palungundonadda dalusanino dolammeno tasa a mibbatta mangwa si kunnenoy e nadalus kappeneno lasinna.

²⁷ “Kakallakkayuna a mamesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasanakangkayu! Kakunnayuveno pantiyona napinturan si nafuraw. Nalawaringke a itan, udde napannu si tulangnga natay andino korwana kaddadakkut. ²⁸ Mekunnakayu sinay se nalawarino aggangwayu sino angngitana tolai, udde ino kakuruwana, massasannakangkayu anna passiya narakkattino ana sino nakandaw.

²⁹ “Kakallakkayuna a mamesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasanakangkayu! Se mangwakayu si nalawara pantiyonin gumalabbunira a pinapatayino gagginafuyuwera si'in e artiyandokappayino pantiyonin naggaddangngira a tolai. ³⁰ E sapitandaw si, 'Nu nagyangkami nad sin tiyempowenin gagginafumiya, ammekami nad nesapata namapatay sin gumalabbunira.' ³¹ Gafu se kunnenayino sapitandaw, ipunnuyu si gakagakarayuveno namapatayira sin gumalabbunira.† ³² Ara mantu, itupa'dawino neyafuwenin gagginafuyuwera.

³³ Kunnangke ulaggayuwa manuntul sino aggangwenin gagginafuyuwera. Ammeyu mali'wanino kakastiguwandaw sey in fiyernu! ³⁴ Se manunduna'nga sikwayu si gumalabbunira, mamesturuwera, andino korwanira a nangammu sino sapiti Dios ta tulduwandakayu. Papatayandoneno korwanira anna ilansayuneno korwanira si krus. Siwasiwa'wattandoneno korwanira kappay sino sinagogayuwera, e massiki sintawino pabbukalanda, daladaddaggandawirana ta padyatandawira. ³⁵ Gafu sinay, makastigukayuna a kunnangke ikkayuveno mikaru sino namapatayanda sino

† 23:31 23:31 Ino dinandammino Judyuwera, nakkunnenno abbing annino amana. Antu gafuna, nu gakagakereno gumappapataya tolai, anggamma a sapitan si nekunnera sikwara.

ammina naggaddangnga tolay sito lubag nangiyafu ki Abel kiyad ki Zacarias a abbingi Barakias a pinapatayin gagginafuyuwera sino nallatanneno Templo annino assikkulan. ³⁶ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ikkayuwa tolay sito ingkein, makastigukayuna gafu sino napapatayanda ammin.”

Ino Angngikalowi Jesus Sino Tolayira Sey Jerusalem
(Luc. 13:34-35)

³⁷ Wasinoy, sinapiti Jesus si, “Ikkayuwa tolay sito Jerusalem a nallapalap-pag anna namapatay sino gumalabbunira andino korwanira a dinunduni Dios! Namipidyantakayuwa anggama para'nin sikwak ta imutantakayu a kunnangke ino akwanino upa a mangakkab sino piya'ngera, udde ammeyu anggam. ³⁸ Antu gafuna, ikkayunnino makammu, se anawandakayuwi Dios. ³⁹ Sapitangku sikwayu si ammerakunna maita makkiyad sino awa passapitandona si ‘Madandayawino gumamwanga dinunduni Dios.’ ”

24

Ino Nilabbunani Jesus Sino Akkadaralno Templo
(Mar. 13:1-2; Luc. 21:5-6)

¹ Wasin umanawi Jesus sino Templo, inara'niyeno adalannera ta ipaitara sikwaneno kinalawanneno Templo andino bafalay sino lebanna. ² Udde sinapi'na si, “On, itandawira nad. Gakkurug yo sapitangku sikwayu, mada'nganeno awa madarallira ammin. Awaningkena tata si batuwa mabattang sino agyananna, se maduduwirana ammin.”

Ino Tiyempona Dyat So Maddagguna Aw
(Mar. 13:3-13; Luc. 21:7-19)

³ Wasinoy, inangngira sino kulura Olivo, e nattutturi Jesus. Inara'niyeno adalannera a ira pelang, e sinapi'da si, “Ituldum abbu sikwami nu naanseno kaangwannenaya sinapi'nu, anna sannaneno senyala pilasinammi si ara'niyennino puliyanu annino pakkiyaranna yo lubag?”

⁴ Netabbi Jesus si, “Palanandaw ta ammekayu mabalabaliyan. ⁵ Se odduweraneno gumamwanga massapit si, ‘Ikkanaki Kristo a dinunduni Dios a matturay,’ e odduneno balabaliyanda. ⁶ Dingngaggandokappeneno maggagarubattira sino ara'ni sikwayu annino damag mappeafu sino gubat sey korwana lubbun, udde ammekayu nad mattalaw. Maawag si makwerana yaw, udde bakkangkepayino uddina aw. ⁷ Se maggaguba'nenno naddadaruma a lulubbun, mampesino patturayandera. Ananeno nafulota bisin e maluniggappena si palulubbun. ⁸ Udde amminira yaw, gafuna pelangino kadyatan a kunnangkeno loneno kuyungnga gapapanak.

⁹ “Sinoyna a tiyempo, do'mandakayuna ta padyatandakayu anna papatayandakayu. Ammina tolay, kababannaddakayuna gafu sino kesapatandaw sikwak. ¹⁰ E odduneno manalekkud sino angngurudda sikwak, e kababannaddeno bafulundera e idarundera. ¹¹ Odduneno gumamwanga massisiriya massapit si gumalabbunira i Dios, e odduneno balabaliyanda. ¹² Gafu se umoodduweno narakkat, bumibissangngino aggangammimo kaodduwan. ¹³ Udde ino mattalaginara mangurug kiyad si mada'ngeno uddina, mesalakanna. ¹⁴ E ino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, mebanyangnga si palulubbun sito lubag takesi dingngaggan ammina tolay, kasena mada'ngeno uddina aw.”

Ino Kattalatalawingke A Manandaral
(Mar. 13:14-23; Luc. 21:20-24)

¹⁵ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Meyakkurungngeno nelabbuni Daniel a ananeno ‘kattalatalawingke a manandaral’ a matta'dag sino nadosana agyanan. (Ino mabbasa

sitaw, maawatanna naddino anggamma sapitan.) ¹⁶ Nu itandonenay, ino magyanira sey Judea, mabbukalira nadda umang sino kakuluran. ¹⁷ Inona agyan sino lasinneno balena, ammenan nad sumallunga mappa si iyangkalinna. ¹⁸ Kunna kappeneno magyan sino umana, ammenan nad umapita mappa sino barawasina. ¹⁹ Sinoyna a tiyempo, kakalla'ngeno mabusitira andino mappasusuwera. ²⁰ Ikararaddaw ta ammena nad medemmuweno pabbukalandaw si aggururan onnu si awna agginwangan. ²¹ Se sinoyna a tiyempo, nappelalo'nenno dyat, e awana kakunnana mangiyafu sin napatuwanna yo lubag kiyad to ingkein, e ammenan mepipidwa si makkikiyad. ²² Nu amme nad dinandammi Dios a arananino awnenaya kadyatan, awan nadda mabuna si tolay sito lubag. Udde gafu sino alla'nga sino pinilinera a tolena, aranannana.”

²³ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Sinoyna a tiyempo, nu wara massapit sikwayu si ‘Itandaw, ayawinnino Kristo’ onnu ‘Anen sinay,’ ammeyu kuruwan. ²⁴ Se odduneno massan Kristo andino massasanlabbuna massapit si ireno dinunduni Dios. Mipaiterana si kakka'bawa senyal anna milagro takesi balabaliyanda naddino tolayira, massiki ino tolayira a piniliyi Dios, nu damana. ²⁵ Kunnantu, mappalangkayu, se dinadangkuwa sinapitira yaw sikwayu.

²⁶ “Antu gafuna, nu wara massapit si ‘Itandaw, agyanino Kristo sino kalolowat,’ ammeyu nad umang itan. Nu sapitanda kappay si ‘Itandaw, ana sitawa ammena mappadda,’ ammeyu kuruwan. ²⁷ Se ino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, kunnangke ino kilata itan ammina tolay nu mangilat sey langit. ²⁸ Gakkuruwingke a makwerenay a kunnangke ino sapitanda si, ‘Massiki sintawino agyananino natay, antuweno pakkakarampattanino mammanukira.’ ”

Ino Puliyaneno Abbingnga Tolay

(Mar. 13:24-27; Luc. 21:25-28)

²⁹ “Nanu masindu ammin inaya dyat, mallammu'ngeno sinag anna ammenana maddakkag. Madara'nangngeno bitunira, se maguyaddino ammina ana sey langit. ³⁰ Ananeno senyal sey langita pilasinan si ara'niyennino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, e maloneno nakam ammina tolay sito lubag gafu se ara'niyennino kaukumanda. Itanda'nga a Abbingnga Tolaya maggabwat sey langita mebulun si dulam. Itandana kappayino pannakadamak andino nappelalota kedayawangku. ³¹ Ananeno natuyagga dami'na tangguyub, e dundunangkuneno anghelkuwera sino pampangnga yo lubag ta pakkakarampattandeno tolekira a pinilik sino palulubbun sito lubag.”

Ino Maammuwan Sino Kayuwa Igos

(Mar. 13:28-31; Luc. 21:29-33)

³² Wasinoy, sinapiti Jesus si, “Dandammandonaddino kayuwa igos ta wara padalandaw. Nu mallalimuddutino tangatangana e mandadaron, ammuyu si ara'niyennino dawun. ³³ Kunna kappay, nu itandawa makwa ammina sinapikku sikwayu, ammuyun si ara'niyennino puliyangku. ³⁴ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ananeno korwanira sikwayuwa ammera matay liyeya meyakkurug amminino sinapikku. ³⁵ Maawanneno langit anyo lubag, udde ammenana maawanino sapikku si makkikiyad, nu ammena lud meyakkurug ammin.”

Awana Makaammu Nu Naanseno Puliyanino Abbingnga Tolay

(Mar. 13:32-37; Luc. 17:26-30, 34-36)

³⁶ Sinapikkappayi Jesus si, “Awana makaammu nu sannaneno aw anna oratta keyakkuruwanino sinapikku mapeafu sino puliyangku. Ino anghelira sey langit, ammera ammu, anna massiki ikkanaka Abbingnga Tolay, ammek kappay ammu. Se awana mangammu nu bakkampelangsi Dios a Ama. ³⁷ Inona akwanino tolayira sino awa puliyangkuwa Abbingnga Tolay, kunnaneno nakwa sino tiyempowi Noe. ³⁸ Se

sinoya tiyempo liyeya nallinang sito lubag, netulutuluyda a nangngan, napparinum, anna nangatawa kiyad sino awa sinallunda Noe sino dokalla abanga inangwana. ³⁹ Ammera inammu si ara'niyenna makwa sikwareno kattalatalaw kiyad si nallinang sito lubag e nalimattira ammin. Kunnana kappayino makwa sino puliyangkuwa Abbingnga Tolay. ⁴⁰ Sinoyna a aw, nu warana adwa a lallakiya mattarabafu sino umara, maappaneno tata e mabattangino tata. ⁴¹ Nu warana adwa a bafabbaya aggegiligiling, maappaneno tata e mabattangino tata. ⁴² Antu gafuna, kanayungkayu nadda maddadan, se ammeyu ammuweno awa puliyanino Afuyu.

⁴³ “Dandammandaw yaw. Nu ammu naddino makwan balayino oratta gumwan-ganino gumatakaw, ammena nad maturug ta amme makatallungino gumatakaw. ⁴⁴ Kunnantu, kanayungkayu nadda maddadan, se ikkanaka Abbingnga Tolay, gumamwanga'nga sino oratta ammeyu innanaman si gumamwanganku.”

Ino Matalak Andino Ammena Matalakka Aripan
(Luc. 12:41-48)

⁴⁵ Niyampariyi Jesus a nassapit si, “Ino matalak anna madandamma aripan, an-tuweno dotukanino amungnga a makammu sino korwana aripanna anna manga'da sino akkananda si kadda aw. ⁴⁶ Nagasat inaya aripan nu magamwanganino amungnga a mangwa sino nepakwana. ⁴⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, gafu se matalak, dotukangkappayino amungnga a makammu sino ammina kukwana. ⁴⁸ Udde nu narakka'nad inaya aripan, kunna nakuy sino nakamma si, ‘Mabayaggepayino puliyanino amungku.’ ⁴⁹ E padyatanneno bafulunnera a aripan, e makakakkan anna makininumira andino bafulunnera a minabbobok. ⁵⁰ E kaka'meng kelanga gumamwangino amungnga sino aw anna oratta amme innanaman inaya aripan. ⁵¹ Kastigunnangkena e isapa'na sino korwanira a ammena matalakka metakkub sey infiyernu takesi mattatarangitirana anna mangngarangeritammira.”

25

Ino Amparig Mapeafu Sino Tafuluwera A Bafalatang

¹ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Ino manggammira a mesapat sino patturayani Dios sino puliyangku, meyampariyira si tafuluwa bafalatanga nappa si sittatara a lampara ta umanda dambalannino lalakiya mangatawa.* ² Ino lima sikwara, pangababulannira, udde ino limer, nadandammira. ³ Ino limer a pangababulan, niyangkalinira sino lamparara, udde nakalyawanda a nangappa si reserbara a lana.† ⁴ Udde ino nadandammira, niyangkalinira sino lamparara anna reserbara a lana. ⁵ Gafu se ammena nalana ginamwangino lalakiya mangatawa, natatukappira e nakaturuwanira.

⁶ “Wasin tangngenna gafi, aneno nikulawuwa nassapit si, ‘Anennino mangatawa! Umandaw dambalan!’ ⁷ Ginabwatino tafuluwera a bafalatang e nedadandeno lamparara. ⁸ Sinapitino limer a awana reserbara sino bafulundera si, ‘A'dandakami abbu sino lanayu, se gaaaddappinnino lamparami.’ ⁹ ‘Ammena dama,’ kunnino nadandammira, ‘se ammena makabalinino reserbami sikwatam ammin. Umangkayullang sino allakuwan ta maggatangkayu si akwayu.’

* **25:1** 25:1 Ino gagangena Judyu nu wara makkasar, inangngino lalaki sino balayino bafay sino palunguwa awneno kasar. Sinoya gafi, nallakarino matawera andino amminira a naayana makikasar a umang sino pabbalayanneno matawera. Ino kappay gagangena Judyu, wara nad lamparaneno kadda tata a mebulun. Ino bafalatangira sito amparig, aggataronandeno maggabwatira sino balena bafay takesi mebulunira a umang sino balena lalaki. † **25:3** 25:3 Ino inusarino Judyuwera si'in sino lamparara, lana a naggabwat sino napappatta bungana olibo.

¹⁰ “Antuweno inangngira naggatang. Udde wasin inanawiran, ginamwanginnino lalakiya mangatawa. Ino limera a bafalatanga aggaratona naddadan, nebulunira sino lalakiya sinallung sino pakkasaran, e neyakutinnino lamwangan.

¹¹ “Ammena mabayag e ginamwangino bafalatangira a inang naggatang, e nekokwara a nassapit si, ‘Afu, Afu! Sumallungkami pay!’ ¹² Udde sinombatino mangatawa si, ‘Ammena dama, se ammetakayu ammu.’ ”

¹³ Wasinoy, neyabambuti Jesus a nassapit si, “Antuweno kanayungkayu nadda maddadan, se ammeyu ammuweno aw anna ora'nenno puliyangku.”

*Ino Amparig Mapeafu Sino Talluweru A Aripanna Naa'dan Si Pirak
(Luc. 19:11-27)*

¹⁴ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Ino makwana sino patturayani Dios sino puliyangku, meyamparig si kunnayaw. Aneno tata a lalakiya naddadana umang si aroyuwa lub-bun. Inayanneno aripannera ta itala'ngeno kinaba'nganga sikwara. ¹⁵ Ina'danneno kadda tata sikwara sino pira'nga a meannung sino kinala'inda. Ino tata, na'danna si limarifu, ino tata, na'danna si adwarifu, e ino tata kappay, na'danna si tarifu, kasena inanaw.

¹⁶ “Wasinoy, ino nitalakkanna si limarifu, nalana nenigosiyona, e nagganansiya si limarifu kappay. ¹⁷ Kunna kappayino nitalakkanna si adwarifu, adwarifu kappayino ganansiyana. ¹⁸ Udde ino nitalakkanna si tarifu, inangnga nekokkob inaya pirakino amungnga.

¹⁹ “Wasin nabayin, nuliennino amunda a nitalak si pirak sikwara, e inayannera ta ammunna nu pidyeno ganansiyara. ²⁰ Inang sikwaneno nitalakkanna si limarifu, neya'daneno tafulurifu, e sinapi'na si, ‘Afu, limarifuweno netala'ngu sikwak. Ayokappayino limarifuwa ganansiyak.’ ²¹ ‘Nalawarino inangwam,’ kunnino amungnga. ‘Nalawad anna matalakka a aripan. Gafu se natalakka sino bissangnga neya'dak sikwam, oodduneno italakku sikwam. E mesapakka kappaya makilanggak sikwak.’

²² “Wasinoy, inampay sikwaneno nitalakkanna si adwarifu, neya'daneno appatarifu, e sinapi'na si, ‘Afu, adwarifuweno netala'ngu sikwak. Ayokappayino adwarifuwa ganansiyak.’ ²³ ‘Nalawarino inangwam,’ kunnino amungnga. ‘Nalawad anna matalakka a aripan. Gafu se natalakka sino bissangnga neya'dak sikwam, oodduneno italakku sikwam. E mesapakka kappaya makilanggak sikwak.’

²⁴ “Wasinoy, inampay sikwaneno nitalakkanna si tarifu, neya'daneno tarifu, e sinapi'na si, ‘Afu, ammuk si ammemungke nu wara bissang. Se magganansiya sino ammem nallingattan a kunnangke buwatannuweno ammem nemula. ²⁵ Antuweno mattalawak sikwam e nekokkogguweno pira'ngu. Ayawin sitaw, iyulikun.’ ²⁶ ‘Narakkat anna natarukkangke a aripan,’ kunnino amungnga. ‘Nu am-mum si kunnenoya magganansiya sino ammek nallingattan anna buwangkuweno ammek nemula, ²⁷ mayan ammem mantu nebangkuweno pirakku takesi wara nad appangku si ganansiya sito nuliayangku?’ ²⁸ E sinapitino amungnga sino korwana aripanna si, ‘Appandaw yaw tarifuna ta iya'dayu sino aripanna aneno tafulurifuna. ²⁹ Se ino matalakka musar sino kinalaingnga, madadagganan takesi oodduweno ana sikwana, udde ino ammena matalak anna matarut, massiki ino bissangnga ana sikwana, maawanna. ³⁰ E inaya aripanna awana serbina, itakkuddaw sino kalamlukan takesi mattangit anna mangngaritamma sinay.’ ”

Ino Kaukuman Ammina Tolay

³¹ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Nanu muliyaka Abbingnga Tolaya mangipaita sino kedayawangkuwa mebulun sino ammina anghel, mattuttura'nga a matturay anna mangukum. ³² Amminna a tolai sito lubag, makkakarampattirana a uma'lang sikwak, e ipassigguneno naggaddangngira sino korwanira a kunnangke ino akwanino mimut

si animala mipassig sino karnero annino galding. ³³ Ino naggaddangngira a tolaya meyamparig si karnero, iyekwakirana sino padiwanangku, e ino meyampariyira si galding, iyekwakirana sino padawik.

³⁴ “Ikkanaka ari, sapitangkuna sino tolayira sino padiwanangku si, ‘Ikkayuwa inallakki Ama, umangkayu taw e sumallungkayu ta makiagyangkayu sino patturayani Dios a nedadanna para sikwayu nangiyafu sin naparatuwanna yo lubag. ³⁵ Se nabisinanak e pinakkandak, nauwawak e pinainundak. E massiki ammerak kalubbunan, nepadilo'dak. ³⁶ Wasin awana barawasik, binarawasiyandak. Wasin natakitak, inimu'dak. Wasin nabalurak, binisitarak.’

³⁷ “Ino naggaddangngira a tolay, isomba'dana si, ‘Afu, kanseno nangitammi sikwama nabisinan e pinakkammika, onnu nauwoka e pinainummika? ³⁸ Kanseno nappadilotammi sikwam onnu namarawasiyammi sikwam? ³⁹ Kansa kappayino natakitannu e inimu'mika, onnu nabalugga e binisitamika?’

⁴⁰ “Ikkanaka ari, sapitangkuna si, ‘Gakkurug yo sapitangku sikwayu, sin nangwandawira sinay sino massiki tata a kaabbafawana kolakku,‡ ikkanakino nangwandaw.’

⁴¹ “Sapitangkuna kappay sino tolayira sino padawik si, ‘Ikkayuwa meannunga makastigu, umaroyukayu sikwak! Agyangkayuna sino afuya ammena maaddappa nedadan para ki Ofag andino anghelnera. ⁴² Se sin nabisinanak, ammerak pinakkan, e sin nauwawak, ammerak pinainum. ⁴³ Sin inangngak sino lubbundaw, ammerak nepadilot, e sin awana barawasik, ammerak binarawasiyan. Sin natakitak anna nabalurak, ammerak binisita.’

⁴⁴ “Isomba'dana sikwak si, ‘Afu, kanseno nangitammi sikwama nabisin onnu nauwaw, awana pagyanannu onnu awana barawasim, natakit onnu nabalugga, e ammemika dinuffunan?’ ⁴⁵ E kungkuna a ari si, ‘Gakkurug yo sapitangku sikwayu, sin ammeyu dinuffunanino tata a kaabbafawana kolakku, ikkanakino ammeyu dinuffunan.’ ”

⁴⁶ Wasinoy, inabambutani Jesus a nassapit si, “Iranayawino makastigu si makkikiyad, udde inona naggaddangngira a tolay, maa'danirana si biyaya manayun.”

26

Ino Nattatarabbanda A Pamapatayan Ki Jesus

(Mar. 14:1, 2; Luc. 22:1, 2; Jn. 11:45-53)

¹ Wasin nasinduwi Jesus a nassapit sinay, sinapi'na sino adalannera si, ² “Ammuyu si adwa aw kaseneno fiyestana La'wutan, e ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawata'nga ta melansak sino krus.”

³ Sinoya aw, nakkakarampattino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu sino balayi Caifas a afafuna padi ⁴ ta pattatarabbanda nu ansandeno mappado'ma ki Jesus a awana makaammu takesi papapatera. ⁵ Udde sinapi'da si, “Ammetammad iyindan sino fiyesta, tantaro nu makungkulino tolayira.”

Ino Nisibuwanino Bafay Si Bambangug Sino Uluwi Jesus

(Mar. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Wasin agyanda Jesus sey Betania, inangngira sino balera Simon a nakkutal si'in. ⁷ Sin aggekakkanira, inara'ni ki Jesusino tata a bafaya niggam si beduruwa naangwa si alabastrowa napannu si nangina a bambangug, e nesibungnga sino uluna.

⁸ Wasin initeni adalannera, nabbungutira, e sinapi'da si, “Mayan tatangganna pelangino bambangug? ⁹ Nelakuna nad si nangina, ta wara iya'dana sino mekakallakkira.”

‡ 25:40 25:40 Nu mappeafu sino kakkolakira i Jesus, itannu kappay sino 12:48-50.

¹⁰ Udde ammuwi Jesusino sapitanda, e sinapi'na si, “Sandolang balawan inaya bafay? Nalawarino inangwana sikwak. ¹¹ Se ino mekakallakkira, kanayuna anera sikwayu, udde sikwak, ammek mabaya makiigyan sikwayu. ¹² Nesibungngeno bambangug sikwak takesi idadanneno baggik liyeneno ketanammangku. ¹³ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sintawa lubbun sito lubaggino kebanyanneno nalawara damag, masapikkappeneno inangwa yawa bafay ta panandammanino tolayira sikwana.”

Ino Nakitulani Judas Sino Pappado'manna Ki Jesus

(Mar. 14:10-11; Luc. 22:3-6)

¹⁴ Wasinoy, ino tata sino karadwera a adalani Jesus a i Judas Iscariote, inang sino pangafuwanirana padi, ¹⁵ e sinapi'na si, “Pidyeno iya'dayu sikwak nu duffunan-takayuwa mano'ma ki Jesus?” E na'danda si tallufuluwa pirak.* ¹⁶ Mangiyafu sinay, neyafunana manandam sino nalawara tiyempowa pappado'manna ki Jesus.

Ino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sino Adalannera

(Mar. 14:12-21; Luc. 22:7-14, 21-23; Jn. 13:21-30)

¹⁷ Wasin awa pangiyafuwanino fiyestana Tinapaya Awan Lebadurana, inangngino adalanira i Jesus sikwana, e nebebu'da si, “Sintawino anggammuwa pidadanammi sino akkanantam sino fiyestana La'wutan?”

¹⁸ Sinapi'na si, “Umangkayu sey Jerusalem sino agyananino tata a lalakiya ammutam, e sapitandaw sikwana si, ‘Kunnino Afumi si nada'ngennino katayanna, e sitawin baleyuweno pakipangnganammi ammin sino fiyestana La'wutan.’ ”

¹⁹ Wasinoy, inangweno adalannereno netuni Jesus, e nedadandeno pamuwadda.

²⁰ Wasin gafenin, nakia'langi Jesus sino karadwera a adalanna a mangngan.

²¹ Wasin aggekakkanira, sinapiti Jesus si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno tata sikwayuwa makipangngan sikwaka mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak.”

²² Malowingkeno nakanda, e nappatapataliyera a nabbebut sikwana si, “Afu, ikkana'ngalangino sapitannu?”

²³ Sinabbi Jesus si, “Ino meyindan sikwaka misosaw si tinapay sito malukung, antuneno mangwa sinay. ²⁴ Ikkanaka Abbingnga Tolay, gakkuruwa mataya'nga takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios si'in. Udde kakallappeneno mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak. Unoyna nad nu ammena neyanak!”

²⁵ Wasinoy, naddamiti Judas a antuneno mangifuyut sino manggammira a mamapatay ki Jesus. Sinapi'na si, “Afu, ikkana'ngalangino sapitannu?”

“Nu antuweno sapitannu, antu,” netabbi Jesus.

Ino Sinapiti Jesus A Akwanda Nadda Panandam Sikwana

(Mar. 14:22-26; Luc. 22:15-20; 1 Cor. 11:23-25)

²⁶ Wasin aggekakkanira kepay, nappa i Jesus si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neyannena sino adalannera a nassapit si, “Appandaw yaw ta akkanandaw, se antuyawino baggik.” ²⁷ E nangappa kappay si kopa a napannu si diyuna ubas, e nappasalamat ki Dios, kasena neya'da sikwara, e sinapi'na si, “Minungkayu ammin sitaw, ²⁸ se antuyawino adaka mamakurug sino bawuwa tulagi Dios. Se mebubbuneno adak takesi odduneno tolaya mapakomanino liwa'da. ²⁹ Sapitangku sikwayu si ammekunna uminum si diyuna ubas kiyad sino awa makiinumak sikwayu si bawuwa diyuna ubas sino patturayani Ama.”

³⁰ Wasinoy, nakkantera si paddayaw ki Dios, e nanawira sinay e inangngira sino kulura Olivo.

* **26:15** 26:15 Iyawa tallufuluwa pirak, nabbalor si 120 a dinariyu a antuweno fustuwa paggatang si tata a aripan.

*Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sino Nangammuwanna Sikwana
(Mar. 14:27-31; Luc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)*

³¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Sito kappaya gafi, ikkayu amin, anawanda'nga e mabbukalkayu gafu sino makwana sikwak, se antuweno anggama sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, ‘Papatayangkuneno mimut sino karnerowera, e makkakarawayiran.’[†] ³² Udde nu pangngangolinda'nga i Dios, untanantakayuna a umang sey Galilea.”

³³ Wasinoy, sinapiti Pedro si, “Massiki nu mabbukal amminino bafulungkuwera gafu sino makwana sikwam, ammetaka anawan.”

³⁴ Kunni Jesus sikwana si, “Gakkurug yo sapitangku sikwam, sito gafi, liyeya massiralotino lalung, nami'luwannakunna a neimad.”

³⁵ Sinapikkappayi Pedro si, “Massiki nu mataya'nga a melot sikwam, ammetakangkena iyimad.” Kunna kappayino sinapitino ammina bafulunnera a adalan.

*Ino Nakkararani Jesus Sey Getsemani
(Mar. 14:32-42; Luc. 22:39-46)*

³⁶ Wasinoy, inanda Jesus andino adalannera sino kakayuwana mingngan si Getsemani, e sinapi'na sikwara si, “Mattuttuggayu sitaw ta umangngak makkararag seoy.” ³⁷ Ino pelang nebulunna, da Pedro andino adwera a abbingi Zebedeo. Mangiyafu sinoy, malowingkeno nakamma e maddararan, ³⁸ e sinapi'na sikwara si, “Nappelalotinkingeno loneno nakangkuwa kunnangke antuweno ipatek. Agyangkayu sitaw ta makipabbiraggayu sikwak.”

³⁹ Wasinoy, nebakkangi Jesus sikwara, kasena nassakabba makkarara massapit si, “Ama, nu damana, ili'warak sitawa dyata ara'niyenna makwa sikwak. Udde bakkan naddino anggangkuweno makwa, nu ammena lurino panggammannu.”

⁴⁰ Wasin nuliyi Jesus sino agyananino talluwera a adalanna, dina'nganera a maturug. Antuweno sinapi'na ki Pedro si, “Ma, ammekayu kad makattamma makipabbirag sikwak si taora'lang? ⁴¹ Ammekayu maturug, nu ammekayu lud makkararag, takesi ammekayu matutunggungan. Se ammukino nakandaw, anggan-dawa mangurug, udde nakafuy langino baggiyu.”

⁴² Nebakkang kappayi Jesus a nakkarara nassapit si, “Ama, nu ammek meli'wa sitawa dyata makwana sikwak, iyattangku, takesi makweno panggammannu.”

⁴³ Nuli kappay sino agyananino talluwera a adalanna, e dina'nganera kappaya aggakaturug, se matatukappirangke. ⁴⁴ Inanawannera kappay, e nepi'luna a nakkararag, e antu kappayino nekararangnga.

⁴⁵ Wasinoy, nan-uli sino talluwera, e sinapi'na si, “Aggakaturuggayu kepaya mimwang? Nada'ngennino oratta keyalawatanguwa Abbingnga Tolay sino minal-liwatira a tolai. ⁴⁶ Gumabwakkayu, se anennino mappado'ma sikwak. Antam dambalan.”

*Ino Nado'mani Jesus
(Mar. 14:43-52; Luc. 22:47-53; Jn. 18:3-11)*

⁴⁷ Wasin aggedamadamikkepaysi Jesus, ginamwangi Judas a tata sino karadwera a adalanna. Odduweno tolai nebulun sikwana a nassisaset anna nassibafa'gung. Ireno dinundunino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu. ⁴⁸ Agyanino sinapiti Judas sino bafulunnera ta maimunuwanda i Jesus. Kunna si, “Inona ummangku, antuneno do'mandaw.” ⁴⁹ Kinangkamani Judas a inara'ni ki Jesus e sinapi'na si, “Afu, ayokami.” E inummana.

⁵⁰ Sinapiti Jesus si, “Akwannunnino gakkannu.”[‡]

[†] 26:31 26:31 Zacarias 13:7 [‡] 26:50 26:50 Ino tata kappaya anggama sapitan sino dami'na Griego: “Sanneno gakkannuwa inang sitaw?”

Inara'niyeno tolayira ki Jesus, e dino'manda. ⁵¹ Ino tata a buluni Jesus a aggata'dag sinay, sinu'nu'nenno sase'na, e binakangngeno aripannino afafuna padi e nagingaranino layangnga. ⁵² Udde sinapiti Jesus sikwana si, "Iyimfunnu yan sase'na. Se ino mamapataya musar si saset, sase'peneno ipatena. ⁵³ Ammengkad ammu si nu marangngak si duffun ki Ama, manundun si kawalufulu si adwarifuwa anghela misalak sikwak?§ ⁵⁴ Udde nu antuweno akwangku, ansanna meyakkuruwino neturakka sapiti Dios a sapitanna si maawag si makwa yaw?"

⁵⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sino tolayira si, "Ma, narakkattaka tolay ta nassisaset anna nassibafa'gungkeyuwa umang mano'ma sikwak? Kadda awa aggatutturak sino Templo a manuldu sikwayu. Mayan bakkanna sinayino nano'mandaw sikwak? ⁵⁶ Udde nakwa ammin yaw takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios sino gumalabbunira." Sin nassapitani Jesus sinay, nabfafukal amminino adalannera e nananawanda.

Ino Nimbistigarano Turayirana Judyu Ki Jesus

(Mar. 14:53-65; Luc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Wasin dino'manda i Jesus, neyanda sino balayi Caifas a afafuna padiya nakkakarampattanino mamesturuwerana lintig andino korwanira a pangafuwanna Judyu. ⁵⁸ Dumadandani Pedro sino gafanda kiyad si ginamwang sino kalawatan inaya balay, e inang nakituttud sino gwardiyera kesi itanneno makwa ki Jesus.

⁵⁹ Ino pangafuwanirana padi andino korwanira a nakkakarampat, niintufukira si pamakurudda a pappaliwatanda ki Jesus, massiki nu ammena gakkurug, ta akiranda a pamapatayan sikwana. ⁶⁰ Udde awana sinumpalanda, massiki odduweno manistigu si siri mappeafu sikwana. Wasinoy, agyanino adwera a tolaya ⁶¹ nassapit si, "Iyawa tolay, sinapi'na si damana a darallannino Templowi Dios, kasena pata'daggan si tallu aw."

⁶² Wasinoy, natta'daggino afafuna padi, e sinapi'na ki Jesus si, "Ma, awana isomba'nu sino ipaliwa'da sikwam?" ⁶³ Udde sininappelangi Jesus. Antuweno sinapikkappayino afafuna padi si, "Isapatammad ki Dios a aggabiyag ta ituldum sikwami nu gakkuruwa ikka i Kristo a Abbingnga."

⁶⁴ "On, gakkuruwino sinapi'nu," kundi Jesus. "Udde ino sapitangku sikwayu, itanda'nga a Abbingnga Tolaya aggatuttud sino padiwanani Dios a mannakadama. Itandak kappena a muliya maggabwat sey langita mebulun si dulam."

⁶⁵ Wasin diningngangngenay, pinissayino afafuna padiyeno barawasinangkepaya mangipaita sino bungu'na, esinapi'na si, "Ikunnaneno baggina ki Dios! Anna kepayino awantama manistigu? Diningngaddam amminino narakkatta sinapi'na. ⁶⁶ Sanneno ureyuwa makwa sikwana?"

"Nalliwat, e mapapatenad!" kunda. ⁶⁷ E ilupaluppendeno mutungnga anna sinatampalanda. Ino korwanira, sinipasipanda ⁶⁸ a nassapit si, "Ikka a Kristo, nu gumalabbungka, sapitannu nu inyeno nanipang sikwam."

Ino Niimaddani Pedro Ki Jesus

(Mar. 14:66-72; Luc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Aggatuttuggepayi Pedro sino kalawatan sin inara'niyeno tata a balatanga aripan sikwana, e sinapi'na si, "Massiki ikka, nebumbulangka ki Jesus a taga-Galilea."

⁷⁰ Udde neimanna sino nara'langanda ammin, e sinapi'na si, "Ammek ammu yan sapitannu."

§ 26:53 26:53 Ino sapitannino dami'na Griego, nasuruk si karadwa a bunggoya anghel. Sin tiyempowi Jesus, ino bilangino sindaluwera sino tata a bunggoy, annammarifu.

⁷¹ Wasinoy, inangngi Pedro sino pampangnga kalawatana ara'ni sino lamwangan. Udde agyangkappayino balatanga aripanna nangita sikwana, e sinapi'na sino tolayira sinay si, "Inaya lalaki, nebumbulun ki Jesus a taga-Nazaret."

⁷² Udde neimaggappayi Pedro a nassapit si, "Isapatak si ammek inammu inaya tolay."

⁷³ Ammena mabayag e inara'niyeno tolayira sinay e sinapi'da si, "Gakkuruwa tataka sikwara, se melasin sino addami'nu."

⁷⁴ E nesapata i Pedro si, "Massiki matayak nu ammena gakkurug yo sapitangku. Ammek gakkuruwa ammu yana tolay." Assapi'na lang sinoy, nassiralotinnino lalung. ⁷⁵ E dinandammi Pedroweno sinapiti Jesus a "Liyeya massiralotino lalung, nami'luwannakunna neimad." E nallawani Pedro e nakatangatangit.

27

Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Pilato

(Mar. 15:1; Luc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Wasin gigi'battin, nammamitingino ammina pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu, e nattatarabbanda nu ansanneno ammapatera ki Jesus. ² E binaludda, kasera inang neyalawat ki Gubernurador Pilato.

Ino Natayani Judas

(Inangwa 1:18-19)

³ I Judas a nifuyut sino nano'mera ki Jesus, naammuwanna si nasentensiyani Jesus a matay, e nammoboli sino inangwana. Wasinoy, neyulineno tallufuluwa pirak sino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan, ⁴ e sinapi'na si, "Nakaliwatak, se nepado'makino tolaya awana liwa'na."

"Awaninna ammumi sitan," kunda sikwana. "Ikka pelangino makammu."

⁵ Netakkufi Judasino tallufuluwa pirak sino lawummeno Templo, kasena inanaw e inang nappattal.

⁶ Ina'namino pangafuwanirana padiyeno pirak, e sinapi'da si, "Kontara sino lintiddama meyekwa yawa pirak sino aggiittungantam sito Templo, se pagana biyangnga tata a tolay." ⁷ E nattatarabbanda nu sanneno keusaranneno pirak, e dinandanda si iyatanda sino lubangnga tata a maddweng si banga ta pabbalinda si attanamman sino bakkanna kalubbunanda. ⁸ Antu gafuna, maingnganan inaya lubag si Lubangnga Ada kiyad sito ingkein. ⁹ Antuweno neyakkuruwanino neturakki Jeremias a gumalabbun si'ina kunna si,

"Inappareno tallufuluwa piraka nattatarabbanino gakagakera i Israel si fustuwa pagana, ¹⁰ e neyatanda sino lubangngeno maddweng si banga, a antuweno sinapiti Afu Dios sikwaka makwa."*

Ino Nimbistigarani Pilato Ki Jesus

(Mar. 15:2-5; Luc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Wasinoy, nepaa'landa i Jesus sino gubernador, e inimbistigarino gubernadora nabbebut si, "Ikkeno Arina Judyu?"

"Nu antuweno sapitannu, antu," kunni Jesus.

¹² Udde wasin nepaliwatino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan, awana nesomba'na. ¹³ Antu gafuna, sinapiti Pilato si, "Ammengkad madingngaggino odduwa ipaliwa'da sikwam?" ¹⁴ Udde ammayingke sinombati Jesus sino nepaliwa'da, antuweno nakka'bawino gubernador.

* 27:10 27:10 Zacarias 11:12-13; Jeremias 32:6-9

Ino Nasentensiyani Jesus A Matay
(*Mar. 15:6-15; Luc. 23:13-25; Jn. 18:39-19:16*)

¹⁵ Ino gagangayino gubernador, kadda fiyestana La'wutan, aneno tata a pallawananna a balud, massiki inyeno anggammimo tolayira a arangngan. ¹⁶ Sinoya tiyempo, agyanino tata a balura naddinnamag gafu sino kinarakka'nenno inangwana a mingngan si Jesus Barrabas. ¹⁷ Antu gafuna, wasin nakkakarampattino odduwera a tolay, nebebuti Pilato sikwara si, "Inyeno anggandawa pallawanangku, i Jesus Barrabas onnu i Jesus a maingnganan si Kristo?" ¹⁸ Kunnenoyino nebebu'na, se ammuna si neyalawa'da i Jesus sikwana gafu sino apalda. ¹⁹ Ino tata kappay, wasin aggatuttuggepayi Pilato sino tutunna ukum, nepetulduweno atawana si, "Ammeka luma'laka mangastigu sitana tolaya awana liwa'na, se kattalatalawino sinenakku sino gafi mappeafu sikwana."

²⁰ Udde ino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan, sinutunggundeno tolayira sinay takesi arangnganda ki Pilato a i Barrabasino pallawananna e i Jesusino papapatena. ²¹ Antu gafuna, wasin nebebukkappayino gubernador nu inya sikwara a adweno angganda a pallawananna, nesomba'da si, "I Barrabas!"

²² "Nu kunnenoy, sanna mantuweno akwangku ki Jesus a mingngan si Kristo?" kunni Pilato.

"Ilansam si krus!" kunda ammin.

²³ "Ma? Sanna ma'lurino liwa'na?" kunni Pilato.

Udde neyangkakulawura si, "Ilansam si krus!"

²⁴ Wasin magi'na i Pilato si awaninna damana akwan se ara'niyenna maguluguluweno tolayira, nappaappa si danum e binagguwanneno kama'na sino nara'langanda, e sinapi'na si, "Antuyawino mangipaita si ammek luma'laka mamapatay sitawa tolay. Ikkayuneno makammu!"

²⁵ E sinombat amminino tolayira si, "Kadde, ikkami andino gakagakamiyerenno makammu sino katayanna!"

²⁶ Wasinoy, nepallawani Pilatowi Barrabas, udde i Jesus, nepasiwa'wa'na, kasena neyalawat sino sindaluwera ta ilansara si krus.

Ino Inangweno Sindaluwera Ki Jesus
(*Mar. 15:16-20; Jn. 19:2-3*)

²⁷ Wasinoy, netallungino sindaluwera i Jesus sino balayino gubernador, e inaribumbung amminino sindalunera. ²⁸ Binoyanganda e binarawasiyanda si ata'nanga barawasiya nalibaga a kunnangke barawasina ari. ²⁹ Binalikokawandeno nasasit, e nesinga'da sikwana a kunnangke koronana. Nepiggandeno diwanana kama'na si sikal a kunnangke senyalneno kinaarina. E namaliturira sino a'langnga a nassandayaw sikwana, e sinapi'da si, "Madayoka nadda Arina Judyu!" ³⁰ Ilupaluppanda, kasera inappeno sikalla nepaigganda sikwana ta antuweno nepamompolda sikwana. ³¹ Wasin nasinduwera a nappoporay sikwana, inarireno nebarawasira sikwana, e nepatalira kappayino dadana barawasina, kasera neyang sino pilansanda sikwana.

Ino Nilansanda Ki Jesus Sino Krus
(*Mar. 15:21-32; Luc. 23:26-43; Jn. 19:17-27*)

³² Wasin agyanira kepay sino dalan, dinambaldeno tata a lalakiya taga-Cirene a mingngan si Simon, e pinatu'da a nepabuttungino krusi Jesus. ³³ Wasin ginamwangira sey Golgota, ino anggammimo sapitan, ino agyananino takata'nga ulu, ³⁴ painumanda si tayuwa nalamuran si a'duwa mapparaan si malow. Udde wasin sininsimanna, ammena ininum.

³⁵ E nelansara sino krus. Wasinoy, nabbabinnunutira a naggaradwa sino barawasina, ³⁶ kasera nattuttura mindag sikwana. ³⁷ Aneno nepikka'da sino kalekeneno uluna a neturakkanino nepaliwa'da sikwana a kunna si, "Antuyawi Jesus

a Arina Judyu.”³⁸ Nelansara kappayino adwera gumattakaw sino krusda, tata sino padiwananna, tata sino padawina.

³⁹ Ino natta'lifira, wawwarangngiwangnganda a a'ayoyungana massapit si,
⁴⁰ “Matta kunnu si darallannuweno Templo, kasem kappay pata'daggan si tallu aw? Nu kunnenoy, salakannu antu yan baggim! Nu gakkuruwa Abbindaka i Dios, mulluggan sitan krus!”

⁴¹ Kunna kappay, ino pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan, ina'ayoyunganda kappayi Jesus a nassapit si,
⁴² “Nesala'ngeno korwana tolay, udde ammena makaisalak sino bagginangkepay. Antu ke kanuweno Arina Israel. Nu gakkuruwinay, umullungngad sino krus, e manguruggami sikwana.”⁴³ Talakkanna kanuwi Dios e kunna si antuweno Abbingnga. Itantam antu nu anggammii Dios a misalak sikwana.”⁴⁴ Massiki ino gumattakawira a nelansa si krus sino idangnga, nakiayoyungira kappay sikwana.

Ino Natayani Jesus

(Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Wasin alas doseyin, nallammuk ammina palulubbun kiyad si tallu orat. ⁴⁶ Wasin ara'niyen si alas tres si fuwab, nekokwa i Jesus a naddamit a nassapit si, “Eli, Eli, lama sabaktani?”, ino anggammii sapitan, “Diosku, Diosku, mayan inanawandak?”

⁴⁷ Wasin diningngaggino korwanira a nagan sinay, sinapi'da si, “Ayanna i Elias.”
⁴⁸ Nalayawino tata sikwara a inang nangappa si kunnangke kapat. Nesosona si kilam, kasena pinakaw si biltak ta iyaddangnga ki Jesus ta sussupanna. ⁴⁹ Udde kunnino korwanira si, “Ammembu, ta itantam nu gumamwangi Elias a misalak sikwana.”

⁵⁰ Wasinoy, nakkulawuwi Jesus e natayin. ⁵¹ Neyindana napissayino kortina a nanaldak sino Kadidiosana Kwartuneno Templo, a neyafu sino kalekay kiyad sino difafa. Nalunig e nabbartakino batuwera. ⁵² Nabukkatanino tanammira e nangngangoliyeno odduwera a tolayi Dios a natay si'in, ⁵³ e nallawanira sino tananda. Wasin nangngangoliyenni Jesus, inangngira sey Jerusalem a Nadiusana Lubun, e odduweno nangita sikwara.

⁵⁴ Wasin nagi'nenno kapitanna sindalu andino bafulunnera a mindag ki Jesusino alunig, e initara ammina nakwa, nakatalawira, e sinapi'da si, “Gakkurug ikka a Abbingi Dios iyawa tolay.”

⁵⁵ Oddu kappayino bafabbaya aggadipat sino makwa. Ireo nebumbuluna nanuffun ki Jesus sin naggabwatanda sey Galilea. ⁵⁶ Ino korwan sikwara, i Maria Magdalena, i Maria a inara Santiago anni Jose, annino atawa i Zebedeo.

Ino Nitanammanda Ki Jesus

(Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Wasin fuwafin, ginamwangino tata a ba'angnga tolaya taga-Arimatea a mingngan si Jose a tata kappaya nangurug ki Jesus. ⁵⁸ Inang ki Pilato a narang sino baggiyi Jesus, e sinapiti Pilato si damana a appan. ⁵⁹ Inappa i Jose ino baggina, e bina'battanna si bawuwa nafurawa sinnun. ⁶⁰ Neyekwana sino tanamma nad a bawuwa nepangwana a neyabbut si batuwa kunnangke agweb, kasena nangalleling si da'dap a paggaku'na sino tanam, e inanawin. ⁶¹ Agyan sinera Maria Magdalena annino kanganna a i Maria a aggatuttura ina'lang sino tanam.

Ino Nindaggira Sino Tanammi Jesus

⁶² Sinoya aw, antuweno paddadananino Judyuwera para sino kadarama'na a awna aggimwangan.† Sinoya awna aggimwangan, inangngino pangafuwanirana

† 27:62 27:62 Ino gagangena Judyu, mangiyafuweno awna aggimwangan nu massi'lappin si awna Biyernes, e masindu nu massi'lappin sino awna Sabadu.

padi andino Fariseowera ki Pilato, ⁶³ e sinapi'da sikwana si, "Afu, madandammi si sin aggabiyaggepay inaya massisiriya tolay, sinapi'na si mangngangolina si tallu aw. ⁶⁴ Antu gafuna, nalawad nu paindangnguveno tanam kiyad si mekatalluwa aw, tantaro nu umang takawannino adalannereno baggina, kasera sapitan si nangngangoliyen. Nu kunnenoyino akwanda, oodduveno balabaliyanda sinaya sirira amma sino binalabaliyani Jesus sin nassisiriyan si antuveno Kristo."

⁶⁵ "Mangappakayu mantu si sindalu ta paindaddaw si nalawarino tanamma," kunni Pilato. ⁶⁶ Antuveno inanawira e inanda minarkanino batuwa sellanneno tanam ta malasinda nu wara mabbukkat. E nibatangira si sindaluwa mindag.

28

Ino Nangngangoliyani Jesus

(*Mar. 16:1-11; Luc. 24:1-12; Jn. 20:1-18*)

¹ Wasin nasinduveno awna aggimwangan e gigi'battinna Lingsu, inang initara Maria Magdalena annino kanganna a i Maria sino tanammi Jesus. ² Kaka'meng kelanga nalunig si natuyag, se naddassino tata a angheli Dios a naggabwat sey langit. Kinaroringngeno batuwa nesellad sino tanam, kasena nattutturana. ³ Karririyeno mutungnga a kunnangke kilat e nakafurawingke ino barawasina. ⁴ Nayya'yakkino mindaggira gafu sino talora, e naletwarira a kundangke natay.

⁵ Udde sinapitino anghel sino bafabbayira si, "Ammekayu mattalaw. Ammuk si tufukandawi Jesus a nelansa sino krus. ⁶ Udde awanin sitaw, se nangngangoliyen a antuveno sinapi'na sikwayu. Umandaw itanino newagganna, ⁷ e kangkamandawa umang ituldu sino adalannera a nangngangoliyen, e untanandakayuwa umang sey Galilea. Itandona sinay. Aggadandammandaw yawa sinapikku sikwayu."

⁸ Antu gafuna, nakkangkamira a inanaw sino tanam. Nakatalawira udde maanggammira kappay, e nalayawira a inang nituldu sino adalannera. ⁹ Wasin aggepalapalayawira, kaka'meng kelanga dinambalira i Jesus, e sinapi'na si, "Sintawino angandaw?" Inara'niyera sikwana, namaliturira, e inawakandeno takkina a naddayaw sikwana. ¹⁰ "Ammekayu mattalaw," kunni Jesus sikwara. "Umandaw ituldu sino kakkolakkuwera ta umangngira sey Galilea e maitara'nga sinay."

Ino Namasussukanda Sino Nindaggira Sino Tanam

¹¹ Wasin nakaanawinnino bafabbayira, inang sino lubbuna Jerusalemno korwanira a sindaluwa nindag sino tanammi Jesus, e nepakaammura sino pangafuwani-rana padi ammina nakwa. ¹² Antu gafuna, nammamitingino pangafuwani-rana padi andino korwanira a pangafuwan, e nattatarabbandeno akwanda nad. E ino inangwara, pinasussukandeno sindaluwera si odduwa pirak, ¹³ e sinapi'da sikwara si, "Kunna nad yawino sapitandaw sino tolayira. 'Sino gafiya aggakaturuggami, ginamwangino adalanira i Jesus e sinakoreno baggina.' " ¹⁴ Sinapi'da kappay si, "Ammekayu mattalaw tantaro nu maammuwanino gubernador yaw, se ikkamiyeno makammuwa makitatabbag sikwana ta ammerakayu ansan."

¹⁵ Antuveno inappeno sindaluwereno pirak e inangwareno netuldu sikwara. Antu gafuna, kiyad sito ingkein, antu kepayino sapisapitannino Judyuwera.

Ino Nappaddani Jesus Sino Adalannera

(*Mar. 16:14-18; Luc. 24:36-49; Jn. 20:19-23; Inangwa 1:6-8*)

¹⁶ Wasinoy, inangngino kadwafulu si tata a adalana Jesus sey Galilea, sino kulura netulduwi Jesus si umangnganda. ¹⁷ Wasin initara i Jesus sinay, naddayawira sikwana, udde ino korwanira, naddaladudwera. ¹⁸ Inara'niyanira i Jesus, e sinapi'na si, "Neya'da sikwakino ammina kalintiyen sey langit anna sito lubag. ¹⁹ Antu gafuna, dundunantakayuwa umang sino ammina lulubbun sito lubag ta tulduwandaw

ammına toláy ta mabbaliyera si adalangku. Bawtisarandawira a mangipaita si mesapatira ki Ama, sikwaka Abbingnga, annino Espirituna,²⁰ e tulduwandawira a mangurug sino ammına netungku sikwayu. Aggadandammandokappay si kanayunaka mebulun sikwayu kiyad sino uddina aw.”

Ino Nalawara Damaga Neturakki Marcos Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pablowno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Nanulduwani Juan A Gumabawtisar

(Mat. 3:1-12; Luc. 3:1-18; Jn. 1:19-28)

¹ Antuyawino nalawara damag mapeafu ki Jesu Kristo a Abbingi Dios. ² Nangiyafu yaw sin neyakkuruwino neturakki Isaias a gumalabbuni Dios si'in a antuweno sinapiti Dios sino Abbingnga. Sinapi'na si,

“Dingngagannu, ananeno dundunangku a maunta sikwama midadan sino pal-lakarannu. ³ Antuneno mikulakulawu sey kalolowata massapit si, ‘Idadan-dawino lakarannino Afuyu a gumamwang takesi nalawanneno dalana pal-lakaranna.’ ”*

⁴ Neyakkuruwinay sin nappaita i Juan a Gumabawtisar sey kalolowat. Nan-uldu sino inangngira naningngag sikwana. Sinapi'na sikwara si, “Iboboliyu naddino liwa'dawira e mappabawtisarkayu takesi pakomani Diosino liwa'dawira.”

⁵ Odduweno tolayira a inang naningngag sikwana a naggabwat sey Jerusalem anda sino ammina lulubbunna Judea. Nepunnurereno liwa'da, kasenera binawtisan sino wawwanga Jordan.

⁶ Ino barawasiyi Juan, naangwa si du'du'na kamelyu anna gaddangino sintaronna. Ino pay nepakkatolena, durun anna diyuna ayokan. ⁷ Netutulduna sino tolayira si, “Ara'niyennino gamwanganino tolaya napatig amma sikwak. Massiki ino muttad sino gakanneno sapatu'na, ammek meannunga mangwa, gafu sino nappelalota kinapatingnga. ⁸ Sitoya, bawtisarantakayu pelang si danum, udde sikwana, bawti-sarandakayuna sino Espirituwi Dios.”

* **1:3** 1:3 Malakias 3:1; Isaias 40:3

*Ino Nappabawtisarani Jesus
(Mat. 3:13-17; Luc. 3:21-22)*

⁹ Sinoya tiyempowa nabbawtisarani Juan sino tolayira, ginamwangi Jesus a naggabwat sey Nazaret a lubbun sino probinsiya a Galilea, e binawtisarani Juan sey wawwanga Jordan. ¹⁰ Wasin gina'danginni Jesus sino danum, initaneno langita nabbukkat annino Espirituwi Dios a kunnangke kalapatiya maddassa maffun sikwana. ¹¹ Agyanino naddamit sey langita nassapit si, "Ikkeno Abbingkuwa iiddukangku, e maangammakungke sikwam."

*Ino Nanalodawani Satanas A Nanutungung Ki Jesus
(Mat. 4:1-11; Luc. 4:1-13)*

¹² Wasinoy, nefuyutino Espirituwi Diosi Jesus sey kalolowat. ¹³ Nagyan sinay si appatafuluwa aw e dinalodawi Satanas a nanutungung sikwana. Agyanino sumaronira a animal sinaya agyananna, udde agyangkappayino anghelira a nanuffun sikwana.

*Ino Nangiyafuwani Jesus A Nanuldu
(Mat. 4:12-17; Luc. 4:14-15)*

¹⁴ Wasin nabalurani Juan, nulyi Jesus sey Galilea a nanuldu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios. ¹⁵ Sinapi'na si, "Nada'ngennino tiyempowa piyakkuruwani Dios sino sinapi'na. Ara'niyennino patturayanna. Iboboliyu mantuweno liwa'dawira anna manguruggayu sino nalawara damag."

*Ino Nayani Jesus Sino Palunguwa Adalannera
(Mat. 4:18-22; Luc. 5:1-11)*

¹⁶ Wasi tata si awa malallakari Jesus sino dappi'na bebaya Galilea, initaneno adwera a makkolaka gumattafukul a da Simon anni Andres. Iyattureno tafukulda sino bebay. ¹⁷ Sinapi'na sikwara si, "Mebulungkayu sikwak takesi pabbalintakayu si kunnangke gumattafukul si tolay." ¹⁸ Inanawandanino tafukulda e nebulunira sikwana.

¹⁹ Sin aggelakalakarira sino dappi'na bebay, inita kappayi Jesusino adwera a makkolak a da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo. Aggatakayira sino abanda a mamiyangay sino tafukulda. ²⁰ Inayanira kappayi Jesus, e inanawandanino amara andino tandanandera sino abang, e nebulunira pay ki Jesus.

*Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espiritu
(Luc. 4:31-37)*

²¹ Wasinoy, inanda Jesus sey Capernaum. Sin awna agginwangan, sinallungira sino sinagoga, e neyafuwi Jesus a nanuldu. ²² Nakka'bawino tolayira sino annulduna, se nanuldu sikwara a mangipaita si aneno kalintiyanna a manuldu, a ammena nekunna sino annulduweno mammetsturuwerana lintig. ²³ Ana sinayino lalakiya naassaddan si narakkatta espiritu. ²⁴ Kaka'meng kelanga nakkulawuwa nassapit si, "Sanna ma'lurino gakkannu sikwami, Jesus a taga-Nazaret? Ginamwangka kadda manaral sikwami? Ammutakan. Ikkeno Abbingi Dios a awana liwa'na."

²⁵ Udde "Suminakkan!" kunni Jesus sino narakkatta espiritu. "Anawannun yana tolay!" ²⁶ Nepakkoldatino narakkatta espirituweno lalaki anna nepakkulawuna, kasena inanawan.

²⁷ Nakka'bawino anera sinay, e nakkapakipakibebutira a massapit si, "Sanna yaw? Nedumengke yawa bawuwa tulduna! Se massiki ino narakkattira a espiritu, kuruwandeno sapitanna e manawira!" ²⁸ Antu gafuna, nalana naddinnamino mappeafu ki Jesus sino lulubbunna Galilea.

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Odduwera A Tolay
(Mat. 8:14-17; Luc. 4:38-41)*

²⁹ Wasin nallowanda Jesus sino sinagoga, nangawwatira sino balera Simon anni Andres. Nebulungkappera Santiago anni Juan. ³⁰ Wasin ginamwangira, aggaideno katuwangani Simon a bafay se mababannag, e sinapi'da ki Jesus. ³¹ Inara'niyani Jesus, e ginafu'nenno kama'na ta duffunanna a gumabwat. Kaka'meng kelanga naariyeno babannangnga, e pinakkannera.

³² Wasin sumallappinnino sinag, neyanda ki Jesusino amminira a matakit andino naassaddanira. ³³ Nakkakarampat amminino tolayira sinaya lubbun sino lasinneno balaya agyanani Jesus. ³⁴ Odduweno nepabbattunoyi Jesus a matakit, massiki naddadarumeno taki'da, e oddu ke ino nepaanona a narakkatta espirituwa inassad sino tolayira, udde nepasina'ngera, se ammura si antuweno Abbingi Dios.

Ino Nanulduwani Jesus Sino Lulubbunna Galilea
(Luc. 4:42-44)

³⁵ Wasin marrifarifad si kadarama'na, ginabwati Jesus e nebakkang sino lubbun takesi mittata a makkararag. ³⁶ Wasin ginabwa'da Simon andino bafulunnera, inanda inintufuk. ³⁷ Wasin sinumpalanda, sinapi'da sikwana si, "Tufukandakeno tolayira." ³⁸ Udde sinapi'na sikwara si, "Umangngetam abbu pay sino wewe'nginna lulubbun ta manulduwappay sinay, se antuwenayino gakkagguwa inangngan sitaw." ³⁹ Wasinoy, nannodoyuwira sino lulubbunna Galilea, e kadda lubbuna inangnganda, nanulduwi Jesus sino tolayira sino sinagogarera, e nepaanoneno narakkattira a espirituwa inassad sino korwanira.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Nakkutal
(Mat. 8:1-4; Luc. 5:12-16)

⁴⁰ Waso kunnenoy, agyanino nakkutalla inang ki Jesus. Namalitud sino a'langnga a nakiggimallak sikwana a massapit si, "Nu anggammu, damaraka pabbattunoyan."

⁴¹ Inallakki Jesus, e inappanganna. Sinapi'na si, "On, angganku si mabbattunoykan. Maariyen yan kotalnu." ⁴² Kaka'meng kelanga naariyeno kotalna.

⁴³ Wasinoy, nepaanawi Jesus, e sinutunna si, ⁴⁴ "Ammem sapitan yaw si massiki sanna a tolay, nu ammem lud umang mappaita sino padi ta itanna nu naariyennino kotalnu. Kasem iya'da sikwaneno netuni Moises si'ina mewa'lat ki Dios takesi wara pangammuwanino tolayira si gakkuruwa nabbattunoykan." ⁴⁵ Udde wasin inanawino lalaki, minamammalna so ingkelanga tolayino nakwa sikwana. Antu gafuna, amme makaangngi Jesus si ingkelanga lubbun, tantaro nu odduweno tolayira a dumambal sikwana, nu ammena lud nagan sino kalolowata aroyu sino lubbun. Udde oddu kepayino tolayira a naggabwat si palulubbuna inang sikwana.

2

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Paralitiku
(Mat. 9:1-8; Luc. 5:17-26)

¹ Wasin nalla'wutino pipidya a aw, nuliya Jesus sey Capernaum, e naddidingngaganino tolayira a ginamwangin sino balena. ² E nakkakarampattira sinay makkiyad si awaninna pagyananino korwanira, massiki sino lamwangan. Wasin manulduwi Jesus sino sapiti Dios sikwara, ³ aneno ginamwangira a appata lallakiya nabbolig si tolaya paralitiku. ⁴ Udde ammera dama a meara'ni ki Jesus gafu sino kaodduweno tolayira. Antu gafuna, neune'da sino atap, e inabbutandeno ata'meno batuwi Jesus, kasesa nepatabafeno tolaya paralitikuwa aggaidda sino bolig. ⁵ Wasin inita i Jesusino annala'da sikwana, sinapi'na sino paralitiku si, "Kolak, napakomaninnino liwa'nu."

⁶ Agyanino mammesturuwerana lintiya aggatuttud sinay, e kunda sino nakanda si, ⁷ "Sanna lang kunnenayino sapitanna? Ikunnanano baggina ki Dios. Se bakkangkabelangi Diosino makapakoma si liwat?"

⁸ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na si, “Ma, ansanna lang kunnayanino dinandandaw? ⁹ Naladda ma'lura massapit si ‘Napakomanino liwa'nu’ amma sino ‘Gumabwakka, appannuweno iddam e umanokan.’ ¹⁰ Udde nu kunnenoy, sapitangku mantuweno madyat takesi ipaitak sikwayu si ikkanakino Abbingnga Tolaya aneno kalintiyanna sito lubagga mamakoma si liwat.” ¹¹ E sinapi'na sino paralitiku si, “Gumabwakka, appannu yan iddam, ta umanokan.”

¹² Wasinoy, ginabwatino lalaki, inappaneno iddana, e inanawin, a aggitanino tolayira. Amminira a ana sinay, nakka'bawira e dinayora i Dios a sapitanda si, “Ammetangkepay nakaita si kunnayaw!”

Ino Nayani Jesus Ki Levi
(Mat. 9:9-13; Luc. 5:27-32)

¹³ Wasinoy, inang kappayi Jesus sino dappi'na bebaya Galilea. Odduweno tolayira a nakkakarampat sino agyananna, e sinulduwannera. ¹⁴ Wasin malallakari Jesus, initana i Levi a abbingi Alfeo. Aggatutturi Levi sino ofisinana abbuwitan, se antuweno tarabafuna. “Mebulungka sikwak,” kunni Jesus. Ginabwati Levi e nebulun sikwana.

¹⁵ Wasinoy, nangnganda Jesus andino adalannera sino balera Levi, e odduwera a nakikkana gumattuki si buwit annino korwanira a minalliwata tolay. Se odduwera a nebulun ki Jesus. ¹⁶ Wasin initeno mammeturuwerana lintiya Fariseo si nakikkani Jesus sino tolayira a kunnenoy, nebebu'da sino adalannera si, “Ansanna lang makikkan sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwata tolay?”

¹⁷ Diningngaggi Jesusino pattatarabbanda, e sinapi'na a niyamparig si, “Inyeno mawag si doktor, nu bakkampelangino matakit? Ammek inang sitawa mayag sino naggaddangngira a tolay, nu ammena lurino malliwatira.”

Ino Mapeafu Sino Pallantangana Mangngan
(Mat. 9:14-15; Luc. 5:33-35)

¹⁸ Wasi tata si aw, nallantanga mangnganino adalanira i Juan a Gumabawtisar andino Fariseowera. E agyanino inangngira ki Jesus, e sinapi'da si, “Ino adalanira i Juan andino Fariseowera, aneno awa mallantangira a mangngan. Udde ino adalannuwera, ammera akwan. Sanneno gafuna?”

¹⁹ Sinabbira i Jesus a niyamparig si, “Nu wara makkasar, kundokad si amme makikkanino bafulunino mangatawa a inayanna? Mangnganira, se narakkat nu lantangandeno mangngan nu wara kepay sino agyanandeno mangatawa. ²⁰ Udde duma'nganeno tiyempowa meanaw sikwareno mangatawa, antuneno pallantanganda a mangngan.”

Ino Mapeafu Sino Bawuwa Tulduwi Jesus
(Mat. 9:16-17; Luc. 5:36-39)

²¹ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, “Awana tolaya miyappit si bawu sino gamita sinnun. Se makkassannino bawu e ilabbenneno de'na, e maampapissayino naappitan. ²² Awangkappaya miyekwa si talifawu sino dadana sinan angang a gaddang, se battakanna, mesayukino tayug, anna madaral kappayino gaddang. Ino bawuwa tayug, bawu kappenadda gaddangino keyekwana.”

Ino Mapeafu Sino Awna Aggimwangan
(Mat. 12:1-8; Luc. 6:1-5)

²³ Wasi tata si awna aggimwangananna Judyu, nallakadda Jesus sino aggumana namulan si trigo. E ino adalannera, nappera sino dawana e binula'da. ²⁴ Udde initeno Fariseowera, e nabbebutira ki Jesus si, “Ma, sanna lang kunnayanino akwanino adalannuwera? Kontarandeno lintiddama kammarallino maggani so awna aggimwangan.”

²⁵ Sinabbira i Jesus si, “Ammeyu kepekad binaseno inangwa i Ari David andino bafulunnera sin nabisininira? ²⁶ Sinallungi David sino balayi Dios e inappaneno tinapaya newa'lat ki Dios a kunnino lintiya kammaralla akkanannino bakkanna padi. Udde nakkanna kepay e na'danneno bafulunnera. Nakwenay sin tiyempowa i Abiatarino afafuna padi.” ²⁷ Sinapikkappeluri Jesus si, “Ammena pinaratuwi Diosino tolayira a mearipan sino lintig mappeafu sino awna aggimwangan, nu ammena lud inangweno awna aggimwangan si pallawaranino tolayira. ²⁸ Antu gafuna, ikkanaka Abbingnga Tolayino ana kalintiyanna a massapit sino damana a maangwa sino awna aggimwangan.”

3

Ino Lalakiya Pilayino Tata A Kama'na (Mat. 12:9-14; Luc. 6:6-11)

¹ Wasin tata si aw, inang kappayi Jesus sino sinagoga. Agyan sinayino lalakiya pilayino tata a kama'na. ² Agyangkappayino tolayira a mallakkap ki Jesus nu pabbattunoyanneno lalaki sino awna aggimwangan, ta wara pidarumanda sikwana. ³ Sinapiti Jesus sino lalakiya pilayino kama'na si, “Umangka sito nara'langammi.” ⁴ Kasena nepakibebut sino tolayira si, “Sanneno anggammino lintiddama akwantam sino awna aggimwangan? Mangwetam si nalawad onnu narakkat? Misalak si tolay onnu mamapatay?” Udde aggasisinakkira. ⁵ Nabbunguti Jesus a nangita sikwara, e malowino nakamma gafu se nataggatino ulura anna awana alla'da. Sinapi'na sino lalakiya pilay si, “So'yarannu yan kama'nu.” Sino'yanna, e napiyen. ⁶ Gafu sinay, nallawanino Fariseowera e inangngira nakitatabbag sino buyutira i Ari Herodes nu ansandeno mamapatay ki Jesus.

Ino Nanandanano Odduwa Tolay Ki Jesus

⁷ Wasinoy, nanora Jesus andino adalannera sinay, e inangngira sino dappi'nenno bebaya Galilea. Odduweno tolayira a dinandan sikwara a naggabwat sey Galilea. Odduwera kappaya naggabwat sey Judea, ⁸ Jerusalem, Idumea, dammanggeno wawwanga Jordan, annino naggabwatira sey Tiro anna Sidon, kunna kappay sino wewe'nginda. Inangngira ki Jesus, se diningngaddeno ammina inangangwana. ⁹ Gafu sino kaodduweno tolayira, sinapiti Jesus sino adalannera si umangngira mappa si abang ta pattutturanna a manuldu takesi amme pidakkannino odduwera a tolay. ¹⁰ Se odduwennino nepabbattunoyna, antuweno inaribumbunganino matakitira takesi appanganda nad. ¹¹ Ino kappay tolayira a naunaggan si narakkatta espiritu, kadda itanda i Jesus, nassakabbira sino a'langnga a nepakkulawuweno narakkattira a espiritu sikwara si, “Ikkeno Abbingi Dios.” ¹² Udde netutuni Jesus sikwara si ammera nad massapit sino mappeafu sikwana.

Ino Namiliyani Jesus Sino Karadwera A Adalanna (Mat. 10:1-4; Luc. 6:12-16)

¹³ Wasinoy, nanu'duwi Jesus sino kakuluran, inayanneno tolayira a anggamma, e dinandanira sikwana. ¹⁴ Sikwara a dinandan sikwana, namili si karadwa, e iningnganannera si apostolna, a iraneno kanayuna mebumbulun sikwana anna iraneno dundunanna a umang manuldu. ¹⁵ A'dannera kappay si pannakadama a mappaanaw sino narakkatta espirituwa inassad. ¹⁶ Iyawireno karadwa a pinilina: i Simon a nginali'na si Pedro, ¹⁷ da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo a nginali'nera si Boanerges, ino anggamma sapitan, natansitira a kunnangke addug, ¹⁸ da Andres, Felipe, Bartolome, Mateo, Tomas, Santiago a abbingi Alfeo, Tadeo, Simon a ngananda si Patriota se ikaloneno lubbunna, ¹⁹ anni Judas Iscariote a antuneno mallaku sikwana.

I Jesus Anni Beelzebub

(Mat. 12:22-32; Luc. 11:14-23)

²⁰ Wasin nuliyenda Jesus andino adalannera sino balaya agyananda, nakkakaram-pakkappayino tolayira, e ammeran makapangngan. ²¹ Wasin diningngaggino wawwayinera, inanda inappa sinay, se sinapi'da si nansetin. ²² Agyangkappayino mamnesturuwerana lintiya naggabwat sey Jerusalem a nassapit si, "Inunaggi Beelzebub a afafuweno narakkattira a espiritu. Antuweno nanga'da sikwana sino pannakadamana a mappaanaw sino narakkattira a espiritu."

²³ Antu gafuna, inayanira i Jesus, e niyampariya nassapit sikwara si, "Ansanna lang paanawani Satanas ino bagginangkepay? ²⁴ Nu maggagarunutino tolayira sino tata a lubbun, madaralnenaya lubbun. ²⁵ Kunna kappay sino taabbalayira, nu massarombatira, makkakarawayira e maawanino taabbalay. ²⁶ Kunna kappay ki Satanas. Nu paanawanneno bafulunnera a narakkatta espiritu, kontarannera, e ammena mabayag, awaninna patturayanna. ²⁷ Awana makatallung sino balayino natuyagga tolay ta takawanneno kukwana nu ammena abbu baluran, kasena dama a ibukalino kukwana. Gakkuruwa natuyaggi Satanas, udde inaffukkun, e antuweno damaka paanawannino narakkatta espiritu.

²⁸ "Sapitangku sikwayu si gakkurug, damana a mapakomanino massiki sanna a liwatino tolay anna massiki sanna a sapitanda a narakkat mappeafu si korwan. ²⁹ Udde ino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios, ammenangke mapakomanino liwa'na, se antuweno liwa'na si makkikiyad." ³⁰ Antuwenayino sinapiti Jesus, se sapitanda si naunaggan si narakkatta espiritu.

Ino Ina I Jesus Andino Kakkola'ngera

(Mat. 12:46-50; Luc. 8:19-21)

³¹ Wasinoy, ginamwangino ina i Jesus andino kakkola'ngera sino balaya agyananna. Nagyanira sino lasin, e nepaayadda i Jesus. ³² Odduwera a tolaya nattuttud sino lebanna, e ireno nassapit si, "Anara inam andino kakkola'nguwera sino lasin, e paayaddaka."

³³ Sinapiti Jesus si, "On lud, udde ana kappayino korwanira a ibilangku si inak anda kakkolakku." ³⁴ Nallangalanga sino tolayira a aggatuttud sino lebanna, kasena sinapit si, "Irayanino inak andino kakkolakkuwera, ³⁵ se ino mangwa sino panggammani Dios, ireno ibilangku si inak anda kakkolakku."

4

Ino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit

(Mat. 13:1-9; Luc. 8:4-8)

¹ Wasinoy, nanuldu kappayi Jesus sino dappi'na bebaya Galilea. Gafu se odduweno tolaya inaribumbung sikwana, inang nattuttud sino abang so utunna danum e naganino tolayira sino ga'dang. ² Odduweno netulduna sikwara si amparig. Sino nanulduwanna sikwara, sinapi'na si, ³ "Dingngaggandaw. Aneno tolaya inang nawwarit si aggik. ⁴ Wasin aggewarawarit, naddattuwno korwana aggik sino dammingnga dalan, e ina'naminno mammanukira. ⁵ Ino korwana newari'na, naddattu sino kabatuwana bisangkeno lubangnga. Gafu se naimpitino lubangnga, nalanira a nattufu. ⁶ Udde wasin nasinaniran, nalelayira, se awana naggamutanda. ⁷ Ino korwangkappay, naddattu sino kasasitan, e neyindanino asita nattufu e ilintu'danino mula, antuweno ammeran nakapabbunga. ⁸ Udde ino korwana newari'na, naddattuwno si nalawara lubag, nattufuwera e dinarokkallira, anna nammungera. Aneno nammunga si tallufulu, ana kappayino nammunga si annammafulu, e ana kappayino

nammunga si tatut.”⁹ E inabambutani Jesus a sinapit si, “Ikkayuwa maningngag sitawa ampariggu, dandammandonaddino dinginggaddaw.”

Ino Anggamma Sapitannino Amparig Mapeafu Sino Inang Nawwarit
(Mat. 13:10-23; Luc. 8:9-15)

¹⁰ Wasin inanawino kaodduwana tolay, inara'niyeno karadwera a adalani Jesus andino korwanira a mebumbulun sikwara, e nabbebutira nu sanneno anggamma sapitannino amparingnera. ¹¹ Sinapiti Jesus sikwara si, “Ipakaammuwi Dios sikwayuweno ammena nepakaammu si'in mapeafu sino patturayanna. Udde ino korwanira a tolaya ammena manggamma mangurug sikwak, passiya ampariyino sapitangku sikwara, ¹² takesi massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan, anna massiki nu dingngagganda, ammera maawatan. Se nu maawatanda, tantaro nu uma'langira ki Dios e pakomanneno liwa'dera.”*

¹³ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sikwara si, “Ma, ammeyu kagepay maawatan inaya amparig? Nu kunnenoy, ansandoma'na mangawat sino korwana ampariggu? ¹⁴ Kunnayawino anggamma sapitan. Ino aggika newarit, antuweno sapiti Dios. Ino inang nawwarit, antuweno mangibanyag sinaya sapit. ¹⁵ Ino dalana naddattuwanino korwana aggik, antuweno keyampariyanino tolayira a maningngag sino tuldu, udde malana gumamwangi Satanas, e ariyanna sino nakandeno dinginggadda. ¹⁶ Ino kabatuwana naddattuwanino korwan, ireno tolayira a manggamma mangurug sino dingngagganda a tuldu. ¹⁷ Udde ammena sumallungino sapit sino nakanda, antu gafuna, nu wara gumamwang si dya'da onnu nu madyatanira gafu sino angnurudda sinaya sapit, talekkurandanino angnurudda. ¹⁸ Ino kasasitana naddattuwanino korwana aggik, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios, ¹⁹ udde nakungkulino nakanda gafu sino paddararananda sino maawadda sino biyadda. Angganda kappaya buma'nang anna odduweno angganda a ampattan sito lubag, e antuweno mabbung sino sapita dinginggadda, e awana ketupakkanna. ²⁰ Udde ino nalawara lubagga naddattuwanino korwana aggik, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios e kuruwanda, e aneno pattupakkanna sino biyadda. Mekunnera sino mula a mammunga si tallufulu, annammafulu, anna tatut.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Lampara
(Luc. 8:16-18)

²¹ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, “Wara kad mitaggab si lampara, kasena kallabban si anngoran onnu iyekwana so gukamma katri? Awan, nu ammena lud itappat ta masirwatan ammin. ²² Kunna kappayino neyampariggu, se ammina neimad onnu ammena nepakaammu sito ingkein, mepakaammuna ta maawatanino anggamma sapitan so maddagguna aw. ²³ Ikkayuwa maningngag, dandammandonaddino dinginggaddaw.”

²⁴ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Aggadandammandonaddino dinginggaddawa sinapikku, se nu antuweno akwandaw, ooddu kepayino maawatandaw, e ana kappayino idagga i Dios sino anngawa'daw. ²⁵ Se ino tolaya manggamma mangwa sino dinginggangnga, madadaggananneno anngawa'na, udde ino tolaya ammena mangwa sino dinginggangnga, massiki ino bisangnga ammuna, maawanna.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Bukalla Mattufu

²⁶ Sinapikkappayi Jesus si, “Kunnayawino tata kappaya keyampariyanino patturayani Dios. Aneno tolaya inang nawwarit si aggik sino umana. ²⁷ Wasin nasinduwenna nawwarit, inangwaneno gagangaya akwanna, a maturug si gafi anna mattarabafu si aw. E ino newari'na, nattufu anna dinokkal, udde ammena ammu nu ansanneno nepattufuna. ²⁸ Se ino lubabbelangino mappatufu anna mappamunga

* 4:12 4:12 Isaias 6:9-10

sino mula. Mattufu, dumokkal, anna maddawa, kasena mabbagat. ²⁹ E nu malutuwen, magganiyennino nammula se aggaranien.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Bukalla Mustasa

(Mat. 13:31-32; Luc. 13:18-19)

³⁰ Sinapikkappayi Jesus si, “Sannadeno pikunnantam onnu piyampariyantam sino patturayani Dios? ³¹ Meyamparig sino bukalla mustasa, a antuweno kabibissangngana bukal sino ammina mula. ³² Udde nu memula, mattufu e dumokkal, e mabbali si kadodokkallana mula sino gardin. Mattangatanga si tara'nang, kiyad si dama a pumukanino mammanukira.”

³³ Odduweno kunnenaya ampariya inusari Jesus sino nanulduwanna sino sapiti Dios sino tolayira. Sinulduwannera kiyad sino damara a maawatan. ³⁴ Awana netulduna sikwara a ammena nusar si amparig, udde nu ira pelang andino adalannera, netulduna sikwareno anggama sapitannino amparingnegera.

Ino Nappasiyanakkani Jesus Sino Kalipappag Andino Palung

(Mat. 8:23-27; Luc. 8:22-25)

³⁵ Wasin fuwafin sinoya aw, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Maddammangtam.” ³⁶ Antuweno natakayira sino abanga aggatutturani Jesus, e inanawandeno odduwera a tolay. Agyangkappayino korwana abanga nebulun sikwara. ³⁷ Wasinoy, kaka'meng kelanga nakkalipappag, e dinaluyakanino palungino abanda si danum, e lumannaddiran nad. ³⁸ Udde i Jesus, aggakaturuwa naffungan sino likunneno abang. Ginammianino adalannera a kunda si, “Afu, ma, purayannu si malimattetam?”

³⁹ Ginabwati Jesus, e sinapi'na sino kalipappag si, “Lumammakkan.” Sinapi'na kappay sino palung si, “Suminakkayu.” E ilammattinnino kalipappag anna nassiyannakkinnino palung. ⁴⁰ Kase sinapiti Jesus sino adalannera si, “Mayan mattalokayu? Awangkepekad tala'daw sikwak?”

⁴¹ Nappelalotino ka'bora e nakkakibikibebutira si, “Sanneno katolena yaw? Se massiki ino kalipappag andino palung, kuruwandeno sapitanna.”

5

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Naunaggan

(Mat. 8:28-34; Luc. 8:26-39)

¹ Wasinoy, netuluyda Jesus a naddammang sino bebaya Galilea kiyad si gina'dangira sino sakopanna Gerasenowera.* ² Wasin inulluwi Jesus sino abang, dinambalino tata lalakiya naunaggan si narakkatta espiritu. Inaya lalaki, naggabwat sino agwefa attanammanda, ³ se antu pelangino pagagyananna. Awana makabalud sikwana, massiki nu kadeneno ikawadda sikwana. ⁴ Namipidyandana binalurino kama'na anna takkina, udde ginatagatta'nenno kadena sino kama'na anna dinaralnenno ana sino takkina. Awangkappaya makafuwad sikwana se nappelalotino tuyangnga. ⁵ Aw anna gafi, aggelakalakad sino katanamman anda sino kakuluran a mangakkulawu anna daladalunnenno baggina si batu.

⁶ Udde wasin nedipa'na i Jesus, nalayawa inang dinambal sikwana, e namalitud sino a'langnga. ⁷ E nakkulawuwa nassapit si, “Jesus a Abbingi Dios a Kapatayan, sanneno gakkannu sikwak? Isapatam ki Dios si ammerak paidaman!” ⁸ Antuweno sinapi'na, se sinapitinni Jesus sino inassadda narakkatta espiritu si, “Anawannun yana tolay!”

⁹ Wasinoy, nepakibebuti Jesus si, “Sanneno angannu?”

* 5:1 5:1 Ino neturak sino korwana manuskrituwa anganna yawa lubun, Gadara onnu Gergesa.

E sinabbino narakkatta espiritu si, “Rinifuweno angangu, se oddukami.” ¹⁰ E namipidya a nakiggimallakkino narakkatta espiritu ki Jesus ta ammenera nad panawan sinaya lubun.

¹¹ Agyan sinayino odduwera a bafuya maddukiruk sino sanna'nga kulud. ¹² E nakiggimallakkino narakkattira a espiritu ki Jesus si, “Purayandakami ta munaggami sino bafuyira.” ¹³ Nepurayira i Jesus. Inanawandeno lalaki e inangngira nunag sino bafuyira. Naddadaraddaggino bafuyira a naddawut, nangawwatira sino dabba'ngeno bebay, nadara'nira, e nalimattira ammin. Ino kaodduweno bafuyira, inang si adwarifu.

¹⁴ Ino mindaggira sino bafuy, nabfafukalira a inang nituldu sinaya nakwa sino kalubbunandera anda sino sina'lifandera. Antuweno inang initeno tolayireno nakwa. ¹⁵ Wasin ginamwangira sino agyananda Jesus, initareno lalakiya naunaggan si'in. Aggatuttud sinaya nabbarawasi anna nuliennino nalawara nakamma. E nakatalawira ammin. ¹⁶ Ino tolayira a nakaita sino nakwa sino lalakiya naunaggan andino nakwa sino bafuyira, netutuldura kappay sino korwanira. ¹⁷ Gafu sino, nakiggimallakkira ammin ki Jesus ta anawanna naddino lubunda. ¹⁸ Wasin mattakayinni Jesus sino abang, nakiggimallakkino lalakiya inanawanino narakkattira a espirituwa mebulun nad sikwana. ¹⁹ Udde amme anggami Jesus, nu ammena lud sinapit sikwana si, “Nalawad nu mulikan sey baleyu ta sapitannu sino wawwayimira amminino inangwa i Afu Dios sikwam annino nepikalla'nga sikwam.” ²⁰ Nanawino lalaki, e inang nannodoyug sino ammina sako'ma tafuluwa lubun a ngananda si Decapolis a nituldu sino inangwa i Jesus sikwana. E nakka'baw amminino tolayira a naddingngag sino netulduna.

*Ino Abbingi Jairo Andino Bafaya Nanengged Sino Barawasiyi Jesus
(Mat. 9:18-26; Luc. 8:40-56)*

²¹ Wasinoy, nabang kappera Jesus a nuli sino dammangnga bebay. Wasin inasipiran, odduweno tolayira a inaribumbung sikwana. ²² E ginamwangino tata a pangafuwanna sinagoga a minggan si Jairo. Wasin initana i Jesus, namalitud sino a'langnga. ²³ Nakiggimallakka nassapit si, “Gapapatayinnino abbingkuwa bafay. Umangngu nad abbu appangan ta mabbattunoyin kesi mabiyabbay.” ²⁴ Nebuluni Jesus sikwana. Dinandangkappayino odduwera a tolaya makkatutu'yurira a umara'ni sikwana.

²⁵ Agyan sinayino tata bafaya aggedada si karadwa si run. ²⁶ Nadyataningke sino odduwa nappaagasanna, e nagastunan amminino kukwana, udde ammena nabbattunoy, nu ammena lud dinaggattino taki'na. ²⁷ Gafu se diningnganganino mappeafu ki Jesus, nakilasilasi sino tolayira takesi ara'niyanneno likuri Jesus. E sinenggenneno barawasina. ²⁸ Se kunna sino nakamma si, “Massiki nu senggerangku nallangino barawasina, mabbattunoyakun.”

²⁹ Assenggenna lang sino barawasina, ilammattinnino adana, e gini'nana si awaninnino taki'na. ³⁰ Udde i Jesus, gini'nana si aneno nallowana pannakadamana. Antuweno nabbaliwit sino likunna, e nebebu'na sino tolayira si, “Inyeno nanengged sino barawasik?”

³¹ Nesombatino adalannera si, “Maitamino kaodduwana tolaya maddadara'lin sino lebannu, e ibebu'nu kepay nu inyeno nanengged sikwam?” ³² Udde nallangalanga kepayi Jesus ta itanna nu inyeno nanengged sikwana. ³³ Gafu se inammuweno bafayino nakwa sikwana, inara'ni ki Jesus a mayya'yak sino talona, namalitud sino a'langnga, e nepunnuneno ammina inangwana.

³⁴ Sinapiti Jesus sikwana si, “Ikka a abbingku, gafu sino angngurungngu sikwak, nabbattunoykan. Manokana nalawannaddino nakammu. Ammenan muliyeno taki'nu.”

³⁵ Wasin aggetatabbangkepayi Jesus sino bafay, ginamwangino naggabwatira sey balera Jairo, e sinapi'da sikwana si, "Ammetamun talantanannino mesturu, se natayinnino abbingngu."

³⁶ Udde amme nepilingalinga i Jesusino sinapi'da ki Jairo, nu ammena lud sinapit sikwana si, "Ammeka maddararan. Pattuyaggannu lurino annala'ngu sikwak."

³⁷ Amme nepurayi Jesus a dinandanino tolayira sikwana, da Pedro pelang anda Santiago anni Juan a makkolakino nebulunna. ³⁸ Wasin ginamwangira sino balera Jairo, inita i Jesus si madadammuluweno odduwa a tolay, e makkanawakawira a mattatarangit anna mababbinungera. ³⁹ Wasin sinallungi Jesus, nebebu'na sikwara si, "Mayan makkanawakokayu anna mattatarangit? Ammena natayino abbing. Maturubbelang."

⁴⁰ Kinakkatawanino tolayira i Jesus. Antu gafuna, nepallawannera ammin, kasena inayanino mapparanakireno abbing andino talluwa a adalanna, e sinallungira sino agyananino abbing. ⁴¹ Ginafuti Jesusino kama'na, e sinapi'na si, "Talita kum." Ino anggama sapitan, "Ikka a abbing, gumabwakkan." ⁴² Kaka'meng kelanga ginabwatino abbing e nalallakad. Inaya abbing, mabambalatangin se karadwennino runna. Nappelalotino ka'bawino nitera. ⁴³ Netutuni Jesus sikwara si ammera nad sapitannino initera si massiki sanna a tolay. E sinapi'na sikwara Jairo si pakkananda naddino abbing.

6

Ino Amme Nanguruwanino Kalubbunani Jesus Sikwana (Mat. 13:53-58; Luc. 4:16-30)

¹ Wasinoy, inanora Jesus andino adalannera sinay, e inangngira sino lubbuna dinokallanna. ² Wasin nada'ngeno awna agginwangin, nanulduwi Jesus sino sinagogara. Nakka'bawino odduwa tolaya naningngag sino tulduna, e sinapi'da si, "Sintawireno nangappanna sinay? Sintawino nappanna sinaya kinalaingnga? Ansanna lang ammuwa mangwa si kakka'baw? ³ Bakkangkad yanino kalapanteruwa abbingi Maria? Bakkangkaggappaya kola'da Santiago, Jose, Judas, anni Simon? Ammena kaggappay magyanino kakkola'ngera a bafabbay sitaw?" Antuweno ammera anggama maningngag sikwana e ammera kuruwan.

⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Massiki sintawa lubbuna umangnganino gumalabbun, dayawannino tolayira, fera pelang sino kalubbunannera, sino wawwayinera, andino kataabbalayannera." ⁵ Gafu se awana angngurudda sikwana, awana inangwa i Jesus si kakka'baw sinay, nu bakkampelangino nappabattunoyanna sino bisangngira a natakita inappanganna. ⁶ E nakka'bawi Jesus sino ammera nanguruwan sikwana.

Ino Nanundunani Jesus Sino Karadwera A Adalanna (Mat. 10:5-15; Luc. 9:1-6)

Waso kunnenoy, nannodoyudda Jesus sino lulubbun sinaya umang manuldu. ⁷ E inayanneno karadwera a adalanna ta dundunannerana si aggadwa. Neya'dana sikwareno kalintiyana mappaanaw si narakkatta espiritu. ⁸ Sinunnera si ammera nad miyangkalin si massiki sanna a awanda sino pannodoyuwanda. Ammera nad miyangkalin si makkan, pasiking, onnu pirak, ino pelang tokuddeno iyangkalinda. ⁹ Damara a massapatut, udde ammera nad miyangkalin si pamataliyanda. ¹⁰ Sinapi'na kappay sikwara si, "Kadda lubbuna umangngandaw, e wara mayag sikwayu sino balera, antu naddino pagyanandaw kiyad si umanokayu sinaya lubbun. ¹¹ Udde nu wara lubbun si umangngandaw, e awana mappadilot sikwayu anna ammera anggama dingngaggannino tulduyu, umanokayu sinay, e so

agganoyu, tattakandawino lafuk sino takkiyu ta antuweno pangammuwanda si ireno makammu sino kakastiguwanda.”

¹² Waso kunnenoy, ginikkatino adalannera, e inangngira nanuldu sino tolayira ta ibobolira naddino liwa'dera. ¹³ Nepaanoreno odduwa narakkatta espirituwa inunag sino tolayira, e ilanandeno odduwa a matakit e nabbattunoyira.

Ino Natayani Juan A Gumabawtisar
(Mat. 14:1-12; Luc. 9:7-9)

¹⁴ Naammuwani Ari Herodes* sey Galilea ino inangngwa i Jesus, se naddinnamino angani Jesus si palulubbun. Aneno korwana tolaya nassapit si, “Antuwi Juan a Gumabawtisar a nangngangoli. Antu gafuna, aneno pannakadamana a mangwa si kakka'baw.” ¹⁵ Ino korwanira, kunda si, “Antuwi Elias.” Ino korwanira kappay, sinapi'da si, “Gumalabbun inay, a kunnenno gumalabbunira si'in.”

¹⁶ Udde wasin diningngaggi Ari Herodesino inangwa i Jesus, sinapi'na si, “Antuwenayi Juan a Gumabawtisar a nepafutulku. Sanna lang nangngangoli kappay?”

¹⁷ Kunnenoyino sinapiti Herodes gafu sino inangwana si'in. Se nepado'mana i Juan e nepabalunna a nakadenan, gafu sino nallangngani Juan sikwana. Se i Herodes, inatawaneno ipangnga a i Herodias a ataweno kola'nga a i Felipe. ¹⁸ E namipidya a sinapiti Juan sikwana si mekontara sino lintig nu atawanteno ataweno kolatta. ¹⁹ Antu gafuna, nabbungutingke i Herodias ki Juan, e anggamma a papapatay, udde gafu ki Herodes, ammena dama a akwan. ²⁰ Se neyatalli Herodes i Juan, se ammuna si naggaddang anna nadosana tolay, e antuweno ammena nepuray si mapapatayi Juan. Massiki nu makungkulino nakamma nu dingngagganneno itulduwi Juan, anggamma kepaya dingngaggan.

²¹ Udde nada'ngeno tiyempowa nawayani Herodias a mappapapatay ki Juan, sino awa neyanakani Herodes. Inayani Herodesino ofisiyalnera, ino afafuwerana sindalu, andino napapatiyira a tolay sey Galilea takesi makilanggakira sikwana. ²² E sinallungino balatanga abbingi Herodias sino agyananda Herodes andino inayannera, e nassala sinay. Nappelalotino langga'da Herodes sino nassalanna, antuweno nassapitanna sikwana si, “Massiki sanneno anggamma, ituldum ta iya'dak sikwam.” ²³ Nesapatana kappay si, “Massiki sanneno arangngannu, massiki ino kagadwaneno patturayangku, iya'dak sikwam.”

²⁴ Nallawanino balatang e inang nabbebut sino inana si, “Sanneno arangnganku?” “Ino uluwi Juan a Gumabawtisar,” kunnino inana.

²⁵ Nakkangkamino balatanga nuli ki Ari Herodes, e sinapi'na sikwana si, “Ino anggangku, iya'dam sikwak sito ingkeinino uluwi Juan a Gumabawtisar a neyekwa si duyug.”

²⁶ Malowino nakammi Ari Herodes sin diningngangngenay, udde gafu se nassapata sino a'langino inayannera, maatalla ammena mangwa sino nekarina sikwana.

²⁷ Antu gafuna, dinundunnanino tata a sindaluwa umang mangappa sino uluwi Juan. Inangngino sindalu sino abbaluran e finutulanna. ²⁸ Neyekwana si duyuwino ulu, e neyangnga sino balatang, kase neya'deno balatang sino inana. ²⁹ Wasin naammuwananino adalanira i Juanino nakwa sikwana, inanda inappeno baggina e netananda.

Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay
(Mat. 14:13-21; Luc. 9:10-17; Jn. 6:1-15)

* **6:14** 6:14 Iyawa Herodes, Herodes Antipas a abbingi Herodes a ari sin kakalu'biti Jesus. Ino fustuwa tituluna, tetrarko, udde sino annandammimo taga-Romera a nanurakkani Marcos, kunnangke ariyeno saanna.

³⁰ Wasinoy, nuliyeno apostolira ki Jesus, e sinapi'da sikwaneno ammina inangwara anna netuldura sino nannodoyuwanda. ³¹ Udde gafu se odduwa tolaya mappatapaliya umang mita ki Jesus, ammeran makapangngan. Antuweno sinapiti Jesus sino adalannera si, "Umangngetam sino awana matotolena ta mimwangetam." ³² E natakayira si abanga umang sino awana matotolena.

³³ Udde odduweno nita sikwara sino inanawanda, e naimunuwandra. Nalayawino tolayira a naggabwat sino lulubbunda, e inuntanandara Jesus sino umangnganda. ³⁴ Wasin gina'dangi Jesus, initaneno odduwa tolay, e inalla'ngera, se kundangke karnerowa awana mimut sikwara. Antu gafuna, odduweno netulduna sikwara. ³⁵ Wasin maffuwafin, inangngino adalannera sikwana, e sinapi'da si, "Fuwafin, gampade awana bafalay sitaw. ³⁶ Panawannuweno tolayira ta umangngira maggatang si akkananda sino kaara'niyana lubbun."

³⁷ Udde sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkayunnino mamakkan sikwara."

E sinabbadda si, "Anggammuwa sapitan si ikkamiyeno umang maggatang si tinapaya nabbalor si pipidya a rifu† ta ipakkammi sikwara?"

³⁸ Nebebuti Jesus si, "Pidiyeno tinapeyu? Umandaw itan."

E inanda inita, kasera sinapit sikwana si, "Lima ke a tinapay anna adwaggiya tinapa."

³⁹ Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera ta garadwandeno tolayira ta pattuturandera sino kakaddattan. ⁴⁰ E naggagaradwera a nattuttud, aneno sittatut, ana payino allalimafulu. ⁴¹ Inappa i Jesusino lima a tinapay andino adwaggiya tinapa, kasena sinangaw sey langita mappasalamat ki Dios. Ginaradwaneno tinapay e neya'dana sino adalannera ta iyannera sino tolayira. Kunna kappayino inangwana sino adwaggiya tinapa ta iyannera kappay. ⁴² Nangnganira ammin e nabattuwira. ⁴³ Inampattino adalannereno nabuna a tinapay anna tinapa a ginaradwa i Jesus, e napannuweno karadwera a basket. ⁴⁴ Ino kaodduweno lallakiyera a nangngan, limarifuwera, fereno bafabbayira andino aanakira.

Ino Nallakarani Jesus Sino Utunna Danum

(Mat. 14:22-33; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Sassindu langa namakkani Jesus sino tolayira, nepattakenanino adalannera sino abang, ta maunteran nadda maddammanga umang sey Betsaida. E nataki Jesus a mappaiikat sino tolayira. ⁴⁶ Wasin nepaikka'neran, nanu'du sino kulud ta makkararag. ⁴⁷ Wasin nallammukin, agyaninnino abanga natakayanino adalannera sino tangnganeno bebay, e i Jesus, agyangkepay sino kulura nittata. ⁴⁸ Nedipa'nera, e initana si madyatanira a mamaluwa sino abang, se dambalandeno bayabbag.

Wasin marrifarifaddin, dinandananira i Jesus a nallakad so utunna danum. La'wutannera nad, ⁴⁹⁻⁵⁰ udde sin naitara a mallakad sino utunna danum, nakatalawirangke e nakkulawuwera, se aridda si banig. Udde nalana naddamiti Jesus sikwara a sinapi'na si, "Ammekayu mattalaw! Ikkanak yaw." ⁵¹ Nakitakay sikwara, e ilammattino bayabbag. Nangkaka'bawino adalannera, ⁵² se massiki initareno nappaodduwanna sino tinapay, ammera naawatanino anggama sapitan mappeafu sino pannakadamana, se kunnangke nataggakkepayino ulura.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitera Sey Genesaret

(Mat. 14:34-36)

⁵³ Wasin nakadammangiran, ginamwangira sey Genesaret, e neyakaddeno abang sino dappi'nenno bebay. ⁵⁴ Aggulludda lang sino abang, naimunuwanino tolayira i Jesus. ⁵⁵ E nakkangkamira a nipakaammu sino lulubbun a anenni Jesus. E ammina

† 6:37 6:37 Ino sapitanna sino dami'na Griego, adwatuta dinariyu. Ino tata a dinariyu, nabbalor si tandan si tata si aw.

tolaya naddingngag, nu wara matakit sino bafulundera, ibolidda a iyang sino massiki sintawa agyananna. ⁵⁶ E massiki sintawa inangngani Jesus, dokalla lubbun onnu bibissang onnu sino sittata ke a bafalay, netarondeno matakitira sino pangannanna. E nakiggimallakkira si senggeran naddino matakitireno leleneno barawasina. E amminira a nanengged, nabbattunoyira.

7

Ino Naddumanino Aggangwana Fariseowera Andino Lintiyi Dios (Mat. 15:1-9)

¹ Wasin tata si aw, agyanino Fariseowera andino mammetsturuwerana lintiya nag-gabwat sey Jerusalem a inang ki Jesus. ² Initara a mangngampelangino korwanira a adalana Jesus a nadakkukkepayino kama'da, anggamma sapitan, ammera sinuntulino gagangena Judyu mappeafu sino fustuwa ammaggu. ³ Se ino Judyuweru, kumarallino Fariseowera, ammera mangngan nu ammera abbu mamagguwa manuntul sino gagangaya inillalupa'da sino gagginafurera. ⁴ Nu maggabwatira kappay sino allakuwan, ammera mangngan nu ammera abbu warsiyanino baggira si danum.* Oddu kappayino korwana gagangaya inillalupa'da sino gagginafurera, a kunnangke ino aggangwara a malli'naw si tasa, kapatera, anna kanderu.

⁵ Antu gafuna, inayira a Fariseo anda mammetsturuwerana lintig, nebebu'da ki Jesus si, "Mayan amme tuntulannino adalannuwereno gagangaya inillalupattam sino gagginafutamira? Sanda lang mangngana ammera tuntulannino fustuwa ammaggu?"

⁶ Sinombati Jesus sikwara si, "Gakkuruwino nelabbuni Isaias si'in mappeafu sikwayuwa massasan mangurug ki Dios. Se netura'nga si, 'Iyawira a tolay, bifidda pelangino paddayora sikwak, udde aroyuweno nakanda sikwak. ⁷ Awana serbineno paddayawanda sikwak, se ituldureno lintiya inangwana tolay, e sapitanda si antuweno lintiggu.'†

⁸ Gakkuruwa akwandawino neturakki Isaias, se purayandawino lintiyi Dios ta tuntulandawino gagangeyuwa inangwa pelangnga tolay."

⁹ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Nalaing kayungke a mammay sino lintiyi Dios ta tuntulandawino gagangaya aggangwayu. ¹⁰ Se ino nepeturakki Dios ki Moises, kunna si, 'Dayawannura amam anni inam,' anna 'Nu wara massapit si narakkat sino amana onnu sino inana, mapapatenad.' ¹¹ Udde tangananino itulduyu. Se ino itulduyu, nu wara iduffun naddino tolay sino amana onnu inana, massiki nu ammena iya'da. Damana a irason sikwara a massapit si, 'Ino iduffungku nad sikwayu, korban, anggamma sapitan, nekarika iwa'lat ki Dios.' ¹² E nu kunnenoyino sapitanna, iyallandaw si makkikiyarino panuffunanna sino amana anna inana. ¹³ Gafu sinaya aggangwa a itulduyu sino tolayira, ammayandawino sapiti Dios. Ooddu kappayino akwandawa kunnenay," kunni Jesus sikwara.

Ino Mappadakkut Si Tolay Sino A'langi Dios (Mat. 15:10-20)

¹⁴ Wasinoy, nepara'niyi Jesusino odduwera a tolay, e sinapi'na si, "Dingngag-gandaw amin yaw takesi maawatandaw. ¹⁵ Bakkannino ipaunangnga tolay sino wangi'nenno mappadakkut sikwana sino a'langi Dios, nu ammena lurino narakkatta sapita maggabwat sino bifingnga. ¹⁶ Ikkayuwa maningngag, dandammandonaddino dinginggaddaw."

¹⁷ Wasin inanawani Jesusino tolayira e sinallung sino balay, nebebutino adalannera nu sanneno anggamma sapitan inaya sinapi'na. ¹⁸ Sinapiti Jesus si, "Ma, massiki

* **7:4** 7:4 Ino neturak si korwana manuskritu, Nu wara kappay ginatanda sino allakuwan, ammera mangngan nu ammera abbu warsiyan si danum. † **7:7** 7:7 Isaias 29:13

ikkayu, ammeyu kappay maawatan? Ammeyu kad ammu si massiki sanna a akkananna tolay, ammena dama a mappadakkut sikwana so a'langi Dios? ¹⁹ Se ammena sumallung sino nakamma, nu ammena lud sino kuyungnga, kasena kappay mallawan.” (Gafu sinaya sinapiti Jesus, nepakaammuna si damatam akkanan ammina makkan, e bakkanna liwat.)

²⁰ Netuluy kappayi Jesus a nassapit si, “Ino maggabwat sino nakamma tolayino mappadakkut sikwana. ²¹ Se ino nakamma tolayino paggabwatanino ammina narakkatta dinandamma, a metupak si narakkatta aggangwa a kunnayaw: ino makidurug sino bakkanna atawana, ino mattakaw, ino mamapatay, ino makibulun, ²² ino minga'run, ino mangwa si narakkat sino bafulunnera, ino mamalabali, ino mangwa si ka'atatalla ammena mafuwaddan, ino mimal, ino mamaraparal, ino massangkatolay, annino ammena manandam sino nalawara akwana. ²³ Amminira yaw, maggabwatira sino nakamma tolay, e ireno mappadakkut sikwana sino a'langi Dios.”

Ino Angnguruwino Tata Bafay (Mat. 15:21-28)

²⁴ Wasinoy, nanawi Jesus sinay, e inang sino sakopanna Tiro. Nagyan sino tata a balaya dina'ngana, e anggamma si awana mangammu si agyan sinay, udde naammuwanda kappay. ²⁵ Agyanino tata bafaya naunagganino abbingnga a bafay si narakkatta espiritu. Wasin diningngangnga si ana i Jesus sinay, nakkangkama inang sino agyananna. E namalitud sino a'langnga. ²⁶ Nakiggimallak sikwana ta paanawanneno narakkatta espirituwa inunag sino abbingnga. Inaya bafay, neyanak sey Fenisia, a sakopanna Siria, e Griegoweno dami'na. ²⁷ Sinabbi Jesus sikwana a niyamparig si, “Mangngan nad abbuweno abbingira kiyad si mabattuwira. Se ammena fustu nu fulattanteno akkananna abbing e iya'data sino atu.” Ino anggamma sapitan, ino Judyuwera abbuweno duffunanna, kaseneno bakkannira a Judyu.

²⁸ “Gakkurug yan, Afu,” kunnino bafay, “udde massiki ino atuwera, akkanandeno butta a madara'nag sino pangngananino anakira.”

²⁹ Sinapikkappayi Jesus si, “Gafu sinaya somba'nu, damamunna umanaw. Inanawaninnino narakkatta espirituweno abbingngu.” ³⁰ Inanawinnino bafay, e dina'nganeno abbingnga a aggaidda sino katri, se inanawinnino narakkatta espiritu sikwana.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Bangngag Anna Ammena Makadamit

³¹ Wasinoy, nanawi Jesus sey Tiro, inang sey Sidon anda sino sako'ma Decapolis, kasena nuli sino bebaya Galilea. ³² Agyanino tata lalakiya bangngag anna ammena makadamita neyangngino tolayira ki Jesus. Nakiggimallakkira sikwana ta appan-gannenaya lalaki ta mabbattunoy. ³³ Nearoyuwi Jesusino lalaki sino tolayira ta ira pelanga adwa, kasena netulatio tamuruna sino layangngeno lalaki, e nefurayelna kappayino luppana sino dilana. ³⁴ Sinangaw sey langita makaannangat, e sinapi'na sino dami'da si, “Efata,” anggamma sapitan, “Mabukkatangka.” ³⁵ Kaka'meng kelanga makadingngaggino lalaki e nalawaringkappayino addami'na.

³⁶ Netuni Jesus sino tolayira a ammera nad sapisapitan si massiki sanna a tolay. Udde massiki nu namipidyanna a netun sikwara, nanuyagganda lullanga mipakaammu. ³⁷ Amminira a naningngag, nakka'bawirangke, e sinapi'da si, “Passiya nalawarino ammina akwana. Massiki ino bangngaggira, paddingngaggannera, e ino ammera makadamit, paddamitannera.”

8

*Ino Namakkanani Jesus Sino Appatarifuwa Tolay
(Mat. 15:32-39)*

¹ Sinoya tiyempo, nakkakarampakkappayino odduwera a tol原因 sino agyanani Jesus, e naambutanira si akkanan. Antu gafuna, inayani Jesusino adalannera e sinapi'na si, ² “Maallakkanak sitawira a tol原因, se ka'lu awinna naganira sikwatam, e naambutinnino akkananda. ³ Nu paanawangkuwera a ammera kepay nangngan, tantaro nu wara maffunaw sikwara sino dalan, se aroyuweno naggabwatanino korwanira.”

⁴ “On lud,” kunnino adalannera sikwana, “udde sintawino pangappantam si akkanan sito kalolowat ta wara ipakkantam sikwara?”

⁵ “Pidyeno tinapeyu?” nebebuti Jesus.

“Pitu ke,” kunda sikwana.

⁶ Wasinoy, nepattutturi Jesusino odduwera a tol原因. Inappaneno pituwa tinapay, e nappasalamat ki Dios. Kasena ginaradwa, e neya'dana sino adalannera ta iyannera sino tol原因ira. ⁷ Agyangkappayino bisangnga tinapa. Nappasalamakkappayi Jesus, e nepeyannena kappay. ⁸ Nangnganira ammin kiyad si nabattuwira. Wasin nasinduwera a nangngan, inampattino adalannereno nabuna, e napannuweno pituwa basket. ⁹ Ino bilangino nangnganira, umang si appatarifu. Wasinoy, nepaanawi Jesusino tol原因ira, ¹⁰ kasena nakitakay sino adalannera sino abang ta maddammangira a umang sino sako'ma Dalmanuta.

*Ino Narangnganino Fariseowera Si Kakka'bawa Senyal
(Mat. 16:1-4)*

¹¹ Agyanino Fariseowera a inang ki Jesus ta makisombatira sikwana. Gafu se angganda a dalodawan, inaranda si mipaita si kakka'bawa senyal sey langit ta pangammuwanda si gakkuruwa i Diosino nanundun sikwana. ¹² Nakaannangatti Jesus gafu sino loneno nakamma, e sinapi'na si, “Mayan ipatutino tol原因ira sito ingkein a mipaitak si kakka'bawa senyal sikwara? Gakkuruwino sapitangku sikwayu, awaningke a ipaitak sikwara.” ¹³ Wasin sinapi'nenay, inanawannera, e nattakayira kappay andino adalannera sino abang ta maddammangira sino bebay.

*Ino Niyampariyani Jesus Sino Tulduweno Fariseowera Andino Narakkatta Ag-gangwa I Herodes Si Lebadura
(Mat. 16:5-11)*

¹⁴ Nakalyawanino adalannera a nabbalibal si tinapay, e tata ke ino tinapaya ana sikwara sino abang. ¹⁵ Sinapiti Jesus sikwara si, “Palanandawino lebadureno Fariseowera andino lebadura i Herodes.”

¹⁶ Wasin diningngaggino adalannereno sinapi'na, nattatarabbanda si, “Ino nassap-itanna sinay, se ammetam nabbalibal si tinapay.”

¹⁷ Ammuwi Jesusino pattatarabbanda, antuweno kunna sikwara si, “Sandolang paddararananino awana tinapeyu? Nataggakkad yan uluyu ta ammeyu kepay maawatanino pannakadamak? ¹⁸ Ayan yan matayu, udde ammeyu maiteno inangwak. Ayangkappay yan layaddaw, udde ammeyu madingngaggino sapitangku. Nakalyawandawingkaddino ¹⁹ ginaradwaka lima a tinapaya neyanneyu sino limari-fuwera a tol原因? Pidya a basketino napannu sino inampa'dawa nabuna?”

“Karadwa,” kunnino adalannera.

²⁰ “Ino pituwa tinapaya ginaradwaka nakkanino appatarifuwera a tol原因, pidya a basketino napannu sino nabuna?” kunni Jesus sikwara.

“Pitu,” kunda sikwana.

²¹ “Nu kunnenoy, mayan ammeyu kepay maawatanino anggangkuwa sapitan?”
kunni Jesus sikwara.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lappat Sey Betsaida

²² Wasin ginamwangira sey Betsaida, agyanino niyangngira si lalakiya lappat ki Jesus. Nakiggimallakkira sikwana ta appanganna naddino lappat kesi mabbattunoy.
²³ Kinewiri Jesusino lappat e neyangnga sino lasinneno lubbun. Iluppanno matana, kasena inappangan, e nebebu'na si, “Waren itannu?”

²⁴ Nallangalangenoy lappat e sinapi'na si, “Anen. Maitakino tolayira. Kunnangke kayuwera, udde mallakarira.”

²⁵ Inappangangkappayi Jesusino mateno lappat. Nalladdang, e naariyennino lappa'na, e nalawarinnino angngitana si ammin. ²⁶ Kase nepaanawi Jesus a nassapit si, “Manokan sey baleyu. Ammekan massippal sino lubbuna inanawanta.”

Ino Nassapitani Pedro Sino Katotolayi Jesus

(Mat. 16:13-20; Luc. 9:18-21)

²⁷ Wasinoy, inanda Jesus sino lulubbuna sakopanna Cesarea Filipos. Sin aggelakalakaranda, nebebuti Jesus sino adalannera si, “Sanneno sapitannino tolayira mappeafu sikwak?” ²⁸ Nesomba'da si, “Aneno massapitira si ikka i Juan a Gumabawtisar. Kunnino korwanira si ikka i Elias, e kungkappayino korwanira si ikkeno tata gumalabbun si'ina nangngangoli.” ²⁹ “Udde ikkayu pay,” kunni Jesus, “sanneno kundaw mappeafu sikwak?”

Sinabbi Pedro si, “Ikka i Kristo a nekariyi Dios a gumamwang.” ³⁰ E netuni Jesus sino adalannera si ammerangke nad ituldu si massiki sanna a tolayino katotolena.

Ino Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna

(Mat. 16:21-23; Luc. 9:22)

³¹ Nepakaammuwi Jesus sino adalannereno makwana sikwana so maddagguna aw. Sinapi'na si, “Ikkanaka Abbingnga Tolay, maawag si madyatanakungkena. Ammayandakino pangafuwanirana padi, ino mamnesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan. Papapatera'nga, udde mangngangoliya'nga sino mekatal-luwa aw.” ³² Nalawarino nepassapiti Jesus sikwara sinay. Antuweno nebakkangi Pedro e nebuyana ta ammena nad sapitannino kunnenoy. ³³ Nabbaliwiti Jesus e sinulangnganneno adalannera, kasena inallangngani Pedro. “Aroyuwannak, Satanas! Se ino dandammannu, bakkannino panggammani Dios, nu ammena lurino panggammana tolay.”

Ino Biyayino Mesapat Ki Jesus

(Mat. 16:24-28; Luc. 9:23-27)

³⁴ Wasinoy, inayani Jesusino odduwera a tolay andino adalannera, e sinapi'na sikwara si, “Ino manggamma mesapat sikwak, talekkuranna naddino urenangkepay. Kunnangke buttunganna naddino krusna, se inona urekino tuntulanna, massiki antuweno ipatena. ³⁵ Se ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikwak andino pangibanyanna sino nalawara damag, ananeno biyaya mannayuna iya'da i Dios sikwana. ³⁶ Se sanna kaddino pallawaranneno tolay nu akwana amminino kinaba'ngang sito lubag, e matena e makastigu si makkikiyad? ³⁷ Awan, se awana kinaba'ngang damana a italyat sino biyangnga ki Dios. ³⁸ Gakkuruwa minalliwatino tolayira sito ingkein e ammerangke tuntulannino urayi Dios. Udde ino tolaya maatalla mana'dag sikwak andino itulduk, maatallak kappena a mita'dag sikwana ki Dios nu muliyak. Se ikkanaka Abbingnga Tolay, muliya'nga a kebulunanino anghelira i Dios a mangipaita sino kedayawani Ama.”

9

¹ Sinapikkappayi Jesus sikwara si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno korwanira sikwayu sitawa ammera matay makkiyad si itandeno pannakadama i Dios sino patturayanna.”

Ino Nangkakwanino Baggiyi Jesus (Mat. 17:1-8; Luc. 9:28-36)

² Wasin nalla'wutino annamma aw, inayanira i Jesus da Pedro, Santiago, anni Juan, e ira pelangino nanu'du sino tata a ata'nanga kulud. Sin agyananda sinay, initareno nangkakwanino baggiyi Jesus. ³ E ino barawasina, naffurawa mangngilikilit. Ino kafurona, awaningke kakunnana sito lubag.

⁴ Wasinoy, nappaddara Elias anni Moises, e nakitatabbira ki Jesus. ⁵ Naddamippayi Pedro e kunna si, “Afu, nalawad se ayawetam sitaw. Mangwakamin lud si talluwa bawi, tata sikwam, tata ki Moises, anna tata kappay ki Elias.” ⁶ Ino nassapitanna sinay, se ammena inammuweno sapitanna, gafu sino nappelalota talora.

⁷ Kaka'meng kelanga nakulmutanira si dulam, e aneno damita naggabwat sino dulamma kunna si, “Antuyawino iiddukangkuwa Abbingku. Dingngaggandonaddino sapitanna.” ⁸ Nallangalangenno adalanira, udde awana korwan si initara, nu bakkampelangi Jesus.

⁹ Wasin aggedawadawutira sino kulura nagananda, netuni Jesus sikwara si, “Ammeyu itutulduwenaya initayu si massiki sanna a tolay makkiyad si ikkanaka Abbingnga Tolay e mangngangoliya'nga.”

¹⁰ Kinuruwino adalannereno netunna sikwara e awana korwan si nassapitanda, udde nattatarabbanda a tallu nu sanneno anggama sapitannino sinapi'na a mangngangoli kappay. ¹¹ E nebebu'da sikwana si, “Mayan sapitannino mammeturuwerana lintig si muli nad abbuwi Elias a gumalabbun si'in, kasena gumamwangino Kristo a nekariyi Dios?”

¹² E nesombati Jesus sikwara si, “Gakkuruwa muli abbuwi Elias ta idadanna ammin. Udde ana kappayino nepeturakki Dios mapeafu sikwaka Abbingnga Tolay. Sapitanna si odduwa dyatino lawumangku e melopalopetak kappay. ¹³ Udde gakkuruggappayino sapitangku sikwayuwa ginamwanginni Elias, e ingkelanga inangweno tolayira sikwana, a antuweno nepeturakki Dios mapeafu sikwana.”

Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espirituwa Inassad Sino Abbing (Mat. 17:14-21; Luc. 9:37-43)

¹⁴ Wasin ginamwanda Jesus sino agyananino korwanira a adalanna, initara a odduweno tolaya inaribumbung sikwara. Agyangkappayino mammeturuwerana lintiya makisosombat sikwara. ¹⁵ Wasin nedipatino tolayira i Jesus, nakka'bawira, e nalayawira a dinambal sikwana. ¹⁶ “Ma, sanneno passasarombatandaw?” kunni Jesus sikwara.

¹⁷ E sinombatino tata sino tolayira e sinapi'na si, “Afu, neyangku nad sikwamino abbingkuwa lalaki, se naassaddan si narakkatta espirituwa mappaabul sikwana. ¹⁸ Kadda sumruweno inassad sikwana, malletwad, malluluweno wangi'na, mangngaratungutino ngipanna, e kumintal ammina baggina. Inarangku sino adalannuwera si paanawanda naddino inassad sikwana, udde ammera dama a akwan.”

¹⁹ “Ikkayuwa tolay sito ingkein, awaningke angnguruddaw!” kunni Jesus sikwara. “Naansa matino panguruwandawa nabayakunna nakiigyan sikwayu? Makapidyak kepaya manus sikwayu? Iyandaw sikwakino abbing.”

²⁰ Neyandeno abbing sikwana. Angngita langino narakkatta espiritu ki Jesus, nepakkolda'nenno abbinga inassaddanna, e nabbalabalituweno abbing sino lubagga

malluluweno wangi'na. ²¹ Nebebuti Jesus sino ameno abbing si, “Kanseno nangiya-fuwanna yana taki'na?”

“Gagangena kiyad sin kabbingnga,” kunnino amana. ²² “Namipidya a netubbeno narakkatta espiritu anna neyassamma sino danum takesi papatayanna nad. Nu wara damama akwan, allakkandakami ta duffunandakami.”

²³ “Sannu lang sapitan si ‘Nu wara damaka akwan’?” kunni Jesus sikwana. “Nu manguruwino tolay ki Dios, awana ammena dama a makwa.”

²⁴ Nekokweno amana a nassapit si, “Manguruwak. Udde pantatuyaggannu naddino angnguruggu se kurang kepay.”

²⁵ Wasin inita i Jesus si umoodduweno tolayira a umaribumbung sikwara, sinapi'na sino narakkatta espiritu si, “Ikka a narakkatta espirituwa mappabangngag anna mappaabul sitana abbing, anawannun ta ammekan muli sikwana.”

²⁶ Nakkulawuweno narakkatta espiritu, e nappelalotino nepappakolda'na sino abbing, kasena inanaw. Ammenan manikkarino abbinga mallanga natay, antuweno odduwa nassapit si, “Natayin.” ²⁷ Udde iniggammani Jesusino kama'na e gin-abwa'nan, e natta'daggin.

²⁸ Wasin sinallunda Jesus andino adalannera sino balaya pagyananda a ira pelang, nebebu'da sikwana si, “Mayan ammemei mapaanaw inaya inassad sikwana?”

²⁹ E nesombati Jesus si, “Ino kunnenaya espiritu, ammena umanaw, nu amme makkararino mappaanaw sikwana.”

Ino Nipidwani Jesus A Nilabbun Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna
(Mat. 17:22-23; Luc. 9:44-45)

³⁰ Waso kunnenoy, inanawanda Jesus inaya lubbun e nallakarira sino probinsiya a Galilea. Amme anggammi Jesus si maammuwanino tolayireno patta'lifanda, ³¹ se maddagguna tulduwanneno adalannera. Sinapi'na sikwara si, “Ikkanaka Abbingnga Tolay, ara'niyenna meyalawatak sino tolayira ta papatayandak, udde mangngangoliya'nga so mekatalluwa aw.” ³² Udde amme inammuweno adalanira i Jesusino anggamma sapitannino sinapi'na, e nababangira a nabbebut sikwana.

Inyeno Kapatiyan?
(Mat. 18:1-5; Luc. 9:46-48)

³³ Wasin ginamwanda Jesus sey Capernaum, sinallungira sino balaya pagyananda, e nebebuti Jesus sino adalannera si, “Sanneno nassarombatandaw sey dalan?”

³⁴ Udde sininakkira, se ino nassarombatanda, nu inyeno kapatiyan sikwara ammin. ³⁵ Wasinoy, nattutturi Jesus. Inayanneno karadwera a adalanna, e sinapi'na sikwara si, “Ino manggamma mebilang si kapatiyan, ipaabbafona naddino baggina a passerbiyanna amminino bafulunnera.” ³⁶ Nayi Jesus si tata abbing e nepata'dangnga sino nara'langanda, kasena inawakan e sinapi'na si, ³⁷ “Ino mangawat sino abbafawa tolaya kakunna yawa abbing gafu sino angngurungnga sikwak, ikkanakino inawa'na, e ino mangawat sikwak, inawa'na kappayino nanundun sikwak.”

Ino Ammera Kumontara, Ireo Buluntam
(Luc. 9:49-50)

³⁸ Wasinoy, sinapiti Juan ki Jesus si, “Afu, aneno initamiya tolaya mappaanaw si narakkatta espirituwa usaranneno ngannu, e inallangngammi gafu se bakkanna buluntam.”

³⁹ “Ammeyu allangngan,” kunni Jesus sikwara, “se ino mangwa si kakka'bawa musar sino ngangku, ammena malana massapit si narakkat mappeafu sikwak. ⁴⁰ Se ino ammena kumontara sikwatam, antuweno buluntam. ⁴¹ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino manuffun sikwayu, massiki ino mappainum pelang si tatasa a danum sikwayu gafu se adalannakayuwi Kristo, gakkuruwingke a malabutan.”

Ino Paggafuwanna Palliwatan
(*Mat. 18:6-9; Luc. 17:1-2*)

⁴² “Udde ino manutungung ta malliwatino tata a abba fawa tolaya mangurug sikwak a mekunna si abbing, tawwaren nu mabassinanino bu'lona si dokkalla aggilingana batu ta metu'yud sino bebay amma sino ituluyneno manutungung.

⁴³ Kunnantu, nu ino kama'nuweno paggafuwanneno palliwatannu, ga'bungannu nad. Se tawwareno naga'bunganino tata a kama'nu e mabiyagga si makkikiyad amma sino sikkakamakka a metubba sino afuya ammena maaddap sey in fiyernu.*

⁴⁵ E nu ino takkimino paggafuwanneno palliwatannu, ga'bungannu nad. Se tawwareno naga'bunganino tata a takkim e mabiyagga si makkikiyad amma sino sittatakka a metubba sino afuy sey in fiyernu. ⁴⁷ E nu ino matangkappayino paggafuwanneno palliwatannu, tuketannu. Se tawwareno tafiyangka si mata e mabiyagga si makkikiyad sino patturayani Dios amma sino nadduwammangino matama metubba sino afuy sey in fiyernu. ⁴⁸ Se sey in fiyernu, ammena matayino u'gitira a mangngan sino baggira e ino afuy, ammena maaaddap.

⁴⁹ “Ammina tolai, kakkapandeno dyat ta mallawarino aggangwara a kunnangke ino makkana maasinan nad takesi damana a mewa'lat ki Dios.† ⁵⁰ Ino asin, aneno serbina, udde nu maariyeno pe'na, ammenan dama a mampapet. Dandammandonaddino serbineno asin e makkaduduffungkayu takesi nalawarino abba farulundaw.”

10

Ino Tulduwi Jesus Mapeafu Sino Makkatwaya Matawa
(*Mat. 19:1-12; Luc. 16:18*)

¹ Wasinoy, inanora Jesus sey Capernaum e inangngira sino sako'ma Judea, kasera naddammang sino wawwanga Jordan. Nakkakarampakkappayino odduwera a tolai sino agyananna, e sinulduwannera, se antuweno gagangaya aggangwana.

² Ana kappayino Fariseowera a inang ki Jesus ta kakkapanda a balabaliyan, e kunda sikwana si, “Sino lintiddam, damana kadda ikatwayino lalakiyeno atawana?”

³ Sinabbira payi Jesus si, “Sanna kaddino netutuni Moises sikwayu si'in?”

⁴ “Nepalubusi Moises a mangweno lalaki si turakka pangitan si nakkatwayira, kasena paanawannino atawana,” nesomba'da sikwana.

⁵ Sinapiti Jesus sikwara si, “Gafu pelang sino kinataggatino uluyuweno nanurakkani Moises si kunnayan. ⁶ Udde sin gafuna a napatatu yo lubag, pinaratuwi Diosino lalaki anna bafay. ⁷ Antu gafuna, anawanino lalakiyeno mapparana'ngera takesi makikofung sino atawana, ⁸ e mabbaliyera si tata.* Antuweno ammerana adwa, nu ammerallud nittata. ⁹ Kunnantu, amme nad pakkatwayanna tolaiyo nepamungi Dios.”

¹⁰ Wasin nulira Jesus sino balera, neyambabebutino adalannereno mapeafu sinaya sinapi'na. ¹¹ Sinapiti Jesus sikwara si, “Ino lalakiya mikatway sino atawana, kasena mangatawa si korwan, makaliwat sino atawana se makibulun si korwan. ¹² Mampesino bafaya mikatway sino atawana, kasena mangatawa si korwan, makaliwakkappay si makibulun.”

Ino Namindisiyonani Jesus Sino Anakira
(*Mat. 19:13-15; Luc. 18:15-17*)

¹³ Agyanino tolaiyira a niyang sino ana'dera ki Jesus takesi appangannera nad anna bindisiyonannera. Udde inallangnganino adalanira i Jesus. ¹⁴ Wasin binalawi

* **9:43** 9:43 Bersikulu 44 anna 46, awanira sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego. Nekunnera sino bersikulu 48. † **9:49** 9:49 Ino sapitanna Griego, Ammina tolai, maawag si maasinanira si afuy. Ino annandammeno kaodduwan, dyatino keampariyanino asin. *

10:8 10:8 Genesis 2:24

Jesusino akwanda, nabbungut sikwara, e sinapi'na si, "Purayandawino anakira ta umangngira sikwak, e ammeyuwera allangngan. Se ino kakunnara, ireno dama a mesapat sino patturayani Dios. ¹⁵ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu talakkanni Dios a kakunnenno annalakkino abbing, ammekayu makatallung sino patturayanna." ¹⁶ Wasinoy, inakkuyneno anakira, e netappa'nenno kama'na sikwara a namindisiyon.

Ino Ba' nangnga Tolay

(Mat. 19:16-30; Luc. 18:18-30)

¹⁷ Wasin aggegigikka'da Jesus a umanaw sinay, agyanino lalakiya nalayawa inang sikwana. Namalitud sino a'langnga e sinapi'na si, "Ikka a nalawara Afu, sanneno akwangku takesi maa'danak si biyaya mannayun?"

¹⁸ Sinapiti Jesus sikwana si, "Mayan nganandak si nalawad? Se awana nalawad, nu bakkampelangi Dios. ¹⁹ Ammumino lintiyi Dios a kunna si, 'Ammeka mamapatay, ammeke makibulun, ammeke mattakaw, ammeke manistigu si bakkanna gakkurug, ammeke mamalabali, e dayawannuweno mapparana'nguwera.' "

²⁰ "Afu mesturu," kunnino lalaki sikwana, "kiyad sin kabbingku, kinuruggu ammin yana lintig."

²¹ Sinulangngani Jesusino lalaki e inanggammanna, e sinapi'na si, "Ana kepayino tata a pakkurangannu. Umangngu ilaku amminino kukwam ta iya'dam sino pobiriy-ereno pallakuwannu, ta ananeno kinaba'nangngu sey langit. Nu inangwamunnenay, kaseka muli sitaw e mebulungka sikwak." ²² Wasin diningngangngeno sinapiti Jesus, malowingkeno nakamma, e kaka'ganna a inanaw, gafu se ba'nangngingke.

²³ Wasinoy, nallangalanga i Jesus sino adalannera, kasena sinapit sikwara si, "Madyatingke a mesapatino bafa'nangngira sino patturayani Dios." ²⁴ Nakka'bawira sin diningngaddenay, udde nepidwa kepayi Jesus a nassapit si, "Ikkayuwa abbingku, gakkuruwa madyatingke a mesapatino tolalaya sino patturayani Dios. ²⁵ Mas naladdeno attaffutino kamelyu sino abbu'nenno bilat amma sino kesapatanino ba'nangnga tolalaya sino patturayani Dios."

²⁶ Nangkaka'bokappayino adalannera, e nebebu'da sikwana si, "Nu kunnenoy, inya ma'nenno mesalakan?"

²⁷ Sinulangngannera, kasena sinapit si, "Ino tolalaya, awana damana a akwan a misalak sino baggingangkepay. Udde i Dios, damana akwan ammin. Antuweno makadama a misalak si tolalaya."

²⁸ Wasinoy, naddamiti Pedro, e sinapi'na si, "Ikkami mappaye? Se inanawammin-nino amammimmi ta mebulungkami sikwam."

²⁹ "Gakkurug yo sapitangku sikwayu," kuni Jesus, "ino manganaw sino balena, ino kakkola'ngera, ino mapparana'ngera, ino ana'ngera, andino lubangnga gafu sikwak annino pangibanyanna sino nalawara damag, ³⁰ oodduneno meya'da sikwana sito katolena amma sino inanawanna. Oodduneno maappana a balay, kakkolak, mapparanak, anak, anna lubag, udde madyatangkepay. E naso maddagguna aw, maa'danna si biyaya mannayun. ³¹ Odduweno meyantaw sito ingkein a metabbafana sinoya aw, e odduwera kappaya abbafawa tolalaya sito ingkein a meyantona."

Ino Meka'luwa Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Panggangoliyanna

(Mat. 20:17-19; Luc. 18:31-34)

³² Sinoya umangnganda Jesus sey Jerusalem, nauunta i Jesus sino bafulun-nera. Nakka'bawino adalannera e nattalokappayino korwanira a tolalaya dumandan sikwana. Wasinoy, inayani Jesusino karadwera a adalanna e nebakkangngera, kasena sinapit sikwareno makwana sikwana. ³³ "Dingngaggandaw," kuni Jesus sikwara. "Sitoya, umangngatam sey Jerusalem. Nanu gumamwangetam sinay,

ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawata'nga sino pangafuwanirana padi andino mammetsturuwerana lintig. Sentensiyanda'nga a mapapatay, kaserak iyalawat sino bakkannira a Judyu. ³⁴ Pappoporayanda'nga, luluppandak, siwa'wattandak, kaserak papatayan. Udde sino mekatalluwa aw, mangngangoliya'nga."

Ino Inaranda Santiago Anni Juan
(*Mat. 20:20-28*)

³⁵ Wasinoy, inara'nira Santiago anni Juan a abbingi Zebedeo ki Jesus, e sinapi'da si, "Afu, ana naddino arangngammi sikwam."

³⁶ "Sanneno anggandawa akwangku sikwayu?" kunni Jesus.

³⁷ "Nu mada'ngeno kedayawannu sino patturayannu, makituttuggami nad sikwam, tata sino padiwanannu, tata sino padawim," kunda sikwana.

³⁸ Sinapiti Jesus sikwara si, "Ammeyu ammuweno arangngandaw. Damayu kadda attammanino dyata lawumangu? Damayu kadda matay a kunnangkeno ipatek?"

³⁹ "On, damami," kunda.

E sinapiti Jesus sikwara si, "Gakkuruwa madyatangayu a kunna kappayino kadyatangku. Matekayu kappay a kunneno ipatek. ⁴⁰ Udde ino mattutturira sino padiwanangu anna sino padawik, awana kalintiyanguwa mamili, se piniliyenni Diosino mattutturira sinay."

⁴¹ Wasin diningngaggino tafuluwera a bulundeno inaranda Santiago anni Juan, nabbungutira sikwara. ⁴² Antu gafuna, inamungira ammini Jesus, e sinapi'na sikwara si, "Ammuyu si ino mebilangira a matturay sito lubag, ipatu'deno panggammanda sino iturayanda, e ino kappay pangafuwanira, ipaitareno kinaturera. ⁴³ Udde ammena nad kunninoyino akwandaw. Se nu wara sikwayuwa manggamma medayaw, passerbiyanna naddino bafulunera. ⁴⁴ E ino manggamma mabbali si kapatian, paaripanna naddino baggina si ammina tolai. ⁴⁵ Se massiki ikkanaka Abbingnga Tolay, ammek inang sito lubagga mappaserbi, nu ammena lud ta masserbiyak sino tolaiyira anna takesi iya'dakino biyagguwa panubbut sino kaodduwan."

Ino Nappabattunoyani Jesus Ki Bartimeo a Lappat
(*Mat. 20:29-34; Luc. 18:35-43*)

⁴⁶ Wasinoy, ginamwanda Jesus andino adalannera sey Jerico. Wasin umanawanda, odduwa tolaiyira nebulun sikwara. Agyanino lappatta aggatuttud sino dammingino dalana makipalimut, i Bartimeoweno nganna, a abbingi Timeo. ⁴⁷ Anningngangnga lang si ana i Jesus a taga-Nazaret, nekokwana a nassapit si, "Jesus, gaka i David, allakkandak!" ⁴⁸ Odduweno tolaiyira a nallang sikwana ta sumina'ngad, udde neyangkakokwana lura nassapit si, "Ikka a gaka i David, allakkandak!"

⁴⁹ Nitturi Jesus e sinapi'na si, "Ayandaw taw."

Inayandeno lappat, e sinapi'da sikwana si, "Pattuyaggannu naddino nakammu. Matta'dagga se paayaddaka." ⁵⁰ A'ari langi Bartimeo sino tafalna, e ginabwatin a inara'ni ki Jesus.

⁵¹ E sinapiti Jesus sikwana si, "Sanneno anggammuwa akwangku sikwam?"

"Afu, anggangkuwa makaita," kunnino lappat.

⁵² "Damamunna umanaw. Makaitakan gafu sino angngurungngu sikwak," kunni Jesus sikwana. Kaka'meng kelanga makaiteno lappat e dinandan ki Jesus.

11

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Ginamwanganna Sey Jerusalem
(*Mat. 21:1-11; Luc. 19:28-40; Jn. 12:12-19*)

¹ Wasin makkataminda Jesus sey Jerusalem, agyaniran sino nallatanna Betfage anna Betania, adwa a lubbuna ara'ni sino kulura Olivo. Nepaunta i Jesusino adwera a

adalanna ² a sinapi'na si, "Umangkayu sino madompaka lubbun. Addatandaw sinay, maitayuneno neyakadda ubbunna asno a ammena kepay natakayan. Ubbarandaw ta iyandaw sitaw. ³ Nu wara mabbebut sikwayu si, 'Sandolang ubbaran yan?', kundaw sikwana si, 'Awannino Afutam, e lanannana a peuli.' "

⁴ Wasinoy, inangngira, e nesa'baldeno ubbunna asno. Nagyan sino dammingngeno dalana neyakad sino lamwanganino tata a balay. Wasin ubbarandan, ⁵ nebebutino tolayira a aggata'dag sinay si, "Sandolang ubbaran yan?" ⁶ Nesomba'deno netuni Jesus sikwara, antuweno nepurayireno nangita sikwara. ⁷ Neyandeno ubbun ki Jesus. Neyafa'deno tafalda sino daruruna, kase nattakayi Jesus.

⁸ Odduweno tolayira sinaya niyafak sino tafalda sino dalan. Ino korwanira pay, nangappera si iddadona simit sino uma, kasera neyafakkappay sino dalan, a mangipaita sino angngiyatalda ki Jesus. ⁹ Ino tolayira so katamanna andino dumandanira sikwana, nekokwara a nassapit si, "Madandayawi Dios! Madandayokappenaddino dinunduni Afu Dios si pannakabaggina! ¹⁰ Madandayonaddino matturena a kakunna i Ari David a gagginafutam! Madandayawi Dios sey langit!"

¹¹ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, sinallungi Jesus sino Templo, e initana amminino ana sinay. Gafu se gafenin, inanaw, e inangngira andino karadwera a adalanna sey Betania.

Ino Kayuwa Igosa Awana Bungana

(Mat. 21:18-19)

¹² Wasi kadarama'na a mulira Jesus sey Jerusalem a naggabwat sey Betania, nabisinan. ¹³ Aneno nedipa'na a kayuwa igosa iddadaron, e inara'niyanna ta itanna nu wara bungana. Udde wasin ara'niyen, passiya adonino initana, se bakkangkepayino pammunganna igos. ¹⁴ Antuweno nassapitani Jesus sino kayu si, "Mangiyafu sito ingkein, ammekanna mammunga." E diningngaggino adalannereno sinapi'na.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Malallakuwera Sino Templo

(Mat. 21:12-17; Luc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, sinallungi Jesus sino Templo, e nepaanoneno mallakuwera andino maggatangira sinay. Iletwanneno lamisaanino gumatalyatira si pirak, kunna kappay sino tutturino gumalakuwera si kalapati. ¹⁶ Nepalamma'na kappayino miggammira si karga a mangan sino lawummeno Templo. ¹⁷ Sinulduwanneno tolayira, e kunna si, "Neturak sino sapiti Dios si 'Ino balek, maingnganan si pakkaran ammina tolay.' Udde ino inangwayu, nepabbaliyu si paddarogatandaw sino kasittoleyu."*

¹⁸ Diningngaggino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig inoya inangwa i Jesus, e nattatarabbanda nu ansandeno mamapatay sikwana. Se nattalawira sikwana, gafu se nakka'baw amminino tolayira sino annulluna. ¹⁹ Wasin mallammukin, inanora Jesus andino adalannera sinaya lubbun.

Ino Maammuwan Sino Naganguwanino Kayuwa Igos

(Mat. 21:20-22)

²⁰ Wasi kagigi'ba'na, sina'lifanda Jesusino kayuwa igos, e initara a naganguwen, pati sino gamu'na. ²¹ Dinandammi Pedroweno sinapiti Jesus sino kayu, kasena sinapit sikwana si, "Afu, itannu kadda, ino kayuwa ginerannu, naganguwen."

²² Sinapiti Jesus sikwara si, "Wara nad angnguruddaw ki Dios. ²³ Gakkurug yo sapitanku sikwayu, nu kuruwandaw si meyakkuruwino sapitandaw a ammekayungke maddudwa, damayuwa sapitan sito kulud si, 'Meyalikka e meyassagga

* **11:17** 11:17 Isaias 56:7; Jeremias 7:11

sino bebay,' e gakkuruwa makwa. ²⁴ Antu gafuna, sapitangku sikwayu, massiki sanneno arangngandaw ki Dios sino kararaddaw, dandammandonad si inappayun, e gakkuruwingke a meya'da sikwayu. ²⁵ Kadda makkararaggayu, nu wara nakaliwat sikwayu, pakomandonad, takesi pakomampayi Dios a Amatam sey langitino liwa'dawira. ²⁶ Udde nu ammekayu mamakoma, ammerakayu pena pakomanino Amatam sey langit."

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Kalintiyani Jesus
(Mat. 21:23-27; Luc. 20:1-8)

²⁷ Wasinoy, ginamwanginda Jesus sey Jerusalem. Wasin malallakari Jesus sino lawumma Templo, inara'niyeno pangafuwanirana padi, ino mamnesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan. ²⁸ Nebebu'da sikwana si, "Sanneno kalintiyannuwa mangwa sino inangwamira? Inyeno naggabwatanna yana kalintiyannu?"

²⁹ Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Aneno ibebukku sikwayu. Nu masombatandaw, kaseppena sapitannino naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sito inangwakira. ³⁰ Antuyawino ibebukku. Inyeno naggabwatanino kalintiyani Juan a mamawtisar? Ki Dios onnu si tolay?"

³¹ Wasinoy, nakkakibikibebutira a nassapit si, "Sanneno isombattam? Nu kuntam si i Diosino naggabwatanino kalintiyanna, tantaro nu sapitanni Jesus si 'Nu kunnenoy, mayan ammekayu nangurug sikwana?' ³² Udde nu kuntam si tolepelangino naggabwatanna, kattalatalaw inay!" Ino nassapitanda sinay, se nattalawira sino tolayira, se kuruwanda ammin si tata a gumalabbuni Juan. ³³ Antu gafuna, sinapi'da ki Jesus si, "Ammemi inammu."

Kunni Jesus sikwara si, "Ammeppemantu sapitan sikwayu nu inyeno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sitawira a akwangku."

12

Ino Ampariyi Jesus Mapeafu Sino Narakkattira A Makikasamak Sino Kaubasan
(Mat. 21:33-46; Luc. 20:9-19)

¹ Wasinoy, netuluyi Jesusino sinapi'na sikwara, udde neyamparingnga. Sinapi'na si, "Agyanino tata a tolaya nammula si odduwa ubas. Inalasangngeno nammulanna, nangwa si pamappattanna sino bungana, e namata'dag si garita a pagyananino pindagganna. Wasin nabalín inoy, nepaimu'na sino makikasamakkira, e inang nagan si aroyuwa lubbun. ² Wasin nada'ngeno abba fuwat si ubas, dinundunino makwan lubaggino tata a aripanna a umang sino makikasamakkira a mappa sino ballena. ³ Udde wasin ginamwang, dino'manino makikasamakkira, siniwasiwa'wattanda, kasera nepaanawa kamakama'na pelang. ⁴ Wasinoy, nanundungkappayino makwan lubag si tata a aripanna. Udde pinopompa'deno uluna e neyatatalda. ⁵ Nandadundungkappay si tata, e pinapatera. Kunnenayino inangwara sino ammina dinundunna, binadabaddu'deno korwanira e pinapatereno korwan. ⁶ Waso kunnenoy, tatakeinnino nabuna a dundunanna. Antuweno iiddukannangke a abbingnga. Dinundunna kappay sikwara, se kunna sino nakamma si 'Ammuk si iyatalda yaw se abbingku.' ⁷ Udde wasin initenyo makikasamakkira, sinapi'da si, 'Antuwen yawino millalupat sito lubag. Papatayantam ta akwatamun!' ⁸ Dino'mandan e pinapatera, kasera netakkufino baggina sino lasinneno kaubasan."

⁹ Wasinoy, kunni Jesus si, "Sannadeno akwanino makwan lubag sikwara a makikasamak? Umangngerana papatayan, kasena ipabalattino lubangnga si korwan.

¹⁰ Ammeyu kepekad binaseno nepeturakki Dios a kunna si,

'Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi Dios si kapatiyana batuwa mappatuyag sino balay. ¹¹ Antuweno inangwa i Dios, e kakka'bawingke sikwatam.' ^{**}

¹² Sin diningngaddenay, anggammimo afafuwerana Judyu a do'mani Jesus, se naawatanda si ireno amparyanna. Udde nattalawira sino tolayira, antuweno inanawanda.

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Pappaganda Si Buwit
(Mat. 22:15-22; Luc. 20:20-26)

¹³ Waso kunneno, nanundunino afafuwerana Judyu si korwanira a Fariseo andino korwanira a buyuti Herodes a umang mabbebut ki Jesus, tantaro nu mabalabaliyan e massapit si kedarumanna. ¹⁴ Inangngira sikwana, e sinapi'da si, "Afu, ammumi si gakkurug ammuna sapitannu. Ammumi kappay si awana padumannu si tolay, massiki nu wara turera, nu ammemira lud tulduwan ammin sino kakuruwan mapeafu sino panggammani Dios. Kunnantu, ituldummad sikwami nu kontara sino lintiddama Judyu nu pagammiyeno buwit sino Emperador sey Roma. Pagammi onnu awan?"

¹⁵ Udde inattalani Jesusino gakkadda a mamalabali sikwana, antuweno sinapi'na sikwara si, "Mayan kalakannandak? A'danda'mantu si pirak ta itangku."

¹⁶ Wasin ina'danda si pirak, kunna sikwara si, "Makwan letratu anna angan sitaw?" "Ino Emperador sey Roma," kunda sikwana.

¹⁷ "Nu kunneno," kunni Jesus, "ino akweno Emperador, iya'dayu sikwana, e ino akwa i Dios, iya'dayu pay ki Dios." Sin naningngagganda sinay, nakka'bawira ammin sikwana.

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Nataya Mangngangoli
(Mat. 22:23-33; Luc. 20:27-40)

¹⁸ Ana kappayino Saduceowera a inang ki Jesus. Ireto tata a buyu'na Judyu a masapit si ammena mangngangoliyeno natayira. Sinapi'da sikwana si, ¹⁹ "Afu, kunnino lintiddama neturakki Moises, 'Nu wara matawa a awana abbinda e matayino lalaki, atawan naddino kola'ngeno balu takesi nu wara abbinda, antuneno guman abbingino natay.' ²⁰ Agyanino pituwera a makkakarolaka lallaki. Nangataweno palungura, udde nataya awana abbinda. ²¹ Antuweno inataweno metufarino balu, udde natekappaya awana abbinda. Kunna kappay sino mekatalluwa kola'da. ²² Nappatapataliyeno pituwera a makkakarolaka inatawena bafay, e natayira ammuna awana abbinda, kase pay natayino bafay. ²³ Kunnantu, naso awa pangngangoliyanino natayira, inyana sikwara a pituweno makwan atawa sinaya bafay? Se inatawara ammin."

²⁴ Sinombatanira i Jesus si, "Natamakayu, se ammeyu ammuweno neturakka sapiti Dios e ammeyu kappay ammuweno pannakadamana. ²⁵ Se nanu mangngangoliyeno natayira, ammeran mangatawa, nu ammera lud mekunna sino anghelira sey langit.

²⁶ Nu mapeafu kappay sino pangngangoliyanino natayira, kunnangke ammeyu binaseno nepeturakki Dios ki Moises sino istoriyaneno gumatagatangga kayu. Ino neturak sinay, kunna si sinapiti Dios ki Moises si, 'Ikkanakino Diosi Abraham, i Isaac, anni Jacob.' Antuweno sinapi'na si massiki natayiran, nabiyayira kepay sikwana. ²⁷ Ino anggama sapitan, mangngangoliyeno natayira, se i Dios, bakkanna Diosino natayira, nu ammena lurino aggabiyayira. Antuweno gakkuruwingke a natamakayu."

Ino Kapatiyana Tuni Dios
(Mat. 22:34-40; Luc. 10:25-28)

* **12:11** 12:11 Salmo 118:22-23

²⁸ Agyanino mesturuna lintiya naningngag sino nattatarabbanda Jesus andino Saduceowera. Gafu se diningngangnga si nalawarino sombati Jesus sikwara, inara'ni sikwana a nabbebut si, “Sanneno kapatiyana tun sino ammina lintiyi Dios?”

²⁹ Netabbi Jesus si, “Antuyawino kapatiyana tuni Dios. ‘Ikkayuwa gakagaka i Israel, dingngaggandaw yaw. Tatakeno Afutama i Afu Dios, awana korwan.

³⁰ Anggammannu naddi Dios a Afum, e pittatannuweno ammina nakammu, ammina urem, ammina kinalaingngu, annino ammina tuyangngu sikwana.’ ³¹ Ino kappay mekadwa a kapatihan, kunnayaw, ‘Anggammannu naddino kasittolema kunna payino aggangammu sino baggim.’ Awana korwana tuni Dios a napatig amma sitawira.”

³² “Afu, gakkuruwino sinapi'nu,” kunnino mesturuna lintig. “Gakkuruwa tata ke i Dios e awana korwan. ³³ Gakkuruggappaya anggammantammad e pittatantamino ammina nakantam, kinalaintam, annino tuyaddam sikwana, e anggammantangkap-penaddino kasittoletama kunna payino aggangantam sino baggitam. Mas nalawad nu kuruwantam inayira a adwa a tun amma sino miwa'latetam si animal ki Dios anna miya'detam si korwan sikwana.”

³⁴ Wasin diningngaggi Jesusino nalawara somba'na, sinapi'na sikwana si, “Ara'niyennino kesapatannu sino patturayani Dios.” Kiyad sinoy, awaninna makaturira mabbebut ki Jesus.

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Kristo

(Mat. 22:41-46; Luc. 20:41-44)

³⁵ Wasin panulduwani Jesus sino Templo, sinapi'na si, “Mayan kunnino mames-turuwerana lintig si gaka i Ari David ino Kristo? ³⁶ Se i Daviringkepayino nappadandammanino Espirituwi Dios a nassapit si,

‘Sinapiti Afu Dios ki Kristo a Afuk: Mattuttugga sito padiwanangku kiyad si affutangkuweno kalingam.’†

³⁷ Nu ingnganani David ino Kristo si Afuna a matturay sikwana, ansanda lang sapitan si gaka i David?” Anggammino odduwera a tolaya maningngag sino sapitanna.

Ino Sinapiti Jesus Mapeafu Sino Mammesturuwerana Lintig

(Mat. 23:1-36; Luc. 20:45-47)

³⁸ Sin nanulduwanna sikwara, sinapi'na kappay si, “Palanandawino mames-turuwerana lintig takesi ammeyu tuntulannino aggangwara. Se angganda a mabbarawasi si ata'nang anna nalawad takesi malasini si napatiyira. Angganda kappaya medayawa mapakumusta sino mangita sikwara kadda mallakarira sino palengki. ³⁹ Pilinda kappaya pattutturannino attutturanna napatiya tolai sino sinagoga, e kunna kappay nu umangngira makipangngan, pilinda a pakitutturannino pangafuwannira. ⁴⁰ Massannakammira sino baluwera a bafabbay se akiranda a pangappan sino kukwara andino bafalera, e makkararira si asodda kararag se angganda a kallabbanino narakkatta aggangwara. Nadammattengkeneno kastigura.”

Ino Neya'deno Balu Ki Dios

(Luc. 21:1-4)

⁴¹ Wasinoy, inara'niyi Jesus sino aggiittungan si pirak sino Templo, e nattuttura nabbuya sino tolaiyira a miittung si pirak. Odduweno bafa'nangngira a niittung si odduwa pirak. ⁴² Ginamwangino tata a pobiriya balu, e niittung si adwa a dipilata, a mabbalor si tata a sentabo. ⁴³ Nepaara'niyi Jesusino adalannera, e sinapi'na sikwara si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, oodduweno neyittungino pobiriya balu amma sino ammina neyittungino korwanira. ⁴⁴ Se ino korwanira, neya'dara pelangino

† 12:36 12:36 Salmo 110:1

sobraneno kinaba'nanda, udde ino balu, massiki pobiri, neya'dana amminino kabiyyanna.”

13

Ino Nilabbunani Jesus Sino Akkadaralno Templo

(Mat. 24:1-2; Luc. 21:5-6)

¹ Wasin mallawanda Jesus sino Templo, sinapitino tata adalanna si, “Afu, itannu. Nalawaringke yo Templo andino bafalayira sito lebanna. Kakka'bokappayino batuwera a inusarda se darokkallirangke anna nalawarira.”

² “On lud,” kunni Jesus, “itandawira nad ammin yana darokkalla balay, se mada'nganeno awa madarallira ammin. Awaningkena tata si batuwa mabattang sino agyananna, se maduduwirana.”

Ino Tiyempona Dyat So Maddagguna Aw

(Mat. 24:3-14; Luc. 21:7-19)

³ Wasinoy, inangngira sino kulura Olivo, e nattutturi Jesus a midipat sino Templo. Inara'nira Pedro, Santiago, Juan, anni Andres sikwana a ira pelang, e sinapi'da si, ⁴ “Ituldum abbu sikwami nu naanseno kaangwannenaya sinapi'nu, anna sannaneno senyala pilasinammi si ara'niyennino keyakkuruwanda.”

⁵ Netabbi Jesus si, “Palanandaw ta ammekayu mabalabaliyan. ⁶ Se odduweraneno gumamwanga massapit si ira kanuweno Kristo a dinunduni Dios a matturay, e odduneno balabaliyanda. ⁷ Dingngaggandokappeneno maggagarubattira sino ara'ni sikwayu annino damag mappeafu sino gubat sey korwana lubbun, udde ammekayu nad mattalaw. Maawag si makwerana yaw, udde bakkangkepayino uddina aw. ⁸ Se maggaguba'nenno naddadaruma a lulubbun, mampesino patturayandera. Maluniggappena si palulubbun, e ananeno nafulota bisin. Udde amminira yaw, gafuna pelangino kadyatana kunnangkeno loneno kuyungnga gapapanak.

⁹ “Mappalangkayu nad, se do'mandakayuna e idarundakayu anna siwa'wattandakayu sino sinagogarera. Gafu sino angnguruddaw sikwak, medarungkayu kappena sino gubernadorira anda sino ariyera, e antuneno wayayuwa mipakammu sikwara sino nalawara damag. ¹⁰ Se inaya nalawara damag, mebanyangngad abbu si palulubbun, kasena mada'ngeno uddina aw. ¹¹ Nu do'mandakayuna e imbistigarandakayu, ammeyu paddararananino sapitandaw, se sinoyna a orat, mepakaammu sikwayuweno fustuwa sapitandona. Se bakkanna ikkayuweno paggabwatanna, nu amme lud ipadandammimo Espirituwi Dios.

¹² “Sinoyna a tiyempo, ananeno midarumira si kola'da sino tatturayira ta papatayanda. Kunna kappayino akwanneno mapparanakira sino abbinda. Inona kappay aanakira, kontarandeno mapparana'dera ta ipapapaterera. ¹³ Ammina tolai, kababannaddakayuna gafu sino kesapatandaw sikwak. Udde nu natalanggagayuwu mangurug kiyad si mada'ngeno uddina, mesalakkayu.”

Ino Akkadaralno Lubuna Jerusalem

(Mat. 24:15-28; Luc. 21:20-24)

¹⁴ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Itandoneno 'kattalatalawingke a manandaral' a matta'dag sino bakkanna kalintiyanna a patta'daggan. (Ino mabbasa sitaw, maawatanna naddino anggama sapitan.) Nu maitayuna, ino magyanira sey Judea, mabbukalira nadda umang sino kakuluran. ¹⁵ Inona agyan sino lasinneno balena, ammenan nad sumallunga mappa sino maawangnga. ¹⁶ Kunna kappeneno magyan sino umana, ammenan nad umapita mappa sino barawasina. ¹⁷ Sinoyna a tiyempo, kakalla'ngeno mabussitira andino mappasusuwera. ¹⁸ Ikararaddaw ta ammena nad makwa yaw nu aggururan. ¹⁹ Se sinoyna a tiyempo, nappelalo'nenno dyat, e awana

kakunnana mangiyafu sin naparatuwanna yo lubag kiyad to ingkein, e ammenan mepipidwa si makkikiyad. ²⁰ Nu amme nad dinandammi Dios a arananino awnenaya kadyatan, awan nadda mabuna si tolay sito lubag. Udde gafu sino alla'nga sino pinilinera a tolena, aranannana.”

²¹ Netuluy kappayi Jesus a nassapit si, “Sinoyna a tiyempo, nu wara massapit sikwayu si ‘Itandaw, ayawinnino Kristo’ onnu ‘Anen sinay,’ ammeyuwera kuruwan. ²² Se odduneno massan Kristo andino massasanlabbuna massapit si ireno dinunduni Dios. Mipaiterana si kakka'bawa senyal anna milagro takesi balabaliyanda naddino tolayira, massiki ino tolayira a piniliyi Dios, nu damana. ²³ Kunnantu, mappalangkeyu, se dinadangkunna sinapitira yaw sikwayu.”

Ino Puliyaneno Abbingnga Tolay
(Mat. 24:29-31; Luc. 21:25-28)

²⁴ “Nanu masindunenaya tiyempona dyat, mallammu'ngeno sinag anna ammenana maddakkag. ²⁵ Madara'nangngeno bitunira, se maguyaddino ammina ana sey langit. ²⁶ Antuneno pangitanino tolayira sikwaka Abbingnga Tolaya maggabwat sey langit mebulun si dulum. Itanda kappeneno nappelalota pannakadamak andino kedayawangku. ²⁷ Dundunangkuneno anghelkuwera sino papampangnga yo lubag ta pakkakarampattandeno tolekira a pinilik sino palulubbun sito utunna lubag.”

Ino Maammuwan Sino Kayuwa Igos
(Mat. 24:32-35; Luc. 21:29-33)

²⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus si, “Dandammandonaddino kayuwa igos ta wara padalandaw. Nu mallalimuddutino tangatangana e mandadaron, ammuyu si arani'yennino dawun. ²⁹ Kunna kappay, nu itandawa makweno sinapikku sikwayu, ammuyun si ara'niyennino puliyangku. ³⁰ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ananeno korwanira sikwayu sitawa ammera matay liyeya meyakkurug amminino sinapikku. ³¹ Maawanneno langit anyo lubag, udde ammenana maawanino sapikku si makkikiyad, nu ammena lud meyakkurug ammin.”

Awana Makaammu Nu Naanseno Puliyanino Abbingnga Tolay
(Mat. 24:36-44)

³² Sinapikkappayi Jesus si, “Awana makaammu nu sannaneno aw anna oratta keyakkuruwanino sinapikku mapeafu sino puliyangku. Ino anghelira sey langit, ammera ammu, anna massiki ikkanaka Abbingnga Tolay, ammek kappay ammu. Se awana mangammu nu bakkampelangi Dios a Ama. ³³ Mappalangkeyu nad e kanayungkayuwa maddadan, se ammeyu ammu nu naansa a makwa.

³⁴ “Ino keyampariyanna yaw, ino tata tolaya umang si aroyuwa lubbun, e itala'ngeno balena sino aripannera. Kadda tata sikwara, a'dannera si tarabafura, e itunna kappay sino mindag sino lamwangan ta nalawannaddino aggimu'na. ³⁵ Kunnantu, maddadangkayu, se ammeyu ammu nu naanseno puliyangkuwa makwan balay, nu fufuwab, tangngana gafi, ara'ni si aw, onnu si gigi'bat. ³⁶ Antuweno maddadangkayu, tantaro nu kaka'meng kelanga muliyak e mada'ngatakayuwa aggakaturug. ³⁷ Iyawira a sinapikku sikwayu, sapitangku kappay sino ammina tolay, takesi maddadangkayu ammin.”

14

Ino Nattatarabbanda A Pamapatayan Ki Jesus
(Mat. 26:1-5; Luc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Wasin adwa aw kepay kaseneno fiyestana Judyu a mingngan si La'wutan annino fiyesta a pangngananda si tinapaya awana lebadurana, nattatarabbanino pangafuwanirana padi andino mammetsturuwerana lintig nu ansandeno mappado'ma ki Jesus a awana makaammu takesi papapatera. ² E sinapi'da si, "Ammetammad iyindan sino fiyesta, tantaro nu makungkulino tolayira."

Ino Nisibuwano Bafay Si Bambangug Sino Uluwi Jesus
(Mat. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Wasin agyanda Jesus sey Betania, inangngira sino balera Simon a nakkutal si'in. Sin aggekakkanira, ginamwangino tata a bafaya niggam si beduruwa naangwa si alabastrowa napannu si nangina a bambanguwa mingngan si nardo. Binukkatanneno beduru e nesibungnga sino uluwi Jesus.

⁴ Nabbungutino korwanira a nagan sinay, e sinapi'da si, "Mayan tatangganna pelangino bambangu? ⁵ Nelakuna nad, se ino balorna, nasuruk sino masweldu si tarun. Nu kunna nad inayino inangwana, wara nad meya'dana sino mekakallakkira." E inaallangngandeno bafay.

⁶ Udde sinapiti Jesus si, "Sandolang allangngan? Purayandopelang. Nalawarino inangwana sikwak. ⁷ Se ino mekakallakkira, kanayuna anera sikwayu, e massiki sanna a orat, damayuwera a duffunan nu anggandaw. Udde sikwak, ammek mabaya makiigyan sikwayu. ⁸ E iyawa bafay, inangwaneno damana a akwan sikwak. Nesibungngeno bambangu sikwak takesi idadanneno baggik liyeno ketanammangu. ⁹ Gakkurug yo sapitangu sikwayu, massiki sintawa lubbun sito lubaggino kebanyanneno nalawara damag, masapikkappeneno inangwa yawa bafay ta panandamanino tolayira sikwana."

Ino Nakitulani Judas Sino Pappado'manna Ki Jesus
(Mat. 26:14-16; Luc. 22:3-6)

¹⁰ Wasinoy, i Judas Iscariote a tata sino karadwera a adalana Jesus, inang sino pangafuwanirana padi ta makitulag nu sanneno akwana a manuffun sikwara ta do'manda i Jesus. ¹¹ Maanggammingkeno padiyera sin diningngaddeno sinapiti Judas, e nekarira si a'danda si pirak. Antu gafuna, neyafuwenni Judas a manandam sino nalawara tiyempowa pappado'manna ki Jesus.

Ino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sino Adalannera
(Mat. 26:17-25; Luc. 22:7-14, 21-23; Jn. 13:21-30)

¹² Nada'ngeno awa pangiyafuwanino fiyestana Tinapaya Awana Lebadurana, a antu kappayino awa pamartiyanda sino ubbunna karnerowa isirara sino fiyestana La'wutan. Inangngino adalanira i Jesus sikwana, e nebebu'da si, "Sintawino anggammuwa pidadanammi sino akkanantam sino fiyestana La'wutan?"

¹³ Antuweno dinunduni Jesusino adwera a adalanna a nassapit si, "Umangkayu sey lubbuna Jerusalem, e ananeno madambaldawa lalakiya mattu si tagafa a danum. Dandanandona sino balaya umangnganna, ¹⁴ e sapitandaw sino makwan balay si, 'Kunnino Afumi, sintawino kwartuwa pakipangnganammi andino adalanguwera sino fiyestana La'wutan?' ¹⁵ Ipaitanana sikwayuweno nangkalekaya dokkalla kwartuwa ana amminino maawaddam. Sinayino pidandanandaw sino pamuwaddam sino fiyesta."

¹⁶ Wasinoy, ginikkatino adwera a adalanna, e inangngira sey Jerusalem. Nesa'balda gakkuruwino sinapiti Jesus sikwara, e nedadandeno pamuwadda.

¹⁷ Wasi gafenin, ginamwanda Jesus andino karadwera a adalanna sinaya balay. ¹⁸ Wasin aggekakkanira, sinapiti Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangu sikwayu, aneno tata sikwayuwa makipangngan sikwaka mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak."

¹⁹ Malowino nakanda, e nappatapataliyera a nabbebut sikwana si, "Ikkana'ngalangino sapitannu?"

²⁰ Nesombati Jesus si, "Gakkuruwa tata sikwayuwa karadwa, tata a makisosaw sikwak si tinapay sito malukung. ²¹ Se ikkanaka Abbingnga Tolay, gakkuruwa matayak takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios si'in. Udde kakallappeneno mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak. Unoyna nad nu ammena neyanak!"

Ino Sinapiti Jesus A Akwanda Nadda Panandam Sikwana

(Mat. 26:26-30; Luc. 22:15-20; 1 Cor. 11:23-25)

²² Wasin aggekakkanira kepay, nappa i Jesus si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neyannena sino adalannera a nassapit si, "Appandaw, se antuyawino baggik."

²³ E nangappa kappay si kopa a napannu si diyuna ubas, e nappasalamat ki Dios, kasena neya'da sikwara e ininumira ammin. ²⁴ E sinapi'na sikwara si, "Antuyawino adak a mamakurug sino bawuwa tulagi Dios. Se mebubbuneno adak takesi odduneno tolaya mapakomanino liwa'da. ²⁵ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ammekunna uminum si diyuna ubas kiyad sino awa uminumak si bawuwa diyuna ubas sino patturayani Dios."

²⁶ Wasinoy, nakkantera si paddayaw ki Dios, e nanawira sinay e inangngira sino kulura Olivo.

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sino Nangammuwanna Sikwana

(Mat. 26:31-35; Luc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁷ Sinapiti Jesus sino adalannera si, "Ikkayu ammin, anawanda'nga e mab-bukalkayu, se antuweno anggama sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, 'Papatayangkuneno mimut sino karnerowera, e makkakarawayiran.*' ²⁸ Udde nu pangngangolinda'nga i Dios, untanantakayuna a umang sey Galilea."

²⁹ Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Massiki nu mabbukal amminino bafulungkuwera, ammetaka anawan."

³⁰ Kunni Jesus sikwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, sito gafi, liyeya ipidweno lalunga massiralot, nami'luwannakunna neimad."

³¹ Udde nepatukkappayi Pedro a nassapit si, "Massiki nu mataya'nga a melot sikwam, ammetakangkena a iyimad." Kunna kappayino sinapitino ammina bafu-lunnera a adalan.

Ino Nakkararani Jesus Sey Getsemani

(Mat. 26:36-46; Luc. 22:39-46)

³² Inanda Jesus andino adalannera sino kakayuwana mingngan si Getsemani, e sinapi'na sikwara si, "Mattuttuggayu sitaw ta umangngak makkararag." ³³ Ino pelang nebulunna, da Pedro, Santiago, anni Juan. Mangiyafu sinoy, malowingkeno nakamma e maddararan, ³⁴ e sinapi'na sikwara si, "Nappelalotingkeno loneno nakangku a kunnangke antuweno ipatek. Agyangkayu taw e mabbiraggayu."

³⁵ Wasinoy, nebakkangi Jesus sikwara, kasena nassakabba makkararag, a nu damana, ammena nad meyakkuruwino dyata makwana sikwana. ³⁶ "Ama," sinapi'na, "damama mangwa si ammin. Antuweno arangngangku si ammem iyakku-rug iyawa dyata ara'niyen a makwa sikwak. Udde bakkan naddino anggangkuweno makwa, nu ammena lurino panggammannu."

³⁷ Wasin nuliya Jesus sino agyananino talluwera a adalanna, dina'nganera a maturug. Antuweno sinapi'na ki Pedro si, "Simon, maturugga? Ammeka kad maka-pabbirag si taora'lang? ³⁸ Ammekayu maturug, nu ammekayu lud makkararag, takesi

* **14:27** 14:27 Zacarias 13:7

ammekayu matutunggungan. Se ammukino nakandaw, anggandawa mangurug, udde nakafuy langino baggiyu.”

³⁹ Nebakkang kappayi Jesus a nakkararag, e nepidwaneno arangnga. ⁴⁰ Nuli kappay sino agyananino talluwera a adalanna, e dina'nganera kappaya aggakaturug, se matatukappirangke. Inafa'nera e ammera inammuweno isomba'da sikwana.

⁴¹ Wasin pi'lunana muli, sinapi'na sikwara si, “Aggakaturuggayu kepaya mimwang? Kundenin! Se nada'ngennino oratta ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawatakun sino minalliwatira a tolai. ⁴² Gumabwakkayu, se anennino mappado'ma sikwak. Antam dambalan.”

Ino Nado'mani Jesus

(Mat. 26:47-56; Luc. 22:47-53; Jn. 18:3-11)

⁴³ Wasin aggedamadamikkepayi Jesus, ginamwangi Judas a tata sino karadwera a adalanna. Odduweno tolaiya nebulun sikwana a nassisaset anna nassibafa'gung. Ireo dinundunino pangafuwanihana padi, ino mamnesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwanna Judyu. ⁴⁴ Agyanino sinapiti Judas sino bafulunera ta maimunuwanda i Jesus. Kunna si, “Inona ummangku, antuneno do'mandaw. Iyanoyuna e lawarandawa gafutan.” ⁴⁵ Antuweno wasin ginamwangiran, nakkangkami Judas a inara'ni ki Jesus. “Afu,” kunna sikwana, e inummana a kunnangke ikalona. ⁴⁶ E dino'manda i Jesus e ginafu'da si nalawad. ⁴⁷ Udde ino tata a bulunna a aggata'dag sinay, sinu'nu'nenno sase'na, e binakangngeno aripannino afafuna padi e nagingaranino layangnga.

⁴⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Ma, narakkattaka tolai ta nassisaset anna nassibafa'gungkayuwa umang mano'ma sikwak? ⁴⁹ Kadda awa agyanak sino Templo a manuldu sikwayu. Mayan bakkanna sinayino nano'mandaw sikwak? Udde maawag si makwa yaw ta meyakkuruwino nepeturakki Dios.”

⁵⁰ Waso kunnenoy, nabbafulak amminino adalannera e inanawanda i Jesus. ⁵¹ Agyanino tata buwanaka dinandan ki Jesus a nattafal pelang si ulat. Kinakkapanda a do'man e ginafu'deno nepattafalna, ⁵² udde newarsina e nalayawa nabbukala awaningke barawasina.

Ino Nimbistigaranino Turayirana Judyu Ki Jesus

(Mat. 26:57-68; Luc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:13-14, 19-24)

⁵³ Neyanda i Jesus sino balayino afafuna padiya nakkakarampattanino pangafuwanihana padi, ino mamnesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwanna Judyu. ⁵⁴ Dumadandani Pedro sino gafanda kiyad si ginamwang sino kalawatanenaya balay. Nakituttud sino gwardiyera a makigarenu.

⁵⁵ Ino pangafuwanihana padi andino korwanira a nakkakarampat, niintufukira si pamakurudda ta paliwatanda i Jesus ta ipapapatera, udde awana sinumpalanda, ⁵⁶ se massiki odduweno nanistigu si siri mapeafu sikwana, ammena nakkakarunneno sinapi'da.

⁵⁷ Wasinoy, natta'daggino korwanira a manistigu si siri mapeafu sikwana. Sinapi'da si, ⁵⁸ “Ino diningngammiya sinapi'na, darallanna kanuweno Templotama inangwana tolai, e si unangnga talluwa aw, mamata'dagganu si tata a bakkanna tolaiyo mangwa.” ⁵⁹ Udde massiki kunnenoyino netistigura, ammena nakkunneno nepassapi'da.

⁶⁰ Wasinoy, natta'daggino afafuna padi sino nara'langanda, e sinapi'na ki Jesus si, “Ma, awana isomba'nu sino ipaliwa'da sikwam?” ⁶¹ Udde sininappelangi Jesus a ammena sinombat. Antuweno nabbebukappayino afafuna padi sikwana si, “Ikka kaddino Kristo a Abbingino madandayawa Dios?”

⁶² “On, ikkanak,” kunni Jesus. “Itanda'nga a Abbingnga Tolaya aggatuttud sino padiwanani Dios a mannakadama. Itandak kappena a muliya maggabwat sey langita mebulun si dulam.”

⁶³ Sin diningngangngenay, pinissayino afafuna padiyeno barawasinangkepaya mangipaita sino bungu'na, e sinapi'na si, “Anna kepayino awantama manistigu?”

⁶⁴ Diningngaddam amminino sinapi'na a ikunnaneno baggina ki Dios. Sanneno ureyuwa makwa sikwana?” E sinombatira ammin si mapapatenad.

⁶⁵ Ilupaluppanino korwanira. Inabbungandeno mutungnga, kasera sinatampalan e sinapi'da si, “Kunnu si gumalabbungka. Sapitannu nu inyeno nanampal sikwam.” Kunna kappayino gwardiyera a niyanaw sikwana, sinusultu'da.

Ino Niimaddani Pedro Ki Jesus

(Mat. 26:69-75; Luc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Agyangkepaya Pedro sino kalawatan sin inara'niyeno tata a balatanga aripannino afafuna padi. ⁶⁷ Wasin initana i Pedro a maggarenu, inimu'nakkanna, kasena sinapit si, “Massiki ikka, nebumbulangka ki Jesus a taga-Nazaret.”

⁶⁸ Udde neimanna a nassapit si, “Ammek ammu yan sapitannu. Ammek maawatan.” Ginabwati Pedro e inang sino pampangnga kalawatana ara'ni sino dalan. E antuwempayino nassiralotanino lalung.† ⁶⁹ Inita kappayino balatang sinay, e sinapi'na sino korwanira a tolay si, “Inaya lalaki, tata kappay sikwara.” ⁷⁰ Udde neimaggappayi Pedro.

Ammena mabayag e sinapikkappayino tolayira sinay si, “Gakkuruwa tataka a bulunna, se taga-Galileaka kappay.”

⁷¹ Udde nesapata i Pedro a nassapit si, “Massiki matayak nu ammena gakkurug yo sapitangku. Ammek gakkuruwa ammu yan tolaya sapitandaw.”

⁷² Assapi'na lang sino, nassiralokkappayino lalung. Dinandammi Pedroweno sinapiti Jesus a “Liyeya ipidweno lalunga massiralot, nami'luwannakunna neimad.” E nakatangit gafu sino loneno nakamma.

15

Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-14; Luc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Wasin gigi'battin, nammamitingino pangafuwanirana padi, ino mamnesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan, ira ammina aneno turera a mangukum, e nattatarabbanda nu sanneno akwanda ki Jesus. Wasinoy, binaluddeno kama'na, kasera inang neyalawat ki Gubernur Pilato.

² Nebebuti Pilato sikwana si, “Ikkeno Arina Judyu?”

“Nu antuweno sapitannu, antu,” nesombati Jesus.

³ Odduweno nepaliwatino pangafuwanirana padi sikwana. ⁴ Antuweno nebebuti Pilato sikwana si, “Diningngangnguwo odduwa nepaliwa'da sikwam. Awangkad mesomba'nu?” ⁵ Udde amme pelang sinombati Jesus, antuweno nakka'bawi Pilato.

Ino Nasentensiyani Jesus A Matay

(Mat. 27:15-26; Luc. 23:13-25; Jn. 18:39-19:16)

⁶ Ino gagangayi Gubernur Pilato, kadda fiyestana La'wutan, aneno tata a pallawananna a balura pilinino tolayira. ⁷ Sinoya tiyempo, odduweno balurira a nakapapatay si tolay sin nakiyubattanda sino gubiyernu, e i Barrabasino nganino tata. ⁸ Waso kunnenoy, nakkakampattino odduwera a tolay sino agyanani Pilato, e inaranda si mappalawan nad si tata a balud, se antuweno a'akwana. ⁹ Sinapiti Pilato

† 14:68 14:68 Iyawa mapeafu sino lalung, awan sino korwana manuskritu sino dami'na Griego.

si, "Anggandaw ta pallawanangkuweno Arina Judyu?" ¹⁰ Kunnenoyino nebebu'na, se ammuna si neyalawatino pangafuwanirana padiyi Jesus sikwana gafu sino apalda.

¹¹ Udde sinutunggunganino pangafuwanirana padiyeno tolayira takesi i Barrabasino arangnganda a mallawan. ¹² "Nu kunnenoy," kunni Pilato, "sanna mantuveno akwangku sitawa tolaya nganandaw si Arina Judyu?"

¹³ "Ilansam si krus!" kunda a nekulawu.

¹⁴ "Ma? Sanna ma'lurino liwa'na?" kunni Pilato.

Udde neyangkakulawura si, "Ilansam si krus!"

¹⁵ Gafu se anggammii Pilato a panggammannino tolayira, nepallawanna i Barrabas, udde i Jesus, nepasiwa'wa'na, kasena neyalawat sino sindaluwera ta ilansara si krus.

Ino Inangweno Sindaluwera Ki Jesus

(Mat. 27:27-31; Jn. 19:2-3)

¹⁶ Netallungino sindaluwera i Jesus sino balayino gubernador, e inayanda aminino bafulundera a sindalu. ¹⁷ Binarawasiyanda i Jesus si ata'nanga barawasiya nalibaga a kunnangke barawasina ari. Binalikokawandeno nasasit, e nesinga'da sikwana a kunnangke koronana. ¹⁸ E nassandayawira sikwana a nassapit si, "Madaysoka nadda Arina Judyu!" ¹⁹ Pinopompolda anna ilupaluppanda, e namaliturira a nassandayaw sikwana. ²⁰ Wasin nasinduwera a nappoporay sikwana, inarireno nebarawasira sikwana a nalibaga, e nepatalira kappayino dadana barawasina, kasera neyang sino pilansanda sikwana.

Ino Nilansanda Ki Jesus Sino Krus

(Mat. 27:32-44; Luc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Wasin agyanira kepay sino dalan, dinambaldeno tata tolaya umang sey Jerusalem a naggawat sino agguman, e pinatu'da a nepabuttungino krusi Jesus. Inaya tolay, i Simon a taga-Cirene a amara Alejandro anni Rufo. ²² Neyanda i Jesus sey Golgota, ino anggammii sapitan, ino agyananino takata'nga ulu. ²³ Wasin ginamwangira sinay, painumanda i Jesus si tayuwa nalamuran si mirra a mapparaan si malow, udde ammena ininum. ²⁴ E nelansara sino krus. Wasinoy, ginaradwareno barawasina, e nabbabinnunutira ta itanda nu sanneno appannino kadada tata sikwara.

²⁵ Alas nuwebe si gigi'battino nilansanda ki Jesus. ²⁶ Aneno neturakka itulduneno nepaliwat sikwana a kunna si "Arina Judyu." ²⁷ Agyangkappayino adwera a gumattakawa neyindana nelansa si krus, tata sino padiwananna, tata sino padawina. ²⁸ Antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios a kunna si, "Nebilang sino narakkattira a tolay."*

²⁹ Ino natta'lifira, wawwarangngiwangnganda a a'ayoyungana massapit si, "Matta kunnu si darallannuweno Templo, kasengkappay pata'daggan si talluwa aw? ³⁰ Nu kunnenoy, salakannu antu yan baggim ta mulluggan sitan krus!"

³¹ Massiki ino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig, ina'ayoyunganda kappayi Jesus a massapit si, "Nesala'ngeno korwana tolay, udde ammena makaisalak sino bagginangkepay. ³² Nu itantammaddi Kristo a Aritama gakagakana Israel a umullug sino krusna, manguruwetammad sikwana." Massiki ino adwera a nelansa si krus sino idangnga, nakiayoyungira kappay.

Ino Natayani Jesus

(Mat. 27:45-56; Luc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Wasin alas doseyin, nallammukino palulubbun kiyad si tallu orat. ³⁴ Wasin alas tresin si fuwab, nekokwa i Jesus a naddamit a nassapit si, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?", ino anggammii sapitan, "Diosku, Diosku, mayan inanawandak?"

* **15:28** 15:28 Isaias 53:12 Iyawa bersikulu, awan sino korwana manuskritu sino dami'na Griego.

³⁵ Wasin diningngaggino korwanira a nagan sinay, sinapi'da si, “Dingngaggan-dokadda, ayanna i Elias.” ³⁶ Nalayawino tata sikwara a inang nangappa si kunnangke kapat. Nesosona si kilam, kasena pinakaw si biltak ta iyaddangnga ki Jesus ta sussupanna. “Itantamma nu gumamwangi Elias a miyullug sikwana sino krus,” kunna.

³⁷ Wasinoy, nakkulawuwi Jesus e natayin. ³⁸ Neyindana napissayino kortina a nanaldak sino Kadidiosana Kwartuneno Templo, a neyafu sino kalekay kiyad sino difafa. ³⁹ Wasin initen kapitanna sindaluwa agyan sino a'langnga krusino nepappatayi Jesus, sinapi'na si, “Gakkurug ikka a Abbingi Dios yawa tolay.”

⁴⁰ Agyangkappayino bafabbayira a aggadipat sino makwa. Ino korwan sikwara, i Maria Magdalena, i Salome, anni Maria a inara Jose anni Santiago a Bibissang. ⁴¹ Inayira a bafabbayino nebumbulun ki Jesus a nanuffun sikwana sin nagananna sey Galilea. Agyangkappay sinayino odduwera a bafabbaya nebulun ki Jesus sey Jerusalem.

Ino Nitanamanda Ki Jesus

(Mat. 27:57-61; Luc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Inaya aw, awna paddadanano Judyuwera sino awanda sino awna aggimwangan. Wasin fuwafin, ⁴³ agyani Jose a taga-Arimatea a naturira inang ki Pilato a marang sino baggiyi Jesus. I Jose, tata a madayawa afafuweno Judyuwera a mattaron sino gumwanganino patturayani Dios.

⁴⁴ Nakka'bawi Pilato sin nadingngangnga si natayinni Jesus, e nepaayangngeno kapitanna sindalu ta bebutanna nu gakkurug. ⁴⁵ Sinapitino kapitan si gakkuruwa natay, antuweno neoni Pilato si umang appanni Jose ino baggiyi Jesus. ⁴⁶ Inang neyulluwi Jose ino baggiyi Jesus sino krus, e bina'battanna si nafurawa sinnuna bawuwa ginatangnga. Neyekwana si tanamma neyabbut si batuwa kunnangke agweb, kasena nangalleling si da'dapa a paggaku'na sino tanam. ⁴⁷ Agyangkappera Maria Magdalena anni Maria a ina i Jose a nangita sino netanammani Jesus.

16

Ino Nangngangoliyani Jesus

(Mat. 28:1-8; Luc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Wasin massi'lappin si awna aggimwangan, inanda Maria Magdalena, Salome, anni Maria a ina i Santiago a naggatang si bambangug takesi umanda iyekwa sino baggiyi Jesus. ² Wasi gigi'ba'na Linggu, ginikkatira a inang sino tanamma. Siniltakinni sinag sin ginamwanganda. ³ Wasin agyanira kepay sino dalan, nattatarabbanda si, “Inyeno ayantama mangalleling sino da'dapa gagalu'nenno tanam?” ⁴ Kunnenoyino nattatarabbanda, se dokal ma'lurino batu. Udde wasin ginamwangira, initara a naariyennino batu. ⁵ Sinallungira sino tanam, e aneno initara a buwanaka nabbarawasi si nafurawa aggatuttud sino padiwananda. E nala'gatira a nakaita sikwana.

⁶ Sinapitino buwanak sikwara si, “Ammekayu mattalaw. Ammuk si tufukandawi Jesus a taga-Nazaret a nelansa sino krus. Udde awanin sitaw, se nangngangoliyen. Itandaw, antuyawino niwagganda sikwana. ⁷ Manokayun ta umandaw ituldu ki Pedro andino korwanira a adalanna si untanandakayuwi Jesus a umang sey Galilea. Itandona sinay a kunna kappayino sinapi'na sikwayu.”

⁸ Nallawanino bafabbayira sino tanam, e nalayawira a nanaw. Nala'gatirangke e mayya'yakkira sino talora. Awana nassapitanda si massiki sanna a tolay, se nappelalotino talora.

*Ino Nappaddani Jesus Ki Maria Magdalena
(Mat. 28:9-10; Jn. 20:11-18)*

⁹ Wasin gigi'ba'na Lingguwa nangngangoliyani Jesus, naunta a nappadda ki Maria Magdalena a antuweno nappaanawanna si pituwa narakkatta espiritu. ¹⁰ Inangngi Maria sino agyananino adalanira i Jesus a aggetangatangitira kepay gafu sino loneno nakanda. Sinapi'na si initana i Jesus. ¹¹ Udde massiki diningngaddeno sinapi'na a nangngangoliyenni Jesus anna nappadda sikwana, ammera kinurug.

*Ino Nappaddani Jesus Sino Adwera A Adalanna
(Luc. 24:13-35)*

¹² Wasinoy, nappadda kappayi Jesus sino adwera a adalanna sin aggelakalakarira a umang sino agguman, udde ammena nekunnenno kaitanna. ¹³ Nuliyeno adwera a adalan e netuldura sino bafulundera, udde ammerera kappaya kinurug.

*Ino Nappaddani Jesus Sino Kadwafuluwera Si Tata A Adalanna
(Mat. 28:16-20; Luc. 24:36-49; Jn. 20:19-23; Inangwa 1:6-8)*

¹⁴ Wasinoy, nappadda i Jesus sino kadwafuluwera si tata a adalanna sin aggekakkananda. Inallangngannera gafu se awaningke a angngurudda anna nataggatino ulura, se ammera kinuruwino nakaitera sikwana a nangngangoliyen. ¹⁵ Sinapi'na sikwara si, "Umangkayu si ammina lulubbun to lubag ta ibanyaddawino nalawara damag si ammina tolay. ¹⁶ Ino tolaya mangurug anna mabawtisanan, mesalakanna, udde ino tolaya ammena mangurug, makastiguna. ¹⁷ Kunnayawino senyala ipaiteno manguruwira. Paanawandeno narakkattira a espiritu gafu sino pan-nakadameno ngangku, e makadamitira si korwana damita ammera kinalakammu. ¹⁸ Massiki nu makaiggammira si ulag onnu makainumira si kappatay, awana makwa sikwara. Damara a appanganino matakitira, e mabbattunoyira."

*Ino Netulluwani Jesus Sey Langit
(Luc. 24:50-53; Inangwa 1:9-11)*

¹⁹ Wasin nasinduwenni Jesus a nakitatabbag sikwara, netulluwen sey langit e nattuttud sino padiwanani Dios. ²⁰ E inangngino adalannera a nangibanyag sino nalawara damag sino ammina lulubbun. Dinuffunanira i Afu Jesus e nepaitana si gakkuruwino netuldura gafu sino kakka'bawa senyala nepaangwana sikwara.

Ino Nalawara Damaga Neturakki Lucas **Ino Mapeafu Sitawa Turak**

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pablowno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Antuyawino turakku sikwama madandayawa Afu Teofilo. Odduwereno nanurak mapeafu sino ammina naangwa sito agyanantam. ² Ino netura'da, ino netuldu sikwamiyeno nangitera mangiyafu sin gafuna anna inang nangibanyag mapeafu ki Afu Jesus. ³ Gafu se nabbababebutak mapeafu sinayira a naangwa mangiyafu sino gafuna, dinandangku si nalawad nu urnusanguwenaya istoriya, kasek iturak sikwam. ⁴ Se anggangku si ammunnungke si gakkuruwino ammina netuldu sikwam.

Ino Nelabbunanino Keyanakani Juan A Gumabawtisar

⁵ Sin naturayani Ari Herodes sey Judea, agyanino padiya mingngan si Zacarias a tata sino buyutino papadiyera a gakagakera i Abias. I Elisabet a atawana, gaka kappayi Aaron a padi si'in. ⁶ Ira a matawa, naggaddangngira sino angngita i Dios, se kinurudda amminino tunna anna lintingnga. ⁷ Udde awana abbinda, se lupatti Elisabet e lakay anna bakattiran.

⁸ Wasi tata si aw, nada'ngeno batangngino buyutira i Zacarias a masserbi ki Dios sino Templo. ⁹ Ino gagangayino papadiyera, mabbibinnunutira nu sanneno tarabafuweno kadda tata sikwara, e i Zacariasino nabbunuta sumallung sino Templo a massikkul si bambangug. ¹⁰ Wasin sikkulannanino bambangug sino dolam, makkararimpayino odduwer a tolay sino lasin.

¹¹ Kaka'meng kelanga nappaddeno angheli Afu Dios sikwana a aggata'dag sino padiwananneno assikkulanda si bambangug. ¹² Nala'gati Zacarias sin initana e nakatalawingke. ¹³ Udde sinapitino anghel si, "Ammeka mattalaw, Zacarias, se diningngaggi Diosino kararangngu. Mana'nga i Elisabet a atawam si lalaki, e

ingnganannuna si Juan. ¹⁴ Maanggangkayungkena, e oddu kappeneno tolayira a maanggam gafu sino keyanakanna, ¹⁵ se napatyingkena so anngita i Afu Dios. Maawag si ammenangkena minum si diyuna ubas onnu korwana kabbok, se sino liyena kepaya meyanak, anenneno Espirituwi Dios sikwana. ¹⁶ Odduneno bafulunnuwera a gakagaka i Israel* a pulinna ki Dios a Afura. ¹⁷ Mauntana sino dundunanni Afu Dios a Kristo. Inona pannakadamana, kakunnenno pannakadama a neya'deno Espirituwi Dios ki Elias a gumalabbun si'in. Pakkapakakolinnera a matatama sino passasarombatanda, e pulinna kappayino nammayira ki Dios sikwana takesi mekunnenno nakanda sino naggaddangngira a tolay. Antuneno akwanna takesi maddadanino tolayira sino gumamwanganino Afura.”

¹⁸ Wasinoy, sinapiti Zacarias sino anghel si, “On, udde ansangku mangammu si makwa yan a lakayakun anna bakattinnino atawak?”

¹⁹ Sinapikkappayino anghel si, “Ikkanaki Gabriel a masserbi ki Dios, e antuweno nanundun sikwaka mipakaammu sitawa nalawara damag sikwam. ²⁰ Udde gafu se ammem kuruwannino sinapikku, ammekana makadamit kiyad sino awa makwenay. Se gakkuruwingke a meyakkuwino sinapikku nu mada'nganeno awa piniliyi Dios.”

²¹ Wasinoy, ino tolayira sino lasin, taronandeno pallawananni Zacarias, e nakka'bawira se nabayingke sino unangngeno Templo. ²² Wasin nallawan, ammenan makadamit. Antuweno naammuwanda si aneno nepaita i Dios sikwana sino unangngeno Templo. Gafu se ammenan makadamit, senyappelangino akkitatab-bangnga sikwara.

²³ Wasin nasinduwennino batangngi Zacarias sino Templo, kasena nuli sey lubbunda. ²⁴ Ammena nabayag e nabussiti Elisabet a atawana, e lima dakka ammena nallawalawan sino balera. ²⁵ Kunna sino nakanakamma si, “Gakkuruwa inalla'ngaki Afu Dios. Se inarineno neyatatallangku sino tolayira gafu sino awana abbingku.”

Ino Nelabbunanino Keyanakani Jesus

²⁶ Wasin annamma dakkinnino bussiti Elisabet, dinunduni Diosino anghelna a i Gabriel sey Nazaret a tata a lubbun sino probinsiya a Galilea. ²⁷ Se aneno nepesapi'na sino tata a balatanga ammena kepaya nasenggera neturatuwa meatawa ki Jose a gaka i Ari David. I Maria ino nganna. ²⁸ Inangngino anghel sikwana, e sinapi'na si, “Maangangka nad, se inalla'daka i Dios, e imutandaka.”

²⁹ Nakungkulino nakammi Maria sino sinapitino anghel, e pakadadandammanna nu sanneno anggamma sapitan. ³⁰ “Ammeka mattalaw, Maria,” kunnino anghel sikwana. “Se inalla'daka i Dios. ³¹ Mabussikkana, e lalakiyeno iyana'ngu, e nganannuna si Jesus. ³² Napatingnga e maingngananna si Abbingi Dios a Kapatayan. Pabbalina kappayi Dios si ari a kakunna i Ari David a gagginafuna si'in, ³³ e antuneno matturay sino tolenera a gakagaka i Jacob si makkikiyad. Awaningkena pakkiyaranneno patturayanna.”

³⁴ Wasinoy, sinapiti Maria sino anghel si, “On, udde ansanna a makwa yaw, a awangkepaya nanengged sikwak?”

³⁵ Sinabbino anghel si, “Umangnga sikwamino Espirituwi Dios, e gafu sino pannakadamana, makweno sinapikku. Antu gafuna, nadiosanneno iyana'ngu e maingngananna si Abbingi Dios. ³⁶ Dandammannuwi Elisabet a wayima kunda si lupat. Massiki bakattin, nabussikkepay, e annamma dakkinnino busi'na a lalaki. ³⁷ Se awana amme dama a akwani Dios.”

³⁸ Antuweno sinapiti Maria si, “Ayawaka aripanni Afu Dios. Makwa nad sikwakino sinapi'nu.” Wasinoy, inanawinnino anghel.

* **1:16** 1:16 I Israel, tata a angani Jacob a gagginafuna Judyu, e antu gafuna, ino gakagakana Israel a sapitanna sitaw, anggamma sapitannino ammina Judyuwera.

Ino Naddorawani Maria Ki Elisabet

³⁹ Ammena nabayag, ginikkati Maria e nakkangkama inang sino tata lubbun sino kakuluran sey Judea ⁴⁰ a agyananda Zacarias. Wasin ginamwang sinay, sinallung sino balera, e nappakaammu ki Elisabet sino ginamwanganna. ⁴¹ Anningngallangi Elisabet sino damiti Maria, nanikkarino kalu'bit sino kuyungnga anna inangngino Espirituwi Dios sikwana, ⁴² antuweno nekokwana a sinapit si, "Ikkeno binindisiyonani Dios amma sino ammina bafabbay, e bindisiyonanna kappayino kalu'bita iyana'nguna! ⁴³ Sanneno katolek ta inangka maddoraw sikwak, ikka a ineno Afuk? ⁴⁴ Se anningngaggu langino dami'nu, nanikkarino kalu'bit sino kuyungku gafu sino aangamma. ⁴⁵ Nagasakka se kinurunggu si meyakkuruwino sinapiti Afu Dios sikwam."

Ino Naddayawani Maria Ki Dios

⁴⁶ Wasinoy, sinapiti Maria si, "Dayawangkungke i Afu Dios, ⁴⁷ e nappelalotino aangangu gafu sikwana a mangisalak sikwak, ⁴⁸ se dinandandaka abba fawa aripanna. Antuweno mangiyafu sito ingkein, sapitannino amminira a tolay si nagasatak ⁴⁹ gafu sino kakka'bawa inangweno mannakadama a Dios sikwak. Awana kakunnaneno kedayawanna. ⁵⁰ Minangkallak sino amminira a tolaya miyatal sikwana mangiyafu sino pappalungu wera kiyad sino gakagakarera. ⁵¹ Ipaitaneno pannakadamana sino akwana, se affutanneno natansitira a tolaya miyantaw sino baggira. ⁵² Ariyanneno pannakadameno matturayira e iyantoneno abba fawira a tolay. ⁵³ A'danneno mekakallakkira sino ammina nalawara awanda, udde ino bafa' nanggira, paanawannera a kamakama'da pelang. ⁵⁴ Duffunandetama tolena a gakagaka i Israel, se aggadandammanneno nekarina sin gagginafutamira. ⁵⁵ Se akwanneno nekarina ki Abraham a allakkanna annino gakagakanera si makkikiyad."

Antuweno sinapiti Maria a naddayaw ki Dios.

⁵⁶ Nakiyayani Maria sikwara Elisabet si talluwa dakkag, kasena inanaw sey balera.

Ino Neyanakani Juan A Gumabawtisar

⁵⁷ Wasin nada'ngeno panakani Elisabet, lalakiyeno neyana'nga. ⁵⁸ Wasin naam-muwanino kalubbunandera andino wawwayirereno dokalla allakki Dios sikwara, maangammira kappay.

⁵⁹ Wasin walu awinnino kalu'bit, a antuweno pakkugitanda sikwana, nakkakaram-pattira ammin. Angganda a ingnganan sino nganino amana a i Zacarias, ⁶⁰ udde kunnino inana si, "Bakkan. I Juanino pingngantam sikwana."

⁶¹ "On, udde awana wayiyu si mingngan si kunnayan," kunnino tolayira sikwara. ⁶² Antuweno sinengyattanda i Zacarias ta ammunda nu sanneno angamma a pingngan sino kalu'bit. ⁶³ Naranggi Zacarias si panurakkanna, e ino netura'nga, "Juanino anganna." Nakka'baw amminino naganira sinay. ⁶⁴ Kaka'meng kelanga nakadamiti Zacarias, e nedandayona i Dios.

⁶⁵ Nakka'baw amminino kalubbunandera, e naddinmag inaya nakwa sino ammina lubbun sino kakuluran sey Judea. ⁶⁶ Ammina naningngag, aggadandammandenay e kunda si, "Sannadeno pabbalinannenaya kalu'bit?" Se maiten si anen sikwaneno pannakadama i Dios.

Ino Nelabbuni Zacarias

⁶⁷ Wasinoy, naa'dani Zacarias sino Espirituwi Dios, e nallabbuna nassapit si,

⁶⁸ "Dayawantami Dios a Afutama gakagaka i Israel, se umang sitawa manuffun anna manubbut sikwatama tolena. ⁶⁹ Se dundunanneno mannakadama a mangisalak sikwatam a antuweno gaka i Ari David a aripanna. ⁷⁰ Antu kappayino

nekarina a nepasapit sino nadosanira a gumalabbunna si'in, ⁷¹ sin nassapitanda si isala'detam sino kalingatamira anda sino ammina makkababannag sikwatam. ⁷² Antuweno keyakkuruwanneno sinapi'na sino gagginafutamira a allakkannera, annino pipaitanna si akwanneno netulangnga sikwara. ⁷³ Se nassapata ki Abraham a gagginafutam si ⁷⁴ isala'detam sino kalingatamira takesi ammetam mattalawa masserbi sikwana ⁷⁵ anna takesi nadosanetam anna naggaddang sino angngitana sito katoletam.

⁷⁶ "E ikka paya abbingku, ikkaneno maingnganan si gumalabbuni Dios a Kapatiyan, se mauntaka sino Afutam ta idadannuweno tolayira sino gamwanganna. ⁷⁷ Ituldumma sikwara si isalakanira i Dios gafu sino kapakomanino liwa'da. ⁷⁸ Se naallakkingke i Dios a Afutam. Antu gafuna, aneno dundunanna a maggabwat sey langita misalak sikwatam. Ino gamwanganna, meyamparig sino lattakanna sinag si gigi'bat, ⁷⁹ se nu gumamwang, waldandetama tolaya ana si lammuka mattalawa matay, e tulduwandetam sino akwantammad takesi massiyana'ngeno nakantam."

Antuweno nelabbuni Zacarias.

⁸⁰ Wasinoy, dinokkallino abbingnga, e nattuyaggino angngurungnga ki Dios. Wasin dokallin, inang nagan sino kalolowat kiyad si nada'ngeno tiyempowa piyafuwanna a manuldu sino kasittolenera a gakagaka i Israel.

2

Ino Neyanakani Jesus (Mat. 1:18-25)

¹ Sinoya tiyempo, netunino Emperadorna Roma a i Augusto si mappalista amminino tolayira a iturayanna. ² Iyawa palunguwa nappalstanda sino tolayira, nakwa sin i Kirenio ino gubernador sey Siria. ³ Antu gafuna, inang amminino tolayira a mappalista sino lubbuna nagananino gagginafurera si'in.

⁴ I Jose pay, ginikkata naggabwat sey Nazaret a lubbunna Galilea a inang sey Betlehem a lubbunna Judea, se antuweno lubbuni Ari David si'ina gagginafuna. ⁵ Nebulungkappayi Maria a neturatuwa atawanna a umang mappalista. Gapapanakin sin inangganda, ⁶ e wasin agyaniran sinay, nada'ngennino tiyempona a manak. ⁷ E neyana'ngeno parutara abbingnga a lalaki. Bina'battanna si lampin, kasena nepaidda sino lutungnga aggayam, se awaninna pagyananda sino balaya paffunduwanda nad.

Ino Nappaddanino Anghelira Sino Gumaindaggira Si Karnero

⁸ Sinoya gafi, agyanino tolayira sino pastowa mindag sino karnerorera. ⁹ Kaka'meng kelanga nappaddeno tata a angheli Afu Dios sikwara, e nawaldanira sino kilikili'nen kinalawari Dios. E nakatalawirangke. ¹⁰ "Ammekayu mattalaw," kunnino anghel sikwara. "Se inangngak sitawa mipakaammu sikwayu sino nalawara damaga mappaanggam si ammina tolay. ¹¹ Se sito gafi, neyanak sey lubbuni Ari David ino mangisalak sikwayu, a antuweno Kristo* a Afutam. ¹² Kunnayawino pangammuwandaw si gakkuruwino sinapikku. Sumpalandoneno kalu'bita naba'battan si lampina nepiddara si lutungnga aggayam."

¹³ Wasinoy, nappaddeno odduwera a anghela naggabwat sey langit, e nedandayora i Dios a sapitanda si,

¹⁴ "Madandayawi Dios sey langit, e nasiyana'ngeno nakammino tolayira sito lubagga mappaanggam sikwana."

¹⁵ Wasin nuliyeno anghelira sey langit, natatarabbanino gumaindaggira si karnero si, "Umangngetam sey Betlehem ta itantamino nakwa sinaya nepakaammuwi Afu

* **2:11** 2:11 Ino Kristo sino dami'na Griego, antu kappayino Mesias sino dami'na Judyu. Ino anggamma sapitan, ino dinotukani Dios a matturay.

Dios sikwatam.” ¹⁶ Wasinoy, nakkangkamira a inang, e sinumpalandara Maria anni Jose, e initarenno kalu'bita nepaiddara sino lutungnga aggayam. ¹⁷ Wasin initarenno kalu'bit, netuldurenno sinapitino anghel sikwara mappeafu sikwana. ¹⁸ Nakka'baw amminino naningngaggira sino sinapitino gumaindaggira. ¹⁹ E i Maria, neuluna ammin inaya nakwa, e aggadandammanna.

²⁰ Wasinoy, nanawinnino gumaindaggira sey pasto. Nakakkantera a naddayaw ki Dios gafu sino initara anna diningngadda, se nakwa amminino sinapitino anghel sikwara.

Ino Ningngananda Ki Jesus

²¹ Wasin walu awnanino kalu'bit, nepakugi'da e iningngananda si Jesus, se antuweno sinapitino anghel sikwara liyena a neluwaring.

Ino Niyangnganda Ki Jesus Sino Templo

²²⁻²⁴ Wasin nada'ngeno awa panuntulanda nad sino netunino lintiyi Moises† mappeafu sino bawuwa nanak, inanda Jose anni Maria sey Jerusalem ta umanda iwa'lat ki Diosino sinapit inaya lintiya adwaggiya funay onnu adwaggiya ubbunna kalapati. Neyangkalinda kappayino kalu'bit ta idutunda ki Afu Dios. Se ino kappay neturak sinaya lintiyi Afu Dios, kunna si, “Maawa medutung ki Afu Diosino ammina parutara abbinga lalaki.”‡

²⁵ Agyanino tata lakay sey Jerusalem a mingngan si Simeon. Naggaddangnga tolay anna natalanggadda manuntul sino lintiyi Dios. Aggataronanneno Kristo a nekariyi Dios a mangisalak sino bafulunna a gakagaka i Israel. Ana sikwaneno Espirituwi Dios. ²⁶ E nepakaammuwenno Espirituwi Dios sikwana si ammena matay kiyad si maitaneno Kristo a nekariyi Dios a gumamwang. ²⁷ Sinoya aw, nefuyutino Espirituwi Dios i Simeon a umang sino Templo. Antu gafuna, wasin niyangnganino mapparanakira i Jesus sikwana sino Templo ta akwandeno netunino lintig mappeafu sikwana, agyaninni Simeon sinay. ²⁸ Inappaneno kalu'bit e naddayaw ki Dios a nassapit si,

²⁹ “Afu, massiki nu matayakuna aripannu, se nassiyankinnino nakangku. Se sitoya, neyakkuruwino nekarim sikwak, ³⁰ se initakunnino dinundunnuwa mangisalak sino tolayira, ³¹ ino nedadannuwa maammuwan ammina tolay.

³² Antuweno kunnangke sirwata mawwaldag sino nakammimo bakkannira a Judyu ta maammuwandeno kesalakanda. E antu kappayino kadayawammiya gakagaka i Israel.”

³³ Nakka'bawino mapparanakira i Jesus gafu sino sinapiti Simeon mappeafu sikwana. ³⁴ E binindisiyonanira i Simeon, kasena sinapit ki Maria si, “Iyawa abbingngu, dinotukani Dios, e gafu sikwana, odduna sikwatama gakagaka i Israel a mesalakan, udde oddu kappena sikwatama madaral gafu se ammera kuruwan. Se antuneno kunnangke senyala mangipaita si mesalakanino tolayira, udde odduneno makkontara sikwana. ³⁵ Gafu sino akwanda sikwana, maammuwanino ana sino nakammimo tolayira. E ikka a inana, malowingkeneno nakammu gafu sino akwanda sikwana a kunnangke nasuduk si nataramma saset.”

³⁶ Agyangkappay sinayino gumalabbun a tata a bakatta mingngan si Ana a abbingi Fanuel a gaka i Aser. Pitu runa naddi'nera annino atawana, ³⁷ kasena nabalu, e kasamafulu e appata runnan. Kanayuna inang sino Templo, se aw anna gafi, naddayaw ki Dios a makkararag anna mallantanga mangngan. ³⁸ Sinoya oratta aggedamadamikpepayi Simeon sikwara Jose, inara'niyi Ana sikwara, e nappasalamat

† 2:22-24 2:22-24 Ino lintiya netulduwi Dios ki Moises, sinapi'na si nu manakino bafay si lalaki, mebilang si nadakkut si appatafuluwa aw. Nu masindu inay, miyangngad si ubbunna karnero onnu mammanuk sino Templo ta iya'dana sino padi takesi sikkulanna a iwa'lat ki Dios. Kasena mebilang si nadalusino bafay. ‡ 2:22-24 2:22-24 Exodo 13:2

ki Dios sino initana. E nangiyafu sinoy, nassapit mappeafu sino kalu'bit sino amminira a tolaya aggtarongkappay sino kesalakanda a gakagaka i Israel.

Ino Nuliyanda Jose Sey Nazaret

³⁹ Wasin inangwenda Jose anni Maria ino ammina sapitannino lintiyi Afu Dios, nuliya sino lubbunda a Nazaret sino probinsiya a Galilea. ⁴⁰ Dinokalli Jesus a natuyag e nappelalotino kinalaingnga, se dinuffunani Dios.

Ino Nabattangani Jesus Sino Templo

⁴¹⁻⁴² Wasin karadwennino runi Jesus, nebulun sino mapparana'ngera a inang sey Jerusalem, se gagangera a kadda run, umangngira makifiyesta sino fiyestana La'wutan.

⁴³ Wasin nasinduwennino fiyesta, ginikka'da Jose a muli sino lubbunda, udde nabattangi Jesus sey Jerusalem a ammera inammu, ⁴⁴ se aridda si nebulun sino korwanira a bafulundera. Tata si awdana nallakad, kasera naammuwan si awan, e nebebu'da sino wawwayirera andino inammurera. ⁴⁵ Gafu se ammera sinumpalan, nuliya sey Jerusalem takesi tufukanda sinay.

⁴⁶ Wasin mekatallu awin, sinumpalanda i Jesus sino Templo a nakituttud sino mamnesturuwerana lintiya maddingngag anna mabbababebut sikwara. ⁴⁷ Nakka'bawira ammina naningngag sikwana gafu sino kinalaingnga a manombat sikwara. ⁴⁸ Nakka'bokappayino mapparana'ngera a nita sikwana sinay, e sinapitino inana si, "Abbingku, mayan kunnenayino inangwam sikwami? Naddararangkam- ingke anni amama miintufuk sikwam."

⁴⁹ "Mayan a'intufukandak? Ammeyu kad ammu si maawa agyanak sito balayi Amak?" netabbi Jesus. ⁵⁰ Udde ammera naawatanino anggama sapitan.

⁵¹ Wasinoy, nebuluni Jesus sikwara a nuli sey Nazaret. Kinurungnga amminino panggamanda. E ino inana, aggadandammanna ammin inaya nakwa. ⁵² I Jesus, dinokal e nadadaggananino kinalaingnga. Nan-aanggammi Dios sikwana, kunna kappay sino tolayira.

3

Ino Nanulduwani Juan A Gumabawtisar (Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Wasin kadwafuluwen si lima a runino patturayani Emperador Tiberio, i Poncio Pilatoweno gubernador sey Judea. I Herodesino matturay sey Galilea, e ino kola'nga a i Felipe ino matturay sey Iturea anna sey Traconite. I Lisaniasio matturay sey Abilene. ² Ino afafuwerana padi sinoya tiyempo, da Anas anni Caifas.

Sinoy kappaya tiyempo, agyanino sinapiti Dios ki Juan a abbingi Zacarias sin nagananna sino kalolowat, ³ e neyafunana nanuldu. Inang sino tolayira sino nassalidammanga wawwanga Jordan, e sinapi'na sikwara si, "Iboboliyu naddino liwa'dawira e mappabawtisarkayu takesi pakomani Diosino liwa'daw." ⁴ Inaya inangwa i Juan, antuweno neyakkuruwanino neturakki Isaias a gumalabbun si'ina kunna si,

"Ananeno mikulakulawu sey kalolowata massapit si, 'Idadandawino lakarannino Afuyuwa gumamwang takesi nalawanneno dalana pallakaranna. ⁵ Ino nad akwandaw, tabbunandaw ammina alungung anna passimpandaw ammina kulud anna mukag. Nu wara nalliku, paggaddangandaw anna pallawaran- dawino narakkat sino dalan ⁶ takesi ammina tolai, itandeno dundunanni Dios a mangisalak sikwara.' ""*

* 3:6 3:6 Isaias 40:3-5

⁷ Odduweno tolayira a inang ki Juan a mappabawtisar. Sinapi'na sikwara si, "Mayan umangkayuwa massalasangkun sitaw? Inyeno nassapit sikwayu si meli'wakayu sino kastiguwi Dios nu mabawtisarangkayu?" ⁸ Ammena dama, nu ammeyu abbu ipaita sino aggangwayu si gakkuruwa neboboliyuweno liwa'daw. Ammeyu kappay sapitan si meli'wakayu sino kastiguna se i Abrahamino gagginafuyu, se massiki iyawira a batu, dama i Dios a pabbalin si gakagaka i Abraham. ⁹ Inona kastiguwi Dios sikwayu, meyamparig si wataya nedadana paggabba si kayu, e kadda kayuwa ammena mammunga si nalawad, mefungalla magabba e masikkulan."

¹⁰ Antuweno nabbebutino tolayira ki Juan a nassapit si, "Sanna antuweno akwammi?"

¹¹ E sinabbangnga si, "Kunnayawino nalawara akwandaw. Nu wara adwa si barawasiyu, iya'dayu naddino tata sino awana akwana. Kunna kappay nu wara akkanandaw, a'dandonaddino awana akkananna."

¹² Agyangkappayino gumattukiyera si buwita inang mappabawtisar, e sinapi'da si, "Afu mesturu, sanna payino nalawara akwammi?"

¹³ "Ammekayu mattuki si sopra sino fustuwa paganino tolayira," netabbangnga sikwara.

¹⁴ Agyangkappayino sindaluwera a nabbebut sikwana si, "Ikkami mappaye, sanneno nalawara akwammi?"

Sinapiti Juan sikwara si, "Ammeyu tantalawannino massiki sanna a tolay onnu massisiriya midarum sikwara ta appandawino pira'da, nu ammekayu lud maanggam sino swelduyu."

¹⁵ Gafu sino netulduwi Juan, minnanamengkeinnino tolayira si malana gumamwangino Mesias, e kunda sino nakanakanda si, "Antuwen nakuyino Kristo a aggataronantam."

¹⁶ Udde kunni Juan sikwara si, "Aneno napatig amma sikwaka mepatali. Massiki ino muttad sino gakanneno sapatu'na, ammek meannunga mangwa gafu sino kinapatingnga. Bawtisarantakayu pelang si danum, udde bawtisarannakayuna sino Espirituwi Dios anna si afuy. ¹⁷ Antuneno mangukum sino tolayira. Meyamparig si tolaya aneno miyawa pitta'ma sino apaya naaggik. E ino nabbagat, iyalangnga, udde ino pittapanna, itakkumma sino afuya ammena maaddap."

¹⁸ Kunnenayino sinapiti Juan sino tolayira, e oddu kappaya netulduna sikwara sino nibanyanna sino nalawara damag sikwara. ¹⁹ Nebuyana kappayi Gubernur Herodes gafu sino namulattanna ki Herodias a ataweno kola'nga andino korwana narakkatta inangangwana. ²⁰ Antuweno nada'ngeno tiyempowa nepabaluri Herodesi Juan, e nadaggananinnino liwa'na.

Ino Nappabawtisarani Jesus

(Mat. 3:13-17; Mar. 1:9-11)

²¹ Sin ammena kepay nabaluri Juan, odduweno tolaya binawtisaranna, e nappabawtisar kappayi Jesus. Wasin makkararaggepay sinay, kaka'meng kelanga nabukkatanino langit, ²² e naddassino Espirituwi Dios sikwana a kunnangke kalapati. E agyanino naddamit sey langita nassapit si, "Ikkeno Abbingkuwa iiddukangku, e maanggamakungke gafu sikwam."

Ino Gagginafuwera I Jesus

(Mat. 1:1-17)

²³ Wasin nangiyafuwani Jesus a manuldu, mattallufuluwennino runna. E nebi-langino tolayira si antuweno abbingi Jose. I Jose ino abbingi Eli a ²⁴ abbingi Matat. I Matatino abbingi Levi a abbimpayi Melki. I Melkiyeno abbingi Jane a abbimpayi Jose. ²⁵ I Jose ino abbingi Matatias a abbimpayi Amos. I Amosino abbingi Nahum a abbingi Esli a abbimpayi Nage. ²⁶ I Nage ino abbingi Maat a abbingi Matatias a

abbingi Semei a abbingi Jose a abbimpayi Juda. ²⁷ I Judeno abbingi Joana a abbingi Resa a abbingi Zorobabel a abbingi Sealtiel a abbimpayi Neri. ²⁸ I Neriyeno abbingi Melki a abbingi Adi a abbingi Cosam a abbingi Elmodam a abbimpayi Er. ²⁹ I Erino abbingi Josue a abbingi Eliezer a abbingi Jorim a abbingi Matat a abbimpayi Levi. ³⁰ I Leviyeno abbingi Simeon a abbingi Judas a abbingi Jose a abbingi Jonan a abbimpayi Eliakim. ³¹ I Eliakimino abbingi Melea a abbingi Mena a abbingi Matata a abbingi Natan a abbimpayi David. ³² I David ino abbingi Jesse a abbingi Obed a abbingi Boaz a abbingi Salmon a abbimpayi Naason. ³³ I Naasonino abbingi Aminadab a abbingi Aram a abbingi Arni a abbingi Esron a abbingi Fares a abbimpayi Juda. ³⁴ I Judeno abbingi Jacob a abbingi Isaac a abbingi Abraham a abbingi Tare a abbimpayi Nacor. ³⁵ I Nacorino abbingi Serug a abbingi Ragau a abbingi Peleg a abbingi Heber a abbimpayi Selah. ³⁶ I Selahino abbingi Cainan a abbingi Arfaxad a abbingi Sem a abbingi Noe a abbimpayi Lamec. ³⁷ I Lamecino abbingi Matusalem a abbingi Enoc a abbingi Jared a abbingi Mahalaleel a abbimpayi Cainan. ³⁸ E i Cainanino abbingi Enos a abbingi Set a abbingi Adam a abbimpayi Dios.

4

Ino Nanalodawani Ofagga Nanutungung Ki Jesus

(Mat. 4:1-11; Mar. 1:12-13)

¹ Wasin inanawi Jesus sino wawwanga Jordan, aneno Espirituwi Dios sikwana e antuweno nifuyut sikwana a inang sino kalolowat. ² Nagyan sinay si appatafuluwa aw anna gafi e dinalodawi Ofagga sinutungungan. Awaningke nangapangngan sikwana sinoya tiyempo, antuweno nabisiningke. ³ Wasinoy, sinapit i Ofag sikwana si, “Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, sapitannu sitawa batu ta mabbali si maakkan.”

⁴ Udde sinombati Jesus si, “Ino neturakka sapiti Dios, kunna si, ‘Bakkampelanga maakkanino ikabiyangnga tolai.’ ”*

⁵ Waso kunnenoy, nefuyuti Ofaggi Jesus si ata'nanga kulud, e si takimmatan, nepaita sikwaneno ammina patturayan sito lubag. ⁶ E sinapiti Ofag si, “Iya'dak sikwamino kalintiyana matturay sino ammin inay takesi akwamino kinaba'nanda, se neya'da ammin sikwak, e damaka iya'da kappay sino massiki sanna a anggangkuwa panga'dan. ⁷ Maddayoka mantu sikwak ta akwam ammin.”

⁸ Udde sinombati Jesus si, “Kunnino neturakka sapiti Dios si, ‘Dayawandonaddi Dios a Afuyu, e antu nabelangino passerbiyandaw.’ ”†

⁹ Wasinoy, nefuyuti Ofaggi Jesus sey Jerusalem, e nepata'dangnga sino kata'nangana partineno Templo, e sinapi'na si, “Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, mallattuka taw, ¹⁰ se ino neturakka sapiti Dios, kunna si, ‘Tunanni Diosino anghelnera ta imutandaka. ¹¹ Tampayandaka takesi ammeke makalowan, massiki ino takkim, ammena mabiyaran si batu.’ ”‡

¹² Udde sinombati Jesus si, “On, udde kungkappayino neturakka sapiti Dios si, ‘Ammemmad dalodawanni Dios a Afum.’ ”§

¹³ Wasin inangwen ammini Ofaggino damana a panutungung ki Jesus, inanawanna ta mattaron si korwana tiyempona.

Ino Nangiyafuwani Jesus A Nanuldu

(Mat. 4:12-17; Mar. 1:14-15)

¹⁴ Waso kunnenoy, nulyi Jesus sey Galilea a ana sikwaneno pannakadameno Espirituwi Dios. Naddinnamino mappeafu sikwana sino ammina lulubbun sinay. ¹⁵ Nanuldu sino sinagogarera, e naddayaw ammina tolai sikwana.

* 4:4 4:4 Deuteronomio 8:3 † 4:8 4:8 Deuteronomio 6:13 ‡ 4:11 4:11 Salmo 91:11-12 § 4:12 4:12 Deuteronomio 6:16

*Ino Amme Nanguruwanino Kalubbunani Jesus Sikwana
(Mat. 13:53-58; Mar. 6:1-6)*

¹⁶ Wasinoy, inang sey Nazaret a antuweno lubbuna naddokallanna. Wasin nada'ngeno awna agginwangana Sabadu, inang sino sinagoga, se antuweno gaganena. E natta'dagga mibasa sino sapiti Dios. ¹⁷ Neya'dara sikwaneno nalukuta neturakkanino nepeturakki Isaias a gumalabbun si'in. Bino'liyanna e sinumpalanna yawa neturakka kunna si,

¹⁸ “Ana sikwakino Espirituwi Dios, se piniliraka umang manuldu sino nalawara damag sino mekakallakkira. Dinundundaka mangipakaammu sino balurira si mallawanirana, ino lappattira, makaiterana, andino madyatanira, maduffunanirana, ¹⁹ takesi mepakaammu si ammina tolaya nada'ngennino tiyempowa pipaitani Dios sino alla'nga sikwara.”*

²⁰ Wasin nasinduwi Jesus a nibasa sinay, iluku'na kappayino turak, neyulina sino nanga'da sikwana, kasena nattuttura nanuldu, e aggitan amminino tolayira sinay.

²¹ Sinapi'na sikwara si, “Inaya neturakka sapiti Dios a nebasak, meyakkuruwin sito ingkeina aggadingngaggayu kepay sito sapitangku.”

²² Dinayaw amminino tolayira e nakka'bawira sino kinalawanneno sinapi'na. E kunda si, “Bakkangkad yanino abbingi Jose?”

²³ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Ammuk si sapitandaw sikwak yawa palanut, ‘Doktor, agasannu abbuweno baggimungkepay,’ a ino anggandawa sapitan, akwangku nad sito lubbuntamino kakka'bawa dingingngaddawa inangwak sey Capernaum.”

²⁴ E netuluy kappayi Jesus a sinapit si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, awana gumalabbun si medayaw sino lubbunnangkepay. ²⁵ Dandammandonaddino nakwa sin tiyempowi Elias. Awaningke uran sito Israel si kappata run si gadwa, e dokallino bisin si palulubbun. Odduweno kakallakkira a balu sito lubbuntam sinoya tiyempo, ²⁶ udde bakkanna ireno nanundunani Dios ki Elias a duffunan, nu ammena lud dinunduna nanuffun sino tata a baluwa taga-Serepta sino sakopanna Sidon a bakkanna kalubbunantam. ²⁷ Kunna kappayino nakwa sin tiyempoweno gumalabbuna i Eliseo. Odduweno tolayira sito Israel a nakkutal, udde awana nepabbattunoyna sikwara. I Naaman pelanga taga-Siria ino nepabbattunoyna.”

²⁸ Nappelalotino bungutino ammina tolayira sino sinagoga sin naningngagganda sinay. ²⁹ Natta'daggira ammin, ginafu'da i Jesus, e nelawanda sino lubbun. Neyanda sino munsu'ngeno kulura agyananino lubbunda se angganda a itu'yud sino dabbak.

³⁰ Udde nallakari Jesus sino nallalatanda e inanaw.

*Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espiritu
(Mar. 1:21-28)*

³¹ Wasinoy, inangngi Jesus sey Capernaum a tata a lubbun sey Galilea. Inang nanuldu sino tolayira sino sinagoga sino awna agginwangan. ³² E nakka'bawira sino annulduna, se melasin sino sapitanna si aneno kalintiyanna a manuldu.

³³ Agyanino lalaki sinaya naunaggan si narakkatta espiritu, e nakkulawuwa nassapit si, ³⁴ “Sanna ma'lurino gakkannu sikwami, Jesus a taga-Nazaret? Ginamwangka kadda manaral sikwami? Ammutakan. Ikkeno Abbingi Dios a awana liwa'na.”

³⁵ Udde “Suminakkan!” kunni Jesus sino narakkatta espiritu. “Anawannun yana tolay!” E iletwarino narakkatta espirituweno lalaki sino nara'langanino tolayira, kasena inanawana ammena inansa.

³⁶ Nakka'bawira ammin, e nattatarabbira a nassapit si, “Sanna lang man-nakadameno sapi'na? Se massiki ino narakkattira a espiritu, aneno turena

* 4:19 4:19 Isaias 61:1-2

anna pannakadamana a massapit si umanawira, e manawiran.”³⁷ Gafu sinoy, naddinnamino mappeafu ki Jesus si ammuna palulubbun sinay.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Odduwera A Tolay

(Mat. 8:14-17; Mar. 1:29-34)

³⁸ Wasinoy, inanawi Jesus sino sinagoga e inang sino balera Simon. Wasin ginamwang sinay, nappelalotino babannangngeno katuwangani Simon a bafay, e sinapi'da sikwana ta duffunanna. ³⁹ Inara'niyi Jesus sino iddana e sinapi'na si maari naddino babannangnga. E naariyen gakkurug, e ginabwatino bafay e pinakkannera.

⁴⁰ Wasin sumallappinnino sinag, neyangngino tolayira ki Jesusino ammuna matakit si massiki sanna a takit. Inappanganneno kadda tata, e nabbattunoyira. ⁴¹ Nepaanona kappayino narakkattira a espiritu sino odduwera a tolaya nunagganda. E sin umanawanda, nakkulawuwer a nassapit si, “Ikkeno Abbingi Dios.” Udde inallangngannera ta suminakkira, se ammura si antuweno Kristo a dinunduni Dios.

Ino Nanulduwani Jesus Sino Sinagogarera

(Mar. 1:35-39)

⁴² Wasi marrifarifad si kadarama'na, inanawi Jesus sinaya lubbun e inang sino awana matotolena. Antuweno inang inintufukino tolayira, e wasin sinumpalanda, inaranda si ammuna nad umanaw sino lubbunda. ⁴³ Udde sinapi'na si, “Maawag si itulduk sino korwangkappaya lubbunino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, se antuweno gafuna a dinundundak.” ⁴⁴ Antuweno nannodoyuwa inang sino lulubbunna Judea a nanuldu sino sinagogarera.

5

Ino Nayani Jesus Sino Palunguwa Adalannera

(Mat. 4:18-22; Mar. 1:16-20)

¹ Wasin tata si aw, aggata'daggi Jesus sino dappi'na bebaya Genesaret a manuldu sino sapiti Dios, e inaribumbunganino odduwera a tolay se angganda a dingngaggan.

² Inita i Jesusino adwa a abang sino dappi'na bebaya inanawanino gumattafukulira a inang nunab sino tafukulda. ³ E natakay sino tata a abanga akwa i Simon, e inarangnga ki Simon ta paroyunna si bissang sino dappit. E nattuttura nanuldu sino tolayira.

⁴ Wasin nasinduwa nanuldu, sinapi'na ki Simon si, “Palitannuweno abangngu sino agyananino ata'nanga danum ta itakkuddawino tafukuldaw.”

⁵ “On, Afu,” kunni Pedro, “udde nappaawkamiya nanafukul, e awaningke a naap-pami. Udde nu antuweno sapitannu, itakkummi kappayino tafukulmi.” ⁶ Antuweno netakkudda kappayino tafukulda, e wasin nelabbedda, odduweno inappara kiyad si gapapissayino tafukulda. ⁷ E kinulafattandeno bafulundera sino tata a abang ta umandera duffunan. Inangngira e pinannureno adwera a abang si lamis kiyad si galalannaddira.

⁸ Wasin inita i Simon Pedro* inaya nakwa, namalitud sino a'langi Jesus e sinapi'na si, “Afu, anawandak, se minalliwataka tolay.” ⁹ Kunnenayino sinapiti Pedro, se nakka'bawira andino bafulunnera sino kaodduweno sinafukulda. ¹⁰ Nakka'bokappayino bafulundera sino tata a abang a da Santiago anni Juan a abbingi Zebedeo.

Wasinoy, sinapiti Jesus ki Simon si, “Ammeka mattalaw, se mangiyafu sito ingkein, ammekan manafukul si lamis, nu ammeka lud mangawis si tolay ta

* 5:8 5:8 I Simon, nginaliti Jesus si Pedro, antu gafuna, ngananda si Simon Pedro.

manguruwira sikwak.”¹¹ Antuweno wasin neya'dandeno abanda, inanawanda ammin e nebulunira ki Jesus.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Nakkutal
(Mat. 8:1-4; Mar. 1:40-45)

¹² Wasin tata si aw, agyani Jesus sino tata a lubbuna agyananino tata a lalakiya nakkutal amminino baggina. Wasin initana i Jesus, inang namalitud sino a'langnga a nakiggimallakka nassapit si, “Afu, nu anggammu, damaraka pabbattunoyan.”

¹³ Inappangani Jesusino nakkutal, kasena sinapit si, “On, angganku si mabbattunoykan. Maariyen yan kutsalnu.” E kaka'meng kelanga naariyeno kutsalna.

¹⁴ Wasinoy, netuni Jesus sikwana si, “Ammem sapitan yaw si massiki sanna a tolay, nu ammem lud umang mappaita sino padi ta itanna nu naariyennino kutsalnu. Kasem iya'da sikwaneno netuni Moises si'ina mewa'lat ki Dios takesi wara pangammuwanino tolayira si gakkuruwa nabbattunoykan.”

¹⁵ Udde massiki antuweno netunna, kumaral lullanga naddinnamino mapeafu ki Jesus. Antu gafuna, odduwengke ino tolayira a inang sikwana a maningngag sino tulduna anna mappaari sino taki'da. ¹⁶ Udde kanayuna inangngi Jesus sino kalolowat ta mittata a makkararag.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Paralitiku
(Mat. 9:1-8; Mar. 2:1-12)

¹⁷ Wasin tata si awa nanulduwi Jesus sino tata a balay, agyanino Fariseowera andino mammeturuwerana lintiya nakituttud sikwana. Naggabwatira sino palulubbunna Galilea anna Judea, mampay sey Jerusalem. Ana ki Jesusino pannakadama i Dios a mappabattunoy sino matakitira. ¹⁸ Wasinoy, agyanino ginamwangira a nabbolig si tolaya paralitiku. Kinakkapanda a itallung sino balay ta iyanda sino agyanani Jesus, ¹⁹ udde ammena dama gafu sino kaodduweno tolayira. Antu gafuna, neune'da sino ata'meno balay, inabbutandeno batuwi Jesus, kasera nepatabbafeno bolig sino a'langi Jesus sino tangngeno tolayira. ²⁰ Wasin inita i Jesusino annala'da sikwana, sinapi'na sino lalaki si, “Napakomaninnino liwa'nu.”

²¹ Wasin diningngaggino Fariseowera andino mammeturuwerana lintig inay, kunda sino nakanakanda si, “Sanneno katolena a ikunnaneno baggina ki Dios? Se bakkangkabelangi Diosino makapakoma si liwat?”

²² Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na si, “Ma, ansanna lang kunnayanino dinandandaw? ²³ Naladda ma'lura massapit si ‘Napakomanino liwa'nu’ amma sino ‘Gumabwakka ta umanokan.’ ²⁴ Udde nu kunneno, sapitangku mantuweno madyat takesi ipaitak sikwayu si ikkanakino Abbingnga Tolaya aneno kalintiyen sito lubagga mamakoma si liwat.” E sinapi'na sinoya paralitiku si, “Ino sapitangku sikwam, gumabwakka, appannu yan iddam, e umanokan.” ²⁵ E kaka'meng kelanga ginabwatino tolay sino nara'langanda ammin, inappaneno iddana, e inanawa maddandayaw ki Dios. ²⁶ E amminira a nagyan sinay, nakka'bawirangke anna nakatalaw, e naddayawira ki Dios a nassapit si, “Kakka'bawingkeno naitatam sito aw!”

Ino Nayani Jesus Ki Levi
(Mat. 9:9-13; Mar. 2:13-17)

²⁷ Wasin nasinduwenay, nallowani Jesus e initaneno gumattuki si buwita mingngan si Levi a aggatuttud sino ofisinana. “Mebulungka sikwak,”[†] kunni Jesus. ²⁸ E ginabwati Levi, inanawanna ammin, e nebulun ki Jesus.

[†] 5:27 5:27 Ino sapitanna sino dami'na Griego: “Dumandangka sikwak.” Ino anggammu a sapitan, mebulun ki Jesus si adalanna.

²⁹ Wasinoy, inangngira sino balera Levi, e odduveno nedadanna a akkananna pappagamwangnga ki Jesus. Odduwera kappayino ginamwanga gumattukiya si buwit andino korwanira a tolay, e nakikkanira ki Jesus. ³⁰ Wasinoy, ino korwanira a Fariseo andino bafulundera a mammesturuwerana lintig, binaloreno initara. E sinapi'da sino adalanira i Jesus si, "Mayan makikkan anna makiinungkayu sino gumattukiya si buwit andino korwanira a minalliwata tolay?"

³¹ Udde i Jesusino nanombat sikwara, e sinapi'na si, "Inyeno mawag si doktor, nu bakkampelangino matakit? ³² Ammek inang sitawa mayag sino naggaddangngira a tolay, nu ammena lurino minalliwatira takesi mabboboliya."

Ino Mapeafu Sino Pallantangana Mangngan

(Mat. 9:14-15; Mar. 2:18-20)

³³ Agyanino korwanira a tolaya nassapit ki Jesus si, "Ino adalanira i Juan, dayandanira a mallantanga mangngan anna makkararag, e kunna kappay sino adalanireno Fariseowera. Udde ino adalannuwera, ammera akwan, nu ammera lud mangngan anna minum."

³⁴ Sinabbira i Jesus a niyamparig si, "Nu wara makkasar, kundokad si amme makikkanino bafulunino mangatawa a inayanna? ³⁵ Udde duma'nganeno tiyempowa meanaw sikwareno mangatawa, kaserana mallantanga mangngan."

Ino Mapeafu Sino Bawuwa Tulduwi Jesus

(Mat. 9:16-17; Mar. 2:21-22)

³⁶ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Awana tolaya mappissay si bawuwa barawasi takesi iyappi'na sino dadan. Se nu antuweno akwana, darallanneno bawu, e ammena meannungino bawuwa sinnun sino keappitanna. ³⁷ Awangkappaya miyekwa si talifawu sino dadana sinan anganga gaddang, se battakanna, mesayukino tayug, anna madaral kappayino gaddang. ³⁸ Ino bawuwa tayug, bawu kappenadda gaddangino keyekwana. ³⁹ Ino tata kappay, ino nawama minum sino dadana tayug, ammena anggama sinsimanino bawu, se kunna si nalawarino dadana nawamanna."

6

Ino Mapeafu Sino Awna Aggimwangan

(Mat. 12:1-8; Mar. 2:23-28)

¹ Wasin tata a Sabadu a aggimwanganino Judyuwera, malallakadda Jesus sino aggumana namulan si trigo. E ino adalannera, nangappera sino dawana trigo, irurunda, kasera binulak e nakkanda. ² Udde naganino korwanira a Fariseo a nassapit sikwara si, "Mayan kontarandawino lintiddama kammarallino maggani sino awna aggimwangan?"

³ Sinabbira i Jesus si, "Ammeyu kad binaseno inangwa i Ari David andino bafulunnera sin nabisininira? ⁴ Sinallungi David sino balayi Dios, nangngan sino tinapaya newa'lat ki Dios a kunnino lintiya kammaralla akkanannino bakkanna padi, e na'danna kappayino bafulunnera." ⁵ E inabambutani Jesus a nassapit si, "Ikkanaka Abbingnga Tolayino ana kalintiyanna a massapit sino damana a maangwa sino awna aggimwangan."

Ino Lalakiya Pilayino Tata A Kama'na

(Mat. 12:9-14; Mar. 3:1-6)

⁶ Wasin tata kappaya awna aggimwangan, inangngi Jesus sino tata a sinagoga ta manuldu. Agyan sinayino lalakiya pilayino diwanana kama'na. ⁷ Agyangkappayino korwanira a mammesturuwerana lintig anda Fariseowera a mallakap ki Jesus nu pabbattunoyanneno lalaki sino awna aggimwangan, se mintufukira si ipaliwa'da

sikwana ta wara pidarumanda. ⁸ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na sino lalakiya pilayino kama'na si, "Gumabwakka ta umangka sito nara'langammi." E ginabwat e inang sino a'landa.

⁹ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Bebutangku sikwayu nu sanneno anggammimo lintiddama akwantam sino awna aggimwangan. Mangwetam si nalawad onnu narakkat? Misalak si tolay onnu mamapatay?" ¹⁰ Ilangalanganera ammin, kasena sinapit sino lalakiya pilay si, "So'yarannu yan kama'nu." Sino'yanna, e napiyen. ¹¹ Udde nabbungubungutingke ino mallakkappira, e nattatarabbanda nu sanneno akwanda ki Jesus.

Ino Namiliyani Jesus Sino Karadwera A Apostolna
(Mat. 10:1-4; Mar. 3:13-19)

¹² Sinoya tiyempo, nanu'duwi Jesus sino tata kulud, e nappafafiya nakkararag ki Dios. ¹³ Wasin kagigi'ba'nenoy, inayanneno adalannera, e namili si karadwa sikwara a ngananna si apostolna, se dundunannera a umang manuldu. ¹⁴ Irayawino nganganino piniliner: i Simon (a nginanna si Pedro) anni Andres a kola'nga, da Santiago anni Juan, da Felipe anni Bartolome, ¹⁵ da Mateo anni Tomas, i Santiago a abbingi Alfeo, i Simon (a ngananda si Patriota se ikaloneno lubbunna), ¹⁶ i Judas a abbingi Santiago, anni Judas Iscariote a antuneno mallaku ki Jesus.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitira
(Mat. 4:23-25)

¹⁷ Wasin naddawu'da Jesus andino apostolnera, nitturira sino nakkanafana nakkakarampattanino odduwera a adalanna andino odduwera kappaya tolaya nagabwat sey Judea anna sey Jerusalem anda sino lulubbuna Tiro anna Sidon a ara'ni sino bebay. ¹⁸ Inangngira sinay se angganda a dingngaggannino sapitanni Jesus, e ino matakitira, angganda si pabbattunoyannera. Inangkappayino naunagganira si narakkatta espiritu, e nepaanoneno inunag sikwara. ¹⁹ Amminino nagyanira sinay, anggandangkenadda appangan, se aneno pannakadama sikwana a mappabattunoy si takit. E nepabbattunoynera ammin.

Ino Nagasatira A Tolay Andino Kakallakkira
(Mat. 5:1-12)

²⁰ Wasinoy, ilangngiyi Jesusino adalannera, e sinapi'na sikwara si, "Nagasakkayuwa pobiri, se mesapakkayuna sino patturayani Dios.

²¹ "Nagasakkayuwa mabisin sito ingkein, se mabattuggayuna.

"Nagasakkayuwa mattangit sito ingkein, se makkatawakayuna.

²² "Nagasakkayu nu kababannaddakayu anna ammerakayu anggam anna iyatataldakayu anna massapitira si narakkat mapeafu sikwayu gafu sino angnguruddaw sikwaka Abbingnga Tolay. ²³ Nu kunnenayino akwanda sikwayu, maanggangkayungke nad e ilalattuyuweno aangandaw, se dokallingke ino labu'daw sey langit. Se ino akwanda sikwayu, kakunnaneno inangweno gagginafurera sino gumalabbunira i Dios si'in.

²⁴ "Udde kakallakkayuwa ba'nang, se inappayunnino mappaanggam sikwayu e awaninna innanamandaw.

²⁵ "Kakallakkayuwa mabattug sito ingkein, se mabisinangkayuna.

"Kakallakkayuwa makkatawa sito ingkein, se maloneno nakandaw e matangikkayuna.

²⁶ "Kakallakkayu nu dayawandakayu ammina tolay gafu se akwandopelangino panggammanda, se kakunnana kappayino nepaddayawino gagginafurera sino mas-sisiriya a gumalabbun si'in."

Ino Aggangantam Sino Kakkalingatamira
(Mat. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ino sapitangku sikwayuwa maningngag sikwak, anggammandonaddino kakkalingayuwera. Nalawannaggappayino akwandaw sino makkababannag sikwayu. ²⁸ Ino magged sikwayu, arangngandonad ki Dios si bindisiyonannera, e ikararandokappayino mappadyatira sikwayu. ²⁹ Nu wara manipang sino tata a paringilnu, passipangngu kappayino tafik, e nu wara mappa sino kadwatta'meno barawasim, iya'dangkappayino tata. ³⁰ A'dannu naddino massiki inya a marang sikwam, e nu wara mappa sino kukwayu, ammeyu sapitan si iyulina. ³¹ Akwandonad sino kasittoleyuweno anggandawa akwanda sikwayu.

³² "Nu ino pelang manggam sikwayuweno anggammandaw, wara kad labu'dona ki Dios? Se massiki ino minalliwatira, anggammanda payino manggam sikwara. ³³ E nu ino pelang mangwa si nalawad sikwayu ino pangwandaw si nalawad, wara kad labu'dona sinay? Se massiki ino minalliwatira, kunna kappay inayino akwanda. ³⁴ E nu ino pelang ammuyuwu miyuli sino takkawandeno patakkawandaw, wara kad labu'dona? Se massiki ino minalliwatira, patakkawandeno bafulundera se innanamanda a meyuliyeno nepatakkora. ³⁵ Ammena nad kunninoyino akwandaw, nu ammeyu lud anggamannino kakkalingayuwera, e mangwakayu si nalawad sikwara. Mappatakkokayu sikwara massiki ammeyu innanaman si iyulira. Se nu kunnenayino akwandaw, dokallino labu'daw ki Dios, e mebilangkayu si abbingi Dios a Kapatayan. Se i Dios, naallak sino narakkattira a tolay andino ammera mappasalamat sikwana."

Ino Anggukum Sino Bafuluntamira
(Mat. 7:1-5)

³⁶ "Maawag si minangkallakkayu a kakunna i Dios a Amayuwa minangkallak. ³⁷ Antuweno ammeyu nad ukumannino bafulundawira ta sapitandaw si makastiguwera nad takesi ammerakayu pay ukumanni Dios a makastigu, nu ammeyu lud pakomanino bafulundawira ta pakomandakayu payi Dios. ³⁸ Naallakkayuwa manga'da sino bafulundawira e naallappena i Dios a manga'da sikwayu a ino angnga'dana, kunnangke natattad, nakuyukuyun, e mesawal. Se ino kaodduweno iya'dayu, antu kappeneno kaodduweno iya'dana sikwayu."

³⁹ Niyampariyi Jesus sikwara a nassapit si, "Dama kadda ifuyutino lappattino bulunna a lappat? Nu kunnenoyino akwanda, mada'nira a adwa sino dabbak. ⁴⁰ Awangkappaya madala napatig amma sino mesturuna, udde nu nabalinnanino adalna, mekunnen sino mesturuna.

⁴¹ "Mayan aggitannuweno bibissangnga ana sino mateno bulunnu, a ammem magi'nenno dokalla ana sino matam? ⁴² Ansannu massapit sino bulunnu si, 'Ariyangkuweno ana sino matam,' a ammem maiteno ana sitan matam? Ikka a massasannakam, ariyannubbuweno ana sino matam takesi nalawarino angngitam, kasem dama a ariyanino ana sino mateno bulunnu."

Ino Kayu Andino Bungana
(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Sinapikkappayi Jesus si, "Ino nalawara kayu, ammena mammunga si narakkat, e ammena kappay mammungeno narakkatta kayu si nalawad. ⁴⁴ Ino kaimunuwanna kayu ino bungana, se ino uway, ammena mammunga si igos, e ino anifung, ammena mammunga si ubas. ⁴⁵ Kunna kappay sikwatama tolay. Ino nalawara tolay, nalawarino sapitanna se nalawarino ana sino nakamma. Udde ino narakkatta tolay, narakkattino sapitanna se narakkattino ana sino nakamma. Se ino sapitanna tolay, maggabwappelang sino ana sino nakamma."

Ino Adwera A Namata'dag Si Balay

(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Mayan kundaw si ikkanakino Afuyu, gampade ammeyu kuruwannino sapitangku?" ⁴⁷ Ino umang sikwaka maningngag sino sapitangku e kuruwanna, kunnayawino piyampariyangku. ⁴⁸ Mekunna si tolaya namata'dag si balay, a nakkokkob sino lubag kiyad si dina'nganeno batu e antuweno namata'dagganna. Wasin nalum, kina'naneno balay, udde ammena naansa, se nalawarino akkepata'dangnga. ⁴⁹ Udde ino tolaya naningngag sino sapikku e ammena kuruwan, mekunna si tolaya namata'dag si balay sino pelang utunna lubagga awana fundasiyonna a mappatuyag sinay. Antuweno wasin nalum, naladda pelanga nagabba, e nadarallingke."

7

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Aripannino Kapitan

(Mat. 8:5-13)

¹ Wasin nasinduwi Jesus a netuldu ammin inay sino tolayira, inang sey Capernaum. ² Agyan sinayino kapitanna sindaluwa taga-Roma a aneno aripanna a ikalona. Inaya aripan, matakit e gapapatayin. ³ Wasin diningngaggino kapitan si ana i Jesus, dinundunnenno korwanira a pangafuwanna Judyu ta umanda ayani Jesus a mappabattunoy sino aripanna. ⁴ Inangngira ki Jesus e nakiggimallakkira a nassapit si, "Inaya kapitan, meannunga duffunannu, ⁵ se anggammantetama Judyu e nappapata'dag si sinagogatam." ⁶ Wasinoy, nebuluni Jesus sikwara.

Wasin ara'niyeran sino balayino kapitan, dinundunino kapitanino korwanira a bafulunna a umang manambal ki Jesus ta sapitanda si, "Afu, ammekampelang maddutung, se ammena meannunga sumallungka sino balek. ⁷ E kunna kappay sikwak, ammek meannunga umara'ni sikwam. Antuweno sapitannumpelang, e mabbattunoyinnino aripangku. ⁸ Se massiki ikkanak, aneno mangituray sikwak, e ana payino sindalukira a iturayangku. Nu sapitangku sino tata si 'Umangka,' umang, e nu sapitangku kappay sino tata si 'Gumamwangka sitaw,' gumamwang, e nu sapitangku sino tata a aripangku si 'Akwannu yaw,' akwanna."

⁹ Nakka'bawi Jesus sin naningngagganna sinay. Ina'langngeno odduwa tolaya nebulun sikwana, e sinapi'na si, "Sapitangku sikwayu, awana tolaya initaka kunnenoyino kinatuyangngeno angngurungnga, massiki sikwatama gakagaka i Israel." ¹⁰ Wasin nuliyyeno dinundunireno kapitan, nada'ngareno aripanna a nabbattunoyin.

Ino Nappaanggangoliyani Jesus Sino Abbingnga Balu

¹¹ Ammena nabayag e inanda Jesus andino adalannera sino lubbuna ngananda si Nain, e odduweno tolayira a nebulun sikwana. ¹² Wasin ara'niyeran sino lamwanganneno lubbun, nadambaldeno odduwera a tolaya umang mitanam sino lalakiya natay. Inaya natayino tata ke a abbingino balu.

¹³ Naallakkani Jesusino inaneno natay sin naitana, e sinapi'na sikwana si, "Ammekan mattangit." ¹⁴ E inara'niyi Jesus e iniggammanneno longun takesi mitturino mabboliyira. Wasin nitturira, sinapi'na sino natay si, "Buwanak, gumabwakka." ¹⁵ E ginabwatino natay e naddamit. E sinapiti Jesus sino inana si, "Ayaninnino abbingngu. Nabiyayin."

¹⁶ Ino tolayira a nagan sinay, nakatalawira ammin e naddayawira ki Dios. Sinapitino korwanira si, "Mannakadameno gumalabbuna inang sito agyanantam." Sinapikkappayino korwanira si, "Ginamwangi Dios a misalak sikwatama tolona." ¹⁷ Naddinnamino mappae fu ki Jesus andinaya inangwana sino lulubbunna Judea anda sino lellebanna a lubbun.

Ino Sinapiti Jesus Sino Dinundunira I Juan
(Mat. 11:1-6)

¹⁸ Ino adalanira i Juan a Gumabawtisar, ma'angngira sikwana sino abbalurana nipadamag sikwana ammin inaya inangangwa i Jesus. Antuweno inayanneno adwera a adalanna, ¹⁹ e dinundunera ki Afu Jesus ta bebutanda nu antuweno nekariyi Dios a gumamwang onnu wara kepay korwan si mataronan.

²⁰ Wasin ginamwangira ki Jesus, sinapi'da si, "Dinundundakamiyi Juan a Gumabawtisar ta bebutammi nu ikkeno nekariyi Dios a gumamwang onnu wara kepay korwan si taronammi."

²¹ Sinoya ginamwanganda, odduwera a tolaya nepabbattunoyi Jesus sino nadadaruma a taki'da, oddu kappaya tolaya nepaanoneno narakkatta espirituwa nunag sikwara, e oddu kappay tolaya inarineno lappa'da. ²² Wasinoy, sinapi'na sino dinundunira i Juan si, "Mulikayu ki Juan ta umandaw sapitan sikwaneno inita anna diningngaddaw, ino lappat, makaitera, ino pilay, makalakarira, ino nakkutal, nabbattunoyira, ino bangngag, makadingngaggira, ino natay, nangngangoliyera, e ino nalawara damag, mebanyag sino mekakallakkira. ²³ Itulduyu kappay sikwana si nagasatino tolaya awan daladudwana mappeafu sikwak."

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Ki Juan
(Mat. 11:7-19)

²⁴ Wasin nanawinnino dinundunira i Juan, agyanino sinapiti Jesus sino tolayira sinay mappeafu ki Juan. Kunna si, "Sin inangngandaw sino agyanani Juan sey kalolowat, sanneno ginakkaddawa inita? Tata kadda tolaya kunnangke sikalla ipapallenna bayabbag? ²⁵ Nu bakkan, sanna mantuweno inandaw inita? Tata kadda tolaya nalawaringke ino barawasina? Bakkan, se ino mabbarawasiyera si kunnenay anna warawara sikwara, ino balena ari ino agyananda. ²⁶ Sanna mat antuweno gakkuruwa inandaw inita? Tata kadda gumalabbun? On, gakkurug, tata a gumalabbun, udde ino kakuruwana, nangatu amma si gumalabbun. ²⁷ Se i Juanino sapitannino nepeturakka sapiti Dios a kunna si, 'Ananeno dundunangukuwa maunta sikwama midadan sino pallakarannu.' " * ²⁸ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Sapitangu sikwayu, awana tolaya neyanak sito lubagga nangatu amma ki Juan, udde massiki nu kunnenoy, ino kaabbafawana tolaya mesapat sino patturayani Dios, nangatu amma sikwana."

²⁹ Ino kaodduwan sino naningngaggira ki Jesus, massiki ino gumattukiyera si buwit, kinurudda si gakkuruwino nepasapiti Dios ki Juan, antuweno nappabawtisarira ki Juan sin nanulduwana kepay. ³⁰ Udde ino Fariseowera andino mamnesturuwerana lintig, inammereno panggammani Dios si akwanda, e ammera nappabawtisar ki Juan.

³¹ Sinapikkappayi Jesus si, "Sannadeno pikunnangu sino tolayira sito ingkein? Sanneno kakunnara? ³² Mekunnera si abbinga aggatuttud sino a'langino allakuwana ayanino bulundera a makkarayam. Kunnino bulundera si, 'Massiki sanneno akwammi, ammekayu medagga. Nanontakkami, udde ammekayu nanalip. Nababbinungakami, udde ammekayu nantangit.' ³³ Ireo kekunnandaw, se awaningke a anggandawa dingngaggan. Se i Juan, nallantanga mangngan anna ammena ninum, e sinapi'daw si, 'Naunaggan si narakkatta espiritu.' ³⁴ E ikkanaka Abbingnga Tolay, nakikkan anna nakiinumak sikwayu, e sinapi'daw si, 'Itandaw inaya tolay! Nalawot anna minabbobok anna mebumbulun sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwat!' ³⁵ Udde massiki nu kunnenoyino sapitandaw, maita si gakkuruwa naggabwat ki Diosino tuldumi anni Juan gafu sino salinunu'na sino biyayino manguruwira."

* 7:27 7:27 Malakias 3:1

Ino Namakomani Jesus Sino Minalliwata Bafay

³⁶ Wasin tata si aw, agyanino Fariseo a mingngan si Simon a nayag ki Jesus ta umang mangngan sino balera. Antuweno inangngi Jesus a mangngan sinay. ³⁷ Sinaya lubbun, agyanino minalliwata bafay. Wasin diningngangnga si ana i Jesus a makikkan sino balayino Fariseo, inang sinaya niyangkalin si nalawaringke a beduruwa napannu si bambangug. ³⁸ Wasin sinallung sinay, inang sino likuri Jesus. Gafu se matatangit, nabateno takkiyi Jesus sino kalaluwana, e finunatanna sino abu'nga. Inamammaneno takkina, kasena binubbuwan sino bambangug.

³⁹ Wasin initenno Fariseo a nayag ki Jesus inaya inangwana, kunna sino nakamma si, “Nu gakkurungngadda gumalabbun yawa tolay, ammuna nad nu sanneno katolenenaya bafaya miiggam sikwana.”

⁴⁰ Wasinoy, sinapiti Jesus sino Fariseo si, “Simon, aneno sapitangku sikwam.”

“Ma, Afu mesturu, sanneno sapitannu?” kunna.

⁴¹ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, “Agyanino tata a tolaya nappagatut si pirak sino adwera a tolay. Ino tata, limatutino ginatu'na, e ino tata, limafulu. ⁴² Gafu se ammera makapaga, ammenan nepapaga. Inyana sikwara a adweno dodokkallino aggangamma sino nappagatut sikwara?”

⁴³ Sinombati Simon si, “Tantaro nu ino tolaya dodokkallino gatu'na a ammenan pagan.”

“On, gakkurug yan,” kunni Jesus. ⁴⁴ Ilangngineno bafay, kasena sinapit ki Simon si, “Itannu yawa bafay. Inayandak sino balem, udde awana nepaappam si danum ta unafanguweno takkika gagangetam, udde yawa bafay, inunafanneno takkik sino kalaluwana e finunatanna sino abu'nga. ⁴⁵ Ammerak kappay dinambala inumma a antuweno gagangetam, udde iyawa bafay, aggeuummanneno takkik kiyad sino ginamwanganku. ⁴⁶ Ammengkappay ilananino abukku, udde antu, binubbuwanneno takkik si bambangug. ⁴⁷ Sapitangku mantu sikwam, ino dokalla aggangamma nepaitana sikwak, antuweno mangipaita si napakomanino odduwa liwa'na. Udde ino tolaya bisangke ino liwa'na a napakoman, bisangke kappayino aggangamma ipaitana.”

⁴⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus sino bafay si, “Napakomanin amminino liwa'nu.”

⁴⁹ Ino korwanira a makikkan, kunda sino nakanakanda si, “Sanneno katolena yaw a massiki ino liwat, pakomanna?”

⁵⁰ Udde sinapikkappayi Jesus sino bafay si, “Gafu sino angngurungngu sikwak, nesalakangkan. Manokan a nalawannaddino nakammu.”

8

Ino Bafabbayira A Nebulun Ki Jesus

¹ Ammena nabayag, inang nannodoyuwi Jesus sino lulubbuna mangibanyag sino nalawara damag mapeafu sino patturayani Dios. Nebulunino karadwera a adalanna, ² andino korwanira a bafabbaya nepabbattunoyna sino taki'da anna nappaanawanna sino narakkattira a espirituwa nunag sikwara. Inayira a bafabbay, i Maria Magdalena a nappaanawanna si pituwa narakkatta espiritu, ³ i Juana a atawa i Cusa a katalakki Herodes, i Susana, andino odduwera kappaya bafulundera. Ino inangwara ammin, nanga'dera sino kukwara a iduffunda sikwara Jesus andino adalannera.

Ino Amparig Mapeafu Sino Inang Nawwarit

(Mat. 13:1-9; Mar. 4:1-9)

⁴ Wasi tata si aw, odduwa tolaya maggagamwang sino agyanani Jesus a nag-gabwat sino lulubbuna inangnganna. Wasin nakkakarampattiran, niyampariyi

Jesus a nanuldu sikwara si, ⁵ “Aneno tolaya inang nawwarit si aggik sino umana. Wasin aggewarawarit, naddattuveno korwana aggik sino dammingnga dalan, nappipi'nakkanino tolayira, e ina'naminno mammanukira. ⁶ Ino korwana newari'na, naddattu sino kabatuwana bisangkeno lubangnga. Wasin nattufuwera, nalanira a nalelay, se nammennino nattufuwanda. ⁷ Ino korwangkappay, naddattuwersa sino kasasitan, e neyindanino asita nattufu e ilintu'danino mula. ⁸ Udde ino korwana newari'na, naddattuwersa si nalawara lubag, nattufuwera e nammungera si sittatut.” E inabambutani Jesus a nassapit si, “Ikkayuwa maningngag sito ampariggu, dandammandonaddino diningngaddaw.”

*Ino Anggamma Sapitannino Amparig Mapeafu Sino Inang Nawwarit
(Mat. 13:10-23; Mar. 4:10-20)*

⁹ Wasinoy, nabbebutino adalanira i Jesus sikwana nu sanneno anggamma sapitan inaya amparingnga. ¹⁰ Sinabbira i Jesus si, “Ipakaammuwi Dios sikwayuweno ammena nepakaammu si'in mapeafu sino patturayanna, udde sino korwanira, amparibelangino usarangkuwa manuldu sikwara, takesi massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan, anna massiki nu aggadingngagganda, ammera maawatan.

¹¹ “Antuyawino anggamma sapitan inaya ampariggu. Ino aggika newarit, antuweno sapiti Dios. ¹² Ino naddattu sino dammingngeno dalan, antuweno keyampariyanino tolayira a maningngag sino sapiti Dios, kase gumamwangi Ofag e ariyanna sino nakandeno sapita diningngadda takesi ammera mangurug anna mesalakan. ¹³ Ino naddattu sino kabatuwan, ireno tolaya manggamma mangurug sin naningngagganda, udde ammena sumallungino sapit sino nakanda, e nu wara gumamwang si dya'da, talekkurandeno angngurudda. ¹⁴ Ino naddattu sino kasasitan, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios, udde nakungkulino nakanda gafu sino paddararananda sino maawadda, ino buma'nangnganda, andino pangwanda sino mappaanggam sikwara sito lubag, antuweno mabbung sino sapita diningngadda e ammena makapammunga. ¹⁵ Ino kappay naddattu sino nalawara lubag, ireno tolaya nalawarino aggangwara a kuruwandanke ino sapiti Dios a diningngadda. Iyimfunda sino nakanda e mattalaginarira a mangurug sinay kiyad si wara pattupakkanna sino biyadda.”

*Ino Amparig Mapeafu Sino Lampara
(Mar. 4:21-25)*

¹⁶ Niyampariggappayi Jesus a nassapit si, “Awana tolaya mitaggab si lampara, kasena kallabban onnu iyekwana sino gukamma katri, nu ammena lud itappat takesi masirwatanino sumallungira. ¹⁷ Kunna kappayino neyampariggu, ammina neimad onnu ammena nepakaammu sito ingkein, mepakaammuna ta maawatanino anggamma sapitan sino maddagguna aw. ¹⁸ Lawarandonadda dingngaggannino sapitangku, se ino tolaya manggamma mangwa sino dingngagganna, madadagganneno angngawa'na, udde ino tolaya ammena mangwa sino dingngagganna, massiki ino bisangnga aringnga si ammuna, maawanna.”

*Ino Ina I Jesus Andino Kakkola'ngera
(Mat. 12:46-50; Mar. 3:31-35)*

¹⁹ Wasinoy, ginamwangino ina i Jesus andino kakkola'ngera sino agyananna, udde ammera makaara'ni sikwana gafu sino kaodduweno tolayira. ²⁰ E agyanino nituldu ki Jesus si, “Anara inam andino kakkola'nguwera sino lasin, e anggangdaka a itan.” ²¹ Udde sinabbira i Jesus si, “On, udde aneno korwanira a ibilangku si inak anda kakkolakku, ireno maningngag sino sapiti Dios e akwanda.”

*Ino Nappasiyanakkani Jesus Sino Kalipappag Andino Palung
(Mat. 8:23-27; Mar. 4:35-41)*

²² Wasin tata si aw, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Mangngetam sey dammangnga bebay." E natakayira si abang e nanawiran. ²³ Wasin aggedadamman-gira, nakaturuwani Jesus. Kaka'meng kelanga nakkalipappag e gapapannuwennino abanda si danum e ngananda si lumannaddiran. ²⁴ Antuweno ginammiyanda i Jesus a sinapi'da si, "Afu, Afu, malimattetamun!"

Ginabwati Jesus, e sinunneno kalipappag andino palung ta suminakkira, e ilammattinnino kalipappag anna nassiyannakkinnino palung. ²⁵ Wasinoy, sinapi'na sino adalannera si, "Mayan naawaninnino annala'daw sikwak?"

Udde nakka'bawira anna nakatalawira e nakkakibikibebutira si, "Sanneno katolena yaw? Se massiki ino kalipappag andino palung, tunannera e kuruwandeno sapitanna."

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Taga-Gerasa A Naunaggan
(Mat. 8:28-34; Mar. 5:1-20)*

²⁶ Wasinoy, netuluyda Jesus a naddammang sino bebay kiyad si ginamwangira sino sakopanna Gerasa a dammangngeno Galilea.* ²⁷ Wasin gina'dangira e inulluwi Jesus sino abang, dinambalino tata a lalakiya naggabwat sinaya lubbuna naunaggan si narakkatta espiritu. Inaya lalaki, nabaya aggaboyang anna ammena magyan sino balay se magyampelang sino agwefa attanammanda. ²⁸⁻²⁹ Namipidya a pinadyatanino narakkatta espiritu, e massiki balurannino kalubbunannera e kadenandeno kamat anna takkina, garattatanneno kadena e ifuyutino narakkatta espiritu sinaya kalolowat. Antuweno wasin initana i Jesus, nakkulawu e namalitud sino a'langnga. Nekokwana a nassapiti si, "Jesus a Abbingi Dios a Kapatayan, sanneno gakkannu sikwak? Makiggimallakkak sikwam ta ammerak paidaman!" Antuweno sinapi'na, se sinapitinni Jesus si umanonaddino narakkatta espirituwa inassad sikwana.

³⁰ Wasinoy, nebebuti Jesus si, "Sanneno angannu?"

"Rinifurifu," nesomba'na, se odduweno narakkatta espirituwa inassad sikwana.

³¹⁻³² Agyan sinayino odduwera a bafuya maddukiruk sino sanna'nga kulud. Nakiggimallakkino narakkattira a espiritu ki Jesus si ammenera pabonan sino bituwa awana pakkiyaranna a kakastiguwanda, nu ammenera lud purayan ta munaggira sino bafuyira. E nepurenera.

³³ Wasinoy, inanawanino narakkattira a espirituweno lalaki e inangngira nunag sino bafuyira. Naddadaraddaggino bafuyira a naddawut, nangawwatira sino dabba'ngeno bebay, nadara'nira, e nalimattira ammin.

³⁴ Wasin initeno mindaggira sino bafuy inaya nakwa, nabfafukalira a inang nituldu sino kalubbunandera anda sino sina'lifandera. ³⁵ Antuweno inang initeno tolayireno nakwa. Wasin ginamwangira sino agyananda Jesus, initareno lalakiya inanawanino narakkattira a espirituwa aggatuttud sino a'langi Jesus a nabbarawasiyen anna nalawarinnino nakamma. Antu gafuna, nakatalawira ammin. ³⁶ Ino nakaitera sino nakwa, netuldura sino korwanira nu ansanna nabbattunoyino lalakiya naunaggan.

³⁷ Amminira a naggabwat sino sakopanna Gerasa, nakiggimallakkira ki Jesus ta umanonad sinaya lubbunda, se nappelalotino talora. Antuweno natakera Jesus sino abang ta umanawira.

³⁸ Ino lalakiya inanawanino narakkattira a espiritu, nakiggimallak ki Jesus ta mebulun nad sikwana, udde sinapiti Jesus si, ³⁹ "Nalawad nu mulikan sey baleyu ta sapitannu amminino inangwa i Dios sikwam." Nanawino lalaki, e awana ammena inanggan sino lubbunda a nituldu sino inangwa i Jesus sikwana.

* **8:26** 8:26 Ino neturak sino korwana manuskrituwa anganna yawa lubbun, Gadara onnu Gergesa.

*Ino Abbingi Jairo Andino Bafaya Nanengged Sino Barawasiyi Jesus
(Mat. 9:18-26; Mar. 5:21-43)*

⁴⁰ Wasin nulira Jesus sino dammangnga bebay, maanggammino odduwera a tolaya nappagamwang sikwana, se aggataronanda. ⁴¹ Wasinoy, ginamwangino tolaya mingngan si Jairo a tata a pangafuwan sino sinagoga sinay. Namalitud sino a'langi Jesus e nakiggimallak ta mebulun sikwana a muli sino balena, ⁴² se gapapatayinnino tata ke a abbingnga a bafaya karadweno runna.

Wasin aggelakalakari Jesus a umang sinay, nasalpitin sino odduwera a tolaya nebulun sikwana. ⁴³ Ino tata sikwara, ino bafaya aggedada si karadwa si run. Massiki kanayuna mappaagas, awana makapabbattunoy sikwana. ⁴⁴ Inara'ni sino likuri Jesus e sinenggenneno leleneno barawasina. Assenggenna lang sino barawasina, ilammattinnino adana. ⁴⁵ Sinapiti Jesus si, "Inyeno nanengged sikwak?"

Udde tatatata sikwara, sinapi'da si bakkannira. E sinapiti Pedro si, "Afu, odduweno tolayira a maddadara'lina manalpit sikwam."

⁴⁶ Udde sinapiti Jesus si, "Aneno nanengged sikwak, se gini'nak si aneno pannakadama a nallawan sikwak."

⁴⁷ Wasin naimunuwanino bafay si ammuwi Jesusino inangwana, inara'ni sikwana a mayya'yak, e namalitud sino a'langnga. Sinapi'na sikwana sino nara'langanino tolayira ino gafuneno nanenggeranna sikwana andino nabbattunoyanino taki'na. ⁴⁸ E sinapiti Jesus sikwana si, "Ikka a abbingku, gafu sino angngurungngu sikwak, nabbattunoykan. Manokan a nalawannaddino nakammu."

⁴⁹ Wasin makitatabbagepayi Jesus sino bafay, ginamwangino naggabwat sey balera Jairo a nassapit sikwana si, "Ammetamun talantanannino mesturu, se natayinnino abbingngu."

⁵⁰ Udde diningngaggi Jesus inaya sinapi'na ki Jairo, e sinapi'na sikwana si, "Ammeka maddararan. Pattuyaggannu lurino angngurungngu sikwak, e mabbattunoynenno abbingngu."

⁵¹ Wasin ginamwanda Jesus sino balera Jairo, awana nepatallungi Jesus a nebulun sikwana, fera pelang sikwara Pedro, Juan, anni Santiago, andino mapparanakireno abbing. ⁵² Amminino tolayira a ana sinay, tantangitanda anna babbinungandeno abbing. Udde sinapiti Jesus sikwara si, "Ammekayu mattangit. Ammena natayino abbing, maturubbelang."

⁵³ Kinakkatawanda i Jesus, se ammurann si natayin. ⁵⁴ Udde iniggammani Jesusino kama'nenno abbing e sinapi'na sikwana si, "Ikka a abbing, gumabwakkan."

⁵⁵ Nangngangoliyeno abbing e ginabwatin. E sinapiti Jesus a pakkananda.

⁵⁶ Nakka'bawino mapparana'ngera, udde sinunira i Jesus si ammera sapaapitan inaya nakwa si massiki sanna a tolay.

9

*Ino Nanundunani Jesus Sino Karadwera A Adalanna
(Mat. 10:5-15; Mar. 6:7-13)*

¹ Wasin tata si aw, inayani Jesusino karadwera a adalanna, e nakkakarampattira. E na'dannera si pannakadama anna kalintiyana mappaanaw sino ammina narakkatta espiritu anna mappabattunoy sino matakitira. ² E dinundunnera ta umangngira mibanyag mapeafu sino patturayani Dios anna mappabattunoy sino matakitira.

³ Netunna sikwara si, "Ammekayu miyangkalin si massiki sanna a awandaw sino pannodoyuwandaw. Ammekayu miyangkalin si tokud, pasiking, maakkan, pirak, onnu pamataliyandaw. ⁴ Nu wara mayag sikwayu sino balera, antu naddino pagyanandaw kiyad si umanokayu sinaya lubbun. ⁵ Udde nu wara lubbuna umangngandaw, e awana mappadilot sikwayu anna ammera anggamma dingngaggannino

tulduyu, umanokayu sinay, e so agganoyu, tattakandawino lafuk sino takkiyu ta antuweno pangammuwanda si ireno makammu sino kakastiguwanda.”

⁶ Wasinoy, ginikkatino adalannera e inangngira nannodoyug sino lulubbuna mangibanyag sino nalawara damag anna mappabattunoy sino matakitira.

Ino Nakungkulanino Nakammi Herodes

(Mat. 14:1-12; Mar. 6:14-29)

⁷ Wasin nadingngaggi Gubernur Herodes sey Galilea ammin inaya inangngwa i Jesus, nakungkulino nakamma, se aneno nassapitira si nangngangoliyenni Juan a Gumabawtisar. ⁸ Ino korwanira, sinapi'da si nappaddenni Elias, e ino korwanira kappay, sinapi'da si aneno gumalabbun si'ina nangngangoli. ⁹ Udde i Herodes, sinapi'na si, “Nepafutulku ke i Juan. Inyada inaya tolaya sapitanda?” E mangiyafu sinoy, aggadandammanna nu ansanneno mita ki Jesus.

Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay

(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Jn. 6:1-15)

¹⁰ Wasin nuliyo apostolira ki Jesus, netuldura sikwaneno ammina inangwara. E nebulun sikwara a inang sino lubbuna Betsaida a ira pelang. ¹¹ Udde wasin inammuwanino tolayira si inangngira sinay, dinandanandera. E ina'langira i Jesus e sinulduwannera mappeafu sino patturayani Dios. Nepabbattunoyna kappayino matakitira sikwara.

¹² Wasin maffuwafin, inangngino adalannera sikwana e sinapi'da si, “Paanawanu weno tolayira ta umangngira mita si akkananda anna paturuwanda sino kaara'niyanira a lubbun anna bafalay, se gakkuruwingke a awana bafalay sitaw.”

¹³ Udde sinapiti Jesus sikwara si, “Ikkayunnino mamakkan sikwara.”

E sinabbadda si, “Lima ke a tinapay anna adwaggiya tinapeno ana sitaw. Anggamu si umangkami maggatang si akkanan yo odduwera a tolay?” ¹⁴ Antuweno sinapi'da se ino kaodduweno lallakiyera pelang, inang si limarifu.

Udde sinapikkappayi Jesus sino adalannera si, “Pattutturandawira si allalimafulu.” ¹⁵ E antuweno inangwara. ¹⁶ Wasinoy, inappa i Jesusino lima a tinapay annino adwaggiya tinapa, ginaradwana e neya'dana sino adalannera ta iyannera sino tolayira. ¹⁷ Nangnganira ammin e nabattuwira, kase inampattino adalannereno nabuna, e karadwa a basketino pinannura.

Ino Nassapitani Pedro Sino Katotolayi Jesus

(Mat. 16:13-21; Mar. 8:27-31)

¹⁸ Wasin tata si aw, nittata i Jesus a makkararag, ino pelang adalannereno bulunna. Wasin nasindu, nebebu'na sikwara si, “Sanneno sapitannino tolayira mappeafu sikwak?”

¹⁹ “Aneno massapitira si ikka i Juan a Gumabawtisar. Kunnino korwanira si ikka i Elias, e kungkappayino korwanira si ikkeno tata gumalabbun si'ina nangngangoli,” nesomba'da.

²⁰ “Udde ikkayu pay,” kunni Jesus, “sanneno kundaw mappeafu sikwak?”

Sinabbi Pedro si, “Ikka i Kristo a nekariyi Dios a gumamwanga matturay.”

²¹ E netuni Jesus sikwara si ammera naggepay sapitannino katotolena si massiki sanna a tolay. ²² E netuluyuna a nassapit si, “Ikkanaka Abbingnga Tolay, maawa madyatanakungkena. Inona pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan, ammayandak e papapatera'nga, udde pangngangolinda'nga i Dios sino mekatalluwa aw.”

Ino Biyayino Mesapat Ki Jesus

(Mat. 16:24-28; Mar. 8:34-9:1)

²³ Wasinoy, inayani Jesusino odduwera a tolay andino adalannera, e sinapi'na sikwara ammin si, “Ino manggamma mesapat sikwak, talekkuranna naddino urenangkepay. Kunnangke buttunganna naddino krusna kadda aw, se inona urekino tuntulanna, massiki antuweno ipatena. ²⁴ Se ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikwak, ananeno biyaya mannayuna iya'da i Dios sikwana. ²⁵ Se sanna kaddino pallawaranneno tolay nu akwana amminino kinaba'nang sito lubag, e matena e makastigu si makkikiyad? ²⁶ Ino tolaya maatalla mana'dag sikwak andino itulduk, maatallak kappena a mita'dag sikwana ki Dios nu muliyak. Se ikkanaka Abbingnga Tolay, muliya'nga a mangipaita sino kedayawangku andino kedayawani Ama andino anghelnera. ²⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno korwanira sikwayu sitawa ammera matay makkiyad si itandeno patturayani Dios.”

Ino Nangkakwanino Baggiyi Jesus
(Mat. 17:1-8; Mar. 9:2-13)

²⁸ Wasin nalla'wutino talingguwan nangiyafu sin nassapitani Jesus sinay, inayanara Pedro, Juan, anni Santiago, e nanu'duwera sino tata a kulud ta makkararira. ²⁹ Wasin aggekarakarari Jesus, nangkakweno baggina, e ino barawasina, nafurawa mangngilikilit. ³⁰⁻³¹ Wasinoy, nappaddeno adwera a lallakiya mangngilikilikappayino baggira a makitatabbag ki Jesus a da Moises anni Elias. Ino sapitanda, ino ara'niyenna katayanna sey Jerusalem a keyakkuruwanino planowi Dios. ³² Naturudda Pedro, e wasin nafatira, initaro mangngilikilitani Jesus andino adwera a lalakiya nakita'dag sikwana. ³³ Wasin gaaanawino adwera a lallaki sino agyanani Jesus, sinapiti Pedro sikwana si, “Afu, nalawad se ayawetam sitaw. Mangwakamin lud si talluwa bawi, tata sikwam, tata ki Moises, anna tata kappay ki Elias.” Kunnenayino sinapi'na, se ammena inammuweno sapitanna.

³⁴ Wasin aggedamadamikkepay, kaka'meng kelanga nakulmutanira ammin si dula. Naselladdanda Jesus, e nakatalawino adalannera. ³⁵ E aneno damita naggabwat sino dulamma kunna si, “Antuyawino Abbingkuwa pinilik. Dingngaggandonaddino sapitanna.” ³⁶ Wasin nibbattino naddamit, i Jesus pelanginnino initara. Inaya adalannera, awaningke a nassapitanda mappeafu sinaya initara makkiyad si inanawi Jesus sikwara.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espirituwa Inassad Sino Abbing
(Mat. 17:14-18; Mar. 9:14-29)

³⁷ Wasi kadarama'na, naddawu'da Jesus sino kulud, e odduweno tolayira a nanambal sikwana. ³⁸ E agyanino tata sikwara a lalakiya nakkulawuwa nassapit si, “Afu mesturu, allakkannu abbu yo abbingku se tatatata ke, ³⁹ e naunaggan si narakkatta espirtu. Kadda umassad sikwana, makkulawu, makkoldat, anna malluluweno wangi'na. Padyatannangke ino baggina e ammenangke pimwangan. ⁴⁰ Inarangku sino adalannuwera si paanawanda naddino inassad sikwana, udde ammera dama a akwan.”

⁴¹ “Ikkayuwa tolay sito ingkein, awaningke angnguruddaw anna ammekayu matulduwan!” kunni Jesus. “Naansa matino panguruwandawa nabayakunna nakiigyan sikwayu? Makapidyak kepaya manus sikwayu?” Kasena sinapit sino ameno abbing si, “Iyangnguwo abbingngu sitaw.”

⁴² Wasin umara'niyeno abbing ki Jesus, iletwarino narakkatta espirtu e nakkoldat. Udde nepaanawi Jesusino narakkatta espirtu e nepabbattunoyneno abbing, kasena neuli sino amana. ⁴³ E nakka'baw amminino tolayira sino pannakadama i Dios a initara sino inangwa i Jesus.

Ino Nipidwani Jesus A Nilabbun Sino Katayanna
(Mat. 17:22-23; Mar. 9:30-32)

Wasin aggaka'bokepayino tolayira sino ammina inangangwa i Jesus, sinapi'na sino adalannera si, ⁴⁴ "Ammeyu kalyawan yawa sapitangku sikwayu. Ikkanaka Abbingnga Tolay, ara'niyenna meyalawatak sino tolayira kesi akwanda sikwakino massiki sanna a angganda." ⁴⁵ Udde ino adalannera, ammera ammuweno anggama sapitannino sinapi'na, se neimaggepay takesi ammera maawatan, e nattalawira a mabbebut sikwana mappeafu sinay.

Inyeno Kapatiyan?

(Mat. 18:1-5; Mar. 9:33-37)

⁴⁶ Wasinoy, nattatarukkiyeno adalannera nu inyeno kapatiyan sikwara. ⁴⁷ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, antuweno nayag si tata a abbing e nepata'dangnga sino idangnga. ⁴⁸ E sinapi'na sikwara si, "Ino mangawat sino abba'fawa tolaya kakunna yawa abbing gafu sino angngurungnga sikwak, ikkanakino inawa'na, e ino mangawat sikwak, inawa'na kappayino nanundun sikwak. Se ino kaabba'fawan sikwayu, antuweno kapatiyan."

Ino Ammera Kumontara, Ireo Buluntam
(Mar. 9:38-40)

⁴⁹ Wasinoy, sinapiti Juan ki Jesus si, "Afu, aneno initamiya tolaya mappaanaw si narakkatta espiritu a usaranneno angannu, e inallangngammi se bakkanna buluntam."

⁵⁰ "Ammeyu allangngan," kunni Jesus, "se ino ammena kumontara sikwayu, antuweno bulundaw."

Ino Nammayanino Taga-Samariyera Ki Jesus

⁵¹ Wasin ara'niyennino puliyani Jesus sey langit, neyakkannangke a umang sey Jerusalem. ⁵² E nanundun si maunta sikwana a umang sino tata lubbunna Samaria ta midadanira sino awanna. ⁵³ Udde ino tolayira sinay, ammera anggama umangngi Jesus sino lubbunda, se ammura si umang sey Jerusalem a lubbunino Judyuwera.

⁵⁴ Wasin diningngadda Santiago anni Juan a adalannerenay, sinapi'da sikwana si, "Anggammu ta arangngammi ki Dios ta mana'nag si afuy takesi masikkulanira?"

⁵⁵ Udde ina'langi Jesus sikwara e inallangngannera. ⁵⁶ E inangngira si korwana lubun.

Ino Kadyatanino Mebulunira Ki Jesus
(Mat. 8:19-22)

⁵⁷ Wasin aggelakalakarira, agyanino tolaya nassapit ki Jesus si, "Mebulunak sikwam massiki sintawino umangngannu."

⁵⁸ Sinombati Jesus si, "Massiki ino amutitira, aneno agwefa pabbalayanda, andino mammanukira, aneno umu'dera, udde ikkanaka Abbingnga Tolay, awana fustu si pagyanangku."

⁵⁹ Sinapikkappayi Jesus si korwana tolay si, "Mebulungka sikwak." Udde sinabbangnga si, "Afu, mebulunak sikwam, udde mattarongka, ta umangku abbu itanammi amak."

⁶⁰ Udde sinabbi Jesus si, "Purayannuweno natay ta itanammino bulunna a kunnangke natayira kappay se ammera mangurug sikwak. Udde inonad akwannu, umangka mibanyag mappeafu sino patturayani Dios."

⁶¹ Ana kappayino tata a nassapit ki Jesus si, "Afu, mebulunak sikwam, udde umangku abbu ituldu sino kabalekira."

⁶² Udde sinabbi Jesus si, "Ino tolaya maraduwa makalalangngi, awana serbineno tarabafuna. Kunna kappayino tolaya manggama mebulun sikwaka ammena

pittatanino nakamma sino angnurungnga sikwak, ammena dama a masserbi sino patturayani Dios.”

10

Ino Nanundunani Jesus Sino Kawalufuluwera Si Adwa A Adalanna

¹ Wasin nasindu inoy, namiliyi Jesus si kawalufuluwera si adwa a korwana tolay sino adalannera, e dinundunera si siggadwa ta mauntera a umang manuldu sino lulubbuna umangngannana. ² E sinapi'na sikwara si, “Meyamparig si apayino tolayira a mawag si manuldu sikwara. Odduwen naddino magani, udde bisangngira ke ino maggani. Arangngandonad ki Dios a makwan apay ta manundun si korwanira a manulduwa meyamparig si maggani. ³ Umangkayu! Udde mappalangkayu, se dundunantakayu sino narakkattira a tolaya kundawingke ino karnerowa umang sino agyananino kattalatalawira a sumarona atu. ⁴ Ammekayu miyangkalin si pirak, pasiking, onnu pamataliyandawa sapatut, e ammeyu talantanannino umangngandawa makitatabbag nu wara dambalandaw sino dalan. ⁵ Nu sumallungkayu sino tata a balay, sapitandaw sino agyanira sinay si, ‘Bindisiyonandakayu naddi Dios.’ ⁶ Nu meannungira a mabindisiyonan, gakkuruwa mabindisiyonanira, udde nu ammera meannunga mabindisiyonan, ammena makwa. ⁷ Nu wara mappadilot sikwayu, antuweno pagyanandaw e ammekayu malalit. Ammekayu kappay maatalla mangngan anna minum sino iya'landa sikwayu, se ino mattarabafu, meannunga matandanan. ⁸ Antu gafuna, massiki sanna a lubbuna umangngandaw, nu paddilotandakayu, akanandawino iya'landa sikwayu. ⁹ Pabbattunoyandawino matakitira, e sapitandaw sino tolayira sinay si, ‘Ara'niyen sikwayuweno patturayani Dios.’ ¹⁰ Udde nu umangkayu si tata a lubbun e ammerakayu anggamma paddilotan onnu dingngaggan, umangkayu sino dalan e sapitandaw sikwara si, ¹¹ ‘Massiki ino lafu'ngeno lubbundawa sinikkap sino takkimi, tattakammi takesi antuweno pangammuwandaw si ikkayu weno makammu sino kakastiguwandaw. Udde dandammandonad si inara'niyeno patturayani Dios sikwayu, gampade inammeyu.’ Antu naddino sapitandaw sikwara,” kunni Jesus. ¹² “Se sapitangku sikwayu, nanu mada'ngeno pangukumani Dios sino ammina tolay, nadamma'nenno kastiguweno tolayira sinay amma sino kastiguweno taga-Sodoma.”*

Ino Sinapiti Jesus Mapeafu Sino Ammenera Mabboboli (Mat. 11:20-24)

¹³ Wasinoy, netuluyi Jesus a nassapit si, “Kakallakkayuwa taga-Corazin anna taga-Betsaida! Se oodduweno kakka'bawa inangwak sino lubbundaw, udde ammekayu nabboboli sino liwa'daw. Nannud sey Tiro anna sey Sidonino† nangwangku sinayira a kakka'baw, nabayiran nadda nabbarawasi si nakarumisanga sinnun anna nabburayit si lallang sino ulura a mangipaita si nabboboliyera. ¹⁴ Antuweno nalamponeno kastiguweno taga-Tirowera andino taga-Sidonira amma sikwayu naso awa pangukumani Dios sino tolayira. ¹⁵ Ikkayu kappaya taga-Capernaum, ariddonakuy si meyantokayu kiyad sey langit. Gampade madyadyatang kayuna a kunnangke metakkuggayu sey infiyernu.”

¹⁶ Sinapiti Jesus sino adalannera si, “Ino maningngag sino sapitandaw, ikkanakino dingingnganga. E ino mammayira sikwayu, ikkanakino inammera, e ino mammay sikwak, i Dios a nanundun sikwakino inammera.”

* **10:12** 10:12 Nu anggamma waba basanino mapeafu sino lubbuna Sodoma, itannu sino Genesis 18-19. † **10:13** 10:13 Ino naganira sey Tiro anna Sidon si'in, naddinnamira si ireno kararakkattan. Ino sinapitino gumalabbunira mapeafu sino kakastiguwanda, basannu sino Isaias 23:1-18; Ezekiel 26-28; Amos 1:9-10.

Ino Nuliyano Kawalufuluwera Si Adwa Ki Jesus

¹⁷ Wasin nuli sikwaneno kawalufuluwera si adwa a dinunduni Jesus a manuldu, nappelalotino aanganda, e sinapi'da si, "Afu, massiki ino narakkattira a espiritu, kinuruddakami sin nusarammi sino ngannuwa mappaanaw sikwara."

¹⁸ "On," kunni Jesus, "se initaki Satanas a nadda'na naggabwat sey langita kunnangke ino kilat nu mangilat. ¹⁹ Gakkuruwa a'dantakayu sino pannakadama a mangaffut sino ammina pannakadama i Satanas, e massiki ipi'na'dawino ulag anna mallagama, awana maansa sikwayu. ²⁰ Udde bakkannad inaya pannakadamayuwa mangaffut sino narakkattira a espirituweno mappanggam sikwayu, nu ammena lurino mappanggamad sikwayu ino nelistanino angandaw sey langit."

Ino Aangammi Jesus

(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Sinoy kappaya tiyempo, maanggammingke i Jesus gafu sino Espirituwi Dios, e nakkarara nassapit si, "Ama, ikka a Afu sey langit anna sito lubag, mappasalamatak sikwam, se ino kakuruwan mappeafu sikwaka ammem nepakaammu sino nalaingira anna diyadalira a tolay, antuweno nepakaammum sino awana adalda. Mappasalamatak sikwam, Ama, sinaya nakwa, se antuweno pangammannu."

²² E sinapiti Jesus sino odduwera a tolay si, "Ikkanakino nitalakkani Ama si amammin. Awana makaammu sikwak nu bakkanni Ama, e awangkappaya makaammu ki Ama nu bakkannappelanga Abbingnga andino tolayira a pilingkuwa pangipakaammuwan."

²³ Wasinoy, nallangngiyi Jesus sino adalannera, e sinapi'na sikwara pelang si, "Nagasa'na amminino mita sino initayuwa inangwak. ²⁴ Sapitangku sikwayu si odduweno gumalabbunira anna ariyera a nanggama mita sino initayu, udde ammera naita, e anganda kappaya dingngaggannino dingingaddaw, udde ammera nadingngag."

Ino Amparig Mappeafu Sino Nalawara Taga-Samaria

²⁵ Wasin tata si aw, agyanino mesturuna lintiya inang ki Jesus ta dalodawanna. Sinapi'na si, "Afu mesturu, sanneno akwangku takesi maa'danak si biyaya man-nayun?"

²⁶ Sinabbi Jesus si, "Sanneno sapitannino neturakka lintiya Moises? Sanneno anggawa'nu sinay?"

²⁷ Nesombakkappayino mesturuna lintig si, "Ino nepeturakki Dios, kunna si, 'Anggammannu naddi Dios a Afum, e pittatannuweno ammina nakammu, ammina urem, ammina tuyangngu, annino ammina kinalaingngu sikwana.'‡ E kunna kappay si, 'Anggammannu naddino kasittolem a kunna payino agganggammu sino baggim.' "§

²⁸ "Gakkurug yana nesomba'nu," kunni Jesus. "Nu antuweno akwannu, maa'dangka si biyaya mannayun."

²⁹ Udde anggam inaya mesturuna lintiya ipaita si fustuwenno akwana, antuweno nebebu'na kappay ki Jesus si, "Inyera kaddino kasittoleka anggammangku nad?"

³⁰ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, "Agyanino kakunnatama Judyu a naggabwat sey Jerusalem a maddawuta umang sey Jerico. Wasin agyangkepay sino dalan, dino'manino tulisanira e inappereno ammina ana sikwana, pati sino barawasina, e binadabaddu'da kiyad si gapapatayin, kasera inanawan.

³¹ "Wasinoy, agyangkappayino padina Judyu a maddawut sinaya dalan, udde wasin initanenaya tolay, ilisiyanna e ila'wutanna. ³² Agyangkepayino gakagaka i Levi a

‡ 10:27 10:27 Deuteronomio 6:5 § 10:27 10:27 Levitico 19:18

kaduffunanino padiyera sino Templo a nallakad sinaya dalan. Wasin dina'nganenaya tolay, inara'niyanna ta itanna, kasena ilisiyangkappay e ila'wutanna.

³³ “Udde ammena nabayag, agyangkappayino tata a taga-Samaria* a maddawut sinay. Wasin initanenaya Judyu, naallak sikwana, ³⁴ inara'niyanna e inagasanneno biyannera si lana anna tayug, kasenera binabbad. Netakena sino kabayuna, neyangnga sino affunduwano tolayira, e inimu'na sinay. ³⁵ Wasin kadarama'na, ina'danna si pirakino makwan balay e sinapi'na si, ‘Imutannu, ta nanu muliyak, kase'nga dagganan yaw nu kurang.’ ”

³⁶ Wasin nasinduwi Jesus a niyamparig, inabambutanna a nassapit si, “Sino nakammu, inya sikwara a talluveno nangipaita si gakkuruwa agganggam si kasittolay sino pinadyatanino tulisanira?”

³⁷ “Ino naallak sikwana,” kunnino mesturuna lintig. Sinabbi Jesus si, “Umangka mantu ta akwannu pay.”

Ino Naddorawani Jesus Sikwara Marta Anni Maria

³⁸ Netuluyda Jesus andino adalannera a nallakad kiyad si ginamwangira sino lubbuna agyananino tata a bafaya mingngan si Marta, e nepadilo'nera. ³⁹ Agyangkappayino kolaki Marta a i Maria. Aggatuttud sino a'langi Jesus a maddingngag sino itulduna. ⁴⁰ Udde i Marta, maburuburung gafu sino odduwa idadanna para sikwara. Inara'ni ki Jesus e sinapi'na si, “Afu, mayan purayannu si ikkanappelangino midadan sino awandawa aggatuttubbelangino kolakku? Ituldum ta duffunandak.”

⁴¹ Udde netabbi Afu Jesus sikwana si, “Marta, Marta, maburuburungkangke gafu sino kaodduweno akwannu. ⁴² Udde tata pelangino maawa akwan. Antuweno kalalawarana piniliyi Maria, e ammenan maari sikwana.”

11

Ino Netulduwi Jesus Mapeafu Sino Akkararag (Mat. 6:9-13; 7:7-11)

¹ Wasin tata si aw, inangngi Jesus a makkararag. Wasin nasinduwenna nakkararag, sinapitino tata a adalanna sikwana si, “Afu, tulduwandakami abbuwa makkarara kunnangke ino inangwa i Juan a nanuldu sino adalannera.”

² Sinapiti Jesus sikwara si, “Nu makkararaggayu, kunnayawino sapitandaw: ‘Ama, madayonaddino ngannu. Gumamwangngaddino patturayannu sito lubag.

³ Iya'dam sikwamiyeno makkana awammi si kadda aw. ⁴ Pakomannuweno liwa'mi, se pakomammi kappayino nakaliwatira sikwami. Duffunandakami ta ammekami matutunggungan.’ ”

⁵ Sinapikkappayi Jesus si, “Gangngariyan ta wara tata sikwayuwa aneno bulunna, e umang sino balayino bulunna si tangngana gafi ta sapitanna sikwana si, ‘A'dandak abbu si maakkan, ⁶ se aneno bulungkuwa mabbiyahe a gaggamwangnga sey balay, e awana ipakkangku sikwana.’ ⁷ Udde sumombatino ana sino balaya massapit si, ‘Mayan disturbundakami? Naggakukkamin e maturuggami ammin. Matarutakunna gumabwata manga'da sikwam.’ ⁸ Nu kunnenoy, sanneno akwanino bulunna? Ino sapitangku sikwayu, massiki nu ammena gumabwatino bulunna gafu se bulunna, nu ipatu'na a marang, gumabwatino bulunna ta iya'daneno ammina awanna.

⁹ “Kunnantu, kunnayawino sapitangku sikwayu. Kanayungkayu nadda marang ki Dios, e iya'dana sikwayuweno arangngandaw. Ituluydokappaya mintufuk sikwana sino awandaw, e sumpalandaw. Ituluydokappaya mattottok, e mabukkatanino

* **10:33** 10:33 Ino naganira sey Samaria andino Judyuwera, makkakabakabannira. Itannu kappay sino Jn. 4:9; 8:48.

sawang ta makatallungkayu. ¹⁰ Se massiki inya a marang ki Dios, maa'dan, e massiki inyeno mintufuk, makasumpal. E massiki inyeno mattottok, mabukkatanino sawang para sikwana. ¹¹ Se dandammandaw, ikkayuwa mapparanak, nu bilisino arangngannino abbindaw, a'dandokad si ulag? ¹² Onnu nu i'luwino arangnganna, a'dandokad si mallagama? ¹³ Ikkayuwa narakkatta tolay, nu ammuyuwuwa manga'da si nalawad sino abbindaw, mannanotinna ki Dios a Amayu sey langit, iya'daneno Espirituna sikwayuwa marang sikwana.”

I Jesus Anni Beelzebub

(Mat. 12:22-30; Mar. 3:20-27)

¹⁴ Wasin tata si aw, nepaanawi Jesusino narakkatta espirituwa nappaabul sino tata a lalaki. Wasin inanawino narakkatta espiritu, makadamitingkappayino lalakiya inanawanna, e nakka'bawino tolayira. ¹⁵ Udde sinapitino korwanira sikwara si, “I Beelzebub a afafuweno narakkattira a espirituweno nanga'da sikwana si pannakadamana a mappaanaw si narakkatta espiritu.” ¹⁶ Ino korwanira kappay, angganda a dalodawanni Jesus, antuweno inaranda sikwana si mangwa si kakka'bawa mangipaita si i Diosino nanundun sikwana.

¹⁷ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, antuweno nassapitanna sikwara si, “Nu maggagarunutino tolayira sino tata a lubbun, madaralnenaya lubbun. Kunna kappay sino taabbalayira, nu massasarombatira, makkakarawayira. ¹⁸ Kunna kappay ki Satanas. Nu kontaranneno bafulunnera a narakkatta espiritu, madarallino patturayanna. Antuweno sapitangku sikwayu se sinapi'daw si i Beelzebub ino nanga'da sino pannakadamaka mappaanaw si narakkatta espiritu. ¹⁹ Nu gakkuruwinay, ino adalandawira a mappaanokappay si narakkatta espiritu, inya mantuweno naggabwatanino pannakadamara? Ira kappayino mipakurug si nabakabakkannino sapitandaw. ²⁰ Se ino kakuruwana, ino Espirituwi Diosino nanga'da sino pannakadamaka mappaanaw si narakkatta espiritu, e antuweno pangammuwandaw si anen sikwayuweno patturayani Dios.

²¹ “I Satanas, meyamparig si natuyagga tolaya aneno armasna. Nu indagganneno balena, awana makatakaw sino kukwana. ²² Udde nu gubattannino natuyag amma sikwana e affutanna, iyanoneno armasa nanalakkanino kalingana, kasena appannino kukwana takesi iyannena sino bafulunnera.

²³ “Ino ammena mebulun sikwak, ireno kumontara sikwak, e ino ammena manuffun sikwaka mampat sino tolayira, ireno mappakakaraway sikwara.”

Ino Puliyanino Narakkatta Espiritu

(Mat. 12:43-45)

²⁴ Netuluyi Jesus a niyamparig si, “Nu manawino narakkatta espirituwa nunag si tolay, umang mannodoyug si kalolowata awana danumma a mintufuk si pimwanganna. E nu awana sumpalanna, kunna sino nakamma si, ‘Muliyak sino balaya naggabwatangku.’ ²⁵ Muli e mada'nganeno balaya nadalusan anna nalawad amma si'in. ²⁶ E umang mayag si pituwa narakkatta espirituwa mas narakkat amma sikwana takesi makiagyanira sikwana. Kakallakkingke inaya tolay amma sino palunguwa katolena.”

Ino Gakkuruwa Nagasat

²⁷ Wasin sinapiti Jesus inay, agyanino tata a bafay sino tolayira sinaya nikokwa a nassapit si, “Nagasatingke ino niyanak anna nappasusu sikwam!”

²⁸ “On,” kunni Jesus a sinombat, “udde mas nagasatino tolayira a maningngag sino sapiti Dios e kuruwanda.”

Ino Senyala Nepaita I Jonas

(Mat. 12:38-42)

²⁹ Wasin umoodduweno tolayira a umaribumbung ki Jesus, netuluyna a nassapit si, “Narakkatingke ino tolayira sito ingkein se patutandaka mipaita si kakka'bawa senyal, udde awana mepaita sikwara nu bakkampelangino senyal a kunneno nakwa ki Jonas a gumalabbun si'in. ³⁰ Se ino nakwa ki Jonas,* antuweno senyala nangipaita sikwara sey Nineve si i Diosino nanundun sikwana. E kunna kappeneno makwa sikwaka Abbingnga Tolay, e antuneno senyala mangipaita sino tolayira sito ingkein si i Dios kappayino nanundun sikwak. ³¹ Nu mada'nganeno awa pangukumani Dios sino tolayira, paliwatandakayuneno bafaya ari sey Seba si'in, se naggabwat si aroyuwengke a lubbuna inang naningngag sino kinalainga netulduwi Ari Solomon. Udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Solomon, ammeyu anggamma dingngaggannino tulduna. ³² Ino kappay taga-Nineveyira, paliwatandakayuna kappay, se nebobolireno liwa'da sin diningngaddeno tulduwi Jonas, udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Jonas, ammekayu kepay mangurug.”

Ino Sirwa'nenno Baggi

(Mat. 5:15; 6:22-23)

³³ Wasinoy, netuluyi Jesus a niyamparig si, “Awana misigi si lampara, kasena itawu onnu abbungan si anngoran, nu ammena lud itappat takesi masirwatanino tolayira a sumallung.

³⁴ “Ino matam, antuweno gumansirwa'na baggim. Antu gafuna, nu nalawarino angngitama mittata ki Dios, nabaggawino nakammu. Udde nu narakkattino angngitam, lammuk kepayino nakammu. ³⁵ Mappalangka mantu, tantaro nu sapitannu si nabaggawino nakammu gampade lammuk kena. ³⁶ Udde nu nabaggawino nakammuwa awaningke a lammuk sikwam, masirwatan amminino akwannu a kunnangke anaka sino natuyagga sirwat.”

Ino Namalawani Jesus Sino Fariseowera Andino Mammesturuwerana Lintig

(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)

³⁷ Wasin nasinduwi Jesus a nanuldu, inayanino tata a Fariseo ta umangngira mangngan, antuweno inangngi Jesus sino balena e nakituttura nangngan. ³⁸ Udde nakka'bawino Fariseo sin initana a amme namagguwi Jesus a metuntul sino gagangera. ³⁹ Antuweno sinapiti Jesus sikwana a niyamparig si, “Ikkayuwa Fariseo! Kakunnayuweno tolaya muwappelang sino lasinneno tasa andino likunneno duyug, se dalusandawino baggiyu, udde purayandawino nakandawa napannu si kinadarogat anna narakkat. ⁴⁰ Ikkayuwa pangababulan! I Dios a nangwa sino baggitam, antu kappayino nangwa sino nakantam, antuweno nadalus nad ammin. ⁴¹ Kunnantu, ino nad akwandaw, manga'dakayu sino ana sikwayu sino mekakallakkira, se nu madalusanino nakandaw, nadalusin ammin.

⁴² “Kakallakkayuna a Fariseo, se nattalaginaggayuwa manga'da ki Dios sino pakkatafuluneno mulayu, massiki ino kaddatta meusar si rikadu, udde ammeyu akwanino mas napatig sikwana a antuweno pangwandaw si naggaddang sino bafulundaw andino pangammandaw sikwana. Ira nad yawino akwandaw e ituluydokappayino korwan.

⁴³ “Kakallakkayuna a Fariseo, se anggandawa pattutturannino attutturanna napatiya tolay sino sinagoga anna anggandokappaya medayawa mapakumusta sino mangitera sikwayu kadda mallakaggayu sino palengki.

* **11:30** 11:30 Ino nakwa ki Jonas a tata a gumalabbun si'in, sinillunino dokallingke a lamis. Tallu awino nagananna sino kuyunggeno lamis, udde inimuti Dios, kase neuteno lamis sino dappi'na bebay.

⁴⁴ “Kakallakkayuna, se kakunnayuweno tanamma awana markana a pappi'nakkanino tolayira, e makaliwatira se ammera inammu si tanammino pappi'nakkanda.”

⁴⁵ Wasinoy, sinapitino tata a mesturuna lintig si, “Afu mesturu, sin nassapitannu sinay, nesapa'dakamiya neyatatal.”

⁴⁶ E sinapiti Jesus si, “Kakallakkayuna kappaya mamnesturuwerana lintig, se dadagandanawino lintig e patutandawino tolayira a manuntul, gampade awangkena iduffundaw sikwara. Kunnangke pattundawira si nadammat, udde ammekayu manuffuna mattu.

⁴⁷ “Kakallakkayuna, se mangwakayu si nalawara pantiyonin gumalabbunira a pinapatayino gagginafuyuwera si'in. ⁴⁸ Udde sino pangwandaw sinay, ipaitayu si anggandaw inaya inangweno gagginafuyuwera, se ireno namapatay, udde ikkayu payino mangwa sino pantiyonin pinapaterera. ⁴⁹ Antuweno mangipaita sino kinalaingi Dios, se sinapi'na si'in si, ‘Ananeno gumalabbunira anna apostolira a dundunangu sikwara, udde papatayandaneno korwanira anna padyatandaneno korwanira.’ ⁵⁰ Antu gafuna, ino tolayira sito ingkein, makastiguwerana gafu sino napapatayanino amminira a gumalabbun mangiyafu sin napatatuwan yo lubag, ⁵¹ mangiyafu sin napapatayani Abel kiyad sino napapatayani Zacarias a pinapatayin gagginafuyuwera sino nallatanneno assikkulan annino Templo. On, gakkuruwino sapitangu sikwayu, ino tolayira sito ingkein, makastiguwerana gafu sino napapatayanda ammin!

⁵² “Kakallakkayuna a mamnesturuwerana lintig, se kunnangke netawuyuweno tulbika pabbukkat sino pangammuwanino tolayira ki Dios. Ammeyu anggama mesapat sino patturayanna e tipaddandawino tolayira a manggam se ammeyuwera tulduwan sino kakuruwan mapeafu sikwana.”

⁵³ Wasin inanawi Jesus sino balay inaya Fariseo, ino mamnesturuwerana lintig andino Fariseowera, neyekwareno ammina damara a mangontara sikwana. Oddu kappayino nebebu'da ⁵⁴ se angganda a balabaliyan tantaro nu wara isomba'na sikwara si damara a pappaliwatan sikwana.

12

Ino Tuldu Mapeafu Sino Massannakam (Mat. 10:26-27)

¹ Sinoy kappaya tiyempo, nakkakampattino parifurifuwera a tolay kiyad si massasaralpitiran. Sinatabbag abbuwi Jesusino adalannera, e sinapi'na si, “Palanan-dawino lebadureno Fariseowera, anggama sapitan, ino passasannakammanda.

² Se ammina neyimad anna ammena naammuwan sito ingkein, mepaita anna maammuwan naso maddagguna aw. ³ Antuweno massiki sanneno sapitandaw si gafi ta meyimad, mepakaammuna so aw, e ino idumidumiyu sino neyakuta kwartu, mekulawuna ta dingngagan ammina tolay.”

Ino Nad Pattalawannino Tolayira (Mat. 10:28-31)

⁴ Sinapikkappayi Jesus sino adalannera si, “Ino sapitangu sikwayuwa bafulungku, ammekayu nad mattalaw sino mamapatayira si baggina tolay pelang, se antu pelangino pakkiyaranneno pannakadamara, ⁵ nu ammena luri Diosino pattalawandaw. Se nu ariyani Diosino biyangnga tolay, ana kappayino pannakadamana a mitakkub sikwara sey infiyernu. Antu gafuna, antu naddino pattalawandaw. ⁶ Udde dandammandonaggappayino aggangwa i Dios sino dinnattira. Damayu pelanga gatanggannino lima a dinnat si adwa a sentabo. Udde amme kalyawani Diosino massiki tata sikwara. ⁷ Mannanotinna sikwayuwa tolay. Se massiki ino abu'daw,

ammuneno bilangnga. Antu gafuna, ammekayu nad mattalaw, se ipatingngeno kadda tata sikwayu amma sino dinnattira.”

Ino Massapit Si Mangurug Andino Miyimad Ki Jesus
(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Sapitangku sikwayu, massiki sanna a tolaya massapit sino a'langino tolaira si mangurug sikwaka Abbingnga Tolay, antu kappayino ita'daggu sino a'langino anghelira i Dios. ⁹ Udde ino tolaya miyimad si mangurug sikwak sino a'langino tolaira, kunna kappayino sapitangku sino a'langino anghelira i Dios.

¹⁰ “Massiki inyeno massapit si narakkat mapeafu sikwaka Abbingnga Tolay, dama a mapakoman inaya liwa'na, udde ino massapit si narakkat mapeafu sino Espirituwi Dios, ammena dama a mapakoman inaya liwa'na si makkikiyad.

¹¹ “Nu do'mandakayu ta idarundakayu sino sinagogera anna iya'landakayu sino gubernadorira andino korwanira a turay, ammeyu paddararananino isomba'daw an-nino sapitandaw, ¹² se sinoyna a orat, ipakaammuneno Espirituwi Dios sikwayuweno fustuwa sapitandaw.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Ba'nanngnga Pangababulan

¹³ Wasinoy, agyanino tata sino kaodduwana naddamit, e sinapi'na si, “Afu mesturu, sapitannu sino kolakku ta iballayannak sino illalupattammi.”

¹⁴ Udde nesombati Jesus si, “Inyeno nanga'da sikwak si kalintiyangkuwa mangukum sikwayuwa mappaballay sino illalupattandawa makkolak?” ¹⁵ E netuluyina a nassapit sikwara ammin si, “Mappalangkeyu ta ammekayu matutunggungana manga'run sino akweno bafulundawira, se ino kukwana tolai, bakkanna antuweno mappabiyag sikwana, massiki sanneno kinaba'nanngnga.”

¹⁶ Antuweno niyampariyani Jesus si, “Agyanino ba'nanngnga tolai aggodduweno ganinna sino lubangnga. ¹⁷ Antuweno kunna sino nakanakamma si, ‘Sannadeno akwangkuwa kurangin yo alangkuwera a pangekwangku sino ammina ginanik? ¹⁸ Ay, on karud, kunnayawino akwangku. Sassatangku yo alangkuwera ta mappaan-angwak si dodokkal takesi makabalina pangekwangku sino ginanik andino korwana kukwak. ¹⁹ Kase'nga sapitan sito baggik si, Nagasataka tolai! Se anen amminino awangku si pipidya a run. Mimwangakunna. Ino penalang akwangku, mangngan, minum, annino mappaaanggam sikwak.’ ²⁰ Udde sinapiti Dios sikwana si, ‘Pangabab-ulangka a tolai, se sitawa gafi, matekan. Inyaneno makangkwa sino kukwama inampa'nu para sikwamungkepay?’ ”

²¹ Wasinoy, inabambutani Jesus a nassapit si, “Kunnenayino makwa sino tolaira a mampat si kinaba'nanngnga para sikwara pelang, udde pobiriyera sino anngita i Dios.”

Ino Aggimuti Dios Sino Manalakkira Sikwana
(Mat. 6:19-21, 25-34)

²² Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Antuwen inayino gafuna a sapitangku sikwayu, ammekayu nad maddararan mapeafu sino akkanan anna barawasiya maawaddaw sitawa biyag. ²³ Se napatiyino biyag anna baggiyu amma sino akkanan anna barawasi. ²⁴ Dandammandonaddino gayangira. Ammera mabbini, ammera ke maggani, awangkappay alanda a pimfunanda sino akkananda, udde massiki kunnenoy, ammera mabisinan, se iya'da i Diosino akkananda. Ammekayu kad napatig amma sino mammanukira? ²⁵ Ino tata kappay, massiki nu makadaradarangkayu, ammeyu dama a pasoddannino biyaddaw si massiki taorappelang. ²⁶ Nu ammeyu dama a pasoddannino biyaddaw si massiki taorappelang, ammekayu nad maddararan sino korwana maawaddaw sitawa biyaddaw.

²⁷ “Itandawino addokallino sabungira sino danak. Ammera mattarabafu anna massinnun, udde sapitangku sikwayu, massiki i Ari Solomon a naba' nangngingke, awana barawasina a mekunna sino kinalawarirenaya sabung. ²⁸ Nu kunnenayino kinalawara iya'da i Dios sino kaddattira sino danaka mabiyayira pelang si tata si aw e masikkulanira si kadarama'na, ammena kaggappay manga'da sino barawasiya awandaw? Mayan kurang kepayino annala'daw sikwana? ²⁹ Antu gafuna, ammeyu nad aggadandammannino akkanandaw annino inumandaw e ammeyuwera paddararanan, ³⁰ se antuweno kabbatannino tolayira a amme nangammu ki Dios. Udde sikwayu, ammuwi Dios a Amayu si awandaw ammin inay. ³¹ Kunnantu, pittatandonaddino nakandawa manandam sino patturayani Dios, e iya'danana ammin inaya awandaw.

³² “Ammekayu nad mattalaw, massiki bisangkayu ke, se anggammii Dios si isapa'dakayu sino patturayanna. ³³ Antu gafuna, ilakuyuweno kukwayu ta iya'dayuweno kalakuwana sino mekakallakkira. Unoyнено mampakkayu si kinaba'nandaw sey langit a kunnangke iyekwayu si pitaka a ammena manaral anna ammena maambutino bagga'na, se awana makatakaw sinay anna awana manaral. ³⁴ Se ino kakuruwana, ino agyananino kinaba'nandaw, antu kappayino agyananino nakandaw.”

Ino Aripanna Maddadan

³⁵⁻³⁶ Netuluyi Jesus a nassapit sino adalannera si, “Kanayungkayu nadda maddadan a kunnangke ino aripannira a aggataron sino amunda a inang nakikasar. Aggabarawasiyera anna aggasirwatira takesi nanu gumamwangino amunda e matottok, lananda a bukkatan. ³⁷⁻³⁸ Nagasatirenaya aripan nu da'ngannino amunda a aggataron anna aggadadan, massiki nu tangngenna gafi onnu ara'niyen si awino gumamwanganna. Sapitangku sikwayu si mamataliyeno amunda, pattutturanneno aripannera, e pakkanannera.

³⁹ “Dandammandonaggappay yaw. Nu ammu naddino makwan balayino oratta gamwanganino mattakaw, maddadan nad ta ammena makatallungino mattakaw. ⁴⁰ Massiki ikkayu, maawa aggadadangkayu, se gumamwanga'nga a Abbingnga Tolay sino oratta ammeyu innanaman si gamwanganku.”

Ino Matalak Andino Ammena Matalakka Aripan (Mat. 24:45-51)

⁴¹ Wasinoy, sinapiti Pedro si, “Afu, ikkami pelanga adalannuweno nassapitannu sinaya amparig onnu ammina tolay?”

⁴² Sinombatangkappayi Afu Jesus a niyamparig si, “Ino matalak anna madandamma aripan, antuweno dotukanino amungnga a makammu sino korwana aripanna anna manga'da sino akkananda si kadda aw. ⁴³ Nagasat inaya aripan nu magamwanganino amungnga a mangwa sino nepakwana. ⁴⁴ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, gafu se matalak, dotukangkappayino amungnga a makammu sino ammina kukwana.

⁴⁵ “Udde nu kunninaya aripan sino nakamma si, ‘Mabayaggepayino puliyanino amungku,’ e padyatanneno bafulunnera a aripanna lallaki onnu bafabbay, e makakakkan, makininum, anna mabbobok, ⁴⁶ kaka'meng kelanga gumamwangino amungnga sino aw anna oratta ammena ininnanama. Kastiguningkeneno amungnga a isapa'na sino kakastiguwanino ammerera matalak.

⁴⁷ “Ino aripanna nangammu sino anggammii amungnga si akwana, udde ammena akwan, nadamma'nenno kastiguna. ⁴⁸ Udde ino aripanna amme nangammu sino anggammii amungnga si akwana, makastigu kappay nu makaliwat, udde ammena nadammat. Se ino tolaya odduweno netalak sikwana, oddu kappaya

mainnanama a maggabwat sikwana, e ino tolaya oodduweno netalak sikwana, ooddu kappeneno mainnanama a maggabwat sikwana.”

I Jesusino Mappakakaraway Sino Tolayira
(Mat. 10:34-36)

⁴⁹ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, “Inangngak sito lubagga miyang si afuy e angganku si gumigillayafin nad. ⁵⁰ Maawa madyatanakungke, antuweno aggalowino nakangku kiyad si mada'ngenay. ⁵¹ Nganandonakuy si inangngak sito lubagga mappaiibat sino pakkakontanano tolayira, udde bakkan, se inangngaka mappakakaraway sikwara. ⁵² Antu gafuna, mangiyafu sito ingkein, makkakontarera. Nu limera a taabbalay, kontaranino talluweno adwera, e ino adwa, kontarandeno talluwera. ⁵³ Ino matatamera andino masasinera, makkakontarera, e massiki ino makkatuwanganira. Makkakontarera ammin.”

Ino Senyala Ammera Naawatan
(Mat. 16:2-3)

⁵⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sino oodduwera a tolai si, “Nu itandaw si madduladulam sey diraya, sapitandaw si ‘Gauran,’ e muran gakkurug. ⁵⁵ E nu gi'nandaw si abbaggino paggabwatanino leled, sapitandaw si ‘Napatu sito aw,’ e gakkurug.* ⁵⁶ Ikkayuwa massasan mangurug! Nu malasindawino senyal sito lubag anna sey langit, mayan ammeyu maawatanino anggama sapitannino senyala ipaita i Dios mappeafu sikwak?”

Ino Pakipakoliyan Sino Makikontara
(Mat. 5:25-26)

⁵⁷ Netuluyi Jesus a niyamparig si, “Mayan ammekayu makadandam sino nalawara akwandaw? ⁵⁸ Gangngariyan, nu wara manggama midarum sikwam, iyekwamungkenaddino damama makipakoli sikwana nu agyangkayu kepay sino dalan. Se nu ammem akwan inay, idarundaka sino huwes, iyalawa'daka sino pulis, e ibaluddaka. ⁵⁹ Sapitangku sikwam si ammeke makalawan sino abbaluran kiyad si mapagan amminino multam.”

13

Makastiguneno Ammera Mabboboli

¹ Sinoy kappaya tiyempo, agyanino ginamwangira sino agyanani Jesus e sinapi'da sikwaneno nakwa sino korwanira a taga-Galilea a nepapapatayi Gubernur Pilato sino aggewawa'latanda sino animalda ki Dios. ² Sinapiti Jesus si, “Ariddonakuy si nadammattino liwat inayira a taga-Galilea amma sino ammina kalubbunandera a taga-Galilea gafu se kunnenayino akkapapatera. ³ Udde bakkan. Sapitangku sikwayu, nu ammeyu iboboliyeno liwa'daw, matekayuwa makastiguwa kakunnara. ⁴ Kunna kappayino kadwafuluwera si waluwa natabbunan sin nagabbanino ata'nanga balay sey Siloe a sako'ma Jerusalem. Ariddokappay si ireno kararakattana tolai amma sino ammina korwana magyan sey Jerusalem? ⁵ Bakkangkappay. Sapitangku kappay sikwayu, nu ammeyu iboboliyeno liwa'daw, kunna kappeneno makwa sikwayu.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Kayuwa Ammena Mammunga

⁶ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, “Agyanino tata tolai aneno kayuwa igosa nemula sino lubangnga. Umangnga a'itan nu wara bungana, udde awan. ⁷ Antu gafuna, sinapi'na sino pattarabafunna sino lubangnga si, ‘Talluruninna ma'angngak

* **12:55** 12:55 Sino lubbunna Judyu, maggabwatino uran sino sumallappanna sinag, se antuweno batungnga bebay. Sino abbagappayino lubbunda, aneno nalawa a kaadatana nappelalotino patuna.

sitawa mita nu nammungen yawa kayu, udde awaningke a bungana. Gabbannun, se kengana pelangino nemulanna a lubag.'

⁸ "Udde sinapitino pattarabafunna si, 'Afu, ammembu pagabba massiki sito pelanga run ta kokkofangkuneno lallebanna ta ekwanangku si abonu. ⁹ Nu mammungen nanu tarun, nalawad, udde nu ammena mammunga, kasemma pagabba.' "

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Bafaya Naddungkug

¹⁰ Wasin tata Sabadu a awna aggimwangan, nanulduwi Jesus sino sinagoga. ¹¹ Agyan sinayino tata a bafaya nepaddungkuwino narakkatta espiritu si kadwafulu si waluwa run, e ammena makagaddangnga matta'dag. ¹² Wasin inita i Jesus, inayanna e sinapi'na sikwana si, "Nabbattunoyinnino taki'nu." ¹³ E inappanganna, e kaka'meng kelanga naggaddangnga natta'dag e nedandayona i Dios.

¹⁴ Wasinoy, nabbungutino afafuneno sinagoga, se awna aggimwanganino nappabattunoyani Jesus sino bafay. Antuweno sinapitino afafu sino tolayira si, "Annamma aw nabbelangino pattarabafuwantam. Antu naddino awa umangngandawa pappaa-gasan, a bakkan sino awna aggimwangan."

¹⁵ Sinabbi Jesus si, "Ikkayuwa massasannakam! Kadda tata sikwayu, uttaranneno baka onnu kabayuna ta umangnga painuman, massiki awna aggimwangan. ¹⁶ E sitoya, anen sikwatam iyawa bafaya gaka i Abraham, a kunnangke binaluri Satanas si kadwafulu si waluwa run. Ammena kad nalawad nu pabbattunoyangku sino taki'na ta mawayan, massiki sino awna aggimwangan?" ¹⁷ Naatallanino kumontarera ki Jesus gafu sinaya nesomba'na. Udde ino korwanira a tolay, maanggamirangke gafu sino kakka'bawira a inangangwana.

Ino Amparig Mapeafu Sino Bukalla Mustasa

(Mat. 13:31-32; Mar. 4:30-32)

¹⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Sanna kaddino piyampariyangku sino patturayani Dios? Sanneno kekunnanna? ¹⁹ Meyamparig si tata a bukalla mustasa a nemuleno tata a tolay sino gardinna. Nattufu e dinokal kiyad si kunnangke kayuweno kata'nganga, e damenna mammanuka pumukanino tangatangana."

Ino Amparig Mapeafu Sino Lebadura

(Mat. 13:33)

²⁰ Sinapikkappayi Jesus si, "Sanneno piyampariyangku sino patturayani Dios? ²¹ Mekunna si lebadura a ilamurino bafay si odduwa arina, e massiki bisangke, palattagganna amminino arina a kelamuranna."

Ino Bibissangnga Sumallungan

(Mat. 7:13-14, 21-23)

²² Wasinoy, netuluyi Jesus a inang sey Jerusalem, e niittud sino lulubbuna ta'lifanna ta manuldu sino tolayira. ²³ Agyanino nabbebut sikwana si, "Afu, bisangngira ke kaddino mesalakan?"

E sinombati Jesus si, ²⁴⁻²⁵ "Iyekwayungke naddino damayuwa sumallung sino bibissangnga sumallungan sey langit se wara kepay wayayu. Se nu iyakutinnino makwan balay, odduneno mangakkapa sumallung, udde ammenan dama. Massiki nu mattottokira a massapit si, 'Afu, bukkatannu abbu,' sapitanneno makwan balay si, 'Ammetakayu inammu.' ²⁶ E sapitanda si, 'Ammurakami se ikkamiyeno nakikkan anna nakiinum sikwam e nanulduka ke sino lubbummi.' ²⁷ Udde sapitanna kappay si, 'Gakkuruwa ammetakayu inammu. Manokayun tan, ikkayu ammina mangwa si narakkat.' ²⁸ Gakkuruwa mattatarangitirana anna mangngarangaritammirana nu itandara Abraham anni Isaac anni Jacob andino ammina gumalabbunira a mesapat sino patturayani Dios, gampade sikwara, ammera makatallung. ²⁹ Udde

odduneno tolaya maggabwat si palulubbuna mesapat sino patturayani Dios. ³⁰ Se aneno abbaawira sito ingkeina meyantawirana, e aneno meyantawira sito ingkeina metabbaferana.”

Ino Anggikalowi Jesus Sino Tolayira Sey Jerusalem
(Mat. 23:37-39)

³¹ Wasin sinapitinni Jesus inay, ginamwangino korwanira a Fariseo, e sinapi'da sikwana si, “Nalawad nu umanoka sitaw, se anggandaka i Herodes a papapatay.”

³² Udde netabbi Jesus sikwara si, “Umandaw sapitan sinaya mamoposung si itulutuluyku kepaya mappaanaw si narakkatta espiritu anna mappabattunoy sino matakitira, udde ammena mabayag, se gababalininnino tarabafuk. ³³ Gakkuruwa ara'niyenna mapapatayak, udde itulutuluyku kepaya umang sey Jerusalem, se kunnangke ammena meannunga mapapatayino gumalabbun, nu bakkan sinay.”

³⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus si, “Ikkayuwa taga-Jerusalem a nallapalappag anna namapatay sino gumalabbunira andino korwanira a dinunduni Dios! Namipidyan-takayuwa anggama para'nin sikwak ta imutantakayu a kunnangke ino akwanino upa a mangakkab sino piya'ngera, udde ammeyu anggam. ³⁵ Antu gafuna, ikkayunnino makammu, se anawandakayuwi Dios. Sapitangku sikwayu si ammerakunna maita makkiyad sino awa passapitandona si, ‘Madandayawino gumamwanga dinunduni Dios.’ ”

14

Ino Kappay Nappabattunoyani Jesus Si Matakit Sino Awna Aggimwangan

¹ Wasin tata a Sabadu a awna aggimwangan, inangngi Jesus a nakikkan sino baleneno tata a pangafuwanna Fariseowera, e aggitanino tolaira nu sanneno akwana, ² se agyangkappay sinayino tata a lalakiya nallullud. ³ Nebebuti Jesus sino mamesturuwerana lintig andino Fariseowera a agyan sinay si, “Damana sino lintiddama mappabattunoy si matakit sino awna aggimwangan?” ⁴ Udde aggasinakkira. E inappangani Jesus inaya matakit e nabbattunoyin, kasena nepaanaw.

⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Nu wara abbindaw onnu massiki bakayuwa mada'nag si bitu, ammeyu kad kangkamana umang ilabbed?” ⁶ E ammera makasombat.

Ino Netuni Jesus Sino Maayanira Andino Mayira

⁷ Wasinoy, inita i Jesus si ino korwanira a inayanino Fariseo, pinilireno attuturanino napatiyira a tolay. Antu gafuna, kunnayawino netuni Jesus sikwara ammin. ⁸ “Nu wara mayag sikwam si mangngan, ammeke nad mattuttud sino attuturanino napatiyira a tolay, tantaro nu wara inayanda si napatig amma sikwam. ⁹ Se nu gumamwangino napatiya tolay, kase umangngino makwan balay sikwam e sapitanna si, ‘Ammeke mattuttud sitan, se antuweno pattutturanna.’ Nu kunnenoy, maatallangka, se palitandaka e umangka makituttud sino likud. ¹⁰ Antu gafuna, ino nad akwanu nu maayangka si mangngan, umangka makituttud sino likud. Se nu kunnenoy, nu itandakeno makwan balay, umangnga sapitan sikwam si, ‘Narakkat yan pattutturannu, akkanin taw ta mattuttugga sito nalawara tutud.’ E medayokana sino nara'langanino korwanira a naayan. ¹¹ Se ino miyantaw sino baggina, metabbafana, udde ino mitabbafa sino baggina, meyantona.”

¹² Wasinoy, sinapiti Jesus sino nayag sikwana si, “Nu wara iyayangngu si maakkan, bakkampelangino bafulunnuwera, ino kakkola'nguwerana andino korwana wayim, andino bafa'nganga kalubbunandawino ayannu, se ayandaka pena e matalyatanino ginastum sikwara. ¹³ Ino nad akwanu, ayannu kappayino mekakallakkira, ino

paralitikuwera, ino pilayira, andino lappattira, ¹⁴ e ammera makatalyat sikwam. Nagasakka nu kunnenayino akwannu, se i Diosneno mallabut sikwam naso awa pangngangolinneno tolayira a naggaddang sikwana.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Naayanira A Umang Mangngan
(Mat. 22:1-10)

¹⁵ Wasin diningngaggino tata a nakikken inaya netuni Jesus, sinapi'na si, “Gakku-ruwa nagasa'nenno mesapata makilanggak sino patturayani Dios.”

¹⁶ Sinombatani Jesus si ampariya nassapit si, “Agyanino tata a tolaya nidadan si odduwa makkan, e odduweno inayannera. ¹⁷ Wasin nadadanin ammin, dinundun-
neno aripanna ta umang mituldu sino inayannera si, ‘Antamun ta umangnggetam mangngan.’ ¹⁸ Udde kadda tata sino inayannera, narrasonira e ammera inang. Ino sinapitino tata, ‘Ammek umang se aneno ginatangkuwa lubag e umangku nad itan. Ituldumma sino amungngu.’ ¹⁹ Ino kappay sinapitino tata, ‘Ammek umang se aneno ginatangkuwa tafuluwa baka, e umangku nad kakkapanira a itarabafu. Ituldumma sino amungngu.’ ²⁰ Sinapikkappayino tata si, ‘A'atawak, antuweno ammek makaang.’

²¹ “Wasinoy, nuliyo aripan sino amungnga e sinapi'na ammin. Nabbungutingke ino amungnga e sinapi'na sino aripanna si, ‘Kadde, kangkamannu mantu ta umangka sino ammuna daladalanna yawa lubbun ta ayannuweno mekakallakkira, ino paralitikuwera, ino pilayira, andino lappattira ta umangngira mangngan.’ ²² E inangngino aripan. Wasin nuli sino amungnga, sinapi'na si, ‘Afu, naangwennino nepangwam sikwak, udde ana kepayino damana a pagyanan.’ ²³ E sinapikkappayino amungnga si, ‘Umangka sino daladalan sino lasinna yawa lubbun anda sino kaaroyuwana pagyanan ta patutannuweno tolayira sinaya umang mangngan takesi mapannu yo balek. ²⁴ Se gakkurug yo sapitangku sikwam, awaningke massiki tata sikwara a palunguwa inayangkuwa maninsim sino nedadangkuwa maakkan.’ ”

Ino Dya'nenno Mabbali Si Adalani Jesus
(Mat. 10:37-38)

²⁵ Wasi tata si aw, odduweno tolayira a dumadandan ki Jesus. Ina'lang sikwara e sinapi'na si, ²⁶ “Ino manggamma mesapat sikwak ta mabbali si adalangu, dodokkal naddino agganggamma sikwak amma sino agganggamma sino mapparana'ngera, ino atawana andino ana'ngera, ino kakkola'ngera, anna massiki ino baggina, se nu ammena kunninoy, ammena dama a mabbali si adalangu. ²⁷ Se ammena dama a mabbaliyeno tolay si adalangu nu ammena buttungannino krusna a manuntul sikwak, massiki antuweno ipatena.

²⁸ “Dandammandonad abbuweno dya'nenno mabbali si adalangu. Gangngariyan, nu wara sikwayuwa mamata'dag si dokalla balay, nalawad nu dandammanna abbu nu pidyeno magastuna takesi maammuwanna nu makabalinino pira'nga kiyad sino kabalinanna. ²⁹ Se nu ammena akwan inoy, tantaro nu iyafuna e makkiyabelang sino arina e mambutino pira'nga. Amminira a mita sinay, kakkatawandana ³⁰ a massapit si, ‘Itandokadda! Neyafuna pelang, ammenan metuluy.’

³¹ “Ino tata kappaya amparingnga, nu wara ari si tafulurifuweno sindaluna e umang makiyubat sino ariya adwafulurifuweno sindaluna, dandammanna nad abbu nu damara a affutannino kaguba'da. ³² Nu innanamanna si maaffutira, manundun si umang manambal sino kakontarana nu aroyuwera kepay takesi bebutanda nu sanneno angganda ta ammera nad makkakwa. ³³ Kunna kappay sikwayu, nu anggandawa mabbali si adalangu, dandammandonad abbuweno kinadya'na. Se ammena dama a mabbaliyeno tolay si adalangu, nu ammena anawan ammuna ana sikwana.”

*Ino Keyampariyanino Adalani Jesus Si Asin
(Mat. 5:13; Mar. 9:50)*

³⁴ Niyampariggappayi Jesus a nassapit si, “Ino asin, aneno serbina, udde nu dumantakin, ammenan dama a pulinino pe'na. ³⁵ Awaningke a serbina, massiki sino lubag onnu meyabonu, metakkummabelang. Ikkayuwa maningngag, dandamman-donaddino diningngaddaw.”

15

*Ino Amparig Mapeafu Sino Naawana Karnero
(Mat. 18:12-14)*

¹ Odduweno gumattukiyera si buwit andino korwanira a nganannino Judyuwera si minalliwata ma'angnga maningngag sino itulduwi Jesus. ² Antuweno nadadumulino Fariseowera andino mammesturuwerana lintiya nassapit si, “Itandaw yana tolay! Mayan anggamma a tatabbannino minalliwatira a tolay anna makikkan sikwara.”

³ Antu gafuna, kunnayawino ampariyi Jesus sikwara. ⁴ “Gangngariyan, nu wara tata sikwayuwa makangkwa si tatuta karnero e naawanino tata, sannadeno akwanna? Ammenada anawanino asamafulu si asama maggarab sino pasto ta umangnga tufukannino naawana karnero kiyad si sumpalanna? ⁵ E nanu masumpalanna, maanggammingkena e buttunganna a iyamwang sey balena. ⁶ Nanu gumamwang sinay, ayannaneno bafulunnera andino kalubbunannera e sapitanna si, ‘Makilanggakkayu sikwak, se sinumpalangkunnino karneroka naawan!’ ” ⁷ E inabambutani Jesus a nassapit si, “Sapitangku sikwayu si maanggammirangke sey langit nu mabboboliyeno tata a minalliwata tolay amma sino aangganda sino asamafulu e asama aridda si naggaddangngira e ammera nad mabboboli.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Natantanga Dipilata

⁸ Netuluyi Jesus a niyamparig si, “Gangngariyan, nu wara bafaya aneno tafuluwa dipilatana e natantangino tata, sanneno akwanna? Ammenada misigi si lampara e pakakekeranneno balena ta tufukanna kiyad si sumpalanda? ⁹ E nanu masumpalanna, ayanneno bafulunnera andino kalubbunannera e sapitanna si, ‘Makilanggakkayu sikwak, se sinumpalangkunnino dipilataka natantang!’ ¹⁰ Kakunnana kappay inay,” kunni Jesus, “makilanggakino anghelira ki Dios nu mabboboliyeno massiki tata a minalliwata tolay.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Abbinga Inang Naantawan

¹¹ Wasinoy, netuluyi Jesus a niyamparig e sinapi'na si, “Agyanino tata tolaya adweno abbingnga a lallaki. ¹² Sinapitino uddi si, ‘Ama, appangkunnino ipaillalupa'nu sikwak.’ Antuweno ginaradweno amareno illalupattanda a makkolak.

¹³ “Wasin nalla'wutino pipidya a aw, nelakuweno uddiyeno ammina ballena e inang si aroyuwa lubbun. Wasin agyanin sinay, ginastuna amminino pira'nga si linoloko. ¹⁴ Wasin awaninnino pira'nga, agyanino nafulota bisin sinaya lubbuna agyananna, e awaningkein sikwana. ¹⁵ Antu gafuna, inang nakitandan sino tata a tolay sinay, e dinundunna sino agyananino bafuynera ta antuweno gumapakkan sikwara. ¹⁶ Gafu sino bisinna, anggamma nadda mangngan massiki sino ilangagga ipakkanna sino bafuyira, udde awana nanga'da sikwana.

¹⁷ “Wasin makadandam, kunna sino nakanakamma si, ‘Amminira a tandanani ama, ana amminino angganda a akkanan, gampade ayawak sitawa matay si bisin. ¹⁸ Muliya lullang sey balay ta sapitangku ki ama si: Ama, nalliwatak ki Dios e kunna kappay sikwam. ¹⁹ Ammekun meannunga mebilang si abbingngu, udde nu damana, makitandanak sikwam.’

²⁰ “Sin nanandammanna sinay, ginikkata muli sino agyananino amana. Wasin aroyu kepay sino balera, nelasinino amana. Gafu se inalla'nga, nalayawa nanambal sikwana, inawakanna, kasena inumma. ²¹ E sinapitino abbingnga si, ‘Ama, nalliwatak ki Dios e kunna kappay sikwam. Ammekun meannunga mebilang si abbingngu.’

²² “Udde inayanino amaneno aripannera e sinapi'na si, ‘Kangkamandaw. Umandaw appannino kalalawarana barawasi ta ibarawasiyu. Sakkalangandokappay anna sapatutandaw. ²³ Umandokappay appannino katatafana ubbunna baka ta partindaw takesi isiratam e mallalanggaketam, ²⁴ se iyawa abbingku, kunnangke natay, udde ana sitawa nabiyag, naantawan, udde nuli kappay.’ E neyafurana mallanggak.

²⁵ “Udde ino palunguwa abbingnga, ana kepay sino umara. Wasin umapitin e ara'niyen sino balera, diningngangngeno mattokarira andino massasaralera, ²⁶ antuweno inayanneno tata a aripan ta bebutanna nu sanneno akwanda. ²⁷ ‘Nuliyeno kola'ngu,’ kunnino aripan sikwana, ‘antuweno nepapartiyi amayuweno katatafana baka se nepagamwangnga a awana naansa sikwana.’

²⁸ “Wasinoy, nabbungutino kola'nga e ammena sinallung. Antu gafuna, nallawanino amana a nangaallakka mayag sikwana. ²⁹ Udde sinombata nassapit si, ‘Ammek. Pipidya a runa nattarabafuwak a kunnangke aripannu e kinuruggu ammina sinapi'nu. Udde ammerakungke ina'dan si massiki ubbunna galding pelang ta wara pakiyayangku sino bafulungkuwera. ³⁰ Udde wasin nuliyeno abbingnguwa naggastu sino kukwam si mimbafay, antuweno nepapartimino katatafana bakatam.’

³¹ “E sinapitino amana si, ‘Ikka a abbingku, ammena nad kunninoy. Se kanayuna anaka sikwak, e ammina ana sikwak, akwangkappay. ³² Udde mallanggaketammad, se ino kola'ngu, kunnangke natay, udde ana sitawa nabiyag, naantawan, udde nuli kappay.’ ”

16

Ino Nasirifa Nitalakkanino Ba'nannga Tolay

¹ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit sino adalannera si, “Agyanino tata a ba'nannga tolaya netala'nga amminino kukwana sino tata a tolaya tandananna. Netattifudda sikwana si gagastumpelangino nitalakkanneno pira'nga. ² Antu gafuna, nepaayino ba'nan e sinapi'na si, ‘Sanna yawa diningngaggu mappeafu sikwam? Iyulimino listaanneno netalakku sikwam, se ariyantaka sino tarabafum.’

³ “Wasinoy, kunnino nitalakkanna sino nakanakamma si, ‘Sannadeno akwangkuwa ariyandakunnino amungku sino tarabafuk? Ammek dama a mattarabafu si nadammat e maatallaka mappalimut. ⁴ Ay, on karug, ammukunnino akwangku takesi nanu maariyak sino tarabafuk, wara kepena bafulungku si manggamma mappadilot sikwak sino bafalerera.’

⁵ “Wasinoy, inayanneno ammina nakagatatutira sino amungnga. Sinapi'na sino tata si, ‘Pidyeno gatu'nu sino amungku?’ ⁶ ‘Tatuta lata a lana,’ kunna. ‘Appannu yo risibum. Mattuttugga ta itura'ngu weno limafulu,’ sinapitino nitalakkanino ba'nan. ⁷ Sinapi'na kappay sino tata si, ‘Ikka paye, pidyeno gatu'nu?’ ‘Tarifu si salofa trigo,’ kunna. E sinapitino nitalakkanino ba'nan si, ‘O, appannu yo risibum ta itura'ngu weno waluwatut.’

⁸ “Wasin naammuwanino amungngeno inangwana, dinayoneno kinasirifino nitalakkanna se dinandammeno ikatolena so maddagguna aw. Se gakkuruwa nasirifino tolayira a amme mangurug ki Dios amma sino manguruwira, se ammura a dandammannino pallawaranda. ⁹ Antu gafuna, sapitangku sikwayu si usarandonaddino kinaba'nandaw sito lubagga panuffun sino kasittoleyuwera ta nanu mada'nganeno awa awaninna serbineno pirak, paggamwangandakayuna sey langita pagyanandaw si makkikiyad.”

Ino Fustuwa Keusaranino Pirak

¹⁰ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Ino matalak sino bisangnga neya'da sikwana, matalak kappaya maa'dan si oddu, e ino ammena matalak sino bisangnga neya'da sikwana, ammena kappay matalakka maa'dan si oddu. ¹¹ Nu ammekayu matalakka musar sino kinaba'nandaw sito lubag, ansannana a metalak sikwayuweno gakkuruwa kinaba'nang sey langit? ¹² Akwa i Diosino ammina kinaba'nandaw sito lubag, e nu ammekayu matalakka musar sino akwana, ansannana manalakka manga'da sikwayu si kinaba'nang sey langita akwayungkepay?”

¹³ “Ammena dama nu adweno amungngeno tata a aripan, se anggammanneno tata e ka'ganneno tata. Ipatingnga kappayino tata e balawanneno tata. Antu gafuna, nu pirakino napatig sikwayu, ammeyu dama a masserbi ki Dios.”

Ino Sinapiti Jesus Sino Fariseowera

(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mar. 10:11-12)

¹⁴ Wasin diningngaggino Fariseowera inayira a sinapiti Jesus, nekakkatawara, se aangandeno pirak. ¹⁵ E sinapiti Jesus sikwara si, “Nalawarino akwandaw sino a'langino tolayira ta sapitanda si naggaddangkayu, udde ammuwi Diosino ana sino nakandaw. Udde palanandaw, se ino napatig sino tolayira, narakkat ki Dios.

¹⁶ “Ino lintiyi Moises andino neturakkino gumalabbunira, natuntul kiyad sino tiyempowi Juan a Gumabawtisar. Mangiyafu sinay, nebanyino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, e ipatut amminino tolayira a mesapat. ¹⁷ Udde ammena anggammata sapitan inay si ammena matuntulino lintiyi Dios, se naladda a maawan yo lubag anna langit amma sino kaabbafawanna sapi'nenno lintig. ¹⁸ Kakunnaneno sapitannino lintig mappeafu sino angngatawa. Ino lalakiya mikatway sino atawana e mangatawa si korwan, malliwata makibulun. E ino kappay lalakiya mangatawa si bafaya nekatway, malliwakkappaya makibulun.”

Ino Ba'nangnga Tolay Anni Lazaro

¹⁹ E netuluyi Jesus a nanuldu, e sinapi'na si, “Agyanino tata a ba'nangnga tolaya aggabarawasi si nalawad anna kanayuna makilanggak anna mangngan sino anggammata akkanan. ²⁰ Agyangkappayino pobiriya tolaya mingngag si Lazaro a nagguruguririno baggina. Kadda awa magyan sino lamwanganneno balena ba'nang. ²¹ Anggammata nadda maminisino sino madara'nag sino lamisaana pangngananino ba'nang. E ino atuwera, dindilandeno gurinna.

²² “Wasin natay inaya pobiri, neyangngino anghelira sino agyanani Abraham sey langit. Wasin natekappayino ba'nang, netananda, ²³ e inang sey Hades a agyananino natayira. Nappelalotino kinadya'na sinay. E wasin sinangaw, nedipa'na i Abraham e ana i Lazaro sino idangnga. ²⁴ Antuweno nekokwana a nassapit si, ‘Afu Abraham, allakkandak ta dundunannuwi Lazaro ta isosoneno tamuruna si danum ta pattakkanna yo dilak takesi malla'bat. Se nappelalotingke ino dyakku sino patuna yo afuy.’

²⁵ “Udde kunni Abraham si, ‘Ikka a abbingku, dandammannu nadda sin kabiyangngu, ana sikwamino ammina anggammu, e i Lazaro, passiya dyatino ilawumma. Udde sitoaya, makilanggakin sitaw, e ikkanino madyatan. ²⁶ Bakkampelang inay, se nalawengke ino nallatantam e awana makadammang. Ino manggammira a umang sitana maggabwat sitaw, ammera makaang, e ino anera sitan, ammera dama a umang sitaw.’

²⁷ “Wasinoy, sinapitino ba'nang si, ‘Nu kunnenoy, Afu, arangngangku si dundunannuwi Lazaro sey balera ama, ²⁸ takesi tulduwanneno limer a kakkolakkuwa ana sinay takesi ammera kappay umang sitawa agyananna nappelalota dyat.’

²⁹ “Udde sinapiti Abraham si, ‘Massiki ammena umang, se ana sikwareno neturakki Moises andino gumalabbunira, e damara a matulduwan sinay nu pilingalingara.’

³⁰ “ ‘On, Afu Abraham,’ kungkappayino ba'nang, ‘udde tantaro nu ammera kuruwan. Udde nu wara maggabwat sino agyananino natayira a umang sikwara, iboboliraneno liwa'da.’

³¹ “Udde sinapikkappayi Abraham si, ‘Nu ammera kuruwannino neturakki Moises andino gumalabbunira, ammera kappay mangurug massiki nu wara mangngangoli si natay.’ ”

17

Ino Mapeafu Si Liwat

(*Mat. 18:6-7; Mat. 18:21-22; Mar. 9:42*)

¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Gakkuruwa gumamwangino katu-tunggungan ta malliwatino tolayira, udde kakalla'ngeno tolaya paggabwatan inaya tutunggung. ² Tawwareno meyakad sino bu'loneno dokalla aggilingana batu, kasena metu'yud sino bebay amma si ituluyneno manutunggung e malliwatino massiki tata sitawira a kaabbafawana tolaya mangurug sikwak. ³ Antu gafuna, palanandonaddino akwandaw.

“Nu malliwat sikwamino kola'ngu si anngurug, tulduwannu, e nu ibobolina, pakomannu. ⁴ Massiki nu mamippituwa malliwat sikwam si tata si aw e mamippitu kappaya umang mappakapakoli sikwam, maawag si pakomannu kappay.”

Ino Mapeafu Si Angngurug

⁵ E sinapitino apostolnera sikwana si, “Afu, pattuyaggannuweno angngurummi.” ⁶ E nesomba'na sikwara si, “Massiki bibissangngino angnguruddaw a kakunnenno kabibissangngana bukal, damayuwa sapitan sitawa kayu si ‘Mafi'dukkana e mem-ulaka sino bebay,’ e gakkuruwa makwa.”

Ino Tarabafuna Aripan

⁷ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Gangngariyan ta wara tata sikwayuwa aneno aripanna a naggabwatinna naradu onnu nindag si karnero, sapitangkaddino makwan aripan sikwana si umang mangngan? ⁸ Bakkanna kunnenoy, nu ammena lud sapitanna si, ‘Umangka mamatali, kaseka midadan si akkanangku e indaggandak kiyad si masinduwak, kaseka pena mangngan.’ ⁹ E amme mappasalamatino makwan aripan sikwana gafu sino nangwanna sino nepakwana. ¹⁰ Kunna kappay sikwayu. Nu inangwayun amminino nepakwa i Dios sikwayu, ammeyu nad dandamman si wara midayaw sikwayu, nu ammeyu lud sapitan si, ‘Aripangkami pelang. Inangwami pelangino baligasommi.’ ”

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tafuluwera A Nakkutal

¹¹ Wasin umangnganda Jesus sey Jerusalem, nallakarira sino nallatanna Samaria anna Galilea. ¹² Wasin gagagamwangiran sino tata a lubbun, inang dinambalino tafuluwera a nakkutal, udde ammera inara'ni sikwara Jesus. ¹³ Nakkulawuwera a nassapit si, “Afu Jesus, allakkandakami!”

¹⁴ Wasin initera i Jesus, sinapi'na si, “Umangkayu mappaita sino padiyera ta itanda nu naariyennino kutaldaw.” E inangngira, e wasin agyanira kepay sino dalan, naariyennino kutalda.

¹⁵ Wasin initeno tata sikwara si nabbattunoyin, nuli ki Jesus e nekokwaneno dami'na a naddayaw ki Dios. ¹⁶ Namalitud sino a'langi Jesus a nappasalamat sikwana. Inaya tolay, taga-Samaria a bakkanna Judyu.

¹⁷ E sinapiti Jesus si, “Ammena kad tafuluwereno nepabbattunoyku? Sintomatino asamira? ¹⁸ Mayan ammera nuliya mappasalamat ki Dios? Iyo pelang tata a

bakkanna Judyuweno nuli.” ¹⁹ E sinapi'na sinaya tolay si, “Matta'dagga ta umanokan. Nabbattunoykan gafu sino angngurungngu sikwak.”

Ino Pangiyafuwanino Patturayani Dios

(Mat. 24:17-18, 23-28, 37-41)

²⁰ Wasin tata si aw, agyanino Fariseowera a nabbebut ki Jesus nu naanseno pangiyafuwanino patturayani Dios. Sinapiti Jesus sikwara si, “Awanna a senyala mangipaita sino pangiyafuwanino patturayani Dios. ²¹ Awangkappena makasapit si ‘Itannu, ana sitaw!’ onnu ‘Ana sinay!’ Se ino kakuruwanna, anen sito agyanandawino patturayani Dios.”

²² Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Gumamwangngeno tiyempona dyata anggandawingke a itanino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, udde ammeyuna maita se bakkangkepaya tiyempona. ²³ Ananeno massapitira si ‘Umandaw itan se anen sinay!’ onnu ‘Umangkayu sitaw se ayawin taw!’ Udde ammeyuwera kuruwanna umang mangita. ²⁴ Se ino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, kunnangke ino kilat nu mangilat, maita si ammina palulubun. ²⁵ Udde liyeya makwenay, maawag si odduwa lawumangkuwa dyat e ammayandakino tolayira sito ingkein.

²⁶ “Inona akwanino tolayira liyeneno puliyangku, kunnaneno nakwa sin tiyempowi Noe. ²⁷ Se sinoya tiyempo, itulutuluyda a nangngan, napparinum, anna napparatawa kiyad sino awa sinallunda Noe sino dokalla abanga inangwana. E nallinang sito lubag e nalimattira ammin. ²⁸ Kunna kappayino nakwa sin tiyempowi Lot. Amminino tolayira sey Sodoma a agyananna, itulutuluyda a makakakkan anna makininum, maggatang anna mallaku, mammula anna mamata'dag si balay ²⁹ kiyad sino awa inanawanda Lot sinay lubun. E nada'nino afuy annino gumigillayafa batuwa mingngan si asufre a naggabwat sey langit, e nasikkulanira ammin. ³⁰ Kunna kappeneno makwa sino awa pappaitangkuwa Abbingnga Tolay.

³¹ “Sinoyna a tiyempo, ino agyan sino lasinneno balena, ammenan makatallunga mangappa sino kukwana. Kunna kappeneno magyan sino umana, ammenan makauli sino balera. ³² Dandammandonaddino nakwa sino atawa i Lot, a nallangngi sino inanawanna e nabbali si asin.

³³ “Ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikwak, maa'danna si biyaya manayun. ³⁴ Sapitangku sikwayu si nu gafiyeno puliyangku e ananeno adwera a maddurug, maappaneno tata e mata'ngeno tata. ³⁵ E ananeno adwera a bafabbaya mabbayu, maappaneno tata e mata'ngeno tata. ³⁶ E ana kappeneno adwera a lallakiya mattarabafu sino umara, maappaneno tata e mata'ngeno tata.”

³⁷ Wasinoy, nabbebutino adalannera si, “Afu, sintoneno kakwanna yaw?”

Sinabbi Jesus a niyamparig si, “Massiki sintawino agyananino natay, antuweno pakkakarampattanino mammanukira.”

18

Ino Amparig Mapeafu Sino Balu Andino Huwes

¹ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nanuldu sino adalannera ta maammuwanda si kanayunira nadda makkararag e ammera matappag. ² Sinapi'na si, “Agyanino huwes sino tata a lubbuna awaningke talona ki Dios anna awana atalna sino kasittolena. ³ Agyangkappayino balu sinaya lubbuna ma'ang sikwana a marang si duffuna massapit si, ‘Duffunanda'ngad takesi ammerak affutannino kakontarak.’ ⁴ Amme nepilingalingeno huwes, udde wasin nabayin, dinandamma si, ‘Gakkuruwa awana talok ki Dios, mampesino kasittolekira, ⁵ udde gafu se daddisturbundak yawa balu, massiki duffunangkumpelang, tantaro nu matappaggakun sino puluuliyanna.’ ”

⁶ E inabambutani Jesus a nassapit si, “Dandammandonad inay. Massiki narakkatta tolayino huwes, dinuffunanneno balu, ⁷ e mannanotinna ki Dios, duffunanneno pinilinera a tolona a kanayuna makiggimallak sikwana si aw anna gafi. Talantananna kadda manuffun sikwara? ⁸ Ammena, nu ammena lud malana manuffun sikwara. Udde massiki tan nu kunnenoy, bisangngira ke nakuyino mattalaginad si angngurug naso puliyangkuwa Abbingnga Tolay.”

Ino Amparig Mapeafu Sino Fariseo Andino Gumattuki Si Buwit

⁹ Wasinoy, agyanino sinatabbira i Jesus a tolaya ngananda si naggaddangngira e balawandeno kasittolerera. Antuweno niyampariyi Jesus si kunnayaw. ¹⁰ “Agyanino adwa a tolaya inang sino Templo ta makkararira. Fariseoweno tata e gumattuki si buwitino tata. ¹¹ Wasin sinallungira, aggata'daggino Fariseo a ikararanneno bagginangkepaya nassapit si, ‘Mappasalamatak sikwam Dios, se bakkannaka minalliwat a kakunnenno korwanira a tolay, kumalar inaya gumattuki si buwit. Se ammek naingap, ammek massisiri, anna ammek kappay makibulun. ¹² Mamidwaka mallantanga mangngan si kadda linggu e iya'dakino pakkatafuluneno ammina ganansiyak.’

¹³ “Udde ino gumattuki si buwit, aroyuweno natta'dagganna sino Fariseo andino korwanira a tolay. Aggaokab se maatalla sumangaw sey langit e pakatotottofanneno ta'gangnga gafu sino piboboliyanna sino liwa'na. Ino nekararangnga, ‘Dios, maallakka nad sikwaka minalliwat.’ ”

¹⁴ E inabambutani Jesus a nassapit si, “Sapitangku sikwayu, inaya gumattuki si buwitino inanawa naggaddang ki Dios se napakomanino liwa'na, a bakkannino Fariseo. Se ino miyantaw sino baggina, metabbafana, udde ino mitabbafa sino baggina, meyantona.”

Ino Namindisiyonani Jesus Sino Anakira

(Mat. 19:13-15; Mar. 10:13-16)

¹⁵ Wasin tata si aw, agyanino tolayira a niyang sino bawisangngira a abbinda ki Jesus takesi appangannera nad anna bindisiyonannera. Udde wasin initenno adalannera, inallangngandera. ¹⁶ Udde inayani Jesusino abbingira, e sinapi'na sino adalannera si, “Purayandawino anakira ta umangngira sikwak, e ammeyuwera allangngan. Se ino kakunnara, ireno dama a mesapat sino patturayani Dios. ¹⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu talakkanni Dios a kakunnenno annalakkino abbing, ammekayu makatallung sino patturayanna.”

Ino Ba'ngangnga Tolay

(Mat. 19:16-30; Mar. 10:17-31)

¹⁸ Agyanino tata a afafuna Judyu a nabbebut ki Jesus si, “Ikka a nalawara Afu, sanneno akwangku takesi maa'danak si biyaya mannayun?”

¹⁹ Sinapiti Jesus sikwana si, “Mayan nganandak si nalawad? Se awana nalawad, nu bakkampelang Dios. ²⁰ Ammumino lintiyi Dios a kunna si, ‘Ammeka makibulun, ammeke mamapatay, ammeke mattakaw, ammeke manistigu si bakkanna gakkurug, e dayawannuweno mapparana'nguwera.’ ”*

²¹ “Afu mesturu,” kunnino tolay sikwana, “kiyad sin kabbingku, kinuruggu ammin yana lintig.”

²² Wasin diningngaggi Jesus inay, sinapi'na sikwana si, “Ana kepayino tata a pakkurangannu. Umangngu ilaku amminino kukwam ta iyannem sino pobiriyereno pallakuwannu, ta ananeno kinaba'ngangngu sey langit. Nu inangwamunnenay, kaseka muli sitaw e mebulungka sikwak.” ²³ Udde wasin diningngangngengaya sinapiti Jesus, malowingke ino nakamma, se ba'nganggingke.

* **18:20** 18:20 Exodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20

²⁴ Wasin inita i Jesus si malowino nakamma, sinapi'na si, “Madyatingke a mesapatino bafa'nangngira sino patturayani Dios. ²⁵ Mas naladdeno attaffutino kamelyu sino abbu'nenno bilat amma sino kesapatanino ba'nangnga tolay sino patturayani Dios.”

²⁶ Ino naningngaggira sinay, sinapi'da si, “Nu kunnenoy, inya ma'nenno mesalakan?”

²⁷ Sinabbira i Jesus si, “Ino amme dama a akwanna tolay, damana ki Dios.”

²⁸ E sinapiti Pedro si, “Ikkami paye? Se inanawammiyeno bafalemi e nebulungkami sikwam.”

²⁹ “Gakkurug yan,” kunni Jesus, “e sapitangku sikwayu si ino manganaw sino balena, ino atawana, ino kakkola'ngera, ino mapparana'ngera, andino aana'ngera gafu sino patturayani Dios, ³⁰ oodduveno iya'da i Dios sikwana sitawa biyag, e naso uddina aw, maa'danna si biyaya mannayun.”

*Ino Meka'luwa Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Panggangoliyanna
(Mat. 20:17-19; Mar. 10:32-34)*

³¹ Wasinoy, neyaroyuwi Jesusino karadwera a adalanna, e sinapi'na sikwara si, “Dingngaggandaw. Sitoya, umangnetam sey Jerusalem, e meyakkurungngeno ammina neturakkino gumalabbunira mapeafu sikwaka Abbingnga Tolay. ³² Se meyalawata'nga sino bakkannira a Judyu, e pappoporayanda'nga, iyatatalda'nga, anna luluppendak, ³³ kaserana'nga siwa'wattan anna papatayan. Udde sino mekatal-luwa aw, manggangoliya'nga.”

³⁴ Udde ammayingke naawatanino adalannerenaya sinapi'na, se neyimad sikwareno anggama sapitan e ammera maattalan.

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lappatta Mappalimut
(Mat. 20:29-34; Mar. 10:46-52)*

³⁵ Wasin makkatanda Jesus sey Jerico, agyanino lappatta aggatuttud sino dammingngeno dalana makipalimut. ³⁶ Wasin diningngangnga si odduwereno tolaya malla'wut, nebebu'na nu sanneno makwa. ³⁷ E sinapi'da si, “Matta'lifi Jesus a taga-Nazaret.”

³⁸ Antuweno nekokwana a nassapit si, “Jesus, gaka i David, allakkandak!”

³⁹ Inallangnganino nauntera ta sumina'ngad, udde neyangkakokwana lullanga nassapit si, “Ikka a gaka i David, allakkandak!”

⁴⁰ Nitturi Jesus e sinapi'na si iyara'nira sikwaneno lappat. Wasin neyara'nira, nebebuti Jesus sikwana si, “Sanneno anggammuwa akwangku sikwam?”

⁴¹ “Afu, anggangkuwa makaita,” kunnino lappat.

⁴² “Makaitakan,” kunni Jesus. “Nabbattunoykan gafu sino angngurungngu sikwak.”

⁴³ Kaka'meng kelanga makaiteno lappat e dinandan ki Jesus a maddayaw ki Dios. Amminira a nakaita sinaya nakwa, nedandayora kappayi Dios.

19

I Jesus Anni Zakeo

¹ Wasin ginamwanda Jesus sey Jerico, mangawwatira nad. ² Udde agyan sinayino tata a ba'nangnga afafuweno gumattukiyera si buwita mingngan si Zakeo.

³ Anggama itani Jesus, udde ammena dama, se abbafawingke e odduweno tolaira.

⁴ Antu gafuna, nalayaw e naunta ki Jesus, kasena nunek sino tata a kayuwa sikumoru takesi maitana i Jesus nu malla'wut.

⁵ Wasin nabbatuwinni Jesus sino agyanani Zakeo, sinangona e sinapi'na si, “Zakeo, umulluggan, se maawag si umangngak sey balem sito aw.”

⁶ Nakkangkama inulluwi Zakeo, e maanggammingke a nibulun ki Jesus sino balena. ⁷ Udde amminira a nangita, nadadumulira a nassapit si, "Mayan umang magyan sino balayino minalliwata tolay?"

⁸ Wasin agyaniran sino balena, natta'daggi Zakeo e sinapi'na ki Jesus si, "Afu, iya'dakino kagadwaneno kukwak sino mekakallakkira. E massiki inyeno dinarogakku, iyulik sikwaneno mamin-appata kaodduneno inappak."

⁹ Antuweno sinapiti Jesus si, "Sitawa aw, neyafuwenna mesalakan yawa taabbalay. Se gafu sinaya sinapiti Zakeo, nepaitana si gakkuruwa gaka i Abraham. ¹⁰ E ikkanaka Abbingnga Tolay, ino pelang gakkagguwa inang sito lubag ino mintufuk sino narakkattira a tolay ta mesalakanira."

*Ino Amparig Mapeafu Sino Tafuluwera A Aripanna Naa'dan Si Pirak
(Mat. 25:14-30)*

¹¹ Odduwa tolaya naningngag sinaya sinapiti Jesus, e netuluyna a nanuldu sikwara. Gafu se ara'niyeran sey Jerusalem, aridda si nu gumamwangira sinay, mangiyafuwennino patturayani Dios. Antu gafuna, kunnayawino neyamparingnga. ¹² "Agyanino napatiya tolaya inang si aroyuwa lubbun takesi dotukanda si ari, e nanu muli sino lubbunna, mangiyafuwenna a matturay. ¹³ Udde liyena a inang, inayanneno tafuluwera a aripanna, e ina'danneno kadda tata si pirak e sinapi'na si, 'Paoddundaw yawa pirak kiyad sino puliyangku.'

¹⁴ "Udde kababannino kalubbunannera, antuweno nanundunira si dumandan sikwana a umang massapit sino manotuk sikwana si amme anggammino tolayira si antuweno arira. ¹⁵ Massiki kundenoyino inangwara, nadotukangkappay si ari, e nuli sino lubbunda.

"Wasin gamwangnga, nepaayangngeno aripannera a na'danna si pirak takesi bebutanna nu pidyeno ganansiyara. ¹⁶ Ginamwangino tata, e sinapi'na si, 'Afu, ino ganansiyak sino pira'ngu, namittafuluweno neya'dam.' ¹⁷ 'Nalawarino inangwam,' kunnino ari. 'Nalawagga a aripan. Gafu se natalakka sino bisangnga neya'dak sikwam, patturayantakana si tafuluwa lubbun.'

¹⁸ "Ginamwangkappayino tata a aripanna, e sinapi'na si, 'Afu, ino ganansiyak sino pira'ngu, namillimeno neya'dam.' ¹⁹ Sinapikkappayino ari si, 'Patturayantakana si lima a lubbun.'

²⁰ "Ginamwampayino tata a aripanna, e sinapi'na si, 'Afu, ayawin tawino pira'ngu. Binaba'battangku si panyok e neyimfungku, ²¹ se nattalawak sikwam se nabungukka a tolay. Se magganansiyaka sino ammem nallingattan a kunnangke buwatannuweno ammem nemula.' ²² 'Narakkakka a aripan,' kunnino ari. 'Ino sinapi'nungkepayino pangukungku sikwam. Ammungskena a nabungutaka tolaya magganansiya sino ammek nallingattan anna buwatangkuweno ammek nemula. ²³ Mayan ammem mantu nebangkuweno pirakku takesi wara nad appangku si ganansiya sito nuliyangku?'

²⁴ "Wasinoy, sinapitino ari sino aggata'daggira sinay si, 'Appandawino pira'nga ta iya'dayu sino nagganansiya si tafulu.'

²⁵ " 'On, afu,' kunda, 'udde anennino tafulu sikwana.'

²⁶ " 'Gakkurug,' kunnino ari, 'udde sapitangku sikwayu, ino matalakka musar sino neya'da sikwana, madadaggananna, udde ino ammena matalak, massiki ino bisangnga ana sikwana, maawanna. ²⁷ E ira a kumontara sikwaka amme nanggamma ikkanakino matturay sikwara, iyandawira sitaw ta papatayandawira sito a'langku.' "

*Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Ginamwanganna Sey Jerusalem
(Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Jn. 12:12-19)*

²⁸ Wasin nasinduwi Jesus a niyamparig, netuluyda a umang sey Jerusalem, e naunta i Jesus sikwara. ²⁹ Wasin ara'niyeran sey Betfage anna sey Betania sino kulura Olivo, nepauntaneno adwera a adalanna a nassapit si, ³⁰ "Umangkayu sino madompaka lubbun. Addatandaw sinay, maitayuneno neyakadda ubbunna asnowa ammena kepay natakayan. Ubbarandaw ta iyandaw sitaw. ³¹ Nu wara mabbebut sikwayu si, 'Sandolang ubbaran yan?', kundaw sikwana si, 'Awannino Afutam.' "

³² Inangngino dinundunera, e neyakkurug amminino sinapiti Jesus sikwara. ³³ Wasin ubbarandeno lufinneno ubbun, sinapitino makangkwa si, "Mayan ubbarandaw yan?"

³⁴ "Awannino Afutam," nesomba'da. ³⁵ E neyandeno ubbun ki Jesus. Neyekwareno tafalda sino daruruna, kasera nepattakayi Jesus. ³⁶ Wasin nattakayinni Jesus, neyafakkino tolayireno tafalda sino dalan. ³⁷ Wasin ara'niyeran sey Jerusalem a maddawut sino kulura Olivo, maanggammingke ino odduwera a nebulun sikwana, e nekokwareno dami'da a maddayaw ki Dios gafu sino ammina kakka'bawa initara. ³⁸ Sinapi'da si, "Madandayawino ariya dinunduni Afu Dios si pannakabaggina! Nalawarinnino abbafuluntam ki Dios gafu sikwana! Madandayawi Dios sey langit!"

³⁹ Ino korwanira a Fariseo a nedagga sino tolayira a umang sey Jerusalem, sinapi'da ki Jesus si, "Afu mesturu, pasinakkannuweno bafulunnuwera."

⁴⁰ Udde sinabbira i Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu suminakkira, mepataliyeno batuwera a maddayaw sikwak."

Ino Nattangitani Jesus Gafu Sino Makwana Sey Jerusalem

⁴¹ Wasin makkataminda Jesus sey Jerusalem, initaneno lubbun e nattangit gafu sino alla'nga, ⁴² e sinapi'na si, "Kakallakkayuna a ayan sitan Jerusalem! Nu ammuyu nad sito ingkein nu ansandawa makipakapakoli ki Dios! Udde nabaya inammeyu, e sitoya, ammeyun melasin. ⁴³ Mada'nganeno awa balikungkunganneno sindaluweno kalingayuwereno lubbundaw, e tappannandeno pangannandaw takesi ammekayu makalawan. ⁴⁴ Darallandaneno lubbundaw e marappakkayu ammin. Awaningke massiki tata a batuwa mabattang sino agyananna. Kunnanenayino makwa sikwayu se ammeyu nelasinino ginamwangani Dios a misala'ngad sikwayu."

Ino Nappaanawani Jesus Sino Malallakuwera Sino Templo

(Mat. 21:12-17; Mar. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Wasin ginamwangi Jesus sey Jerusalem, inang sino Templo, e nepaanoneno mallakuwera sinay. ⁴⁶ Sinapi'na sikwara si, "Neturak sino sapiti Dios si, 'Ino balek, maingnganan si pakkararanna tolay.' Udde ino inangwayu, nepabbaliyu si paddarogatandaw sino kasittoleyu."*

⁴⁷ Kadda aw, nanulduwi Jesus sino Templo. E ino pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a afafuweno tolayira, nattatarabbanda nu ansandeno mamapatay ki Jesus, ⁴⁸ udde awana dinandanda si damara akwan, se amminino tolayira, angganda a dingngaggannino tulduna.

20

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Kalintiyani Jesus

(Mat. 21:23-27; Mar. 11:27-33)

¹ Wasin tata si awa agyani Jesus sino Templo a manuldu anna mibanyag sino nalawara damag sino tolayira, inang sikwaneno pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan. ² Nebebu'da sikwana

* **19:46** 19:46 Isaias 56:7; Jeremias 7:11

si, "Sapitannu nad sikwami nu sanneno kalintiyannuwa mangwa sino inangwamira. Inyeno naggabwatanna yana kalintiyannu?"

³ Sinabbira i Jesus si, "Ana payino ibebukku sikwayu. Sapitandaw sikwak ⁴ nu inyeno naggabwatanino kalintiyani Juan a mamawtisar? Ki Dios onnu si tolay?"

⁵ E nakkakibikibebutira a nassapit si, "Sanneno isombattam? Nu kuntam si i Diosino naggabwatanino kalintiyanna, tantaro nu sapitanna si 'Nu kunnenoy, mayan ammekayu nangurug sikwana?' ⁶ Udde nu kuntam si tolepelangino naggabwatanna, lapalappaggandetam amminino tolayira, se kuruwanda si tata a gumalabbuni Juan."

⁷ Antuweno sinapi'da si, "Ammemi inammu nu inyeno naggabwatanna."

⁸ Sinapikkappayi Jesus si, "Ammeppemantu sapitan sikwayu nu inyeno naggabwatanino kalintiyanguwa mangwa sitawira a akwangku."

Ino Amparig Mapeafu Sino Narakkattira A Makikasamak Sino Kaubasan
(Mat. 21:33-46; Mar. 12:1-12)

⁹ Wasinoy, nanuldu kappayi Jesus sino tolayira a niyamparig si, "Agyanino tata a tolaya nammula si odduwa ubas, kasena nepaimut sino makikasamakkira. Inang nagan si aroyuwa lubbun e nabayag sinay. ¹⁰ Wasin nada'ngeno ab-bafuwat si ubas, dinundunino makwan lubaggino tata a aripanna a umang sino makikasamakkira ta appanneno ballena. Udde wasin ginamwang, sini-wasiwa'wattanino makikasamakkira, kasera nepaanawa kamakama'na pelang. ¹¹ Antuweno nandadundungkappayino makwan lubag si tata a aripanna. Udde kunna kappayino inangwara, sinawasiwa'wattanda e neyatatalda, kasera nepaanawa awana neya'dara sikwana. ¹² Antu gafuna, nandadundungkappay si mekatalluwa aripanna, e binibiyaranda, kasera netakkub sino lasinneno kaubasan. ¹³ Wasinoy, sinapitino makwan lubag si, 'Sannadeno akwangku? Dundunangkuweno abbingkuwa iid-dukangku, se ammu si iyataldana.'

¹⁴ "Udde wasin initeni makikasamakkira, sinapi'da si, 'Antuwen yawino millaluput sito lubag. Papatayantam ta akwatamunnino illalupattanna.' ¹⁵ E nelawanda sino kaubasan, kasera pinapatay."

E sinapiti Jesus si, "Sannadeno akwanino makwan lubag sikwara a makikasamak? ¹⁶ Umangngerana papatayan, kasena ipabalattino lubangnga si korwan."

Wasin diningngaggino tolayirenay, sinapi'da si, "Bakkanna kunnayan!"

¹⁷ Udde sinulangnganner e sinapi'na si, "Nu kunnenoy, sanna mantuweno anggama sapitan yawa nepeturakki Dios?

'Ino batuwa inamayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi Dios si kapatiyana batuwa mappatuyag sino balay.'*

¹⁸ Ino tolaya mada'nag sitawa batu, makarattu, udde ino tolaya kada'nanino batu, mama'makka mabbali si lafuk."

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Pappaganda Si Buwit
(Mat. 22:15-22; Mar. 12:13-17)

¹⁹ Wasin diningngaggino mammetsturuwerana lintig andino pangafuwanihana padi inaya amparyi Jesus, angandana do'man, se ammura si ireno amparyanna. Udde matalawira sino tolayira, ²⁰ antu gafuna, aggataronira si wara pappado'manda sikwana. Ino inangwara, pinirakandeno korwanira a lallaki ta massasan manguruwira a umang ki Jesus. Sinundera a mabbebut ki Jesus takesi nu wara isomba'na si damara a pidaruman sikwana, kasera do'man e iyalawa'da sino gubernadora taga-Roma a turay sinaya lubbunda. ²¹ Inangngira ki Jesus, e nebebu'da si, "Afu mesturu, ammumi si fustu amminino sapitannu annino ituldum. Ammumi kappay si awana padumannu si tolay, nu ammem lud itulduweno kakuruwan mapeafu sino panggammani Dios

* 20:17 20:17 Salmo 118:22

a akwanna tolay. ²² Ituldummad sikwami nu kontara sino lintiddama Judyu nu pagammiyeno buwit sino Emperador sey Roma. Pagammi onnu awan?"

²³ Udde ammuwi Jesus si angganda a balabaliyan, antuweno sinapi'na sikwara si,

²⁴ "Mipaitakayu abbu si pirak sikwak. Makwan letratu anna angan sitaw?"

²⁵ "Ino Emperador sey Roma," kunda sikwana.

"Nu kunnenoy," kunni Jesus, "ino akweno Emperador, iya'dayu sikwana, e ino akwa i Dios, iya'dayu pay ki Dios."

²⁶ Naaffutira sino sinapiti Jesus e ammeran dama a balabaliyan, nu ammera lud sininak, se nakka'bawira sino netabbangnga.

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Nataya Mangngangoli

(Mat. 22:23-33; Mar. 12:18-27)

²⁷ Agyangkappayino Saduceowera a inang ki Jesus. Ireno tata a buyu'na Judyu a massapit si ammena mangngangoliyeno natayira. Sinapi'da sikwana si, ²⁸ "Afu mesturu, kunnino lintiddama neturakki Moises, 'Nu wara matawa a awana abbinda e matayino lalaki, atawan naddino kola'ngeno balu takesi nu wara abbinda, antuneno guman abbingino natay.' ²⁹ Agyanino pituwera a makkakarolaka lallaki. Nangataweno palungura, udde nataya awana abbinda. ³⁰ Antuweno inatawa kappayino metufad, udde natekappaya awana abbinda. ³¹ Kunna kappay sino mekatalluwa kola'da, kiyad si nappatapataliyeno pituwera a nangatawa sino balu, udde natayira ammina awana abbinda. ³² Wasinoy, natekappayino bafay. ³³ Kunnantu, naso awa pangngangoliyanino natayira, inyana sikwara a pituweno makwan atawa sinaya bafay? Se inatawara ammin."

³⁴ Sinombatanira i Jesus si, "Gakkuruwa mapparataweno tolayira sito lubag sito ingkein, ³⁵ udde bakkanna kunnenoy sey langit, se ino ibilangi Dios si meannunga mangngangoli anna mesapat sikwana sinay, ammeranna matatawa sinay, ³⁶ se kakunnaraneno anghelira a ammera matay si makkikiyad. Iraneno abbingi Dios se pangngangolinnerana.

³⁷ "Nu mapeafu kappay sino pangngangoliyanino natayira, massiki i Moises, ta'dagganna si mangngangolineno matayira. Se ino netura'nga mapeafu sino gumatagatangnga kayu, sapitanna si i Afu Diosino Dios da Abraham, Isaac, anni Jacob.† Antuweno netura'nga massiki nabayirana natay. ³⁸ Ino anggama sapitan, mangngangoliyeno natayira, se i Dios, bakkanna Diosino natayira, nu ammena lurino aggabiyayira, se amminira a mangurug, aggabiyayira sikwana."

³⁹ Wasinoy, sinapitino korwanira a mammesturuwerana lintig si, "Afu, nalawarino nesomba'nu." ⁴⁰ E mangiyafu sinoy, awaninna naturira mabbebut sikwana.

Ino Nebebu'da Mapeafu Sino Kristo

(Mat. 22:41-46; Mar. 12:35-37)

⁴¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Mayan sapitanda si gaka i Ari David ino Kristo? ⁴² Se massiki i David, netura'nga sino leburuna Salmo si, 'Sinapiti Afu Dios ki Kristo a Afuk: Mattuttugga sito padiwanangku ⁴³ kiyad si affutanguweno kalingam.' "‡

⁴⁴ E netuluyi Jesus a nassapit si, "Nu ingnganani David ino Kristo si Afuna a matturay sikwana, ansanda lang sapitan si gaka i David?"

Ino Sinapiti Jesus Mapeafu Sino Mammesturuwerana Lintig

(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)

⁴⁵ Wasin aggadingngag amminino tolayira, sinapiti Jesus sino adalannera si,

⁴⁶ "Palanandawino mammesturuwerana lintig, se angganda a mabbarawasi si

† 20:37 20:37 Exodo 3:6 ‡ 20:43 20:43 Salmo 110:1

ata'nang anna nalawad takesi malasin si napatiyira, anna angganda kappaya medayawa mapakumusta sino mangita sikwara kadda mallakarira sino palengki. Pilinda kappaya pattutturano attutturanna napatiya tolay sino sinagoga, e kunna kappay nu umangngira makipangangan, pilinda a pakitutturano pangafuwanira. ⁴⁷ Balabaliyandeno baluwera a bafabbay takesi appandeno kukwara andino bafalera, e makkararira si asodda kararag se angganda a kallabbanino narakkatta aggangwara. Nadammatingkeneno kastigura.”

21

Ino Neya'deno Balu Ki Dios (Mar. 12:41-44)

¹ Wasinoy, nallangalanga i Jesus, e initaneno bafa'nangngira a miittung si pirak sino aggiittungan si pirak sino Templo. ² Initana kappayino tata a pobiriya baluwa niittung si adwa a sentabo. ³ E sinapiti Jesus si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, oodduweno neyittungino pobiriya balu amma sino neyittungino korwanira. ⁴ Se ino korwanira, neya'dara pelangino sobraneno kinaba'nanda, udde ino balu, massiki pobiri, neya'dana amminino kabiyayanna.”

Ino Nilabbunani Jesus Sino Akkadaraleno Templo (Mat. 24:1-2; Mar. 13:1-2)

⁵ Ino korwanira a adalanna, nattatarabbandeno kinalawarino Templo, se nadindingan si nalawara batu anna naartiyan sino korwana kaanggamma newa'la'da ki Dios. E sinapiti Jesus si, ⁶ “Mada'nganeno awa ammina maitayu sito Templo, madarallirana ammin, e awaningkena massiki tata a batuwa mabattang sino agyananna, se maduduwirana.”

Ino Tiyempona Dyat So Maddagguna Aw (Mat. 24:3-14; Mar. 13:3-13)

⁷ Wasinoy, nabbebutino adalannera si, “Afu mesturu, naansaneno kakwannenaya sinapi'nu, anna sannaneno senyala pimunuwammi si ara'niyenna makwa?”

⁸ E sinabbira i Jesus si, “Palanandaw ta ammekayu mabalabaliyan. Se odduweraneno gumamwanga massapit si ira kanuweno Kristo anna kundana kappay si ara'niyennino uddina aw. Udde ammeyuwera kuruwan. ⁹ Nu dingngaggandaw si ana gubat anna gulu, ammekayu mattalaw. Maawag si makwerana yaw, udde bakkangkepayino uddina aw.”

¹⁰ Netuluyana a nassapit si, “Maggaguba'nenno naddadaruma a lulubbun, mampesino patturayandera. ¹¹ Ana kappenenno natuyagga alunig, nafulota bisin, anna takita mamapatay si odduwa tolay si palulubbun. Ana kappenenno mepaita sey langita kattalatalawa senyal anna kakka'baw.

¹² “Udde liyeya makwenay, do'mandakayuna e ilopalope'dakayu, idarundakayuna sino sinagoga e ibaluddakayu. Gafu sino angnguruddaw sikwak, iya'landakayu sino ariyera anda gubernadorira. ¹³ E antuneno wayayuwa mituldu sino nalawara damag mappeafu sikwak. ¹⁴ Pattuyaggandawino nakandaw, e ammeyu paddararananino isomba'dona, ¹⁵ se ikkana'ngeno manga'da sikwayu sino fustuwa sapitandaw anna kinalainga amme dama a sombatanino kakontarayuwera. ¹⁶ Sinoy kappena a tiyempo, massiki ino mapparana'dawira, ino kakkola'dawira, ino wawwayiyuwera, andino bafulundawira, idarundakayuna sino turayira, e mapapatenenno korwan sikwayu. ¹⁷ Ammina tolay, kababannaddakayuna gafu sino kesapatandaw sikwak. ¹⁸ Udde ino kakuruwanna, awana maawan si massiki tata pelanga abu'daw nu bakkanna urayi Dios. ¹⁹ E nu mattalaginaggayuwa mangurug sikwak massiki madyatanggayu, maa'dangkayu si biyaya mannayun.”

Ino Akkadarallino Lubbuna Jerusalem
(Mat. 24:15-21; Mar. 13:14-19)

²⁰ Sinapikkappayi Jesus si, “Nu itandona si odduwa sindaluwa mabbalikungkung sey Jerusalem, antuwenneno pangammuwandaw si ara'niyennino kadarallanna. ²¹ Nu maitayunnenay, ino magyanira sey Judea, mabbukalira nadda umang sino kakuluran. Ino anera sey Jerusalem, mabbakwetira nad, e ino anera sino agguman, ammera nad umapit sino lubbun. ²² Se antuwenneno tiyempowa pangastiguwana keyakkuruwanino ammina nepeturakki Dios si'in. ²³ Sinoyna a tiyempo, kakalla'ngeno mabussitira andino mappasusuwera. Se madyataningkeneno tolayira sitawa lubbun sinoya tiyempo, se antuweno pangastiguwani Dios sikwara. ²⁴ Ino korwanira, matayirana si gubat, e ino korwanira kappay, appanderana e iyandera si aroyuwa lubbun ta paripandera. E ino lubbuna Jerusalem, affutanneno bakkannira a Judyu, e iranneno matturay kiyad si palammattannira i Dios.”

Ino Puliyaneno Abbingnga Tolay
(Mat. 24:29-31; Mar. 13:24-27)

²⁵ “Ananeno senyala maita sino sinag, dakkag, anda sino bitunira a kattalatalaw-ingke. E amminneno tolayira sito lubag, makadaradararanirana e nappelalo'nenno talora sino natuyagga ungunngeno palungira sino bebay. ²⁶ Maffunawirana sino talora a aggadandam sino kattalatalawa makwa sito lubag, se makungkul ammina maita sey langit. ²⁷ E itanda'nga a Abbingnga Tolaya muliya mebulun si dulam, e maitaneno pannakadamak andino kinadiosku. ²⁸ Antu gafuna, nu mangiyafunenaya makwa, maanggangkayu nadda minnanama sino puliyangku. Pattuyaggandonaddino nakandaw, se ara'niyennino kesalakandaw.”

Ino Maammuwan Sino Kayuwa Igos
(Mat. 24:32-35; Mar. 13:28-31)

²⁹ Wasinoy, niyampariyi Jesus si, “Dandammandonaddino kayuwa igos andino korwanira a kayu. ³⁰ Nu mallalimuddutira, ammuyun si ara'niyenna maddawun. ³¹ Kunna kappay, nu itandawa makwenaya sinapikku, ammuyun si ara'niyennino patturayani Dios. ³² “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ananeno korwanira a tolaya aggabiyag sito ingkeina* ammera matay liyeya meyakkurug amminino sinapikku. ³³ Maawanneno langit anyo lubag, udde ammenana maawanino sapikku si makkikiyad, nu ammena lud meyakkurug ammin.”

Ino Nassapitani Jesus Si Maddadanira Nad

³⁴ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Mappalangkayu takesi ammeyu aggadandamman-nino pallanggakandaw andino parinumandaw, anna mappalangkayu kappay takesi ammeyu paddararananino awandaw sito lubag. Se nu kunnenoyino akwandaw, mala'gakkayuna sino puliyangku. ³⁵ Se kaka'mana pelangino puliyangku, e mala'ga'na ammina tolay si palulubbun sito lubag a kakunnaraneno mammanuka makanna si silu. ³⁶ Kunnantu, kanayungkayu nadda maddadan, e makkararaggayu takesi pattuyagganni Diosino angnguruddaw takesi damayuwa iyattammino ammina makwa sikwayu, e maanggangkayuna a uma'lang sikwaka Abbingnga Tolay.”

³⁷ Sinoya tiyempo, kadda awa manulduwi Jesus sino Templo e kadda gafi, umang magyan sino kulura Olivo. ³⁸ Antu gafuna, maggi'battino tolayira a umang sino Templo ta dingngaggandeno tulduna.

* **21:32** 21:32 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego, aggabiyaggepayino Judyuwera.

22

Ino Nintufukanda Si Pamapatayanda Ki Jesus (Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ara'niyenna gumamwangino fiyestana Judyu a mingngan si La'wutana pangngananda si tinapaya awana lebadurana. ² E ino pangafuwanirana padi andino mamnesturuwerana lintig, iniintufu'da nu ansandeno mamapatay ki Jesus a ammena maammuwan, se mattalawira sino tolayira.

Ino Nakitulani Judas Sino Pallakuwana Ki Jesus (Mat. 26:14-16; Mar. 14:10-11)

³ Wasinoy, nunaggi Satanas ki Judas Iscariote a tata sino karadwera a adalana Jesus. ⁴ E inang sino pangafuwanirana padi andino afafuweno mindaggira sino Templo ta makitulag sikwara nu sanneno akwana ta meyalawa'na i Jesus sikwara. ⁵ Maanggammirangke, e nekarira si a'danda si pirak. ⁶ Inanggammani Judas, e neyafunana mintufuk si akwana a mallaku ki Jesus a amme maammuwanino tolayira.

Ino Nidadananda Sino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sikwara (Mat. 26:17-19; Mar. 14:12-16)

⁷ Nada'ngennino awna fiyesta a mingngan si Tinapaya Awana Lebadurana, a antuweno pamartiyanda si ubbunna karnero para sino fiyesta a mingngan si La'wutan. ⁸ Antuweno dinunduni Jesus da Pedro anni Juan e sinapi'na si, "Umandaw idadanino akkanantam sino fiyesta."

⁹ "Sintawino anggamu si pidadanammi?" kunda.

¹⁰ E sinapi'na si, "Umangkayu sey Jerusalem. Nu gumamwangkayu sinay, ananeno madambaldawa lalakiya inang nanab. Dandanandona sino balaya umangnganna, ¹¹ e sapitandaw sino makwan balay si, 'Kunnino Afumi, sintawino kwartuwa pakipangnganami andino adalanguwera sino fiyestana La'wutan?' ¹² Ipaitanana sikwayuweno nangkalekaya dokalla kwartuwa anen amminino maawaddam. Sinayino pidadanandaw sino pamuwaddam sino fiyesta."

¹³ Wasinoy, inangngira a adwa e nesa'balda gakkuruwino sinapiti Jesus sikwara. E nedadandeno akkananda para sino fiyesta.

Ino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sino Adalannera (Mat. 26:20-30; Mar. 14:17-26; Jn. 13:21-30; 1 Cor. 11:23-25)

¹⁴ Wasin nada'ngeno fustuwa orat, nakitutturi Jesus sino apostolnera a mangngan. ¹⁵ Sinapi'na sikwara si, "Maanggammakungke a makia'lang sikwayuwa mangngan sito fiyestana La'wutan, liyeka madyatan. ¹⁶ Se sapitangku sikwayu si ammek kappay mangngan si kunnayawa fiyesta kiyad si meyakkuruwino keyampariyanna sino patturayani Dios sey langit."

¹⁷ Wasinoy, nangappa i Jesus si kopa a napannu si diyuna ubas e nappasalamat ki Dios, kasena sinapit si, "Appandaw yaw ta minungkayu. ¹⁸ Se gakkurug yo sapitangku sikwayu, mangiyafu sito ingkein, ammekunna minum si diyuna ubas kiyad si gumamwangino patturayani Dios."

¹⁹ Wasinoy, nappa si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neya'dana sikwara a nassapit si, "Antuyawino baggika mewa'lat para sikwayu. Kunnanayawino akwandaw takesi panandandaw sikwak."

²⁰ Wasin nasinduwera a nangngan, kunna kappayino inangwana sino kopa a inappana e sinapi'na si, "Iyawa inuman, antuweno mangipaita sino bawuwa tulagi Dios sino tolayira. Ino kebubbuwanneno adak sino katayangku, antuneno keyakkuruwan inaya bawuwa tulag.

²¹ “Udde sapitangku kappay sikwayu si ino mallakuna sikwak, ana sikwatama nakikkan. ²² Se ikkanak Abbingnga Tolay, gakkuruwa matayak takesi meyakku-ruwino nepeturakki Dios si'in, udde kakallappeneno mallaku sikwak.” ²³ E nakkakibikibebutira nu inya sikwareno mangwa sinay.

Ino Nassasarombatanda Nu Inya Sikwareno Kapatian

²⁴ Wasinoy, nassarombatino adalanira i Jesus nu inya sikwareno kapatian. ²⁵ Sinapiti Jesus sikwara si, “Ino ariyera andino korwanira a matturay sito lubag, ipatu'deno panggammada sino iturayanda, gampade angganda kepaya maingnganan si Minadduffun. ²⁶ Udde bakkan nadda kunneno sikwayu, nu ammena lud, ino kapatian sikwayu, ibilangnga naddino baggina si kunnangke antuweno kauddiyan, e ino palungu sikwayu, paaripanna naddino baggina sikwayu ammin. ²⁷ Inyeno mas napatig, ino mattuttura mangngan onnu ino masserbi sikwana? Bakkangkaddino passerbiyanneno napatig? Udde sitoya, ayawaka afuyuwa masserbi sikwayuwa kunnangke aripan.

²⁸ “Ikkayuveno nakilawum sino ammina dyakku e ammerak inanawan, ²⁹ e ino neya'da i Ama sikwak, kunna kappeneno iya'dak sikwayu, se neya'dana sikwakino kalintiyangkuwa matturay, e antu kappayino akwangku sikwayu ³⁰ takesi makipangngangkayuna sikwak sino patturayangku anna mattuttuggayu kappay si tronowa makituray sikwak sino gakagakeno karadwera a abbingi Israel.”

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sikwana

(Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Wasinoy, sinapiti Jesus ki Pedro si, “Simon, dingngagannu yo sapitangku. Inarangngi Satanas si murenadda manalodaw sikwayu ammin takesi itanna nu wara mekatway sikwayu a kunnangke sissika mekatway sino bagga'na nu meittap. ³² Udde nekararantaka, Simon, takesi ammem ibbattanino angngurungngu sikwak, e nanu mabbobolika, maawag si pattuyaggannuweno angngurungngeno bafulunnuwera.”

³³ E sinapiti Pedro si, “Afu, naddadanakun e massiki nu mabalura'nga onnu matayak, ammetaka anawan.”

³⁴ “Kunnenayino sapitannu,” sinapiti Jesus, “udde ino kakuruwana, Pedro, liyeya massirallotino lalung nu gigi'bat, nami'luwannakunna neimad.”

Pirak, Pasiking, Anna Saset

³⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Sin dinunduntakayuwa awana neyangkalindaw si pirak, pasiking, anna pamatalian si sapatut, nakurangangkayu sino awandaw?”

“Awan,” kunda.

³⁶ “Udde sitoya, tangananin,” kunni Jesus. “Ino ana pirak anna pasikingnga, iyangkalinna nad. Ino awana sase'na, maggatanggad, massiki nu ilakuneno tafalga ta wara iyatangnga. ³⁷ Se meyakkuwin sikwakino neturakka sapiti Dios a kunna si,

‘Nebilang si tulisan.’*
Sitoya, ara'niyenna meyakkurug amminino neturakkino gumalabbunira mapeafu sikwak.”

³⁸ “Afu, ayaw sitawino adwa a saset,” netabbadda.
“Kundenin,” kunna sikwara.

Ino Nakkararani Jesus Sino Kulura Olivo

(Mat. 26:36-46; Mar. 14:32-42)

* 22:37 22:37 Isaias 53:12

³⁹ Wasinoy, nanora Jesus andino adalannera sey Jerusalem, e inangngira sino kulura Olivo, se antuweno a'angnganda kadda gafi. ⁴⁰ Wasin ginamwangira sinay, sinapi'na sikwara si, "Makkararaggayu takesi ammekayu matutunggungan."

⁴¹ E inaroyuwannera si bisang, e namalitura makkararag. ⁴² "Ama," kunna, "nu antuweno anggammu, ammem iyakkurug iyawa dyata ara'niyenna makwa sikwak. Udde bakkan naddino panggammangkuweno makwa, nu ammena lurino panggammannu." ⁴³ E nappadda sikwaneno anghela naggabwat sey langita nappatuyag sikwana. ⁴⁴ Gafu se malowingke ino nakamma, ginakkurungnganke ino nakkararag, e ino linga'na, mammapattak sino lubag a kunnangke ada.

⁴⁵ Wasin nasinduwenna nakkararag, nuli sino agyananino adalannera, e dina'nganera a maturug, se naayangngira gafu sino nappelalota loneno nakanda. ⁴⁶ E sinapi'na si, "Mayan maturuggayu? Mafakkayu ta makkararaggayu takesi ammekayu matutunggungan."

Ino Nado'mani Jesus

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-52; Jn. 18:1-11)

⁴⁷ Wasin aggedamadamikkepayi Jesus, ginamwangino odduwera a tolaya nefuyuti Judas a tata sino karadwera a adalanna. Inara'ni ki Jesus takesi ummanna, ⁴⁸ udde sinapiti Jesus si, "Judas, mayan pabbalinnuweno umma a senyalneno agganggam si senyalneno pallakuwannu sikwaka Abbingnga Tolay?"

⁴⁹ Wasin initeni adalanira i Jesusino nakwa sikwana, sinapi'da si, "Afu, makipatekami?" ⁵⁰ E binakino tata a adalanneno aripannino afafuna padi e nagingaranino diwanana layangnga.

⁵¹ Udde sinapiti Jesus si, "Kundenin!" E inappanganneno layino aripan e nabbattunoy.

⁵² Wasinoy, sinapi'na sino pangafuwanirana padi, ino afafuweno mindaggira sino Templo, andino korwanira a pangafuwana inang nano'ma sikwana si, "Ma, tulisanak ta nassisasekkayu anna nassibafa'gunga umang sitaw? ⁵³ Mayan ammerak dino'man sino Templo a kadda awkena a naganak sinaya manuldu sikwayu? Udde sitawa gafi, nepurerakayuwi Dios a mangwa sino anggandaw e nawayanino matturay sino lammuk."

Ino Niimaddani Pedro Ki Jesus

(Mat. 26:57-58, 69-75; Mar. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Wasinoy, dino'manda i Jesus e neyanda sino balayino afafuna padi. I Pedro, dumadandan sino gafanda. ⁵⁵ Udde wasin nafuyino tolaira sino kalawatannenaya balay ta maggarenuwera, inangngi Pedro a nakigarenu sikwara. ⁵⁶ Initeni tata a aripanna balatang se nasirwatan sino afuy, sinulangnganna, e sinapi'na si, "Iyana tolai, tata a buluni Jesus."

⁵⁷ Udde neimaddi Pedro e sinapi'na si, "Ammek inammu inaya tolai."

⁵⁸ Ammena nabayag, agyangkappayino tata a lalakiya nimunu sikwana, e sinapi'na si, "Ikkeno tata sikwara."

Udde sinapiti Pedro si, "Bakkan."

⁵⁹ Wasin taorattin, agyangkappayino tata a lalakiya nipatuta nassapit si, "Gakku-ruwa bulundaka i Jesus, se taga-Galileaka kappay."

⁶⁰ "Ammek ammu yan sapitandaw," netabbi Pedro. Wasin aggedamadamikkepay, nassirallotinnino lalung. ⁶¹ E nallangngiyi Afu Jesus e sinulangnganna i Pedro. Wasinoy, dinandammi Pedroweno sinapiti Afu Jesus sikwana a liyeya massirallotino lalung sinaya aw, nami'luwannanna a neimad. ⁶² E inanaw e nakatangatangit.

Ino Nangayoyunganda Andino Nanatampalanda Ki Jesus

(Mat. 26:67-68; Mar. 14:65)

⁶³ Ino mindaggira ki Jesus, ina'ayoyunganda anna sinapatampalanda.
⁶⁴ Inammu'deno matana, kasera sinapit si, "Sapitannu nu inyeno nanultuk sikwam."
⁶⁵ E oddu kappayino sinapasapi'da a mangayoyung anna mikakkatawa sikwana.

Ino Nimbistigaranino Turayirana Judyu Ki Jesus
 (Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Wasin sumiltakinni sinag, neyanda i Jesus sino agyananino nakkakarampattira a pangafuwanna padi, mammesturuwerana lintig, anna korwana pangafuwanna Judyu. ⁶⁷ Sinapi'da sikwana si, "Ituldum nu ikkeno Kristo."

Sinabbira i Jesus si, "Massiki nu itulduk, ammeyu kappay kuruwan, ⁶⁸ e nu wara bebutangku sikwayu, ammeyu kappay sombatan. ⁶⁹ Udde mangiyafu sito ingkein, ikkanaka Abbingnga Tolay, mattutturak sino padiwanani Dios a mannakadama."

⁷⁰ E nebebu'da kappay si, "Nu kunnenoy, Abbindaka mantuwi Dios?"

"Nu antuweno sapitandaw, antu," kunna.

⁷¹ E sinapi'da si, "Sanna kepayino awantama manistigu? Se ikkanetamungkepayino naningngag sino sinapi'na."

23

Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Pilato
 (Mat. 27:1-2, 11-14; Mar. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Wasinoy, natta'daggira ammin e neyanda i Jesus ki Gubernur Pilato. Wasin ginamwangira sinay, ² sinapi'deno liwa'na. Kunda si, "Dino'mammi yawa tolaya maggulu sino kalubbunammiyera a Judyu. Sapitanna kappay si ammera nad paganino buwit sino Emperador, e kunna kappay si antuweno Kristo a nekariyi Dios a matturena sikwami."

³ Antuweno nebebuti Pilato ki Jesus si, "Ikkeno Arina Judyu?"

"Nu antuweno sapitannu, antu," nesombati Jesus.

⁴ E sinapiti Pilato sino pangafuwanirana padi andino korwanira a tolai si, "Awana naammuwangku si liwa'na."

⁵ Udde nepatu'da a nassapit si, "Gafu sino itulduna, nagulugulu ammina tolai, mangiyafu sino probinsiya a Galilea makkiyad sito Judea, e sito ya ginamwangin sitaw."

Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Herodes

⁶ Wasin diningngaggi Pilato inay, nebebu'na nu taga-Galilea i Jesus. ⁷ Wasin naammuwanna si naggabwati Jesus sey Galilea a patturayani Herodes, nepeyangnga i Jesus sikwana, se agyani Herodes sey Jerusalem sino ya tiyempo.

⁸ Maanggammingke i Herodes sin initana i Jesus, se nabayinna diningngangngeno mappeafu sikwana, e anggamma mita sino kakka'bawa akwana. ⁹ Antu gafuna, odduweno nebebu'na sikwana, udde amme pelang sinombatani Jesus. ¹⁰ Ino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig, nantatuyaggira a nappaliwat sikwana. ¹¹ E nakipakkatawa anna nakiayoyungi Herodes sino sindalunera ki Jesus. Binarawasiyanda si ata'nanga nalawaringke a kunnangke barawasina ari, kasena nepeyuli ki Pilato. ¹² Nangiyafu sino ya aw, nalawarinnino abbulunda Herodes anni Pilato, se gagangaya makkontarera si'in.

Ino Nasentensiyani Jesus A Matay
 (Mat. 27:15-26; Mar. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ Wasinoy, nepaayi Pilatoweno pangafuwanirana padi andino korwanira a afafuna Judyu andino korwanira a tolai, ¹⁴ e sinapi'na sikwara si, "Nedarundaw yawa tolai sikwaka sapitandaw si gulugulunneno tolaiyira ta kumontarera sino gubiyernu. Udde

sitoya, inimbistigarku sino nara'langandaw e awana naammuwangku si pamakurug sino nepaliwa'daw sikwana. ¹⁵ Massiki i Herodes kappay, awana naammuwana si liwa'na, antuweno nepeyulina sikwak. Awaningke a inangwana yawa tolaya meannunga ipatena. ¹⁶ Antuweno ipasiwa'wakku pelang, kasek palawanan." ¹⁷ Ino nassapitanna sinay, se maawa mipalawan si tata a balud kadda fiyestana La'wutan, se antuweno gagangena.

¹⁸ Udde ino tolayira sinay, naggagarindanira a nikulawu si, "Papatayannu! I Barrabasio ilawannu!" ¹⁹ (Inaya Barrabas, nebalud se ginuluneno tolayira sey Jerusalem ta kontarandeno gubiyernu, e ana kappayino pinapatena.)

²⁰ Udde i Pilato, anggama si i Jesusino ilawanna, antuweno nakitatabbaggappay sino tolayira, ²¹ udde nekulakulawura si, "Ilansam! Ilansam si krus!"

²² Nepi'lu kappayi Pilato a nakitatabbag sikwara, e sinapi'na si, "Sanna ma'lurino liwa'na? Awana amruk si inangwana a paggafuwanneno katayanna. Massiki ipasiwa'wakku pelang ta pelawangku."

²³ Udde nangkakulawuwera a mipatut si melansa i Jesus si krus kiyad si inaffu'da i Pilato, ²⁴ e neonnampelangino angganda. ²⁵ Nepelawanneno angganda si ilawanna a antuweno nabalud gafu sino nagguluwana annino namapatayanna, e neyalawa'na i Jesus sikwara takesi akwandeno angganda a akwan sikwana.

Ino Nilansanda Ki Jesus Sino Krus

(Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Wasinoy, neyanawino sindaluwera i Jesus ta umanda ilansa si krus. Wasin agyanira kepay sino dalan, nadambaldeno tata a lalakiya i Simon a taga-Cirene a umang sey Jerusalem a naggabwat sino agguman. Dino'manda e nepatu'da a nepabuttungino krus, kasera nepadandan ki Jesus.

²⁷ Oddu kappayino tolayira a dinandan ki Jesus, e agyangkappayino bafabbayira a mattatarangit gafu sino loneno nakanda. ²⁸ Ilangngiyera i Jesus e sinapi'na si, "Ikkayuwa bafabbaya taga-Jerusalem, bakkan nadda ikkanakino tangitandaw, nu ammena lurino baggiyungkepay andino ana'dawira. ²⁹ Se nappelalo'nenno dyat sitawa lubbun kiyad si sapitanneno tolayira si, 'Nagasatino bafabbayira a ammera nanak anna ammera nappasusu.' ³⁰ Gafu sinaya dya'da, arangnganneno tolayira si maddabbakino kulurira ta matabbunanira. ³¹ Se nu kunnayawino akwanda sikwaka awana liwakku, sannadeno makwa sikwayuwa minalliwat? Se nu sikkulandeno nabiyaya kayu, mannanotinna sino nagabba e naganguwen."

³² Agyangkappayino adwera a tulisana nebulunda ki Jesus a umanda papatayan. ³³ Wasin ginamwangira sino ingngananda si Takata'nga Ulu, nelansara i Jesus sino krus. Inayira a adwa a tulisan, nelansarera kappay si korwana krus, tata sino padiwanani Jesus, e tata sino padawina. ³⁴ E sinapiti Jesus si, "Ama, pakomannuwera, se ammera ammuweno akwanda."

Ino sindaluwera, nabbabinnunutanda nu ansandeno maggaradwa sino barawasiyera i Jesus. ³⁵ Ino pay tolayira, aggata'daggira a mabbuya. Ino afafuwerana Judyu, nangayoyungira a massapit si, "Nesala'ngeno korwana tolai. Isala'nga nad antuweno bagginangkepay, nu gakkuruwa antuweno Kristo a piniliyi Dios."

³⁶ Inayoyungangkappayino sindaluwera. Inara'niyanda ta iduwawanda si kilam, ³⁷ e sinapi'da si, "Nu gakkuruwa ikkeno Arina Judyu, isala'ngu mantu yan baggim."

³⁸ Ana ma'lurino neturakka nepikka'da sino batuwi Jesus a kunna si, "Antuyawino Arina Judyu."

³⁹ Massiki ino tata tulisana nekrusda, inayoyunganna kappayi Jesus a nassapit si, "Bakkangkadda ikkeno Kristo? Isala'ngu mantu weno baggim anna ikkami pay!"

⁴⁰ Udde ino bulunna a tulisana nekrus, inallangnganna a nassapit si, "Ma, ammeka mattalaw ki Dios? Nakkakarunnetama nasentensiyana matay, ⁴¹ udde ikkaneta,

fustuweno kastiguta se antuweno salinunu'nenno liwatta, udde sikwana, awana liwa'na.” ⁴² E sinapi'na ki Jesus si, “Afu Jesus, dandammanna'nga nu mulika a matturay.”

⁴³ E sinapiti Jesus sikwana si, “Gakkurug yo sapitangku sikwam. Sitawa aw, mebulungkan sikwak sey langit.”

Ino Natayani Jesus

(*Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Jn. 19:28-30*)

⁴⁴ Wasin ara'niyen si alas dose, kaka'meng kelanga nadduki'lap, e nallammuk si palulubbun kiyad si alas tres. ⁴⁵ E neyindana napissayino kortinaneno Templo e nagadwa. ⁴⁶ Nekokwa i Jesus a naddamit e sinapi'na si, “Ama, italakkuweno kararuwak sikwam.” Wasin sinapi'nenay, natayin.

⁴⁷ Wasin initenno kapitanna sindaluwenaya nakwa, dinayona i Dios a nassapit si, “Gakkuruwa awana liwa'na yawa tolay!”

⁴⁸ Ino kappay tolayira a aggata'dag sinaya mabbuya, initara kappayino nakwa, e inanawira a totottofandeno ta'ganda gafu sino loneno nakanda. ⁴⁹ Udde amminino bafulunira i Jesus andino bafabbayira a nebulun sikwana a naggabwat sey Galilea, naganira sino aroyu e initareno nakwa.

Ino Nitanamanda Ki Jesus

(*Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Jn. 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Agyanino lalakiya mingngan si Jose a taga-Arimatea a tata lubbun sino probin-siya a Judea. Nalawad anna naggaddangnga tolay a aggataron sino gumamwanganino patturayani Dios. Massiki tata a pangafuwanna Judyu, ammena anggaminno planowino bafulunnera andino inangwara ki Jesus. ⁵² Inangngi Jose ki Pilato a narang sino baggiyi Jesus, ⁵³ kasena inang neyulluwino baggina sino krus e bina'battanna si nafurawa sinnun. Neyekwana sino tanamma neyabbut si batuwa kunnangke agwefa ammena kepay neusar. ⁵⁴ Wasin pangwanna sinay, ara'niyenna mangiyafuweno awna agginwangan, se fuwamma Biyernes a awa pidadanano Judyuwera sino awanda sino awna agginwangan.

⁵⁵ Ino bafabbayira a nebulun ki Jesus a naggabwat sey Galilea, dinandananda i Jose e initareno agyananneno tanam andino niyekwani Jose sino baggiyi Jesus. ⁵⁶ Wasinoy, nanawira ta umanda idadanino lana anna bambanguwa iyekwarana sino baggina. Udde sino kadarama'na a awna agginwangan, naganira sino balera a mimwang, se antuweno lintiyino Judyuwera.

24

Ino Nanggangoliyani Jesus

(*Mat. 28:1-10; Mar. 16:1-8; Jn. 20:1-10*)

¹ Wasi awna Linggu, naggi'battino bafabbayira a inang sino tanammi Jesus e neyangkalindeno bambanguwa nedadanda. ² Wasin ginamwangira sinay, initara si naariyennino batuwa aggaku'nenno tanam, ³ e sinallungira, udde ammera nada'ngeno baggiyi Afu Jesus. ⁴ Nakungkulino nakanda a maddandam sinaya nakwa. Kaka'meng kelanga nappaddeno adwera a lalakiya mangngilikilitino barawasira a nakita'dag sikwara. ⁵ Nokabbino bafabbayira gafu sino nappelalota talora, udde sinapitino lallakiyera sikwara si, “Mayan tufukandawino nabiyag sino agyananino natay? ⁶ Awaninni Jesus sitaw, se nanggangoliyen. Ma, nakalyawandawino sinapi'na sikwayu sin naganandaw sey Galilea ⁷ a maawag si meyalawatino Abbingnga Tolay sino minalliwatira ta ilansara sino krus, udde mangngangolina sino mekatalluwa aw?” ⁸ E nadandandeno sinapiti Jesus.

⁹ Wasin nuliyera, sinapi'da sino karattaddayira a adalana Jesus andino bafulundereno nakwa. ¹⁰ Inayira a bafabbay, da Maria Magdalena, i Juana, anni Maria a ina i Santiago, e ana kappay korwanira a bulunda. Ireno inang nituldu sino apostolira sino nakwa, ¹¹ udde amme kinuruwino apostolireno sinapi'da, se aridda si sinena'da pelang. ¹² Udde i Pedro, nalayawa inang sino agyananino tanam. Wasin ginamwang sinay, inokabba nisirib sino dolammeno tanam, udde awana initana, ino pelang sinnuna nepama'ba'da. E inanawa aggadandam nu sanneno nakwa sino baggiyi Jesus.

*Ino Nappaddani Jesus Sino Adwera A Umang Sey Emaus
(Mar. 16:12-13)*

¹³ Sinoy kappaya aw, agyanino adwera a nebulun ki Jesus si'ina umang sey Emaus a nasuruk si karattaddaya kilometroweno kaaroyuna sey Jerusalem. ¹⁴ Wasin aggelakalakarira, pattatabbandeno ammuna nakwa. ¹⁵ Wasin aggetatabbira kepay, inara'niyi Jesus e nebulun sikwara. ¹⁶ Udde massiki initara, ammera naimunuwan, se kunnangke wara nallefang sino matara. ¹⁷ Sinapiti Jesus sikwara si, "Sanneno pattatabbandoya?"

Nitturira, e maitengke si malowino nakanda. ¹⁸ E sinapitino tata sikwara a i Cleopas si, "Ikka pelang nakuyino magyan sey Jerusalem a ammena kepay nangammu sino nakwa sinay sino nalla'wuta aw."

¹⁹ "Sanneno nakwa?" kunni Jesus.

"Ino nakwa ki Jesus a taga-Nazaret," nesomba'da. "Tata a gumalabbun, e maita si anggammanni Dios gafu sino pannakadamana a manuldu anna mangwa si kakka'baw, e anggammangkappayino tolayira. ²⁰ Udde ino pangafuwanirana padi andino matturayira sikwatam, neyalawa'da sino gubernador ta masentensiyana matay, e nelansara sino krus. ²¹ Antuweno ininnanamamiya misala'ngad sikwatama gakagaka i Israel. E sitoya, mekatalluwa awin kiyad sin nakwannenay. ²² Ino kappay tata, nakka'bokami sino sinapitino korwanira a bulummiya bafabbay. Naggi'battira a inang sino tanamma, ²³ udde ammera kanu nada'ngeno baggina. E nuliyera a massapit si ana kanuweno nappadda a anghel sikwara a nituldu si nangngangoliyen. ²⁴ Inang kappayino korwanira a bulummi sino tanam e gakkuruwino sinapitino bafabbayira, se ammera kappay inita i Jesus."

²⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkayuwa kurangino annandamma! Mayan madyata kuruwandawino ammuna sinapitino gumalabbunira? ²⁶ Maawatandonad si maawa madyatanino Kristo, kasena medayaw." ²⁷ E nepakaawati Jesus sikwareno anggama sapitan amminino neturakka sapiti Dios mappeafu sikwana, mangiyafu sino palunguwa a neturakki Moises kiyad sino ammuna neturakkino gumalabbunira.

²⁸ Wasin ara'niyeran sino lubbuna umangnganda, ituluy kepenaddi Jesus a mallakad, ²⁹ udde sinawiranda, e sinapi'da sikwana si, "Middetamun sitaw, se gafenin." Antuweno inang sikwara.

³⁰ Wasin mangnganiran, nappa i Jesus si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neya'dana sikwara. ³¹ E kunnangke naariyennino nallefang sino matara e naimunuwandan, udde kaka'meng kelanga naawan. ³² E nakkakibikibebutira si, "Antu kappay, se nallawarino nakanta sin agyanantam sey dalan sin pitulduwanna sikwata sino neturakka sapiti Dios."

³³ Ginikkatiran e nuliyera sey Jerusalem. Dina'ngareno karattaddayira a adalanna andino korwanira a nakkakarampat sinay. ³⁴ Sinapitino adalanira si, "Gakkuruwa nangngangoliyi Afu Jesus, se nappadda ki Simon!" ³⁵ E sinapippayino adwereno nakwa sikwara sino dalan annino nimunuwanda ki Jesus sin naggaradwanna sino tinapay.

Ino Nappaddani Jesus Sino Adalannera

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Jn. 20:19-23; Inangwa 1:6-8)

³⁶ Wasin aggedamadamikkepayino adwera, kaka'meng kelanga nappadda i Jesus sino nara'langanda. "Nasiyana'ngaddino nakandaw," kunna sikwara.

³⁷ Udde nala'gatira e nakatalawirangke, se aridda si baniyino initara. ³⁸ Antuweno nassapitanna sikwara si, "Mayan nakatalokayu? Mayan maddaladudwakayu si gakkuruwa nangngangoliyak? ³⁹ Itandaw yo kamakku anda yo takkik ta kuruwandaw si gakkuruwa ikkanak. Gafutandak ta manguruggayu. Se ino banig, awana baggi anna tulangnga, gampade ana sikwak, e damayuwa itan."

⁴⁰ Wasin sinapi'nenay, nepaitana sikwareno kama'na andino takkina. ⁴¹ Udde ammera kepay kinurug gafu se nappelalotino ka'bora andino aanganda, antuweno sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Wara maakkan sitan?" ⁴² Ina'danda si sinunuwa lamis, ⁴³ e nakkanna sino a'landa.

⁴⁴ Wasinoy, sinapi'na sikwara si, "Inayira a nakwa, ireno sinapikku sikwayu sin naganangku kepay sikwayu si'in, a maawag si meyakkurug amminino neturakki Moises andino gumalabbunira andino ana sino leburuwa Salmo mappeafu sikwak."

⁴⁵ E winaldanneno nakanda takesi maawatandeno neturakka sapiti Dios, ⁴⁶ e sinapi'na sikwara si, "Kunnayawino neturak mappeafu sikwak. Maawag si madyatan anna matayino Kristo, kasena mangngangoli sino mekatalluwa aw. ⁴⁷ Maawaggappay si mebanyag si ammina lubbun sito lubagga mangiyafu sito Jerusalem si pakomani Diosino liwatino tolayira a mabboboli sino liwa'dera gafu sino anngurudda sikwak. ⁴⁸ Ikkayuneno mana'dag si gakkuruwa nakwa sikwak ammin inaya neturak. ⁴⁹ Dundunangkuna sikwayuweno Espirituwi Dios a nekariyi Amak. Mattarongkayu sito Jerusalem kiyad si meya'da sikwayuweno pannakadama a maggabwat sey langit."

Ino Netulluwani Jesus Sey Langit

(Mar. 16:19-20; Inangwa 1:9-11)

⁵⁰ Wasinoy, nefuyu'nera sey Betania. Wasin ginamwangira sinay, netayangngeno kama'na a mamindisiyon sikwara. ⁵¹ Wasin aggebibindisiyonannera kepay, inanawannera se netulluwen sey langit. ⁵² E naddayawira sikwana, kasera nuli sey Jerusalem a nappelalotino aanganda. ⁵³ E kanayunirana ma'ang sino Templo a maddayaw ki Dios.

Ino Nalawara Damaga Neturakki Juan Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino nanguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino nanguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino nanguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino nanguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno nanguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino nanguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino nanguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Sapita Nabbali Si Tolay

¹ Sin liyeya napatatu yo lubag, anennino naingnganan si Sapita* mangipakaammu ki Dios. Iyawa Sapit, nekanayun ki Dios, se antu, Dios kappepay. ² Anen inaya Sapit ki Dios sin awangkepaya napatatu. ³ Antuweno nepamaratuwi Dios si ammin, e awaningke a napatatu, nu bakkanna gafu sikwana. ⁴ E antu kappayino paggabwatanino biyangnga amamina meyamparig si sirwata mawwaldag sino nakammimo tolaiyira. ⁵ Iyawa sirwat, waldanneno lammuka ana sino tolaiyira, e ino lammuk, ammena makaaddap sinaya sirwat.

⁶ Agyanino tolaiya dinunduni Dios a mingngan si Juan.† ⁷ Ino nanundunani Dios sikwana, ipakaammuneno sirwat takesi ammina tolaiy, dingngagganda e kuruwanda nad. ⁸ Bakkanni Juanino sirwat, nu ammena lud ginamwang pelanga mipakaammu mapeafu sinaya sirwat. ⁹ Se aneno ginamwang kappaya antuweno gakkuruwa sirwata mawwaldag sino ammina nakammimo tolaiyira.

¹⁰ Inaya naingnganan si Sapit, inang sito lubag, e massiki antuweno nepamaratuwi Dios sino tolaiyira, ammera kappay naimunuwan. ¹¹ Massiki inang sino gakkuruwa lubbunna, inammera kappay. ¹² Udde agyampayino nangammira sikwana e nanguruwira. Ireo niya'danna si kalintiyana mabbali si abbingi Dios. ¹³ Ino nabbaliyanda si abbingi Dios, bakkannino gagangena tolaiya meyanak sito lubag, se

* **1:1** 1:1 Ino sapit, ipakaammuneno ana si nakam, antu gafuna, ino sapitanna yaw si i Kristoweno Sapit, anggama sapitan si antuweno pangammuwana tolai sino nakammi Dios. † **1:6** 1:6 Iyawa Juan, i Juan a Gumabawtisar, bakkannino adalani Jesus a nanurak sitaw.

ammena naggabwat sino gakkanna tolaya mabbing, nu ammena lud naggabwat sino pannakadama i Dios a Amara.

¹⁴ Inaya Sapit, nabbali si tolay e nakilubbun sikwami. Minangkallakka tolay e passiyngke a gakkuruwino sinapi'na. Initamiyeno kinalawanna a antuweno kinalawarino tatatata ke a Abbingi Dios a naggabwat sino Amana.

¹⁵ Nassapiti Juan mappeafu sikwana, nekunna si, "Antuwen yawino sinapikku sin nassapitangu sikwayu si, 'Ino metufad sikwak, nangatu amma sikwak, se anen massiki sin ammek kepay neyanak.' "

¹⁶ Gafu sino dokalla angngikalla'nga, kanayuna madadaggananino nalawara iya'dana sikwatama mangurug. ¹⁷ Ino lintiyi Dios ino nepakaammuwi Moises, udde ino nepaita i Jesu Kristo, antuweno kakuruwan mappeafu ki Dios annino angngikalla'nga sikwatam. ¹⁸ Awaningke a tolaya nakaita ki Dios, udde ino tatatata ke a Abbingnga a kakunnana a agyan sikwana, antuweno nipakaammu mappeafu ki Amana.

Ino Netulduwi Juan A Gumabawtisar

(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18)

¹⁹ Wasinoy, aneno papadiyera andino Levitera a kaduffunanda a inang ki Juan. Dinundunireno pangafuwanirana Judyu sey Jerusalem ki Juan ta ibebu'da nu sanneno katolena. ²⁰ Amme neyimaddi Juanino kakuruwan, nu ammena lud nepunnuwa nassapit si, "Bakkannakino Kristo a dinunduni Dios."

²¹ "Inyaka mat?" kunda sikwana. "Ikka nalangi Elias a gumalabbun si'ina kunda si muli kappay?"

"Bakkan," kunni Juan.

E nekunda kappay si, "Tantaro nu ikkeno gumalabbuna aggataronammi?"

"Bakkampay," kunna.

²² "Nu kunnenoy, inyaka mat? Ituldum mantu ta warana a sapitammi sino nanundunira sikwami. Sanneno sapitannu mappeafu sikwam?"

²³ "Ikkanakino neyakkuruwanino neturakki Isaias a gumalabbun si'ina sapitanna si wara magyan sey kalolowata mikulawu sino tolayira si, 'Pallawarandawino dalana pangannanino Afutama gumamwang.' "‡

²⁴ Wara so kunnenoy, inayira a dinundunino Fariseowera, ²⁵ kunda kappay ki Juan, "Nu bakkangkeno Kristo onnu i Elias onnu ino gumalabbuna gumamwang, sangka lang mantuwa mamawtisar?"

²⁶ Sinabbi Juan si, "Danum pelangino pamawtisarku sino tolayira, udde ana sikwayu sito ingkeinino ammeyu naimunuwan nu inya. ²⁷ Antuweno metufad sikwak. Ino kakuruwanna, massiki ino muttad sino gakanneno sapatu'na, ammena meannunga akwangku se medayawingke amma sikwak."

²⁸ Amminira yawa nakwa, nakwera ammin sey Betania sino dammangngeno wawwanga Jordan a nababbawtisarani Juan.

Ino Karnerowa Mewa'lat Ki Dios

²⁹ Waso kadarama'nenoy, inita i Juani Jesus a umara'ni, e sinapi'na si, "Itandaw lud, antuyanino karnerowa neya'da i Dios a mewa'lat takesi ariyanneno liwa'na tolayira sito lubag. ³⁰ Antuyanino sinapikkuwa metufad sikwaka nangatu amma sikwak, se anen massiki sin ammek kepay neyanak. ³¹ Massiki ikkanak si'in, ammek naimunuwan nu inya. Udde ino gakkagguwa mamawtisar sino tolayira si danum, takesi mepakaammu sikwayuwa gakagaka i Israel si antuweno dinunduni Dios."

³²⁻³³ Nepakaammuwi Juanino nakwa e sinapi'na si, "Sin pittana, ammek gakkuruwa naimunuwan nu inya, udde i Dios a nanundun sikwaka mamawtisar sino tolayira si

‡ 1:23 1:23 Isaias 40:3

danum, sinapi'na sikwak si, 'Maitammeno Espirituk a maddassag sino tata tolay ta magyan sikwana, e antuneno mamawtisar sino tolayira sino Espirituk.' E gakkuruwa initakino Espirituwi Dios a kunnangke kalapatiya naddassag ki Jesus e nagan sikwana. ³⁴ Gafu sino nitangku sinay, ita'daggu si antuweno Abbingi Dios."

Ino Palunguwera A Adalani Jesus

³⁵ Waso kadarama'na kappay inoy, agyanda Juan annino adwera a adalanna. ³⁶ Nedipa'na i Jesus a matta'lib, e sinapi'na si, "Antuwenayino karnerowa neya'da i Dios a mewa'lat."

³⁷ Wasin diningngaggino adwera a adalanino sinapiti Juan, dinandanira ki Jesus. ³⁸ Nallangiwi Jesus, initanera a dumandan, e nebebu'na si, "Wara sapitandaw?"

E sinabbadda si, "Rabbi, sintawino pagyanannu?" (Ino anggama sapitannino Rabbi, Mesturu.)

³⁹ E sinapiti Jesus sikwara si, "Intam ta maitayu." Antu gafuna, nebulunira ki Jesus e inanda initeni pagyananna, e naganira sinay si alas kwatro kiyad si gafi.

⁴⁰ Ino tata sikwara a naningngag sino sinapiti Juan anna dinandan ki Jesus, i Andres a kolaki Simon Pedro. ⁴¹ Kinangkamanna a sinufuki Simon e sinapi'na sikwana si, "Sinumpalammiyeno Mesias." (Ino anggama sapitan, ino Kristo a dinunduni Dios sito lubagga matturay.) ⁴² Neiyangnga i Simon ki Jesus. Sinulangngani Jesusi Simon, kasena sinapit sikwana si, "Ikka i Simon a abbingi Juan. Nganandakana si Cefas." (Iyawa angan, kakunna i Pedro a ino anggama sapitan, batu.)

Ino Nayani Jesus Sikwara Felipe Anni Natanael

⁴³⁻⁴⁴ Waso metufara aw, dinandammi Jesus a umang sey probinsiya a Galilea. Sinumpalannani Felipe a kalubbunanda Andres anni Pedro a taga-Betsaida, e sinapi'na sikwana si, "Mebulungka sikwak ta mabbalika si adalangu." §

⁴⁵ I Felipe, inangnga inintufuki Natanael, e wasin sinumpalanna, nekunna sikwana si, "Sinumpalamminino tolaya neturakki Moises sino leburuwa neturakkanino lintig anna neturak kappayino gumalabbunira si'in. Antuwi Jesus a taga-Nazaret a abbingi Jose."

⁴⁶ Sinabbi Natanael si, "Ma, wara kad nalawad si maggabwat sey Nazaret?"

"Anta lud ta itannu," kunni Felipe.

⁴⁷ Wasin inita i Jesusi Natanael a umara'ni, sinapi'na si, "Antuwenayino gakkuruwa gaka i Israel a awaningke nassisiriyanna."

⁴⁸ "Sanneno nangammuwannu sikwak?" kunni Natanael.

E kunni Jesus sikwana si, "Initatakan sin aggatutturannu sino fungalla kayuwa igos sin ammeraka kepay inayani Felipe."

⁴⁹ "Afu, ikka ma'lurino Abbingi Dios," kunni Natanael, "ikkeno Ariya aggataron-ammi sito Israel."

⁵⁰ E nekunni Jesus si, "Ma, kuruwannumpay si ikkanaki Kristo gafu sino nassapitangu si initataka sino fungalla kayu? Oddu kepeneno maitayuwa kakka'baw amma sinoy." ⁵¹ E sinapiti Jesus sikwara ammin si, "Gakkurug yo sapitangu sikwayuwa maitayuneno langita mabukkatan andino anghelira i Dios a muluuliya maddassag anna sumullu sikwaka Abbingnga Tolay."

2

Ino Kasar Sey Cana

¹ Wasino mekatalluwa aw, aneno kasar sey Cana a tata a lubbunna Galilea. Ana sinayino ina i Jesus, ² e naayangkappayi Jesus andino adalannera. ³ Wasin

§ 1:43-44 1:43, 44 Ino sapitanna sino dami'na Griego: "Dumandangka sikwak."

naambutinnino tayug,* sinapitino ina i Jesus sikwana si, “Naambutinnino tayuwa inumanda.”

⁴ E nekunni Jesus si, “Ina, ammemmad sapitannino akwangku. Ammena kepay nada'ngeno tiyempoka mangipaita sino pannakadamak.” ⁵ E sinapitino inana sino kaduffunandera sinay si, “Akwandaw massiki sanneno pakwana sikwayu.”

⁶ Aneno gagangena Judyu mapeefu sino fustuwa akwanda a mamaggu. Antu gafuna, aneno annammira a darokkalla angang sinaya madanuman si lima lateno kadda tata.†

⁷ E kunni Jesus sino kaduffunandera si, “Pannundawino angangira si danum.” E pinannura amminino angang. ⁸ Sinapikkappayi Jesus sikwara si, “Maggauggayu takesi iyandaw sino makammu sino kasaran.” Antuweno inangwara, ⁹ e nabbaliyen si tayuwino danum, e sininsimanino makammu. Gafu se ammena ammuweno naggabwatanino nalawara tayug, se ino pelang kaduffunandereno nakaammu, nepaayangngeno lalakiya makkasar, ¹⁰ e sinapi'na sikwana si, “Sannera yaw, se gagangayino tolayira a iyuntara a iyannayino nalawara tayug, takesi nanu nakaodduwerana ninum, kasera ilawanino narakkatta tayug. Udde ikka, tangananino inangwam se nangambutannuwa nelawanino kalalawaran.”

¹¹ Inaya inangwa i Jesus sey Cana a tata a lubbunna Galilea, antuweno palunguwa kakka'bawa inangwana a mangipaita sino pannakadamana. E nanguruwino adalannera sikwana.

¹² Wasin nabalinin inoy, inanda Jesus annino inana, ino kakkola'ngera andino adalannera sey Capernaum. Ammera mabaya magyan sinay.

*Ino Nappaanawani Jesus Sino Mallakuwera Sino Templo
(Mat. 21:12-13; Mar. 11:15-19; Luc. 19:45-48)*

¹³ Wasin ara'niyennino fiyestana Judyu a ngananda si La'wutan, inanda Jesus sey Jerusalem. ¹⁴ Sinallung sino Templo, e dina'nganeno mallakuwera si baka, karnero, anna kalapatiya mewa'lat ki Dios, andino gumatalyatira si pirak. ¹⁵ Nangwa i Jesus si lufira siwa'wa'na, e nepaanoneno mallakuwera, e dinulinneno ammina karnerowera andino bakera sino lawan. Newari'nenno pirakino gumatalyatira, e iletwanna kappayino lamisaandera. ¹⁶ Sinapi'na sino gumalakuwera si kalapati si, “Ilawandawira yan! Ammeyu pabbalin si allakuwan yo balayi Amak!” ¹⁷ Wasin initeinnino adalanira i Jesusino inangwana, dinandandeno neturak sino sapiti Dios a sapitanna si, “Afu Dios, ino nappelalota angngikalok sino balem, antuneno katayangku.”‡

¹⁸ Gafu sino inangwa i Jesus sino Templo, sinapitino pangafuwanirana Judyu sikwana si, “Sanneno kakka'bawa ipaitam sikwami ta ipakurungguweno kalintiyannuwa mangwa si kunnenoy?”

¹⁹ Sinabbi Jesus si, “Darallandaw yo balayi Dios ta patta'daggangku kappay si tallu aw.”

²⁰ “Ma?” kunnino Judyuwera. “Mepata'dangngu kappay si tallu aw iyawa Templo? Gampade napata'dag yaw si appatafulu e annamma run.”

²¹ Udde ino balayi Dios a sinapiti Jesus, ino bagginangkepay. ²² Antuweno wasin natayi Jesus e nangngangoli kappay, dinandammimo adalannera inoya sinapi'na, e nattalagarino angngurudda sino neturakka sapiti Dios annino sinapiti Jesus.

²³ Odduweno nangurug ki Jesus sinoya nakifiyestanna sey Jerusalem, se initareno kakka'bawa senyala inangwana. ²⁴ Udde amme nattalakki Jesus si gakkuruwino angngurudda sikwana, gafu se ammuna amminino nakamma tolay. ²⁵ Ammena

* 2:3 2:3 Ino tayungnga Judyu, naangwa si diyuna ubas. Kunnangke bawuwa tayungngeno katuyangnga. † 2:6 2:6 Lima a lata onnu tatuta litro onnu adwafulu onnu tallufuluwa galon. ‡ 2:17 2:17 Salmo 69:9

maawag si wara massapit sikwana mappeafu sino tolayira, se ammunanino ana sino nakanda.

3

Ino Nattatabbanda Jesus Anni Nicodemo

¹ Agyanino tata a pangafuwanna Judyu a Fariseo a mingngan si Nicodemo. ² Wasi tata gafi, inangngi Nicodemo ki Jesus e sinapi'na si, "Afu, ammu si i Diosino nanundun sikwama manuldu sikwami. Se awaningke a makaangwa sino kakka'bawa senyala inangwam nu awani Dios sikwana."

³ E sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, awana tolaya mesapat sino patturayani Dios nu ammena mepidwa a meyanak."

⁴ E nebebuti Nicodemo si, "Damana kadda mepidwa a meyanakino tolay nu dokallin? Ma, damana a muli sino kuyungino inana ta meyanak kappay?"

⁵ E nekungkappayi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, ammena mesapatino tolay sino patturayani Dios nu ammena meyanak si danum annino Espirituwi Dios. ⁶ Se ino iyanakino tolay, antuweno abbing inaya tolay. Udde ino mepidwa a meyanak sino Espirituwi Dios, antuweno abbingi Dios. ⁷ Ammeka mantu makka'baw sito sapitangkuwa mepidwakayu nadda meyanak. ⁸ Se massiki madyata maawatanino makwa, makwa kappay. Kakunnaneno bayabbag, ammetam ammuweno naggabwatanna onnu ino ira'bunna, se kiyara anggama, antuweno pabbayabbagganna, udde madingngaddangkepayino ungunnga. Kakunna kappayino makwa sino amminira a meyanak sino Espirituwi Dios."

⁹ E nebebukkappayi Nicodemo si, "Ansanna lang makweno kunnenoy?"

¹⁰ E sinapiti Jesus sikwana si, "Ma, ikka keneno tata a madayawa mesturu sito Israel, gampade ammengkepay maawatan yaw? ¹¹ Gakkurug yo sapitangku sikwam. Ino sapitammi sikwayu, antuweno inammumi annino initami. Udde ammeyu kepay kuruwan. ¹² Nu ammeyu kinuruwino sinapikku mappeafu sino makwa sito lubag, ansandawino mangurug nu wara sapitangku mappeafu sey langit? ¹³ Awaningke a sinullu sey langit takesi itulduneno ana sinay, nu bakkannappelanga Abbingnga Tolaya naggabwat sinay. ¹⁴ Inona makwa sikwak, kakunnenno nakwa sino sinan ulagga nedikkatti Moises si kayu e netayangnga sin nannodoyuwanda sey kalolowat.* Se ikkanak kappaya Abbingnga Tolay, maawag si melansa'nga sino krus anna metayak ¹⁵ takesi nu inyeno mangurug sikwak, maa'dan si biyaya manayun," kuni Jesus.

¹⁶ Gafu se nappelalotino agganggami Dios sino tolayira sito lubag, dinunduneno tatatata ke a Abbingnga a matay, takesi ammina mangurug sikwana, ammera makastigu, nu ammera lud maa'dan si biyaya manayun. ¹⁷ Se amme dinunduni Diosino Abbingnga sito lubag ta kastigunnenno tolayira, nu ammena lud ta isala'ngera. ¹⁸ Amminira a mangurug sikwana, ammera makastigu. Udde ino ammera mangurug, naukumiran a makastiguna, se ammera mangurug sino tatatata ke a Abbingi Dios. ¹⁹ Antuyawino gafuna a makastiguwerana: inang sito lubaggino sirwata mawwaldag sino nakammino tolayira, udde paanggandeno lammuk amma sino sirwat, se narakkattino aggangwara. ²⁰ Se ino mangwera si narakkat, ka'gandeno sirwat, e ammera anggama umara'ni sinay, tantaro nu maiteno kinarakka'da. ²¹ Udde ino tolayira a manuntul sino kakuruwan, angganda a umara'ni sino sirwat takesi mepaita si i Diosino naggabwatanino nalawara akwanda.

Ino Sinapiti Juan A Gumabawtisar Mapeafu Ki Jesus

* **3:14** 3:14 Iyawa istoriya, masumpalan sino Numero 21:4-9.

²² Wasin nasinduwenoy, inanda Jesus andino adalannera sey probinsiya a Judea, e naganira sinaya mamawtisar sino tolayira. ²³ I Juan kappay, mamawtisar sey Enon a ara'ni sey Salim se odduwa danum sinay. Madadarandanino tolayira a umang sikwana ta mappabawtisarira, ²⁴ se amme kepay nabaluri Juan sinoy.

²⁵ Ino adalanira i Juan, nakitukkiyera sino tata a Judyu mappeafu sino abbawti-sarda. ²⁶ Gafu sino kunnenoy, inangngino adalannera sikwana, e sinapi'da si, "Afu, madandammuwenin bulunnu sin naganantam sey dammangnga Jordan a antuwenin sinapi'nu sikwami? Sitoya, mamawtisaringkappay, e antuweno angan amminino tolayira."

²⁷ Sinabbi Juan si, "Ammekayu maddararan sinay, se awana tolaya makaangwa si kunnenay nu amme urayi Dios. ²⁸ Diningngaddawin sinapikkuwa bakkannakino Kristo, nu ammerak lud dinunduni Dios a maunta sikwana ta paddadanangkuweno tolayira a mangurug sikwana. ²⁹ Ino keampariyanna, kakunnenno bulunino lalakiya mangatawa a makammuwa midadan sino kasar. Massiki bakkanna antuweno mangatawa sino bafay, maanggangkappaya makikasar, se dingngagganneno sapitannino bulunna. Kunnantu, ikkanaka nidadan sino tolayira sino gamwanganino Kristo, maanggammak kappay sito ingkein. ³⁰ Umoddu naddino maddayaw sikwana e bumibissangngino dumandan sikwak."

Ino Naggabwat Sey Langit

³¹ Ino naggabwat sito lubag, akwa yo lubag pelang, e ino pelang ammuna sapitan, ino mappeafu sino ana sito lubag. Udde ino naggabwat sey langit, medayaw amma sino ammina naggabwat sito lubag. ³² Massiki sapitanneno initana annino diningngangnga, kunnangke awana mangurug sino sapitanna. ³³ Udde ino manguruwira sikwana, ita'dadda si gakkuruwino sapiti Dios. ³⁴ Se ino dinunduni Dios, awana sapitanna nu bakkampelangino nepasapiti Dios sikwana, se ana sikwaneno ammina pannakadamenno Espirituwi Dios. ³⁵ Gafu se nappelalotino agganggammii Dios sino Abbingnga, netala'ngeno ammin sikwana. ³⁶ Ino mangurug sino Abbingnga, mabiyangnga si makkikiyad. Udde ino ammena mangurug sikwana, ammena maa'dan si biyaya mannayun, nu amme lud kastiguni Dios si makkikiyad.

4

Ino Nanguruwanino Bafaya Taga-Samaria

¹ Ino Fariseowera, diningngadda si oddu kanuweno dinandan ki Jesus annino binawtisarannera amma sino binawtisarani Juan. ² Udde si kakurungnga, bakkanni Jesusino mamawtisar, nu bakkampelangino adalannera.

³ Wasin inammuwanda Jesus si kunnenayino diningngaggino Fariseowera, nanawira sey Judea ta muliyera sey Galilea. ⁴ Maawag si mallakarira sey probinsiya a Samaria, ⁵ e ginamwangira sey Sicar a tata a lubbun sinay. Inaya lubbun, ara'ni sino lubagga neya'da i Jacob sino abbingnga a i Jose si'in. ⁶ Agyangkappay sinayino bufuna kinokkofani Jacob. Naayangnginni Jesus a mallakad se tangnganawin, e nattuttud sino arurungngenaya bufun. ⁷⁻⁸ E ino adalannera, inangngira sino lubbun ta maggatangira si akkananda.

Wasino inanawiran, agyanino ginamwanga bafaya taga-sinaya umang manab sino bufun, e sinapiti Jesus sikwana si, "Makiinumak abbuwi."

⁹ "Ma, ansangka mangke makiinum sikwak, gampade Judyuka anna Samaritanak?" kunnino bafay. (Se ino Judyuwera, ka'ganda usarannino akwana Samaritanowera.)

¹⁰ E netabbi Jesus si, "Nannud inammumino iya'da i Dios anna nu inyaka marang si danum, ikka naddino marang sikwak ta iya'dak sikwamino danuma mappabiyag."

¹¹ E sinapitino bafay si, “Afu, ata'nang yo bufun e awana panammu. Sintomantuveno pappannu sino danuma mappabiyag? ¹² Lambawannu kaddino gagginafutama i Jacob a nappaillalupat sitawa bufun sikwami? Se iyawa bufun, antuveno panafanda andino ana'ngera, anna pinumanino ayandera.”

¹³ Sinapikkappayi Jesus si, “Ino uminum sito danumma yaw a bufun, mauwokap-pena. ¹⁴ Udde ino uminum sino danuma iya'dak, awaninna a mauwaw sikwana. Se ino danuma iya'dak, mabbali si kunnangke bitufuta ammena mabbat sino dolamma baggina, e manga'da sikwana si biyaya manayun.”

¹⁵ Wasinoy, kunnino bafay si, “Afu, a'danna'mantu sino danummuwi, takesi ammekuna mauwaw anna ammekungkappena mannotonut sitawa manab.”

¹⁶ E sinapiti Jesus si, “Angka ayanino atawam ta mulikayu taw.”

¹⁷ “Awana atawak,” kunnino bafay.

E sinapiti Jesus si, “Gakkurug yan sinapi'nuwa awana atawam, ¹⁸ se namillimakana nangatawa, e ino lalakim sito ingkein, bakkanna atawam. Antuveno gakkuruwino sinapi'nu sikwak.”

¹⁹ E sinabbino bafay si, “Afu, gumalabbungka ikka. Ana mantuweno ibebukku sikwam. ²⁰ Sintawino fustuwa paddayawantam ki Dios? Sitawa kulurino pad-dayawanino gagginafumi ki Dios. Udde ikkayuwa Judyu, sapitandaw si sey Jerusalem pelangino fustuwa paddayawantam ki Dios.”

²¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwana si, “Kuruwannu naddino sapitangku sikwam, madatangngeno awa bakkan sito kulud anna bakkangkappay sey Jerusalemno paddayawanino tolayira ki Dios a Amatam. ²² Ikkayuwa Samaritano, ammeyu inammuwi Dios a dayawandaw, udde ikkamiya Judyu, ammuymiyeno dayawammi se ino mangisalak si ammina tolay, neyanaka Judyu. ²³ Ino kakuruwana, na-datangnginnino awa ino gakkuruwira a maddayaw ki Dios, maggabwatino addayora so nakanda a bakkampelang sino bifidda ta tuntulandeno kakuruwana kinadionsa, se antuveno anggammi Dios a akwanino maddayawira sikwana. ²⁴ Se i Dios, espirituwa ammena maita. Kunnantu, ino maddayaw sikwana, dayawanna nad sino nakamma a tuntulanneno gakkuruwa kinadionsa.”

²⁵ Wasinoy, kunnino bafay si, “Ammukun si gumamwangngeno Mesias a mingngan si Kristo, e ipakaammuneno ammina ammetam inammu.”

²⁶ Netabbi Jesus si, “Ino sinapi'nuwa gumamwang, ikkanak inaya makitatabbag sikwam.”

²⁷ Wasin aggedamadamikkepayi Jesus, ginamwangino adalannera. Nakka'bawira a nita ki Jesus a makitatabbag si bafay. Udde awan sikwara a nappakibebut nu sanneno awanna bafay onnu nu sanneno gafuna a makitatabbi Jesus sikwana.

²⁸ Waso kunnenoy, inanawanino bafayino gafana e nuli sino lubbunda. Sinapi'na sino kalubbunannera si, ²⁹ “Antam itanino lalakiya nassapit sikwak sino ammina inangngwak. Adasi antuveno Kristo a dinunduni Dios?” ³⁰ E inangngira ammin sino agyanani Jesus.

³¹ Wasin a'anawino bafay, sinapitino adalanira i Jesus sikwana si, “Afu, mayan ammeke mangngan?”

³² Udde sinapi'na si, “On, se aneno akkanangkuwa ammeyu ammu.”

³³ Antuveno nakkakibikibebutino adalannera si, “Warada niyang si akkananna?”

³⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Ino akkanangkuwa mamiyag sikwak, antuveno pangwangku sino anggammino nanundun sikwak anna balinangkuweno nepakwana sikwak. ³⁵ Aneno assapitandawa ‘Appata dakkino taronan, kasena aggarani.’ Udde ino sapitangku sikwayu, aggaraniyen sito ingkein. Itandonaddino tolayira a umara'ni sikwatam. Ireo amparyangku si maganiyen nad ingkein.

³⁶ Antuveno nalawad nu iyafuyunnino maggani. Gakkuruwa malabutangkayuna

sino akwandawa mappakurug sino tolayira sikwak takesi maa'danira si biyaya mannayun. Kunnantu, ino nabbiniyera sino sapiti Dios, makilanggakira sikwayuwa maggarani. ³⁷ Gakkuruggappayino assapitanda si, "Tateno mabbini, tangananino maggani." ³⁸ Dinunduntakayuwa maggani sino ammeyu nayangngan, e sitoya, malabutangkayuwa maggani sino nayangnganino korwanira."

³⁹ Odduwera a Samaritano sinaya lubbuna nangurug ki Jesus gafu sino nassapitanino bafay si, "Sinapi'na sikwakino ammina inangngwak." ⁴⁰ Antu gafuna, wasin inangngira ki Jesus, inaranda si magyan nad sikwara. E nagan sinay si adwa aw. ⁴¹ Oddu kappayino nangurug sikwana gafu sino tulduwa. ⁴² E sinapi'da sino bafay si, "Ino angngurummi sito ingkein, bakkampelanga gafu sino sinapi'nu, nu ammena lud gafu se diningngamiyeno tulduwa, e ammumini si gakkuruwa antuweno dinunduni Dios a mangisalak si ammina tolay sito lubag."

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Abbingino Tata Ofisiyal

⁴³ Wasin adwa awinda Jesus sinay, nanawira sey Samaria, e inangngira sey probinsiya a Galilea a antuweno naddokallanna. ⁴⁴ I Jesusingkepayino nassapit si, "Awana gumalabbun si dayawannino kalubbunannera." ⁴⁵ Udde wasin ginamwangira sey Galilea, maanggammino kalubbunannera a nappagamwang sikwana, se initaro amminino kakka'bawa inangwana sey Jerusalem sin nakifiyestanda sinay.

⁴⁶ Waso kunnenoy, nulira Jesus sey Cana a lubbuna Galilea a antu kappayino nappabaliyanna sino danum si tayug. Ana sinayino tata ofisiyalna gubiyernuwa matakitalo abbingnga a lalaki sey Capernaum. ⁴⁷ Wasin diningngaggino ofisiyal si ginamwangi Jesus sey Galilea a naggabwat sey Judea, inang nappkekallak sikwana ta umangngad sey Capernaum ta pabbattunoyanneno abbingnga a gapapatayin. ⁴⁸ E sinapiti Jesus sikwana si, "Ammeyu ma'lud mangurug nu awana itandaw si kakka'baw."

⁴⁹ Udde sinapikkappayino ofisiyal si, "Afu, anta lud, tantaro nu matayino abbingku."

⁵⁰ "Umanokan," kundi Jesus, "nabbattunoyinnino abbingngu." Kinurungngeno sinapiti Jesus, e nanawin.

⁵¹ Wasin agyangkepay sino dalan sino metufara aw,* dinambalneno aripannera a umang mipakaammu sino nabbattunoyanino abbingnga. ⁵² Nebebu'na nu kanseno nabbattunoyanna. E kunda si, "Madikig singgafiyeno naariyanneno patuna." ⁵³ Nadandammimo ama si antuweno oratta nassapitani Jesus si, "Nabbattunoyinnino abbingngu." Antu gafuna, amminira a taabbalay, nanguruwira ki Jesus.

⁵⁴ Antuwenayino mekadwa a kakka'bawa senyala inangwa i Jesus sey Galilea. Inangwanan inay sin nuliyanina a naggabwat sey Judea.

5

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitalo Sey Betsata

¹ Wasin nabalina inoy, aneno fiyestana Judyu sey Jerusalem e inangngi Jesus a makifiyesta. ² Sey Jerusalem a ara'ni sino lalamwanganino karnerowera, aneno nabissokunga addiyutana nganannino Judyuwera si Betsata.* Sino lebanna, aneno limera a kunnangke bawi, ³ a antuweno passiyonganino odduwera a matakitalo tolay. Agyanino lappat, pilay, andino natayino gadweno baggira. [Nagyanira sinaya mattaron sino pabwalanino danum, ⁴ se nu korwan kanu, aneno angheli Afu Dios a massibbuwa makkingkibung sino danum e ino mapalunguwa massibbu sinay nu makibung, maariyeno massiki sanna a taki'na.]†

* **4:51** 4:51 Inang si kappatafulu si adwa a kilometroweno kaaroyuweno Capernaum sey Cana. * **5:2** 5:2 Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego, Betesda. Ino neturak kappay sino korwan, Betsaida.
† **5:4** 5:4 Ino bagga'na yaw [...], awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

⁵ Agyanino tata a lalaki sinaya tallufulu e walu runinna matakit. ⁶ Wasin inita i Jesus, inammuwanna si nabayinna natakit, e kunna sikwana si, "Anggamuwa maari yan ikalom ya?"

⁷ E netabbino matakit si, "Afu, anggangku, udde awana misibbu sikwak nu makibungino danum. Kinakkapangkumpaya inang, udde nauntananak."

⁸ Nekunni Jesus sikwana si, "Gumabwakkan, appannu yan afa'ngu, e umanokan."

⁹ Kaka'meng kelanga naariyeno taki'na, inappaneno afa'nga, e nanawin.

Inoya awa nabbattunoyanna, Sabadu, a antuweno pimwanganino Judyuwera.

¹⁰ Antu gafuna, sinapitino pangafuwanirana Judyu sino lalakiya naariyeno taki'na si, "Sannu lang aggaiggamman yan afa'ngu a kontara sino lintiddam sito awa aggimwangantam?"

¹¹ E sinabbino lalaki si, "On lud, udde ino nari sino takikku, antuweno nassapit sikwak si appangkuweno afakku ta manawakun."

¹² E nebebu'da sikwana si, "Inyeno nituldu sikwam si kunnenoy?" ¹³ Udde ammena inammuwenaya lalaki nu inyeno nari sino taki'na, se nelallamuri Jesus sino kaodduwanna tolay e inalluweta inanaw.

¹⁴ Ammena nabayag, dina'nga i Jesusino lalaki sino Templo, e sinapi'na sikwana si, "Itannu, nabbattunoykan. Ammekampena malliwat takesi awanimpenna a kura narakkatta makwa sikwam."

¹⁵ Wasinoy, inanawino lalaki e inangnga sinapit sino pangafuwanirana Judyu si i Jesusino nari sino taki'na. ¹⁶ Antuweno nangiyafuwanda a nilopalopetan ki Jesus, se kunnenayino inangwana so awa aggimwanganda. ¹⁷ E sinapiti Jesus sikwara si, "I Dios a Amak, ammena ibbattanino tarabafuna a mimut si tolay massiki sino awna aggimwangan, e antu naggappayino akwangku." ¹⁸ Wasin sinapi'nenno kunnenoy, nambubungutino pangafuwanirana Judyu sikwana e angganda si papatayanda, se ammena pelang kinontareno lintig mapeafu sino awna aggimwangan, nu ammena kappelud nekunnaneno baggina ki Dios sino nassapitanna si Amana i Dios.

Ino Kalintiyani Jesus A Abbingi Dios

¹⁹ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu. Ikkanaka Abbingi Dios, awana damaka akwan nu ikkanappelang itata, nu amme'lubbelang akwanino itanguwa akwani Ama. Se ammina akwani Ama, antu kappayino akwangku. ²⁰ Se i Ama, anggammandaka Abbingnga, antuweno ipaitana sikwak ammina akwana. E ana kappeneno ipakwana sikwaka kakka'baw amma sinaya inangwak takesi makka'bokayu pena. ²¹ Se i Ama, pangngangolinnenno natay, e kunna kappeneno akwangkuwa Abbingnga, se biyayangkuneno anggangkuwa biyayan. ²² Se bakkanni Ameno mangukum si massiki sanna a tolay, nu ammena lud neya'da sikwaka Abbingngeno kalintiyana mangukum, ²³ takesi dayawanda'ngeno ammina tolay a kunna payino addayora ki Ama. Ino ammena maddayaw sikwak, ammera kappay dayawanni Ama a nanundun sikwak.

²⁴ "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino maddingngag sino sapitangku anna manguruggappay sino nanundun sikwak, mabiyangnga si makkikiyad. Ammenana makastigu se nalli'wen sino kakastiguwan si katayan, e naa'danin si biyaya manayun. ²⁵ Gakkuruggappay yo sapitangku sikwayu. Ino ammina tolay, kunnangke natayira se nekatwayira ki Dios. Udde nada'ngennino awa massiki ino kunnangke natayira, dingngaggandeno sapitangkuwa Abbingi Dios, e nu manguruwira sino diningngadda, biyayangkuwera si makkikiyad. ²⁶ Se i Ama pelangino manga'da si biyag, e kunna kappay sikwaka Abbingnga, se neya'dana sikwakino kalintiyana manga'da si biyag. ²⁷ E neya'dana kappay sikwaka Abbingngeno kalintiyana mangukum sino tolayira, se ikkanakino Abbingnga Tolay. ²⁸ Ammekayu nad

makka'baw sito sinapikku, se mada'nganeno awa amminira a natay, dingngaggandaneno damikku, ²⁹ e mangngangoliyerana ammin. Ino nangwera si nalawad, maa'danirana si biyaya mannayun, udde ino nangwera si narakkat, maukumirana anna makastiguwerana si makkikiyad. ³⁰ Awana damaka akwan nu ikkanappelanga itata. Sino pangukumangu sino tolaira, kanayungkuwa tuntulannino sapitanni Ama sikwak. Antu gafuna, fustuweno akwangkuwa mangukum, se bakkannino anggangkuweno tuntulangku, nu bakkannino panggammanino nanundun sikwak."

Ino Mamakuruwira Mapeafu Ki Jesus

³¹ "Nu ikkanappelangino mamakurug sino baggikungkepay, ammena nalang makuruwino sapitangu. ³² Udde ana kappayi Ama a mamakurug mapeafu sikwak, e ammu si gakkuruwino sapitanna.

³³ "Aneno dinundundawa inang ki Juan a nappakibebut sikwana, e sinapi'nenokakuruwan mapeafu sikwak. ³⁴ Ammek karug awannino tolaira mamakurug mapeafu sikwak, udde nepadandangku pelang sikwayuweno sinapiti Juan takesi kuruwandaw e mesalangkayu. ³⁵ I Juan, meamparig si massirwata lampara, se ino tulduna, nawwaldag sino nakammimo tolaira. Maanggangkayuwa naningngag sino tulduna si bisangnga tiyempo. ³⁶ Udde sitoira, aneno mamakurug sikwayu si gakkuruwino sapitangu e nadadammam amma sino sinapiti Juan. Ino akwangkuwera a ipakwa i Ama sikwak, ireno mappakurug si i Ameno nanundun sikwak. ³⁷ I Ama a nanundun sikwak, antuwengkepayino mamakurug mapeafu sikwak, udde ammeyungke diningngaggino dami'na anna ammeyu kappay initeno akkakokwana. ³⁸ Ammeyu nepattalagarino sapi'na sino nakandaw se ammeyu mangurug sikwaka dinundunna. ³⁹ Adaadalandawino sapiti Dios a nepetura'nga si'in se natalanggagayusumpalandaw sinayino kabiyayandaw si makkikiyad. Ikkanakino nasapit sinaya neturak, ⁴⁰ udde ammeyu kepay anggamma mangurug sikwak takesi a'dantakayu nad si biyaya mannayun.

⁴¹ "Ammek tarakannino pidayawanino tolaira sikwak, ⁴² udde ammu si ino kedayawandawino tarakandaw se awaningke aggangandaw ki Dios. ⁴³ Ino inangngangu sitaw, dinundundaki Ama si pannakabaggina, udde inammerak. Gampade nu wara korwana gumamwanga urengkepay, antuweno iyataldaw. ⁴⁴ Ammeyungke dama a mangurug sikwak, se ino pelang anggangandaw, ino pakkadayadayawandawingkepay, e ammeyu tarakannino pidayawan naddino gakkuruwa Dios sikwayu. ⁴⁵ Ammeyu nad dandammam si ikkanakino midarum sikwayu ki Ama, se ino midarum sikwayu ino neturakki Moises. Innanamandaw si mesalangkayu nu kuruwandaw inaya netura'nga, udde ammeyu kinurug, ⁴⁶ se nannud kinuraddaw inay, kuruwandak kappenad, se ikkanakino nasapit sinaya netura'nga. ⁴⁷ Udde gafu se ammeyu kinurug inaya netura'nga, ansandawino mangurug nu sapitangu pelang?"

6

Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay (Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17)

¹ Wasin nalla'wutino pipidya aw, naddammamanda Jesus andino adalannera sino bebaya Galilea a ngananda kappay si bebaya Tiberias. ² Odduwera a tolaira dinandan sikwara, se initarenokakka'bawa inangwana sino natakitira. ³ Nanu'dura Jesus sino kulud e nattutturira sinay. ⁴ Sinoya aw, ara'niyennino fiyestana Judyu a ngananda si La'wutan.

⁵ Wasin nedipati Jesusino odduwera a tolaya umang sino agyananda, sinapi'na ki Felipe si, “Sintawino pappantam si ipakkantam sino tolayira ya?” ⁶ Ammuwi Jesusino akwanna, udde nebebu'na pelang inay, ta pangitanna nu sanneno akwani Felipe.

⁷ E sinabbi Felipe si, “Massiki pipidya a rifuweno* iyatantam si akkananda, ammena makabalin sikwara, massiki aggabisangnganda pelang.”

⁸ Wasinoy, sinapitino tata adalanna a i Andres a kolaki Simon Pedro si, ⁹ “Aneno tata abbinga lalakiya nabbalibal si lima bila a tinapay anna adwaggiya tinapa. Udde ma, makabalin yaw sino odduwera a tolay?”

¹⁰ “Pattutturandawira abbu,” kunni Jesus sino adalanira. Kakaddattan sinay, e antuweno nattutturano tolayira. Kalimarifuweno kaodduweno lallakiyera, fera pelangino bafabbayira andino anakira. ¹¹ Inappa i Jesusino tinapay, nappasalamat ki Dios, kasena nepeyannay sino adalannera sino tolayira a aggatuttud sinay. Kunna kappayino inangwana sino tinapa, e nangngan amminino tolayira kiyad si nassongkalira. ¹² Wasin nabattuwiran ammin, sinapiti Jesus sino adalannera si, “Amamungandawino nabuna ta awana madadak.” ¹³ Inamamundeno binuneno tolayira sino lima a tinapay, e karadwa a basketino napannu sino namama'makka binunara.

¹⁴ Wasin initenno tolayira inoya kakka'bawa inangwa i Jesus, sinapi'da si, “Antuwen yawino gumalabbuna aggataronantama umang sito lubag.” ¹⁵ Udde i Jesus, nelasinna si patutanda a mabbali si arira, antuweno inanawannera e inang ngyan sino kulura itata.

Ino Nallakarani Jesus Sino Utunna Danum (Mat. 14:22-33; Mar. 6:45-52)

¹⁶ Wasin mallammukin, inangngino adalanira i Jesus sino dappi'na bebay. ¹⁷ Nattakayira si abang ta maddammangira sey Capernaum. Lammukin, udde amme kepay ginamwangi Jesus.

¹⁸ Kaka'meng kelanga nabbayabbag si natuyag e nappalungino danum. ¹⁹ Wasin nabaya nappaluwera a kina'nareno lima onnu annamma kilometro, initaro i Jesus a mallakad sino utunna danuma marara'ni sikwara, e nakatalawirangke. ²⁰ Udde sinapiti Jesus si, “Ammekayu mattalaw se ikkanak.” ²¹ E kasera pay maanggamma nappatakay ki Jesus, e kaka'meng kelanga ginamwangira sino umangnganda.

Ino Pintarakanino Tolayira Ki Jesus

²² Wasi kagigi'ba'na, ino kaodduwana tolaya naanawan sey dammang, aggataro-nanda i Jesus. Se initaro si ammena nakitakay sino adalannera, gampade ammura si awana korwana abang sinay a pattakayanna. ²³ Wasinoy, ginamwangino korwanira a abanga naggabwat sey Tiberias a inasip sino ga'dang a ara'ni sino pamakkanani Jesus sino tolayira sin nabalinnina nappasalamat ki Dios. ²⁴ Wasin naammuwanino tolayira si awani Jesus andino adalannera, nattakayira sinayira a abang a inang sey Capernaum ta tufukanda i Jesus.

Ino Keyampariyani Jesus Si Maakkana Manga'da Si Biyag

²⁵ Wasin gina'dangino tolayira sey Capernaum, sinumpalanda i Jesus, e sinapi'da sikwana si, “Afu, kanseno ginamwangannu sitaw?”

²⁶ E sinabbi Jesus si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, tufukandak, bakkanna gafu se naawatandawino kakka'bawa inangwak, nu ammena lud gafu se pinakkantakayu e nabattuggayu. ²⁷ Bakkan naddino maakkana madarallino aggadandammandaw, nu ammena lurino maakkana mabbalanayun, a antuweno manga'da si biyaya

* **6:7** 6:7 Ino sapitanna sino dami'na Griego, adwatuta dinariyu. Ino tata a dinariyu, nabbalor si tandan si tata si aw.

mannayun. Ino manga'da sinaya maakkan sikwayu, ikkanaka Abbingnga Tolay, se ikkanakino nitalakkani Dios a Ama sinaya kalintiyun."

²⁸ Wasinoy, nebebutino tolaira sikwana si, "Sanna mantuweno nalawara akwammi takesi tuntulammiyeno panggammani Dios?"

²⁹ E netabbi Jesus sikwara si, "Ino anggammii Dios a akwandaw, manguruggayu nad sikwaka dinundunna."

³⁰ Wasinoy, kunda kappay sikwana si, "Sanna mantuweno kakka'bawa senyala ipaitam sikwami takesi manguruggami sikwam? Wara nad akwannu, ³¹ se i Moises, pinakkanneno gagginafutamira si mana sin nagyananda sey kalolowat. Kunna kappayino nepeturakki Dios a kunna si, 'Pinakkandera si maakkana naggabwat sey langit.' "†

³² Sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, bakkanni Moisesino nanga'da sino maakkana naggabwat sey langit, nu bakkan luri Ama. E ino nakkanda si'in a naggabwat sey langit, bakkan inayino gakkuruwa maakkana iya'da i Dios sikwayu sito ingkein. ³³ Se ino gakkuruwa maakkana iya'da i Dios, antuweno maggabwat sey langit manga'da si biyaya mannayun sino tolaira."

³⁴ E sinapi'da sikwana si, "Afu, a'a'dandakami si kunnayana maakkan."

³⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkanakino anggammii sapitannino maakkana manga'da si biyag. Se ino umang sikwaka mangurug, ammenana mabisi-nan anna ammenana mauwaw. ³⁶ Udde ikkayu, massiki initarakun, ammekayu kepay mangurug. Antu kappayino sinapikku sikwayu si'in. ³⁷ Amminneno netalakki Ama sikwak, manguruwira sikwak. E amminira a mangurug sikwak, ammekirana ammayan. ³⁸ Se ammek naddassa naggabwat sey langit takesi akwangkuweno panggammangku, nu ammena lurino panggammannino nanundun sikwak. ³⁹⁻⁴⁰ E ino panggammanni Ama a nanundun sikwak, imutangkungke ino netala'nga sikwak takesi awaningkena malallag sikwara, nu ammekira lud pangngangolin ammin naso uddina aw. Se anggammii si ammina mangammu anna mangurug sikwaka Abbingnga, mabiyayirana si makkikiyad."

⁴¹ Wasinoy, adadumulino Judyuwera gafu sino sinapiti Jesus si antuweno maakkana naggabwat sey langit. ⁴² E sinapi'da si, "Bakkangkad yawi Jesus, a abbingi Jose? Ammutangkeneno inana anna amana. Sannalang kun si naddassa naggabwat sey langit?"

⁴³ Netabbi Jesus sikwara si, "Ammekayu madadumul. ⁴⁴ Awana makaumang sikwaka mangurug, nu amme ipadandammi Ama a nanundun sikwakino panguruwanda, e iraneno pangngangolingku so uddina aw. ⁴⁵ Se aneno neturakkino gumalabbunira si'ina kunna si, 'Ammina tolaira, tulduwanirana i Dios.'‡ Nu inyereno maningngag sino sapitanni Ama takesi matulduwanira sikwana, ira kappeneno umang sikwak. ⁴⁶ Ammena anggammii sapitan si aneno nangita ki Ama, se awana nakaita sikwana nu bakkannappelanga naggabwat sikwana. ⁴⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino tolaira mangurug sikwak, mabiyangnga si makkikiyad, ⁴⁸ se ikkanakino maakkana manga'da si biyag. ⁴⁹ Ino gagginafuyuwera si'in, nangnganira si mana sin nagyananda sey kalolowat, udde natayira kappay. ⁵⁰ Udde ayawino maakkana naggabwat sey langit, e ino mangngan sitaw, ammenanna a matay. ⁵¹ Ikkanakino maakkana naggabwat sey langit manga'da si biyag, e ino mangngan sitawa maakkan, mabiyag si makkikiyad. Iyawa maakkan, antuweno baggika iya'dak takesi damana a mabiyag ammina tolaira si makkikiyad."

⁵² Waso diningngaggino Judyuwera inoy, nassarombatira a nassapit si, "Ansallang iya'denaya tolaira ino baggina ta akkanantam?"

† 6:31 6:31 Exodo 16:4, 15; Salmo 78:24 Ino nepingnganda si mana, kunnangke bibissangngira a bukalla nafuraw anna namit. Naggabwat sey langit si gafiya kunnangke dinnu. ‡ 6:45 6:45 Isaias 54:13

⁵³ Antuweno sinapiti Jesus sikwara si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu akkanan yo baggika Abbingnga Tolay anna nu ammeyu inuman yo adak, ammekayu mabiyag si makkikiyad. ⁵⁴ Se ino mangngan sino baggik anna uminum sino adak, iraneno mabiyag si makkikiyad e pangngangolingkuwerana so uddina aw. ⁵⁵ Se ino baggik, antuweno gakkuruwa maakkan, e ino adak, antuweno gakkuruwa mainum. ⁵⁶ Ino mangngan sino baggik anna uminum sino adak, mattalaginad sikwak e mattalaginarak pay sikwana. ⁵⁷ I Ama a nanundun sikwak, antuweno fungalla biyag, e mabiyayak gafu sikwana. Kunna kappayino mangngan sikwak, mabiyaggappay gafu sikwak. ⁵⁸ Ikkanakino kakuruwana maakkana naggabwat sey langit, a bakkanna kakunneno inakkanino gagginafutamira si'in. Se ino nangnganira sinay, natayira kappay. Udde ino mangngan sitawa maakkan, mabiyag si makkikiyad.” ⁵⁹ Antuwenayino sinapiti Jesus sin nanulduwanna sino sinagoga sey Capernaum.

Ino Sapiti Jesusino Manga'da Si Biyag

⁶⁰ Wasin diningngaggino nebulunira ki Jesusino sinapi'na, oddu sikwara a nassapit si, “Ammenangke masillunino tulduna. Wara manggamma maddingngag si kun-nayan?”

⁶¹ Massiki awana nituldu ki Jesus, ammuna a adadumulira, antuweno sinapi'na sikwara si, “Ma, kapa'la'daw yaw? ⁶² Mannanotinna nanu itandaka Abbingnga Tolaya sumulluwa muli sino naggabwatangku. ⁶³ Ino manga'da si biyag ino Espirituwi Dios, e awaningke damadamana tolai. Ino sinapikkuwera sikwayu, naggabwatira ammin sino Espirituwi Dios, antu gafuna, manga'dera si biyaya mannayun, nu kuruwandaw. ⁶⁴ Udde ana sikwayuweno ammera mangurug sikwak.” Kunnenoyino sinapiti Jesus, se gagangaya ammuneno ammenera mangurug sikwana anna nu inyaneno mangilaku sikwana. ⁶⁵ Sinapikkappayi Jesus si, “Antu gafuna a sinapikku sikwayu si awaningke makaang sikwaka mangurug, nu amme ipadandammi Ama sikwana.”

⁶⁶ Gafu sinaya sinapi'na, odduwera a nebulun ki Jesus a nattailekkud, e ammeran nebulun sikwana. ⁶⁷ Antu gafuna, sinapiti Jesus sino karadwera a adalanna si, “Ikkayu paye, manokayu pay?”

⁶⁸ Sinabbi Simon Pedro si, “Afu, waremmangke korwan si dumandanammi? Ikka pelangino manuldu sino manga'da si biyaya mannayun. ⁶⁹ Natalanggaggami si ikkeno nadosana dinunduni Dios sito lubag a matturay.”

⁷⁰ E kunni Jesus sikwara si, “Bakkangkadda ikkanakino namili sikwayuwa karadwa? Gampade ana kepayino tata sikwayuwa aripanni Satanas.” ⁷¹ Ino anggamma sapitan, i Judas a abbingi Simon Iscariote, se massiki nu antuweno tata sino karadwera a piniliyi Jesus, antu kappeneno mangilaku sikwana.

7

Ino Kakkolakira I Jesus, Ammera Kepay Mangurug Sikwana

¹ Wasin nabalinin inoy, nannodoyubbelangi Jesus sey Galilea. Ammena inang sey Judea, se ammuna a ino pangafuwanirana Judyu sinay, angganda a papatayan.

² Udde wasin ara'niyennino fiyestana Judyu a ngananda si fiyestana Bawiyera,* ³ sinapitino kakkolakira i Jesus a lallaki sikwana si, “Manoka sito Galilea ta itanino adalannuwera sinay yan kakka'bawa akwannu. ⁴ Ino tolaiya manggamma maddinnamag, ammena magagyan sino bibissangnga lubun, se ammena kura

* **7:2** 7:2 Ino fiyesta a mingngan si Bawiyera, talingguwanino kabayangnga. Amminino Judyuwera, nangwera si bawira, e antuweno pagyananda takesi panandanda sino nallakaranino gagginafurera sino kalolowat sin nanawanda sey Egipto.

maammuwanino akwanna. Nu wara akwanna si kakka'baw, ipaitammad si ammina tolay.”⁵ Kunnenayino sinapi'da se massiki ireno kakkola'nga, ammera kappay nangurug sikwana.

⁶ Wasinoy, kunni Jesus sikwara si, “Ammena kepay nada'ngeno tiyempoka umang sinay. Udde sikwayu, massiki sanna a tiyempo, damayuwa umang.”⁷ Ammena dama a kababannaddakayuweno tolayira sito lubag, udde sikwak, kababannaddak se sapitangkuweno kinarakka'nenno akwanda.⁸ Umangkayu mantu makifiyesta. Ammek kepay dama a umang se ammena kepay nada'ngeno tiyempok.”⁹ Antuwenayino sinapiti Jesus, e natak sey Galilea.

Ino Netulduwi Jesus Sino Fiyestana Bawiyera

¹⁰ Wasin inanawino kakkolakira i Jesus a inang nakifiyesta sey Jerusalem, sumalatannabbi Jesus a dumandan.¹¹ Ino pangafuwanirana Judyu, iniintufu'da i Jesus sino fiyestaa. “Sintomat inoy?” kunda.

¹² Ino tolayira a naamung sinay, nadadumulira mapeafu sikwana. Aneno nassapitira si, “Nalawara tolayi Jesus,” udde ino korwanira, sinapi'da si, “Bakkan, se balabaliyanneno tolayira.”¹³ Udde adadumulira pelang se mattalawira si dingngaggannino pangafuwandera.

¹⁴ Wasin mattangngennino fiyesta, inangngi Jesus sino Templo e nanuldu sinay.¹⁵ E nakka'bawino pangafuwanirana Judyu e sinapi'da si, “Sintawino nappanna sino kinalaingnga, a ammena kena nadal?”

¹⁶ Wasin diningngaggi Jesusino sinapi'da, sinabbangnera si, “Ino itulduk sikwayu, bakkanna naggabwat sikwak, nu ammena lud naggabwat ki Dios a nanundun sikwak.”¹⁷ Ino manggamma mangwa sino panggammani Dios, antuneno mangammu nu naggabwat ki Diosino itulduk onnu sino nakangku pelang.¹⁸ Se ino manuldu sino naggabwat sino nakammangkepay, tufukanna pelangino kedayawanna. Udde ino manggam si madayawino nanundun sikwana, passiya gakkuruwino sapitanna anna awaningke poposunganna.[†]¹⁹ Bakkangkaddi Moisesino nanga'da sikwayu sino lintig? Udde awaningke sikwayuwa manuntul sinaya lintig. Se nu tuntulandonad, ammera'ngad ngangatana papatayan.”

²⁰ Sinabbino tolayira si, “Nansekan! Inya ma'lurino mangngangata mamapatay sikwam?”

²¹ Wasinoy, sinapiti Jesus si, “Namittak ke a nappabattunoy si natakit sino awna aggimwangan, e kapa'la'daw,²² massiki ana kappayino akwandaw sinoya aw. Se aneno netuni Moises sikwayuwa inillalupa'na sino gagginafunera a kugitandonaddino abbindawira sino mekawaluwa awda. Massiki nu medemmu sino awna aggimwangan, akwandokappay.²³ Nu antuweno akwandaw sino awna aggimwangan takesi tuntulandawino netuni Moises mapeafu sino kugit, sangkayu lang nabbungut sikwak gafu sino nariyangku sino taki'nenno lalaki sino awna aggimwangan?²⁴ Ammeyu nad balawannino naitayuwa inangwak, nu ammeyu lud dandammannino kinalawanna.”

I Jesus Kaddino Kristo?

²⁵ Waso kunnenoy, ino korwanira a taga-Jerusalem, sinapi'da si, “Bakkangkad yawino tolaya anggammino pangafuwantamira a papatayan?²⁶ Mayan nurepelanga manuldu sino kaodduwanna tolaya awana makkontara sikwana? Adasi ammura si antuweno Kristo a nekariyi Dios a gumamwang?²⁷ Bakkan nakuy, se nanu gumamwangino Kristo, awangkanuwa mangammu sino paggabwatanna, udde iyana tolay, ammutam amminino naggabwatanna.”

[†] **7:18** 7:18 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: ...awan liwa'na.

²⁸ Wasinoy, nekokwa i Jesus a naddamit sino nanulduwanna sino Templo, e sinapi'na si, "Kundaw si ammurak anna ammuyu kappayino naggabwatangku. Udde ino kakuruwanna, bakkanna naggabwat so nakangkuweno inangngangku sitaw, nu ammena lud aneno nanundun sikwak. Antuweno gakkuruwa naggabwatangku, udde sikwayu, ammeyu inammu. ²⁹ Udde ikkanak, ammuk, se antuweno naggabwatangku, e antu kappayino nanundun sikwak sitaw."

³⁰ Wasin sinapiti Jesus inoy, anggammimo pangafuwandera si do'manda, udde ammera dama a akwan, se ammena kepay nada'ngeno tiyempona. ³¹ Udde massiki nu kunnenoy, odduwera a nangurug sikwana, e sinapi'da si, "Antu nakuyino Kristo. Se massiki nu wara korwana gumamwang, awan nakuy oddu si akwana a kakka'baw amma sitawa tolay."

Ino Nano'manda Nad Ki Jesus

³² Wasin diningngaggino Fariseowera inaya sapitannino tolayira mapeafu ki Jesus, ira andino pangafuwanirana padi, dinundundeno gwardiyerana Templo a umang mano'ma ki Jesus. ³³ Gafu sinoy, sinapiti Jesus si, "Ammena mabayino pagyanangku sikwayu, e muliyakun sino nanundun sikwak. ³⁴ Iintufukanda'nga, udde ammera'nga masumpalan, se ammekayuna makaang sino pagyanangku." ³⁵ Wasinoy, nakkakibikibebutino pangafuwanirana Judyu a kunda si, "Sintodeno anganna a ammetamma masumpalan? Umang nakuy sino lulubbuna agyananino kasiJudyutamira ta tulduwanna kappayino bakkannira a Judyu a ana sinay. ³⁶ Kunna si iintufukantamma, udde ammetam masumpalan. Kunna kappay si ammetamma makaang sino pagyananna. Sanna nakuyino anggamma sapitan?" kunda.

Ino Keampariyanino Espirituwi Dios Si Danum

³⁷ Ino kauddiyana awna fiyesta, antuweno kapatian. Sinoya aw, natta'daggi Jesus e nekokwana a nassapit si, "Nu inyeno mauwaw, umang nad sikwak ta uminun ³⁸ se aneno nepeturakki Dios a kunna si, 'Massiki inyeno mangurug sikwak, magyanna sikwaneno manga'da si biyaya kunnangke danuma kanayuna mabwal sino bitufut.' " ³⁹ Ino anggamma sapitannino danuma kunni Jesus, antuweno Espirituwi Dios a meya'dana sino manguruwira sikwana. Udde sinoya tiyempo, amme kepay neya'deno Espiritu, se ammena kepay nulyi Jesus sey langit ta madayaw.

Ammena Nakkakarunneno Nakammimo Tolayira Mapeafu Ki Jesus

⁴⁰ Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Jesus, sinapitino korwanira si, "Gakku-ruwa antuweno gumalabbuna aggarantonantam." ⁴¹ Ino korwanira, sinapi'da si, "Antuweno Kristo a dinunduni Dios." Udde ino pay korwanira, kunda si, "Bakkan, se naggabwat sey Galilea, e bakkan sinayino paggabwatanino Kristo. ⁴² Se kunnino nepeturakki Dios si iyaka i Ari David ino Kristo e meyanak sey Betlehem a lubbuni David si'in." ⁴³ Antu gafuna, ammena nakkakarunneno nakammimo tolayira mapeafu ki Jesus. ⁴⁴ Ino korwanira, angganda a do'man, udde awaningke makaturira mano'ma sikwana.

Ino Amme Panguruwanino Pangafuwanirana Judyu Ki Jesus

⁴⁵ Wasinoy, nulyeno gwardiyerana Templo sino agyananino pangafuwanirana padi andino Fariseowera, e nebebutino nanundunira sikwara si, "Mayan ammeyu dino'man ta neiyandaw sitaw?"

⁴⁶ E sinabbino gwardiyera si, "Awaningke kakunnaneno addami'na!"

⁴⁷ E sinapitino Fariseowera si, "Ma, massiki ikkayu, nabalabaliyangkayu kappepay? ⁴⁸ Wara sikwamiya tatturay anna Fariseo a mangurug sikwana? ⁴⁹ Ino odduwera a tolaya nangurug sikwana, awaningke ammura mapeafu sino lintiddam. Kastigunira naddi Dios."

⁵⁰ Agyanino tata sikwara a Fariseo a i Nicodemo a antuweno inang nakitatabbag ki Jesus si'in. Sinapi'na sikwara si, ⁵¹ “Udde sino lintiddam, ammena dama a paliwatan-nino tata tolay, nu ammetambu imbistigaran ta ammuntamino inangwana.”

⁵² E netabbino bulunna sikwana si, “Ma, taga-Galileaka kappay ta duffunannu? Adalannu kappenaddino nepeturakki Dios takesi maammuwannu si awaningke a gumalabbuna maggabwat sey Galilea.” ⁵³ Wasinoy, inanawiran sey balera.

8

Ino Napakomanino Bafaya Nalliwat

¹ Udde i Jesus, inang sey kulura Olivo. ² Waso kadarama'na, naggi'batti Jesus a nuli sino Templo, e inaribumbungan amminino tolayira sinay. Nattutturi Jesus, kasena nanuldu sikwara. ³ Wasinoy, ginamwangino korwanira a mammetsturuwerana lintig andino Fariseowera a niyang sino tata a bafaya dino'manda a nakidurug si bakkanna atawana. Nepata'dadda sino nara'langanino tolayira. ⁴ E sinapi'da ki Jesus si, “Afu, iyawa bafay, dina'ngamiya nakidurug si bakkanna atawana. ⁵ Kunnino lintiyi Moises si malapalappa'ngaddino kunnayana bafay kiyad si matay. Udde sikwam, sanneno masapi'nu?” ⁶ Kunnenoynino sinapi'da ki Jesus se angganda si wara paggafuwanda a midarum sikwana. Udde i Jesus, aggao'mabbelanga panura'ngeno tamuruna sino lafuk.

⁷ Wasin patotonutandeno nappakibebut sikwana nu sanneno masapi'na, ginabwat e sinapi'na sikwara si, “Nu inya sikwayuweno awana liwa'na, antu naddino maunta a mallappag sikwana.” ⁸ Kasena kappay ino'madda manurak sino lafuk.

⁹ Wasin diningngaddenaya sinapiti Jesus, nassittatera a inanaw a naunteno kalakayanda kiyad si inanawira ammin. Da Jesus pelangino natak annino bafaya aggata'daggepay sino a'langnga. ¹⁰ Ginabwati Jesus e sinapi'na sino bafay si, “Antomatiran? Awana natak si mangastigu sikwam?”

¹¹ “Awan, Afu,” kunnino bafay.

E nekunni Jesus sikwana si, “Massiki ikkanak, ammetaka pay kastigun. Manokan lud, udde ammemun ipidwa a malliwat.”

Ino Keampariyani Jesus Si Sirwat

¹² Wasin nanuldu kappayi Jesus sino tolayira, sinapi'na si, “Ikkanakino kunnangke sirwata mawwaldag sino nakammino tolayira sito lubag. Nu inyeno dumandan sikwak, ammena mallakad so lammuk se mawaldan sitawa sirwata manga'da si biyaya mannayun.”

¹³ E sinapitino Fariseowera sikwana si, “Ammena makurug yana sapitannu se ta'daggannungkepayino baggim.”

¹⁴ E netabbi Jesus si, “Massiki nu ikkanakungkepayino mana'dag sino baggik, gakkurubbayino sapitangku, se ammukino naggabwatangku annino ira'bungku. Udde sikwayu, ammeyu inammuweno naggabwatangku annino ira'bungku. ¹⁵ Ino akwandawa mangukum sikwak, nabbakabakkan se dandammandopelangino maitayu. Udde sikwak, awana ukumangku. ¹⁶ Udde nu wara ukumangku, fustuweno angngukungku, se bakkannappelangino mangukum, nu ammena lud ikkami anni Ama a nanundun sikwak. ¹⁷ Se neturak sino lintiddaw a kakuruwanino sapitannino adwera a tolay nu makkunneno ammakurudda. ¹⁸ Ino tata a mana'dag sikwak, ikkanakungkepay, e ino mekadwa, i Ama a nanundun sikwak.”

¹⁹ Wasinoy, binebu'da si, “Sintawino agyanani Amama kunnu?”

E kunni Jesus si, “Ammerak gakkuruwa ammu anna ammeyu kappay ammuwi Ama. Se nannud ammurak, ammuyu naggappayi Amak.”

²⁰ Sinapiti Jesus amminira yaw sin nanulduwanna sino Templo a ara'ni sino aggiitunganda si pirak. Udde massiki aneno pangafuwanira sinay, awana mano'ma sikwana, se ammena kepay nada'ngeno tiyempona.

Ino Sinapiti Jesus Sino Judyuwera A Ammera Nangurug

²¹ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Anawantakayuna, e pakaiintufukanda'nga. Udde ammekayuna makaang sino agyanangu, se matekayuna a ammena napakomanino liwa'daw."

²² Antu gafuna, nattatarabbanino pangafuwanirana Judyu si, "Ansannada sinapit si ammetam makaang sino agyananna? Papatayannano baggina e?"

²³ Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Ikkayu, naggabwakkayu sito lubag, e ino pelang mapeafu sito lubaggino ammuyu. Udde ikkanak, naggabwatak sey langit, antuweno tangananino nakangu sikwayu. ²⁴ Antu gafuna, sinapikku si matekayuwa ammena napakomanino liwa'daw, se antuneno gakkuruwa makwa nu ammeyu kuruwan si ikkanakino sinapikku."

²⁵ "Ma, inyaka ma'lud?" kunda sikwana.

E sinabbi Jesus si, "Ino sinapasapikku sikwayu nangiyafu si'in kiyad sito ingkein.

²⁶ Oddu kappenaddino sapitanguwa mappaliwat sikwayu. Udde ino pelang ipakaammuk sino tolaira sito lubag ino diningngaggu sino nanundun sikwak, a gakkurug amminino sapitannera."

²⁷ Udde ammera naawatan si i Dios a Amana ino sinapiti Jesus. ²⁸ Antu gafuna, sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Nanu itayaddaka Abbingnga Tolay sino krus, kaseyuna maammuwan si ikkanakino sinapikku. Maammuwandona kappay si awana akwangku si maggabwat sino nakangu, nu ammek lud sapitampelangino netulduwi Ama. ²⁹ Ino nanundun sikwak, kanayuna mebumbulun sikwak. Ammenak pittatan, se ino kanayuna akwangku ino panggammanna." ³⁰ Odduwera a nangurug sikwana sin diningngaddenaya sinapi'na.

Ino Mebilangira Si Gakagaka I Abraham

³¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sino Judyuwera a nangurug sikwana si, "Nu mattalaginaggayuwa manuntul sino netulduk sikwayu, gakkuruwa ikkayuveno adalangu.

³² Maammuwandawino kakuruwan mapeafu sikwak, e inaya kakuruwan, antuweno mappawaya sikwayu sino kinaaripandaw."

³³ Wasinoy, sinabbino Judyuwera si, "Gakagakarakami i Abraham, e awangkepay nangaripan sikwami. Sannu lang sapitan si mapawayangkami?"

³⁴ Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangu sikwayu, massiki sanna a tolaya malliwat, ino liwatino nangaripan sikwana. ³⁵ Ino aripan, damana a paanawan sino balayino nangaripan sikwana, udde ino abbingino makwan balay, ammena paanawan, se abbingnga si makkikiyad. ³⁶ Antu gafuna, nu ikkanaka Abbingi Diosino mangipawaya sikwayu sino kinaaripandaw, gakkuruwingke a mawayangkayu. ³⁷ Ammuk si gakagakarakayuwi Abraham, udde massiki kunnenoy, anggandak kepaya papatayan, se ammayandawino sapitangu. ³⁸ Ino pelang nepaita i Ama sikwak ino sapitangu. Kunna kappayino akwandaw, se ino tuntulandaw ino diningngaddaw sino amayu."

³⁹ Sinapitino Judyuwera si, "Awana korwan si naggaka sikwami, nu bakkampelangi Abraham."

Udde netabbi Jesus si, "Nu gakkurunggadda gakagakarakayuwi Abraham, tuntulandonaddino inangangwana. ⁴⁰ Se itandaw, anggandaka papatayan, nu sapitangu pelang sikwayuveno kakuruwana diningngaggu ki Dios. Bakkanna kunnenoyino inangwa i Abraham. ⁴¹ Inayira a akwandaw, kakunneno aggangweno gakkuruwa amayu."

E sinapi'da si, "Bakkangkamiya banayi, se tata ke ino amamiya i Dios."

⁴² Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Nannud gakkuruwa i Diosino amayu, angganda'ngaggappay se antuweno naggabwatanku sin inangnganku sitaw. Bakkanna urekungkepayino inangnganku sitaw, nu ammena lud antuweno nandundun sikwak. ⁴³ Mayan ammeyu maawatanino sapitanku? On se ammeyu anggama dingngaggan. ⁴⁴ Kakunnayuveno amayuwa i Ofag. Ino anggama, antuweno anggandawa akwan. Gumapapatay nangiyafu si'in kiyad sito ingkein. Kababannangngeno kakuruwan se passiya siriyo ana sikwana. Nu massisiri, tuntulanna pelangino gagangena, se sariyon anna antuweno fungalla ammina siri. ⁴⁵ Udde ikkanak, passiya gakkuruwino sapitanku sikwayu, e antuweno gafuna a ammerak kuruwan. ⁴⁶ Inya sikwayuveno mangita'dag si wara liwakku? Awan. Nu gakkurug ammina sapitanku, mayan ammerak kuruwan? ⁴⁷ Ino abbingira i Dios, dingngaggandeno sapitanna sikwara. Ino gafuna a ammeyu dingngaggannino sapitanna sikwayu, bakkangkayuwa abbingga."

Da Jesus Anni Abraham

⁴⁸ Wasinoy, sinapitino pangafuwaniwara Judyu ki Jesus si, "Gakkuruwingke ino sinapi'miya taga-Samariaka a kalingami,* anna naassaddangka kappay."

⁴⁹ "Ammek naassaddan," netabbi Jesus, "se dayawangkuwa Ama. Udde ikkayu, ayoyungandak. ⁵⁰ Ammek mappedayaw, udde aneno makammu sino kedayawangku, e antu kappeneno mana'dag sikwak anna mangukum sikwayu. ⁵¹ Gakkurug yo sapitanku sikwayu, nu inyeno mangurug sito itulduk, ammenana matay si makkikiyad."

⁵² Wasinoy, sinapikkappayino Judyuwera si, "Awaninna daladudwami si gakkuruwa inassaggan. Massikira Abraham andino gumalabbunira si'in, natayira ammin, gampade sapitannu kepay si nu inyeno mangurug sino tulduw, ammeran matay. ⁵³ Nadayoka kad amma sino gagginafutamira a da Abraham andino gumalabbunira, a natayiran? Inyakangkekun?"

⁵⁴ E sinabbi Jesus si, "Nu ikkana'ngaddino mipadayaw sino baggikungkepay, awana serbina. Udde i Ama a kundaw si Diosdaw, antuweno midayaw sikwak. ⁵⁵ Ammeyu inammu, udde ikkanak, ammukungke. Nu kungku nad si ammek inammu, massisiriya'ngad a kunna pay sikwayu. Udde gakkuruwa ammu, e akwangkuweno sapitanna. ⁵⁶ Maanggammingke i Abraham a gagginafutay si'in sin naammuwanna si maitananeno gamwanganku sito lubag, e gakkuruwa naitanan e maanggammingke."

⁵⁷ Sinapitino Judyuwera si, "Awangkepay limafuluneno runnu, e ansannuweno nita ki Abraham?"

⁵⁸ E sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitanku sikwayu, sin amme kepay neyanaki Abraham, naganakun." ⁵⁹ Antuweno na'namira si batu e lappagganda naddi Jesus, udde inalluweti Jesus† a inanaw sino Templo.

9

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Neyanaka Lappat

¹ Wasin malallakari Jesus, initaneno tata a lalakiya neyanaka lappat. ² E nappakibebutino adalannera si, "Afu, inyeno makwan liwat sino nalappattannenaya lalaki?"

* **8:48** 8:48 Ino Judyu, nappoporayandeno taga-Samariyera anna inammera a mebulun sikwara. Antu gafuna, ino sapitanda si kunnangke taga-Samaria i Jesus, pappoporera sikwana. † **8:59** 8:59 Ino tata kappaya anggama sapitanna yaw: ...nalefangani Jesus...

³ E sinabbi Jesus si, “Bakkanna liwa'nenno nalappattanna, anna bakkangkappaya liwatino mapparana'ngera, nu ammena lud nalappat takesi maiteno pannakadama i Dios a mappabattunoy sikwana. ⁴ Akwantammaddino nepakweno nanundun sikwak se kunnangke aw kepay, a ino anggama sapitan, aggabiyetangkepay. Se nanu matayetam, awaninna damatama akwan a kunnangke gafiya ammetam makatarabafu. ⁵ Udde kawarak kepay sito lubag, kakunnakino sirwata mawwaldag sino nakamma tolai.”

⁶ Wasin sinapiti Jesus inoy, nalluppa sino lubag, e nepalluya'nga, kasena neaffuriyat sino mateno lappat, ⁷ e sinapi'na sikwana si, “Umangka mimutung sino nabissokunga addiyutan sey Siloe.” (Ino anggama sapitannino Siloe, Dinundun.) Inang nimutungino lalaki, e sino nuliyanina sino balena, nakaiten.

⁸ Wasin initenno kalubbunannera andino nitera sikwana sin nappalimutanna si'in, sinapi'da si, “Bakkangkad yanino kanayuna aggatuttura mappalimut?” ⁹ Nekunnino korwanira si, “On, antu,” udde kumpayino korwanira si, “Bakkan, udde nakkamutungira pelang.”

Wasinoy, sinapitino lalaki si, “On, ikkanakin nappalimut si'in.”

¹⁰ E nebebu'da si, “Ansangka lang mantu makaita?”

¹¹ E sinabbangnga si, “Agyanino tolaiya mingngan si Jesus, nepalluya'ngeno luppana sino lubag, kasena neaffuriyat sino matak, e sinapi'na si, ‘Umangka mimutung sey Siloe.’ Inangngak sinay, e wasin nimutungak, nakaitakumpay.”

¹² E sinapi'da sikwana si, “Sintawino agyananna?”

“Inta, ammek ammu,” kunnino lalaki.

Ino Nappakibebutanino Fariseowera Sino Lalakiya Lappat Si'in

¹³ Waso kunnenoy, neyandeno lalakiya nabbattunoyino lappa'na sino Fariseowera.

¹⁴ Awna agginwanganino nangwani Jesus si luyak a nepagasna sino lappattino lalaki.

¹⁵ E nebebutino Fariseowera sino lalaki nu sanneno nakwa sikwana a naariyeno lappa'na. E nepidwana a sinapit si, “Inafuriyatanneno matak si luyak, e wasin nimutungak, nakaitakumpay.”

¹⁶ Antu gafuna, sinapitino korwanira a Fariseo si, “Amme dinunduni Diosino tolaiya nangwa si kunnayan, se ammena tuntulannino lintig mapeafu sino awna agginwangan.” Udde ino korwanira, sinapi'da si, “Makaangwa kaddino minalliwat si kakka'bawa kunnayan?” E naggaradweran.

¹⁷ Gafu so kunnenoy, finu'ngaddangkappayino Fariseowera sino lalaki si, “Nu sikwam, sanneno masapi'nu mapeafu sikwana, se kunnu si nepabbattunoydaka?”

E sinabbangnga si, “Tata lura gumalabbun.”

¹⁸ Udde amme kinuruwino pangafuwanirana Judyu si lappat si'in udde nabbattunoyin, antu gafuneno nappaayanda sino mapparana'ngera, ¹⁹ e nebebu'da si, “Abbindokad yaw? Gakkurug kadda lappat sin neyanakanna? Sanna mat ta makaita mantu?”

²⁰ E sinabbino mapparana'ngera si, “On, abbimmi pay yan, e gakkuruwa lappat sin neyanakanna. ²¹ Udde ammeme ammuweno gafuna a makaiten sito ingkein, anna ammeme kappay ammu nu inyeno nappabattunoy sikwana. Futandawingkepay sikwana se dokallingkena e ammunanino itabbangngera.” ²² Antuwenoyino sinapi'da se mattalawira sino pangafuwanirana Judyu. Se natatarabbanda si nu wara massapit si i Jesusino Kristo a nekariyi Dios, ammeran mebilang Judyu. ²³ Antu gafuna a sinapitino mapparana'ngera si antuwengkepayino paffutanda.

²⁴ Wasinoy, inayangkappayino pangafuwanirana Judyuweno lalakiya lappat si'in, e sinapi'da si, “Massapataka ki Dios si gakkuruwino sapitannu, se ino nappabattunoy sikwam, ammumi si minalliwat.”

²⁵ E sinabbino lalaki si, "Ammek ammu nu minalliwat onnu bakkan. Ino pelang ammu, lappattak si'in, udde sitoja, makaitakun."

²⁶ E binebu'da kappay sikwana si, "Sanneno inangwana sikwam a makaitakan?"

²⁷ E sinapi'na kappay si, "Sinapikku kenain sikwayu, udde ammeyu kuruwan. Ma, anggandokaggappaya dingngaggan? Anggandokaggappaya mabbali si adalanna?"

²⁸ Wasinoy, nassapasapitanda si, "Ikka keneno adalanna, udde sikwami, adalanda kamiyi Moises. ²⁹ Se ammumi si sinatabbi Diosi Moises, udde iyana tolay, ammemi inammuweno naggabwatanna."

³⁰ Sinapitino lalaki si, "Makka'bawak sitan. Nepabbattunoydak, gampade ammeyummangke inammuweno naggabwatanna. ³¹ Ammutangkana si amme dingngagganni Diosino minalliwatira, udde dingngagganneno maddayawira sikwana annino mangwera sino panggammanna. ³² Makkiyad sin gafuna yo lubag, awana nadingngag si tolaya mappabattunoy si neyanaka lappat. ³³ Nu ammena nad naggabwat ki Dios, ammena nad makaangwa si kunnayaw."

³⁴ E sinapitino pangafuwanira sikwana si, "Neyanakka a minalliwat, e sandakami lang tulduwan?" Wasin sinapi'denoy, nepaanoran.

Ino Ammera Mangurug, Kunnangke Lappattira

³⁵ Wasin diningngaggi Jesus a nepaanoreno lappatta nepabbattunoyna, inintara'nga, e wasin sinumpalanna, sinapi'na sikwana si, "Mangurugga sino Abbingnga Tolay?"

³⁶ E sinabbino lalaki si, "Afu, ituldum nu inya takesi manguruwak sikwana."

³⁷ E sinapiti Jesus si, "Naitamun se antuweno makitatabbag sikwam ingkein."

³⁸ "Afu, manguruwak sikwam," kunnino lalaki, e namalitura naddayaw sikwana.

³⁹ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Inangngak sito lubag ta melasinino ammera nangammu ki Dios andino nangammuwera sikwana. Ino ammera nangammu ki Dios a meyampariyira si lappat, pabbattunoyangkuwera ta makaitera. Udde ino makkun si ammura i Dios, kunnangke malappattirana."

⁴⁰ Ino Fariseowera a agyan sinay, diningngaddeno sinapi'na, e sinapi'da sikwana si, "Ma, anggammu kadda sapitan si lappakkami kappay?"

⁴¹ E sinabbi Jesus si, "Nannud gakkuruwa lappakkayu, awan nadda liwa'daw. Udde gafu se kundaw si makaitakayu, antu gafuna a ana kepayino liwa'daw."

10

Ino Neampariyani Jesus Sino Nalawara Gumaimut Si Karnero

¹ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu. Nu wara kulunganino karnero e amme sumallungino tolay sino fustuwa lamwanganna, nu ammena lud munek sino alasangnga, gumatakaw anna tulisan inaya tolay. ² Se ino gumaimut sino karnerowera, sumallung sino fustuwa lamwangan. ³ Antuweno patallungannino gwardiya neno lamwangan, e ayanneno karneronera. E nu taiingnganannera, maimunuwandeno dami'na, e umaddanira sikwana, kasenera pallawanan. ⁴ Nu nelawannera ammin, ifuyu'nera e dumandanira sikwana, se ammureno dami'na. ⁵ Ammerangelang kedadandanan si korwana tolay, nu ammera lud mabbukal, se ammera inammuweno dami'na." ⁶ Antuweno ampariyi Jesus sino tolayira, udde ammera naawatan nu sanneno anggammua sapitan.

⁷ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ikkanakino kunnangke lamwangana sumallunganino karnerowera. ⁸ Amminira a naunta sikwaka nanuldu si bakkanna gakkurug, kunnangke gumatakawira anna tulisan. Udde ammayira kinuruwino karnerok. ⁹ Ikkanakino kunnangke lamwangan. Massiki inyeno sumallung sikwak, mesalakanira. Ireo

kunnangke karneroka sumallung anna mallawan a kanayuna nalawarino garafanda. ¹⁰ Ino gakkanneno gumatakaw, awana korwan nu bakkampelangino mattakaw, mamapatay, anna manaral. Udde ikkanak, inangngak sitaw takesi maa'dan naddino tolayira si nalawara biyaya awana kakunnana.

¹¹ “Ikkanakino kalalawarana gumaimut si karnero. Ino nalawara gumaimut, iya'daneno biyangnga takesi mesalakanira. ¹² Udde nu ino mindag sino karnerowera ino matandanampelang a bakkannino makwan karnero, e nu wara itanna si sumarona atu, mabbukal e anawanneno indagganna a karnero. E katannino sumarona atuweno korwanira a karnero, e mawarawarakino korwanira. ¹³ Ino gafuneno nabbukalanino matandanan, bakkanna akwaneno karnerowera e ammen-era ikalow. ¹⁴⁻¹⁵ Udde ikkanakino kalalawarana gumaimut si karnero. Se ino nangammuwangu sino karnerokira annino nangammuwanda sikwak, kakunnana kappayino nangammuwangu ki Ama annino nangammuwanna sikwak. E iya'dak kappayino biyaggu takesi mabiyayira. ¹⁶ Ana kappayino korwanira a karnerok a ammena kepay nedagga sito kulungan.* Iyangkuwera nad sitaw ta dingngagganda kappayino damikku, takesi mittateno kaaramunganda ammin e tata ke ino mimut sikwara.

¹⁷ “Iddukannaki Ama se iya'dakino biyaggu takesi mangngangoliyak kappena. ¹⁸ Awaningke a makapapatay sikwak nu bakkanna urekungkepay, se aneno kalintiyangkuwa manga'da sino biyaggu e ana kappayino kalintiyangkuwa mappauli, se antuwno netuni Ama sikwak.”

¹⁹ Wasinoy, naggadwa kappayino Judyuwera gafu sinayira a sinapiti Jesus. ²⁰ Odduwera a nassapit si, “Inanset se naassaddan. Sanna ma'lura dingngaggandaw sitan sapitanna ya?” ²¹ Udde ino korwanira, sinapi'da si, “Ino naassaddan, ammera makasapit si kunnenoy. Damana kadda mappabattunoy si lappattino dimonyu?”

²² Wasin tiyempona irid, agyanin fiyesta sey Jerusalem a ngananda si fiestana Kewa'latanino Templo. ²³ Agyani Jesus sinoya fiyesta a malallakad sino Palayari Solomon sino Templo.† ²⁴ Inaribumbunganino Judyuwera, e sinapi'da si, “Naansa ma'nenno pitulduwanna sino kakuruwan? Ituldumun nad sikwami nu ikkeno Kristo a nekariyi Dios.”

²⁵ E sinapiti Jesus si, “Netulduk kena sikwayu, udde ammeyu kinurug. Ino kakka'bawa inangwak gafu sino pannakadama i Ama, ireno mita'dag sikwak. ²⁶ Udde ammekayu mangurug se bakkangkayuwa karnerok. ²⁷ Se ino karnerokira, dingngaggandeno damikku e ammukira kappay. Antu gafuna, dumandanira sikwak, ²⁸ e a'dangkuwera si biyaya mannayun. Ammerangke mekatway ki Dios si makkikiyad, e awangkappaya makafulat sikwara sikwak. ²⁹ Se i Ama a nitalak sikwara sikwakino kapatayan si ammin,‡ e awaningke makafulat sikwara sino aggimuti Ama. ³⁰ Se ikkami anni Ama, mittatakami.”

³¹ Wasin sinapiti Jesus inoy, na'nangkappayino Judyuwera si batuwa ilappadda nad sikwana. ³² E sinapiti Jesus si, “Odduweno nalawara inangwak sikwayuwa nepaangwa i Ama sikwak. Sanna sikwareno gafuna a lappaggandak?”

³³ E sinabbino Judyuwera si, “Bakkannino nalawara inangwamino pallappaggammi sikwam, nu ammena lurino pangababilannu ki Dios. Toleka pelang, udde ikunnaminno baggim sikwana.”

³⁴ Sinapiti Jesus si, “Udde aneno nepeturakki Dios sino kundawa lintiddaw mappeafu sino pangafuwandawira si'ina kunna si, 'Ikkanaki Dios, e sapitangu si

* **10:16** 10:16 Ino karnerowera a sapitanni Jesus sitaw, ino tolayira a bakkanna Judyu a mingngangkappay si Gentil. † **10:23** 10:23 Ino Palayari Solomon, nalawa anna asodda passiyonganna tolay. Ino arinera, ara'ni si karadwa a metroweno kata'nanda. ‡ **10:29** 10:29 Ino sapitannino korwana manuskritu sino dami'na Griego: Se ino netalakki Ama sikwak ino kapatayan si ammin.

dioskayu kappay.'§ ³⁵ Ammutam si ammenan maangkakweno nepeturakki Dios. Nu diosino nepingnganna sino tolayira a nappasapitanna sino sapi'na, ³⁶ sandolang sapitan si ababilangkuwi Dios gafu se sinapikku si ikkanakino Abbingnga? Se ikkanakino pinilina anna dinundunna sito lubag. ³⁷ Nu amme'ngad akwanino kakka'bawa paangwa i Ama sikwak, massiki nu ammekayu mangurug sikwak. ³⁸ Udde nu antuweno akwangku, massiki ammeyu kuruwannino sapitangku, kuruwandonad yawa akwangkuwera, takesi maammuwandawa ana i Ama sikwak anna anappay sikwana."

³⁹ Wasinoy, kinakkapanda kappaya do'mani Jesus, udde nalli'wa sikwara. ⁴⁰ Nuliyi Jesus sino dammangngeno wawwanga Jordan, inang sino pitta a nabbawtisarani Juan sino tolayira, e nagan sinay. ⁴¹ Odduwa tolaya inang sikwana. Sinapi'da si, "Awana inangwa i Juan si kakka'baw, udde gakkurug ammina sinapi'na mappeafu sitawa tolay." ⁴² E odduwereno nangurug sikwana sinay.

11

Ino Natayani Lazaro

¹⁻² Agyanino makkakarolakira a nagan sey Betania a da Maria, Marta, anni Lazaro. Iyawa Maria, antuweno nisibug si bambangug sino takkiyi Afu Jesus, kasena finunatan sino abu'nga. Wasinoy, nalowani Lazaro, ³ e nanundunda Maria anni Marta si umang mangipakaammu ki Jesus, e sinapi'na si, "Afu, malowanino iiddukannuwa bulunnu."

⁴ Wasin diningngaggi Jesus inoy, sinapi'na si, "Inaya kalona, bakkanna katayanino pattupakkanna, nu ammena lud nakwa inay takesi madayawi Dios anna madayawak kappaya Abbingnga."

⁵ I Jesus, iiddukannangke ino talluwera a makkakarolak. ⁶ Udde massiki diningngangnga a malowani Lazaro, ammena nalana inang se nagyangkepay sinay si adwa aw, ⁷ kasena nekun sino adalannera si, "Muliyetamun sey Judea."

⁸ "Afu, ammena kepay nabayino pallappaggan naddino Judyuwera sinay sikwam, gampade anggamu kepay muliyetam sinay?" kunda.

⁹ Udde sinapiti Jesus si, "Kadde, awana makwa sikwatam. Karadwa orattino tata si aw, e ammena meduffuweno tolaya mallakad si aw, se maiteno lakaranna. ¹⁰ Udde ino mallakad si gafi, meduffu, se awana sirwa'na." ¹¹ E sinapikkappayi Jesus si, "Maturuwinni Lazaro a buluntam, udde angku gammian."

¹² E sinapitino adalannera si, "Afu, nalawad nu maturug, se maariyeno kalona." ¹³ Aridda si gakkuruwa naturuwi Lazaro, udde ino anggammi Jesus a sapitan, natayin.

¹⁴ Antu gafuna, sinapi'nan sikwara si, "Natayinni Lazaro, ¹⁵ udde nalawad se awanak sinay sin natayanna, takesi mattuyangngeno angnguruddaw gafu sino itandaw. Ara, intamun ta antam itan."

¹⁶ I Tomas a ngananda si Siping, sinapi'na sino bafulunnera a adalan si, "Mebulunetam sikwana, takesi nu papatayanda, matayetam pay ammin."

I Jesusino Mappaangngangoli Si Natay Annino Manga'da Si Biyag

¹⁷ Wasin ginamwanda Jesus sey Betania, naammuwanda si kappata awinni Lazaro a netanam. ¹⁸ Gafu se tallu ke a kilometroweno kaaroyuna Betania sey Jerusalem, ¹⁹ odduwera a taga-Jerusalem a inang namambay sikwara Marta anni Maria gafu sino natayanino kola'da.

²⁰ Wasin diningngaggi Marta a ara'niyenda Jesus a gumamwang, inangngira dinambal. Udde i Maria, natak sino balera. ²¹ Sinapiti Marta ki Jesus si, "Afu, nu

nagyangka nad sitaw, ammena nad natayino kola'mi. ²² Udde massiki kunnenoy, ammuks si iya'dana i Dios sikwamino ingkelamanga arangngannu."

²³ E sinapiti Jesus si, "Mangngangolineno kola'ngu."

²⁴ "On, ammuks si mangngangolina so uddina awa meyindan sino pangngangoliyanino amminira a natay," netabbi Marta.

²⁵ E sinapikkappayi Jesus si, "Ikkanakino mappaangngangoli si natay anna ikkanakino manga'da si biyag. Ammina mangurug sikwak, massiki nu matayira, mabiyayira kappay si makkikiyad. ²⁶ E amminira a aggabiyag, nu manguruwira sikwak, ammera matay si makkikiyad. Kuruwannu yaw?"

²⁷ "On, Afu," kunni Marta, "kuruwangku si ikkeno Kristo a Abbingi Dios a nekarina a umang sito lubag."

Ino Nattangitani Jesus

²⁸ Wasin sinapiti Marta inay, nuli sino balera, kinulafattanna i Maria, kasena nedumidumiya, "Ginamwangino Afutam e paayaddaka." ²⁹ Wasin diningngaggi Maria inay, ginabwat e nakkangkama inang dinambal ki Jesus, ³⁰ se ana kepera Jesus sino patabboka nanambalani Marta sikwana. ³¹ Ino tolayira a nagan sino balaya namambay ki Maria, initarenno ginabwatanna, e dinandananda, se aridda si umang sino tanam ta mattangit sinay.

³² Wasin ginamwangi Maria sino agyananda Jesus, namalitud sino a'langnga, e sinapi'na si, "Afu, nu nagyangka nad sitaw, ammena nad natayino kola'mi." ³³ Wasin inita i Jesus si mattatarangi'da Maria andino bafulunnera, malowingke ino nakamma, ³⁴ e sinapi'na si, "Sintawino nitanammandaw sikwana?"

E sinapi'da si, "Afu, antam itan." ³⁵ E nattangippayi Jesus.

³⁶ E sinapitino tolayira si, "Itandaw, dokallingke ino angngikalona ki Lazaro." ³⁷ Udde sinapitino korwanira si, "Nepabbattunoynenno lappatta tolay. Mayan awaningke inangwana takesi ammena nad natayi Lazaro?"

Ino Nangngangoliyani Lazaro

³⁸ Wasin ginamwangira sino tanam, nallalow kappayino nakamma. Agwefino nitanammanda a nagakutan si batu. ³⁹ "Ariyandaw yan batu," kunni Jesus.

"On, Afu, udde nabuyukin, se kappata awinna netanam," kunni Marta a kolakino natay.

⁴⁰ E sinapiti Jesus sikwana si, "Ammek kad sinapit sikwam, a nu mangurugga, maitammeno kedayawani Dios?"

⁴¹ Wasinoy, inarireno batu. Sinangawi Jesus, kasena nekun si, "Ama, mappasalamatak se dingngaggandak. ⁴² Ammuks si aggadingngaggandak, udde sapitangku yaw gafu sino tolayira sitaw, takesi kuruwanda si ikkeno nanundun sikwak."

⁴³ Wasin sinapi'nenoy, nekulawuna a nassapit si, "Lazaro, mallawangkan." ⁴⁴ E nallawanino nataya naburiburan si sinnunino kama'na andino takkina, e nabab-baddangkappayino uluna. E sinapiti Jesus sino tolayira si, "Ubbarandaw takesi makaanawin."

Ino Nattatarabbanda A Pamapatayan Ki Jesus

(*Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Luc. 22:1-2*)

⁴⁵ Ino Judyuwera a inang namambay sikwara Maria, initara inaya inangwa i Jesus. Antu gafuna, oddu sikwareno nangurug sikwana. ⁴⁶ Udde ino korwanira, inangngira sino Fariseowera e netuldureno inangwa i Jesus.

⁴⁷ Waso kunnenoy, ino Fariseowera andino pangafuwanirana padi, nepaayaddeno korwanira a pangafuwanirana Judyu, e nattatarabbira. Sinapi'da si, "Sanna matino akwantam? Se inaya tolay, odduweno kakka'bawa akwanna. ⁴⁸ Nu purayantam pelang, mangurungnga ammina tolay sikwana, e antuneno pabbalinda

si afura. Dingngaggannino taga-Romera a matturay sikwatam, umangngirana sitaw, e darallandeno Templotam anna ammina patturayantam.”

⁴⁹ Udde naddamiti Caifas, a afafuna padi sinoya run, e sinapi'na si, “Awaningke ammuyu. ⁵⁰ Ammeyu kad ammu si unoyneño tata ke ino matay ta mabiyayino kalubbunannera amma sino matayetam ammin?” ⁵¹ Inaya sinapiti Caifas, bakkanna naggabwat sino nakammangkepay, udde gafu se antuweno afafuna padi, nepelabbuni Dios sikwana si matena i Jesus takesi mabiyayino kalubbunanna a Judyu. ⁵² E bakkampelangino kalubbunanna a Judyu, nu ammena lud ammina abbingi Dios a magyan si palulubbun, takesi mittatera ammin.

⁵³ Nangiyafu sinoya aw, natatarabbanino pangafuwanirana Judyu nu ansanda a mamapatay ki Jesus. ⁵⁴ Antu gafuna, amme nappaddara Jesus sey Judea, nu ammera lud inang sey Efraim, tata a lubbuna ara'ni sino danak. Antuweno nagananda Jesus andino adalannera.

⁵⁵ Ara'niyennino fiyestana Judyuwera a ngananda si La'wutan. Odduwera a inang sey Jerusalem a naggabwat si palulubbun, takesi akwandeno gagangera a mappadalus sino baggira so liyena fiyesta. ⁵⁶ Pakaiintufukanda i Jesus, e wasin naaramamungira sino Templo, nakkakibikibebutira si, “Sanneno madandandaw? Ammenada gumamwang sito fiyesta ya?” ⁵⁷ Se ino pangafuwanirana padi andino Fariseowera, sinapi'da si nu wara makaammu sino agyanani Jesus, itulduna nad sikwara takesi ipado'mara.

12

Ino Nisibuwani Maria Si Bambangug Sino Takkiyi Jesus (Mat. 26:6-13; Mar. 14:3-9)

¹ Wasin annamma aw kepay aseneno fiyestana La'wutan, inang kappera Jesus sey Betania a lubbuni Lazaro a nepangngangolina. ² E nidadanira si pamuwafanda Jesus, e i Marteno malla'gak. I Lazaroweno tata a makikkan sikwara Jesus.

³ Wasinoy, nangappa i Maria si kagadwana litrowa nangina a bambanguwa passiya nardo. E nesibungnga sino takkiyi Jesus, kasena finunatan sino abu'nga, e medadarngiyopino bangungnga sino balay. ⁴ Udde i Judas Iscariote a adalani Jesus a antuneno milaku sikwana, sinapi'na si, ⁵ “Sanna mat ta ammena ilaku inaya bambangug ta wara meya'da sino mekakallakkira? Se ino balorna, mekunna sino sweldu si tarun.”* ⁶ Ino nassapitani Judas sinoy, bakkanna gafu se ikaloneno mekakallakkira, nu bakkan lud gafu se aso'dino kama'na. Se antuweno miggam sino pira'da, e gastunna nu anggamma se antuweno gagangena.

⁷ Udde sinapiti Jesus ki Judas si, “Purayannu pelangi Maria. Se neyimfunnenaya bambangug takesi antuweno naunta a nelana sino baggik para sino ketanammangku. ⁸ Se ino mekakallakkira, kanayunira a ana sikwayu, udde ikkanak, ammek kanayuna ana sikwayu.”

⁹ Waso kunnenoy, odduweno Judyu a naningngag si ana i Jesus sey Betania, antuweno inangngira sinay. Udde bakkampelangi Jesusino anda itan, nu ammera lug-gappay umang itani Lazaro a nepangngangolina. ¹⁰ Kunnantu, ino pangafuwanirana padi, nattatarabbandeno akwanda a mamapatekappay ki Lazaro, ¹¹ se gafu sikwana, odduweno Judyuwera a nekatway sikwara e nanguruwira ki Jesus.

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Inangnganna Sey Jerusalem (Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40)

* **12:5** 12:5 Ino sapitanna sino dami'na Griego, talluwatuta dinariyu a antuweno balorneno tandan si talluwatut si aw.

¹² Wasi kadarama'na, diningngaggino odduwera a tolaya inang nakifiyesta si gumamwanginni Jesus sey Jerusalem. ¹³ E nappera si adonna ayog[†] ta umangngira dumambal sikwana, e nekulawura si, “Madandayawi Dios! Madandayokappenaddino dinunduni Afu Dios si pannakabaggina! Madandayawino Aritam sito Israel.”

¹⁴ I Jesus, nattakay si ubbunna asnowa nepaappana. Antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios si'ina kunna si,

¹⁵ “Ikkayuwa talubbuna Jerusalem, ammekayu mattalaw se gumamwanginnino Ariyuwa mattakay si ubbunna asno.”[‡]

¹⁶ Ino adalanira i Jesus, ammera kepay naawatan si iyawa makweno meyakuruwanino neturak. Udde wasin nuliya Jesus sey langit, antuweno nanandammanda sitawa neturak mappeafu sikwana e gakkuruwa nakwa sikwana.

¹⁷ Ino tolayira a nita sino nappaangngangoliyani Jesus ki Lazaro sin inayanna e nallawan, netulutuluyda a nipakaammu sino nakwa. ¹⁸ Antu gafuna, odduweno inang dinambal ki Jesus, se diningngaddenaya kakka'bawa senyal a inangwana. ¹⁹ Antuweno nattatarabbanino Fariseowera si, “Itandaw kadda, awana serbineno inangwatam. Se ammina tolai, dumandanira sikwana.”

Ino Nipakaammuwani Jesus Sino Katayanna

²⁰ Agyanino bakkannira a Judyu a naggabwat sey Grecia a inang nakifiyesta sey Jerusalem ta dayawanda i Dios. ²¹ Inangngira ki Felipe a taga-Betsaida a sako'ma Galilea, e sinapi'da si, “Afu, anggammi nad tatabbanni Jesus.” ²² Inangngi Felipe ki Andres ta itulduneno sinapi'da, kasera nabbuluna inang nituldu ki Jesus.

²³ E sinapiti Jesus sikwara si, “Nada'ngennino tiyempowa ikkanaka Abbingnga Tolay, medayawak sino katayangku. ²⁴ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino katayangku, kunnangke ino kemulanino bukal. Se nu ammena memula, mittata pelang. Udde nu memula e madaral, mammunga si oddu. ²⁵ Nu ikalowino tolaiyo biyangnga sito lubag, matekappena. Udde nu ammena ikalowino biyangnga sito lubag, mabiyangnga si makkikiyad. ²⁶ Nu inyeno manggamma masserbi sikwak, dumandan nad sikwak, takesi massiki sintawino agyanangku, antu kappayino agyananna. E amminira a masserbi sikwak, dayawannirana i Ama.”

²⁷ Sinapikkappayi Jesus si, “Sitoya, makukungkulino nakangku, e sannadeno sapitangku? Adasi arangngangku si, ‘Ama, ili'wana'ngad sitawa makwana sikwak?’ Ammena dama, se antuweno gakkagguwa inangngan sito lubag.” ²⁸ Kasena sinapit si, “Ama, akwannu pelang sikwakino anggammu takesi maiteno kedayawannu.”

E agyanino damita naggabwat sey langita kunna si, “Nepaitakino kedayawangku gafu sino inangwam, e ipaitak kappena gafuna sino makwa sikwam.”

²⁹ Ino tolaiyira a aggata'dag sinay, nadingngaddeno damit, e kunnino korwanira si addug. Udde ino korwanira, kunda si anghela makitatabbag sikwana.

³⁰ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Inaya diningngaddawa damit, bakkampelanga gafu sikwakino naddamitanna, nu ammena lud gafu sikwayu, takesi mangu-ruggayu. ³¹ Sito ingkein nada'ngennino kaukumanino tolaiyira sito lubagga ammera mangurug, sito ingkein nada'ngengkappayino naaffutani Satanas a matturay sikwara. ³² Udde nu ikkanak, nu metaya'nga, awisangkuweno tolaiyira sino palulubbun ta manguruwira sikwak.”[§] ³³ Antuwenayino sinapiti Jesus, a nangipakaammu sino katayannana a metayag sino krus.

[†] **12:13** 12:13 Bakkanna ayog, nu ammena lud tata klasena kayu sino lubbunna Judyu a kunnangke ayowino adonna. Ino adonna, neyafakkino korwanira sino kalasada anna newasiwatino korwanira a paddayora ki Jesus.

[‡] **12:15** 12:15 Zacarias 9:9 Ino gagangena ari si'in, nu umara'niyera sino tata a lubbuna gubattanda, mattakayira si kabayu. Udde nu nalawarino nakanda sino lubbun, mattakayira si asno. **§ 12:32** 12:32 Itannu kappay sino Jn. 3:14-15.

³⁴ Wasinoy, sinapikkappayino tolayira si, “Ino sapitannino lintiddam, mabiyayino Kristo si makkikiyad. Ansannu lang kun si metayangngad si krusino Abbingnga Tolay? Inya kappelud yana Abbingnga Tolay?”

³⁵ E sinapiti Jesus sikwara si, “Ikkanakino kunnangke sirwata mawwaldag sikwayu, e ammena mabayag e anawantakayu. Dumandangkayu nad sikwak se kawarak sikwayu takesi ammekayu malammukan. Se ino mallakad si lammuk, ammena inammuweno ira'bunna. ³⁶ Sitoya a ayawak kepaya sirwat, manguruggayu nad sikwak takesi mabbalikayu si tolaya mawaldanino nakanda.” Wasin sinapiti Jesus inoy, inanawannera e ammenan nappadda sino tolayira.

Ino Amme Nanguruwanino Judyuwera

³⁷ Massiki odduwennino kakka'bawa senyala inangwa i Jesus a initenyo tolayira, ammera kepaya mangurug sikwana. ³⁸ Antuweno neyakkuruwanino nelabbuni Isaias si'ina kunna si,

“Afu Dios, kunnangke awaningke a mangurug sino sinapi'mi, e ammera kappay nepilingalingeno nepaitama pannakadamam.”*

³⁹ Neturak kappayi Isaiasino gafuneno ammera nanguruwana sinapi'na si,

⁴⁰ “Ilappattira i Dios e nepattagga'nenyo nakanda takesi ammera makaita anna makaawat onnu muli sikwana ta pabbattunoyannera nad.”†

⁴¹ Kunnenayino sinapiti Isaias se initaneno kinadiosi Jesus si'in, e antuweno nassapitanna sino mappeafu sikwana.

⁴² Udde massiki kunnenoy, odduweno pangafuwannirana Judyu a nangurug ki Jesus. Udde ammera nepakaammuweno nanguruwanda se mattalawira si kastigunireno Fariseowera ta ammera mebilang si bafulundera a Judyu. ⁴³ Se aanggangdeno kedayawanda sino tolayira amma sino kedayawanda ki Dios.

Ino Kaukumanino Tolayira Gafu Sino Sapiti Jesus

⁴⁴ Waso kunnenoy, nekokwa i Jesusino nassapit si, “Ino mangurug sikwak, bakkannappelangino kuruwanna, nu bakkangkappelurino nanundun sikwak. ⁴⁵ Ino mangita sikwak, maitana kappayino nanundun sikwak. ⁴⁶ Inangngak sito lubagga kunnangke sirwat takesi ino manguruwira sikwak, ammera magyan sino lammuk.

⁴⁷ “Ino tolaya maningngag sino sapitangku udde ammena kuruwan, bakkannakino mangukum sikwana. Se ammek inang sito lubagga mangukum si tolay, nu ammek lud inang sitawa mangisalak sikwara. ⁴⁸ Udde aneno mangukum sino tolaya mammay sikwak anna amme mangurug sino sapitangkuwera. Inaya sapitangkuwera, iraneno mangukum sikwana so uddina aw. ⁴⁹ Se awana sinapikkuwa naggabwat sino nakangkungkepaya, nu ammena luri Ama a nanundun sikwakino nituldu sino sinapikkuwera andino assapikku. ⁵⁰ Ammuk si ino tuldu, antuweno paggabwatanino biyaya mannayun. Antu gafuna, massiki sanneno itulduna a sapitangku, antu pelangino isapikku.”

13

Ino Nunafani Jesus Sino Takkiyeno Adalannera

¹ Wasi tata si gafi liyeya mangiyafuweno fiyestana La'wutan, ammuwenni Jesus si nada'ngennino tiyempowa anawanna sito lubag ta muliyen ki Amana. Inaanggam-mangke ino tolenera sito lubag, e ipaitaneno agganggamma sikwara makkiyad sino katayanna.

² Wasinoy, mamuwadda Jesus andino adalannera. Nepadandamminni Satanas ki Judas a abbingi Simon Iscariote si antuwenoaya gafiyeno pappado'manna ki Jesus. ³ I

* 12:38 12:38 Isaias 53:1 † 12:40 12:40 Isaias 6:10

Jesus, ammunna si neya'da i Amaneno ammina pannakadamana sikwana, e ammunna kappay si i Diosino naggabwatanna anna antu kappayino puliyannana. ⁴ Antu gafuna, natta'daggi Jesus, inarineno lumbonna, e nabbakwat si tuwalya. ⁵ Kasena nekwa si danum sino angngoran e neyafuna a munab sino takkiyeno adalannera, e finunatanerra sino tuwalya a nebakwa'na.

⁶ Wasin dina'ngenni Jesusi Simon Pedro, sinapi'na ki Jesus si, "Afu, mayan ikkammangke ino munab sito takkik?"

⁷ E kunni Jesus si, "Ammengkepema'lud maawatan yo akwangku, udde maawatannu kappenalang."

⁸ E sinapikkappayi Pedro si, "Ammenangke dama si ikkeno munab sito takkik."

Udde nekunni Jesus si, "Nu ammek unafan yan takkim, ammekan mebilang si adalanku."

⁹ E sinapiti Pedro si, "Afu, nu kunnenoy, bakkampelang yo takkikino unafannu, nu bakkan lud massiki yo kamakku anna uluk."

¹⁰ Sinabbi Jesus si, "Ino tolaya nakadiyutin, ammenan nad mandadiyut, se nadalusin. Ino pelang takkina naddino maunafan. E ikkayu, nadalusangkayu ammin, fera pelangino tata." ¹¹ Ino gafuneno nassapitani Jesus si aneno tata a ammena nadalusan, se inammunanino mappado'mana sikwana.

¹² Wasin nabalinnini Jesus a nunab sino takkirera, neallungnga kappayino lumbonna e nakituttuggappay sikwara. Kasena nebebu'na sikwara si, "Maawatan-dawino inangwak sikwayu? ¹³ Nganandak si Mesturu anna Afu, e nalawad yana sapitandaw se gakkuruwingke. ¹⁴ Nu ikkanaka Afu anna Mesturuyuweno nunab sino takkiyu, meannung nu kunnenoy kappayino akwandawa makkaunaunab si takki. ¹⁵ Inangwak inay ta wara tuntulandaw takesi akwandopayino kunneno inangwak sikwayu. ¹⁶ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, awana aripinna napatig amma sino amuna, e awangkappaya nadundun si napatig amma sino nanundun sikwana. ¹⁷ Gafu se maawatandawiran inay, maanggangkayu nu akwandaw."

¹⁸ Sinapikkappayi Jesus si, "Bakkanna ikkayu amminino nassapitangku, se am-mukino nakandawa pinilik. Udde pinilitakayu ammin takesi meyakkuruwino nepetu-rakki Dios a kunna si, 'Ino nakikkan sikwak, nabbali si kalingak.'* ¹⁹ Sapitangku yaw sikwayu liyena a makwa, takesi nanu makwa, kuruwandaw si ikkanakino Kristo a dinunduni Dios. ²⁰ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino tolaya maningngag sino dundunangku, dingngaggandak kappay. E ino maningngag sikwak, dingngagganda kappayino nanundun sikwak."

Ino Nassapitani Jesus Nu Inyeno Milaku Sikwana

(Mat. 26:20-25; Mar. 14:17-21; Luc. 22:21-23)

²¹ Wasin sinapitira i Jesus inoy, malowingke ino nakamma, e sinapi'na si, "Gakkurug yo sapitangku, aneno tata sikwayuwa milaku sikwak." ²² Wasinoy, makkaititeno adalannera se ammera ammu nu inya sikwareno sapitanna. ²³ Ino nattuttud sino aruruwi Jesus, antuweno adalanna a iiddukannangke. ²⁴ E sinengyattani Simon Pedro ta futanna ki Jesus nu inya sikwareno sapitanna.

²⁵ Wasinoy, nassandiyinaya adalanna ki Jesus, e binebu'na si, "Afu, inya sik-wamiyeno sinapi'nu?"

²⁶ E sinapiti Jesus sikwana si, "Ino panga'dangku sito isosoka tinapay, antuwenay." E nesosoneno tinapay, asena neya'da ki Judas a abbingi Simon Iscariote.

²⁷ Addiwawa langi Judas sino tinapay, inunagginni Satanas sikwana. E nekunni Jesus sikwana si, "Kangkamannuwa akwanino ana sino nakammu." ²⁸ Ino korwanira a makikkana adalanna, ammera naawatanino gafuna a kunnenoyino sinapi'na ki

* 13:18 13:18 Salmo 41:9

Judas. ²⁹ Gafu se i Judasino gumaiggam sino pira'da, ariyino korwanira si dundunanni Jesus a umang maggatang si maawadda sino fiyesta, onnu umang manga'da si pirak sino mekakallakkira.

³⁰ Wasin nakkaninni Judasino tinapay, nallawanin. Sin nallawananna, gafiyenin.

Ino Bawuwa Tuni Jesus Sino Adalannera

³¹ Wasin inanawinni Judas, sinapiti Jesus si, "Ino makwana sikwak, antuweno mipaita sino kedayawangkuwa Abbingnga Tolay, e gafu sikwak, maita kappayino kedayawani Dios. ³² E nu ipaitakino kedayawani Dios, ipaitana kappayino kedayawangkuwa Abbingnga, e malana makwa.

³³ "Ikkayuwa abbingku, ammek mabayag sikwayu. Tufukanda'nga, udde sapitangku kappay sikwayuweno sinapikku sino pangafuwanirana Judyu si, 'Ammekayu makaang sino umangnganku.' ³⁴ Antuyawino bawuwa itungku sikwayu. Makkaaanggangkayu nad. Kunna payino inangwaka manggam sikwayu, antu naddino akwandawa makkaaanggam. ³⁵ Se nu makkaaanggangkayu, antuneno pangammuwanino ammuna tolai si adalantakayu."

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sino Nangammuwanina Sikwana (Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Luc. 22:31-34)

³⁶ Wasinoy, nebuti Simon Pedro si, "Afu, sintomatino angannu?"

E sinabbi Jesus si, "Ammeka makadandan sikwak ingkein, udde dumandangka kappena."

³⁷ E sinapikkappayi Pedro si, "Afu, mayan ammek makadandan sikwam sito ingkein? Massiki nu matayak gafu sikwam, damana pelang sikwak."

³⁸ E sinapiti Jesus si, "Sapitannungkelang si massiki mateka para sikwak. Udde gakkurug yo sapitangku sikwam, ammuna kepay mada'ngeno passirallotanino lalung, nami'luwannakunna a neimad."

14

I Jesusino Dalana Umang Ki Amana

¹ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sino adalannera si, "Ammekayu maddararan, nu ammeyu lud pattuyaggannino angnguruddaw ki Dios e pattuyaggandokkappayino angnguruddaw sikwak. ² Se odduwa pagyananna tolai sino balayi Ama sey langit, e mauntaka umang sinay ta midadanak si pagyanandaw. Ammek sapitan yaw nu bakkanna gakkurug. ³ E nu nedadaninnino pagyanandaw, muliyak kappena a mappa sikwayu takesi makiigyangkayu pay sikwak. ⁴ Ammuyunnino dalana umang sino umangnganku."

⁵ Wasinoy, sinapiti Tomas si, "Afu, ammemi inammuweno umangngannu, e ansanneno angngammumi sino dalana umang sinay?"

⁶ E sinabbi Jesus si, "Ikkanakino dalan, se ikkanakino paggabwatanino kakuruwan andino manga'da si biyag. Awana makaang ki Ama, nu bakkannakino pangannanna. ⁷ Nu gakkuruwa ammurak, ammuyu payi Ama. E mangiyafu sito ingkein, gakkuruwa ammuyun anna initayun."

⁸ Wasinoy, sinapiti Felipe si, "Afu, ipaitammaddi Amam sikwami ta matalang-gaggami."

⁹ E sinabbi Jesus si, "Felipe, nabayak sikwayu, gampade ammenak kepay inammu? Ino nangita sikwak, initanangkappayi Ama. Ansannu kappay sapitan si ipaitaki Ama sikwayu? ¹⁰ Ma, ammem kuruwan si anak ki Ama e ana kappayi Ama sikwak? Amminino sinapikku sikwayu, bakkanna naggabwat sino nakangkungkepay, nu ammuna lud naggabwat ki Ama. Ammingkappaya akwangku, nepakwa i Ama a ana

sikwak. ¹¹ Kuruwandonad si anak ki Ama e ana i Ama sikwak. Nu ammeyu kuruwan gafu sino sapitangku, kuruwandonad gafu sino kakka'bawira a akwangku.

¹² "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki inyeno mangurug sikwak, akwanna kappayino kakka'bawa akwangku. E ooddu kappayino damana a akwan amma sino inangwak, gafu se muliya'nga ki Ama. ¹³ E massiki sanneno arangngandaw ki Ama gafu sino nittatandaw sikwak,* akwangku takesi madayawi Ama mappeafu sino akwangkuwa Abbingnga. ¹⁴ Massiki sanneno arangngandaw sikwak gafu sino annala'daw sikwak, akwangkuwa akwan."

Ino Nikariyani Jesus Sino Gumamwanganino Espirituwi Dios

¹⁵ Wasinoy, sinubburani Jesusino sapitanna si, "Nu gakkuruwa anggandak, akwandawino sapitangku. ¹⁶ E arangngangku ki Ama ta manundun si mepatali sikwaka manuffun sikwayu ta antuweno magyan sikwayu si makkikiyad. Ino Espirituneno anggangkuwa sapitan, e antuweno mangipakaammu sikwayu sino kakuruwan. ¹⁷ Ino tolalira a ammera mangurug sikwak, ammera dama a maa'dan sino Espirituwi Dios, se ammera maimunuwan anna ammera maammuwan. Udde ikkayu, ammuyun, se ara'niyen sikwayu e magyanna sikwayu.

¹⁸ "Massiki anawantakayu, ammetakayu purayan se muliya'nga kappay sikwayu. ¹⁹ Ammena mabayag e ammerakunna itanino ammera mangurug sikwak sito lubag, udde ikkayuwa mangurug, itanda'nga kappay. E gafu se mabiyayak kappena, mabiyaggayu kappay si makkikiyad. ²⁰ Nu mada'nganenaya aw, antuneno pangammuwandaw si anak ki Ama, anakayu sikwak, e anak kappay sikwayu. ²¹ Ino tolalira maningngag sito sapitangku e kuruwanna, antuweno manggam sikwak. E ino manggam sikwak, anggammampayi Ama. E anggammangku kappepay, e ipakaammuk ammin sikwaneno mappeafu sikwak."

²² Wasinoy, sinapiti Judas (bakkanni Judas Iscariote) si, "Afu, mayan ikkami pelangino pappakaammuwanu mappeafu sikwam a bakkan lud sino amminira a tolalira sito lubag?"

²³ E sinabbi Jesus si, "Ino manggam sikwak, akwanneno sapitangku, e anggam-manni Ama. Kunnantu, ikkami anni Ama, umangkami magyan sikwana. ²⁴ Udde ino tolalira amme manggam sikwak, ammena akwanino sapitangku. Ammena naggabwat sikwakino netulduka diningngaddaw, nu ammena lud naggabwat ki Ama a nanundun sikwak.

²⁵ "Sapitangkuwera ammin yaw sito ayawak kepay sikwayu. ²⁶ Udde dundunanna i Ameno Espirituna a manuffun sikwayuwa mangipakaammu mappeafu sikwak. Antuneno manuldu sikwayu si ammina ammeyu kepay inammu anna ipadandamma sikwayuweno ammina sinapikku.

²⁷ "Ammekayu maddararan anna mattalaw, se passiyanakkuweno nakandaw. Ino siyana'nga nakamma iya'dak sikwayu, bakkannino kunnino tolalira sito lubag, nu ammena lud mekunna sino nasiyanakka nakangku. ²⁸ Diningngaddawino sinapikkuwa anawantakayu udde muliya'nga kappay sikwayu. Nu gakkuruwa anggandak, maangangkayu nad, se umangngak ki Ama a napatig amma sikwak. ²⁹ Dadanangkuwa sapitan yaw sikwayu, takesi nanu makwa, mattuyaggino angguruddaw sikwak. ³⁰ Ammek bayannino makitatabbag sikwayu, se gumamwanginni Satanas a antuweno matturay sino tolalira sito lubag. Awana kalintiyanna sikwak, ³¹ udde purayangku sino akwanna sikwak takesi maammuwan amminino tolalira si anggangkuwi Ama e akwangku amminino ipakwana sikwak.

* **14:13** 14:13 Ino sapitanna sino dami'na Griego, massiki sanneno arangngandaw sino anggangku. Ino adwa kappaya anggamma sapitanna yaw: massiki sanneno arangngandawa pannakabaggik onnu massiki sanneno arangngandaw gafu sino tala'daw sino kalintiyangku.

“Ara, intamun ta umanawetamun sitaw.”

15

Ino Niyampariyani Jesus Sino Baggina Si Fungalla Ubas

¹ Wara sinoy, sinapikkappayi Jesus si, “Ikkanakino gakkuruwa fungalla ubas* e i Ameno mimut. ² Ariyanna ammina tangaka ammena mammunga, udde ino tangakira a mammunga, ariyanneno korwana garangona a kunnangke dalusannera takesi umodduweno bungara. ³ Kakunnayu weno tangakira a mammunga se nadalusangkayu gafu sino sinapikkuwa nattalaginad sino nakandaw. ⁴ Mattalaginaggayu sikwak ta mattalaginarappay sikwayu. Ino tanganeno ubas, ammena mammunga nu naari sino fungalna. Kakunnayu kappay, ammekayu mammunga nu ammekayu mattalaginad sikwaka fungalla ubas.

⁵ “Ikkanakino kunnangke fungalla ubas e ikkayu weno kunnangke tangakira. Ino mattalaginarira sikwak, anappay sikwara, e mammungera si oddu. Udde nu awanak sikwayu, ammekayu makaangwa si nalawad. ⁶ Ino tolaya ammena mattalaginad sikwak, metakkufa kunnangke naariya tanga. Nu maganguwen, amunganda, kasera iramba sino afuy ta masikkulan. ⁷ Udde nu mattalaginaggayu sikwak anna aggadandammandawino sinapikku e akwandaw, massiki sanneno arangngandaw ki Ama, iya'dana sikwayu. ⁸ Nu mammungakayu si oddu, antuweno kedayawani Ama e antu kappayino mangipaita si gakkuruwa ikkayu weno adalanku. ⁹ Anggammantakayu a kunnangke ino agganggammii Ama sikwak. Mattalaginaggayu nad sikwak takesi maammuwandawino agganggangku sikwayu. ¹⁰ Nu akwandawino sapitangku sikwayu, maammuwandawino agganggangku sikwayu. Kakunnana kappay sikwak, akwangku ammina sapitanni Ama, e maammuwangkunnino agganggama sikwak.

¹¹ “Sinapikkuwera yaw sikwayu takesi mallanggakkayungke a kunna pay sikwak. ¹² Antuyawino itungku sikwayu, makkaaanggangkayu a kunna payino agganggangku sikwayu. ¹³ Ino kadodokkallana agganggama dama a ipaiteno tata tolay, nu matay takesi mabiyayino bafulunnera. ¹⁴ E ikkayu weno bafulungku nu akwandawino sapitangku sikwayu. ¹⁵ Sitoya, ammetakayu nganan si aripan, nu bakkan lud buluntakayu. Se ino aripan, ammena inammuweno dinandammino amuna, udde ammina diningngaggu ki Ama, sinapikku ammin sikwayu. ¹⁶ Bakkanna ikkayu weno namili sikwak, nu ammena lura ikkanakino namili sikwayu e dinotukantakayu takesi mammungakayu si oddu, e mabbalanayun naddino bungayuwa nalawad. Kunnantu, massiki sanneno arangngandaw ki Ama gafu sino nittatandaw sikwak, iya'dana sikwayu. ¹⁷ Antu kappay yawino itutungku sikwayu, makkaaanggangkayu nad.”

Ino Pakkababannanino Ammera Mangurug Sino Nanguruwira

¹⁸ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, “Kababannaddakayuneno tolayira a ammera mangurug sikwak, udde ammekayu nad makka'baw sinay, nu ammeyu lud dandamman si kinababannaddak abbu. ¹⁹ Nannud nekunneno nakandaw sikwara a ammena mangurug, anggammandakayu nad se kakunnarakayu. Udde bakkanninna kakunnarakayu se pinilitakayuwa mekatway sikwara, e antuweno gafuna a kababannaddakayu. ²⁰ Dandammandonaddino sinapikku sikwayuwa awana aripanna napatig amma sino amuna. Nu nelopalope'dak, ilopalope'dakayu kappena. Nu ammera kinuruwino sinapikku, ammera kappena kuruwannino sapitandaw. ²¹ Akwandana ammin yaw sikwayu, gafu sino nittatandaw sikwak, se ammera ammuweno nanundun sikwak. ²² Nannud ammek inang sitawa nanuldu

* **15:1** 15:1 Sino Dadana Tulag, meyampariyino Judyuwera onnu gakagaka i Israel si mula a ubas (Salmo 80:8-18; Isaias 5:1-7), udde narakkattino bungana se sinalekkuranda i Dios, antu gafuna, bakkannireno gakkuruwa mula a ubas.

sikwara, bakkan nadda liwa'deno ammera panguruwan sikwak. Udde gafu se ginamwangak, awana parrasonda sino liwa'da. ²³ Ino makkababannag sikwak, kababannangnga kappayi Ama. ²⁴ Bakkan nadda liwa'deno ammera panguruwan sikwak, nu awan nadda nepaitak si kakka'bawa awana korwan si makaangwa. Udde massiki initareno inangwak, kababannaddakami anni Ama. ²⁵ Udde nakwa yaw, takesi meyakkuruwino neturak sino lintidda a kunna si, 'Kababannaddak, massiki awana gafuna.' "†

²⁶ E sinapikkappayi Jesus si, "Dundunangkuneno Espiritu a maggabwat ki Ama a manuffun sikwayu. Antuneno mangipakaammu sino kakuruwan mappeafu ki Dios, e ta'daggandak kappena. ²⁷ Massiki ikkayu kappay, ta'dagganda'nga se kiyad sin nangiyafuwanguwa manuldu, nebumbulungkayu sikwak.

16

¹ "Dinadanguwa sinapit sikwayu yaw takesi ammekayu mapa'latan sino makwana sikwayu e ammeyu ibbattanino angnguruddaw sikwak. ² Se ammerakayuna ibilang si bafulunda a Judyu. E mada'nganeno awa ino mamapatay sikwayu, nganannana si nalawara passerbina ki Diosino akwana. ³ Kunnanenayino akwanda gafu se ammerakami ammu anni Ama. ⁴ Dinadanguwa sinapit yaw sikwayu takesi nanu akwanda sikwayu, madandandaw si sinapikkun sikwayu."

Ino A'akwanino Espirituwi Dios

Sinubburangkappayi Jesusino sapitanna si, "Ammek sinapit yaw sikwayu si'in se naganak kepay sikwayu. ⁵ Udde sapitangkun sikwayu sito ingkein se gauuliyakun sino nanundun sikwak. Udde mayan awaningke sikwayuwa mabbebut nu sintawino angangu? ⁶ On, se malowino nakandaw sino sinapikku. ⁷ Udde gakkuruwino sapitangu sikwayu, pallawarandokappay nu umanawak. Se nu ammek umanaw, ammena dama a gumamwangino manuffun sikwayu. Udde nu umanawak, dundunangkuna sikwayu. ⁸ Nanu gumamwang, ipakaammuna sino tolayira si nabbakabakkannino annandanda mappeafu sino liwat. Ipakaammuna kappay si nabbakabakkannino annandanda mappeafu sino kinagaddangu andino pangukumanna i Dios sikwara. ⁹ Mappeafu sino liwat, ipakaammuna si liwa'deno ammera nanguruwan sikwak. ¹⁰ Mappeafu sino kinagaddangu, ipakaammuna si gakkuruwa naggaddanggak. Ino pangammuwanda, umanggak ki Ama e ammerakunna maita. ¹¹ Mappeafu sino pangukumani Dios sino tolayira, ipakaammuna si naukumin e makastiguna i Satanas a turayino ammera mangurug.

¹² "Oddu kappenaddino anggangkuwa ituldu sikwayu, udde madyakkepaya dandammandaw. ¹³ Udde kadde, se nanu gumamwangino Espirituwi Dios a mangipakaammu sino kakuruwan, antuneno mifuyut sino nakandaw ta maammuwandaw amminino kakuruwan. Ino sapitanna, ammena maggabwat sino nakammangkepay, nu ammena lud sapitannino diningngangnga ki Dios. E ituldunana kappay sikwayuweno makwa so maddagguna aw. ¹⁴ Madayawak gafu sikwana, se idutungngana sikwayuweno anggangkuwa ipakaammu. ¹⁵ Ammina akwi Ama, akwak kappay, antu gafuna a sinapikku si ino anggangkuwa ipakaammu ino idutungnga sikwayu."

Ino Kapataliyanneno Loneno Nakanda Si Nappelalota Langgak

¹⁶ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Ammena mabayag e ammerakunna itan, udde ammena kappay mabayag e itandak kappena."

¹⁷ Ino korwanira a adalanna, nakkakibikibebutira si, "Sanneno anggamma sapitan? Kunna si ammena mabayag e ammetam maita e ammena kappay mabayag e

† 15:25 15:25 Salmo 35:19; 69:4

itantamma kappay. E kunna kappay si gafu se umang ki Amana. ¹⁸ Sanneno anggama sapitannino ammena mabayag? Ammetam ma'lud maawatan.”

¹⁹ Ammuwi Jesus si angganda a mabbebut sikwana, antu gafuna, sinapi'na sikwara si, “Ma, makkakibikibebukkayu mapeafu sino sinapikkuwa ammena mabayag e ammerakunna itan e ammena kappay mabayag e itandak kappena?

²⁰ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, mattangikkayu anna mabbinungakayuna, udde maanggammo tolayira a ammera mangurug sikwak. Malowingke ino nakandaw, udde mapataliyanna si nappelalota langgak. ²¹ Ino keampariyanna, ino bafaya gaaanak. Maddararan se nada'ngennino panakanna. Udde nanu mallawanino kalu'bit, kalyawannaneno lona, se maanggamingke gafu sino kalu'bit. ²² Kunna kappay sikwayu, malowino nakandaw sito ingkein. Udde makkaititamma kappay, e nappelalo'nenno langga'daw. E awanna makaari sinaya langga'daw.

²³ “Nanu mada'nganenaya tiyempo, awanin nadda ibebu'daw sikwak. Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sanneno arangngandona ki Ama, iya'danana sikwayu gafu sino nittatandaw sikwak. ²⁴ Makkiyad sito ingkein, awangkepay inarandaw gafu sino nittatandaw sikwak. Sitoya, marangkayu ta maa'dangkayuna takesi maanggangkayungke.”

Ino Nangaffutani Jesus Sino Maturay Sito Lubag

²⁵ Wasinoy, sinubburani Jesusino sinapi'na si, “Amminino sinapikku sikwayu, passiya ampariyino nepassapikku. Udde mada'nganeno awa ammek iyampariyino sapitangku sikwayu, nu ammek lud sapitanningke a ipakaammu sikwayuweno mapeafu ki Ama. ²⁶ Nanu madatanggenoya aw, antuneno parangngandaw gafu sino nittatandaw sikwak. Bakkanna'ngaddino marang ki Ama para sikwayu, ²⁷ se anggammandakayuwi Ama, gafu se anggandak anna kuruwandokappay si naggabwatak sikwana. ²⁸ Gakkuruwa naggabwatak ki Ama e inangngak sito lubag, e sitoya, anawangku yo lubag ta muliyak ki Ama.”

²⁹ Waso kunnenoy, sinapitino adalannera si, “Itannu, maawatamminnino sinapi'nu se ammemun neyamparig. ³⁰ Sitoya, ammumin si ammum ammin. Massiki ino ana sino nakammiya ibebu'mi nad sikwam, ammumun. Antuweno panguruwammi si naggabwakka ki Dios.”

³¹ Sinapiti Jesus si, “Manguruggayun? ³² Se ara'niyennino tiyempowa makakarawekayu. Tatatata sikwayuweno umang sino balenangkepay, e matakak. Udde ammek gakkuruwa matak, se kanayuna ana i Ama sikwak. ³³ Sinapikku yaw sikwayu takesi massiyanakkino nakandaw gafu sino nittatandaw sikwak. Pady-atandakayuneno tolayira a ammera mangurug sikwak, udde pattuyaggandonaddino nakandaw, se inaffukkunnino maturay sito lubag.”

17

Ino Nikararani Jesus Sino Bagginangkepay

¹ Wasin sinapiti Jesus sinoy, sinangaw sey langita mikararag si, “Ama, nada'ngennino tiyempok. Ipitamino kedayawangkuwa Abbingngu takesi ipaitak kappeneno kedayawannu. ² Se neya'dam sikwakino kalintiyana maturay sino ammina tolay, takesi a'dangku si biyaya mannayunino ammina tolaya netala'ngu sikwak. ³ E antuyawino biyaya mannayun, ino pangammuwanda sikwam a tata ke a gakkuruwa Dios annino pangammuwanda kappay sikwak a Jesu Kristo a dinundunnu. ⁴ Nepaitak sito lubaggino kedayawannu, se inangwak amminino nepakwam sikwak. ⁵ Sitoya, Ama, pulindak sitan agyanannu takesi medayawak kappay a kunneno nedayawangku sin naganangku sikwam sin ammena kepay napatu yo lubag.”

Ino Nikararani Jesus Sino Adalannera

⁶ “Ino tolemira a pinilim sito lubagga netala'ngu sikwak, nepakaammuk sikwareno kinadidosnu. Tolemira, e netala'nguwera sikwak. Kinuruddeno sinapi'nu, ⁷ e sitoya, naammuwandan si ikkeno naggabwatanino ammina inangwak anna sinapikku. ⁸ Se kinuruddeno netulduk sikwara a sinapi'nu sikwak, e ammurann si ikkeno naggabwatangu anna ikkeno nanundun sikwak.

⁹ “Ino ikararangku, bakkanna ammina tolay, nu ammena lurino tolayira a netala'ngu sikwak, se akwamira. ¹⁰ Ammina akwak, akwamira kappay, e ammina akwam, akwakira kappay, e madayawak gafu sikwara. ¹¹ Sitoya, anawangku yo lubag e muliyak sikwam, udde ino tolayira a netala'ngu sikwak, matakira sito lubag. Ikka a nadiosana Ama, imutannuwera sino pannakadamam takesi mittateno nakanda a kunna payino nakanta. ¹² Sin agyanangu sikwara, inimukkuwera gafu sino pannakadamama neya'dam sikwak. Awaningke sikwara a nekatway sikwak, fera pelangino tata a manggamma mekatway, takesi meyakuruwino neturak sino sapi'nu.

¹³ “Sitoya, ara'niyennino puliyangu sikwam. Antu gafuna, sapitangu yaw sikwam takesi dingngaggandera liyekira a anawan takesi maanggammirangke a kunna pay sikwak. ¹⁴ Netulduk sikwareno ammina sinapi'nu sikwak, antu gafuna a kababannireno tolayira a ammera mangurug sikwak, se nekunnera sikwaka tangananino nakanda sino nakammeno ammera mangurug. ¹⁵ Ammek aranggan si iyanomira sito lubag, nu ammek lud aranggan si imutannuwera takesi ammayira affutanni Satanas. ¹⁶ Se amme nekunneno nakanda sino nakammino tolayira a ammena mangurug, se nekunnera sikwak. ¹⁷ Gafu sino sapi'nuwa kakuruwan, ilasinnuwera sino narakkat takesi akwanda pelangino panggammanu, se passiya gakkuruwino sapi'nu. ¹⁸ Dundunanguwera si umang manuldu sino sapi'nu sino tolayira sito lubag a kunna payino nanundunannu sikwak. ¹⁹ Iya'dak sikwamino baggik ta matayak para sikwara takesi melasinira sino narakkat ta akwanda pelangino panggammanu.”

Ino Nikararani Jesus Sino Amminira A Mangurug

²⁰ “Bakkampelang yo adalanguwereno ikararangku, nu ammena lud amminirana a mangurug sikwak gafu sino ituldura mappeafu sikwak. ²¹ Ama, ikararaggu si mittata naddino nakanda a kunna payino nakanta, takesi kuruwannino tolayira si ikkeno nanundun sikwak. Mittatera nad sikwata a kunneno anak sikwam anna anaka sikwak. ²² Neya'dak sikwareno pannakadama a neya'dam sikwak, takesi mittateno nakanda a kunna payino nakanta. ²³ Anak sikwara e anaka kappay sikwak takesi mittatengke ino nakanda, takesi maammuwannino tolayira sito lubag si ikkeno nanundun sikwak, e maammuwanda kappay si nekunneno agganggammu sikwara sino agganggammu sikwak.

²⁴ “Ama, anggangku si ino tolayira a netala'ngu sikwak, mesapatira sikwak sey langit ta itandeno kinadidosku. Inaya kinadidosku, neya'dam sikwak se inanggammanak sin ammena kepay napatatu yo lubag.

²⁵ “Ama a naggaddang, ino ammera mangurug sikwak, ammeraka inammu. Udde ammutaka, e iyawira a adalangu, ammura si ikkeno nanundun sikwak. ²⁶ Se nepakaammuk sikwareno kinadidosnu, e pakadadaggananguweno ipakaammuk sikwara takesi makkaaanggammita a kunna payino agganggammu sikwak, e ana'nga sikwara si makkikiyad.”

18

Ino Nano'manda Ki Jesus

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-52; Luc. 22:47-53)

¹ Wasin nasinduwenni Jesus a nakkararag, inanawira andino adalannera e naddammangira sino alungunga Kidron. Aneno nafudduka kayuwa olibo sinay, e antuweno inangganda.

² I Judas a nilaku ki Jesus, ammuneno agyananda se dayandana umanda Jesus andino adalannera sinay. ³ Antu gafuna, inangngi Judas sinaya nifuyut sino sindaluwera andino gwardiyana Templo a dinundunino pangafuwanirana padi andino Fariseowera. Nassirwatira anna narmasira.

⁴ Gafu se ammuwi Jesus amminino makwa sikwana, inangngera dinambal e sinapi'na si, "Inyeno tufukandaw?"

⁵ E kunda si, "I Jesus a taga-Nazaret."

"Ikkanak," kunni Jesus. I Judas a nilaku sikwana, nakita'dag sino sindaluwera.

⁶ Assapi'langi Jesus si "Ikkanak," ninunurira e naletwarira.

⁷ Wasinoy, nebebukkappayi Jesus si, "Inya ma'lurino tufukandaw?"

E sinapi'da kappay si, "I Jesus a taga-Nazaret."

⁸ "Ikkanak kungkummangke sikwayu," kunni Jesus. "Nu ikkanakino tufukandaw, ammeyu nad idagga yo bafulungkuwera." ⁹ Antuweno sinapi'na takesi meyakku-ruwino sinapi'na sino Amana si awaningke nawawan sino tolayira a netala'nga sikwana.

¹⁰ I Simon Pedro, agyanino sase'na, e sinu'nu'na, e binakangnga i Malco a aripannino afafuna padi, e nagingaranino diwanana layangnga. ¹¹ Sinapiti Jesus ki Pedro si, "Iyalangngu yan sase'nu. Aringngu nalang si ammayangkuweno ipalawumi Ama sikwak?"

Ino Ina'langani Jesus Ki Anas

¹² Wasinoy, ino sindaluwera, ino kapitanda, andino gwardiyerana Judyu, dino'manda i Jesus e binaluddeno kama'na. ¹³ Ino palunguwa niyangnganda i Anas a katuwangani Caifas a afafuna padi sinoya run. ¹⁴ I Caifasino nassapit sino Judyuwera si unoyнено tata ke ino matay ta mabiyayino kalubbunannera.*

Ino Pittaneno Niimaddani Pedro Ki Jesus

(Mat. 26:69-70; Mar. 14:66-68; Luc. 22:56-57)

¹⁵ Da Simon Pedro annino tata kappaya adalanni Jesus, dinandanira sikwana. Inaya bulunna, ammuneno afafuna padi, antu gafuna, nebulun ki Jesus a sinallung sino alasangngeno kalawatanna balay. ¹⁶ Udde i Pedro, natak sino lasin. E nuliyo bulunna, e sinatabbangngeno bafaya mindag sino lamwangan nu dama i Pedro a sumallung, kasena nepatallung. ¹⁷ E sinapitino bafay ki Pedro si, "Bakkangka kaggappayino adalannenaya tolay?"

"Bakkan," kunni Pedro.

¹⁸ Gafu se la'bat sinoy, nafuyino aripannira andino gwardiyera, e naggarenuwera. E inang kappayi Pedro a nakigarenu sikwara.

Ino Nimbistigarano Afafuna Padi Ki Jesus

(Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Luc. 22:66-71)

¹⁹ Wasinoy, ino dadana afafuna padiya i Anas, inimbistigarna i Jesus mapeafu sino adalannera annino tulduna. ²⁰ E sinabbi Jesus si, "Ammina netulduk, sinapikku so a'langino tolayira. Kanayunaka manuldu sino pakkakarampattan amminino Judyu a sinagogara annino Templo. Awaningke a sinapikku si likilikud. ²¹ Mayan

* 18:14 18:14 Jn. 11:49-50

ikkanakino pabbebutannu a bakkannino tolayira a naningngag sikwak? Ira naddino pabbebutannu se inammureno sinapikku.”

²² Wasin sinapiti Jesus inoy, sinipangngino tata a gwardiya, e sinapi'na si, “Ansanna lang kunnayanino annabbangngu sino afafuna padi?”

²³ E sinapikkappayi Jesus sikwana si, “Nu wara narakkat sino sinapikku, sapitannu. Udde nu gakkuruwino sinapikku, mayan sinipangngak?”

²⁴ Waso kunnenoy, nepeiyangi Anasi Jesus a aggabalud ki Caifas a afafuna padi.

Ino Niimaddangkappayi Pedro Ki Jesus

(Mat. 26:71-75; Mar. 14:69-72; Luc. 22:58-62)

²⁵ I Pedro, agyangkepaya sinaya maggarenu, e nabbebutino korwanira sikwana si, “Bakkangka kaggappayino tata adalannenaya tolay?”

“Bakkan,” kungkappayi Pedro a neimad.

²⁶ Ino tata a aripannino afafuna padi, a wayi kappayino giningarani Pedro, sinapi'na si, “Bakkangka kaddino tata a initaka mamumbulun sikwana sino fudduk?”

²⁷ Udde neimaggappayi Pedro, e nassirallotinnino lalung.

Ino Ina'langani Jesus Ki Gubernur Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-25; Mar. 15:1-15; Luc. 23:1-25)

²⁸ Waso gigi'battin, neanawino pangafuwanirana Judyuwi Jesus sino balayi Caifas, e neyanda sino balayi Gubernur Pilato. Udde ammera sinallung sino balena gubernador, gafu sino gagangera a nu sumallungira sino balena bakkanna Judyu, ammera dama a makikkan sino fiyestana La'wutan se mebilangira a nadakkut.

²⁹ Gafu sinoy, nallowani Gubernur Pilato a nakitatabbag sikwara, e sinapi'na si, “Sanneno ipaliwa'daw sitana tolay?”

³⁰ E sinabbino pangafuwanira si, “Nu bakkan nadda minalliwat, ammemi nad neyang sikwam.”

³¹ E sinapiti Pilato sikwara si, “Ikkayu pelangino makammu, ukumandawingkepaya metuntul sino lintiddaw.”

E sinabbadda si, “Udde ikkamiya Judyu, awana kalintiyammiya mamapatay si tolay.” ³² Kunnenoyino nakwa takesi meyakkuruwino sinapiti Jesus mappeafu sino ipatena.

³³ Waso kunnenoy, sinallung kappayi Pilato sino balena, e nepaayangnga i Jesus. E nebebu'na si, “Ikkeno Arina Judyu?”

³⁴ E sinabbi Jesus si, “Iyana ibebu'nu, naggabwakkad sino nakammu onnu wara korwana nassapit sikwam?”

³⁵ E sinapiti Pilato si, “Ma, aringngu si Judyuwak? Ino kalubbunannu andino pangafuwanirana padiyu, ireno nangidarum sikwam sikwak. Sanna ma'lurino liwa'nu?”

³⁶ E sinabbi Jesus si, “Ino kinaturek, tanganan sino turayira sito lubag. Se nannud ariyak sito lubag, nakiyuba'naddino tolekira takesi ammera'ngad dino'manino Judyuwera. Udde ino kakuruwanna, bakkan sito lubaggino naggabwatanino kinaturek.”

³⁷ “Nu kunnenoy, arika mantu?” kunni Pilato.

E sinapiti Jesus si, “Ikkeno nassapit si ariyak. Ino gafuna a inangngak sito lubagga neyanak, takesi ipakaammukino kakuruwan. Massiki inyeno manggam sino kakuruwan, dingngaggandeno sapitangku.”

³⁸ “Adasi wara kakuruwan?” kunni Pilato.

Wasinoy, nallowangkappayi Pilato, e sinapi'na sino Judyuwera si, “Awaningke a naammuwangku si liwa'na. ³⁹ Udde aneno gagangeyuwa kadda fiyestana La'wutan, wara ilawangku si tata balud. Anggandomantu ta pallawanangkuweno ariyuwa Judyu?”

40 “Bakkan yan! I Barrabasio anggammiya ilawannu,” kunda a nekulawu. I Barrabas, gumattakawa nangontara sino gubiyernu.

19

Ino Nassapitanda Si Matena I Jesus

(*Mat. 27:26-31; Mar. 15:16-20*)

1 Waso kunnenoy, nepasiwa'watti Pilatowi Jesus sino sindalunera. 2 E binalikokawandeno nasasit, e nesinga'da ki Jesus a kunnangke koronana, kasera kappay nepabbarawasi si nalibaga a kunnangke barawasina ari. 3 E nappatapataliyera a inara'ni sikwana a nassapit si, “Madayoka nadda Arina Judyu,” e sinipasipanda.

4 Wasinoy, nallawangkappayi Pilato, e sinapi'na sino Judyuwera si, “Itandaw, ipaa'langkuna sikwayu takesi maammuwandaw si awana ammu si liwa'na.” 5 E nallawani Jesus a nasingatan si asit anna nabbarawasi si nalibaga. E sinapiti Pilato sikwara si, “Itandaw yawa tolay.”

6 Wasin initenyo pangafuwanirana padi andino gwardiyera i Jesus, nekulawura si, “Papatayannun! Ilansam si krus!”

Udde sinapiti Pilato sikwara si, “Ikkayungkepemantuwenyo milansa sikwana si krus, se nu ikkanak, awana ammu si liwa'na.”

7 E sinapitino Judyuwera si, “Udde aneno lintimmi, e gafu sinaya lintig, matenad, se sinapi'na si antuweno Abbingi Dios.”

8 Wasin diningngaggi Pilatowenaya sinapi'da, nangkakatalaw. 9 E sinallung kappay sino balena e nebebu'na ki Jesus si, “Sintoma'lurino naggabwatannu?” Udde amme sinabbi Jesus. 10 “Mayan ammeke sumabbag?” kunni Pilato. “Ammengkad ammu si aneno kalintiyangkuwa mangipalawan sikwam onnu mangipalansa sikwam si krus?”

11 E sinabbi Jesus si, “Awana kalintiyannu sikwak nu amme nad neya'da i Dios. Antu gafuna, ino nangiyalawat sikwak sikwam, nadammattino liwa'na amma sikwam.”

12 Wasin diningngaggi Pilato inoy, anggammangkein si ipalawanna i Jesus. Udde ino Judyuwera, nekulawuramman a nassapit si, “Nu pallawanannu yan, gakkuruwingke si ammem ta'dagganino Emperador, nu bakkan lurino kalingana. Se massiki inyeno massapit si ariyeno bagginangkepay, mekontara sino Emperador.”*

13 Wasin diningngaggi Pilatowenaya nekulawura, nepalawanna i Jesus sino balena, kasena inang nattuttud sino attutturanna ukum. Inaya attutturanna ukum, agyan sino natuping si batuwa minggan si Gabata sino dami'na Judyu. 14 Sin nattutturanna sinay, arani'yen si tangnganaw sino awa pidadanannu Judyuwera para sino fiyesta. Sinapiti Pilato sino Judyuwera si, “Antuyawino ariyu.”

15 Udde neangkakulawura si, “Papatayannun! Papatayannun! Ilansam si krus!”

E nebebuti Pilato sikwara si, “Anggandaw ta pelansakino ariyu si krus?”

E sinabbino pangafuwanirana padi si, “Awana korwan si arimi nu bakkampelangino Emperador.”

16 Antuweno neyalawatimpelangi Pilatowi Jesus sikwara ta melansara si krus.

Ino Nelansani Jesus Sino Krus

(*Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Luc. 23:26-43*)

17 Wasinoy, inappennino sindaluwera i Jesus, e nepabuttundeno krusna, e neyanda sino kulura ngananda si Agyananna Takata'nga Ulu, a Golgoteno nganna sino dami'na Judyu. 18 Antuwenayino nilansanda ki Jesus sino krus. E agyangkappayino adwera a lalaki a nelansara sino krusdera, e nepattangara i Jesus sikwara.

* **19:12** 19:12 I Emperador Tiberio sey Romeno nanotuk ki Pilato si gubernador sey Judea, e agyanino turena a mari ki Pilato nu wara pakkuranganna.

¹⁹ Aneno neturakki Pilato a nepeekwana sino krusi Jesus a kunna si, "I Jesus a taga-Nazaret, ino Arina Judyu." ²⁰ Odduwa Judyuweno nakabasa sinoy se ara'niyeno nilansanda ki Jesus sey Jerusalem, e neturak sino dami'na Judyu, Roma, anna Griego. ²¹ Antu gafuna a inangngino pangafuwanirana Judyu ki Pilato e sinapi'da si, "Pataliyannuweno netura'nguwa 'Arina Judyu,' takesi itura'ngu si, 'Sinapi'na si antuweno Arina Judyu.' "

²² Udde netabbi Pilato si, "Ino neturakkun, ammenan maangkakwa."

²³ Wasin nelansennino sindaluwera i Jesus, inappareno barawasina e ginardwara a appat. E inappara kappayino ata'nanga barawasina a awana natubburanna. ²⁴ E nattatarabbanda si, "Nalawad nu ammetam pissayan, ta pabbabinnunutam ta itantam nu inyeno makangkwa." E antuweno inangwara. Kunnenoyino nakwa ta meyakkuruwino nepeturakki Dios a kunna si, "Ginaradwareno barawasik, e nabbinnunutandeno barawasika ata'nang."†

²⁵ Agyanino aggata'dag sino idangngeno krusi Jesus, a ino inana, ino kolakino inana, i Maria a atawa i Cleofas, anni Maria Magdalena. ²⁶ Inita i Jesusino adalana iiddukanna a aggata'dag sino idangngeno inana, e sinapi'na ki inana si, "Ina, ibilangngu yan si abbingngu." ²⁷ Kasena nekun sino adalanna si, "Ibilangngu yan si inam." E makkiyad sinoy, inayanino adalana Maria a makiigyan sino balena.

Ino Natayani Jesus

(Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49)

²⁸ Wasinoy, ammuwenni Jesus si inangwanan amminino nepakwa i Dios sikwana, e sinapi'na si, "Mauwawak," takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios. ²⁹ Aneno malukung sinaya napannu si kilam. Nesosawino sindaluwera si manusup sinaya tayug, kasesa nebbad si kallakayuwa hisopo, e netayadda ta sussupanni Jesus. ³⁰ Wasin sinussupi Jesus inoya tayug, sinapi'na si, "Neyakkuruwin." E nalluntay se natayin.

Ino Nanudukanda Ki Jesus

³¹ Ino pangafuwanirana Judyu, inangngira ki Pilato ta arangnganda si pabanduna sino sindaluwereno takkiyeno nelansarera takesi malanira a matay e maariyennino baggira sino krusda. Antuweno inangwara se ino metufara awino awna aggimwangan, e napatyingke se meyindan sino fiyesta, e ammera anggam si agyangkepayino baggira sino krus. ³² Antu gafuna, inangngino sindaluwera, e binandureno takkiyeno adwera a nelansa sino krus so aruruwi Jesus. ³³ Udde wasin nada'ngara i Jesus, ammera binanduweno takkina, se initara si natayin. ³⁴ Udde ino inangweno tata a sindalu, nedukkaldeno sayyangnga sino kanawiti Jesus, e nallawaninnino ada anna danum. ³⁵ Ino nakaita sitawa nakwa, ta'dagganneno kakuruwanna takesi manguruggayu pay. Gakkuruwino sapitanna se ammuneno nakwa. ³⁶ Nakwa ammin inoy takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios a kunna si, "Awana mabandu si massiki tata sino tulangnga."‡ ³⁷ E ana kappayino nepetura'nga a kunna si, "Aggitandaneno dinukkald."§

Ino Netanammani Jesus

(Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56)

³⁸ Wasin nabalnin inoy, agyani Jose a taga-Arimatea a inang ki Pilato ta arangnganneno baggiyi Jesus. I Jose, nangurug ki Jesus, udde ammena nepakaammuweno nanguruwanna se mattalaw sino pangafuwanirana Judyu. Nepurayi Pilato, antuweno inangnga inappeno baggiyi Jesus. ³⁹ Nebulun sikwana i Nicodemo, a antuweno tolaya inang nakitatabbag ki Jesus si tata gafi. Wasin inangngira, neyangkalini Nicodemo

† **19:24** 19:24 Salmo 22:18 ‡ **19:36** 19:36 Exodo 12:46; Numero 9:12; Salmo 34:20 § **19:37** 19:37 Zacarias 12:10

si tallufuluwa kilowa bambanguwa mirra anna aloe. ⁴⁰ Inappareno baggiyi Jesus, e bina'battanda si sinnuna naekwanan si bambangug, se antuweno gagangena Judyu nu mitanammira si natay. ⁴¹ Aneno nafudduka mula a ara'ni sino nilansanda ki Jesus. E ana kappayino bawuwa tanamma agweb sinaya awangkepay netanam. ⁴² Gafu se ara'niyennino awna aggimwangan, anna ara'niyenaya tanam, antuweno netanandani Jesus sinay.

20

Ino Nangngangoliyani Jesus

(Mat. 28:1-8; Mar. 16:1-8; Luc. 24:1-12)

¹ Wasi gigi'ba'na Lingguwa lammuk kepay, inanda Maria Magdalena sino tanammi Jesus, e initana si naariyennino batuwa gagalu'nenno tanam. ² E nalayawa inang sikwara Simon Pedro annino tata a adalana iiddukani Jesus, e sinapi'na sikwara si, "Inappareno baggiyeno Afutam sino tanamma, e ammemi inammuweno niyangnganda sikwana."

³ Antu gafuna, inanda Pedro annino tata a adalan sino tanam. ⁴ Nalayawira a adwa, udde natuyagga malayawino buluni Pedro amma sikwana, e inuntananna a ginamwang sino tanam. ⁵ E inokabba nisirib sino tanam, e initaneno sinnuna nepama'ba'da ki Jesus, udde ammena sinallung. ⁶ Wasinoy, ginamwangi Simon Pedro, e nangawwata sinallung sino tanam, e initaneno sinnuna nepama'ba'da ki Jesus a newagga sinay. ⁷ E initana kappayino sinnuna nepamabbadda sino uluwi Jesus a nalukuta nepassig sino nepama'ba'da sino baggina. ⁸ Kasena pay sinallungino buluni Pedro, e initana kappay ammin, antuweno nanguruwana si nangngangoliyi Jesus. ⁹ Udde ammera kepay naawatanino nepeturakki Dios a sapitanna si maawag si mangngangoliyi Jesus.

Ino Nappaddani Jesus Ki Maria Magdalena

(Mat. 28:9-10; Mar. 16:9-11)

¹⁰ Wasinoy, inanawinnino adwera adalan. ¹¹ Udde i Maria Magdalena, natak sino tanamma makatangatangit. Wasin aggetatangatangit, inokabba nisirib sino tanam, ¹² e aneno adwera a anghela initana a nabbarawasiyera si nafuraw. Aggatutturira sino newagganino baggiyi Jesus. Ino tata, nagan sino nalunananna, e ino tata, nagan sino kuyatanna. ¹³ E sinapi'da sikwana si, "Sanneno itangi'nu?"

E sinabbi Maria si, "Inappareno baggiyeno Afumi, e ammek inammuweno niyangnganda sikwana."

¹⁴ Assapi'na lang sinoy, nabbaliwit, e initana i Jesus a aggata'dag sinay, udde ammena naimunuwan. ¹⁵ E sinapiti Jesus si, "Sanneno itangi'nu? Inyeno tufukannu?"

Ino dinandammi Maria, aringnga si antuweno gumaimut sino mulera sinay, antu gafuneno nassapitanna si, "Afu, nu ikkeno niyanaw sikwana, sapitannu nu sintawino niyangngannu sikwana ta angku appan."

¹⁶ "Maria," kunni Jesus.

E ina'langi Maria sikwana a sinapi'na si, "Rabboni." (Ino anggamma sapitan sino dami'na Judyu, Mesturu.)

¹⁷ Sinapiti Jesus si, "Ammerak iggamman, se ammek kepay nuli ki Ama. Umangngu lud ituldu sino kakkolakkuwera si muliyak ki Ama a Amayu kappay anna ki Diosku a Diosdokappay."

¹⁸ Waso kunnenoy, inangngi Maria a netuldu sino adalanira si initana i Afu Jesus, e nepakaammuneno sinapi'na sikwana.

Ino Nappaddani Jesus Sino Adalannera
(*Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Luc. 24:36-49*)

¹⁹ Wasi gafinenoya Linggu, nakkakarampattino adalanira i Jesus, e nealladdoreno balay se mattalawira sino pangafuwanirana Judyu. E kaka'meng kelanga initara i Jesus a nakita'dag sikwara, kasena nekun si, "Nasiyana'ngaddino nakandaw."
²⁰ Wasin sinapi'nenoy, nepaitaneno kama'na andino kanawi'na sikwara. Maanggammingke ino adalannera se initareno Afura. ²¹ E sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Nasiyana'ngaddino nakandaw. Dundunantakayu a kunna payino nanundunani Ama sikwak." ²² Kasenera inallafan e sinapi'na si, "Maa'dangkayu si Espirituwi Dios, ²³ takesi nu inyeno ituldum si napakomanino liwa'na, pinakomaninni Dios. Udde nu inyeno ituldum si ammena napakomanino liwa'na, amme kappay pinakomani Dios."

Ino Nappaddani Jesus Ki Tomas

²⁴ Wasin nappadda i Jesus sino adalannera, awan sikwara i Tomas a ngananda si Siping a tata sino karadwera a adalanna. ²⁵ Antuweno sinapitino korwanira a adalan sikwana si initara i Afu Jesus. E sinapiti Tomas sikwara si, "Nu ammek itan anna gi'nanino gafanna lansa sino kama'na, anna nu ammek appanganino kanawi'na, ammekungke mangurug sitan."

²⁶ Waso metufara Linggu, nakkakarampakkappayino adalanira i Jesus, e agyani Tomas. Nealladdoreno kayatan, udde kaka'meng kelang sinallungi Jesus a nakita'dag sikwara. E sinapi'na si, "Nasiyana'ngaddino nakandaw." ²⁷ Kasena nekun ki Tomas si, "Itannu yo kamakku anna gi'nannuweno pila'na, appangannu kappay yo kanawikku. Ammeka maddaladudwa ta manguruggan."

²⁸ E sinapiti Tomas si, "Ikkeno Afuk annino Diosku."

²⁹ E sinapiti Jesus sikwana si, "Nanguruggan se initarak. Maanggammino manguruwira, massiki ammerak itan."

Ino Gafuna A Neturak Yawa Leburu

³⁰ Oddu kappayino kakka'bawa senyala nepaita i Jesus sino adalannera a ammena neturak sitawa leburu. ³¹ Udde iyawira a neturak sitaw, neturakkira takesi kuruwandawa i Jesusino Kristo a Abbingi Dios. E nu manguruggayu sikwana, mabiyaggayu si makkikiyad gafu sino nittatandaw sikwana.

21

Ino Nappaddangkappayi Jesus Sino Pituwera A Adalanna

¹ Wasin nalla'wutino pipidya a aw, nappadda kappayi Jesus sino adalannera sino dappi'nenoy bebaya Tiberias. Kunayawino nepappaddana. ² Nakkakarampa'da Simon Pedro, i Tomas a ngananda si Siping, i Natanael a taga-Cana a lubbunna Galilea, ino adwera a abbingi Zebedeo, annino adwera kappaya adalana Jesus. ³ E sinapiti Simon Pedro sino bulunna si, "Umangngak manigay."

E sinapi'da si, "Mangkami pay sikwam." E natakayira si abanga inang nanigay, udde awaningke inappara si pafafi.

⁴ Wasin galalattakinno sinag, agyani Jesus a aggata'dag sino dappi'na bebay, udde ammera maimunuwan. ⁵ E sinapi'na sikwara si, "Wara inappayu?"

"Awaningke," kunda.

⁶ E sinapi'na sikwara si, "Tanandaw yan sigeyu sitan padiwananneno abang, ta wara maappayu." E sinandeno sigera, e ammeran mea'dangino sigay gafu so kaodduweno kinannara.

⁷ Waso kunnenoy, ino adalana iiddukani Jesus, sinapi'na ki Pedro si, "Antuwenayino Afutam." Wasin diningngaggi Simon Pedro inay, nabbarawasiyen se nallu'bung, e nakkangkama nallattu sino danuma umang ki Jesus. ⁸ Ino korwanira

a adalan, natakira sino abanga mamu'but sino sigaya napannu sino kinannara. Ammena aroyuweno dappit se tatut si metro pelang.

⁹ Wasin gina'dangira sino dappit, initareno lamisa netunu sino afuya narrarang, e ana kappayino tinapay. ¹⁰ E sinapiti Jesus sikwara si, "Miyangkayu sitaw sino bawuwa kinannayu." ¹¹ E nulyi Simon Pedro sino abang, e neya'dangnganino sigaya napannu si darokkalla lamis. Kadwatut si limafulu e talluweno kaodduna, udde massiki kunnenoyino kaodduna, ammena napissayino sigay. ¹² E sinapiti Jesus sikwara si, "Akkayun taw ta mindadanetamun." Awaningke naturid sikwara a mappakibebut sikwana nu inya, se ammura si i Afu Jesus. ¹³ Wasinoy, inappa i Jesusino tinapay andino lamisira, e neyannena sikwara. ¹⁴ Antuweno pi'luna a nappaddani Jesus sino adalannera kiyad sin nangngangoliyanna.

Ino Sinapiti Jesus Ki Pedro

¹⁵ Wasin nasinduwera nindadan, sinapiti Jesus ki Simon Pedro si, "Ikka Simon a abbingi Juan, dokallino agganggamu sikwak amma sino agganggandera?"

E sinapiti Pedro si, "On, Afu, ammum si anggantaka."

E sinapiti Jesus si, "Nu kunnenoy, imutannuweno tolekira a kunnangke karnero."

¹⁶ E nepidwa i Jesus a sinapit si, "Ikka Simon a abbingi Juan, anggammak kad?"

E sinapikkappayi Pedro si, "On, Afu, ammum si anggantaka."

E sinapiti Jesus si, "Nu kunnenoy, imutannuweno tolekira a kunnangke karnero."

¹⁷ Nepi'luwi Jesus a nebebut si, "Ikka Simon a abbingi Juan, gakkurug kadda anggammak?"

Malowino nakammi Pedro se namipi'luwenna nebebuti Jesus sikwana nu anggammanna, e sinapi'na si, "Afu, ammum ammin, e ammum si anggantaka."

E sinapikkappayi Jesus sikwana si, "Imutannu mantuweno tolekira a kunnangke karnero." ¹⁸ Sinubburani Jesusino sinapi'na sikwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, sin kabbingngu, ikkangkepayino nabbarawasi e inangka sino aanggammu, udde nanu malakekan, iso'yannuweno kama'nu e baluranda takesi iyandakana sino ammem anggammanga." ¹⁹ Sinapiti Jesus inoy se nipakaammuneno makwana ki Pedro so katayanna takesi antuneno kedayawani Dios. Wasinoy, sinapiti Jesus sikwana si, "Dumandangka sikwak."

Ino Sinapiti Jesus Mapeafu Sino Adalana Iiddukanna

²⁰ Wasinoy, nabbaliwiti Pedro, e initaneno adalana iiddukani Jesus a dumandan sikwara. Antuwenayino adalana nassandig ki Jesus sin namuwafanda a nappakibebut sikwana nu inyeno milaku sikwana. ²¹ Wasin inita i Pedro inaya adalan, sinapi'na ki Jesus si, "Afu, sannaneno makwa sikwana?"

²² E sinapiti Jesus sikwana si, "Nu angganku si mabiyag kiyad sino puliyangku, awana biyangngu sitan. Dumandangka pelang sikwak." ²³ Gafu se sinapiti Jesus inoy, nadingngag amminino nanguruwira si ammena matay inaya adalan. Udde bakkanna kunnenoyino sinapiti Jesus, sinapi'na pelang si, "Nu angganku si mabiyag kiyad sino puliyangku, awana biyangngu sitan."

Ino Ambu'nenno Turak

²⁴ Ikkanakino adalani Jesus a nassapitanna sinoy. Ta'dagganku si gakkuruwino neturak sitaw, se ikkanak kappayino nanurak sitaw, e ammumi si gakkurug amminino ana sitaw.

²⁵ Odduweno korwanira a inangwa i Jesus a ammek neturak. Se nu meturakkira nad ammin, ammena nad dama a meekwa sito lubaggino leburuwa keturakkanda.

Ino Inangweno Apostolira Ino Mapeafu Sitawa Leburu

Ino Inangweno Apostolira, antuweno mituluy sino neturak sino Nalawara Damaga Neturakki Lucas. Tata a doktori Lucas a nebulun ki Pablo sino korwana biyahena. Ino neturak sitawino kakka'bawa inangweno apostolira annino netuldura nangiyafu sino lubbuna Jerusalem, kasena sey probinsiya a Judea anna Samaria, kiyad sino palulubbun sito lubag. Kunnino korwanira si ino nad anganna yawa leburu, Ino Inangweno Espirituwi Dios, se antuweno nifuyut sino apostolira anna nanga'da sikwara si pannakadama a mibanyag anna mangwa si kakka'baw.

Naladda a maawatantamino tarabafuweno apostolira nu maammuwantamino anggama sapitannino Mesias onnu Kristo anna ino katotolayino tolayira sino tiyempora. Sitoya, ibilangino korwanira a tolay si ino anggama sapitannino Mesias ino kalu'bita neyanak sey Betlehem, udde ino gakkuruwa anggama sapitannino dinotukani Dios a matturay. Antu gafuna, ino sapitanna sitawa leburuwa aggataronanino Judyuwereno gumamwanganino Kristo onnu Mesias, anggama sapitan si taronandeno panundunani Dios si ariya matturay sikwara, udde ammera ammuweno angan inaya ari.

Sino tiyempowa neyanakani Jesus, naganino natuyagga lubbuna Roma a nangaffutin sino palulubbun, mampesino lubbuna Judyuwerera sey Israel. Antu gafuna, sin nangiyafuwani Jesus a manuldu anna mangwa si kakka'baw, dinandammino korwanira a tolay si antuneno mangifuyut sikwara a mangaffut sino sindaluwera a Roma. Ammera naawatan si ino gakkaddi Jesus a inang sito lubag, ammena inang ta isalakanneno kalubbunannera a Judyu sino kalingarera a taga-Roma, nu ammena lud ta isalakanneno ammuna tolay sino liwa'dera. Antu gafuna, ino kaodduwanna Judyu, wasin naammuwanda si ka'gani Jesus a makiyubat sino Romera, ammera kinurug si antuweno Kristo onnu Mesias a nekariyi Dios, nu ammera lud netuluya taronanino gamwanganino Kristo, se aridda si amme kepapay dinunduni Dios.

Kunnantu, ino tarabafuweno apostolira sin nuliyeppi Jesus sey langit, inanda nepakaammu sino bafulundera a Judyu si nepangngangoliyi Diosi Jesus, e pangamuwanda si antuweno dinotukani Dios si Mesias onnu Kristo. Amminino Judyuwerera, kinurudda si sapiti Diosino neturak sino Dadana Tulag. Antu gafuna, ino inangweno apostolira a nawis sikwara ta manguruwira ki Jesus, nepadandanda sikwareno nelabbun sino Dadana Tulag mappeafu sino Mesias, kasera neta'dag si i Jesusino neyakkuruwanna.

Oodduwera a Judyu a naawisa nangurug ki Jesus. Ooddu kappayino bakkannira a Judyu a mingngangkappay si Gentil a nangurug. Udde ino korwanira a Judyu a nangurug, ayoyungandeno bakkannira a Judyu anna sinapi'da si ammera dama a mesalakan nu ammera tuntulannino aggangweno Judyuwerera. Antu gafuna, nepakaammuwi Dios sino apostolira si ammena napatiyino Judyuwerera amma sino bakkannira a Judyu, nu ammena lud mesalakanino ammuna tolay anna maa'danira sino Espirituwi Dios gafu sino angngurudda ki Afu Jesus, bakkanna gafu sino panuntulanda sino aggangwa onnu lintiyino tolayira (10:1-11:18; 15:1-34).

Aneno neturak sitawa mappeafu sino Emperador sey Roma annino Romera, antuweno adalantammad. Romeno kapitalna Italia, antuweno agyananino afafura a mingngan si Emperador. Gafu se inaffutino sindaluna Italiyeno palulubbun, iturayanira amminino Emperador, e antuweno naddotuk sino ari anna gubernadora natturay sikwara. Ino naganira sey Italia, ngananda si Roma. Kunna kappayino

nagyanira si korwana lubbuna nassedula sey Roma. Amminira a Roma, aneno kalin-tiyanda. Gangngariyan, kontara sino lintiya makastiguweno Roma nu ammena kepay maimbistigar. Nu bakkanna Roma, damara a siwa'wattan abbu ta pappunnunda nu wara liwa'na. Ino kappay Roma, nu ammena mabistigar si fustu, damana a sapitan si umangngaddino kasona sino Emperador. Udde nu bakkanna Roma, ammena dama. Antu naddino dandammantam nu basantamino mappeafu ki Pablo, se massiki nu Judyu, nassedula kappay sey Roma.

Ooddu kepayino mabasa sitaw, se oodduweno kakka'bawa inangweno apostolira. Ana kappayino kattalatalawira a dyata ilawunda. Nu basantam yaw anna maam-muwantamino inangwa i Afu Jesus a nimut sino apostolira si'in, mattuyangngaddino angnguruddam, se nakkunnenno pannakadamana si'in anda sito ingkein.

Ino Bagga'na Yaw

Ino nidadanano apostolira a mita'dag ki Jesus 1:1-26

Ino nita'dagganda ki Jesus sey Jerusalem 2:1-8:3

Ino nita'dagganda ki Jesus sey Judea anna Samaria 8:4-12:25

Ino nita'dagganda ki Jesus si palulubbun 13:1-28:31

a. Ino palunguwa nabiyaheyanda Pablo a umang mibanyag 13:1-14:28

b. Ino naddadarambalanino pangafuwanirana manguruwira 15:1-35

c. Ino mekadwa a nabiyaheyanda Pablo 15:36-18:22

d. Ino mekatalluwa nabiyaheyanda Pablo 18:23-21:6

e. Ino nabalurani Pablo sey Jerusalem, Cesarea, anna sey Roma 21:7-28:31

Ino Gafuneno Turak

¹ Sino pittana turakku sikwam Teofilo, sinapikku ammina inangwa i Jesus annino netulduna makkiyad sin nangiyafuwanna a nanuldu ² kiyad sin netulluwanna sey langit. Wasin ammena kepay netullu sey langit, aneno netulduna sino piniliner a apostolna, e ino netulduna, naggabwat sino Espirituwi Dios. ³ Wasin nabalinnino natayanna annino nangngangoliyanna, kanayuna mappadda sikwara si appatafuluwa aw, e odduweno inangwana a panguruwanda sino nangngangoliyanna. Sinoy kappaya tiyempo, nanuldu sikwara mappeafu sino patturayani Dios.

⁴ Wasin tata si aw, nakkakarampattira, e sinapiti Jesus sikwara si, "Ammekayu umanaw sito Jerusalem, ta taronandawino Espirituwi Dios a nekariyi Ama a iya'dana sikwayu. Antuweno netulduk sikwayu si'in, si, ⁵ 'I Juan, binawtisarranneno tolayira si danum, udde ammena mabayag e mabawtisarrangkayuna sino Espirituwi Dios.' "

Ino Netulluwani Jesus Sey Langit

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:19-20; Luc. 24:50-53)

⁶ Wasin nakkakarampa'da Jesus annino apostolnera, nepakibebu'da sikwana si, "Afu, sito ingkeininnino pariyannu sino Romera a matturay sikwatam takesi ikkanetamma a Judyuweno mattarekappay sito agyanantam?"

⁷ E sinabbi Jesus si, "I Ama pelangino makammu nu sanneno makwana so maddagguna aw anna nu naansa a makwa, e ammena dama a ipakaammuna sikwayu. ⁸ Udde nanu gumamwangino Espirituwi Dios a magyanna sikwayu, ananeno pannakadama i Dios sikwayu, e ikkayuweno mangita'dag sikwak. E itattulduyuneno ammuyu mappeafu sikwak sino tolayira sito Jerusalem, anna sino ammina korwana lulubbunna Judea anna Samaria, kiyad si ammina lulubbun sito lubag."

⁹ Wasin sinapiti Jesus inay, netullu sey langit, e sinangora makkiyad si nalefangngan si dulam. ¹⁰ Wasin aggangawanda kepayino netulluwanna sey langit, kaka'meng kelang nappaddeno adwera a anghela nafurawino barawasira a natta'dag sino arurudda. ¹¹ "Ikkayuwa taga-Galilea," kunda, "mayan aggangangkayu sey langit?"

I Jesus a initayuwa netullu sey langit, muli kappena so maddagguna aw, e ino netulluwanna a nebulun si dulam, kunna kappeneno aggulina.”

Ino Namiliyanino Apostolira Sino Mepatali Ki Judas

¹² Wasinoy, inanawino apostolira sino kulura Olivo, e nuliya sey Jerusalem, takilometroweno kaaroyuna. ¹³ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, inangngira sino balaya pagyananda, e inunekira sino kwartu sino kalekay. Irara Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago a abbingi Alfeo, Simon a mingngan si Patriota se ikaloneno lubbunna, anni Judas a abbingnga korwana Santiago. ¹⁴ Amminirenay, dayandanira a mittata a makkararag, massiki ino bafabbayira a bulunda, pati i Maria a ina i Jesus, annino kakkola'ngera.

¹⁵ Aneno tata si awa nakkakarampattino manguruwira, e ino kaoddura, umang si kadwatut si adwafulu. Natta'daggi Pedro e sinapi'na si, ¹⁶ “Kakkolakku, ammena dama si ammena meyakuruwino nepeturakino Espirituwi Dios ki David si'in mappeafu ki Judas a nifuyut sikwara a nano'ma ki Jesus. ¹⁷ Nebilangi Judas sikwamiya karadwa a apostol, se pinili kappayi Jesus a manuffun sino tarabafumi.”

¹⁸ (Antuyawino nakwa ki Judas. Ino piraka tandanna sino narakkatta inangwana, neatangnga si lubag, e antuweno nappatayanna. Nada'nag e nabattakino kuyungnga e nallawanino sinena. ¹⁹ Wasin naammuwanino taga-Jerusalemireno nakwa sikwana, nginandenaya lubag si Aceldama, ino anggama sapitan, Lubagga Nebubbuwanna Ada.)*

²⁰ E sinubburani Pedroweno sapitanna a, “Antuweno neturakki David si'in sino leburuna Salmo,

‘Maanawan naddino balena e awanin nadda magyan sinay.’†

Ana kappayino neturakka kunna si,

‘Wara nad mepatali sikwana sino tarabafuna.’‡

²¹⁻²² “Kunna antu, pilintammaddino mepatali ki Judas a bulummiya mangita'dag sino pangngangoliyani Afu Jesus. Ino nad pilintam, tata sino nebumbulunira sikwami sin kawara i Afu Jesus sikwatam makkiyad sin namawtisarani Juan kiyad sin netulluwani Jesus sey langit,” kundi Pedro.

²³ Ino nakkakarampattira, nitulduwera si adwa a anganna lallaki ta pamiliyanda, da Matias anni Jose Barsabas a ngananda kappay si Justo. ²⁴ Kasera nekararag si, “Afu Dios, gafu se ammunino nakammuno ammuna tolai, ipakaammun sikwamiyeno pinilim sikwara a adwa ²⁵ a mepatali ki Judas sino kinaapostolna, se inanawani Judasino tarabafuna e inang sino keannunganna a pagyanan.” ²⁶ E nabbubunutira nu inyeno napili sikwara a adwa, e i Matiasino napili, e antuweno nedagga sino kadwafulu si tata a apostolira.

2

Ino Ginamwanganino Espirituwi Dios

¹ Wasin nadatangngino awna Pentecostes, nakkakarampat amminino nanguruwira ki Jesus si tata a balay. ² Kaka'meng kelanga aneno diningngadda a unguwa naggabwat sey langita kunnangke ungunnga natuyagga bayabbag, e malitangngira ammin sino balaya nagyananda. ³ E naitareno mallanga gatangnga afuya nawwarak e naddattu sino kadda tata sikwara ammin. ⁴ E naa'danira ammin sino Espirituwi Dios annino pannakadamana, e naddamitira si naddadaruma a damita ammera inammu, se ino Espirituweno nangwa.

* **1:19** 1:19 Ino sapitanna sino dami'na Griego, Lubangnga Ada. Ino tata kappaya anggama sapitan, Lubagga Napagan Si Ada. Itannu kappay sino Mat. 27:6-8. † **1:20** 1:20 Salmo 69:25 ‡ **1:20** 1:20 Salmo 109:8

⁵ Sinoya tiyempo, nagan sey Jerusalemno Judyuwera a nattalaginara manuntul sino lintiyi Dios a naggabwat si ammina lulubbun.* ⁶ Wasin dinginggaddeno ungug, odduwera a inang sino agyananino manguruwira. E nakka'bawira ammin, se sin dinginggaddeno sapitannino manguruwira, kadda tata dinginggangngeno dami'nenno naggabwatanna a lubbun. ⁷ Gafu se nakka'bawira, kunda si, "Ma, bakkanna taga-Galilea irayaw ammina maddamit? ⁸ Santam lang dingngaggannino damit sino naggabwatantamira? ⁹ Anera sikwatamino naggabwat sey Partia, Media, anna sey Elam. Anera kappayino naggabwat sey Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, anna sey Asia. ¹⁰ Ino korwan sikwatam, naggabwatira sey Frigia, Pamfilia, anna sey Egipto, andino korwan, naggabwatira si lulubbunna Libya a ara'ni sey Cirene. Ino korwangkappay, naggabwatira sey Roma a mappasyar sitaw. ¹¹ Judyuweno korwan, e ino korwan, bakkanna Judyu udde tuntulandeno gagangena Judyu. Ino korwan sikwatam, naggabwatira sey Creta anna sey Arabia. Udde massiki sintawino naggabwatantam, kadda tata dingngagganneno gagangaya dami'na a ituldureno kakka'bawira a inangwa i Dios. ¹² Sanneno anggama sapitan inoy?" kunda a nakkakibikibebut se nappelalotino kabo'ra anna madyatanira a manandam. ¹³ Udde ino korwan, pinayappakandera pelanga kunda si, "Nabokira yana tolay."

Ino Tulduwi Pedro Mapeafu Ki Jesus

¹⁴ Waso kunnenoy, natta'daggi Pedro andino karattaddaya bulunnera a apostol, e nekokwana a naddamit sino tolayira e sinapi'na si, "Ikkayuwa bulungkuwa Judyu anna ikkayu ammina magyan sito Jerusalem, dingngaggandak abbu ta ituldukino anggama sapitannino dinginggaddaw. ¹⁵ Ariddaw si nabukira yawa tolay, gampade bakkan, se awana mabok nu alas nuwebe si gigi'bat. ¹⁶ Udde inoya initayuwa nakwa sikwami, antuweno neyakkuruwanino nelabbuni Joel si'in, a kunna si,

¹⁷ 'Antuyawino kunni Dios. Naso mauddiyera a aw, dundunangkuneno Espirituk a munag si ammina tolay. Ino ana'dawira a lallaki anna bafabbay, manulduwerana sino petulduk sikwara. Ino bafuwanakira, ananeno ipaitak sikwara a kunnangke tenap. Massiki ino lallakayira, mappatenappa'nga sikwara. ¹⁸ Se ammina aripangkuwa masserbi sikwak, massiki bafay onnu lalaki, paunaggangkuweno Espirituk sikwara ta ituldureno ipakaammuk. ¹⁹ E ananeno kakka'bawa ipaitak sey langit anna sito lubag. Ino senyala ipaitak, ada, afuy, anna kattalatalawa atok.

²⁰ Mallammu'ngeno sinag e mallibaganeno dakka mallanga ada, kasena dumatangngino mappaka'bawa awa awana kakunnana a gamwanganino Afuyu sito lubag. ²¹ E amminira a nangurug sikwana, mesalakanirana ta ammera makastigu.† Antuweno nelabbuni Joel."

²² E sinubburani Pedroweno sinapi'na a kunna si, "Ikkayuwa bafulungkuwa gakagaka i Israel, dingngaggandaw yo sapitangku mapeafu ki Jesus a taga-Nazaret. Sina'daggani Dios si dinundunna i Jesus gafu sino odduwa kakka'bawa senyala a amme makwana tolaya nepakwana sikwana. Ammuyu yaw se nakwa sito agyanandaw. ²³ I Dios, neyakkurungngeno dinandamma si'ina iyalawa'na i Jesus sikwayu, e ikkayuweno namapatay sikwana se neyalawa'daw sino narakkattira a tolay takesi ilansara sino krus. ²⁴ Udde nepanggangoliyi Dios se ammena dama a mefuwad sino katayan. ²⁵ I Jesusino niyakkurug sino nelabbuni David si'ina kunna si,

'Afu, ammek mattalaw se ammek si kanayungka a mebumbulun sikwak.

²⁶ Kunnantu, maanggammak e dandayawantaka. E ammek mattalawa matay se aneno innanamangku. ²⁷ Se ammek si ammerak makalyawan sino

* 2:5 2:5 Ino anggama sapitan, ino lulubbuna sakopanna Roma, se sinapi'da si ireno tata ke a lubbun. † 2:21 2:21 Joel 2:28-32

agyananino natayira. Ammem purayan si mananawu yo baggik, se ikkanakino mattalaginara masserbi sikwam. ²⁸ Nepakaammum sikwakino aggangwa a tuntulangku takesi mabiyayak, e mallanggakakungke se mebulunak sikwam si makkikiyad. †

Antuweno neturakki David,” kunni Pedro.

²⁹ Sinapikkappayi Pedro si, “Ikkayuwa kakkolakku, anggangkuwa ipakaammu sikwayuweno mappeafu sinaya neturakkino gagginafutama i David. Bakkanna baggineno sinapi'na, se natayi David, netananda si'in, e ana kepayino tanamma ingkein. ³⁰ Udde gafu se gumalabbuni Diosi David, ammuneno nekariyi Dios sikwana. Ino nekariyi Dios, ananeno gaka i David a mepatali sikwana a matturay so maddagguna aw. ³¹ Inammu kappayi Davirino akwana i Dios so maddagguna awa pangngangolinnaneno Kristo a pinilina a matturay, se neturakki David si, ‘Ammena nepuray sino agyananino natayira, ammena mananawuweno baggina sino tanamma.’ ³² Ino sinapi'na, awana korwan nu bakkanni Jesus, se antuweno nepangngangoliyi Dios. Ikkamiyeno mana'dag si nangngangoli se initami ammin sin nangngangoliyanna. ³³ Netulluwi Jesus sey langit e nattuttud sino padiwanani Dios a Amana. § E inappaneno kalintiyanna a manundun sino Espirituna sikwami, a antuweno nekariyi Dios. Ino nakwa ingkeina initayu anna diningngaddaw, antuweno inangweno Espirituwi Dios a dinunduni Jesus sikwami. ³⁴ E massiki i David ino nanurak mappeafu sino mattuttud sino padiwanani Dios sey langit, bakkannino baggineno sinapi'na, nu bakkanni Jesus, sin nassapitanna si, ‘Kunni Afu Dios ki Afuk, mattuttugga sito padiwanangu, ³⁵ makkiyad si affutangku ammina kalingam.’*

³⁶ Sitoya, ammundonadda gakagaka i Israel si i Jesus a nelansayu sino krus, antuweno Kristo a nekariyi Dios si'ina gumamwang, e antuweno pinilina a matturay si ammin.”

³⁷ Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Pedro, dokallino bobolira e nepak-ibebe'da ki Pedro andino korwanira a apostol si, “Sanna mantuweno akwammi, kakkolak?” ³⁸ E sinabbi Pedro si, “Iboboliyuweno liwa'daw ta mappabawtisarkayuwa mangipakaammu si manguruggayu ki Jesu Kristo, † takesi pakomani Diosino liwa'daw, e iya'dananeno Espirituna sikwayu. ³⁹ Se antuweno nekariyi Afu Dios a iya'dana sikwatama Judyu andino gakagakatamira, massiki sino tolayira a ana sey aroyu, se iya'dananeno Espirituna sino amminira a tolaya pinilina a mangurug.”

⁴⁰ Oddu kappayino sinapiti Pedro a panulduna sikwara a kunna si, “Malli'wakayu nad sino amma'gangnga i Dios sino narakkattira a tolay sito ingkein.” ⁴¹ Odduweno nangurug sino sinapi'na e nappabawtisarira. Sinoya aw, inang si tallurifuweno nedagga sino manguruwira ki Jesus. ⁴² Netupa'da a madal anna manuntul sino tulduweno apostolira. Nakkakarampattira anna nakikkanira sino tinapaya panandanda sino natayani Jesus. Kunna kappaya mittatera a makkararag.

Ino Aggangweno Manguruwira Ki Jesus

⁴³ Odduweno kakka'bawa nepaangwa i Dios sino apostolira, e nakka'baw amminino tolayira. ⁴⁴ E netupak amminino manguruwira ki Jesus a makkakarampat, e ammina kukwara, akwara ammin. ⁴⁵ Nelakureno lubadda onnu kukwara e neannera sino bafulundera a meannung sino awannino kadda tata sikwara. ⁴⁶ Kadda awa nakkakarampattira sino Templo sey Jerusalem. Makkakikkanira sino bafalera, e nappelalotino langga'da sino nangwanda sinay. ⁴⁷ Naddandayawira ki Dios, e

‡ 2:28 2:28 Salmo 16:8-11 § 2:33 2:33 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Netulluwi Jesus sey langit sino pannakadama i Dios. * 2:35 2:35 Salmo 110:1 † 2:38 2:38 Ino sapitanna sino dami'na Griego, ...mappabawtisarkayu sino angani Jesu Kristo... Itannu kappay sino 10:48.

iyatallira amminino tolayira gafu sino nalawara aggangwara. Kadda aw aneno isalakani Dios a medagga sikwara.

3

Ino Nappabattunoyani Pedro Sino Pilaya Tolay

¹ Wasin tata si aw, inanda Pedro anni Juan sino Templo si alas tres si fuwab, se antuweno akkararanna Judyu. ² Agyanino lalakiya neyanaka pilay sino Templo. Kadda awa bolyandenaya pilaya iyang sino lamwangana mingngan si Kalalawaran takesi makilimut sino tolayira a sumallung sinay. ³ Wasin initanera Pedro anni Juan a sinallung, inarangnga si a'danda nad si limu'na. ⁴ Sinulangnganda Pedro anni Juanino pilay, e sinapiti Pedro si, "Itandakami." ⁵ E initanera gakkurug se innanamanna si wara iya'dara sikwana. ⁶ Udde sinapiti Pedro, "Awaningke a pirakku, udde ino ana sikwak, antuweno iduffungku sikwam. Gafu sino pannakadama i Jesu Kristo a taga-Nazaret, gumabwakka ta mallakagga." ⁷ Kasena iniggammanino diwanana kamattino pilay e dinuffunanna a natta'dag. Kaka'meng kelanga nattuyaggino takkina, ⁸ nappa'lata natta'dag e malallakarin. Kasena nebulun sikwara a sinallung sino Templo, e malallakara malallattuwa maddandayaw ki Dios. ⁹ Amminino tolayira sinay, initar a malallakad anna maddayaw ki Dios. ¹⁰ Wasin naimunuwanda a antuwenin pilaya aggatuttud sino lamwangana Kalalawaran a makilimut, nakka'bawira ammin sino nakwa sikwana.

Ino Nanulduwani Pedro Sino Templo

¹¹ Wasin gumafafutino pilay sikwara Pedro anni Juan, nitturira sino naatappana palayanneno Templo a ngananda si Palayari Solomon. E odduweno tolayira a nalayawa inang sikwara, se nakka'bawira. ¹² Wasin inita i Pedroweno tolayira, nekunna sikwara si, "Ikkayuwa bafulungkuwa gakagaka i Israel, sangkayu lang makka'baw anna aggatulang sikwami? Nganandonakuy si nepabbattunoyimi yawa lalaki gafu sino pannakadamami anna kinalawammi. ¹³ Gampade bakkanna ikkami, nu ammena luri Dios a dayawannino gagginafutamira a da Abraham, Isaac, anni Jacob ino nappabattunoy sikwana, takesi medayawi Jesus a Aripinna. Udde ikkayu, neyalawa'dawi Jesus sino matturayira, e wasin dinandammi Gubernur Pilato si pallawananna naddi Jesus, inammeyu. ¹⁴ Nadiosan anna naggaddangngi Jesus, gampade inammeyu, anna inarandaw ki Pilato ta pallawananneno tata a gumapapatay. ¹⁵ Nepapapateyuweno mangifuyut sino tolayira si kabiyayan, udde nepangngangoliyi Dios, e ikkamiyeno mangipakurug se initamiya nangngangoliyen. ¹⁶ Iyawa pilaya itandaw anna naimunuwandaw, naariyennino pilena e nattuyag gafu sino pannakadama i Jesus. E ammina initayuwa nakwa sino a'landaw, nakwa pelang gafu sino anngurummi ki Jesus annino annala'mi sino pannakadamana.

¹⁷ "Kakkolakku, amruk si ammeyu inammuwa i Jesusino dinunduni Dios sin nepapapateyu. Massiki ino turetamira, ammera inammu. ¹⁸ Udde ino inangwayu, antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios si'in, se amminino gumalabbunira i Dios, sinapi'da si madyatanneno Kristo a dundunanna, kasena matay. ¹⁹ Mabbobolikayu antu e mulikayu ki Dios takesi pakomanneno liwa'dawira. ²⁰ Se nu antuweno akwandaw, ipadatangnga i Diosino tiyempowa passiyanakan anna pattuyagganneno nakandaw, e dundunanna kappayi Jesus a ino Kristo a pinilina a matturay sikwatam. ²¹ Udde sito ingkein, magyan naddi Jesus sey langit makkiyad si madatangngino awa pappabawuwani Dios si ammin, se antuweno nepasapiti Dios sino nadiosana gumalabbunera si'in. ²² I Moises a gumalabbunna si'in, sinapi'na si, 'Manundunna i Afu Dios sikwayu si tata gumalabbunna a kakunnak. Buluntangkap-paya gaka i Israel. Kuruwandonad amminino sapitannana sikwayu. ²³ Se

massiki inyaneno ammena mangurug sikwana, mekatwena sino tolayira i Dios ta makastigu si makkikiyad.*

²⁴I Samuel kappay andino amminira a gumalabbuna netufad sikwana, ana kappayino nelabbunda mappeafu sino makweran sito aw. ²⁵Neakkuruwin sikwatamino nepekariyi Dios sino gumalabbunira. Nesapatetangkappay sino tulagi Dios sino gagginafutam, se sinapi'na ki Abraham si'ina, 'Gafu sino gakagakam, maduffunanna amminino tolayira sito lubag.' ²⁶Antu gafuna, ikkanetama Judyuweno palunguwa nanundunani Dios sino Aripanna a i Kristo takesi duffunandetama mappaboboli ta talekkurantamino narakkatta aggangwatam."

4

Ino Nabistigaranda Pedro Anni Juan

¹Wasin aggesapasapi'da Pedro anni Juan sino tolayira, agyanino ginamwan-gira sinaya papadi, Saduceo, annino afafuweno gumaindaggira sino Templo. ²Nabbungutira se netuldura Pedro a nangngangoliyi Jesus a antuweno pammakurug si mangngangoli kappena amminino natayira. ³Antu gafuna, dino'mandera e nebaluddera kiyad sino kadarama'na, kaserera bistigaran, se gafenin. ⁴Udde massiki kunnenoy, odduweno nangurug sikwara a nakadingngag sino sinapi'da Pedro. E ino kaodduweno lallakiyera pelanga nanguruwin ki Jesus, mallimarifuwera ammin.

⁵Waso kadarama'na, nakkakarampat sey Jerusalemno turayirana Judyu, ino pangafuwandera, andino mammesturuwerana lintig. ⁶Nammamitingira anda Anas a afafuna padi, anda Caifas, Juan, Alejandro, andino korwanira a wawwayira Anas. ⁷E nepaayaddara Pedro anni Juan e nepaa'landera, e binebu'da si, "Sintawino naggabwatanino pannakadamayuwa nappabattunoy sinaya pilay? Inyeno nanga'da si kalintiyandawa nangwa sinay?"

⁸Naturiri Pedro gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios e sinabbangga si, "Ikkayuwa tatturay anda pangafuwan, ⁹nu ino pimbistigarandaw sikwami e mappeafu sino nalawara nakwa sito pilay anna nu ansanna a nabbattunoy, ¹⁰dingngaggandaw ta itulduk sikwayuweno gafuna, mampesino ammina kakko-lattama gakagaka i Israel. Iyawa lalakiya aggata'dag sino a'landawa pilay si'in, awaninna gigi'nanna gafu sino pannakadama i Jesu Kristo a taga-Nazaret. Antuweno nelansayu sino krus, udde nepangngangoliyi Dios. ¹¹Antu kappayino neamparig sino nepeturakki Dios a kunna si,

'Ino batuwa inammeyu, ikkayuwa mama'dak si balay, antuweno kapapatiyana batuwa mappatuyag si balay.*

¹²I Jesus pelangino dama a misalak sikwatam. Se awana korwan si dinunduni Dios sito lubagga mangisalak sikwatam, nu bakkampelang."

¹³Wasin initenno tatturayirana Judyuweno kinaturidda Pedro anni Juan a nanabbag, nakka'bawira, kumaral se ammura si awana adalda. Udde dinandanda a nebumbunira ki Jesus si'in. ¹⁴E awaninna masapi'da sikwara Pedro, se agyanino lalakiya naariyeno pilena a aggata'dag sino arurudda. ¹⁵Antu gafuna, nepaanorara Pedro sino a'landa, takesi mittatera a mattatarabbag. ¹⁶Kasera sinapit si, "Sanneno akwantam sinayira a tolay? Se ino kakka'bawa inangwara, naammuwan amminino tolayira sito Jerusalem, e ammetam dama a iyimad. ¹⁷Ino nad akwantam, tipaddantamira takesi umibbattira a manuldu mappeafu ki Jesus takesi ammena umoodduweno makadingngag."

¹⁸Waso kunnenoy, inayanda kappera Pedro anni Juan, e netutundangke sikwara si ammeran massapit onnu manuldu mappeafu ki Jesus. ¹⁹Udde sinabbadda Pedro

* **3:23** 3:23 Deuteronomio 18:15, 18, 19 * **4:11** 4:11 Salmo 118:22

anni Juan si, “Dandammandopay nu sanneno mepangngatta akwammi sino a'langi Dios. Kuruwammiyeno sinapiti Dios onnu kuruwammikayu? ²⁰ Nu ikkami, ammemi dama a iyibbattino ituldu sino initami anna diningngammi ki Jesus.”

²¹ Waso kunnenoy, dinaggakkappayino tatturayira a manantalaw anna manipad sikwara, kaserera nepaanaw, gafu se awana pangiyafuwanda a mangastigu sikwara, se odduweno tolayira a maddandayaw ki Dios gafu sino kakka'bawa inangwara. ²² Se ino lalakiya naariyennino pilena, nalla'wut si appatafuluweno dawunna.

Ino Kararino Nanguruwira Ki Jesus

²³ Wasin nepallawandara Pedro anni Juan, inangngira sino bafulundera a nangurug ki Jesus, e nepakaammureno sinapitino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan. ²⁴ Wasin diningngaggino nanguruwireno sinapi'da Pedro, nittatera a nakkararag ki Dios, e sinapi'da si, “Afu Dios a namaratu sino langit, yo lubag, ino bebay, annino ammina igyanda, ²⁵ ino Espiritumino naggabwatanino neturakkino gagginafumiya i David a nasserbi sikwam si'in, a kunna si,

‘Sandalang mabbungutino bakkannira a Judyu ki Dios? Sandalang dinandamma mangwa si awana ketupakkanna? ²⁶ Ino ariyera andino tatturayira sito lubag, nattatarabbira ta maddadanira a makiyubat ki Dios anna sino Kristo a pinilina a matturay.’†

²⁷ E sitoaya, Afu Dios, neyakkuruwinnino nelabbuni David, se i Herodes anni Poncio Pilato, mampesino bakkannira a Judyu andino kasittolemiya gakagaka i Israel, nakkakarampattira sito Jerusalem, e nattatarabbanda a papatayani Jesus a nadosana Aripannu a pinilima matturay. ²⁸ E pinapatera gakkurug, udde gafu se ikkeno turay, ino inangwara, neakkurubbelangino dinandammu si'in. ²⁹ Sitoaya, Afu Dios, dingngaggannu naddino panantalora sikwamiya masserbi sikwam, e patturirandakamiya mituldu sino sapi'nu. ³⁰ Paitammaddino pannakadamam takesi pabbattunoyammiyeno malowanira anna oddu naggappayino kakka'bawa akwammi gafu sino pannakadama i Jesus a nadosana Aripannu,” kunda.

³¹ Wasin nasinduwera a nakkararag, nagguyaddino balaya nagyananda, napatuyaggino nakanda ammin gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios, e nattuririran gakkuruwa nangibanyag sino sapi'na.

Ino Annuffunino Nanguruwira Sino Bafulundera

³² Ino nanguruwira ki Jesus, nittata pelangino nakanda. Awana mattanatanig sikwara, nu ammera lud akwa ammin. ³³ Ino apostolira kappay, natuyaggino pannakadamara a mangipakaammu mappeafu sino nangngangoliyani Jesus. E odduweno duffuni Dios sikwara ammina nangurug. ³⁴ Awana nakkurang sikwara, se ino nallubaggira annino nabbalayira, nelakura, ³⁵ e neya'dareno nallakuwanda sino apostolira takesi iyannerano sino nanguruwira a mawag si duffun.

³⁶ Kunnenoyino inangwa i Jose a taga-Chipre a gaka i Levi. Ino nepingnganino apostolira sikwana, i Bernabe, anggama sapitan, mappalampaw sino nakammimo bafulunna. ³⁷ Ino inangwana, nallaku si lubag e nea'daneno nallakuwana sino apostolira.

5

Ino Inangwara Ananias Anni Safira

¹ Udde agyangkappayino tafalayira a da Ananias anni Safira a nallaku si lubag. ² Nattatabbanda a tafalaya iyimfunino dagganeno nallakuwanda, kase inangngi Ananias a niya'da sino daggana sino apostolira, e kunna si, “Antu ammin yawino nallakuwammi.”

† 4:26 4:26 Salmo 2:1-2

³ E kunni Pedro sikwana si, “Ananias, mayan nepuremi Satanas a matturay sikwama sinsiriyannuveno Espirituwi Dios anna nesussu'nguveno dagganeno nalakuwandaw? ⁴ Sin ammeyu kepay nelakuweno lubag, akwayu, e sin nelakuyun, akwayu kappayino pagana. Ansannu ma'lud dinandamma inangwa inay a kunnu si neya'dam amminino pagana, gampade awan? Bakkanna tolayino nasisiriyannu, nu bakkan luri Dios.” ⁵ Anningngallangi Ananias sinoy, naletwad e natay. E ammina naddingngag, nakatalawira. ⁶ Sinallungino bafuwanakira e bina'battandeno baggina, kasera nelawan e netananda.

⁷ Waso nalla'wutino tallu orat, ginamwangino atawana. Ammena pelang ammu nu sanneno nakwa. ⁸ E kunni Pedro sikwana si, “Ituldum nu gakkuruwa antu ammin yawino nallakuwandaw?”

E kunna si, “On, antu ammin yan.”

⁹ E kunni Pedro si, “Mayan nattatabbandawa dalodawannino Espirituwi Afu Dios? Aneran sino kayatanino nattanammira sino atawam, e andaka kappay ilawan.” ¹⁰ E kaka'meng kelanga naletwad e natay sino a'langi Pedro. Sinallungino bafuwanakira e initara a natayin, e nelawanda a umang itanam sino aruruwino atawana. ¹¹ E amminino nanguruwira andino naddingngaggira sinoy, nappelalotino talora.

Ino Kakka'bawa Inangweno Apostolira

¹²⁻¹⁴ Ino pakkakarampattanino nanguruwira, ino Palayari Solomon sino Templo. Ino ammera nangurug, massiki iyataldeno manguruwira, mattalawira a meamung sikwara. Udde umoodduweno lallakiyera andino bafabbayira a manguruwa medagga sikwara. Odduweno kakka'bawa inangweno apostolira a initeno tolayira. ¹⁵ Antu gafuna, neyandeno matakitera sino dammingnga dalan e nepaiddarera sino dayod anna sino afa'da, se iyindadda nu matta'lifi Pedro, takesi massiki nu masiyongannera sino alinona, maariyeno kalora. ¹⁶ Odduwera a inang sey Jerusalem a naggabwat sino wewe'nginna a lulubbuna niyang sino bafulundera a malowan andino naunagganira si narakkatta espiritu, e nabbattunoyira ammin.

Ino Nappadyatanda Sino Apostolira

¹⁷ Wasin kunnenoy, ino afafuna padi andino bulunnera a Saduceo, nafulotingke ino illira sino apostolira. E nattatarabbanda nu sanneno akwanda. ¹⁸ Antu gafuna, nepado'mareno apostolira e nepebaluddera. ¹⁹ Udde sinoya gafi, agyanino tata a angheli Afu Dios a inang sino abbaluran e binukkatanneno aggaku'nenno kayatan. Nepalawannera, e nekunna si, ²⁰ “Umangkayu sino Templo e manuldukayu sino tolayira mappeafu sito bawuwa biyaya iya'da i Dios.” ²¹ Wasi gigi'bat, kinuruddeno sinapitino anghel, sinallungira sino Templo, e nanulduwera sinay.

Inowira afafuna padi andino bafulunnera, inayanda amminino pangafuwanira a Judyu ta mammamitingira. Kasera naddundun si pulis sino abbaluran ta appendeno apostolira takesi bistigarandera. ²² Udde wasin sinallungira sinay, awanino apostolira, e nuliwera ta ituldura sino pangafuwanira. ²³ Sinapi'da si, “Awanira. Wasin ginamwangkami sino abbaluran, initamiya nakandaduwana e agyanino gwardiyera. Udde wasin binukkatammiyeno kayatan, awanira sino dolam.”

²⁴ Wasin diningngaggino kapitanna pulisna Templo andino pangafuwanira a padi inoy, naburuburungira nu sanneno metufara makwa.* ²⁵ Udde agyanino ginamwanga nituldu si, “Ino nebaluddawira, aneran sino Templo a manuldu sino tolayira.” ²⁶ Antu gafuna a inangngino pulisira annino kapitanda sino Templo e inappareno apostolira. Udde inalalerera a inappa, se mattalawira sino tolayira a mangita, tantaro nu mabbungutira e lapalappagandera.

* **5:24** 5:24 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...nu sanneno nakwa sikwara.

²⁷ Wasin neyandeno apostolira sino nakkakarampattanino pangafuwanira, nepata'daddera sino nara'langanda. E inallangnganireno afafuna padi, a kunna si,
²⁸ "Inangangwamingke sikwayuwa ibbattandawinnino manuldu mappeafu sinaya tolay. Udde aggeakakwandokepay makkiyad si diningngag amminino ayawira to Jerusalem. Bakkan si antu ke yan, ipaliwa'dokappay sikwamiyeno natayanna."

²⁹ Udde sinabbadda Pedro andino korwanira a apostol, e sinapi'da si, "On, se i Dios naddino kuruwammi, a bakkanna tolay. ³⁰ Se ikkayu, gakkuruwa pinapateyuwi Jesus e nelansayu sino krus. Udde i Dios a dinayawino gagginafutamira, nepangngangolina. ³¹ E nepatuttunna sino padiwananna sey langit takesi antuweno matturay anna misalak sikwatam. Inangwanenay tantaro nu ibobolitama gakagaka i Israelino liwattamira takesi pakomanna. ³² Ikkamiya apostolino mituldu si gakkurug ammin yaw, mampesino Espirituwi Dios a neya'dana sino manguruwira sikwana."

³³ Wasin diningngaggino pangafuwanireno sinapiti Pedro, nappelalotino bungu'da sino apostolira e anggandera a papatayan. ³⁴ Udde agyanino tata sikwara a Fariseo a i Gamalielino anganna. Mesturuna lintiya iyatal amminino tolayira. Natta'dagga nassapit si, "Pallawanantamira abbu si bisang." ³⁵ Nepallawandera, kasena kun si, "Ikkayuwa kakkolakkuwa gakagaka i Israel, dandammantammad si nalawarino akwantam sikwara. ³⁶ Se bakkanna antu ke yawino nakwa. Se si'in, ana kappay tata a lalakiya i Teudas a nassangkatolay, e inang si appatatutino lallakiyera a dinandan sikwana. Udde wasin pinapatera, nakkakarawayira a dinandan sikwana, e awaninna tupa'ngeno neyafuna. ³⁷ Ginamwang kappayi Judas a taga-Galilea sin nallistanino gubiyernu sino tolayira. Oddu kappaya dinandan sikwana, udde wasin pinapatera kappay, nakkakarawekappayino dinandanira sikwana. ³⁸ Kunnantu, antuyawino kungku sikwayu, pallawanantamira pelang. Purayantamira, se nu naggabwappelang si tolay iyawa ituldura, awangkappena pattupakkanna. ³⁹ Udde nu nakammi Dios, ammetamira maaffut, se tantaro nu i Diosino kontarantam."

⁴⁰ Kinuruwino pangafuwanireno sinapiti Gamaliel. Nepatallundereno apostolira, e nepasiwa'wa'dera, e sinapi'da kappay sikwara si, "Ammekayunna manuldu mappeafu ki Jesus," kaserera nepaanaw.

⁴¹ Maanggammingke ino apostolira sino anawanda, se nebilangira i Dios a mepangngatta melopalopet gafu sino angngurudda ki Jesus. ⁴² Kadda aw itupa'deno manuldu anna mangibanyag sino Templo anda sino bafalayira si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

6

Ino Pituwera A Napiliya Manuffun Sino Apostolira

¹ Wasinoy, umoodduweno manguruwira ki Jesus. Udde ino Judyuwera a maddamit si Griego, umilliyera sino Judyuwera a maddamit si Hebreo. Ino ririra, nala'wutanino bafaluwera a bulunda sino niyannayanda si pirak* kadda aw. ² Antu gafuna, ino karadwera a apostol, inayandeno ammina manguruwira, e sinapi'da sikwara si, "Pittatammi naddino mangibanyag sino sapiti Dios, bakkanna antu a'langammiyeno miyannay si pirak. ³ Kunna antu, kakkolak, mamilikayu sikwayu si pituwa lallakiya matala'dawa ammuyu si aneno pannakadameno Espirituwi Dios sikwara anna nalaingira, ta ireno talakkantama miyannay si pirak, ⁴ takesi ikkami, ipatatamiyeno makkararag anna mangibanyag sino sapiti Dios."

⁵ Amminira a nakkakarampat, anggandeno sinapitino apostolira, e irayawino pinilira. Ino pitta a pinilira, i Esteban. Natuyaggino angngurungnga e maita si aneno pannakadameno Espirituwi Dios sikwana. Ino korwanira, da Felipe, Procoro,

* 6:1 6:1 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...niyannayanda si makkan...

Nicanor, Timon, Parmenas, anni Nicolas a taga-Antiokia. Bakkanna Judyu i Nicolas udde tuntulanneno gagangena Judyu. ⁶ Ira a pitu, nepaa'landera sino apostolira, e ino apostolira, nepotundeno kama'da sino ulura e nekararaddera.

⁷ Waso kunnenoy, naddidingngaggandeno sapiti Dios e inodduwereno nangurug ki Jesus sey Jerusalem. Massiki ino papadiyerana Judyu, oddu sikwareno nangurug.

Ino Nano'manda Ki Esteban

⁸ I Esteban, odduweno kakka'bawa senyala inangwana a initenno tolayira, se dinuffunani Dios e naa'dan sino pannakadameno Espirituna. ⁹ Udde agyanino Judyuwera sey Jerusalem a taga-Cirene anda taga-Alejandria a nesapat sino sinagoga a nepingnganda si Sinagogana Mibbattin Si Kinaaripan. Ira andino korwanira a Judyu a taga-Cilicia anda taga-Asia, nakisombatira ki Esteban. ¹⁰ Udde ammera a maaffut, se dinuffunanino Espirituwi Dios e nalainga nanombat.

¹¹ Antu gafuna, pinasussukandeno korwanira a tolay ta massisiriya a mappaliwat sikwana a kunda si, "Diningngammiyi Esteban a mangilopalopet ki Moises anni Dios." ¹² Passila'bundenno tolayira, ino pangafuwana, andino mamnesturuwerana lintig takesi mabbungutira ki Esteban. Antuweno nano'manda ki Esteban, kasera neyang sino pakkakampattanino taturena Judyu. ¹³ E naganino inayandera a nanistigu si siriya nekunda si, "Iyawa lalaki, kanayuna mangilopalopet sito nadiosana Templotam andino lintiyi Moises. ¹⁴ Se diningngammiyeno sinapi'na a darallanna i Jesus a taga-Nazaret yawa Templo e angkakwanneno gagangetama netulduwi Moises." ¹⁵ Amminira a nakkakampat sinay, pakatulatulangnganda i Esteban, e initareno mutungnga e kunnangke mutungnga anghel.

7

Ino Sinapiti Esteban

¹ Wasin kunnenoy, binebutino afafuna padi ki Esteban si, "Gakkurug kad yawa pappaliwatanda sikwam?"

² Sinombati Esteban a kunna si, "A'amak anda kakkolakku, dingngaggandawino sapitangku. Si'in, i Dios a madandayaw, nappadda ki Abraham a gagginafutam sin ngyangkepay sey Mesopotamia sin ammena kepay inang sey Haran. ³ E kunna sikwana si, 'Anawannuweno lubbunnu andino wawwayimira ta umangka sino lubagga itulduk sikwam.' ⁴ E inanawannanino lubbunna Caldeo e inang nagan sey Haran. Wasin natayino amana, nefuyuti Dios sito lubbuna agyanantam ingkein. ⁵ Sin inangnganna sitaw, awana neya'da i Dios si lubag sikwana, massiki taefampelang. Udde nekariyi Dios sikwana si iya'dananeno lubag sikwana takesi paillalupa'na sino gakagakanera, massiki awangkepay abbingnga sinoy.

⁶ "Sinapikkappayi Dios ki Abraham si, 'Inona gakagakamira, umangngirana a magyan sey korwana lubbun. E paripandera e madyatanirana si unangnga appatatuta run. ⁷ Udde kastigungkuneno mangaripannira sikwara, takesi anawanda inaya lubbun ta muliyerana sitawa lubag takesi antuneno paddayawanda sikwak.' ⁸ E netuldu kappayi Dios ki Abraham si kugitanneno aana'ngera a lallaki takesi antuweno panandanda sino tulagi Dios sikwara. Wasin neyanakino abbingi Abraham a i Isaac, nepakugi'na sin mekawaluwa aw. Kinugippayi Isaacino abbingnga a i Jacob. Kunna kappayino inangwa i Jacob sino karadwa a abbingnga a lallakiya ireno gagginafutamira si'in.

⁹ "Udde ino abbingira i Jacob, inilliyereno kola'da a i Jose, e nelakura sino taga-Egiptowera e neparipanda sinay. Udde ana i Dios sikwana ¹⁰ e dinuffunanna sino ammina pakadyatanna. E ina'danna si laing anna kinalawad takesi talakkanni

Faraon a arina Egipto. E dinotukani Faraoni Jose si gubernadorna palulubbun sey Egipto anna mangituray sino ammina kukwana.

¹¹ “Wasin nalla'wutino pipidya a run, dokalla bisinino nakwa sino lulubbunna Egipto, kunna kappay sey Canaan, e madyadyatanino tolayira sinay. Ino gagginafutamira, awana pappanda si akkananda. ¹² Wasin naammuwani Jacob a aneno makkan sey Egipto, dinundunnenno ana'ngera a ireno gagginafutama umang maggatang si akkananda. Antuweno pittana a inangnganda sinay. ¹³ Wasin pidwara a inang sinay, nepakaammuwi Jose sikwara si antuweno kola'da. E naammuwampayi Faraon a ireno kakkolaki Jose.

¹⁴ “Wasinoy, nepaayi Jose ino amana a i Jacob, ino kakkola'ngera, andino kataabbalayannera ta umangngira mabbafalay sey Egipto. Kawalufuluwera si lima ammin. ¹⁵ Inangngira antu sey Egipto e natayi Jacob sinay, mampesino aana'ngera. ¹⁶ Udde ino tulanda, neyulira sino lubbunda a Sikam e sinananda sino lubagga ginatangi Abraham si'in sino anakira i Hamor.

¹⁷ “Wasin ara'niyennino awa meyakkuruwino nekariyi Dios ki Abraham, umood-duwennino gagginafutamira sey Egipto. ¹⁸ E nappatapataliyeno ariyera kiyad si mepataliyeno ariya amme nangammu sino mapeafu ki Jose. ¹⁹ Inaya ari, binalabaliyanneno gagginafutamira e nepatu'na a nepelawanino kalu'bi'dera kesi matayira. ²⁰ Antuwenoyino tiyempowa neyanakani Moises a nalawaringke a kalu'bit. Tallu dakkino nimutanino inana. ²¹ E wasin napatutira a nilawan e inanawanda, dina'ngeno bafaya abbingi Faraon, e nepadokalna a kunnangke abbingnga. ²² Natulduwan sino ammina adalino Egiptowera, e nabbali si gumasassapit anna madayawino aggangwana.

²³ “Wasin appatafuluwa runi Moises, nadandamma a dorawanino kakunnanera a gakagaka i Israel. ²⁴ Initaneno tata sikwara a paidamannino tata a Egipto. Inangnga dinuffunan e nebala'na anna pinapateneno Egipto. ²⁵ Se ariyi Moises si maawatanino kasiJudyunera si antuweno piniliyi Dios a mappawaya sikwara sino kinaaripanda, udde ammera naawatan. ²⁶ Waso kadarama'na, initaneno adwera a kasiJudyunera a maggunut, e kinakkapannera a iwaranna kunna si, ‘Sangkayu maggunuta makkolak?’

²⁷ “Udde ino tata a nalliwat, netu'yunna i Moises a kunna si, ‘Inyeno naddundun sikwama umang mangituray anna mangukum sikwami? ²⁸ Ma, papatayannak a kunna kappayino inangwam sino tata a Egipto singgafi?’ ²⁹ Nakatalawi Moises sin naningngagganna sinay, e nabbukala inang sey lubbuna Midian. Nangatawa sinay e antuweno neyanakanino adwera a abbingnga a lallaki.

³⁰ “Wasin nalla'wutino appatafuluwa run, nagyani Moises sino kabatuwana ara'ni sey kulura Sinai. E nappaddeno angheli Dios sikwana sino aggatangnga kallakayu. ³¹ Nakka'bawi Moises sino initana, e inara'niyanna takesi imu'nakkannangke. Udde kaka'meng kelanga diningngangngeno damiti Afu Dios a kunna si, ³² ‘Ikkanaki Dios a dinayawino gagginafumira a da Abraham, Isaac, anni Jacob.’ Nayya'yakki Moises sino talona e ammenan sinulangngan. ³³ E sinapikkappayi Dios sikwana si, ‘Ariyannu yan sapatu'nu se nadiosana lubaggino patta'dagannu. ³⁴ Initakino kadidyatino tolekira sey Egipto. Diningngagguweno ikimawidda e nanabbafaka manuffun sikwara. Akkanin, ta dundunantaka a muli sey Egipto.’ ”

³⁵ E sinubburani Estebanino sapitanna si, “Iyana Moises, antuweno inammayino kasiJudyunera sin nassapitanda si, ‘Inyeno naddundun sikwama umang mangituray anna mangukum sikwami?’ Gampade antu keneno dinunduni Dios a matturay anna mappawaya sikwara sino kinaaripanda, e inangwana gafu sino duffunino anghela nappadda sikwana sino aggatangnga kallakayu. ³⁶ I Moises kappayino nifuyut sikwara sino panawanda sey Egipto. Odduweno inangwana a kakka'baw sinay, anna sin naddammanganda sino Nalibaga a Bebay, kunna kappay sin appatafuluwa runa

nifuyutanna sikwara sey kalolowat. ³⁷ I Moises kappayino nituldu sino gagginafutamira a gakagaka i Israel si, 'Manundunna i Dios si tata a gumalabbunna a kakunnak. Buluntangkappaya gaka i Israel.' ³⁸ Sin nakkakarampattino gagginafutamira sey kalolowata ara'ni sey Sinai, i Moises kappayino sinatabbangnga anghel. Inappaneno neturakka sapiti Dios a manga'da si biyag, takesi ikkanetam payino millalupat.

³⁹ "Udde ino gagginafutamira, inammera i Moises, e ammera kinuruwino sinapi'na, se aggadandammandeno gagangera sey Egipto. ⁴⁰ Antu gafuna, wasin nabayinni Moises sino kulud, sinapi'da ki Aaron* si, 'Ipangwandakami si sinandiosa mifuyut sikwatam, se ammemi inammu nu sanneno nakwa sitana Moises† a nangilawan sikwatam sey Egipto.' ⁴¹ E nangwera si sinan ubbunna baka, e newa'la'deno pinartira sino sinan ubbunda, kasera nakkakarayama aggangganda sino inangwarangkepay. ⁴² Antu gafuna, sinalekkuranira i Afu Dios takesi murayira a maddayaw sino sinag, dakkag, andino bitunira. Kunna kappayino nepeturakki Dios sino tata a gumalabbunna si'ina kunna si,

'Ikkayuwa gakagaka i Israel, bakkanna ikkanakino niwa'latandaw sino pinartiyu sin appatafuluwa runa naganandaw sino kalolowat. ⁴³ Se neyangkalindawino bawineno sinandiosdawa i Moloc annino sinan bituna diosdawa i Refam. Antuweno inangwayuwa sinandiosa dayawandaw. Antu gafuna, paanawan-takayu ta umangkayu sey lubbuna mas aroyu sey Babilonia.' "‡

⁴⁴ Netupakki Esteban a sinapit si, "Wasin naganino gagginafutamira sino kalolowat, nagan sikwareno balaya tolda a mangipakurug si ana i Dios sikwara. Inaya tolda, inangwara a panuntul sino nepaita i Dios ki Moises si tuntulanda nad.

⁴⁵ Wasin natayi Moises, nepataliyi Josue a mifuyut sikwara a umang sitawa lubag. E ino tolda a inillalupa'da, neyangkalinda sin nappanda sitawa lubag sino dadanira a tolay sitawa nepaanawi Dios. E inaya tolda, antuweno paddayawanda ki Dios kiyad sino tiyempowi Ari David. ⁴⁶ Inanggammani Diosino aggangwa i David. E inilyawi David ki Dios nu annutanna a mangwa si nalawara balayi Dios takesi antuweno paddayawanino gakagakera i Jacob sikwana. ⁴⁷ Udde bakkanni David ino namata'dag, nu ammena luri Solomon a abbingnga.

⁴⁸ "Massiki nu kunnenoy, i Dios a Madandayaw, bakkanna balaya inangwana tolayino pagyananna, se neturakkin tata a gumalabbunna si'in si,

⁴⁹ 'Ino langitino pattutturanguwa matturay, e ino lubag, antuweno piwagganku sito takkik. Massiki sanna a balaya akwandaw, ammena meannunga pagyananku.

⁵⁰ Se ikkanakino nangwa si ammin, kunni Afu Dios.' "§

⁵¹ Sinapikkappayi Esteban si, "Nataggatingke ino uluyu. Kakunnayuweno tolayira a amme nangammu ki Dios se ammekayu maningngag sino sapi'na. Tuntulan-dokappayino gagginafutamira si'ina kinontarareno Espirituwi Dios. ⁵² Se awana gumalabbuni Dios si'in si ammena nelopalopetino gagginafutamira. Massiki ino nangipakaammuwera sino gamwangani Kristo a awana liwa'na, pinapaterera kappay. E wasin ginamwangi Kristo, ikkayu kappayino nitittik sikwana e nepapateyu. ⁵³ Bakkan nadda kunnenoy, se ikkayuweno nillalupat sino lintiyi Dios a nepeya'dana sino anghelira si'in, udde ammeyu kinurug."

Ino Nallappagganda Ki Esteban

⁵⁴ Wasin diningngaggino pangafuwanirana Judyuweno sinapiti Esteban, nabungubungutira anna nangngarangaritammira. ⁵⁵ Udde i Esteban, gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios a ana sikwana, sinangaw sey langit e initaneno

* **7:40** 7:40 I Aaronino kolaki Moises a nanuffun sikwana a nifuyut sino Judyuwera sin inanawanda sey Egipto. Antu kappayino palunguwa afafuna padiyeno Judyuwera. † **7:40** 7:40 Ino sapitanda si *sitana Moises*, gafu se pappoparayanda. ‡ **7:43** 7:43 Amos 5:25-27 § **7:50** 7:50 Isaias 66:1-2

kinalawari Dios, mampay ki Jesus a aggata'dag sino padiwananna. ⁵⁶ “Itandaw inay,” kunna. “Maitakino langita aggabukkat, annino Abbingnga Tolay a i Jesus a aggata'dag so padiwanani Dios.”

⁵⁷ Wasin diningngaddenoy, inammu'deno layadda e nakakkulawuwera. Naggarindanira a nano'ma ki Esteban. ⁵⁸ Neyanda sino lasinneno lubbunda takesi lapalappagganda. Ino tistiguwera a nappaliwat sikwana, neta'deno tafalda sino tata a lalakiya i Saulo takesi damara makilappag. ⁵⁹ Wasin aggelalappagganda i Esteban, nakkarara kunna si, “Afu Jesus, appannu yo kararuwak.” ⁶⁰ Kasena namalitud e nekokwana a nassapit si, “Afu Jesus, ammem ipaliwat sikwara yo akwanda,” e natayin.

8

Ino Nappadyatani Saulo Sino Manguruwira Ki Jesus

¹⁻³ Sinoya awa natayani Esteban, antu gafuneno nappadyatandangke sino manguruwira ki Jesus sey Jerusalem. Agyanino lallakiyera a kanayuna maddayaw ki Dios a inang nitanam ki Esteban, e nattatarangitira. Udde i Saulo, aanggammeno natayani Esteban, e odduweno inangwana a nappadyat sino manguruwira. Sinallungngeno gibbafalayan, dino'manneno nanguruwira, massiki lalaki onnu bafay, e nepeyangngera sino abbaluran. Antu gafuna, amminino manguruwira, fereno apostolira, nakkakarawayira a nabbukala inang sino lulubbunna Judea anna Samaria.

Ino Nibanyani Felipe Sey Samaria

⁴ Ino nanguruwira a nakkakaraway, massiki sintawino inangnganda, nebanyadeno sapiti Dios mappeafu ki Jesus. ⁵ I Felipe ino tata sikwara. Inang sino tata lubbunna Samaria, e nebanyangnga sino tolayira sinay si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios. ⁶ Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Felipe anna initareno kakka'bawa inangwana, kinurudda amminino sinapi'na. ⁷ Se odduwera a narakkatta esprituwa nunag sino tolayira a nepaanona, e nakkulawuwera a nanaw. Odduwera kappayino paralitiku andino pilaya nepabbattunoyna. ⁸ Antu gafuna, maanggammingke ino tolayira sinay.

⁹ Udde agyangkappay sinayino tata a lalakiya gumasalamangka a i Simon, e nakka'baw ammina tolay sey Samaria gafu sino a'akwanna. Itattulduna si antuweno madayaw. ¹⁰ Massiki sanna a tolay sinay, nanguruwira sino sinapi'na, e dinandanda si antuweno nadosana ngananda si Natuyaggino Pannakadamana. ¹¹ Dinandanira sikwana se nabayinna masassalamangka, e nakka'bawira sino a'akwanna. ¹² Udde wasin nanguruwira sino nalawara damaga netulduwi Felipe mappeafu sino paturayani Dios anna mappeafu ki Jesu Kristo, nappabawtisarira ammin, bafabbay anna lallaki. ¹³ Massiki i Simon, nangurubbay e nappabawtisar, kasena nebumbulun ki Felipe, e nakka'baw sino initana a kakka'bawa dama i Felipe a akwan.

¹⁴ Wasin nadingngaggino apostolira sey Jerusalem si kinuruwino taga-Samaria ino sapiti Dios, dinundundara Pedro anni Juan sinay. ¹⁵ Wasin ginamwangira sinay, nekararaddeno nanguruwira takesi maa'danira sino Espirituwi Dios. ¹⁶ Se awangkepayino Espirituwi Dios sikwara, se nabawtisanira pelang sino angani Jesus ta ipaitareno nanguruwanda sikwana. ¹⁷ Kasera nepotunino kama'da sino tolayira, e naa'danira sino Espirituwi Dios.

¹⁸ Wasin inita i Simon si naa'danira sino Espirituwi Dios sin nipotunanino apostolira sino kama'da sikwara, nipadda si pirak sikwara, ¹⁹ e nekunna si, “Iya'dayu pay sikwak inaya pannakadama takesi massiki sanneno pipotunangu sito kamakku, maa'danira pay sino Espirituwi Dios.”

²⁰ Udde sinapiti Pedro sikwana si, “Masikkulan naddino pira'ngu sey infiyernu, pati sikwam, se anggammuwa gatanggannino iya'da i Dios a ammena papaga. ²¹ Ammena dama a mesapakka sito tarabafumi, se ammuwi Dios si ammena nalawarino nakammu. ²² Ibobolim mantuweno narakkatta nakammu, e makkararagga ki Afu Dios takesi pakomandaka sino kunnayana nakammu. ²³ Se maitak si nappelalotino illim anna ammeka makali'wa sino liwa'nu.”

²⁴ E sinabbi Simon si, “Kallakkandappay ta ikararaddak ki Afu Dios takesi ammena pay makwa sikwak yana sinapi'daw.”

²⁵ Wasin nasinduwenda Pedro anni Juan a nanuldu sino sapiti Dios anna nassapit sino initara annino dininggadda sino nebumbulunanda ki Afu Jesus, nuliya sey Jerusalem. E nitturira sino lulubbunna Samaria a lakaranda takesi mangibanyera sino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

Ino Nanambalani Felipe Sino Ofisiyala Taga-Etiopia

²⁶ Wasin kunnanoy, agyanino tata a angheli Afu Dios a inang ki Felipe a nassapit sikwana si, “Gumikkakka ta umangka sino kalasada a ira'bunna sey Gaza a maggabwat sey Jerusalem.” Antuweno dalana mangan sino kalolowat.* ²⁷⁻²⁸ Ginikkati Felipe a inang. Wasin agyangkepay sey dalan, aneno nedipa'na a lalakiya natakay si kalesa. Inoya lalaki, taga-Etiopia a odduweno kalintiyanna se antuweno gumaiggam sino pirakino bafaya ari a ngananda si Candace.† Naggabwat sey Jerusalem, se inang sinaya naddayaw ki Dios. Mababbasa sino leburuwa neturakki Isaias, a tata a gumalabbuni Dios si'in. ²⁹ Sinapitino Espirituwi Dios ki Felipe si, “Mara'nika sikwana.”

³⁰ E nalayawa inara'ni sikwana, e dininggangngeno basanino lalakiya neturakki Isaias. E nekunni Felipe sikwana si, “Maawatannu yan babbasannu ya?”

³¹ Sinabbino ofisiyal si, “Ansanneno akkaammuk nu awana mituldu sikwak?” E inayanna i Felipe a makitakay sikwana. ³² Ino babbasanna ino neturakka sapiti Dios a kunna si,

“Kunnangke karnerowa iyanda sey pamartiyan. Kunna kappayino ubbunna karnerowa massiyanak nu usipanda, se nannakanakam pelang. ³³ Neyatatalda, e passibbelang siriyeno ipaliwa'da sikwana. Awanna a makasapit mappeafu sino gakagakana, se nakkiyarinnino biyangnga sito lubag.”‡

³⁴ E nepakibebutino ofisiyal ki Felipe, “Inyeno sapitannino gumalabbun sitaw? Ino bagginangkepay onnu korwana tolay?” ³⁵ E neyafuwenni Felipe a nanuldu sikwana. Sinapi'na si i Jesusino sapitannino binasana, kasena netuluy makkiyad si nepakaammuna amminino nalawara damag mappeafu ki Jesus. ³⁶ Wasinoy, aneno dina'ngara a danum. “Ayawa danum,” kunnino ofisiyal ki Felipe. “Damana nu bawtisarannak?”

³⁷ “Nu gakkuruwingke a kuruwannuweno netulduk, damana,” kunni Felipe.

“On, manguruwak,” kunnino ofisiyal. “Kuruwangku si i Jesu Kristoweno Abbingi Dios.”§ ³⁸ Nepitturino ofisiyalino kalesa, e nulluwira a adwa. E naddassira sino danum, e binawtisarani Felipe. ³⁹ Wasin gina'dangira, neanawino Espirituwi Diosi Felipe, e ammayin initeni ofisiyal. E netuluyina a inang sino lubbunna, e maanggammingke. ⁴⁰ I Felipe, kaka'meng kelanga ginamwang sey Azoto, kasena inang si lulubbunna mibanyag sino nalawara damag mappeafu ki Jesus kiyad si ginamwang sey Cesarea.

* **8:26** 8:26 Adwa kappayino anggama sapitanna yaw: 1) Antuweno dalana ammenan mausar; 2) Antuweno lubbunna awaninna magyan. † **8:27-28** 8:27, 28 Candace, bakkanna angan, nu ammena lud titulu. Ino anggama sapitan, reyna onnu bafaya matturay. ‡ **8:33** 8:33 Isaias 53:7-8 § **8:37** 8:37 Iyawa bersikulu, awan sino korwana manuskritu sino dami'na Griego.

9

Ino Nanguruwani Saulo
(Inangwa 22:6-16; 26:12-18)

¹ Udde i Saulo, tantalawannera kepayino manguruwira ki Jesus e anggama si papatayannera. Antu gafuna, inang sino afafuna padi ² e narang si turakka ipaitanana sino Judyuwera sino sinagogera sey Damasco, takesi nu wara da'nganna si dumandan ki Jesus, lallaki onnu bafabbay, aneno turena a mano'ma sikwara ta iyangnera sey Jerusalem.

³ Wasin makkatami Saulo sey lubbuna Damasco, kaka'meng kelanga nalebaddan si mangngilikilita baggawa naggawat sey langit. ⁴ Naletwad, kasena diningngaggino damita kunna si, "Saulo, Saulo, mayan padyatannak?"

⁵ "Inyaka, Afu?" kunni Saulo.

"Ikkanaki Jesus a padyatannu. ⁶ Matta'dagga antu ta umangka sinaya lubbun, e ananeno mituldu sikwam sino akwannuna."

⁷ Ino lallakiyera a bafuluni Saulo, nassiyankkara, se nadingngaddeno damit, udde awana initara si tolay. ⁸ Kasena natta'daggi Saulo e nallangalanga, udde ammena makaita. E kinewidda a neyang sey Damasco. ⁹ Tallu awa ammena makaita e ammena kappay nangngan anna ininum.

¹⁰ Waso kunnenoy, agyanino tata a mangurug ki Jesus sey Damasco a mingngan si Ananias. Nappaita i Jesus sikwana si kunnangke tenap, e kunna si, "Ananias."

"Ma, sanneno sapitannu, Afu?" kunni Ananias.

¹¹ E kunni Afu Jesus sikwana si, "Gumikkakka ta umangka sino kalasada a mingngan si Naggaddang, e pakibebu'nu sey balera Judasino lalakiya taga-Tarso a mingngan si Saulo. Ana sinaya aggekarakararag. ¹² Se aneno nepaitak sikwana si kunnangke tenappa sinallungino tata a lalakiya mingngan si Ananias, a nipotun sino kama'na sikwana takesi makaitengkappay."

¹³ Udde sinabbi Ananias si, "On, Afu, udde odduwa tolaya naddingngaggangu mappeafu sinaya lalaki andino kattalatalawa inangwana sino tolemira sey Jerusalem. ¹⁴ E sitoya, anen sito Damasco a ana kanuweno kalintiyanna a neya'deno afafuna padiya mano'ma sikwami ammina maddayaw sikwam."

¹⁵ Udde kungkappayi Jesus sikwana si, "Umangka lud, se antu keneno pinilika umang mangipakaammu mappeafu sikwak sino bakkannira a Judyu anda sino arirera, andino kasittolemira kappaya gakagaka i Israel. ¹⁶ E ipakaammuk kappena sikwaneno kaodduneno attammannana a dyat gafu sikwak."

¹⁷ Waso kunnenoy, inangngi Ananias e sinallung sino balaya nagyanani Saulo e nepotunnenno kama'na sikwana, e kunna si, "Kolaka Saulo, i Afutama Jesus a nappadda sikwam sey dalan sin inangngannu sitaw, dinundunnak sikwam ta makaitaka kappay anna maa'dangka sino Espirituwi Dios annino pannakadamana."

¹⁸ Kaka'meng kelang naariyeno kunnangke sissib sino mata i Saulo, e nakaitemmanin. Ginabwat e nabawtisanan. ¹⁹ Wasin nabawtisananin, nangngan e nappoliyennino baggina.

Ino Nangibanyani Saulo Sey Damasco

Waso kunnenoy, nakikofungi Saulo sino manguruwira ki Jesus sey Damasco si pipidya aw. ²⁰ E inang sino sinagogeno Judyuwera sinaya nanuldu mappeafu ki Jesus, a i Jesus, antuweno Abbingi Dios. ²¹ Nakka'bawira ammina naddingngag sikwana, e nekunda si, "Ma, bakkangkad yawino nangilopalopet sikwara a naddayaw ki Jesus sey Jerusalem? Bakkangkadda inang sitaw takesi do'manneno nanguruwira ta iyangnera sino pangafuwanirana padi?" kunda. ²² Udde nadadagganinno

kinalaingi Saulo a manuldu mappeafu ki Jesus. Ino Judyuwera sey Damasco, ammera makatabbag sino nappakuruwana a i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

²³ Wasin nalla'wutinnino pipidya aw, nattatarabbanino Judyuwereno pamapatayanda ki Saulo. ²⁴ Kadda gafi anna aw, lakkappandeno lamwanganneno lubbunda takesi papatayanda i Saulo nu mallawan. Udde naammuwani Sauloweno angganda a akwan. ²⁵ Antu gafuna, wasin tata si gafi, inayanino sinulduwannera, nepittunda si lu'dug, kasera sinuwewaya netabbafa sino lasinneno ata'nanga tupingngeno lubbunda kesi makabukal.

Ino Nuliyani Saulo Sey Jerusalem

²⁶ Wasin nuliyenni Saulo sey Jerusalem, anggama a medagga sino manguruwira ki Jesus. Udde mattalawira sikwana, se ammera kuruwan si gakkuruwa mangurug ki Jesus. ²⁷ Udde dinuffunani Bernabe. Netulunna sino apostolira, e netulduna sikwareno nepangita i Saulo ki Afu Jesus sino dalan annino sinapiti Afu Jesus sikwana. Nepadamangga kappay sikwareno turiri Saulo a nanuldu mappeafu ki Jesus sey Damasco. ²⁸ Antuweno nebumbulunani Saulo sikwara sey Jerusalem, e naturiringke a manuldu mappeafu ki Jesus. ²⁹ Inang kappaya nakitatabbag sino Judyuwera a Griegoweno dami'da, udde wasin nasassarombatira, angganda a papatayan. ³⁰ Udde wasin naammuwanino bafulunnera a mangurug inaya angganda a akwan, binulunda i Saulo a inang sey Cesarea, kasera nepabon sey Tarso.

³¹ Wasinoy, awaninna kadyatanino manguruwira sino lulubbunna Judea, Galilea, anna Samaria. Nantatuyaggino angngurudda e inoodduwera, gafu se ammerangke sinulyatino anggammi Afu Dios, e dinuffunanireno Espirituna.

Ino Dinuffunani Pedro Sey Lidda Anna Joppe

³² I Pedro, inang si lulubbuna maddoraw sino manguruwira ki Jesus. Wasin tata si aw, inangnga kappay dinorawanino tolaiyira i Dios sey Lidda, ³³ e nesa'balna sinayino tata a lalakiya i Eneas, a aggaidda si walurun se paralitiku. ³⁴ Sinapiti Pedro sikwana si, "Eneas, pabbattunoyandaka i Jesu Kristo. Gumabwakka ta iyimfunnu yan afa'ngu." E ginabwatinni Eneas. ³⁵ Odduwa tolai sey Lidda anna Saron a nita ki Eneas, e nanguruwira ki Jesus.

³⁶ Agyanino tata bafaya mangurug ki Jesus sey Joppe a mingngan si Tabita. (Ino anganna si Griego, Dorcas, anggama sapitan, Utta.) Odduweno nalawara inangwana, anna minangkallak sino pobiriyera. ³⁷ Wasin agyani Pedro sey Lidda, nalowani Dorcas e natay. Diniyu'da, kasera neekwa sino nangkalekaya kwartu. ³⁸ Ara'ni sey Joppe ino Lidda. Antuweno wasin diningngaggino manguruwira ki Jesus sey Joppe a nagyani Pedro sey Lidda, nanundunira si adwa a lalakiya mayag sikwana. Wasin ginamwangira, sinapi'da si, "Kangkamannu abbu ta umangnggetam sey lubbummi." ³⁹ Ginikkati Pedro e nebulun sikwara. Wasin ginamwangi Pedro sino balayino natay, nefuyu'da sino nangkalekaya kwartu. E inaribumbunganino bafaluwera i Pedro a mattatarangit, e nepaitareno barawasiya dineti Dorcas a duffunna sikwara sin liyena a matay. ⁴⁰ Nepaulluwira ammini Pedro, kasena namalitura nakkararag. Wasin nasinduwen, ina'langngeno natay e kunna si, "Tabita, gumabwakka." Nalladdangi Dorcas e wasin initana i Pedro, ginabwat. ⁴¹ Iniggammani Pedroweno kama'na e nepata'dangnga, kasena inayanino bafaluwera andino korwanira a mangurug ki Jesus, e nepaitana i Dorcas a nabiyayin. ⁴² Iyawa nakwa, naddinnamag si ammina lubbuna Joppe, e odduweno nangurug ki Afu Jesus. ⁴³ Nabayi Pedro sey Joppe sino balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang.

10

Ino Inangngani Pedro Sey Balera Cornelio

¹ Agyanin sey Cesarea ino tata a lalakiya mingngan si Cornelio. Antuweno kapitanino tatutira a sindaluwerana taga-Italia. ² Massiki bakkanna Judyu i Cornelio, nanguruwira ammina taabbalay ki Dios anna naddayawira sikwana. Odduwa duffunna sino pobiriyera a Judyu, e kanayuna makkararag ki Dios. ³ Wasi tata si fuwab si alas tres, aneno nepaita i Dios sikwana, e initaneno tata a angheli Dios a inang sikwana, a kunna si, "Cornelio."

⁴ Nakatulangngi Cornelio sino anghel gafu sino talona e kunna si, "Ma, Afu?"

Sinabbino anghel si, "Aggadandammandaka i Dios se diningngangngeno kararangngu e anggammeno nepanuffunnu sino pobiriyera. ⁵ Manundungka mantu si umang sey Joppe ta paayangnguwi Simon a mingngangkappay si Pedro. ⁶ Magyan sey balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang, a ana sino dappi'na bebay."

⁷ Wasin inanawinnino anghel, nayi Cornelio si adwa a aripanna, anna tata a sindaluna a manuffun sikwana a maddayokappay ki Dios. ⁸ Netulduna sikwara amminino nakwa sikwana, kasenera nepabon sey Joppe.

⁹ Waso kadarama'na si tangnganawa agyaninnino dinundunira i Cornelio sino dalana makkatam sey Joppe, inuneki Pedro sino ata'meno balera ta umang makkararag. ¹⁰ Nabisinin e gakakkanin, udde wasin kalutunda kepayino akkananna, aneno nepaita i Dios sikwana a kunnangke tenap. ¹¹ Initana a nabbukkatino langit, e aneno kunnangke dokalla ulatta sumatabbafa a nebassinino appata suyuna. ¹² Ino nagan sino ulat, ammina makkarekay sito lubag, ino makkurekure'gawangngira anda makakkayafira, a kammaralla akkanannino Judyuwera. ¹³ E aneno diningngangnga a damita massapit si, "Pedro, gumabwakka ta mamartika si isiram."

¹⁴ Udde sinabbi Pedro si, "Ammek, Afu. Se ammek kepay nalliwata massira si kunnayawa kammaral sikwamiya Judyu."

¹⁵ E diningngangnga kappayino damita kunna si, "Ino sinapiti Dios si nalawara akkanan, ammemmad kammarallan." ¹⁶ Nami'luwa naangwenoy, kase netulluweno ulat sey langit.

¹⁷ Waso pakadadandammanni Pedro nu sanneno keanganino initana, sinumpalanino dinundunira i Cornelioweno balera Simon, e aggata'daggiran sino lamwangan. ¹⁸ Nepakibebu'da nu antuweno balaya naganani Simon Pedro.

¹⁹ Udde i Pedro, aggadandammanna kepayino keanganino nepaita i Dios sikwana, e sinapitino Espirituwi Dios sikwana si, "Aneno talluwera a lalakiya mintufuk sikwam. ²⁰ Umulluggan, e ammeke maddaladudwa a mebulun sikwara, se ikkanakino nanundun sikwara."

²¹ Inulluwi Pedro e nekunna sino lalakiyera si, "Ikkanakino tufukandaw. Sangkayu lang inang taw?"

²² "Dinundundakamiyi Kapitan Cornelio, se kunnino tata a angheli Dios sikwana si ayammika kanu sey balemi takesi dingngagganna amminino sapitannu. I Cornelio, nalawaringke a tolaya maddayaw ki Dios, e ammina kasittolemira a Judyu, iyatalda," kunda. ²³ Nepatallungira i Pedro takesi middera sinay.

Wasi kadarama'na, ginikkati Pedro e nebulun sikwara, e nebulungkappayino korwanira a manguruwa taga-Joppe. ²⁴ Wasin ginamwangira sey Cesarea sino mekadwa aw, aneno nakkakarampattira sey balera Cornelio se inayanneno wawwayinera andino kakkawamannera. ²⁵ Tattallung kepayi Pedro, dinambali Cornelio e namalitud sino a'langnga a maddayaw sikwana. ²⁶ Udde nepata'daggi Pedro e nekunna si, "Matta'dagga se tolayak paya kakunnam." ²⁷ E sinallungira sino balaya mattatabbag. Wasin inita i Pedroweno odduwa tolaya nakkakarampat, ²⁸ sinapi'na sikwara si, "Inammuyunnino gagangemiya Judyu a kammarallammiyeno mebumbulun onnu maddoraw si bakkanna Judyu. Udde nepakaammuwi Dios sikwak si ammena dama a kammarallangkuweno massiki sanna a tolai. ²⁹ Antu gafuna, wasin

inayandak, inangngaka tagatulutuluk. Dingngagganku mantu nu sanneno gafuna a nepaayaddak.”

³⁰ Wasinoy, sinapiti Cornelio si, “Wasin mekappata aw si kunnayawa alas tres, aggekarakararak sito balemi. Kaka'meng kelanga aneno natta'dag sino a'langkuwa nabbarawasi si mangngilikilit. ³¹ Sinapi'na si, ‘Cornelio, diningngaggi Diosino kararangngu e aggadandammanneno nepanuffunnu sino pobiriyera. ³² Manundungka si umang sey Joppe a mayag ki Simon Pedro. Magyan sey balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang, a ana sino dappi'na bebay.’ ³³ Antu gafuna, nepaayaddaka e nalawarimmangke se inangka pay. Sitoya, ayokami ammin sitawa aggitani Dios, ta dingngaggammi amminino sinapi'na si ipakaammummad.”

Ino Netulduwi Pedro Sikwara Cornelio

³⁴ Waso kunnenoy, sinapiti Pedro si, “Maitakun si awana padumani Dios si tolay. ³⁵ Se massiki sanna a tolay si ingkelamanga lubbun, nu maddayawira ki Dios anna mangwera si naggaddang, damanera a pabbalin si tolona. ³⁶ Ammuyunnino nalawara damaga nepakaammuwi Dios sikwamiya gakagaka i Israel a damana a mebumbulunino tolayira sikwana gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afu ammina tolay. ³⁷ Ammuyungkappayino nalawara nakwa sino lulubbunna Israel a neyafu sey Galilea sin nasinduwennino nanulduwani Juan annino namawtisaranna. ³⁸ Neya'da i Diosino Espirituna annino pannakadamana ki Jesus a taga-Nazaret, takesi massiki sanneno inangnganna, passiya nalawarino inangwana, e nepabbattunoyna amminino pinadyatanira i Ofag, se ana i Dios sikwana. ³⁹ Ikkamiya apostol, initami amminino inangwana sey Jerusalem anna sino korwana lulubbunna Judyu. Ireo namapatay sikwana se nelansara sino krus. ⁴⁰ Udde wasin mekatalluwa aw, nepangngangoliyi Dios. Nepaitana ⁴¹ sikwami, e nakikkangkami sikwana sin nangngangoliyanna. Ammina tolay, ammera inita, nu bakkangkami pelanga piniliyi Dios a mana'dag sino nangngangoliyanna. ⁴² Dinundundakamiya umang mangibanyag sino nalawara damag mappeafu sikwana anna mangipakaammu si antuweno piniliyi Dios a mangukum si ammina tolay, massiki ino natayin annino nabiyayira kepay. ⁴³ Antu kappayino sinapitino amminira a gumalabbun si'in sin sinapi'da si, ‘Amminira a mangurug sikwana, mapakomanino liwa'da gafu sino inangwana.’ ”

Ino Neya'danino Espirituwi Dios Sino Bakkannira A Judyu

⁴⁴ Wasin aggedamadamikkepayi Pedro, inangnginnino Espirituwi Dios sikwara ammina naningngag. ⁴⁵ Ino Judyuwera a mangurug ki Jesus a nebumbulun ki Pedro, nakka'bawira se neya'da i Diosino Espirituna sino bakkannira a Judyu. ⁴⁶ Ammura si nakwa se diningngaddera a maddamit si naddadaruma a damita ammera inammu anna maddayaw ki Dios. Antuweno sinapiti Pedro sino bulunnera si, ⁴⁷ “Iyawira a tolay, naa'danira sino Espirituwi Dios a kunna payino ikkanetam. Waremmangke miyallang si mabawtisaraira?” ⁴⁸ Waso kunnenoy, sinapiti Pedro sikwara si mappabawtisarira nadda mangipaita si manguruwiran ki Jesus. Wasin nabawtisarairan, inaranda ki Pedro si magyan nad sikwara si pipidya aw.

11

Ino Netulduwi Pedro Sino Nallangngira Sikwana

¹ Waso kunnenoy, ino apostolira andino korwanira a mangurug ki Jesus sey Judea, nadingngadda si ana kappayino bakkannira a Judyu a nangurug sino sapiti Dios. ² Wasin nuliyyeni Pedro sey Jerusalem, binalawino manguruwira a manggamma manuntul kepay sino gagangena Judyu. ³ E kunda si, “Sangka lang inang sino balayino bakkannira a Judyu e nakikkangka kappay sikwara?”

⁴ Wasin diningngaggi Pedroweno sapitanda, sinapi'na amminino nakwa sikwana makkiyad sino gafuna, a nekunna si, ⁵ “Wasin agyanak sey Joppe a nakkararag, aneno nepaita i Dios sikwak si kunnangke tenap, e initakino sumatabbafa a kunnangke ulatta nebassinino appata suyuna a naggabwat sey langit, e naddattu sino aruruggu. ⁶ Wasin inimu'nakkangkungke, ana amminino nganganna makkarekayira, aggayam anna sumaron, mammanukira, anna makkurekure'gawangngira. ⁷ Nadingngagguweno damita massapit si, ‘Pedro, gumabwakka ta mamartika si isiram.’ ⁸ Udde sinabbaggu si, ‘Ammek, Afu, se awangkepay inakkangku si kammaraal sikwamiya Judyu.’ ⁹ Nassapikkappayino maddamit sey langita kunna si, ‘Ammem kammaraallannino sinapiti Dios a nalawara akkanan.’ ¹⁰ Nami'luwa nakwa yaw, kasena netullu ammin sey langit.

¹¹ “Sinoya netulluwanna, ginamwangino talluwer a lallakiya taga-Cesarea sino balaya naganangku. Inandak inayan ta umangngak sinay. ¹² E sinapitino Espirituwi Dios sikwak si amme'ngad maddaladudwa a mebulun sikwara. Iyawira a annamma kakkolattam a taga-Joppe, nebulunira pay sikwak, e inangkami ammin sey balera Cornelio sey Cesarea. ¹³ Wasin ginamwangkami, sinapiti Cornelio sikwamiyeno anghela nappadda sikwana sino balena annino sinapi'na anghel a, ‘Manundungka si umang sey Joppe a mayag ki Simon Pedro. ¹⁴ Ituldunana sikwayu nu sanneno kesalakandawa taabbalay.’ ¹⁵ Wasin neyafuka manuldu, inangngino Espirituwi Dios sikwara a kunna payino ikkanetam sin gafuna. ¹⁶ E dinandangkuweno sinapiti Afu Jesus a, ‘Nabbawtisari Juan si danum, udde mabawtisarangayuna sino Espirituwi Dios.’ ¹⁷ Nu kunnenoy a neya'da i Diosino Espirituna sikwara a bakkanna Judyu a kunna payino ikkanetam sin nanguruwantam ki Afu Jesu Kristo, inyak kadda miyallang sino akwani Dios?”

¹⁸ Wasin nadingngaddenoy, neibba'da a mabbalaw sikwana, e naddayawira ki Dios a kunda si, “Nu kunna mantu, massiki ino bakkannira a Judyu, inallakkira i Dios, ta damara a mabboboli takesi mabiyayira si makkikiyad.”

Ino Nanguruwanino Tolayira Sey Antiokia

¹⁹ Kiyad sin pinapatayino Judyuwer a i Esteban, nadyatanino manguruwira e nakkakarawayira. Anereno inang sey Fenicia, Chipre, anna sey Antiokia, e nanulduwera mappeafu ki Jesus, udde ino kasiJudyurera pelangino sinulduwanda. ²⁰ Udde ana kappayino korwanira a taga-Chipre anna taga-Cirene a inang sey Antiokia, e netuldura kappayino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesus sino bakkannira a Judyu. ²¹ Gafu se aneno pannakadama i Dios sikwara a manuldu, odduwereno nangurug ki Afu Jesus anna manuntul sino anggama.

²² Wasin nadingngaggino manguruwira sey Jerusalem si aneno manguruwira sey Antiokia, dinundunda i Bernabe sinay. ²³ Wasin ginamwang sinay, maanggam se initana a nikallakki Dios sikwara, e sinunnera si mattalagarira nadda nangurug ki Afu Jesus. ²⁴ Nalawaringke a tolayi Bernabe, natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwana, anna natuyag kappayino angngurungnga. Antuweno odduwer a nesapat sino nanguruwira ki Afu Jesus sinay.

²⁵ Waso kunnenoy, inangngi Bernabe sey Tarso a mintufuk ki Saulo. ²⁶ Wasin dina'ngana, netulunna sey Antiokia. Taruningke ino nebumbulunanda sino nanguruwira sinay, e odduwa tolayino sinulduwanda. Ino nanguruwira ki Jesu Kristo sey Antiokia, ireno palunguwa naingnganan si Kristiyano.

²⁷ Sin nagananda Bernabe anni Saulo sinay, agyanino gumalabbunira i Dios a inang sey Antiokia a naggabwat sey Jerusalem. ²⁸ Ino tata sikwara a mingngan si Agabo, natta'dag sino pakkakarampattanda, e nepalabbunino Espirituwi Dios sikwana si ananeno dokalla bisin sito lubag. (Inaya nelabbunna, neyakkuruwin

sin tiyempowi Emperador Claudio.) ²⁹ Antu gafuna, nattatarabbanino manguruwira si duffunandeno kakkola'dera sey Judea. Tatatata sikwara, neya'daneno damana a neya'da, ³⁰ kasera neya'da ammin sikwara Bernabe anni Saulo ta iyanda sino pangafuwanirana manguruwira sey Jerusalem.

12

Ino Nafulota Dyatino Manguruwira

¹ Sinoya tiyempo, neyafuwi Ari Herodes* a mappadyat sino korwanira a mangurug ki Jesus. ² Nepafutulna i Santiago a kolaki Juan. ³ Wasin initana a maanggammino Judyuwera sino inangwana, nepado'mana kappayi Pedro. Nakwa yaw sin tiyempona fiyesta a ngananda si La'wutan a pangngananda si tinapaya awana lebadurana. ⁴ Wasin dino'manda i Pedro, nepabaluri Herodes, e nepaindangnga si kadwafulu si annamma sindalu, e mepatapataliyeno aggappatira. Se dinandamma si nanu mabalininnino inaya fiyesta, ukumannana i Pedro takesi papapatena sino a'langino Judyuwera. ⁵ Kunna antu, nabaluri Pedro, udde ino manguruwira ki Jesus, ginakkuruddangke a nangikararag sikwana.

Ino Nallawanani Pedro Sino Abbaluran

⁶ Nada'ngeno tata a gafiya ino kagigi'ba'na, antuweno pappapapatayan naddi Herodes ki Pedro. Naturuwi Pedro sino nallatanino adwera a sindalu, a nakadenan si adwa a kawad, e ana kappayino mindag sino lamwanganino abbaluran. ⁷ Kaka'meng kelanga nagyanino tata a angheli Afu Dios a inang sino aggiddani Pedro e nabaggawingke ino kwartuna. Ginunggunino angheli Pedro ta gammiyanna, e kunna si, "Gumabwa'kan." E naariyennino kawarira sino kama'na. ⁸ Sinapikkappayino anghel sikwana si, "Inggurannu yan barawasim anna massapatukka." E ginakuruwi Pedro, e sinapikkappayino anghel sikwana si, "Mattafalka ta dumandangka sikwak." ⁹ Dinandan sino anghel e nallawanira sino abbaluran. Udde ammena inammu si gakkuruwino akwanino anghel sikwana, aringnga si tena'ma pelang. ¹⁰ Ila'wutandeno pitta a gwardiya annino mekadwa a gwardiya, kasera ginamwang sino baliyanga aggaku'na kayatana mallawan sino abbaluran. Nabukkataningkelang e nallawanira. Wasin aggelakalakarira sino kalasada, naawaningkelangino anghel.

¹¹ Waso kunnenoy, naammuwani Pedroweno nakwa sikwana, e nekunna si, "Ammuk si gakkurug yaw. Dinunduni Diosino anghelna a misalak sikwak ta ammerak mapapatayi Herodes anna ammena makweno innanamanino Judyuwera a makwa sikwak."

¹² Wasin binalonenaya nakwa sikwana, inang sey balera Maria a ina i Juan Marcos. Odduweno tolayira a makkararag sinay. ¹³ Sinottoki Pedroweno lamwangan, e inang initeño aripanna bafaya i Roda nu inyeno nanottok. ¹⁴ Udde wasin inimunuwanneno damiti Pedro, nakalyawanna a nebukkatino lamwangan gafu sino aanggamma, e nalayawa nuliya nangipakaammu si ana i Pedro sino lamwangan. ¹⁵ "Inanseka," kunda sikwana. Udde nepagekwana si gakkurug. "Anghelna yan," kunda.

¹⁶ Amme pelang ibbattani Pedroweno manottok. Wasin binukkatandanino lamwangan, nakka'bawira sin naitara i Pedro. ¹⁷ Sinengyattannera ta suminakkira, kasena sinapit sikwareno nilawanani Dios sikwana sino abbaluran. "Itulduyu yaw sikwara Santiago annino korwanira a kakkolattam," kunna. Kasena inanawa inang si korwana lubbun.

¹⁸ Wasin kadarama'na, nakungkulingke ino nakammimo gwardiyera. "Sanna lang naawani Pedro?" kunda. ¹⁹ Nepataraki Herodes i Pedro, udde ammera nasumpalan.

* **12:1** 12:1 Iyawa ari, i Herodes Agripa I a afuwi Herodes a Napatig anna panganakanni Herodes Antipas a nappafutul ki Juan a Gumabawtisar.

Antuweno binistigarneno gwardiyera e sinapi'na si mapapatayira. Kase inanawi Herodes sey Judea e inang nagan sey Cesarea.

Ino Natayani Herodes

²⁰ Wasin nagyani Herodes sey Cesarea, nabbungubungut sino tolayira sey Tiro anna sey Sidon. Antu gafuna, mintufukira si pappaangganda sikwana, se ino patturayanneno pappanda si akkananda. Pinalungura a sinatabbi Blasto a mimut sino balayi Herodes takesi duffunannera, kasera inang ki Herodes a mappekakallak.

²¹ Wasin nadatanginnino awa piniliyi Herodes, nabbarawasi si barawasina ari, nattuttud sino tronona, e naddiskursu sino tolayira. ²² Wasin nasinduwen, nekokweno tolayira a nassapit si, "Tata a diosino naddamit, bakkanna tolepelang."

²³ Gafu se ammena sinapit si dayawanda nabbelangi Dios, pinapatayino angheli Diosi Herodes, inu'gitino baggina, kasena natay.

²⁴ Sinoya tiyempo, inooddu kappayino tolayira a naddingngag anna nangurug sino sapiti Dios.

²⁵ Da Bernabe anni Saulo, wasin nabalinnino nanundunanda sikwara sey Jerusalem, nuliya sey Antiokia, e nebuluni Juan Marcos sikwara.

13

Ino Nadundunanda Bernabe Anni Saulo A Umang Manuldu

¹ Ino manguruwira sey Antiokia, ana sikwareno mangipakaammu sino ipakaamuwi i Dios andino manulduwera sino sapiti Dios. Irara Bernabe, Simeon a ngananda si Ngisit, Lucio a taga-Cirene, Saulo, anni Manaen a pinadokallino ama i Gubernurador Herodes.

² Wasin tata si aw, nallantanga mangnganino manguruwira takesi makkararira anna maddayawira ki Dios. E kunnino Espirituwi Dios sikwara, "Dotukandora Bernabe anni Saulo a masserbi sikwak se aneno pakwak sikwara." ³ Nakkararira kappay anna nallantangira kappaya mangngan, kasera nepotunino kama'da sikwara Bernabe anni Saulo, e nepagikka'dera.

Ino Inangnganda Bernabe Anni Saulo Sey Chipre

⁴ Waso kunnenoy, nepabonino Espirituwi Dios da Bernabe anni Saulo, e inangngira sey Seleucia, kasera natakay si bafora umang sey Chipre a naffu si danum. ⁵ E nebulunda i Juan Marcos a manuffun sikwara. Wasin ginamwangira sey Salamina a lubbunna Chipre, nepakaammureno sapiti Dios sino sinagogereno Judyuwera.

⁶ Wasinoy, dinodoyudda ammina lubbunna Chipre makkiyad si ginamwangira sey Pafo. E dinatanda sinayino tata a Judyu a gumasalamangka a massapit si gumalabbuni Dios, gampade bakkan. Ino anganna, i Bar-Jesus. ⁷ Iyawa tolay, buluni Sergio Paulo a gubernadorna Chipre. Ino gubernador, mautakka tolay, e nepaayangngara Bernabe anni Saulo se anggamma a dingngaggannino sapiti Dios. ⁸ Udde ino gumasalamangka (a i Elimasino anganna si dami'na Griego), kinontaranara Bernabe anni Saulo takesi ammena manguruwino gubernador ki Jesus. ⁹ Udde i Saulo, a mingngangkappay si Pablo, natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwana e pakatulatangnganna i Elimas, ¹⁰ e sinapi'na si, "Ikka a abbingnga Diablo, kontarannu ammina nalawad. Nalaingkanke a mamalabali si tolay e pabbalinnu si siriyeno gakkuruwa sapiti Dios. ¹¹ Sitoya, kastigundaka i Afu Dios e malappakka takesi awaningke a itannu si pipidya aw." Assapi'na lang sinoy, awaninna itani Elimas e kumarakarabakafa mintufuk si mangewid sikwana. ¹² Wasin initenyo gubernadorino nakwa sikwana, nangurug ki Afu Jesus, se nakka'baw gafu sino pannakadamana a netuldura.

Ino Nanulduwanda Pablo Sey Antiokia A Sakopanna Pisidia

¹³ Waso kunnenoy, nanora Pablo sey Pafo, e nattakayira si bafora umang sey Perge, tata a lubbun sino probinsiya a Pamfilia. Wasin ginamwangira sinay, inanawanirani Juan Marcos e nuli kappay sey Jerusalem. ¹⁴ E netuluyda Pablo a umang sey Antiokia a sakopanna probinsiya a Pisidia. Wasin Sabadu a awna agginwangan, inangngira sino sinagogeno Judyuwera e nakitutturira. ¹⁵ Wasin nabasennino lintiyi Moises andino turakkino korwanira a gumalabbuni Dios, aneno nepasapitino pangafuwanirana sinagoga sikwara Pablo a kunda si, “Kakkolak, nu wara sapitandaw sino tolayira sitawa mappatuyag sino nakanda, itulduyun.”

¹⁶ Waso kunnenoy, natta'daggi Pablo e sinengyattannera ta suminakkira, e sinapi'na si, “Ikkayuwa kakunnaka gakagaka i Israel anna ikkayu kappaya bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, dingngaggandawino itulduk. ¹⁷ Ino Dios a dayawantama gakagaka i Israel, pinilineno gagginafutamira. Wasin nagyanira sey Egipto a bakkanna lubbunda, dinuffunnannera e inoodduwera, kasena nepaiteno dokalla pannakadamana a nepawaya sikwara sino kinaaripanda sinay. ¹⁸ Wasin appatafuluwa runa malallakarira sino kalolowat, neyattammeno a'akwandera e inimu'nera. ¹⁹ Wasin ginamwangira sey Canaan, nepangaffu'nera sino pituwa a lubbun sinay takesi ino tolenereno makangkwa sino lubadda. ²⁰ Mangiyafu sin inangnganda sey Egipto kiyad si akwaranino lubag, kalimatut si limafuluwa run.

“Wasinoy, dinotukani Diosino ukumira a mepatapataliya matturay sikwara makkiyad sino tiyempowi Samuel a gumalabbunna. ²¹ Sinoya tiyempo, narangngira si arira, e dinotukkanna i Saulo a abbingi Kis a gakagaka i Benjamin ta antuweno arira si appatafuluwa run. ²² Kasena inariyi Saulo, e nepatalina i David ta antuweno arira. Kunnayawino sinapiti Dios mappeafu ki David, ‘I David a abbingi Jesse, antuweno anggangku se akwanna amminino sapitangku.’ ²³ I David kappayino gagginafuwi Jesus a dinunduni Dios a mangisalak sikwatama gakagaka i Israel, a antuweno nekarina si'in. ²⁴ Sin liyeyi Jesus a umang manuldu, nagyaninni Juan a manuldu sikwatam ammina gakagaka i Israel ta ibobolitammaddino liwattamira anna mappabawtisaretammad. ²⁵ Wasin ara'niyenna mabalini Juan sino nadundunanna, sinapi'na sino tolayira si, ‘Ariddonakuy si ikkanakino dinunduni Dios a mangisalak sikwayu, gampade bakkan. Ino mepatali sikwakino taronandaw, e mearipanna'ngad sikwana, udde ammek meannunga mangwa se madayawingke.’

²⁶ “Ikkayuwa kakkolakkuwa gakagaka i Abraham, anna ikkayu kappaya bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, ikkanetamino nappakaammuwani Dios nu ansanneno akkesalakantam. ²⁷ Udde ino tolayira sey Jerusalem andino tatturayira, ammera inammu si i Jesusino dinunduni Dios a mangisalak sikwara, se ammera naawatanino babbasanda kadda Sabadu a neturakkino gumalabbunira i Dios si'in. Udde neyakkurudda payino neturakkino gumalabbunira se nepapapatera i Jesus. ²⁸ Massiki awana gafuneno pamapatayanda sikwana, inaranda ki Pilato si papatayanna. ²⁹ Wasin inangwarenoy e neyakkuruwin amminino neturak mappeafu sikwana, nepaarira sino krus e sinannanda. ³⁰ Udde nepangngangoliyi Dios. ³¹ E odduwa awa napappadda i Jesus sikwara a nebumbulun sikwana a naggabwat sey Galilea a inang sey Jerusalem. E sitoya, ireno mangipakaammu mappeafu ki Jesus sikwatama Judyu. ³² Antuweno inangngammi sitawa mituldu sino nalawara damag sikwayu. Ino nekariyi Dios sino gagginafutamira si'in, ³³ antuweno neakkurug sikwatama gakagakara, se sitoya, nepangngangolina i Jesus. Antu kappayino sapitannino neturak sino mekadwa a Salmo a kunna si,

‘Ikkeno abbingku. Sitoya, ipakaammuk si ikkanakino amam.’*

* 13:33 13:33 Salmo 2:7

³⁴ Ana kappayino neturak sino sapiti Dios mappeafu sino nangngangoliyani Jesus ta ammena mananawuweno baggina si makkikiyad, e sinapi'na si,

'Iya'da'nga sikwayuweno nalawara nekarik ki David a gakkuruwingke a makwa.'[†]

³⁵ E ana kappay neturak sino korwana Salmo a kunna si,

'Tkkeno nappili sikwaka masserbi sikwam, e ammem purayan si mananawuweno baggik.'[‡]

³⁶ Bakkanni David ino sapitannenay, se wasin binalinnanino nepakwa i Dios sikwana sino katolena, natay. Sinananda sino tanammimo gagginafunera, kasena nananawu.

³⁷ Udde i Jesus, ammena nananawu, se nepangngangoliyi Dios. ³⁸ Kakkolak,

anggangku si maammuwandaw yaw, gafu sino inangwa i Jesus, dama i Dios a pakomanino liwattam. ³⁹ Se gafu sikwana, ibilangi Dios si naggaddangngino

massiki sanna a tolaya mangurug, udde awan sikwatama mebilang si naggaddang sino angngitana gafu sino panguruwantam sino lintiyi Moises. ⁴⁰ Kunna mantu,

mappalangkayu takesi ammena makwa sikwayuweno sinapitino gumalabbunira i Dios si'in a kunna si,

⁴¹ 'Itandaw, ikkayuwa mangilopalopet sikwak, aneno akwangku sino katoleyuwa kakka'baw, udde matekayu pelang, se ammeyu kuruwan, massiki wara mituldu sikwayu.' "§

⁴² Wasin nabalinnino sinapiti Pablo, nallawanira anni Bernabe sinaya sinagoga, e inayanireno tolayira si manuldu kappay sino metufara Sabadu ta tubburandeno

netuldura. ⁴³ Wasin nallawaninnino tolayira, odduweno nebumbulun sikwara Pablo a Judyu anna bakkanna Judyu a manuntul sino aggangwana Judyu. Nakitatabbadda

Pablo sikwara, e netuldura si mattalaginarira nadda manalak sino allakki Dios.

⁴⁴ Waso metufara Sabadu, maggi ammina tolay sinaya lubbun, nakkakarampattira a nakidingngag sino sapiti Dios. ⁴⁵ Udde waso initeño Judyuwereno odduwa

tolay, inilliyerangke, neyatatalda i Pablo, e kinontarareno sinapi'na. ⁴⁶ Udde

naturibbelanda Pablo anni Bernabe a nassapit si, "Maawag si ikkayuwa Judyuweno palunguwa passapitammi sino sapiti Dios. Udde gafu se inammeyu, kunnangke uku-

mandawino baggiyungkepaya ammekayu meannunga maa'dan si biyaya mannayun. Antuweno anawammikayu e umangkamiya manuldu sino bakkannira a Judyu. ⁴⁷ Se

kunnayawino sinapiti Afu Dios sikwami,

'Pinilitakayu si kunnangke sirwat sino bakkannira a Judyu ta tulduwandaw ammina tolay sito lubag takesi mesalakanira.' "*"

⁴⁸ Wasin diningngaggino bakkannira a Judyuweno sinapiti Pablo, maangammira e dinayora i Dios gafu sino diningngadda a sapi'na. E ino piniliyera i Dios ta mabiyayira

si makkikiyad, nanguruwira.

⁴⁹ Waso kunnenoy, naddidingngaggandeno sapiti Dios mappeafu ki Afu Jesus si palulubbun sinay. ⁵⁰ Udde ino Judyuwera a amme mangurug, sinussuwandeno

tatturayira a lallaki sinaya lubbun andino bafa'nangngira a bafabbaya maddayaw ki Dios takesi padyatandara Pablo anni Bernabe. E nepaanorera sinaya lubbun.

⁵¹ Sinatta'da Pabloweno lafuk sino takkira ta pangammuwanino tolayira si ireno makammu sino kastigura, kasera inang sey Iconio. ⁵² Udde ino nanguruwira ki Jesus

sey Antiokia, nafulotino aangganda se natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwara.

[†] **13:34** 13:34 Isaias 55:3 Ino nekariyi Dios ki Ari David, ananeno gakana so maddagguna awa matturay sino Judyuwera si makkikiyad. [‡] **13:35** 13:35 Salmo 16:10 [§] **13:41** 13:41 Habakuk 1:5 Ino keyakkuruwannenaya nelabbun, inangngino taga-Babiloniyera a nakiyubat sino Judyuwera e dinaraldeno Templo sey Jerusalem anna odduweno pinapatera. Antuweno kapa'latino Judyuwera, se aridda si awana manaral sino nalawara Templora.

* **13:47** 13:47 Isaias 49:6

14

Ino Nakwa Sikwara Pablo Sey Iconio

¹ Wasin inanda Pablo anni Bernabe sey Iconio, inangwara kappayino inangwara sey Antiokia, se inangngira sino sinagogeno Judyuwera, e gafu sino nanulduwanda, odduweno nanguruwa Judyu anna bakkanna Judyu. ² Udde ino Judyuwera a mammaya mangurug, sinussuwandeno bakkannira a Judyu takesi kababannaddeno manguruwira ki Jesus. ³ Udde massiki kunnenoy, nabayadda Pablo anni Bernabe sinay e naturirirangke a manuldu mappeafu ki Jesus. E nepaita i Jesus si gakkuruwino ituldura mappeafu sino alla'nga, se ina'dannera si pannakadamara a mangwa si kakka'baw. ⁴ Naggadweno tolayira sinaya lubbun, se aneno dinandan sino Judyuwera a ammera mangurug, e ino korwanira, dinandanira sino apostolira.

⁵ Waso kunnenoy, ino Judyuwera andino bakkannira a Judyu andino tatturerera, nattatarabbanda si padyatandara Pablo anna lapalappaggendera takesi matayira. ⁶ Udde wasin naammuwanda Pabloweno pamapatayanda nad sikwara, nabbukalira a inang sey Listra anna sey Derbe andino korwana lulubbuna sakopanna Licaonia. ⁷ E nanulduwera kappay sino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

Ino Nakwa Sikwara Pablo Anni Bernabe Sey Listra Anna Sey Derbe

⁸ Wasin agyanira sey Listra, agyanino lalakiya pilaya ammena nakakkapana nallakad kiyad sin neyanakanna. ⁹ Wasin aggatuttura maddingngag sino sapitanni Pablo, sinulangngani Pablo, e naimunuwanna si kuruwanna si damana a maariyeno pilena. ¹⁰ E nekokwana a nassapit si, "Matta'dagga." Gabwat kunnino lalaki e nallakarin.

¹¹ Wasin initenno tolayireno inangwa i Pablo, nekulawura sino dami'da a Licaonia, a kunda si, "Irayawino diostama nabbali si tolaya naddassag sikwatam." ¹² E nginandera si anganino diosdera. I Bernabe, nginanda si Zeus, e i Pablo, nginanda si Hermes se antuweno kanayuna maddamit.* ¹³ Ino templowa paddayawanda ki Zeus, ana sey lasinneno lubbunda. Waso kunnenoy, ino padira, neyangngeno bakera a torowa nagungunan si sabung sino lamwanganino lubbun, se angganda ammina miwa'lat sikwara Pablo se ira kanuweno diosda.

¹⁴ Wasin naammuwanda Bernabe anni Pabloweno angganda a akwan, pinipis-sereno barawasirangkepaya pitanda si malowino nakanda. Nekangkanda sino tolayira, e nekokwara a nassapit si, ¹⁵ "Sannemmangke yan akwandoya? Tolekami pelanga kakunnayu. Ino gakkammiya inang sitaw, ipakaammumi sikwayuweno nalawara damag mappeafu ki Jesus, takesi talekkurandawino aggangwayuwa awana pattupakkanna e kuruwandawino aggabiyaya Dios a namaratu sino langit, yo lubag, ino bebay, andino ammina igyanda. ¹⁶ Si'in, nepureneno kakunnayuwa bakkanna Judyu a mangwa sino angganda a akwan. ¹⁷ Udde ammena inibbatta mangipaita sino kinalawanna sikwara sino odduwa duffunna, se antuweno manga'da si uran andino pattufuwanino mula ta wara ikabiyaddaw takesi maanggangkayu." ¹⁸ Udde massiki sinapiti Pablo inay, nadyataningke a mallang sino tolayira takesi ammera miwa'lat sikwara.

¹⁹ Waso kunnenoya agyanira kepay sey Listra, ginamwangino Judyuwera a naggabwat sey Antiokia anna sey Iconio. Sinussuwandeno tolayira e ilapalappadda i Pablo, kasera binu'buta nelawan sino lubbunda, se aridda si natayin. ²⁰ Udde wasin inaribumbunganino manguruwira, ginabwakkappay e nuli sino lubbunda. Wasi kadarama'na, inanda Pablo anni Bernabe sey Derbe.

Ino Nuliyanda Pablo Sey Antiokia A Sakopanna Siria

* **14:12** 14:12 Ino angnguruwino tolayira sinay, i Zeusino kapatiyana diosda. I Hermesino dinundunino korwanira a diosda nu wara ipakaammura sino tolayira, se nalainga maddamit.

²¹ Wasin ginamwanda Pablo anni Bernabe sey Derbe, nepakaammureno nalawara damag, e odduweno nanguruwira ki Jesus. Kasera nuli sey Listra anna sey Iconio, e nangawwatira sey Antiokia a sakopanna Pisidia, ²² ta pattuyaggandeno angnguruwino nanguruwira. Sinapi'da sikwara si, "Massiki sanneno makwa sikwayu, mattalaginaggayu nadda mangurug, se maawag si mallawumetam ammin si odduwa dyat liyetama medagga sino patturayani Dios sey langit." ²³ Kadda lubbuna inangnganda, nanotu'da Pablo si pangafuwanirana mangurug. Nakkararira anna nallantangira a mangngan, e netala'dera ki Afu Jesus a kinurudda takesi antuweno mimut sikwara.

²⁴ Wasin nalla'wu'da Pablo anni Bernabe sey probinsiya a Pisidia, ginamwangira sey probinsiya a Pamfilia. ²⁵ Nanulduwera mapeafu ki Jesus sey Perge, kasera inang sey Atalia. ²⁶ E natakayira si bafora nuli sey Antiokia a sakopanna Siria. Se ino manguruwira sinay, ireno namaikkata nikararag sikwara Pablo takesi duffunanira i Afu Dios a mangwa sino pakwana. E binalindanino nepakwana sikwara.

²⁷ Wasin ginamwangira sinay, nepakakarampa'deno manguruwira, e netuldura amminino nepakwa i Dios sikwara. Netuldura kappayino nepakaammuwi Dios a massiki ino bakkannira a Judyu, damara a mangurug. ²⁸ Nabayira sey Antiokia a nakiigyan sino manguruwira sinay.

15

Ino Nattatarabbanda Mapeafu Sino Nanguruwanino Bakkannira A Judyu

¹ Waso kunnenoy, agyanireno naggabwat sey Judea a inang sey Antiokia, e nanulduwera sino manguruwira ki Jesus a kunda si, "Ammekayu mesalakan nu ammekayu mappakugita metuntul sino lintiyi Moises." ² Udde da Pablo anni Bernabe, ammera anggammino sinapi'da e nakisosombatira sikwara. Antu gafuna, nattatarabbano nanguruwira a pabonanda Pablo anni Bernabe andino korwanira a manguruwa umang sey Jerusalem takesi bebutanda sino apostolira andino pangafuwanirana manguruwira mapeafu sino nassarombatanda. ³ E nepagikka'dera. Wasin nekwera sey probinsiya a Fenicia anna Samaria, nesisippalda a nepadamag sino manguruwira a nanguruwinnino bakkannira a Judyu ki Jesus. E maanggammingke ino manguruwira a naddingngag sinay.

⁴ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, maanggammino manguruwira andino pangafuwandera andino apostolira a nappaamwang sikwara. E sinapi'da Pablo amminino inangwara a duffuni Dios sikwara a manuldu sino lulubbuna inangnganda. ⁵ Udde natta'daggino korwanira a Fariseowera a manguruggappay ki Jesus, e nekunda si, "Tulduwantammaddino bakkannira a Judyu ta mappakugitira anna tuntulanda kappayino korwana lintiyi Moises."

⁶ Antuweno nammamitingino apostolira andino pangafuwanirana manguruwira takesi pattatarabbanda. ⁷ Wasin nabayirana mattatarabbag, natta'daggi Pedro, e kunna si, "Kakkolakku, aggaammundaw si ikkanakino piniliyi Dios sikwatam si'ina umang mibanyag sino nalawara damag sino bakkannira a Judyu takesi dingngagganda anna kuruwanda. ⁸ I Dios a nakaammu sino ana sino nakammino tolayira, nepaitana si anggammeno nanguruwanino bakkannira a Judyu, se neya'daneno Espirituna sikwara a kunna kappayino nepanga'dana sikwatam. ⁹ Awana naddadarumanneno inangwana sikwatam, se inarina kappepayino narakkat sino nakanda gafu sino nanguruwanda. ¹⁰ Nu kunna mantu, mayan subukandawi Dios a patutandawino bakkannira a Judyu a manuntul sino lintiyi Moises? Se massiki ikkanetama Judyu andino gagginafutamira si'in, ammetam nakatuntul. Santam lang paidammanino bakkannira a Judyu a sapitantam si tuntulanda ammin inay?

¹¹ Ammena nad kunninoy, se kuruwantam si mesalakanetam gafu pelang sino allakki Afu Jesus, e kunna kappay sikwara.”

¹² Wasin nasinduwenni Pedro, sininakkino tolayira a maddingngag sikwara Bernabe anni Pablo sino pitulduwanda sino kakka'bawa nepaangwa i Dios sikwara sin inangnganda sino bakkannira a Judyu.

¹³ Wasin nasinduwennino sinapi'da, nepataliyi Santiago a kunna si, “Kakkolak, dingngagganda'ngad. ¹⁴ Assapikkepayi Simon Pedro sino palunguwa nipaitani Dios sino alla'nga sino bakkannira a Judyu a namili sikwara si mesapat sino tolenera.

¹⁵ Iyawa inangwa i Dios, nekunna sino neturakkino gumalabbunna si'ina kunda si,

¹⁶ ‘Kunni Afu Dios si, Naso maddagguna aw, muliyak kappay sikwayuwa Judyu ta gabwatanku kappayino nadaralla balayi Ari David e pabbawungkuneno patturayanna. ¹⁷ Antuneno akwangku takesi anggandaka ammunino korwanira a tolay, amminino bakkannira a Judyu a pinilika mabbali si tolek. ¹⁸ Kunnenoyino sinapiti Afu Dios a nepakaammuna si'in.’ ”*

¹⁹ Nekungkappayi Santiago si, “Ino ana sino nakangku, ammetammad paidammanino bakkannira a Judyu a mangurug ki Dios. ²⁰ Turakkantamira lud ta ituldutam pelang sikwara a ammera nad mangngan si newa'lat si sinandiosira anna ammera massira si ada onnu napattalla animala ammena naariyeno adana, anna ammera makidurug si bakkanna atawara. ²¹ Se ammu amminino Judyu inayira a lintig, se kiyad si'in, babbasanda kadda Sabaduveno lintiyi Moises sino ammina sinagoga sino palulubbun. Antuweno nalawad nu tuntulandenay, takesi ammena malowino nakammino kakkola'dera a nanguruwa Judyu.”

Ino Tura'da Sino Bakkannira A Judyu A Nangurug

²² Wasinoy, ino apostolira andino pangafuwanira andino amminira a manguruwa nakkakarampat sinay, nattatarabbanda si mamiliyera sikwara si lallakiya mebulun sikwara Pablo anni Bernabe a umang sey Antiokia. Ino pinilira, da Judas a ngananda kappay si Barsabas anni Silas, a ireno iyatal amminino manguruwira. ²³ Antuyawino nepaappara a turak sikwara:

“Tkkamiya kakkola'dawa apostol anna pangafuwan sito Jerusalem, antuyawino tura'mi sikwayuwa bakkanna Judyu a mangurug sitan Antiokia, Siria, anna Cili-cia. ²⁴ Nadingngammiya agyanino inang sitana naggabwat sitawa bafulummiya nangungkul sikwayu gafu sino netuldura sikwayu. Udde bakkanna ikkamiyeno naggabwatanino netuldura. ²⁵ Antu gafuneno nattatarabbammi e nappilikami si umang sitana miyang sito tura'mi e mebulunira sikwara Bernabe anni Pablo. ²⁶ Da Bernabe anni Pablo, ireno nadikkatta bulummiya nangipusta sino anga'da a masserbi ki Afutama i Jesu Kristo. ²⁷ Pinilimi kappera Judas anni Silas a mebulun sikwara a mana'dag sino sapitanna yawa tura'mi. ²⁸ Ino anggammiya sapitan sikwayu, antu kappayino anggammino Espiritu Dios, se nepadandamma sikwami si ammemikayu paidammana manuntul sino ammina lintiyi Moises. Ira nabelang yawino tuntulandaw. ²⁹ Ammekayu nad mangngan sino newa'la'da si sinandiosira, ammekayu massira si ada, ammekayu massira si napattalla animala ammena naariyeno adana, anna ammekayu makidurug si bakkanna atawayu. Nalawad nu anusandawa tuntulan yawa sinapi'mi. Antuwen inoyino anggammiya sapitan sikwayu.”

³⁰ Wasin netura'denoya turak, nepabondeno umangngira sey Antiokia. Wasin ginamwangira sinay, nepakakarampa'deno manguruwira, kasera neduwaweno turak.

³¹ Wasin binasarenoya turak, maanggammirangke gafu sino nalawara sapitanna.

* 15:18 15:18 Amos 9:11-12

³² Oddu kappayino netuldura Judas anni Silas sikwara a mapattuyag sino angngurudda, se mangipakaammuwera kappay sino ipakaammuwi Dios. ³³ Wasin nabayiran sinay, angganda a muli sino naggabwatanda. E nalawarino nepamaikkatino manguruwira sikwara sino nuliya sino nanundunira sikwara. ³⁴ Udde i Silas, anggama a mabattang sinay.†

³⁵ Da Pablo anni Bernabe, naganira sey Antiokia a manuldu anna mangibanyag mappeafu ki Afu Jesus. Oddu kappayino bafulundera a manuffun sikwara a nanuldu sinay.

Ino Nakkatwayanda Pablo Anni Bernabe

³⁶ Wasin nalla'wutino pipidya aw, sinapiti Pablo ki Bernabe si, “Anta dorawanino kakkolattera sino lulubbuna nitulduwanta sino sapiti Afu Dios ta itanta nu manantawiran.” ³⁷ I Bernabe, anggama a ibumbuluni Juan Marcos. ³⁸ Udde i Pablo, ammena anggam, se wasin nagananda sey Pamfilia, inanawanira i Juan Marcos e ammena netupakka nanuffun sikwara sino tarabafura. ³⁹ Gafu sinoy, nappelalotino nepattutukkira, kasera nakkatway. Inayani Bernabe i Marcos, e natakayira si bafora inang sey Chipre. ⁴⁰ I Pablo, inayanna payi Silas a bulunna. Nekararanino manguruwira ta duffunanira i Dios sino ammina anganda, kasera inanaw. ⁴¹ Inanannereno lulubbun sey Siria anna sey Cilicia a mappatuyag sino angnguruwino manguruwira.

16

Ino Nebulunani Timoteo Sikwara Pablo Anni Silas

¹ Waso kunnenoy, inanda Pablo anni Silas sey Derbe anna sey Listra, e antuweno nana'nganda ki Timoteo a tata a mangurug ki Jesus. Judyuweno inana a manguruggappay ki Jesus, udde Griegoweno amana. ² Dinayaw amminino manguruwira i Timoteo sey Listra anna Iconio. ³ Anggammi Pablo a ibumbuluni Timoteo sikwara. Udde gafu se ammu amminino tolayira sinay si ammena nakugiti Timoteo se bakkanna Judyuweno amana, nepakugiti Pablo, takesi ammena malowino nakammino kasiJudyura sino lulubbuna umangngandana.

⁴ Sino ammina inangnganda Pablo, nepakaammura sino manguruwireno neturakkino apostolira andino pangafuwanira sey Jerusalem, e sinapi'da si nalawad yawa tuntulan. ⁵ Antu gafuna, nattuyaggino angnguruwino manguruwira sino lulubbun, e kadda aw, madadaggananira.

Ino Nifuyutanino Espirituwi Dios Sikwara Pablo Sey Macedonia

⁶ Waso kunnenoy, inang kappera Pablo sey Frigia anna sey Galacia, se inallangnganireno Espirituwi Dios sino umangnganda nadda manuldu sey Asia. ⁷ Wasin ginamwangira sino pampangnga probinsiya a Misia, dinandanda a umang sino probinsiya a Bitinia, udde inallangnganira kappayino Espirituwi Jesus. ⁸ Antu gafuna, ıla'wutanda pelangino Misia e nangawwatira sey Troas.

⁹ Wasi gafi, agyanino nepaita i Dios ki Pablo si kunnangke tenap, e naitaneno tata a lalakiya taga-Macedonia a aggata'dagga mappekakallak sikwana a kunna si, “Umangkayu sito Macedonia ta duffunandakami.” ¹⁰ Gafu se nepaita i Afu Diosino kunnenoy, ginikkakkamiya inang sey Macedonia, se inammumi si antuweno anggammi Afu Dios a angammiya panulduwan sino nalawara damag.*

Ino Nanguruwani Lydia Sey Filipos

† 15:34 15:34 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego. kami sitaw, anggama sapitan si i Lucas a nanurak sitawa leburu, nebulun sikwara Pablo.

* 16:10 16:10 Ino

¹¹ Wasin ginikkakkami sey Troas, nattakekami si bafora nangawwat sey Samotracia. Wasin kadarama'na, inangkamin sey Neapolis. ¹² Naddassaggami sinay e nallakaggamiya inang sey Filipos a kadodokkallana lubbunna Macedonia. Ino kaodduwanna tolay sinaya lubbun, taga-Romera. Nagyangkami sinay si pipidya aw.

¹³ Wasin awna agginwangan, nallawangkami sino lubbun e inangkami sino dappi'na wawwang, se dinandammi si wara pakkararanna Judyu sinay. Nattutuggami e nakitatabbaggami sino bafabbayira a nakkakarampat sinay. ¹⁴ Ino tata a naddingngag sikwami e i Lydia a taga-Tiatira a gumalaku si nangina a sinnun. Massiki bakkanna Judyu, maddayaw ki Dios, e dinuffunani Dios takesi naawatanneno sinapiti Pablo e kinurungnga. ¹⁵ Nappabawtisarda Lydia annino kataabbalayanna, kaserakami inayana kunna si, "Nu innanamandaw si gakkuruwa manguruwak ki Afu Jesus, umangkayu magyan sey balemi." E pinatu'dakamiya inayan e inangkami.

Ino Nebaluranda Pablo Sey Filipos

¹⁶ Wasin tata si awa inangngammi anda Pablo sino akkararan, dinambaldakamiyeno aripinna balatanga naunaggan si narakkatta espirituwa mappalabbun sikwana sino makwana so maddagguna aw. Gafu sinaya a'akwanna, odduweno piraka inappeno nangaripannira sikwana. ¹⁷ Dinandanandakami anda Pablo e nekulakulawuna si, "Iyawira a tolay, aripannira i Dios a Kaso'dan! Ipakaammura sikwayuweno kesalakandaw!" ¹⁸ Odduwenna awa kunna pelang inoyino a'akwanna makkiyad si natappaggi Pablo. E ina'langngeno balatang, kasena sinapit sino inunag sikwana si, "Gafu sino pannakadama i Jesu Kristo, anawannun." E kaka'meng kelanga inanawino inunag sino balatang.

¹⁹ Wasin naammuwanino nangaripannira sikwana a awaninna pangappanda si pirak, dino'mandara Pablo anni Silas e binalabu'bu'dera a neiyang sino agyananino tatturayireno lubbunda. ²⁰ Nepaa'landera sino turayira e sinapi'da si, "Judyuwera yaw, e gulunda yo lubbuntam, ²¹ se ituldureno ammena mepangngat sino lintiddam. Rometam e ammetam dama a tuntulannino gagangena korwan." ²² E amminino tolayira, nakkulawuwera se nabbungubungutira sikwara Pablo. Nepabboyangino turayirara Pablo anni Silas, e nepasiwa'wa'dera. ²³ Wasin siniwasiwa'wattandera, nebaluddera. E sinapi'da sino afafuneno abbaluran si aggaindaggannerangke. ²⁴ Gafu se antuweno sinapi'da sikwana, neangngera sino tangngana abbaluran e sinalpi'nenno takkira si kayu.

²⁵ Wasin tangngenna gafi, makkararadda Pablo anni Silas e makakkantera a maddayaw ki Dios, e aggadingngaggino korwanira a balud. ²⁶ Kaka'meng kelanga nalunig si natuyag e naguyaguyaddino abbaluran e nabukkatanino kayatanira. Naari aminino kawarino balurira. ²⁷ Nafatino afafuneno abbaluran, initana a nabukkatanino kayatanira, e ngananna si nabbukal amminino balurira. Sinu'nu'nenno sase'na e papatayanna naddino baggina. ²⁸ Udde nekokwa i Pablo a nassapit si, "Ammem papatayan yan baggim. Ayokami ammin sitaw."

²⁹ Nappaappeno afafuneno abbaluran si sirwat sino bulunna. Nakkangkama sinallung sino agyananda Pablo anni Silas, e namalitud sino a'landa a mayya'yak gafu sino talona. ³⁰ Kasenera nepallawan, e sinapi'na sikwara si, "Afu, sanneno akwangku takesi mesalakanak?"

³¹ "Mangurugga ki Afu Jesus ta mesalakangka, massiki ino kataabbalayannu," nekunda sikwana. ³² Kasera netulduweno sapiti Dios sikwara ammina taabbalay. ³³ Massiki tangnga kepena gafi, neyangngino afafuneno abbaluran da Pablo sino agyananino danum takesi unafanneno biyaddera. Wasin nasinduwenoy, nappabawtisarira a taabbalay. ³⁴ Kasera inayanda Pablo anni Silas sino balera, e pinakkandera. Maanggammirangke a taabbalay gafu sino nanguruwanda ki Dios.

³⁵ Waso kadarama'na, nanundunino tatturayira si pulisa umang sino afafuneno abbaluran ta sapitanda si, "Palawanandora Pablo anni Silas."

³⁶ Antu gafuna, sinapitino afafuneno abbaluran sikwara Pablo si, "Sinapitino tatturayira a damayuna mallawan. Manokayun, a ikkayu pelangino nakaammu."†

³⁷ Udde sinapiti Pablo sino pulisira, "Siniwa'watandakami sino nara'langanino tolayira, gampade awana liwa'mi, e nebaluddakami kappay. Ammena dama a mangwa si kunnayan sino tolaya Roma. Sitoya, pallawanandakamiya awana nangammu. Ammena dama, umangngaddino tatturayira a milawan sikwami ta ammunino tolayira si awana liwa'mi."

³⁸ Inang netulduweno pulisireno sinapi'da Pablo sino tatturayira. Nakatalawira sin diningngadda si Roma kappera Pablo anni Silas. ³⁹ Inangngira sey kwara Pablo a nappkekallak, kaserera nelawan e inaranda si manawira sinaya lubbun. ⁴⁰ Wasin nallowanda Pablo anni Silas sino abbaluran, inangngira sey balera Lydia. Sinatabbaddeno manguruwira a nakkakarampat sinaya nappatuyag sino angngurudda, kaserera inanaw sinaya lubbun.

17

Ino Gulu Sey Tesalonica

¹ Waso kunnenoy, nassisippalda Pablo anni Silas sey Amfipolis anna Apolonia, kaserera ginamwang sey Tesalonica a agyananino tata a sinagoga. ² Inangngi Pablo sinaya sinagoga a manuldu mappeafu sino sapiti Dios, se antuweno gagangena, e antuweno inangwana si talluwa Sabadu. ³ Ino netulduna, ino neturak sino sapiti Dios a kunna si madyatan naddi Kristo e matay, kasena mangngangoli. "I Jesus a ipakaammuk sikwayu, antuwi Kristo a dinunduni Dios a matturay," kunna. ⁴ Aneno korwanira a Judyu a kinuruddeno sinapiti Pablo, e nedaggera sikwara Pablo anni Silas. Oddu kappayino nangurug sino Griegowera a bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, anda sino bafabbayira a bafa'nang.

⁵ Udde ino Judyuwera a ammera mangurug, inimallira, e inamamundeno narakkat-tira a tolaya matarut, takesi gulundeno lubbun. Ginamwandeno balera Jason se tufukandara Pablo anni Silas takesi iyandera nad sino pammamitinganino tolayira. ⁶ Udde wasin ammerera masumpalan, binu'bu'dara Jason andino korwanira a mangurug e neiyandera sino tatturayirana lubbun. E nekokwara a nassapit si, "Inayira a tolaya nakkungkul sino tolayira si korwana lulubbun, inangngira kappay sitaw. ⁷ E iyawa Jason, nepadilo'nera sino balera. E amminira, ammera tuntulannino lintiyino Emperador, se sapitanda si aneno korwana ariya i Jesus kanuweno anganna." ⁸ Naburuburungino tatturayira andino tolayira sin diningngaddenoy. ⁹ Nepappagarara Jason si odduwa pirak a iyulira nu awaninna narakkat si akwanda Pablo, kaserera nepaanaw.

Ino Inangnganda Pablo Sey Berea

¹⁰ Wasin massi'lappin, nepaanawino manguruwirara Pablo anni Silas a umang sey Berea. Wasin ginamwangiran sinay, inangngira sino sinagogana Judyu. ¹¹ Ino Judyuwera sinay, nannakammira amma sino taga-Tesalonicera, se angganda a dingngaggannino damag mappeafu ki Jesus, e kadada aw adalandeno neturakka sapiti Dios takesi ammunda nu gakkuruwino tulduwi Pablo. ¹² Odduwera a Judyu a mangurug, e oddu kappaya bafa'nangnga bafabbay anda lallakiya Griegowa mangurug.

¹³ Udde wasin diningngaggino Judyuwera sey Tesalonica si manuldu kappayi Pablo sino sapiti Dios sey Berea, inangngira sinay e sinussuwandeno tolayira takesi

† 16:36 16:36 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Manokayun e nasiyana'ngaddino nakandaw.

kababannadda kappera Pablo. ¹⁴ Ino manguruwira, kinangkamanda a nepagikka'da Pablo a umang sino dappi'na bebay. Udde da Silas anni Timoteo, nabattangira sey Berea. ¹⁵ Ino nitulurira ki Pablo, nakkiyarira sey Atenas, kasera nuli sey Berea a umang mituldu sino sinapiti Pablo sikwara Silas anni Timoteo a makkangkamira nadda dumandan sikwana sey Atenas.

Ino Netulduwi Pablo Sey Atenas

¹⁶ Wasin pattaronani Pablo sikwara Silas anni Timoteo sey Atenas, malowingke ino nakamma gafu sino odduwengke a initana a sinandiosdera. ¹⁷ Antuweno inangnganna sino sinagogana Judyu a manuldu sikwara andino bakkannira a Judyu a maddayaw ki Dios. Kadda aw kappaya umang sino pakkakarampattanino tolayira ta tatabbannera. ¹⁸ Nagyangkappayino mammeturuwerana Epicureo anda Estoico* a nakisombat sikwana. Sinapitino korwan sikwara si, "Sannera kanu payino sapitanna yaw?" Udde kumpayino korwanira si, "Kunnangke itulduneno diosdera sey agyananda." Sinapi'denay gafu sino nibanyani Pablo mappeafu ki Jesus annino pangngangoliyan.† ¹⁹ Antu gafuna, neyanda i Pablo sino pakkakarampattanino konsisaldera a ngananda si Areopago, e kunda sikwana si, "Anggammiya ammuwan iyawa bawuwa tuldu." ²⁰ Se ino korwana sinapi'nu, bawuwa dingngammi yan, e anggammi nadda maammuwan nu sanneno anggamma a sapitan." ²¹ (Antuwenoyino sinapi'da ki Pablo se ira ammina taga-Atenas annino ginamwangira sey Atenas, paangganda a mituldu anna maddingngag si bawuwa tuldu.)

²² Wasinoy, natta'daggi Pablo sino a'landa, e nekunna si, "Ikkayuwa taga-Atenas, ammuka gakkuruwandawa dayawannino diosdawira. ²³ Se wasin nannodoyuwak sito lubbundaw, odduweno initaka paddayawandaw sino diosdawira. E initak kappayino tata a awwa'latandawa aneno neturakka kunnayaw: 'Antuyawino awwa'latan sino dios a ammemi kepay inammu.' Ino dayawandawa ammeyu inammu, antuweno ipakaammuk sikwayu. ²⁴ Antuweno Dios a namaratu sito lubag anna si amamina ana sitaw, e ammena magyan si balaya inangwana tolay, se antuweno matturay sey langit anna sito lubag. ²⁵ E ammena awannino iya'dana tolay sikwana, se antuweno naggabwatanna ammina maawangnga tolay, massiki ino anga'da anna ingkelamang. ²⁶ Antuweno namaratu sino palunguwa tolaya naggabwatan ammina nganganna tolay sito lubag. Dinandamma kappay si'in nu ansanna kabayino patturayanino kadda tata a lubbun annino fustuwa pakkiyanino lubbunda. ²⁷ Inangwana yaw takesi dandammanda a mintufuk sikwana, tantaro nu sumpalanda sino pakkarabakafanda a mintufuk sikwana, se ammena aroyu sikwatam ammin. ²⁸ Kakunnenno neturakkino tata sikwayuwa kunna si, 'Gafu pelang sikwaneno natolayantam annino panikkarantam annino katotoletam.' Kunna kappayino neturakkino bulundawa gumaturak si'ina sinapi'na si, 'Inangwaretami Dios a abbingnga.'

²⁹ Nu gakkuruwa abbindetami Dios, ammetammad nganan si kunnangke sinandiosa bulawan onnu gumbang onnu batuwa inangwana tolay gafu sino kinalainda. ³⁰ Si'in, nepurayi Diosino narakkatta akwanino tolayira, se ammera kepay inammuwi Dios. Udde sitoya, sinapi'na sino ammina tolaya mabboboliyera nad sino narakkatta inangwara. ³¹ Se dinandammeno awa pangukumannana si ammina tolay sito

* **17:18** 17:18 Ino Epicureo, sinapi'da si gagangaya ana yo lubag, awana namaratu. Sinapi'da kappay si nu matayino tolay, maawangkappayino kararuwana. Antu gafuna, ino nad gakkaddino tolay sino biyangnga, kanayunna a panggammanino baggina a mangwa sino ammina anggamma a akwan. Ino pay Estoico, sinapi'da kappay si maawanino kararuwana tolay nu matay. Udde sinapi'da si tuntulan naddino tolayino ana sino nakamma a ammena pilingalingeno kalona onnu ino panggammana, se ino nad nakammeno matturay sino baggina. † **17:18** 17:18 Anastasis, antuweno dami'na Griego sino pangngangoliyan, antu gafuna, natama nakuyino Atenasira a ningngan si i Jesus anni Anastasis ino anganino adwera a dios.

lubag. Agyangkappayino tolaya pinilina a mangukum, e naggaddangngeno angngukumma. Nepakurungnga sino ammina tolai si antuweno pinilina gafu sino nangngangoliyanna.”

³² Wasin diningngaddeno sinapiti Pablo mappeafu sino nangngangoliyanino natay, nekakkataweno korwanira, udde sinapikkappayino korwanira si, “Anggammi kappaya dingngaggan yan sapitannu.” ³³ Wasinoy, inanawanira i Pablo. ³⁴ Udde agyanino dinandanira sikwana, e nanguruwira ki Jesus. Tata sikwara i Dionisio a turena Areopago, e agyangkappayino tata a bafaya mingngan si Damaris, e agyangkappayino korwanira.

18

Ino Nakwa Ki Pablo Sey Corinto

¹ Wasin inanawi Pablo sey Atenas, inang sey Corinto. ² E dinambalna sinayino Judyu a neyanak sey Ponto a mingngan si Akila annino atawana a i Priscila. Gaggamwanda a naggabwat sey Italia, gafu se sinapiti Emperador Claudio a manonad amminino Judyu sey Roma a kapitalna Italia. Dinorawanira i Pablo. ³ Gafu se nakakarunnera si tarabafuwa mangwa si tolda, nakikofung sikwara a makitarabafu. ⁴ Kadda awna agginwangan, inangngi Pablo sino sinagogana Judyu a manuldu sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu takesi manguruwira ki Jesus.

⁵ Wasin ginamwanda Silas anni Timoteo a naggabwat sey Macedonia, nepatatenni Pablowno manulduwa mipakurug sino Judyuwera a i Jesusino Kristo a dinunduni Dios. ⁶ Udde wasin kinontareno Judyuwera anna nassapasapitanda i Pablo, newawangngeno lafuk sino barawasina a mipaita si mibbattinna manuldu sikwara, e kunna si, “Kunna mantu, nu ammekayu mesalakan, bakkanna liwakku yan, liwa'dawingkepay. Mangiyafu sitaw, umangngak manuldu sino bakkannira a Judyu.”

⁷ Waso kunnenoy, inanawanira i Pablo e inang nanuldu sino balayi Ticio Justo a bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios. Ino balena, ana sino aruruwino sinagoga. ⁸ Udde i Crispo a afafunenaya sinagoga andino kataabbalayannera, nanguruwira ki Jesus. Oddu kappay sikwara a taga-Corinto a nangurug sin diningngaddeno tulduwi Pablo, e nappabawtisarira ammin.

⁹ Wasin tata si gafi, nappatenappi Afu Jesus ki Pablo e sinapi'na si, “Ammeka mattalaw. Manulduka lud, e ammem ibbattan, ¹⁰ se mebumbulunak sikwam. Imutantaka takesi awana mangansa sikwam, se oddu kepaya tolai sitawa lubbuna pabbalingku si tolek.” ¹¹ Antu gafuna, nagyani Pablo sinay si manikadwarun si gadwa a manuldu sino sapiti Dios.

¹² Wasin nepataliyi Galion a naggubernador sey Acaya, nittateno Judyuwera a amme manguruwa inang nano'ma ki Pablo, dino'manda e neyanda sino pangukuman ta idarunda sino gubernador. ¹³ E kunda si, “Iyawa tolai, manuldu si tanakwana paddayaw ki Dios a mekontara sino lintimmi.”

¹⁴ Wasin maddami'naddi Pablo, sinapiti Galion sino Judyuwera si, “Nannud wara liwa'na yan onnu inangwana si narakkat, dingngagganku naddino sapi'dawa Judyu. ¹⁵ Udde gafu se ino nattatarukkiyandaw mappeafu pelang nu inyeno sapitannino lintiddaw, onnu ino anggamma sapitan inoy, ikkayuneno makammu, se ammek anggam yan.” ¹⁶ E nepaanonera sino pangukuman. ¹⁷ Si kunna, nelasse'da i Sostenes a afafuneno sinagoga, e sinusultu'da sino a'langino pangukuman, udde amme nepilingalinga i Galion.

Ino Nuliyani Pablo Sey Antiokia

¹⁸ Nabayi Pablo sey Corinto, kasena inanawanino manguruwira sinay, e inang sey Cencrea. E nebulunda Priscila anni Akila sikwana. Wasin ginamwangira sinay,

nappausipi Pablo ta paitana si binalinnanino nekarina ki Dios. Kasera nattakay si bafora inang sey Siria. ¹⁹⁻²¹ Wasin nitturira sey Efeso, inangngi Pablo sino sinagoga a nanuldu sino Judyuwera. Nappekakallakkira sikwara si mabayangngadda magyan sinay, udde ammena anggam. “Nu panggammani Dios, muliya'nga sitaw,” kunna. Inanawannera, e nattakekappay si bafora inang sey Siria, udde da Priscila anni Akila, nabattangira sinay.

²² Wasin ginamwangi Pablo sey Cesarea, nallakara inang sey Jerusalem ta itanneno manguruwira sinay, kasena inang sey Antiokia. ²³ Udde ammena nabayag, ginikkakkappaya umang maddoraw sino lulubbunna Galacia anna Frigia a manuldu sino manguruwira ta mattuyaggino angngurudda.

Ino Nanulduwani Apolos Sey Efeso Anna Sey Corinto

²⁴ Agyanino tata a Judyu a ginamwang sey Efeso a taga-Alejandria a i Apolosino anganna. Nalainga manuldu e odduwenno ammuna mappeafu sino nepeturakki Dios. ²⁵ Nalappatta manuldu mappeafu ki Afu Jesus, e gakkuruwino netulduna, se sinulduwanda si'in. Udde ino pelang inammuneno netulduwi Juan annino namawtisaranna sino tolayira. ²⁶ Wasin ginamwang sey Efeso, naturiringke a nanuldu sino sinagoga. Diningngadda Priscila anni Akileno tulduna, e inayanda sey balera takesi lawaranda a ituldu sikwaneno ammena kepay nadingngag mappeafu ki Jesus andino planowi Dios para sikwara a mangurug.

²⁷ Wasin anggammi Apolos a umang sey Acaya, dinuffunanino manguruwira sey Efeso e nanurakkira sino manguruwira sey Acaya ta paamwanganda i Apolos. Wasin ginamwangi Apolos sinay, dokallino neduffunna sikwara a nangurug gafu sino allakki Dios sikwara. ²⁸ Se inaffu'nenno Judyuwera sino nattatarukkiyanda sino a'langino tolayira. Inaffu'nera se nalainga misapit sino sapiti Dios a mamakurug si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

19

Ino Neyad'nanino Espirituwi Dios Sino Manguruwira Sey Efeso

¹ Wasin nagyani Apolos sey Corinto, nallakari Pablo sino kakulurana inang sey Efeso. Wasin ginamwang sinay, dina'nganeno korwanira a mangurug, ² e kunna sikwara si, “Naa'dangkayu sino Espirituwi Dios sin nanguruwandaw?”

“Awan, ammemi kepay nadingngag nu sanneno kunnuwa Espirituwi Dios,” kunda.

³ Sinapikkappayi Pablo, “Sanna mat mantuweno inammuwandaw sin nappabawti-sarkayu?”

“Ino inammuwammi ino bawtisara netulduwi Juan,” kunda.

⁴ Sinapikkappayi Pablo sikwara, “Ino netulduwi Juan, sinapi'na si iboboli naddino tolayireno liwa'da, kasera mappabawtisar. Udde sinapi'na kappay si kuruwanda naddino metufad sikwana a antuwi Jesus.”

⁵ Wasin diningngaddenoy, nappabawtisarira kappaya mangipakaammu si i Jesusino Afura. ⁶ Nepotuni Pabloweno kama'na sikwara, e inangngino Espirituwi Dios sikwara, kasera naddamit si naddadaruma a damita bakkanna dami'da e netuldureno nepasapiti Dios sikwara. ⁷ Ino bilangino lallakiyera, inang si kadwafulu si adwa.

⁸ Tallu dakkino nanulduwani Pablo sino sinagoga sinay. Naturira nakisosombat sikwara mappeafu sino patturayani Dios takesi kuruwanda nad. ⁹ Udde ino korwanira, natu'nattira a mangurug, e nekakkatawareno tuldu mappeafu ki Jesus sino nara'langanda. Antu gafuna, inanawanirara Pablo andino nanguruwira ki Jesus e inangngira sino giskwelani Tirano. Antuweno nanulduwani Pablo si kadda aw ¹⁰ kiyad si adwarun. Gafu sinoy, amminira a tolay sey probinsiya a Asia, Judyuwera andino bakkannira a Judyu, nadingngadda amminino sapiti Dios mappeafu ki Jesus.

Ino Nakwa Sino Anakira I Sceva

¹¹ Kakka'bawingke ino inangwa i Pablo gafu sino pannakadama a neya'da i Dios. ¹² Se massiki panyok onnu gamita inusarna, nu iyanda sino malowanira, mabbattunoyira, e nu iyanda sino naunagganira, manawino inunag sikwara.

¹³ Wasinoy, nagyangkappayino Judyuwera a nannodoyuwa mappaanaw si inunag. Dinalodora a nusar sino angani Afu Jesus. Ino inangwara, sinapi'da sino inunag si, "Ikka a narakkatta espiritu, gafu sino pannakadama i Jesus a itulduwi Pablo, manokan." ¹⁴ Ino nangwa si kunnenoy, ino pituwera a lallakiya abbingi Sceva a tata a pangafuwanna padi. ¹⁵ Udde sinabbino narakkatta espiritu si, "Ammuki Jesus, e massiki i Pablo, am muk kappay. Udde ikkayu, sannakayu pay?" ¹⁶ Dino'manireno lalakiya naunaggan, sinusultu'ngera e naaffutira ammin. Nabibiyaranira anna naboyanganira a nabbukal sino balay.

¹⁷ Amminino tolayira sey Efeso, Judyu anna bakkanna Judyu, diningngaddeno nakwa sino pituwera a makkakarolak, e nakatalawira ammin e dinayorangke ino pannakadama i Jesus. ¹⁸ Odduwenno manguruwira a nipunnu sino narakkatta aggangwara sino nara'langanino bulundera. ¹⁹ Ino korwanira a manguruwa gumasalamangka si'in, inampa'deno lebururera, e sinikkulanda sino nara'langanda. Ino balorino sinikkulanda, inang si limafulu rifu sino pira'da.* ²⁰ Gafu sino kunnenoy, inodduweno tolayira a naddingngag sino sapiti Dios mappeafu ki Jesus, e inodduwennino nangurug.

Ino Gulu Sey Efeso

²¹ Wasin nabalinin inoy, ngangatanni Pabloweno umangnganna sey Jerusalem a mallakad sey Macedonia anna Acaya. E sinapi'na kappaya nu masindu sinay, umangngaggappay sey Roma. ²² Nepauntaneno adwera a kaduffunanna a da Timoteo anni Erasto sey Macedonia, e nabattang sey Efeso a lubbunna Asia.

²³ Sinoya tiyempoweno nangiyafuwanino dokalla gulu sey Efeso gafu sino nangu-ruwanino tolayira ki Jesus. ²⁴ Ino nakwa, agyanino lalakiya i Demetrio a nalainga mamimpil si sinan bulawan. Oddu kappayino makilabbuwera sikwana a mangwa si sinan baleneno diosda a i Artemis, e odduwenno ganansiyara gafu sinaya tarabafura. ²⁵ Inamamungngeno makilabbuwera sikwana andino korwanira a gumapimpil si sinan bulawan, e sinapi'na sikwara si, "Ikkayuwa bafulungku, inammuyuwa ino tarabafutam, antuwenno paggabwatanino kinaba'nantam. ²⁶ Initayu i Pablo, e diningngaddawino sapitanna sino tolayira. Kunnangkelang si bakkanna diosino akwanna tolay. Odduwennino tolayira sito Efeso a nangurug sino sinapi'na, udde bakkampelang sitaw, nu ammena lud sino palulubbunna Asia. ²⁷ Nu purayantam, ammena mabayag e kababannadda yo tarabafutam. Udde bakkampelang inay, massiki ino temploneno diostama i Artemis, kababannaddana kappay. Massiki i Artemis a dayawan ammina tolay, bakkampelang sito Asia, nu ammena lud si palulubbun, maarineno dayona."

²⁸ Wasin diningngaddeno sinapiti Demetrio, nabbungubungutira e nekulakulawura si, "Madandayawi Artemis a diostam sito Efeso!" ²⁹ Odduwenno naddingngag sino sinapiti Demetrio makkiyad si nakungkulira ammina talubbun. Dino'mandara Gayo anni Aristarco a bulunira i Pablo a taga-Macedonia. Binu'bu'dera, e nalayawira ammina niyang sikwara sino pakkakarampattanda. ³⁰ I Pablo, anggama a umang sinaya makitatabbag sino tolayira, udde inallangnganino manguruwira. ³¹ Massiki ino korwanira a taturena probinsiya a manggam ki Pablo, nanundunira si umang massapit ki Pablo ta ammena nad mappadda sino pakkakarampattanda.

* **19:19** 19:19 Ino tata a pira'da, nabbalor si tandan si tata si aw.

³² Ino nakkakarampattira a tolay, aggekanakanawakawira pelang, e naddadarumeno ikulawura, se ino kaodduwan sikwara, ammera inammu nu sanneno gafuna a anera sinay. ³³ Ino Judyuwera, nepata'daddeno tata bulunda a i Alejandro sino nara'langanino tolayira takesi itulduna si bakkannino Judyuwereno naggafuwanino gulu. Wasin natta'dag, sinengyattannera ta suminakkira ta dingngaggandeno sapitanna. ³⁴ Udde wasin naimunuwanda si Judyu i Alejandro, nittatera a nikakkulawu si adwa oratta sapitanda si, "Madandayawi Artemis a diostam sito Efeso!"

³⁵ Wasin ginamwangino mayor, nepasina'ngera kappelang, kasena sinapit si, "Bulungkuwa Efeso, awana tolay sito lubagga amme nangammu si ikkanetamino mimut sino templowi Artemis a medandayaw andino batuwa kakunnana a nadda'na naggabwat sey langit. ³⁶ Awana tolaya dama a massapit si siri inay. Kunna mantu, suminakketam ta ammena dumaggattino gulu sitaw. ³⁷ Neiyandawino adwera lalaki sitaw, gampade awana liwa'da se awana sinakora sino templotam anna awana sinapi'da si narakkat mappeafu ki Artemis. ³⁸ Nu wara angganda Demetrio annino bulunnera a idarum, anennino ukumira andino tatturayira sino ofisinara. Antuweno umangnganda nadda pidaruman. ³⁹ Nu wara kappay pakaburungandaw, itarondaw sino awneno pakkakarampattantam takesi pattatarabbantam. ⁴⁰ Maddararanak, se nu idarundetam sino turetamira sey Roma gafu sino gulu sitaw, sanneno sapitantam, a awana fustu si gafuneno inangwatam." ⁴¹ Wasin nasinduwennino sinapi'na, nepaanonanino tolayira.

20

Ino Nuliyanda Pablo Sey Macedonia Anna Sey Grecia

¹ Wasin inibbattinnino akkakungkulino tolayira, nepakkakarampatti Pabloweno manguruwira e sinulduwannera takesi mattuyaggino angngurudda, kasena inanawanira e inang sey probinsiya a Macedonia. ² Dinorawanneno manguruwira sino lulubbun sinay, e sinulduwannera takesi mattuyaggino angngurudda, kasena inang sey Acaya a mingngangkappay si Grecia. ³ Tallu dakkangnga sinay, kasena dinandamma mattakay si bafora umang sey Siria. Udde wasin gumikka'nad, naam-muwanna a nattatarabbanino Judyuwera si papatayanda. Antuweno nallipatanna e nallakara inang sey Macedonia. ⁴ Ino bulunira i Pablo, i Sopatro a taga-Berea a abbingi Pirro, da Aristarco anni Segundo a taga-Tesalonica, i Gayo a taga-Derbe, da Tikico anni Trofimo a taga-Asia, anni Timoteo. ⁵ Nauntera e sinaronandakami sey Troas. ⁶ Se nagyangkami sey Filipos makkiyad si nasinduwennino fiyestana Tinapaya Awana Lebadurana. Wasin nasinduwen, lima aw kamiya nattakay si bafora inang sey Troas. Dinambalmiyeno bulummiyera sinay, e nagyangkami ammin sinay si talingguwan.

Ino Nada'nani Eutico Sey Troas

⁷ Wasin fuwamma Sabadu, nakkakarampakkamiya mangurug takesi kanammiyeno tinapaya panandammi sino natayani Jesus, kasena nanulduwi Pablo kiyad si tangngana gafi, se sinapi'na a manaw si kagigi'ba'na. ⁸ Odduweno sirwat sino kwartuwa nakkakarampattammi sey kalekay. ⁹ Nagyanino tata a buwanaka mingngan si Eutico a aggatuttud sino sawang. Wasino aggesapasapiti Pablo, nauyappani Eutico e naturug e nada'nag sino taggadda naggabwat sino mekatalluwattuneno balay. Wasin inanda inita, natayin. ¹⁰ Udde inulluwi Pablo, inawakanneno natay, e kunna si, "Ammekayu maddararan, se nabiyag." ¹¹ Sinallungkami kappay sino balay e nangngangkami. Wasin nasindukamiya nangngan, netuluyi Pablo a makitatabbag sikwami kiyad si marrifarifad, kasekami inanaw. ¹² Ino buwanak, neanora sey balera, e maanggammirangke se natolay.

Ino Inanganda Pablo Sey Mileto

¹³ Waso kunnenoy, sinapiti Pablo si mauntakamiya korwana mattakay si bafora umang sey Asson, se antu, mallakagganu kiyad sey Asson e kasena makitakay sikwami.* ¹⁴ Wasin naddadarambalkami sey Asson, nattakekemi ammin si bafor, e inangkami sey Mitilene. ¹⁵ Waso kadarama'na, nanokami sinay e inangkami sey dammangnga Chio. E so mekadwa aw, nassippalkami sey Samos, e so mekatallu aw, ginamwangkamin sey Mileto. ¹⁶ Sinapiti Pablo si ammekami massippal sey Efeso takesi ammekami matalantan sey probinsiya a Asia, se makkangkama umang sey Jerusalem. Nu damana, gumamwangkami nad sinay liyeneno fiyestana Pentecostes.

Ino Sinapiti Pablo Sino Pangafuwanirana Manguruwira Sey Efeso

¹⁷ Wasin nagyangkami sey Mileto, nepaayi Pabloweno pangafuwanirana mangu-ruwira sey Efeso. ¹⁸ Wasin ginamwangira, sinapi'na sikwara si, "Kakkolak, am-muyunnino akkakokwak sin nagyantangku sitaw mangiyafu sin pitta a inangnganguku sito probinsiya a Asia. ¹⁹ Inangwak amminino netalakki Dios sikwaka akwan, e tagatulutulukappelanga kunnangke aripanna. Massiki nattangitak sino loloneno nakanguku gafu se nadyatanak sino inangweno kasiJudyukira a ngangatandaka papatayan, ammek nelammatta akwanino anggammi Dios. ²⁰ Ammuyu kappay si awana neimaggu si sapita makaduffun sikwayu sino panulduwangku sikwayu sin nammamitingantam, massiki sino bafaleyu. ²¹ Ginakkurugguveno nanuldu sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu ta ibobolira naddino liwa'da e uma'langira ki Dios anna manguruwira ki Jesu Kristo a Afutam.

²² "Sitoya, umangngak sey Jerusalem, se antuweno sinapitino Espirituwi Dios sikwak, udde ammek inammu nu sannaneno makwa sikwak sinay. ²³ Aggaammungku pelang si mabalura'nga e madyatanak, se antuweno nepakaammuveno Espirituwi Dios sikwak sino ammina lulubbuna inangnganguku. ²⁴ Udde massiki nu matayak, ammek ikalow yo angakku, se anggangkuwa balinannino nepakwa i Afu Jesus sikwaka manuldu sino nalawara damag mappeafu sino allakki Dios.

²⁵ "Ikkayuwa sinulduwangku mappeafu sino patturayani Dios, ammu si ammer-akunna maita. ²⁶ Antu gafuna, sapitanguku sikwayu sitoya, nu wara sikwayuwa ammena mesalakan, bakkanna liwakku pay yan. ²⁷ Se awana ammek netuldu sikwayu sino ammina anggammi Dios a maammuwandaw. ²⁸ Antu gafuna, imutan-donaddino angnguruddaw, mampesino angnguruwino bafulundawira a mangurug, se ikkayuveno piniliyeno Espirituwi Dios a mimut sikwara. Lawarandawira a imutan, se ireno tolayi Dios a sinubbu'na sino adeno Abbingnga sin natayanna. ²⁹ Se ammu si nanu manawakun, aneraneno gumamwanga manuldu si bak-abakkan. Meampariyera si sumarona atuwa mamapatay si karnero, se angganda a darallannino angnguruwino tolayira a imutandaw. ³⁰ E bakkampenlang yan, anennino bulundawira a nangurug, iraneno manuldu si siri, tantaro nu wara gammiranda sikwayu. ³¹ Kunnantu, kakkolak, mappalangkayu. Ammeyu kalyawana sinutulduwantakayu si unangnga tallurun, massiki aw anna gafi, e natattangitak gafu sino allakku sikwayu.

³² "Sitoya, italattakayu ki Dios ta antuweno mimut sikwayu, se sinapi'na si allakkandetam. Damana a pattuyaggannino angnguruddaw gafu sino sapi'na, e iya'danana amminino nalawara nekarina sino ammina tolenera.

³³ "Ammek nilyaw si pira'daw onnu barawasiyu, massiki inya sikwayu. ³⁴ Ammuyu si ino nallingatangkungkepayino naggabwatanino ammina maawaggu andino maawino bulungkuwera. ³⁵ Kunnenoyino kanayuna inangwak takesi antuweno tuntulandaw, se maawag si mallappattetam, takesi wara iduffuntam sino mawira

* **20:13** 20:13 Ino anggamma sapitanna kami, da Lucas.

si duffun. Dandammantammaddino sinapiti Afu Jesus a kunna si, 'Maanggammino manga'da amma sino maa'dan.' "

³⁶ Wasin nasinduwennino sinapiti Pablo, namaliturira ammina nakkararag. ³⁷ Inawakanda i Pablo, e nattatarangitira a mappagikkat sikwana. ³⁸ Malowingke nakanda se sinapi'na si ammeran maita. Wasinoy, netuludda sino agyananino bafor.

21

Ino Inangngani Pablo Sey Jerusalem

¹ Wasin inanawammiyeno Efesowera sey Mileto, nattakekami si bafor e nadammangkamiya inang sey Coos. Wasin metufara aw, ginamwangkami sey Rodas, kasekami kappay inang sey Patara. ² Wasin ginamwangkami sey Patara, nagyanino bafora umang sey Fenicia, e antuweno natakayammi. ³ Waso aggedadamangkami, nedipa'miyeno Chipre sino padawi, e nangawwakkami sey Tiro a tata lubbunna probinsiya a Siria. Gina'dangkami sinay se antuweno pidassanda sino kargeno bafor. ⁴ Dina'ngaminino manguruwira sinay, e nagyangkami sikwara si talingguwan. Gafu se nepakaammuweno Espirituwi Dios sikwara si madyatanna i Pablo sey Jerusalem, nepipidwara a sinapit sikwana si ammena nad umang sinay. ⁵ Udde wasin nadatangnginnino anomi, ginikkakkami kappelud. E amminino manguruwira annino taabbalayanira, netuluddakami makkiyad sino dappi'na bebay. Namalituggami ammin, kasekami nakkararag. ⁶ Nepatakerakami sino bafor, e nuliyeran sey balera.

⁷ Wasin ginamwangkamin sey Tolemaida a naggabwat sey Tiro, gina'dangkami, e inammi initeno manguruwira sinay. ⁸ Waso kadarama'na, nanokami, e inangkami kappay sey Cesarea. Wasin ginamwangkami sinay, nassippalkami sey balera Felipe a gumabanyag sino nalawara damag. Antuweno tata sino pituwera a napili si'ina dumuduffun sey Jerusalem. ⁹ Aneno appatira a bafalatanga abbingnga a mangibabanyag sino sapiti Dios.

¹⁰ Wasin mattalingguwaninnino nagyanammi sinay, ginamwangino tata a gumalabbuni Dios a naggabwat sey Judea a i Agaboweno anganna. ¹¹ Inappaneno sintaroni Pablo e ginakanneno kama'na annino takkinangkepay, e nekunna si, "Antuyawino kunnino Espirituwi Dios, a 'Kunna kappayino aggakaddino Judyuwera sey Jerusalem sino makwan sintaron, kasera iyalawat sino bakkannira a Judyu.' "

¹² Anninggammi lang sinoy, nappekakallakkami andino korwanira sinay ki Pablo si ammena umang sey Jerusalem. ¹³ Udde sinabbi Pablo si, "Ammekayu mattangit, se pallowandopelang yo nakangku. Massiki nu magakaddak sey Jerusalem, onnu matayak mappeafu ki Afu Jesus, ammek ammayan."

¹⁴ Wasin ammekami makafuwad sikwana, inibbattammimpelang, e sinapi'mi si, "Ino panggammani Dios, antuweno makwa nad."

¹⁵ Wasin nada'ngennino gikkatammi, naddadangkami e inangkami sey Jerusalem. ¹⁶ Nebulun sikwamiyeno korwanira a manguruwa taga-Cesarea. Netuluddakami sey balera Mnason a antuneno pagyanammi. I Mnason, taga-Chipre a tata paya nabayinna mangurug.

Ino Naddorawani Pablo Sino Pangafuwanirana Manguruwira

¹⁷ Wasin ginamwangkami sey Jerusalem, maanggammingke ino manguruwira a dinambal sikwami. ¹⁸ Waso kadarama'na, inangkami anni Pablo a naddoraw ki Santiago. Nagyangkappay amminino pangafuwanirana manguruwira sey Jerusalem. ¹⁹ Nepakimustera i Pablo, kasena sinapit amminino inangwa i Dios sino bakkannira a Judyu gafu sino nanulduwanna.

²⁰ Waso diningngaddeno amminino sinapi'na, naddayawira ammin ki Dios. Udde sinapi'da ki Pablo si, "Kolak, dandammannu nad si rinifurifuweno Judyuwera

a mangurug ki Jesus, e nattalaginarira ammina manuntul sino lintiyi Moises. ²¹ Nadingngadda si manulduka sino Judyuwa a magyan sino lulubbunino bakkannira a Judyu ta talekkurandeno lintiyi Moises. Sinapi'nu kanu si ammera nad pakugitino aana'dera anna ammera nad tuntulannino gagangetama Judyu. ²² Maammuwanda a maammuwannino gamwangannu sitaw. Sanna mantuweno akwantam ta maammuwanda si tuntulannu kepayino gagangetam? ²³ Kunnayawino anggammiya akwannu. Aneno appatira a lallaki sitawa gababalininnino nesapatara ki Dios. ²⁴ Bulunannuwera a umang sino Templo ta mesapakka sino akwanda a map-pabaggaw sino baggira, kasem paganino partinda takesi damara a mappausip sino padiyera a pimunuwan si nabalininnino sinapatanda. Nu kunnenoyino akwannu, maammuwannu amminino tolayira si ammena gakkuruwino dinninggadda mappeafu sikwam, se aggitanda si nattalaginagga a manuntul sino lintiyi Moises. ²⁵ Udde mappeafu sino bakkannira a Judyu a mangurug, antu pelang yawino netura'mi sikwara a tuntulanda nad. Ammera nad kanannino newa'lat sino sinandiosira onnu ino ada onnu ino lamana ammena naariyeno adana. E ammera nad makidurug si bakkanna atawara.”

²⁶ Antuweno si kadarama'na, nebuluni Pablo sino appatira a lallaki, e nesapat sikwara sino inangwara a mappabaggaw sino baggira, kasera inang sino Templo. Netulduwi Pablo sino padiyeno kabalinanneno nesapatara, takesi antuneno pamar-tiyanda anna pappausipanda.

Ino Nano'manda Ki Pablo Sino Templo

²⁷ Wasin mappitu awin, naganino korwanira a Judyu a naggabwat sey Asia a nakaita ki Pablo sino Templo, e sinussuwandeno tolayira ta do'manda i Pablo, ²⁸ e nekokwara a nassapit si, “Ikkayu bufulummiya gakagaka i Israel, umangkayu taw ta duffunandakami. Se iyawa tolayino manuldu si ammina tolay si palulubbun si narakkattetama Judyu, anna narakkakkappayino lintiyi Moises anyo Templotam. Sitoya, nedagga'na a dinakkutan yo Templotam, se nepatallunggeno bakkanna Judyu.”* ²⁹ (Sinapi'denay, se naitara a nebuluni Pablo sino taga-Efeso a i Trofimo, e aridda si nepatallungnga sino Templo.)

³⁰ Ammena mabayag e nakungkul amminino tolayira sey Jerusalem. Nalayawira a inang sino Templo, e dino'manda i Pablo. Binu'bu'da a nelawan sino Templo. E neaku'danino Templo. ³¹ Papatayandan naddi Pablo, udde aneno nangipakaammu sino komanderna sindaluwera a taga-Roma a maguluweno tolayira. ³² Nalana nayino komander si sindalunera annino kapitanda e nalayawira a inang sino katolayan. Waso initenno tolayireno sindaluwera, nibbattandeno manusultuk ki Pablo. ³³ Dino'manino komanderi Pablo e nepagakanneno kama'na si adwa a kawad, kasena nebebut sino tolayira si, “Inya yawa tolay? Sanneno inangwana?” ³⁴ Naddadarumeno ikulawura, e ganawawira, antuweno amme maalimutaranino komanderino kakuruwana. Gafu sinoy, sinapi'na sino sindalunera si iyanda sino kampora. ³⁵ Wasin aneran sino addan, ina'lidda i Pablo se ilalassetino tolayira gafu sino bungu'da. ³⁶ Dumadandanira a mikakkulawu si, “Papatayantam!”

Ino Nana'daggani Pablo Sino Baggina

³⁷ Wasin itallundan naddi Pablo sino kampora, sinapiti Pablo sino komander si, “Ayaw abbu yo sapitangku sikwam.”

Sinabbino komander si, “Inammum ikka a maddamit si Griego? ³⁸ Ariggu si ikkeno taga-Egipto a nakiyubat sino gubiyernu si'in, a inang sey kalolowata nifuyut sino appatarifuwera a lallakiya gumapapatay si tolay.”

* **21:28** 21:28 Kammarallanna Judyu nu sumallungino bakkanna Judyu onnu Gentil sino Templora. Sino lintidda, nu wara bakkanna Judyu a sinallung sinay, damara a papatayan.

³⁹ “Bakkannak,” kunnii Pablo, “se Judyuwak e neyanakak sey Tarso a lubbunna probinsiya a Cilicia, e awana ammena nangammu sino lubbungku. Ammena kad dama ta aneno sapitangku sino tolayira?”

⁴⁰ “Damana,” kunnino komander. Natta'daggi Pablo sino addan, e sinengyattan- neno tolayira ta suminakkira. Wasin sininakkiran, naddamit sino a'landa si Hebreo a dami'na Judyu, e nekunna si,

22

¹ “Ikkeyuwa a'ama anna kakkolakku, dingngaggandaw yo sapitangku ta itandaw nu wara narakkat si inangwak.” ² Wasin diningngadda si Hebreoweno dami'na, nansasinakkira. E netupakki Pablo a nassapit si, ³ “Ikkanak, tatappaya Judyu a neyanak sey Tarso a lubbunna Cilicia, udde sito Jerusalem no nadalangku. I Gamalielino nanuldu sikwak, e inillalappattanna a nituldu sikwak sino lintiyino gagginafutamira. Nattalaginarappaya masserbi ki Dios a kakunnayu. ⁴ Antu gafuna, pinadyatangkuweno manguruwira ki Jesus, kiyad si nepapapatekino korwanira. Massiki bafabbayira onnu lallaki, dino'mangku e nepabalugguwera. ⁵ Dameno afafuna padi andino pangafuwantamira a ta'daggan si gakkurug yo sapitangku, se ireno nanga'da sikwak si turak ta iyangku sino kasiJudyutamira sey Damasco, takesi damaka mano'ma sino manguruwira ki Jesus sinay. Inangngak sinay ta appangkuwera e iyangkuwera sito Jerusalem a aggakawad, takesi makastiguwera.”

Ino Nassapitani Pablo Sino Nanguruwanna (Inangwa 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Sinubburani Pabloweno sinapi'na si, “Wasin agyanak sey dalan si tangnganawa makkatam sey Damasco, kaka'meng kelang nalebaddanak si mangngilikilita baggawa naggabwat sey langit. ⁷ Naletwarak e diningngagguweno damita nekunna sikwak si, ‘Saulo, Saulo, mayan padyatandak?’ ⁸ ‘Inyaka, Afu?’ kungku. ‘Ikkanaki Jesus a taga-Nazaret a padyatannu,’ kunna. ⁹ Ino bulungkuwera, initareno baggawa mangngilikilit, udde ammera naawatanino sinapitino naddamit sikwak. ¹⁰ Sinapikku kappay sikwana si, ‘Sanneno anggamuwa akwangku, Afu?’ E nesomba'na sikwak si, ‘Matta'dagga ta umangka sey Damasco, e ananeno mituldu sikwam sino ammina dinandammi Dios a akwannu.’ ¹¹ Nalappattak sino nangitangku sino mangngilikilita baggaw, e kinewiddakino bulungkuwera a neyang sey Damasco.

¹² “Nagyanino tata lalaki sinaya mingngan si Ananias a nattalaginara manuntul si ammina lintiddam, e dayawan amminino kasiJudyutamira sey Damasco. ¹³ Inang sikwak e natta'dag sino aruruggu, e sinapi'na si, ‘Kolaka Saulo, makaitakammanin!’ Assapi'langi Ananias sinoy, nabaggawino angngitak, e initaki Ananias. ¹⁴ E sinapi'na sikwak si, ‘Ino Dios a dinyawino gagginafutamira, piniliraka takesi ammunnuweno anggamma anna itannuweno nadiosana Abbingnga a masserbi sikwana anna dingngagannu kappayino dami'na. ¹⁵ Se ikkaneno mangipakaammu si ammina tolay sino nadingnganggu anna naitam. ¹⁶ Ma, annamata taronannu? Gumabwakka ta umangka mappabawtisar, e marangka si duffun ki Jesus takesi mapakomanino liwa'nu.’ ”

Ino Nadundunani Pablo A Manuldu Sino Bakkannira A Judyu

¹⁷ Wasinoy, sinapikkappayi Pablo si, “Wasin nuliyak sey Jerusalem, inangngak nakkararag sino Templo, e agyanino nepaita i Dios sikwak si kunnangke tenap. ¹⁸ Nappadda i Afu Jesus sikwak, e sinapi'na si, ‘Kangkamannu! Manokan sito Jerusalem, se ino tolayira sitaw, ammerana kuruwannino sapitannu mappeafu sikwak.’ ¹⁹ Udde sinabbaggu si, ‘Afu, tantaro nu kuruwanda'nga, se inammura si ikkanakino sinallung sino sinagogarera, e dino'mangkuweno manguruwira sikwam,

e nepabaluggu anna nepasiwa'wakuwera. ²⁰ E ammura kappay si inanggangkuweno inangwara a namapatay ki Esteban a tistigum, se agyanak sinaya nimut sino barawasiyeno namapatayira sikwana.' ²¹ Udde sinombati Jesus sikwak si, 'Manoka lud, se dundunantaka si aroyu ta angka tulduwanino bakkannira a Judyu.' "

²² Ino tolayira a nakkakarampat sinay, naddingngaggira ki Pablo makkiyad si sinapi'nenno mappeafu sino bakkannira a Judyu. Udde wasin diningngadda, nekulawura a nassapit si, "Papatayantam! Ammena mepangngat si mabiyag yana tolay!"

²³ Nakakulakulawuwera e newayawayawaddeno barawasirera anna niburayitira si lafuk sey kalekay gafu sino bungu'da. ²⁴ Nepetallungino komander sino sindalunera i Pablo sino kampa, e sinapi'na si siwa'wattanda nad takesi ipunnuneno gafuneno nabbungubungutanino Judyuwera sikwana. ²⁵ Udde wasin nerappa'da i Pablo e siwa'wattanda nad, nassapiti Pablo sino kapitanna sindaluwa aggata'dag sinay si, "Wara kalintiyandawa mabbe'bek si tolaya Roma a ammena kepay naimbistigar?"

²⁶ Wasin diningngaggino kapitanino sinapiti Pablo, inang sino komander, e sinapi'na si, "Dandammannu naddino akwannu sinaya tolay, se tolaya Roma kanu."

²⁷ Inangngino komander ki Pablo e nebebu'na si, "Sapitannu sikwak nu gakkuruwa toleka a Roma."

"On," kunni Pablo.

²⁸ E nekunnino komander si, "Odduweno nagastuk kasek nebilang si tolaya Roma."

"Udde ikkanak, gagangayaka Roma se neyanakaka tolaya Roma," kunni Pablo.

²⁹ Wasinoy, ino sindaluwera a massiwa'wa'nad ki Pablo, nappa'niyera. Massiki ino komander, nakatalopay se nepagakanneno tata tolaya Roma.

Ino Ina'langani Pablo Sino Pangafuwanirana Judyu

³⁰ Waso kunnenoy, anggangkepayino komandera maammuwanino kakuruwanino nidarumanino Judyuwera ki Pablo. Antu gafuna, waso metufara aw, nepakakarampa'nenno pangafuwanirana padi andino korwanira a afafuna Judyu. Wasin nakkakarampattiran, nepaarinenno kawari Pablo e nepeyangnga sino nara'langanda.

23

¹ Sinulangngani Pabloweno pangafuwanira, kasena nekun si, "Kakkolakku, kiyarino nabiyayangku, amminino inangwak, dinandangkuwa nalawad sino a'langi Dios." ² Wasinoy, i Ananias a afafuna padi, sinapi'na sino tolayira a ara'ni ki Pablo ta tappapandeno wangi'na. ³ E sinapiti Pablo sikwana, "Ikka a sinan ukum, tappapandaka pena i Dios. Se aggatuttugga sitana mangukum sikwak mappeafu sino lintiddam, gampade kinontaramino lintig se sinapi'nu si matappapak."

⁴ Sinapitino tolayira a ara'ni ki Pablo si, "Iyatatalnuweno afafuna padiyi Dios."

⁵ E nekunni Pablo si, "Kakkolak, ammek ma'lud inammu si antuweno afafuna padi. Nu inammu'ngad, amme'ngad sinapitino kunnenoy, se aneno neturak sino sapiti Dios a 'Ammekayu massapit si narakkat mappeafu sino pangafuwanino lubbundaw.' "*"

⁶ Waso kunnenoy, gafu se inammuwi Pablo si Saduceoweno korwanira a pangafuwan anna Fariseoweno korwan, nekokwana a nassapit si, "Kakkolakku, Fariseowappay, e kunna kappayino gagginafukira. Antu gafuna a ayawak sitawa maimbistigar, gafu se innanamangku si mangngangoliyeno natayira."

⁷ Assapi'langi Pablo sinoy, masasarombatinnino Fariseowera andino Saduceowera, se nassarulyatino nakanda. ⁸ (Se ino Saduceowera, ammera kuruwan si mangngangoliyeno natayira, ammera kuruwan si wara anghel, anna ammera kappay kuruwan si wara kararuwana tolay. Udde ino Fariseowera, kuruwanda ammin yaw.)

* 23:5 23:5 Exodo 22:28

⁹ Nekokwara lullangino nakkulawu. Ino korwanira a Fariseo a mammosturuna lintig, natta'daggira a nipatut sino ana sino nakanda, e sinapi'da si, "Awana dingngammi si narakkatta inangwana yan. Se nu wara naddamit sikwana si anghel onnu korwana ammena maita, awana rakka'nenay."

¹⁰ Waso kunnenoy, nedagga'da lullanga massasarombat makkiyad si nad-dararanino komander tantaro nu pappipi'ngetanda i Pablo. Antu gafuna, dinundun-eno sindaluwera a miyanaw ki Pablo takesi iyanda sino kampora.

¹¹ Sinoya gafi, nappadda i Afu Jesus ki Pablo e sinapi'na si, "Ammeka mattalaw, Pablo, se ta'dagganna'ngad sey Roma, a kunna kappayino inangwam sito Jerusalem."

Ino Pattatarabbanino Judyuwera A Mamapatay Ki Pablo

¹²⁻¹³ Waso kadarama'na, agyanino nasuruk si appatafuluwera a Judyu a nat-tatarabba mamapatay ki Pablo. Nesapatara si ammera mangngan anna uminum kiyad si ammera mapapatayi Pablo. ¹⁴ E inangngira sino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu, e sinapi'da si, "Gakkuruwingke a ammekami mangngan anna uminum kiyad si ammemi mapapatayi Pablo. ¹⁵ Kunna mantu, ikkayu andino korwanira a pangafuwan, manundungkayu si umang massapit sino komander ta peyangnga i Pablo sitaw takesi bistigarandaw si nalawad. Lakkappamina sey dalan ta papatayammi liyena gumamwang sitaw."

¹⁶ Udde ino panganakanni Pablo, a abbingino kola'nga a bafay, naammuwanneno nattatarabbanino Judyuwera, e inang sino kampoweno sindaluwera a nattattifug ki Pablo. ¹⁷ Inayani Pabloweno tata kapitan, e sinapi'na sikwana, "Itulunnu abbu yo buwanak sino komander se ana kanuweno itulduna sikwana."

¹⁸ Netulurino kapitanino buwanak sino komander, e sinapi'na sikwana si, "Ino balura i Pablo, inayannak e nepeyangnga sikwak yaw buwanak sikwam, se ana kanuweno sapitanna."

¹⁹ Wasinoy, kinewirino komanderino buwanak, e neyangnga sino bakkang, kasena binebut si, "Sanneno sapitannu sikwak?"

²⁰ E sinapitino buwanak si, "Agyanino Judyuwera a nattatarabba marang sikwam si peyangngu kanuna i Pablo sino pammamitinganda nu daramat. Ino rasonda, bistigaranda kanu si nalawad. ²¹ Udde ammemira nad kuruwana, se aneno nasuruk si appatafuluwera a mallakkap sikwana, a nesapatarangke si ammera mangngan anna uminum kiyad si ammera mapapatay. Naddadaniran, taronanda pelang si onannu."

²² E sinapitino komander si, "Ammem sapitan si korwan si wara sinapi'nu sikwak." E nepaanoneno buwanak.

Ino Niyangnganda Ki Pablo Ki Gubernur Felix

²³ Wasin inanawinnino buwanak, inayanino komanderino adwera a kapitanna e nekunna si, "Itulduyu sino adwatutira a sindalu andino adwatutira a sissasayang andino pitufuluwera a sikkakabayu ta maddadanirana a umang mitulud ki Pablo sey Cesarea. Gumikkakkayuna nu alas nuwebe nu gafi. ²⁴ Idadanandopayi Pablo si kabayuwa pattakayanna. Itandopay takesi awana narakkat si makwa sikwana kiyad si iyamwandaw ki Gubernur Felix." ²⁵ Nanurak kappayino komander ki Gubernur Felix, e netura'nga si,

²⁶ "Afu Gubernur Felix, ikkanaki Claudio Lisias a nanurak sikwam. ²⁷ Manantokayu pay sitan? Iyana tolaya nepetuluggu sikwam, dino'manino Judyuwera e papatayanda nad. Udde wasin naammuwangku si tolaya Roma, inangkami andino sindalukira a nialak sikwana. ²⁸ Gafu se anggangkuwa maammuwan nu sanneno nidarumanda sikwana, neyangku sino pangafuwanira. ²⁹ Udde wasin binistigarda, naammuwangku si awana liwa'na a pamapatayanda sikwana onnu kebaluranna, se mappeafu pelang sino lintidda a Judyuweno

nidarumanda sikwana. ³⁰ Wasin naammuwangku si nattatarabbaninnino Judyuwera a papatayan, kinangkamangkuwa nepeyang sikwam. Netulduk sino naddarumira sikwana si ikkeno pidarumanda. Antuwen inoy.”

³¹ Wasin gafenin, kinuruwino sindaluwereno sinapitino komander, e inappara i Pablo e neyanda sey Antipatrisa. ³² Wasi kadarama'na, nuliennino nallakarira a sindaluwera sino kampa sey Jerusalem, e ino nakkabayuweranino nitulud ki Pablo. ³³ Wasin ginamwangiran sey Cesarea, neya'dareno turak sino gubernador, e nealawa'da i Pablo sikwana. ³⁴ Binaseno gubernadorino turak, kasena nabbebut ki Pablo nu sanneno probinsiya a neyanakanna. E sinapiti Pablo si taga-Cilicia. ³⁵ E kunnino gubernador sikwana, “Kasetakana mantu bistigaran nu gumamwangino nidarumira sikwam.” E sinapi'na si magwardiyani Pablo sino balaya nepaangwa i Ari Herodes.

24

Ino Nidarumanino Judyuwera Ki Pablo

¹ Wasin nalla'wutino lima aw, inangngira sey Cesarea ino afafuna padiya i Ananias andino korwanira a pangafuwanna Judyu. Agyanino tata a abugaduwa minggan si Tertulo a nebulun sikwara. Inangngira ammin ki Gubernador Felix a midarum ki Pablo. ² Wasin nepaayadda i Pablo, sinapiti Tertulo ino pamaliwa'da sikwana. Sinapi'na si, “Afu Gubernador, gafu so kinalaingnguwa matturay sikwami, nabayinna nassiyannakami, se odduwa inangwama pallawarammiya talubbun. ³ Maanggangkamingke ammin gafu sino nalawara inangwam, e kanayungkamiya mappasalamat sikwam. ⁴ Ammemi anggam si matalantangka, udde dingngaggannu abbu si bisangngino sapitammi.

⁵ “Iyawa tolay, antu pelangino manga'da si narakkat, se kinungkulneno Judyuwera si palulubbun. Antu kappayino tata a afafuweno sumuntulira sino tulduweno tolaya taga-Nazaret. ⁶ Dakkutanna naggappayino Templomi sey Jerusalem, udde dino'mammi, [se anggammiya tuntulannino lintimmiya mimbistigar sikwana. ⁷ Udde ginamwangi Komander Lisias e nelasse'na i Pablo sikwami. ⁸ E sinapi'na si umangkami sitaw ta idarummi sikwam.]* Nu bistigarannu yawa tolay, maammuwannu pena si gakkuruwino sapitammi sikwam.” ⁹ Ino bulunna kappaya Judyu, sina'dagganda si gakkurug amminino sinapi'na a nappaliwat ki Pablo.

Ino Nanombatani Pablo Sino Nidarumanda Sikwana

¹⁰ Wasin nabalniran, sinengyattanino gubernadori Pablo ta mepataliya maddamit, e nekunni Pablo si, “Afu Gubernador, ammu si nabayaggana matturay anna mangukum sikwamiya Judyu. Antu gafuna a maangammaka manombat sino nidarumanda sikwak sikwam. ¹¹ Naladda a maammuwannu sino tolayira nu gakkuruwino sapitangku se awangkepay kadwafulu si adwa a awa nalla'wut kiyad sin inangngangku sey Jerusalem a maddayaw ki Dios. ¹² E awaningke a nita sikwaka makisosombat sino Templo, onnu mappagagarunut sino tolayira sino sinagogera onnu massiki sino korwanira a naganangku sey Jerusalem. ¹³ Bakkanna gakkuruwino nidarumanda sikwak se awana pamakurudda. ¹⁴ Udde gakkuruwino tata a sinapi'da, a tuntulangkuweno annuldu mapeafu ki Jesus a kunda si tanganan anna bakkanna gakkurug. Gampade antuweno addayok sino Dios a dinayokappayino gagginafumiyera si'in. E kuruwangku kappay amminino lintiyi Moises anna amminino neturakkino gumalabbunira i Dios si'in. ¹⁵ Innanamangku si pangngangolinna i Dios amminino natayira, massiki ino narakkattira andino nalawarira, a kunna kappayino kuruwanda. ¹⁶ E gafu se antuweno innanamangku,

* **24:8** 24:8 Ino bagga'na yaw [...], awan sino korwanira a manuskritu sino dami'na Griego.

gakkuruwangkungke a mangwa si nalawad, takesi awana palliwatangku ki Dios anda sino tolayira.

¹⁷ “Wasin pipidya runa ammek inang sey Jerusalem,[†] inangngak sinaya nanga'da si piraka duffummi sino bulummiyera a mawag si duffun, anna ana kappayino iya'dak ki Dios. ¹⁸ E antuwennino a'akwangku sino Templo sin dina'ngarakino Judyuwera a taga-Asia. Nabalingkunnino gagangemiya mamaggaw. Awana oddu si tolay sinay e awana nakkanawakaw. ¹⁹ Udde ira a taga-Asia, ira naddino umang sitawa mangidarum sikwak nu gakkuruwa wara ipaliwa'da sikwak. ²⁰ Udde nu awan, massiki ino tolayira sitaw, sapitanda nad nu wara inammuwanda si liwakku sin ina'langak sikwara sey Jerusalem. ²¹ Ino pelang sinapikku sino nara'langanda, nekokwaka nassapit si, ‘Ayawak sitawa maimbistigar, gafu se innanamangku si mangngangolineno natayira.’ ”

²² Wasinoy, gafu se odduweno inammuwu Gubernador Felix mappeafu sino tulduwi Jesus, nepaibba'nenno pimbistigaranda ki Pablo, e nekunna si, “Ammeyu abbu, ta gumamwangi Komander Lisias, kasetaka usiyan.” ²³ E sinapi'na sino kapitanna sindalu ta pagwardiyara i Pablo, udde wayawayanda si bisang, e ammera iyallangngino umangnganino bulunnera a manuffun sikwana nu wara maawangnga.

Ino Pidwa I Pablo A Ina'lang Ki Gubernador Felix

²⁴ Wasin nalla'wutino pipidya aw, nuliyi Gubernador Felix annino atawana a Judyu a i Drusila. Nepaayangnga i Pablo takesi dingngagganda payino sapitanna mappeafu si anngurug ki Kristo Jesus. ²⁵ Udde wasin nanulduwani Pablo sikwana mappeafu sino nalawara aggangwa, ino paffuwaddan naddino tolayira sino baggira, andino gumamwanganneno awa pangukumani Dios si tolay, nakatalawi Felix e sinapi'na si, “Kunden abbu. Ayantakammanna nu tata si aw.” ²⁶ Dayandananni Felix a paayi Pablo ta tatabbanna, udde ino ana sino nakamma, anggamma si pasussukan naddi Pablo si pirak.

²⁷ Waso nalla'wutino adwarun, nepataliyi Porcio Festo ki Felix a naggubernador. Udde wasin inanawinni Felix, ammena nepalawani Pablo sey abbaluran, takesi aangammannino Judyuwera.

25

Ino Ina'langani Pablo Ki Festo

¹ Waso kunnenoy, ginamwangi Festo sey Cesarea a maggubernador sinaya probinsiya. Wasin paka'lunan, naggikkata inang sey Jerusalem. ² E wasin ginamwang sinay, ino pangafuwanirana papadi andino afafuweno Judyuwera, inangngira sikwana a nidarum ki Pablo. E nappekakallakkira ki Festo ³ si peyangnga i Pablo sey Jerusalem, se gakkadda a lakkappan sey dalan ta papatayanda. ⁴ Udde sinabbi Festo si, “Aggabaluri Pablo sey Cesarea, e malanaka muli sinay. ⁵ Massiki mabbafulungkami andino korwanira a tattareyu ta idarunda sinay nu wara liwa'na.”

⁶ Nagyani Festo sey Jerusalem si walu onnu tafulu aw, kasena nuli sey Cesarea. Wasin kadarama'na, inang sino kwartuwa attatarabbanda si asonto, e nepaayangnga i Pablo sinay. ⁷ Wasin ginamwanginni Pablo, ilebaddino Judyuwera a naggabwat sey Jerusalem, e nadammattngke ino nepaliwa'da sikwana. Udde awana pamakurudda sino ipaliwa'da sikwana.

[†] **24:17** 24:17 Annamma runino natta'lib kiyad sin inangngani Pablo sey Jerusalem a niyakkurug sino nekarina (18:22). Asama runino natta'lib kiyad sin nammitinganna sino apostolira annino pangafuwanirana mangurug (15:1-29).

⁸ Sina'dagganingkepayi Pabloweno baggina, e nekunna si, “Awaningke a nalli-watangku sino lintimmiya Judyu onnu sino Templomi. Awangkappay nalliwatangku sino lintiyino Emperador sey Roma.”

⁹ Udde gafu se anggammu Festo a aangammannino Judyuwera, sinapi'na ki Pablo si, “Anggammuwa umang sey Jerusalem ta sinayino pangusiyangku sino nidarumanda sikwam?”

¹⁰ Udde sinabbi Pablo si, “Ammek anggam, se ayawakun sitaw, e sitawino pangukumannu nad sikwak, se ikkeno piniliyeno Emperador a mangukum. Aggaammunnu kena si awana liwakku sino Judyuwera. ¹¹ Nu wara nalliwatangku si pamapatayanda sikwak, ammek mappekakallak si meli'wak. Udde nu awana kakuruwanneno nidarumanda sikwak, awana kalintiyano massiki inya a tolaya mangiyalawat sikwak sikwara. Arangngangku si uma'langak sino Emperador sey Roma ta antuweno musig sikwak.”

¹² Waso kunnenoy, sinatabbi Festoweno tatturayira a nanuffun sikwana, kasena sinapit ki Pablo si, “Inarangguwa uma'lang sino Emperador sey Roma, e peyantakan sikwana.”

Ino Ina'langani Pablo Ki Ari Agripa

¹³ Ammena nabayag, ino ariyeno Judyu a i Agripa annino kola'nga a bafaya i Bernice, ginamwangira sey Cesarea se angganda a itanino bawuwa gubernador a i Festo. ¹⁴ Wasin pipidya awiran sinay, sinapiti Festo ki Ari Agripeno mappeafu ki Pablo. Sinapi'na si, “Ayawino tata a balud sitawa inanawani Gubernador Felix. ¹⁵ Wasin naganak sey Jerusalem, inang sikwakino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu a nidarum sikwana. Inaranda si onangkuweno katayanna. ¹⁶ Udde sinabbaggu si bakkanna gagangemiya Roma a mangiyalawat sino nedaruma tolay sino korwanira ta makastigu nu ammena kepay nausig. Maawag si uma'lang abbu sino nidarumira sikwana takesi damana a ta'dagganingkepayino baggina. ¹⁷ Wasin ginamwangira sitaw, ammek nattalantan, nu ammek lud inang sino attatarabban si kadarama'na, e nepaayagguwi Pablo. ¹⁸ Naddamitino nangidarum sikwana. Ariggu si wara nadammatt si ipaliwa'da sikwana, gampade awan. ¹⁹ Ino pelang nassarombatanda, mappeafu sino angngurudda a Judyu anna mappeafu sino natay a i Jesus a kunni Pablo si nangngangoli. ²⁰ Gafu se ammek ammuwa mimbistigar si kunnayan, binebukku ki Pablo nu anggammu a umang sey Jerusalem ta antuweno kaimbistigaranna. ²¹ Udde ammena anggam, se ino anggammu, mebalud sitaw kiyad si ino Emperador sey Romeno musig sikwana. Antu gafuna, nepaindaggu makkiyad si wara wayaka mappetulud sikwana sino Emperador.”

²² Wasinoy, sinapiti Agripa ki Festo si, “Anggangku nadda dingngaggan inaya tolay.” “Nu daramatinna mantu,” kunni Festo.

²³ Waso kadarama'na, inanda Agripa anni Bernice sino attatarabbanda, e nangi-paitera si kedayawanda. Nebulunino komanderirana sindalu andino bafa'nangngira a tolay sinaya lubun. Wasino sinallungira, inayani Festowi Pablo. ²⁴ Sinapiti Festo si, “Ikka Ari Agripa anna ikkayu ammina ana sitaw, iyawa tolaya aggitandaw, antuweno nedarumino Judyuwera sitaw andino Judyuwera sey Jerusalem, a ikakkulawura ammin si ammena naddinna matolay. ²⁵ Awana naammuwangku si liwa'na a mepangngat si ipatena, udde gafu se inarangnga si uma'lang sino Emperador sey Roma, nadandangku si petulud sinay. ²⁶ Udde awana ammu si fustuwa iturakku sino Emperador mappeafu sikwana. Antu gafuna, nepaa'langku sikwayu ammin, kumarallingke sikwam Ari Agripa, takesi nu warana mafu'ngaddantam sikwana, warana iturakku. ²⁷ Se ammena mepangngat si iyalawakku sino Emperadorino tata balud nu awana kedarumanna.”

26

Ino Nana'daggani Pablo Sino Bagginangkepay Ki Ari Agripa

¹ Wasin kunnenoy, kunni Agripa ki Pablo si, “Damama massapit sino anggammu.” Nesengyatti Pabloweno kama'na sino tolayira, kasena neyafuwa maddamit, e nekunna si, ² “Ikka Ari Agripa, nalawad se ayoka sitaw ta dingngaggannu payino itabbaggu sino ammina pidarumanino kasiJudyutamira sikwak. ³ Se amruk si ammun amminino gagangetama Judyu annino passasarombatantam. Arangnganguku sikwam ta dingngaggandak abbu.

⁴ “Ammu amminino kasiJudyutamireno katotolek kiyad sin neyanakangku, sino lubbuna dinokallanguku anna sey Jerusalem a nadalanguku. ⁵ Nu angganda, ammura a sapitan, se ammura si kiyad si'in nesapatak sino Fariseowera, a ireno katalanggaddan sino aggangwatama Judyu. ⁶ Sitoya, ayawak sitawa mausig gafu se minnamamak si gakkuruwanni Diosino nekarina sino gagginafutamira si'ina pangngangolinnaneno natayira. ⁷ Amminino kasiJudyutamira, maddandayawira ki Dios si aw anna gafi, se innanamanda si mesapatira sino nekariyi Dios si'in. Udde Afu Ari, gafu se kuruwangku si neyakkuruwinnino nekariyi Dios, antuweno pidarumanda sikwak. ⁸ Ikkayu ammin sitaw, mayan natu'nakkayungke a mangurug si pangngangolini Diosino natayira?

⁹ “Massiki ikkanak, ino dinandangku si'in, nalawad nu gakkuruwangkungke a makkontara sino manguruwira ki Jesus a taga-Nazaret. ¹⁰ Kunnenoyino inangwak sey Jerusalem. Odduweno tolayira i Dios a nepabaluggu, se nea'deno pangafuwanirana padiyeno turek. E sin sinapi'da si mapapatayira, inanggammanguku kappay. ¹¹ Namipidyaka inang sino sinagogera ta kastigungkuweno manguruwira ta patutangkuwera a mattalekkud sino angngurudda. Gafu se nao'ganino bungukku sino manguruwira, inangngak si korwana lulubbuna mappadyat sikwara.”

Ino Nassapitani Pablo Sino Nanguruwanna (Inangwa 9:1-19; 22:6-16)

¹² Sinapikkappayi Pablo si, “Antu gafuneno inangnganguku sey Damasco a mano'ma sino manguruwira ki Jesus sinay, se aneno neya'deno pangafuwanirana padiya tureka mano'ma. ¹³ E wasin agyangkami kepay sino dalan si tangnganaw, Afu Ari, initakino baggawa mangngilikilita naggabwat sey langita nabaggawingke amma sino sinag. Linebannakami andino bulungkuwera, ¹⁴ e naletwaggami ammin. E agyanino dinginggagguwa damita naddamit si dami'na Hebreo, a sinapi'na si, ‘Saulo, Saulo, mayan padyatannak? Ino baggimungkepayino padyatannuwa mangontara sikwak.’ ¹⁵ E sinapikku si, ‘Inyaka, Afu?’ E sinapi'na si, ‘Ikkanaki Jesus a padyatannu. ¹⁶ Gumabwakka, se ino gafuneno nappaddanguku sikwam, pinilitaka a aripanguwa umang mangipakaammu sino tolayira sito nappaitanguku sikwam sito aw annino ipaita'nga sikwam naso maddagguna aw. ¹⁷ Dundunantaka a manuldu sino kasiJudyumira annino bakkannira a Judyu, e nu sanneno akwanda sikwam, imutantaka. ¹⁸ Tulduwannuwerana takesi maammuwandeno mapeefu sikwak ta talekkurandeno narakkat e mabaggawanino nakanda. Nu talekkuranda i Satanas a matturay sikwara e a'langanda i Dios e manguruwira sikwak, mapakomanneno liwa'dera e mebilangira sino piniliyera i Dios si tolana.’ Antuweno netulduwi Afu Jesus sikwak.”

Ino Nassapitani Pablo Sino Inangwana

¹⁹ Wasinoy, sinubburani Pabloweno sinapi'na si, “Kunna mantu, Ari Agripa, kinuruggungke ino sinapiti Jesus sin nappaitanna sikwak. ²⁰ Neyafuka nanuldu sey Damasco, kasena sey Jerusalem anna sino palulubbunna probinsiya a Judea, kasek kappay nanuldu sino bakkannira a Judyu. Ino netulduk sikwara, ibobolira

naddino liwa'da ta uma'langira ki Dios, e mangwera nad si nalawara pamakurudda si gakkuruwingke a nabboboliyeran. ²¹ Gafu se kunnenoya netulduk, dino'mandakino kasiJudyutamira sino Templo, e papatayanda'ngad. ²² Udde makkiyad sitaw, dinuffunandaki Dios, e antu gafuna, matta'daggak sito a'landaw sito ingkein. Mangipakaammuwak sino mappeafu ki Dios sino ammina tolay, ba'ngang onnu pobiri, e ino ipakaammuk, kunna kappayino sinapiti Moises andino korwanira a gumalabbuni Dios si'ina makwana. ²³ Se nelabbunda si maawag si madyatanino Kristo a dundunanni Dios, kasena matay. E nelabbunda kappay si antuweno mapalunguwa mangngangoli ta waldanneno nakammimo tolayira, Judyuwera annino bakkannira a Judyu, mappeafu sino kesalakanda.”

²⁴ Wasin sinapiti Pabloweno kunnenoy, nekokwa i Gubernador Festo a nassapit si, “Nansekkan, Pablo! Nepanse'daka yan odduwa adalnu!”

²⁵ Udde sinabbi Pablo si, “Ammek inanset, Afu Gubernador, se gakkurug ammin yo sapitangku. ²⁶ Ammuk si aggaammuni Ari Agripa amminino mappeafu sitaw, se ammera neimadda inangwa. Antuweno sapitangkungke sikwana si kunnayaw. ²⁷ Ari Agripa, kuruwannuweno sinapitino gumalabbunira i Dios si'in? Ammuk si kuruwannu.”

²⁸ Udde sinabbi Agripa si, “Ma, ino anggammu e pabbalinnak si Kristiyano ingkein?”

²⁹ “Massiki ingkein onnu mabayaggepay,” kunni Pablo, “ikkayu ammina maddingngag sikwak sito aw, ikararaggu ki Dios ta manguruggayu ammin ki Jesus a kunna pay sikwak, ta mekunnakayu sikwak, fera sito gakaggu.”

³⁰ Wasinoy, natta'daggino ari annino gubernador anni Bernice andino korwanira, ³¹ e nanawiran. E mattatarabbira a massapit si, “Awana inangwa inaya tolay si kebaluranna onnu katayanna.”

³² E sinapippayi Agripa ki Festo si, “Melawanin nad inaya tolay nu ammena inarang si uma'lang sino Emperador.”

27

Ino Umangnganda Pablo Sey Roma

¹ Wasin nada'ngennino awa umangngammi anni Pablo sey Italia, neyalawa'da i Pablo annino korwanira a balud ki Julio, tata a kapitanino sindaluwera a mingngan si Kompanyana Emperador. ² E inangkami nattakay si bafora naggabwat sey Adrumeto a massisippal sino lulubbunna probinsiya a Asia. Nebulun sikwamiyi Aristarco a taga-Tesalonica a lubbunna Macedonia.

³ Wasin kadarama'na, nassippalkami sey Sidon. E inallakki Juliowi Pablo, e inannu'na si inang naddoraw sino bafulunnera sinay ta iya'dareno maawangnga. ⁴ Wasin ginikkakkami sinay, ila'wutammiyeno Chipre a umang sino tafi'nga a awana bayabbangnga, se nada'ngangkami si bayabbag. ⁵ Dinammamiyeno bebaya ara'ni sey Cilicia anna Pamfilia, e gina'dangkami sey Mira a lubbunna probinsiya a Licia. ⁶ Sinayino nakasumpalani Kapitan Julio si bafora naggabwat sey Alejandria a umang sey Italia, e antuweno nattakayammi. ⁷ Naganayino nattakayammi se nadyatan sino bayabbag, e nabayino ginamwangammi sey Nido. Gafu se natuyaggino bayabbag, ammekami makagaddangnga umang sino angammi, e nallikukamiya inang sey tafikino funa Creta, e nalla'wukkami sey Salmone. ⁸ E massiki nanadappikkami, nadyatangkami kappay kiyad si ginamwangkami sino lubbuna ngananda si Nalawara Pitturanna Bafora ara'ni sino lubbuna Lasea.

⁹ Gafu se nabayaggami sinay, kattalatalawino mattakay si bafor. Ammumi si aggeangaangin, se nabalinnino pallantanganino Judyuwera. Antuweno sinapiti Pablo sikwara si, ¹⁰ “Bulungkuwera, ammuk si kattalatalawinnino umangngantam. Se nu ikararuttam, gakkuruwa odduweno kargatama madaral, anna madaral kappay

yo natakayantam, e ana kappeneno matay sikwatam.” ¹¹ Udde ino kapitan, ammena kinuruwino sinapiti Pablo, se antu kinurungngeno sinapitino gumattakkan sino bafor annino makwan bafor. ¹² Ino kaodduwan sino bulummiyera a natakay, angganda kappaya ikararut, se narakkat kanuweno pitturanneno baformi nu mabbayabbag. Angganda a ituluymi ta gumamwangkami sey Fenix a lubbunna Creta, se antu kanuweno nalawara pitturammi sino aggeangaanginanna, se malingufan.

Ino Angin Sino Bebay

¹³ Wasin kunnenoy, nibbattino angin e agyanino lelera naggabwat sino abbag, e nekunda si damanan nakuya ikararu'mi sey Fenix. Wasinoy, nelabbeddeno baliyanga pappaittud sino bafor ta sumullu, e ginikkakkamin. Nanadappikkami pelang sey Creta. ¹⁴ Udde ammena nabayag, ginamwangino natuyagga angina naggabwat sey Creta. ¹⁵ Nedangga'nenno baformi e ammena makatuttut sino bayabbag, e nepurera pelang ta dandanammiyeno bayabbag. ¹⁶ Wasin ara'nikamin sino bibissangnga fuwa Cauda, neyuddumiyeno abanga binu'butino baformi, se nalingufangkami si bisang, udde nadyatangkami kepaya miyuddu. ¹⁷ Wasino neyudduranino abang, ginakaddeno bafor si napaddatta lufid kenasi ammena maokayak. E gafu se mattalawira si medompakino bafor sino karatana ara'ni sey Sirte, inarireno dokallabandera a mappaanikkad sino bafor,* takesi magginayino bafor. ¹⁸ Waso kadarama'na, natuyaggepayino bayabbag, e neyafura a mitakkub sino kargarera sino bebay takesi mallampawino bafor. ¹⁹ Waso kadarama'na kappay, netakkudda kappayino nadammatta arumentana bafor. ²⁰ Pipidya awa ammemi maiteno sinag anda bitun se ammena umibbattino bayabbag, antuwenoyin awana innanamammi si mabiyaggami.

²¹ Nabayingkappaya ammekami nangapangngan. Wasinoy, natta'daggi Pablo e nekunna si, “Bafulungkuwera, nu kinuruddonaddino sinapikku ta ammetam ginikkat sey Creta, ammetammadda nadyatan anna nadarallan. ²² Udde kadde, ammekayu maddararan, se awana matay sikwatam, ino pelang baforino madaral. ²³ Ammuk yaw, se waso gafi, i Dios a dayawangkuwa makangkwa sikwak, nanundun si anghela mituldu sikwak, ²⁴ e sinapi'na si, ‘Ammeka mattalaw, Pablo, se maawag si uma'langka sino Emperador. E gafu sikwam, allakkanni Diosino katakayannuwera ta awana matay sikwara.’ ²⁵ Kunna antu, bafulungkuwera, pattuyaggandawino nakandaw, se kuruwangku si makweno sinapiti Dios sikwak. ²⁶ Udde maawag si medompakino bafortam si tata a fu sino tangngana bebay.”

²⁷ Wasin kadwaannattin si appata gafi kiyad sin nangiyafuwanino angin, mepa-palleggami kepaya sino bebaya Adriatico. E waso natangngennino gafi, gini'nenno mattarabafuwera sino bafora umara'nikamin sino lubag. ²⁸ E kinamandeno kaso'dangngeno danum, e adwafuluwappeno kaso'dangnga. E wasin kina'riyakkami kappay si bisang, kinamanda kappayino kaso'dangngeno danum, e kadwafulu si lima a dappa. ²⁹ E mattalawira si medompakino bafor si patul. Antu gafuna, sinuwewera sino uninna baforino appata baliyanga pappaittud, kasera nekararag si gigi'battin nad.

³⁰ Ino mattarabafuwera sino bafor, angganda si manawira. Antuweno nanuwe-wayanda sino abang ta pattakayanda a umanaw, se ino rasonda, iyekwara kanu kappenaddino baliyanga pappaittud sino uluna bafor. ³¹ Udde nekunni Pablo sino kapitan andino sindalunera si, “Nu umanawino mattarabafuwera sito bafor, matayetam ammin.” ³² Kunna antu, ginattatino sindaluwereno gakanneno abang takesi maanawanin.

* **27:17** 27:17 Ino bandera sitaw, nakannag anna nalawa a sinnuna manellad sino bayabbag ta manikkarino bafor.

³³ Wasi marrifarifad, patutanni Pabloweno tolayira a mangngan, a kunna si, "Adwa lingguwaninna ammekayu nangapangngan. ³⁴ Mangngangkayu lud, takesi mattuyaggayu, se awana maansa sikwatam." ³⁵ Wasin sinapiti Pablo inoy, nappa si tinapay, nakkararag ki Dios sino nara'langanda ammin, kasena ginaradweno tinapay e nangnganin. ³⁶ Nattuyaggino nakanda ammin, e nangnganira pay. ³⁷ Ino kaoddu-miya natakay sino bafor; ka'luwatut si pitufulu e annam. ³⁸ Wasin nabattuggamin, netakkudda amminino korwana kargarera a trigo takenasi mallampawino bafor.

Ino Nadarallanino Bafor

³⁹ Wasin gigi'battin, agyanino nedipa'miya lubag, udde amme naimunuwanino matarabafuwera sino bafor nu sintawino agyanammi. Udde initareno nedalluwa adat so dappi'na bebay, e dinandanda a nu damana, iyasi'deno bafor sinay. ⁴⁰ Antuweno ginatta'deno gakanneno baliyangira ta maanawanira sinay, inubbarandeno lufinna paluwa a mangifuyut sino bafor, kasera netulluweno bandera a ana so uluneno bafor takesi metu'yud sino dappit. ⁴¹ Udde neru'ngatino bafor sino karatan sino kaabbafawana danum, e nefutakkino uluna e ammena makaanikkad. Udde ino uninna, idadanggatino palungira, e naokayakin.

⁴² Wasinoy, dinandammino sindaluwera si papatayanda amminino balurira takesi awana umalluweta manalug sino dappit, ⁴³ udde inallangnganireno kapitan, se ikalona i Pablo. Sinapi'na sikwara si amminira a makatalug, mallattuwerana nad sino danum ta manaluwira e umasipira sino dappit. ⁴⁴ E dumandan naddino korwanira a gumafut si tabla onnu sino nadaralla naggabwat sino bafor. Kunna pelang inoyino inangwami, e inasikkami ammin sino dappit.

28

Ino Agyananda Pablo Sey Malta

¹ Wasin gina'dangkami, naammuwammi si Malteno anganino fuwa gina'dangammi. ² Kinalla'dakamiyeno tolayira sinay e nafuyira si naggarenuwammi, se muran anna nala'bat sinay. ³ I Pablo, nampat si itungura. Udde wasin itungunan sino afuy, ilatwapino nagita a ulag se napatuwanin, sinukawanna i Pablo, e binuriburanneno kama'na. ⁴ Wasin naiteno Maltera a aggabassinino ulag sino kama'na, nassapitino taggitata sikwara si, "Antu gakkuruwino gumapapatay si tolay, se massiki nalasatanneno bebay, gumammiringkappayino palanna." ⁵ Udde newassaki Pabloweno ulag sino afuy, e awana naansa sikwana. ⁶ E aggataronanda si lumattaggino baggina onnu matayin, udde awana naansa sikwana. E nangkakweno nakanda, e kundani, "Tata ikka a dios yan."

⁷ I Publio a turay sinaya lubbun, aneno lubangnga a ara'ni sino gina'dangammi. Kinalla'dakami e inayandakami sey balera e nagyangkami sinay si tallu aw. ⁸ Nedemmuwammiyeno natakitanino ama i Publio se mababannag anna mabburet. Inangngi Pablo sino agyananna, nepotunneno kama'na sikwana e nakkararag, e naariyennino gi'nanna. ⁹ Wasin naammuwanda inoy, inang amminino matakitira ki Pablo, e nepabbattunoynera. ¹⁰ Odduwa nalawara nea'dara sikwami. E wasin umanokamin, ina'dandakami kappay si ammina maawammi sino biyahemi.

Ino Ginamwanganda Pablo Sey Roma

¹¹ Wasin tallu dakkammin sey Malta, ginikkakkamiya natakay si bafora nagan sinay kiyad si nassi'lutino ungun. Inaya bafor, naggabwat sey Alejandria e ngananda si Sipingira a Dios.* ¹² E inangkami sey Siracusa e tallu aw kami sinay. ¹³ Ginikkakkami kappaya inang sey Regio. Waso kadarama'na, nalangkami

* **28:11** 28:11 Ino sipingira a dios a da Castor anni Pollux, ireno sinan dios a dinayawino mattarabafuwera si bafor si'in.

se nalawarino naggabwatanino bayabbag, e waso metufara aw, ginamwangkami sey Puteoli. ¹⁴ E dina'ngami sinayino korwanira a kakkola'mi si angngurug, e inayandakamiya nagan sikwara si talingguwan, kasekami nallakara inang sey Roma. ¹⁵ Wasin diningngaggino kakkola'mi si angngurug sey Roma a umangkami sinay, inandakami dinambal. Ino korwanira, dinambaldakami sey palengki sey Appio, e ino korwanira, dinambaldakami sey lubbunna Talluwa Affunduwan.† Wasin initera i Pablo, nappasalamat ki Dios e nattuyaggino nakamma.

¹⁶ Wasin ginamwangkami sey Roma, inannutino tatturayira si mabangi Pablo si balaya pagyananna, e tata a sindaluweno mindag sikwana.

Ino Nakitatabbani Pablo Sino Judyuwera Sey Roma

¹⁷ Wasin mekatalluwa awnan sinay, nepaayangngeno pangafuwanirana Judyu. Wasin nakkakarampattiran, sinapi'na si, "Ikkayuwa kakkolak, awana liwakku sino kasiJudyutamira. Awana inangwaka mekontara sino gagangetama netulduweno gagginafutamira si'in. Udde massiki nu kunnenoy, nebaluddak kappay sey Jerusalem, e neyalawa'dak sino Romera sinay. ¹⁸ Ino Romera, wasin inimbistigardak, anggandaka pallawanan, se ammura si awana liwakku si kepangngattana pamapatayanda sikwak. ¹⁹ Udde inamayino kasiJudyutamira si mallawanak, e napatutaka narang si uma'langak sino Emperador ta antuweno musig sikwak. Massiki antuweno inangwara sikwak, ammekira paliwatan. ²⁰ Antu gafuna a nepaayaddakayu ta tatabbantakayu, e ipakaammuk sikwayuweno gafuneno nabalurangku. Se ino kakuruwanna, nebalurak gafu sino angnguruggu sino innanamantama gakagaka i Israel."

²¹ Wasinoy, sinapi'da ki Pablo, "Awana inappami si turakka naggabwat sey Judea mappeafu sikwam. E awangkappay sinapitino kasiJudyutamira a naggabwat sinay si narakkatta inangwam. ²² Udde anggammiya dingngaggannino sapitannu, se ammumi si ammina tolay si palulubbun, narakkattino sapitanda mappeafu sikwayuwa sumuntul ki Jesus."

²³ Wasinoy, nattataronandeno awa pakkakarampattanda. Wasin nada'ngen inaya aw, odduwera a nakkakarampat sino agyanani Pablo. E nappafufuwafino nanulduwanna sikwara mappeafu sino patturayani Dios, e nepakaammuneno anggama sapitannino netura'da Moises annino korwanira a gumalabbuni Dios mappeafu ki Kristo, se anggama si kuruwanda i Jesus. ²⁴ Nanguruwino korwanira sino sinapi'na, udde ino korwanira, ammera mangurug. ²⁵ Waso gafenin a gagagikkatiran, mattatarukkiyera mappeafu sino diningngadda. Udde sino liyera umanaw, kunni Pablo si, "Gakkuruwingke ino nepeturakkino Espirituwi Dios ki Isaias mappeafu sino gagginafutamira ²⁶ a kunna si,

'Umangka mituldu sitawira a tolay, e kunnayawino ituldum sikwara si, Masiki aggadingngaggandaw, ammeyu maawatan, e massiki nu aggitandaw, ammeyu maimunuwan. ²⁷ Se iyawira a tolay, nataggingke ino ulura, inammu'deno layadda, e makki'dammira, se nu ammera kunninoy, makaitera anna makadingngaggira e maammuwandeno sapikku e muliyera sikwak takesi pannakammangkuwera. Antuweno nekunni Dios.' "‡

²⁸ E sinapikkappayi Pablo sikwara si, "Kunna antu, anggangku si ammundawa Judyu si aneno dinundunira i Dios a manuldu sino bakkannira a Judyu sino angngisala'nga, e kuruwandana." ²⁹ Wasin sinapiti Pablo inoy, inanawaninnino Judyuwera a mattatarukkiyera kepay.§

† 28:15 28:15 Ino palengki sey Appio, pitufuluwa kilometroweno kaaroyuna sey Roma. Ino Talluwa Affunduwan, kannammafulu si talluwa kilometroweno kaaroyuna. ‡ 28:27 28:27 Isaias 6:9-10 § 28:29 28:29 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

³⁰ Adwaruningke i Pablo a ngyan sino inabanganna a balay, e amminira a inang naddoraw sikwana sinay, nepadilo'nera. ³¹ Gakkuruwannangke a nanuldu mappeafu sino patturayani Dios anni Afu Jesu Kristo, e awana nallang sikwana.

Ino Turakki Pablo Sino Romera

Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino manguruwira sey Roma. Kunnino korwanira a madal sino sapiti Dios si netura'nga si unangnga talluwa dakkag sin nagananna sey probinsiya a Acaya (Inangwa 20:2-3), tantaro sey Corinto, mangiyafu sino ambu'na A.D. 55 onnu 56.

Ino tata a gafuna a netura'nga yaw, takesi ipakaammuna sino Romereno planona a mabbisita sikwara (1:8-15; 15:22-33). Nepalawangnga kappay sikwareno nalawara damag mapeafu sino planowi Dios a mangisalak si tolay gafu sino angnurudda ki Jesu Kristo. Ino kaamamungannenaya planowi Dios, ana sino 1:17: “Se inaya nalawara damag, ipakaammuneno planowi Dios a mibilang sino tolayira si naggaddang sikwana. Awana korwana kebilanganda si naggaddang sikwana, nu bakkampelang gafu sino angnurudda.”

Mangiyafu sinaya bersikulu, iyafuwi Pablo a mangipakaammu sino anggama sapitan inaya kinagaddang. Ino palunguwa ipakaammuna, minalliwat ammina tolay, massiki Judyu onnu bakkannira a Judyu, e antuweno gakkuruwingke a kastigunira i Dios, nu ammera mabboboli. Ipalawangnga kappay si awana tolaya mapagaddang gafu sino panuntulanna sino lintiyi Dios, se awana makatuntul. Ibilangi Dios si naggaddangngino massiki inya a tolay gafu pelang sino angnurungnga ki Jesu Kristo.

Sino kapitulu 5 kiyad si 8, itulduwi Pabloweno kekunnanneno bawuwa biyaya appannino mangurug gafu sino nesapatanna ki Kristo. Ino mangurug, nalawarino kebulunna ki Dios e ana kappayino Espirituwi Dios sikwana a mangipawaya sikwana sino pannakadameno kinarakka'na. Sinayira a kapitulu, itulduna kappayino fustuwa keusaranino lintiyi Dios, ino makkontarera sino nakamma tolay, andino pannakadameno Espirituwi Dios a manuffun sino mangurug.

Sino kapitulu 9 kiyad si 11, itulduwi Pabloweno planowi Dios para sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu. Sapitanna si ino nammayanino kaodduwanna Judyu a mangurug ki Jesu Kristo, meyakkurubbelang sino planowi Dios takesi mesapakkappayino bakkannira a Judyu sino alla'nga gafu sino inangwa i Kristo. Udde sapitanna kappay si ammena mabbalanayuna mammayino Judyuwera ki Kristo, nu ammera lud mangurug sikwana so maddagguna aw.

Sino uddiyera a kapitulu, aneno tunnera mapeafu sino biyangnga mangurug, kumarallino akwanda nadda makkaaanggam anna mappalawad sino abbafarulunda. Ana kappayino tunna mapeafu sino baligasonino manguruwira a mappeturay sino gubiyernu andino akwanda nad nu ammena nakkakarunnenno dandammanda sino nalawara akwanda.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak andino napatiya sapitanna 1:1-17
 Ino gafuna a maawag si mesalakanino tolayira 1:18-3:20
 Ino planowi Dios takesi mesalakanino tolayira 3:21-4:25
 Ino bawuwa biyayino tolayira a nesapat ki Kristo 5:1-8:39
 Ino planowi Dios mapeafu sino Judyuwera 9:1-11:36
 Ino biyayino manguruwira 12:1-15:13
 Ino ambu'nenno turak 15:14-16:27

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a nanurak sitaw. Tataka aripanni Kristo Jesus. Pinilinaki Dios a tata apostolna anna dinotukannaka umang mangibanyag sino nalawara damaga

naggabwat sikwana. ² Iyawa nalawara damag, ino nekarina si'ina nepetura'nga sino gumalabbunna. ³ Ino sapitanna yawa nalawara damag, e ino Abbingnga a i Jesu Kristo a Afutam. Mapeafu sino katolena, neyanak sito lubagga gaka i Ari David. ⁴ E mapeafu kappay sino akkadiosna, nepaiteno Espirituwi Dios si antuweno mannakadama a Abbingi Dios gafu sino nangngangoliyanna sino natayanna. ⁵ Gafu sikwana, inalla'daki Dios e nepabbalirak si apostolna takesi umangngak mangibanyag mapeafu ki Kristo sino bakkannira a Judyu si palulubbun takesi manguruwira e dayawanda. ⁶ Massiki ikkayu kappay sitan Roma, nesapakkayu sino inayanira i Dios a mabbali si tolayi Jesu Kristo.

⁷ Antuyawino turakku sikwayu ammin sitan Roma a iiddukani Dios anna inayanna a mabbali si tolana. Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e passiyankanda naddino nakandaw.

Ino Nakkabbatani Pablo A Umang Maddoraw Sikwara Sey Roma

⁸ Ino palunguwa anggangku sapitan, mappasalamatak ki Dios gafu sikwayu ammin, se naddinnamino angnguruddaw si palulubbun. E gafu ki Jesu Kristo, dingngagganni Diosino pasalamaku. ⁹ Ino Dios a passerbiyangku sino ammina damaka mangibanyag sino nalawara damag mapeafu sino Abbingnga, antuweno mamakurug sito sapitanguwa ammetakayu lallan ¹⁰ kadda makkararak. E iyaraarangu sikwana si madorawantakayu nad, nu antuweno urena, se nabayinna anggangkuwa umang sitan. ¹¹ Se anggantakayungke itan takesi itulduk sikwayuweno nepakaammuweno Espirituwi Dios sikwaka mappatuyag sino angnguruddaw. ¹² Ino anggangku sapitan, makkaduduffunetama mappatuyag sino angnguruddam. Maduffunangkayu sino angnguruggu e massiki ikkanak, maduffunanappay nu itanguweno angnguruddaw.

¹³ Kakkolakku, anggangku si maaammuwandawa kanayungkuwa dandammanna umang sitan, udde odduweno katalantanangu. Anggangkuwa umang manuldu sitan, takesi mangurubbayino korwanira sitan gafu sino itulduk a kakunneno bakkannira a Judyu a nangurug si korwana lulubbun. ¹⁴ Se piniliraki Dios a manuldu sinaya nalawara damag e sombatangu nu ammek akwan. Antuweno tulduwangu naddino ammina tolay si palulubbun, massiki sanneno katolera, nu diyadalira onnu awan. ¹⁵ Antu gafuna, anggangkungke a manuldu kappay sino nalawara damag sikwayu sitan Roma.

Ino Pannakadamen Nalawara Damag

¹⁶ Ammek maatalla mangibanyag sino nalawara damag, se antuweno mituldu sino pannakadama i Dios a misalak si massiki sanna a mangurug sinay. Ino Judyuwereno palunguwa nipakaammuwanna sino kesalakan, kasena kappay sino bakkannira a Judyu. ¹⁷ Se inaya nalawara damag, ipakaammuneno planowi Dios a mibilang sino tolayira si naggaddang sikwana. Awana korwana kebilanganda si naggaddang sikwana, nu bakkampelang gafu sino angngurudda. Se kunna kappayino sapitannino nepeturakki Dios si'ina kunna si,
 "Ino tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino angngurungnga, mabiyag si makkikiyad."*

Ino Kinarakkattino Tolayira

¹⁸ I Dios sey langit, ipakaammuna si kastigunna ammina tolaya ammena mangurug sikwana anna mangwa si narakkat. Gafu sino kinarakka'da, tipaddandeno pangammuwanda sino kakuruwan mapeafu sikwana. Kastigunirana i Dios, ¹⁹ se naladda nadda maammuwandeno damana tolaya maammuwana mapeafu sikwana,

* **1:17** 1:17 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Ino naggaddangnga tolay, mabiyag si makkikiyad gafu sino angngurungnga (Habakuk 2:4). Itannu kappay sino Gal. 3:11.

nu ammera tipaddan, se nepakaammunangke sikwara. ²⁰ Se makkiyad sin nama-ratuwanna sito lubag, maammuwanino akkadiosna annino pannakadamana a awana pakkiyaranna, massiki ammera maita, se maitara sino pinaratuna. Antu gafuna, awaningke parrasonda sino ammera panguruwan sikwana. ²¹ Massiki ammura si ana i Dios a meannunga madayaw, ammera kepay dinayaw anna nappasalamat sikwana. E gafu sino kunnenoy, nabbali si awana ketupakkanino annandanda, e kunnangke nallammukino nakanda ta awaningke maammuwanda mapeafu ki Dios. ²² Kunda si nalaingira, gampade pangababulannira. ²³ Se ammera dayawanni Dios a aggabiyag si makkikiyad, nu ammera lud dayawannino sinan diosdera a inangwara a kunnangke tolaya matay andino makkayafira, ino mallakarira, onnu ino makkarekayira.

²⁴ Antu gafuna, nepurayira i Dios takesi akwanda pelangino massiki sanna a narakkatta panggammanino nakanda, e ka'atatallingkeno akwanda sino kadda tata sikwara. ²⁵ Ino gafunenay, se sinalekkurandeno kakuruwana inammura mapeafu ki Dios takesi kuruwanda pelangino siri. Se iyatalda anna dayawandeno pinaratuwera i Dios a bakkanni Dios a namaratu. Antu naddino madandayaw si makkikiyad. Gakkuruwingke yaw.

²⁶ Gafu se kunnenoyino akwanda, nepurayira i Dios a mangwa sino ka'atatalla panggammanda. Massiki ino bafabbayira, inibbattandeno fustuwa gagangaya angngatawa takesi ino kasibbafabbereno duruwanda a bakkanna lalaki. ²⁷ Mampesino lalakiyera, inibbattanda kappayino fustuwa gagangaya angngatawa, e kabbatandangke a duruwannino kasillalakira. Ka'atatallingke ino akwanda, e antu gafuna, gi'nandeno kastiguwa meannung sino narakkatta aggangwara.

²⁸ Gafu se ammera anggamma pilingalinga i Dios, nepurenera takesi ino pelang narakkattino aggadandammanda, e antuweno gafuna a narakkattingkeno aggangwara. ²⁹ Ana ammin sikwareno gannunna kinarakkat anda liwat. Minga'runira, mimallira, mamapatayira, makipakwera, mamalabaliyera, anna manggammira a mangwa si narakkat sino kasittolera. Mallu'lutira, ³⁰ anna mamaraparallira. Kalussora i Dios anna natansitira si ammuna tolay. Massangatolayira anna massangeletira. Nalaingira a maddandam si narakkat. Ammera mangurug sino mapparana'dera. ³¹ Awana atalda ki Dios. Awaningke matalak sikwara. Awana aggangganda anna aggikalla'da sino kasittolera. ³² Massiki ammureno lintiyi Dios a sapitanna si meannunga makastigu si makkikiyarino tolaya mangwa si kunnenoy, aggeakakwanda kepay, e bakkampelang inoy, nu ammera kappelud maanggam nu wara korwana mangwa.

2

Ino Naggaddangnga Angngukumi Dios Sino Tolayira

¹ Tantaro nu sapitandaw si makastigu nad inayira a narakkatta tolay. Udde ikkayuwa mabbalaw sino bafulundawira, palanandonad, se nekunneno akwandaw sino akwanda. Antu gafuna, nu paliwatandawira, paliwatandokappayino baggiyu, antuweno awana isomba'daw ki Dios. ² Ammutam si meannungino pangastiguwi Dios sino tolairira a mangwa si kunnenoya narakkat. ³ Antu gafuna, nu paliwatandawira a mangwa si narakkat, gampade nekunneno akwandaw sikwara, ammeyu nad dandamman si meli'wakayu sino angngastiguwi Dios. ⁴ Ariddonakuy si ammerakayu kastiguni Dios se naallak anna nannakam e attammanna pelangino liwa'daw. Gampade bakkannino dinandandaw, se ino gafuna a inalla'dakayuwi Dios, takesi wara wayayuwa mabboboli sino inangwayuwa narakkat. ⁵ Udde ikkayu, ammekayu mabboboli se nataggatingkeno uluyu. Antu gafuna, madadaggananino kastiguwa lawumandaw naso awa pangastiguwani Dios sino tolairira a malliwat. Antuneno awa pappaitanna sino naggaddangnga angngukumma, ⁶ se labutannana

ammuna tolaja meannung sino inangwara. ⁷ Ino tolajira a mattalaginara mangwa si nalawad se angganda si dayawannirana i Dios anna mesapatirana sino kedayawanna anna mabiyayirana sikwana si makkikiyad, iraneno a'danna si biyaya mannayun. ⁸ Udde ino tolajira a ino baggira pelangino dandammanda anna ammera anggama mangurug sino kakuruwan takesi ino pelang narakkattino akwanda, mabbungubunguti Dios sikwara e nadammatttingkeneno kastiguna sikwara. ⁹ Nappelalo'nenno dyat anna loneno nakamma lawumannino massiki sanna a mangwa si narakkat, ino Judyu onnu ino bakkanna Judyu. ¹⁰ Udde ino massiki sanna a mangwa si nalawad, dayawanna i Dios, isapa'na sino kedayawanna, anna passiyanakannaneno nakamma, massiki Judyu onnu bakkanna Judyu. ¹¹ Se awana padumani Dios sino pangukumanna.

¹² Antu gafuna, amminira a nalliwat, makastiguwerana si makkikiyad. Ino bakkannira a Judyu, ammera inammuweno lintiya nepeturakki Dios ki Moises, antuweno bakkannenaya lintiyino usaranna a mangukum sikwara, udde makastiguwera kepay gafu sino liwa'da. Ino Judyuwera, ammurenaya lintig, antuweno usaranni Dios inaya lintiya mangukum, e makastiguwera kappena se ammera kinuruwinaya lintig. ¹³ Se ino tolaja ibilangi Dios si naggaddang sikwana, bakkannino nangammu sino lintig, nu ammena lurino mangurug. ¹⁴ Massiki amme inammuweno bakkannira a Judyuweno neturakka lintiyi Moises, tuntulanda kepayino korwana sapitan inaya lintig, se ino nakandeno kunnangke lintiya mifuyut sikwara. ¹⁵ Maita sino aggangwara si ammureno sapitannino lintiyi Dios, se ino nakandangkepayino mituldu sikwara nu narakkattino akwanda onnu nalawad. ¹⁶ Kunna kappeneno makwa sino awa pappaukumani Dios ki Jesu Kristo sino ammuna inangwa anna dinandamma tolaj, massiki ino ammena naammuan. Antuweno itulduweno nalawara damaga ibanyaggu.

Ino Judyuwera Andino Lintig

¹⁷ Ikkayuwa kasiJudyuk, passangele'dawino akkaJudyuyu, e talakkandaw si nag-gaddangkayu ki Dios se ana sikwayuweno lintingnga. Passangele'daw kappayino nangammuwandaw sino gakkuruwa Dios. ¹⁸ Ammuyuweno anggama si akwandaw, e gafu sino nadalandaw sino lintingnga, ammuyuwana pilinino nalawara akwandaw. ¹⁹ Dandammandaw si ikkayu naddino manuldu sino tolajira a ammera kepay nangammu ki Dios a kunnangke ireno lappatta ifuyu'daw. Dandammandaw si ikkayuweno sirwata mawwaldag sino anera kepay sino lammuk. ²⁰ Dandammandokappay si ikkayuweno nangammuwa mattun anna manuldu sikwara a kunnangke abbingira kepay se ammera natulduwan e ammera ammuweno nalawad. Antuwenayino dandammandaw se ammuyuweno lintiyi Dios a antuweno kakuruwan anna nalawara tuntulan. ²¹ Tulduwandawino korwanira, udde mayan ammeyu tulduwanino baggiyungkepay? Se itulduyu sikwara si ammetammad mattakaw, gampade mattakokayu kena. ²² Ino kundokappay, ammetammad makibulun, gampade makibulungkayu kappelud. Ka'gandawingkeno sinan diosira, gampade sumallungkayu kepay sino paddayawanda ta mattakokayu sino ana sinay. ²³ Passangele'dawino nangammuwandaw sino lintiyi Dios, gampade iyataldokena i Dios se ammeyu kuruwan inaya lintingnga. ²⁴ Kakunnaneno nepeturakki Dios si'ina kunna si,
 "Massapitino bakkannira a Judyu si narakkat mappeafu ki Dios gafu sikwayuwa Judyu."*

²⁵ Ana serbineno nappakugitantama mangipaita sino kinaJudyutam, nu kuruwan-tamino lintiyi Dios. Udde nu ammetam kuruwan, awana serbina, e nekunnetam sino

* 2:24 2:24 Ezekiel 36:22

bakkannira a Judyu a bakkanna tolayi Dios. ²⁶ Kunna kappayino bakkannira a Judyu a ammera nakugit, nu kuruwandeno lintiyi Dios, ibilanggera si kunnangke Judyu a tolena. ²⁷ Mangipaiteno bakkannira a Judyu si makastigukayuna a Judyu. Se massiki ammera nakugit, kuruwandeno lintiyi Dios, udde ikkayu, massiki nakugikkayu anna ana sikwayuweno neturakka lintiyi Dios, ammeyu kepay kuruwan. ²⁸⁻²⁹ Se ino gakkuruwa Judyu a gakkuruwa tolayi Dios, bakkannino tolaya namarkanino baggina sino akkakugit, nu ammena lurino tolaya nalawarino nakamma. Ino akkakugit, dalusanna pelangino baggina tolay e ammena angkakwanino nakamma. Ino Espirituwi Diosino mangkakwa sino nakamma tolay a bakkannino neturakka lintig. Ino tolaya naangkakweno nakamma, antuweno gakkuruwa tolayi Dios, e massiki amme dayawannino tolayira, dayawanni Dios.

3

Ino Kedumanino Judyu

(Rom. 9:4-5)

¹ Tantaro nu dandammandaw si, “Nu kunnenoy, sanneno nedumantama Judyu sino bakkannira a Judyu? Wara pallawaranneno gagangetama mappakugit?”

² Odduweno nedumantama Judyu. Ino palungu, netalakki Dios sikwatama Judyuweno nepetura'nga a sapi'na. ³ Gakkuruwa aneno korwanira a Judyu a ammera matalak. Udde massiki ammera kinuruwino sapi'na, ammetam dama a sapitan si ammena matalakki Dios e ammena iyakkuruwino nekarina si'in. ⁴ Se massiki masisiri ammuna tolay, ammena dama a masisiriyi Dios. Kakunnaneno neturakka sapi'na si'ina kunna si,

“Ikka Dios, nu maddamikka, maammuwan si naggaddangngino sapitannu. E nu wara mappaliwat sikwam, ammena dama si maaffukka.”*

⁵ Tantaro nu wara marrarasona massapit si, “Bakkanna naggaddangngino akwani Dios nu kastigundetam, se ino nalliawatantam, aneno pallawaranna sikwana, se antuweno mipaita sino kinagaddangnga.” ⁶ Udde nabbakabakkannino sapitanda a kunnenoy, se nu ammena nad naggaddangngi Dios, ammena nad dama a mangukum si ammuna tolay.

⁷ Udde tantaro nu wara kepaya makitutukkiya massapit si, “Amme'ngad maukuma makastigu gafu sino sirik, se gafu sino pasisiriyangku, maiteno kakuruwanneno sapiti Dios, e antuweno kedayawanna.” ⁸ Ino massapit si kunnenoy, kunnangke sapitanna si, “Massiki aggeliwaliwatetam, se nalawarino salinunu'na.” Aneno mamaraparallira sikwaka massapit si antu kanuwenayino itutulduk. Udde bakkanna gakkuruwinay, e ino tolayira a massapit si kunnenoy, meannungira a makastigu.

Awana Tolay Si Awana Liwa'na

⁹ Sanna mantuweno sapitantam? Nalawaretamungkepaya Judyu ki Dios amma sino bakkannira a Judyu? Udde bakkan. Se sinapikkun sikwayu si ammuna tolay, Judyu anna bakkannira a Judyu, minalliwatira ammin. ¹⁰ Se antu kappayino sapitannino neturakka sapiti Dios a kunna si,

“Awaningke a tolaya naggaddang ki Dios, massiki tata. ¹¹ Awaningke a makaammu sino panggammani Dios e awana manggamma mangwa sino panggammanna.

¹² Sinalekkuranda ammini Dios, e nabbaliyera si tolaya awana serbina.

Awaningke a mangwa si nalawad, massiki tata.† ¹³ Narakkat anna nadakutino sapitanda a kunnangke nabuyuka nabukkatana tanam. Masisiriyera anna mamalabaliyera sino kasittolera.‡ Makadarallino sapi'da sino kakunnara a tolay a kunnangke gitana ulag.§

¹⁴ Makagegerira gafu sino bungu'da e

* 3:4 3:4 Salmo 51:4 † 3:12 3:12 Salmo 14:1-3; 53:1-3 ‡ 3:13 3:13 Salmo 5:9 § 3:13 3:13 Salmo 140:3

malowingke a dingngaggan. ¹⁵ Naladdera pelanga mamiyad anna mamapatay. ¹⁶ Massiki sintawino umangnganda, kungkulandeno tolayira anna pallowandeno nakanda. ¹⁷ Ammera ammuwa makikanunung sino bafulundera.* ¹⁸ E ammera kappay ammuwa mattalaw ki Dios."†

¹⁹ Antuwenayino neturakka sapiti Dios, e ammutam si ino sapitanna, bakkampelangino bakkannira a Judyu, nu ammena kappelud ikkanetama Judyu, se ikkanetamino palunguwa nanga'danna. Gafu sino kunnenoy, awaningke a tolaya damana a marrason si ammena nad makastigu, se ammina tolay, nalliwatira ki Dios e ukumannera ammin. ²⁰ Se awaningke tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino nanuntulanna sino lintig, se ino pelang keusaranino lintig, ipakaammuna si tolay si aneno liwa'na.

Ino Nibilangani Dios Sino Tolayira Si Naggaddang Sikwana

²¹ Udde sito ingkein, nepakaammuwi Diosino planona a mibilang sino tolayira si naggaddang sikwana. Bakkannino panuntulanda sino lintingngeno kebilanganda si naggaddang, nu ammena lurino planona a antuweno nepetura'nga ki Moises andino korwanira a gumalabbunna si'in. ²² Ino pibilangani Dios sino tolayira si naggaddang sikwana, gafu sino angngurudda ki Jesu Kristo. Massiki inyeno mangurug ki Kristo, ibilangira i Dios si naggaddang, se awana padumanna. ²³ Se awana tolay si ammena nalliwat, e aroyuwengkeno kinalawari Dios sino kinalawadda. ²⁴ Udde gafu sino aggikalla'nga a awana pagana, ibilandetam si naggaddang sikwana, gafu sino inangwa i Kristo Jesus a nanubbut sikwatam. ²⁵ Dinundunna i Kristo Jesus a mataya makastigu gafu sino liwattam. E gafu sino natayanna a nebubbuwanino adana, mapakomanino liwattam nu manguruwetam sikwana. Inangwa i Dios inay takesi ipaitaneno kinagaddangngeno inangwana si'in. Se si'in, inattammanna pelangino liwatino tolayira gafu sino alla'nga, e ammenera kinastigu. ²⁶ Udde sito ingkein, ipaitana si ammena nakalyawanino liwa'da, nu ammera lud nesapat sino liwata nekaruwi Jesus sino krus. Gafu sino kunnenoy, maita si naggaddangngi Dios e damana a ibilang si naggaddangngino massiki sanna a tolaya mangurug ki Jesus.

²⁷ Kunna mantu, ammetam dama a passangeletino kinagaddantam. Se ino nebilangantam si naggaddang, bakkanna gafu sino nalawara inangwatama nanuntul sino lintig, nu ammena lud gafu sino nanguruwantam ki Kristo. ²⁸ Se kuruwantam si ino nanguruwanino tolayira ki Kristo ino pibilangani Dios sikwara si naggaddang, a bakkanna gafu sino panuntulanda sino lintiyi Moises. ²⁹ Nannud mebilangino tolayira si naggaddang gafu sino panuntulanda sino lintiyi Moises, kunnangke ino nabbelang Judyuwereno makwan Dios. Udde bakkanna kunnenoy, se i Dios, Dios ammina tolay. ³⁰ Se tata ke i Dios, e massiki ino Judyuwera andino bakkannira a Judyu, awana korwan si pibilanganna sikwara si naggaddang, nu bakkampelangino angngurudda ki Kristo. ³¹ Inaya sinapikku mappeafu sino angngurug, anggama kad sapitan si ammayantamun inaya lintig? Awan, se gafu sino angnguruddam ki Kristo, damatama lawarannino annuntultam sino lintig.

4

Ino Nebilangani Abraham Si Naggaddang Ki Dios (Gal. 3:6-9)

¹ Dandammantammaddi Abraham a gagginafutama Judyu. Sanneno gafuna a nebilang si naggaddang? ² Nannud ino nalawara inangwaneno nibilangani Dios sikwana si naggaddang, wara nad passangele'na. Udde ino kakuruwana, ammena dama a isangeletino inangwana, se bakkan inayino nibilangani Dios sikwana si naggaddang,

* **3:17** 3:17 Isaias 59:7-8 † **3:18** 3:18 Salmo 36:1

³ nu ammena lud kunnino neturakka sapiti Dios si, “Kinuruwi Abrahamino sinapiti Dios sikwana, e antuweno nibilangani Dios sikwana si naggaddangnga tolay.”*

⁴ Ino tolaya mattarabafu, matandanana, e nu appanneno tandanna, ammetam nganan si rigalu, nu ammena lud talya'nenno ayangnga. ⁵ Udde bakkanna tandanino pibilangani Dios sikwatam si naggaddang, nu ammena lud alla'nga pelang. Ino gafuna a ibilandetam si naggaddang, bakkanna gafu se inangwatamino nepakwana, nu ammena lud gafu sino nanguruwantam sikwana a damana a mappakoma sino malliwatira. ⁶ Antuwenayino anggammi David a sapitan si'in sin netulduneno langga'nga tolaya nebilangi Dios si naggaddang, a bakkanna gafu sino nalawara inangwana, nu ammena lud gafu sino angngurungnga. ⁷ Ino neturakki David, kunna si,

“Maanggammingkeno tolaya pinakomani Diosino liwa'na e ammenan dandamman-nino narakkatta inangwana. ⁸ Maanggammingkeno tolaya ibilangi Dios si awaninna liwa'na.”†

⁹ Inaya langgaka sapitanni David, ino kabbelang Judyuwera a nakugitino mallawum? Bakkan, se mesapakkappayino bakkannira a Judyu, massiki ammera nakugit. Se kakunnaneno sinapikkun, ino nibilangani Dios ki Abraham si naggaddangnga tolay, gafu pelang sino nanguruwanna. ¹⁰ Nakugitingkaddi Abraham liyeya nebilangi Dios si naggaddang? Awan, se sin liyena a nakugit, nebilanginni Dios si naggaddang.‡ ¹¹ Ino gafuneno nappakugitanna, takesi antuweno markana a mamakurug si nebilanginni Dios si naggaddangnga tolay gafu sino nanguruwanna liyena a nappakugit. Antu gafuna, i Abrahamino pannakaameno ammina tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino nanguruwanda, massiki ammera nakugit. ¹² Antu kappayino pannakaameno Judyuwera a ammera pelang nakugit, nu ammera kappelud tuntulannino angngurungnga sin ammena kepay nappakugit.

Ino Nekariyi Dios Ki Abraham

¹³ Si'in, nekariyi Dios ki Abraham anda sino gakagakanera si ireno millalupat sito lubag. Udde ino gafuneno nikariyani Dios sino, bakkannino nanuntulani Abraham sino lintig, nu ammena lurino nibilangani Dios sikwana si naggaddang gafu sino nanguruwanna. ¹⁴ Se nannud ino pelang tolayira a manuntul sino lintig ino makaappa sino nekariyi Dios, awaningke nad serbiyeno angngurudda, e awangkappenad ketupakkanneno nekariyi Dios, se awaningke a makaappa. ¹⁵ Se ino lintig, bakkannino pangappantam sino nekariyi Dios, nu ammena lurino kakastiguwantam, se ammetam matuntul. Udde nu awan nadda lintig, awan nadda palliwatantam.

¹⁶ Ino gafuneno pappanino tolayira sino nekariyi Dios, ino nanguruwanda sikwana, takesi maita si naggabwat sino alla'nga sikwara. Se nu ino allakki Dios ino naggabwatanna, natalanggadda appantam amminino nekarina sikwatama nebilang si gakagaka i Abraham, a bakkampelangino Judyuwera a manuntul sino lintig, nu ammena lud amminetama mangurug ki Dios a kakunnenno angnguruwi Abraham. Se i Abrahamino pannakaamatam ammina mangurug. ¹⁷ Kunna kappayino neturakka sinapiti Dios ki Abraham si'ina kunna si, “Pabbalintaka si ameno odduwera a tolay si palulubbun.”§ Nakweno sinapiti Dios ki Abraham se i Abrahamino pannakaamatam ammina mangurug. Se i Dios a kinurungnga, antuweno mannakadama a mappaangngangoli sino natayira anna mappakawara si awan.

¹⁸ I Abraham, massiki mallanga ammena dama a makweno nekariyi Dios sikwana, kinurungnga kepayino sinapiti Dios. Antuweno neyakkuruwino nekariyi Dios

* **4:3** 4:3 Genesis 15:6; Gal. 3:6 † **4:8** 4:8 Salmo 32:1-2 ‡ **4:10** 4:10 Mangiyafu sin nanguruwani Abraham sino nekariyi Dios sikwana kiyad sino nappakugitanna, inang si kadwafulu si appata run. § **4:17** 4:17 Genesis 17:5

sikwana a mabbali si ameno oodduwa tolay si palulubbun, a kakunnenno sinapiti Dios sikwana si, "Ino gakagakamira, kunnangke kaodduweno bitunira."* ¹⁹ Sin nikariyani Dios sinay, ammuwi Abraham si ammenan dama a mabbing, se maggi tatutinnino runna e ammena makaanaki Sara a atawana, se lupat. Udde massiki nu kunnenoy, ammena nakkafuyino angnurungnga sino sinapiti Dios sikwana. ²⁰ Ammena nangkakweno angnurungnga ki Dios e awaningke daladudwana sino nekariyi Dios sikwana, nu ammena lud nattuyaggino angnurungnga e dinayona i Dios. ²¹ Se natalanggaddingke si dama i Dios a akwanino nekarina. ²² E inaya angnurungnga, antuweno nibilangani Dios sikwana si naggaddangnga tolay. ²³ Inaya neturakka sapiti Dios a kunna si nebilangi Dios si naggaddang sikwana, bakkampelangi Abrahamino sapitanna, ²⁴ nu ammetangkappelud nesapat. Se massiki ikkanetam, ibilandetami Dios si naggaddang sikwana, nu manguruwetam sikwana a nappaangngangoli ki Jesus a Afutam sino natayanna. ²⁵ I Jesusino dinundunna a matay gafu sino liwattam e nepangngangolina sino natayanna takesi mebilangetam si naggaddang sikwana.

5

Ino Ketupakkanino Nibilangani Dios Sikwatam Si Naggaddang

¹ Kunna antu, gafu se ibilandetami Dios si naggaddang sikwana gafu sino angnuruddam, nalawarinnino akkebumbuluntam sikwana gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam. ² Gafu sikwana, nesapatetam sino allakki Dios a lawumantam sito ingkein, e maanggammetamungke gafu se natalanggaddino innanamantama mesapat sino kedayawani Dios. ³ Bakkampelangino nalawara makwana sikwatamino mappaanggam sikwatam, udde maanggammetangkappay gafu sino kadyatantam, se ammutam si gafu sinay, matulduwanetama mangiyattam. ⁴ E nu ammutama miyattam, antuweno maanggammi Dios sikwatam. E nu ammutam si maanggammi Dios sikwatam, ammutam pay si natalanggaddino innanamantama nalawad. ⁵ E ammena dama si ammetam appannino innanamantam, se nappelalotino agganggammi Dios sikwatam. Ammutam si anggandetam gafu sino Espirituna a neya'dana a magyan sikwatam.

⁶ Maiteno nappelalota agganggammi Dios sikwatam sino inangwa i Kristo. Se sin awangkepay damatama mangwa sino panggammani Dios, antuweno tiyempowa piniliyi Dios a katayani Kristo a manubbut sikwatama minalliwat. ⁷ Nu sikwatama tolay, awana manggamma matay para si korwan, massiki sanneno kinalawanna, udde nu nannakammingke a tolay, ana nakuyino miturira matay gafu sikwana. ⁸ Udde i Dios, awana kakunnaneno agganggamma a nepaitana sikwatam, se dinundunna i Kristo a mataya manubbut sikwatam sin minalliwatetangkepay.

⁹ Kunna mantu, gafu se ibilandetami Dios si naggaddang sikwana gafu sino natayani Kristo, natalanggaddetamungke si isala'detamma i Kristo sino pangastiguwani Dios si tolay so maddagguna aw. ¹⁰ Se si'ina kababannaddangkepayi Dios, nepabbaliretam si bulunna gafu sino natayanino Abbingnga. Nu kunnenoyino alla'nga sin nakkababannantam sikwana, natalanggaddetamungke a mesalak gafu se aggabiyaggappayi Kristo a Abbingnga, se nepabbaliretamun si bulunna. ¹¹ Udde bakkampelang inoy, nu ammetam lud maanggam sito ingkein sino nalawara abbafaruluntam ki Dios gafu ki Jesu Kristo a Afutama nappabali sikwatam si buluni Dios.

Ino Tupa'ngeno Inangwa I Adam Andino Inangwa I Kristo

¹² Dandammantammaddino tupa'ngeno inangwa i Adam andino inangwa i Kristo. Nalliwati Adam si'in, e antu gafuneno nalliwatan ammina tolay. Gafu sino liwa'na, naukuma matay, e antu gafuna, matay ammina tolay, se ammina tolay, malliwatira.

* 4:18 4:18 Genesis 15:5

¹³ Si'in, liyeyi Dios a nanga'da sino lintingnga ki Moises, nalliwatinnino tolayira, udde awana massapit si liwat inoy, se awangkepay lintig si mamakurug si aneno kontaranda. ¹⁴ Udde massiki ammena nekunneno liwa'da sino liwati Adam, se ammera kinontareno tata a tuni Dios a kunneno inangwana, maammuwan si nalliwatira kappay, se nangiyafu sin tiyempowi Adam makkiyad sino tiyempowi Moises, natayira ammin.

I Adam, aneno nakkunnanda anni Kristo a nekariyi Dios a gumamwang, se ira a adwa, aneno inangwara a aneno salinunu'na sino ammina tolay. ¹⁵ Udde ammena nakkunneno salinunu'nenno inangwara, nu ammena lud nattangananino neya'da i Dios andino nakwa gafu sino liwati Adam. Se gafu sino liwatino tata a i Adam, matay ammina tolay, udde nantatuyaggino salinunu'nenno allakki Dios annino iya'dana si ammina tolay gafu sino allakkino tata a i Jesu Kristo. ¹⁶ Tata kappaya naddumanino iya'da i Dios andino salinunu'nenno liwati Adam, e kunnayaw. Gafu sino tata ke a liwati Adam, naukum ammina tolaya makastigu. Udde gafu sino allakki Dios, dama a mapakomanino odduwa liwatino ammina tolay e damara a mebilang si naggaddang sikwana. ¹⁷ Natuyaggingkeno allakki Dios amma sino liwati Adam. Gakkuruwa matay ammina tolay gafu sino liwati Adam. Udde gafu sino inangwa i Jesu Kristo, ammina tolaya mangawat sino nappelalota allakki Dios annino iya'dana a kebilanganda si naggaddang sikwana, mabiyayira si makkikiyad e mesapatira a makituray ki Kristo.

¹⁸ Kunna mantu, naukum ammina tolaya matay gafu sino tata ke a liwati Adam, udde gafu sino tata a kalalawarana inangwa i Kristo, damana kappaya mebilang ammina tolay si naggaddang ki Dios ta mabiyayira si makkikiyad. ¹⁹ Gafu sino amme nanguruwanino tata a tolay sino sinapiti Dios, antuweno minalliwat ammina tolay. Kunna kappay, gafu sino nanguruwanino tata a tolay ki Dios, damana kappaya mebilang ammina tolay si naggaddang.

²⁰ Ino nanga'dani Dios sino lintingnga, takesi pimunuwanino tolayira si madadaggananino liwa'da. Udde massiki umoodduweno liwatino tolayira, dodokkal kappayino allakki Dios a manuffun sikwara. ²¹ Gakkuruwa iturayanna liwat ammina tolay, e ino salinunu'nenoy, ino katayan. Udde sito ingkein, gafu se ibilandetami Dios si naggaddang sikwana, ino alla'ngeno mangaffut anna matturay sikwatam, e ino salinunu'nenoy, maa'danetam si biyaya mannayun gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam.

6

Ammetammad Malliwat Se Nesapatetam Ki Kristo Sino Natayanna Anna Sino Nanggangoliyanna

¹ Gafu se dodokkallino allakki Dios amma sino liwattam, sanneno akwantam? Ituluytangkadda malliwat takesi madadaggananino alla'nga sikwatam? ² Ammenangke nad dama. Ammetamun nad malliwat, se naaffutino pannakadamana liwat sikwatam. Kunnangke natayetam, e ammetamun dama a ituluyino dadana aggangwatam. ³ Ammuyu si sin nabawtisanetama antuweno nesapatantam ki Kristo Jesus, kunnangke nesapatetangkappaya natay sino natayanna.* ⁴ Ino nabawtisarantam ino nesapatantam ki Kristo sino natayanna anna sino netanammanna. Ino nakwa a kunneno, takesi mapabawuweno biyaddam a kakunneno nanggangoliyani Kristo sino natayanna gafu sino kakka'bawa pannakadama i Dios a Ama.

⁵ Se ammetam pelang nesapat ki Kristo sino natayanna, nu ammetangkappelud nesapat sino nanggangoliyanna, e napabawuweno biyaddam. ⁶ Se ammutamun si ino dadana gagangetam, kunnangke nesapat ki Kristo sino nelansanna sino krus, takesi maariyeno pannakadamaneno liwat sikwatam e ammetamun mearipan si

* 6:3 6:3 Itannu kappay sino 1 Cor. 12:13; Gal. 3:27.

liwat. ⁷ Se nu matayino tolay, nawayanin sino pannakadameno liwat. ⁸ Gafu se nesapatetam ki Kristo sino natayanna, kuruwantam si mesapatetangkappay sino bawuwa biyangnga. ⁹ Se ammutam si nangngangoliyenni Kristo sino natayanna e ammenan dama a matekappay. Awaninna pannakadamaneno katayan sikwana. ¹⁰ Namitta ke a nataya mangaffut si liwat, e ammenan mepidwa. E sitoya a nangngangoliyen, mabiyag si makkikiyad si kedayawani Dios. ¹¹ Kunna kappepay sikwayu, ibilandonad si natekayuwa awaninna pannakadamana liwat sikwayu, e damayu kappaya mabiyag si kedayawani Dios gafu sino nittatandaw ki Kristo Jesus.

¹² Kunna mantu, ammetammad purayan si matturayino liwat sikwatam takesi ammetam akwanino narakkatta panggammannino baggitam. ¹³ Ammetammaggappay itulukino massiki tata sino partineno baggitam sino liwat ta mausara mangwa si narakkat, nu ammetam lud iya'deno baggitam ki Dios anna ituluttam amminino partina sikwana a mausara mangwa si nalawad, se antuweno meannung sikwatama nesalak sino katayan anna naa'dan si bawuwa biyag. ¹⁴ Se ammenan dama a matturayino liwat sikwatam, se sitoya, awaninna kalintiyanino lintiya massapit si makastiguwetam, nu ammeretam lud duffunani Dios gafu sino alla'nga sikwatam.

Ino Pitulukantam Sino Baggitam, Antuweno Mangaripan Sikwatam

¹⁵ Sanna mantuweno akwantam? Gafu se natalanggaddetam si allakkandetami Dios anna awaninna kalintiyanino lintig sikwatam, damatangkepekadda malliwat? Ammena dama! ¹⁶ Ammuyu kena si ino pitulukantam sino baggitam, antuweno mangaripan sikwatam. E kakunnana kappay, nu ituluttamino baggitam sino liwat, antuweno mangaripan sikwatam, e ino salinunu'nenoy, ino katayana awana pakkiyaranna. Udde nu ino pitulukantam sino baggitam e ino urayi Dios, ino salinunu'na, ibilandetam si naggaddang sikwana. ¹⁷ Mappasalamatak ki Dios, se massiki nappaaripangkayu sino liwat si'in, sitoya, awanin, e lawarandawinna tuntulannino gakkuruwa tulduwa netuldu sikwayu. ¹⁸ Nawayangkayu sino naari-panandaw sino liwat e nabbalikayu si aripannino kinagaddang. ¹⁹ Ino nusaranku sino amparig mappeafu sino aripan andino mangaripan sikwara, takesi naladda nadda maawatandawino anggangkuwa sapitan. Si'in, netulu'dawino baggiyu sino liwat ta mangwakayu si kaddadakkut anna narakkatta kanayuna madadaggaan. Sitoya, kakunnana kappenaddino akwandawa mituluk sino ammina baggiyuwa mappaaripan sino kinagaddang takesi passibbelang naggaddangngino akwandaw.

²⁰ Sin aripandakayu kepayino liwat, awaningke ammuyuwuwa mangwa si naggaddang. ²¹ Sanneno naappayu sino inangwayu si'in, a sitoya, nu dandammandaw, maatallangkayu? Awaningke, se katayampelangino ketupakkanda. ²² Udde sito ingkein, nawayangkayun sino liwat, e i Diosino mangaripan sikwayu. Dokallino labu'daw sinay, se nepabbalirakayu si tolaya mangwa sino panggammanna, e ino ketupakkannenoy, mabiyaggayu sikwana si makkikiyad. ²³ Se ino liwat, tandananneno aripannera, e ino tandanda, ino katayana awana pakkiyaranna. Udde i Dios, rigalu pelangino iya'dana, e antuweno biyaya mannayun gafu sino kesapatantam ki Kristo Jesus a Afutam.

7

Ino Nawayantam Sino Lintig

¹ Ikkayuwa kakkolakku, ammuk si maawatandaw yo sapitanku se ammuyuweno mappeafu sino lintig. Nu aggabiyaggepayino tolay, tuntulanna naddino lintig. Udde nu natayin, awaninna kalintiyanino lintig sikwana. ² Ino keyampariyanna, ino tata bafaya nangatawa. Kunnino lintig si ammena dama a ikatwayino atawana e mangatawa kappay si korwan nu aggabiyaggepayino atawana. Udde nu matayino

atawana, nawayan sinaya lintig e damana a man-atawa kappay. ³ Antuweno nu aggabiyaggepayino atawana e tangananino umangnganna, kuntam si makibulun. Udde nu matayino atawana, bakkanna makibulun nu mangatawa kappay se awaninna kalintiyano lintingnga angngatawa sikwana.

⁴ Kunna kappay sikwatam, kakkolakku. Nawayanetam sino kalintiyano lintig gafu sino nesapatantama natay sino natayani Kristo. Sitoya, damatama medagga sikwana a nangngangoli ta mangwetam sino panggammani Dios. ⁵ Se sin tuntu-lantangkepayino narakkatta gagangetam, inoodduweno panggammantama narakkat gafu sino nangammuwantam sino lintig, se massiki sanneno iyallangngino lintig, antuweno anggantama akwan. Antuweno odduweno inangwatama narakkat, e ino salinunu'nenoy, ino katayan. ⁶ Udde sito ingkein, gafu se nesapatetam sino natayani Kristo, nawayanetam sino lintiya nangaripan sikwatam. Antu gafuna, damatama masserbi ki Dios, udde ammena mekunna si'ina napatutetama nanuntul sino dadana neturakka lintig, nu ammetam lud maanggamma masserbi sikwana gafu sino bawuwa biyaddama naggabwat sino Espirituna.

Ino Keusaranino Lintig, Ipakaammuneno Liwat

⁷ Sanneno anggamma sapitan inay? Tantaro nu dandammandaw si narakkattino lintiya kunnangke antuweno naggabwatanino liwat. Udde bakkanna kunnenoy, nu ammena lud nalawarino lintig. Se nu awanino lintig, ammek inammu nu sanneno liwakku. Se nu awana lintiya massapit si, "Ammem imallanino bakkanna akwam," ammek maammuan si liwatino umimal. ⁸ Udde wasin naammuwanguweno lintiya massapit si narakkattino umimal, nadadaggananino imalku gafu se minalliwatak. Udde nu awan nadda lintig, awan nadda pannakadameno liwat si kunnenoy. ⁹ Sin ammek kepay kwara inammuweno lintig, ariggu si nalawaraka tolaya awana liwakku. Udde wasin naawatanguweno sapitannino lintig, naammuwangu si minalliwatak, ¹⁰ e naammuwangu kappay si kunnangke natayak sino angngita i Dios. Inaya lintig, neya'da i Dios takesi maammuanino tolayireno akwanda nad ta mabiyayira si makkikiyad, udde inay kappaya lintiyino massapit si naukumaka makastigu si katayan se ammek matuntul. ¹¹ Kunnangke binalabaliyandakino liwat gafu sino lintig. Se ariggu si mabiyayak gafu sino nanuntulangku sino lintig, gampade nalliwatak, e antuweno naukumaka matay si makkikiyad. ¹² Kunna mantu, awana kinarakka'nenoy lintig, se naggabwat ki Dios, e nalawad anna naggaddangngino itulduna.

¹³ Anggamma kad inaya sapitan si ino nalawara lintiyi Diosino paggabwatanino katayanna tolay si makkikiyad? Bakkan, nu ammena lud naggabwat sino liwattam. Udde ino planowi Dios mappeafu sino lintingnga, takesi maiteno kinarakka'nenoy liwattam. Se gafu sino liwattam, mausar naddino nalawara lintingnga sino pangukumanna sikwatama makastigu. Antuweno gafu sino lintingnga, maitengkeno nappelalota kinarakka'nenoy liwattam.

Ino Adwera A Makkontara Sino Biyayino Mangurug Ki Kristo

¹⁴ Ammutam si nalawarino lintig se naggabwat sino Espirituwi Dios. Udde ikkanak, tolayappelanga minalliwat. Kunnangke nappaaripannak sino liwat. ¹⁵ Makka'bawak sito akwangku, se ino nalawara anggangkuwa akwan, ammek akwan. Udde ino narakkatta ka'gangkuwa akwan, antuweno akwangku. ¹⁶ Gafu se ka'gangkuwa akwanino narakkatta akwangku kepay, antuweno mangipaita si kuruwangku si nalawarino lintig. ¹⁷ Antu gafuna, bakkanna ikkanakino mangwa, nu ammena lurino liwata ana sikwak ino mamatut sikwak.

¹⁸ Ammuk si awana nalawad si maggabwat sino gagangeka tolay, se massiki nu anggangkuwa mangwa si nalawad, ammek dama a akwan. ¹⁹ Se ammek akwanino

nalawara anggangku akwan, nu ammena lurino narakkatta ammek anggamma akwan, antu kappelurino akwangku. ²⁰ Nu akwangkuweno ammek anggamma akwan, gakkuruwingke si bakkanna ikkanakino mangwa, nu ammerak lud pinatutino liwata ana sikwak.

²¹ Antu mantu weno kanayuna makwa sikwak. Nu anggangkuwa mangwa si nalawad, ino pelang narakkat ino damaka akwan. ²² Sino nakangku, anggangkuwa kuruwan amminino lintiyi Dios, ²³ udde kunnangke aneno tanganana matturay sito baggik. Ino matturay sino baggik ino liwata ana sikwak, e kontaranneno lintiyi Dios a panggammanino nakangku takesi malliwatak, e antu weno nabbaliyak si aripannino liwata ana sikwak. ²⁴ Nadammattangke yo nakangku. Inya ma'nenno misalak sikwak sito biyagguwa nabalud si liwat? Se nu awana misalak sikwak, makkawatak sino katayan si makkikiyad. ²⁵ Udde mappasalamatak ki Dios, se anenni Jesu Kristo a Afutama a misalak sikwak.

Kunna mantu yawino akkakokwak. Sino nakangku, anggangkuwa kuruwannino lintiyi Dios, udde gafu sino liwata ana sikwak, malliwatak kepay.

8

Ino Biyangnga Tolaya Iturayanino Espirituwi Dios

¹ Kunna mantu, ikkanetama nesapat ki Kristo Jesus, gakkuruwingke a ammetam makastigu. ² Se gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus, nepabawuweno Espirituwi Diosino biyaddam, e ino naturayanna sikwatamino niwayanna sikwatam sino pannakadamenno liwat takesi ammetamma matay si makkikiyad. ³ Bakkannino nanuntulantam sino lintiyino nappawaya sikwatam, se gafu sino kinakafuytama tolay, awana makatuntul sinay. Udde i Dios, inangwaneno amme dama a akwanino lintig. Dinundunnenno Abbingnga a nabbali si tolaya kakunnatam takesi antu weno makastigu gafu sino liwattam. Gafu sino nakkastiguwani Dios sino baggiyi Kristo, inarineno pannakadamaneno liwata matturay sikwatama tolay. ⁴ Inangwanenay takesi damatama tuntulannino lintingnga a naggaddangngino sapitanna. Damana pelang sikwatama manuntul sino Espirituna a bakkannino panggammanino baggitam.

⁵ Ino tolaya manuntul sino panggammanino baggina, ino pelang panggammanino baggineno mangifuyut sikwana. Udde ino tolaya manuntul sino panggammanino Espirituwi Dios, ino pay Espirituweno mangifuyut sikwana. ⁶ Nu ino panggammanino baggineno mangifuyut sikwana, makastiguna a matay si makkikiyad. Udde nu ino Espirituwi Diosino mangifuyut sikwana, massiyana'ngeno nakamma e mabiyag ki Dios si makkikiyad. ⁷ Se ino tolaya ifuyutino panggammanino baggina, kontaranna i Dios. Ammena tuntulannino lintiyi Dios, se gakkuruwa ammena makatuntul. ⁸ Kunna antu, ino tolaya manuntul sino panggammanino baggina, ammena dama a mappaanggam ki Dios.

⁹ Udde sikwayu, gafu se anennino Espirituwi Dios sikwayu, bakkannino panggammanino baggiyuweno mangifuyut sikwayu, nu ammena lurino Espiritu. Dandammandaw si ino tolaya awanino Espirituwi Kristo sikwana, bakkanna akwa i Kristo. ¹⁰ Udde nu ana gakkuruwi Kristo sikwayu, massiki nu matayino baggiyu gafu si liwat, mabiyaggayu kappay si makkikiyad gafu sino Espirituwi Dios a ana sikwayu,* se ibilandakayuwi Dios si naggaddang sikwana. ¹¹ Gafu se gakkuruwa aneno Espirituwi Dios sikwayu, i Dios a nappaangngangoli ki Kristo Jesus sino natayanna, pangngangolinna kappeneno baggiyu gafu sino Espirituna a ana sikwayu.

* **8:10** 8:10 Ino tata kappay anggamma sapitan: Udde nu ana gakkuruwi Kristo sikwayu, massiki nu matayino baggiyu gafu si liwat, mabiyayino spirituyu sino agyanani Dios...

¹² Antu gafuna, kakkolakku, maawag si tuntulantamino panggammani Dios a bakkannino panggammanino baggitam. ¹³ Se nu tuntulantamino panggammanino baggitam, makastiguwetam sino katayan si makkikiyad. Udde nu ibbattantamino narakkatta panggammanino baggitam gafu sino duffunino Espirituwi Dios, mabiyayetam ki Dios si makkikiyad. ¹⁴ Se ino tolaya ifuyutino Espirituwi Dios, ireno gakkuruwa abbingi Dios. ¹⁵ Se ino Espiritu a neya'da i Dios sikwatam, ammeretam nepabbalin si aripan ta mattalawetangkepay ki Dios, nu ammeretam lud nepabbalin si abbingnga. E antuweno pingnganantam ki Dios si Ama. ¹⁶ Ino kappay Espirituwi Dios ino mipakaammu sino nakantam si gakkuruwa abbindetami Dios. ¹⁷ E gafu se abbindetami Dios, illalupattantam payino nalawara nekarina sino abbingngera se mesapatetama millaluput sino ammuna iya'dana ki Kristo. Udde gafu se mesapatetamma sino kedayawani Kristo,[†] attammantammaddino kadyatantam a kunnangke melotetam sino kadidiya'na.

Ino Taronantama Pallawaranna Amammin

¹⁸ Nu dandammangkuweno kadidyata lawumantam sito lubag sito ingkein, kunnangke maawanira nu dandammangku kappayino kinalawanneno iya'dana i Dios sikwatam so maddagguna aw. ¹⁹ Massiki ino ammuna pinaratuwi Dios, tutandeno gamwanganneno awa pappaitani Dios sino kedayawanino abbingngera. ²⁰ Se ammuna pinaratuna, naangkakwennino palunguwa akkakokwara gafu sino nalliwatanna tolai, e ammenan matumpalino fustuwa keusaranda. Bakkanna panggamanda yan, udde antuweno dinandammi Dios si makwa. Udde inayira pinaratuwi Dios, ana kepay innanamanda ²¹ si mada'ngeno awa wayani Diosino ammuna pinaratuna sino pannakadameno kadarallan anna katayan takesi mesapatira sino kalalawarana biyaya iya'da i Dios sino abbingngera. ²² Se ammutam si mangiyafu si'in makkikyad sito ingkein, kunnangke maddaying amminino pinaratuwera i Dios a kakunnenno bafaya madyatana manak. ²³ Bakkanna ira pelangino madyatan, nu ammena lud ikkanetangkappaya mangurug. Se massiki naa'danetam sino Espirituwi Dios si pamakurug si ana kepeneno iya'dana sikwatam, tutantangkepayino gumamwanganino awa pappaitanna si nepabbaliretam si abbingnga e pataliyanneno baggitam si bawuwa ammenan matay. ²⁴ Se antuwenayino innanamantam kiyad sin nanguruwantam ki Kristo. Udde nu nakwen ammuna innanamantam, wara kepekad innanamantam? Se ammetam taronanino nakwen. ²⁵ Udde gafu se ammena kepay nakweno innanamantam, ammetam matappagga mattaron.

²⁶ Bakkampelangino innanamantam ino manuffun sikwatam, nu ammena luggappay manuffunino Espirituwi Dios sikwatam sino kinakafuytam. Se massiki ino kararaddam, ammetam ammuweno nalawara arangngantam, udde ino Espirituwi Dios ino mikararag sino nadammatta dandammantam a mappekakallak ki Dios, massiki ammetam sapitan. ²⁷ I Dios a nangammu sino ana sino nakantam, ammuna kappayino nakammino Espirituna andino anggama sapitannino kararangnga. Se nu ino Espirituwi Dios ino mikararag sikwatama tolai Dios, ammuna arangnganna, antu kappayino anggammii Dios a makwa.

²⁸ Ikkantama manggam ki Dios a pinilina a mangurug gafu sino urena, ammutam si massiki sanneno makwa sikwatam, pabbalinna si pallawarantam. ²⁹ Se mangiyafu sino gafuna ammin, inammuwenni Dios nu inyeno manguruwirana sikwana, e ira kappayino pinilina si mekunna sino Abbingnga takesi odduwera a makkakarolak e i Jesusino palungura. ³⁰ E amminira a pinilina, nepangurungngera sikwana. E bakkampelang inoy, se amminira a nangurug, nebilangngera si naggaddang sikwana, e iraneno isapa'na sino kedayawanino Abbingnga.

[†] 8:17 8:17 Itannu kappay sino 2 Cor. 1:5; 1 Ped. 4:13.

Ino Agganggammi Dios Sikwatam Gafu Ki Kristo Jesus

³¹ Nu dandammantam ammin inaya sinapikku, sanneno maammuwantam? Ipakaammura si awaningke a mangansa sikwatam se i Diosino manuffun sikwatam. ³² Se massiki ino Abbingnga, ammena nekalowa makastigu, nu ammena lud dinunduna mataya manubbut sikwatam ammin. Nu kunnenoyino inangwana, ammena kad mantu iya'da sikwatam amminino awantam? ³³ Gafu sino kunnenoy, awaningke a makadama a mappaliwat sikwatama piniliyi Dios. Se i Diosino nibilang sikwatam si naggaddang sikwana. ³⁴ Awangkappay makadama a mangukum sikwatam a makastigu. Se natayi Kristo Jesus gafu sino liwattam e nangngangoliyen. E anen sino padiwanani Dios a mangita'dag sikwatam. ³⁵ Kunna mantu, awaningke makatappan sikwatam sino agganggammi Kristo. Massiki odduweno kadyatantam anna kaburungantam anna kelopetantam, ammeretam dama a tappannan sino agganggamma sikwatam. Massiki makkurangetam si maakkan anda barawasi, e massiki wara maddandamma mangwa si narakkat sikwatam anna mamapatay sikwatam, ammena dama a matappannino agganggammi Kristo sikwatam. ³⁶ Ino kunnenoya kadyatantam, nekunna sino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Gafu sino nanguruwammi sikwam, inoratta aggataronammiyeno ipatemi. Ikun-narakami si karnerowa gapapartinda."‡

³⁷ Udde massiki kunnenoyino kadidyattam, ammeretam dama a affutan, nu ammetam lud mangaffut gafu ki Kristo a midduk sikwatam. ³⁸ Natalanggaddakungke si awana makatappan sikwatam sino agganggamma. Massiki nu matayetam onnu aggabiyayetam, anggandetangkepaya. Massiki ino anghelira onnu ino dimonyuwera andino korwanira a ammera maita a aneno pannakadamara, ammera kappay dama a tappannannino agganggamma sikwatam. Massiki sanneno makwa sikwatam sito ingkein, mampeso maddagguna aw, kunna kappayino agganggamma sikwatam. ³⁹ Massiki sanna a mannakadama sey kalekay anna sito difafa, ammeretam dama a tappannan sino agganggamma. Awaningke sino ammuna pinaratuwera a makadama a manappan sikwatam sino agganggammi Dios a nepaitana gafu ki Kristo Jesus a Afutam.

9

Ino Nakwa Sino Judyuwera A Piniliyi Dios Si Tolena

¹ Aneno sapitangku sikwayu e gakkurug, se gafu sino angnguruggu ki Kristo, ammek masisiri. Ammukungke si gakkurug se ta'dagganino nakangkuwa ifuyutino Espirituwi Dios. ² E antuyawino sapitangku, malowingkeno nakangku anna nadammattangkeno annandangku ³ gafu sino kasiJudyukira. Nannud damana, ikkana'ngaddino mepataliya mefera ki Kristo anna makastigu ta ira naddino mesalakan. ⁴ Odduweno duffuni Dios sikwara se ireno gakagaka i Israel a piniliyi Dios si tolena, e ireno nepabbalina si abbingnera. Ira kappayino nappaitanna sino kinadosna. Ira kappayino nassapitanna sino netulangnga sikwara. Ireo nanga'danna sino lintingnga e netulduna sikwara nu ansanda a maddayaw sikwana. E oddu kappayino nalawara nekarina sikwara. ⁵ Ino gagginafurereno napatiya tolayi Dios si'in. E i Kristo, neyanaka Judyu sin inangnganna sito lubag. Antuwi Dios a maturay si ammin e madandayonad si makkikiyad. Amen.

⁶ Inaya sinapikku mappeafu sino kasiJudyukira a ammera nangurug ki Kristo, anggamma kad sapitan si amme neyakkuruwi Diosino nekarina sino tolenera? Awan, se ino gakagakera i Israel, bakkannira ammuna gakkuruwa tolayi Dios. ⁷ Kunna kappay ki Abraham, amme nebilangi Diosino ammuna gakagakanera si gakkuruwa gakana. Se ino sinapiti Dios sikwana, kunna si, "Ino pelang gakagakaneno

abbingnguwa i Isaac ino ibilangku si gakam.”⁸ Ino anggama sapitan inay, bakkanna amminino gakagakera i Abrahamino ibilangi Dios si abbingnga. Se ino pelang naggabwatira ki Isaac a abbinga nekariyi Dios ki Abraham ino ibilangi Dios si abbinggera.⁹ Se kunnayawino nekariyi Dios ki Abraham mappeafu ki Isaac, “Nanu tata tarun, muliya'nga sikwayu e manakinna i Sara a atawam si lalaki.”*

¹⁰ Bakkampelang inayino pitantam sino pappiliyani Dios sino anggama, se ino gagginafutama i Isaac, aneno sipingira a abbingnga a lallakiya da Esau anni Jacob a neyanaki Rebecca a atawana.¹¹⁻¹² Wasin liyekepayi Rebecca a nanak, sinapiti Dios sikwana si, “Ino palungu, antuweno masserbi sino uddi.”† Ammena kepay neyanakino abbinggera sin nassapitani Dios sinaya namiliyanna sino anggama, e awangkepay inangwara si nalawad onnu narakkat. Ino gafuneno nangwana sinay, takesi paitana si ino pappiliyanna si tolay, bakkanna gafu sino nalawara aggangwara, nu ammena lud gafu se antuweno anggama.¹³ Kakunnana kappayino neturakka sapiti Dios a kunna si, “Iddukangkuwi Jacob, udde i Esau, inammek.”‡

¹⁴ Anggama kadda sapitan inay si ammena naggaddangngino appiliyi Dios sino anggama? Bakkan, ammetammad sapitannino kunneno.¹⁵ Aneno kalintiyani Dios a mamili sino anggama, se sinapiti Dios ki Moises si'in si, “Ikkanakino mamili sino allakkangku, e allakkangkuweno massiki sanna a anggangkuwa allakkan.”§ ¹⁶ Kunna mantu, maita si ino pappiliyani Dios si tolay, bakkanna gafu sino angganda onnu ino akwanda, nu ammena lubbelang gafu sino alla'nga sikwara.¹⁷ Kunna kappay, ammena allakkannino korwana tolay, nu antuweno anggama. Se kunnayawino neturakka sinapi'na ki Faraon a ari sey Egipto si'in, kunna si, “Nepabbalitaka si ari takesi ipaitakino pannakadamak gafu sikwam takesi maammuwanino ngangku si palulubbun sito lubag.”* ¹⁸ Antuweno pangammuwantam si pilini Diosino tolaya anggama a allakkan anna pattagatanneno uluweno tolaya ammena anggam.

Ino Bunguti Dios Andino Aggikalla'nga

¹⁹ Tantara nu wara sikwayuwa massapit si, “Nu kunneno, mayan paliwatangkepayi Diosino tolayira a natagatino ulura? Se nu ureno pattagatannino ulura, wara kad makakontara sikwana?”²⁰ Ammeka massapit si kunneno. Se toleka pelang, e awana kalintiyannuwa makisombat ki Dios. Kunnangke nassapitino banga sino naddweng sikwana si, “Sanda'lang inangwa a kunnayaw?”²¹ Ino maddweng si banga, aneno kalintiyanna a mangwa si massiki sanna a anggama a akwan. Nu anggama, damana a mangwa si adwa a banga sino tafukkalla luta, tata a banga a nalawaringkeno nepangwana a meusar sino inamamung anna tata kappaya lalliwapelangino nepangwana a meusar si kadda aw.

²² Kunna kappay ki Dios, aneno kalintiyanna a mangwa si massiki sanna a anggama. Nu anggama ipaiteno bungu'na andino pannakadamana a mangastigu sikwara a meannunga makastigu gafu sino liwa'da, damana a akwan. Udde dinandamma si attammanna kepayino bungu'na.²³ Inattammannenay takesi ipaitaneno kakka'bawa kinadosna sino tolayira a inalla'nga a nedadanna a mabiyag sikwana si makkikiyad.²⁴ E inayira a pinilina, ikkanetama mangurug, bakkangkami pelanga Judyu, nu ammena lud ikkayu kappaya bakkanna Judyu.²⁵ Kakunnaneno nepeturakki Dios ki Oseas si'in mappeafu sino bakkannira a Judyu a kunna si, “Ino bakkanna tolek si'in, ireno nganangku si tolek sito ingkein, e ino tolayira a ammek inidduk si'in, ireno iddukkangku sito ingkein.²⁶ Ino lubbuna nassapitangku si bakkannira a tolek, nganangkuwera si abbingku sito ingkein, ikkanaka Dios a aggabiyag si makkikiyad.”†

* 9:9 9:9 Genesis 18:10 † 9:11-12 9:11, 12 Genesis 25:23 ‡ 9:13 9:13 Malakias 1:2-3 § 9:15 9:15 Exodo 33:19 * 9:17 9:17 Exodo 9:16 † 9:26 9:26 Oseas 2:23; 1:10

²⁷ Ana kappayino nepeturakki Dios ki Isaias mappeafu sino Judyuwera a gakagakera i Israel a kunna si,

“Massiki odduweno gakagakera i Israel a kunnangke kaodduna adat sino dappi'nenobebay, bisangngira ke a mesalak. ²⁸ Se gakkuruwingke a kastiguni Diosino tolayira sito lubag e ammenan mabayag.”[‡]

²⁹ Kakunnana kappayino korwana nepetura'nga ki Isaias a kunna si,

“I Dios a Mannakadama, nu ammeretam binuna a korwana Judyu, narappaketammad a kunnangkeno nakwa sino tolayira sey Sodoma anna Gomorra.”[§]

Ino Amme Nanguruwanino Judyuwera Sino Nalawara Damag

³⁰ Antu ammin yawino naamamunganneno anggangku sapitan. Ino bakkannira a Judyu a ammera kwara dandamman si ibilangira i Dios si naggaddang, ireno nebilangnga si naggaddang sikwana gafu sino angngurudda ki Kristo. ³¹ Udde ino Judyuwera a neekwarangkeno damara a manuntul sino lintig takesi mebilangira si naggaddang sikwana, ammera inappenaya kinagaddangnga kabbatanda. ³² Ma, sanda lang amme inappa? Se aridda si mebilangira a naggaddang gafu sino nalawara aggangwara andino annuntulda sino lintig, e ammera dinandam si maappa pelang gafu si angngurug ki Kristo. Kunnangke batuwi Kristo a kedompakanda e antuweno katappannanda a mappa sino kabbatanda. ³³ Se antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a iyamparingnga i Kristo si batuwa kunna si,

“Itandaw lud, se aneno neyekwaka batu sey lubbundawa Sion.* E antuweno kedompakanino tolayira takesi muluuliyera. Udde massiki inyeno mangurug sikwana, ammera maatallan.”[†]

10

¹ Kakkolakku, kabbatangkungke si mesalakan naddino kasiJudyukira, e antuweno kanayuna ikararaggu ki Dios. ² Ammuk si aggadandammanda i Dios, udde ammera ammuweno gakkuruwa mappaanggam sikwana. ³ Se ammera pilingalingeno planowi Dios a mibilang sino tolayira si naggaddang sikwana, nu ammera lud talakkannino ana sino nakanda a damara a mapagaddang gafu sino annuntulda sino lintig, e antuweno ammera itulukino baggira a manuntul sino planowi Dios. ⁴ Se ammera inammu si i Kristoweno nakkiyanino lintig, e ammina mangurug sikwana, mebilangira si naggaddang ki Dios.

Damana A Mesalakan Ammina Tolay

⁵ Aneno neturakki Moises mappeafu sino kebilangnino tolayira si naggaddang ki Dios gafu sino annuntulda sino lintig, a kunna si, “Ino tolaya makatuntul sino ammina lintig, antuweno mabiyag si makkikiyad.”* ⁶ Udde ana kappayino nepeturakki Dios mappeafu sino kebilangnino tolayira si naggaddang gafu sino angngurudda ki Kristo, a ipakaammuna si ammena malowa akwan. Kunna si ammetammad dandamman si wara nad umang sey langita umang mappa ki Kristo, se ginamwangin. ⁷ E ammetangkappenad dandamman si wara nad umang sino agyananino natayira ta pangngangolinda i Kristo, se nangngangoliyen. ⁸ Ammena madyatino kesalakantam, se dinginggaddamunnino neturak sino sapiti Dios e inammutam e damatangkappaya sapitan. Inaya sapiti Dios, antuweno ibanyammi mappeafu sino angngurug ki Kristo. ⁹ Se nu sapitannu si i Jesusino gakkuruwa Afu anna nu kuruwannungke si nepangngangoliyi Dios sino natayanna, antuweno kesalakannu. ¹⁰ Se nu manguruwetam ki Kristo e ipakaammutamino kinuruddam si korwana tolay, ibilandetami Dios si

[‡] **9:28** 9:28 Isaias 10:22-23 [§] **9:29** 9:29 Isaias 1:9 * **9:33** 9:33 Lubbunna Judyu a mingngangkappay si Jerusalem. [†] **9:33** 9:33 Isaias 8:14; 28:16. Itannu kappay sino 1 Ped. 2:6-8. * **10:5** 10:5 Levitico 18:5. Itannu kappay sino Gal. 3:12.

naggaddang e mesalakanetam. ¹¹ Se gakkuruwingkeno nepeturakki Dios a kunna si, “Massiki inyeno mangurug sikwana, awaningke pabboboliyanda.”† ¹² Inaya neturak, ino ammina tolay ino anggama sapitan, se awana padumani Dios sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu. Se tata ke ino Afutam ammin, e minangkallakka manuffun si massiki inya a marang si duffun sikwana. ¹³ Se kunnino nepeturakki Dios si, “Ammina marang si duffun ki Afu Jesus, mesalakanirana.”‡

¹⁴ Udde damara kadda marang si duffun ki Kristo nu ammera kepay nangurug sikwana? Ammena dama. E damara kadda mangurug nu awana diningngadda mappeafu sikwana? Ammena kappay dama. E damara kaggappaya dingngaggan nu awana umang manuldu sikwara? Ammena kappay. ¹⁵ E damara kaggappay umang manuldu nu awana manundun sikwara? Udde ino kakuruwanna, aneno dinundunira i Dios, se neturak sino sapi'na si, “Nalawaringkeno gamwanganino miyamwang si nalawara damag.”§ ¹⁶ Udde massiki diningngaddeno nalawara damag, odduweno ammena nangurug. Kakunnaneno neturakki Isaias si'ina kunna si, “Afu Dios, kunnangke awana nangurug sino netuldumi.”* ¹⁷ Udde massiki tan nu kunnenoy, dama pelanga manguruwino tolayira nu dingngaggandeno nalawara damag. E inaya nalawara damag, antuweno tuldu mappeafu ki Kristo.

¹⁸ Udde aneno ibebukku. Mayan amme nanguruwino Judyuwera? Ammera kepekad diningngaggino nalawara damag? Diningngadda kena, se aneno neturakka sapiti Dios a kunna si,

“Nadingngaggino sapi'da si palulubbun e awana ammena kina'na.”†

¹⁹ Ana kappayino ibebukku. Ammera kad naawatanino diningngadda? Naawatanda, se massiki ino bakkannira a Judyu, naawatanda pay. Se antuweno sinapiti Dios sino Judyuwera a nepetura'nga ki Moises a kunna si,

“Duffunanguweno bakkannira a Judyu a ibilandaw si bakkannira a tolek takesi umimalkayu. E massiki ammerak inammu, allakkanguwera takesi mabbungukkayu.”‡

²⁰ Kunna kappay ki Isaias, naturira niturak sino sinapiti Dios mappeafu sino bakkannira a Judyu a kunna si,

“Sinumpalandakino tolayira a amme mintufuk sikwak. E massiki ammerak nebebut, ireno nappaddangku.”§

²¹ Udde ino sinapiti Dios mappeafu sino Judyuwera a gakagakera i Israel, kunna si, “Nabayinna ayayangkuwera, udde nataggatino ulura anna ka'apotira.”*

11

Ino Aggikallakki Dios Sino Judyuwera

¹ Ana kappayino tata a ibebukku. Gafu se amme anggama manguruwino Judyuwera, sinalekkurangkadidi Diosino dadana tolenera? Awan, se massiki ikkanak, tatappaya Judyu a gaka i Israel. Gakaraki Benjamin a gaka kappayi Abraham. ² Amme sinalekkurani Diosino tolenera a pinilina si'in. Dandammandonaddino neturak sino sapiti Dios mappeafu ki Elias.* Narriri ki Dios mappeafu sino kasiJudyunera e kunna si, ³ “Afu Dios, pinaptera amminino korwanira a gumalabbunnu anna dinaralda kappayino ammina assikkulan si mewa'lat sikwam. Ikkanappelangino nabuna, e massiki ikkanak, tufukandak ta papatayandak kappay.” ⁴ Udde sanneno netabbi Dios sikwana? Sinapi'na si, “Bakkanna ikka pelangino nabuna, se ana kepayino piturifuwera a toleka ammera maddayaw sino sinan dios a minggan si Baal.”

† **10:11** 10:11 Isaias 28:16 ‡ **10:13** 10:13 Joel 2:32 § **10:15** 10:15 Isaias 52:7 * **10:16** 10:16 Isaias 53:1

† **10:18** 10:18 Salmo 19:4 ‡ **10:19** 10:19 Deuteronomio 32:21 § **10:20** 10:20 Isaias 65:1 * **10:21** 10:21 Isaias

65:2 * **11:2** 11:2 Iyawa istoriya, ana sino 1 Ar-ari 19.

⁵ Kunna kappay sito ingkein, se aneno bisangngira a Judyu a mangurug gafu se piniliyera i Dios gafu sino alla'nga sikwara. ⁶ Ino namiliyani Dios sikwara, bakkanna gafu sino nalawara aggangwara, nu ammena lud gafu pelang sino alla'nga sikwara. Se nannud ino nalawara inangwareno gafuna a pinilinera, ammetammad nganan si alla'nga sikwara.

⁷ Kunnayawino anggama sapitan ammin inay. Ino Judyuwera a gakagakera i Israel, sinufu'deno pibilangani Dios sikwara si naggaddang, udde ammera nasumpalan. Ino pelang bisangngira a piniliyi Dios ino nakasumpal. Udde ino korwanira, nepantatagati Diosino ulura. ⁸ Antuweno sapitannino neturak si'ina kunna si,

“Nepakaturuwi Diosino nakanda. Makkiyad sito ingkein, nepallappa'nera ta ammera makaimunu sino nalawad anna nepabbangngangnera ta ammera makadingngag sino sapi'na.”[†]

⁹ E ana kappayino neturakki David a kunna si,

“Ino pallangakanda, antu naddino mamalapal sikwara takesi ammera mak-abukal. Kunnangke malaggungira e ammera makaanaw sino kakastiguwanda.

¹⁰ Malappa'naddino matara takesi ammera makaita e makanner. Kanayunira nadda madyatan a kunnangke aggata'batira si nadammat.”[‡]

¹¹ Sanneno madandandaw? Sapitandonakuy si ino amme nanguruwanino Judyuwera ki Kristo, antuweno pattalekkurani Dios sikwara si makkikiyad, e ammeran mesalakan. Udde bakkanna kunnenoy, se gafu sino liwa'da a ammera nanguruwan, antuweno kesapatandawa bakkanna Judyu a mesalakan takesi umimallira a Judyu e anggandampena a mangurug sino kesalakanda. ¹² Dokallino pallawaranino bakkannira a Judyu gafu sino amme nanguruwanino Judyu, se ino duffuni Dios a inamayino Judyuwera, neya'dana sino bakkannira a Judyu. Nu kunnenoyino pallawaranino tolayira sito lubag gafu sino liwatino Judyuwera, kumarallingke naddino pallawaranda nu mangurug amminino Judyuwera.

Ino Kesalakanino Bakkannira A Judyu

¹³ Ikkayuwa bakkanna Judyu, ana kappayino sapitangku sikwayu. Pinilinaki Dios si apostolna ta manulduwak sikwayu. Ipatiggu yawa tarabafuk e lawarangkungke a akwan, ¹⁴ takesi tantaro nu umimallino korwanira a kasiJudyuk takesi manguruwira penad sino kesalakanda. ¹⁵ Se gafu sino nammayani Dios sino Judyuwera si bisang, dama a nabbaliyanino korwanira a tolay si bulunna. Kumaralmeno pallawaranino tolayira nanu pulini Diosino Judyuwera sikwana. Mallangga'nga ammina tolay a kakunneno langga'da nu wara mangngangoli si natay.

¹⁶ Gafu se tolayira i Dios da Abraham, Isaac, anni Jacob, tolenera kappayino gaka-gakarera. Ino amparingnga, ino tinapaya mewa'lat ki Dios. Nu mewa'lat ki Diosino palunguwa nalutu, mebilang si akwana ammin. Ino tata kappaya amparingnga, ino kayu. Nu akwa i Diosino gamu'na, akwana kappayino tangatangana. ¹⁷ Tubburangku kappayino ampariggu. Ino Judyuwera, meyampariyira si tangana kayuwa olibowa nemula i Dios anna inimu'na. Udde sinappanneno korwana tanganeno kayu. Ikkayu paya bakkanna Judyu, meyampariggayu sino tanganeno lawanna kayuwa olibo. Ino inangwa i Dios, inang nappa sikwayu e netubbuddakayu sino kayuwa nemulana takesi mesapakkayu sino dadana tangana a ammena natappad. Antu gafuna, mesapakkayu kappay sino aggimuti Dios sino kayuwa olibo, anggama sapitan, appandokkappayino nalawara nekarina sino tolenera. ¹⁸ Udde itandaw ta ammeyu pallalliwatanino tanga a sinappanna. Se tangakayu kappekena, e ammeyu nad

[†] 11:8 11:8 Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10 [‡] 11:10 11:10 Salmo 69:22-23

makalyawan si bakkanna ikkayuweno mappatufu sino gamu'na, nu bakkan lurino gamutino mappatufu sikwayu.

¹⁹ Tantaro nu wara sikwayuwa massombat si, “On, udde sinapparira i Dios e ikkamiya bakkanna Judyuweno netubbunna a mepatali sikwara.” ²⁰ Gakkuruwa netubuddakayu, udde dandammandonad yaw. Ino nanapparani Dios sikwara, gafu sino ammera nanguruwan. E ino nitubburanna sikwayu, gafu pelang sino nangu-ruwandaw. Antu gafuna, ammekayu nad massangelet, nu ammekayu lud mappalan. ²¹ Se nu sinappari Diosino dadana tanga a neyampariyanino Judyuwera a palunguwa pinilina, mannanotinna sikwayuwa netubbunna pelang. ²² Antuyawino pakaitan si minangkallakki Dios udde ammuna kappaya mangastigu. Kinastigunereno ammera nangurug, udde inalla'dakayuwa mangurug. Udde ituluydonaddino angnguruddaw sikwana a ammeyu mainaman sino alla'nga. Se nu mainamangkayu sino alla'nga, tapparandakayu kappay. ²³ E ino Judyuwera a sinappari Dios, nu manguruwirana, itubbunnerana kappay sino dadana natapparanda, se aneno pannakadamana a mangwa sinay. ²⁴ Se ikkayuwa kakunnenno tangeno lawanna kayu, nu damarakayuwi Dios a netubbud sino mulana a kayu, massiki ammena nad dama a makwa, mannanotinna sino dadana tangana.

Ino Allakki Dios Sino Amminira A Tolay

²⁵ Ikkayuwa kakkolak, aneno ipakaammuk sikwayuwa amme nepakaammuwi Dios sino tolayira si'in. Ino gafuneno pangipakaammuwangku sitaw sikwayu, takesi ammekayu massangelet gafu sino nesalakandaw a awangkepay sino Judyuwera. Massiki amme anggama manguruwino kaodduwana Judyu sito ingkein, ammera mabbalanayuna amme mangurug, nu ammena lubbelang matuluy makkiyad si mannabbinna manguruwino bakkannira a Judyu a piniliyi Dios. ²⁶ Antuwenneno panguruwanino amminira a Judyu a piniliyi Dios sino kesalakanda, se antuweno anggama sapitannino nepeturakki Dios a kunna si,

“Gumamwangngeno mangisalaka maggabwat sey Sion, e ariyannana amminino kinarakka'nenno Judyuwera a gakagakera i Jacob. ²⁷ Antunenayino keyakku-ruwanneno nekarik sikwara si'ina ariyangkuweno liwa'dera.”§

²⁸ Gafu se amme manguruwino Judyuwera sino nalawara damag, kunnangke kalingera i Dios. E ino salinunu'na, naduffunangkayuwa bakkanna Judyu. Udde gafu se aneno nekariyi Dios sino gagginafurera, ikalonera kepay, se pinilina si tolana.

²⁹ Se i Dios, nu wara pinilina anna nikariyanna si a'danna si nalawad, ammena angkakwan. ³⁰ Ikkayuwa bakkanna Judyu, ammekayu nangurug ki Dios si'in, udde sito ingkein, ikkayuweno inalla'nga gafu sino amme nanguruwanino Judyuwera.

³¹ Kunna kappayino makwana sino Judyuwera. Massiki ammera mangurug ki Dios sito ingkein, mada'nganeno awa allakkannira i Dios a kunna kappayino nepalla'nga sikwayu. ³² Antuweno inangwa i Dios se anggama a ipakaammu si ammina tolay si minalliwatira a ammera mangurug sikwana e ammera mali'wanino kastigura, takesi ipaitaneno aggikalla'nga sikwara ammin.

Madayawi Dios

³³ Awaningke kakunnaneno allakki Dios sikwatam ammin. Nedumengkeno kinalaingnga se awana ammena ammu. Awana tolay si makaammu sino dinandamma annino piyakkuruwana sinaya dinandamma. ³⁴ Kakunnana kappayino nepetura'nga si'ina kunna si,

“Awana tolay si makaammu sino nakammi Dios, anna awana makatuldu sikwana.

³⁵ Awana damana tolaya iya'da sikwana takesi wara gatu'na.”*

³⁶ Se antuweno namaratu si ammin, e antu kappayino mimut si ammin, e pinaratuna ammin takesi antuweno madayaw. Madandayonad mantu si makkikiyad. Amen.

12

Ino Akwantammadda Mappaanggam Ki Dios

¹ Kakkolakku, gafu sino dokalla aggikallakki Dios sikwatam, ikiggimallakku sikwayu ta iya'dayuweno baggiyu ki Dios a kunnangke iwa'la'daw sikwana takesi pabbawunna ammuna akwandaw. Awanin nadda akwandaw si narakkat, nu ammeyu lud mangwa si mappaanggam sikwana, se antuweno gakkuruwa addayotama meannung sino alla'nga sikwatam. ² Ammeyu nad tuntulannino aggangweno tolayira a ammera mangurug ki Dios, nu ammeyu lud ituluya mangipabawu sino nakandaw ki Dios takesi pataliyanneno aggangwayu si nalawad. Se nu kunnenoy, gakkuruwa maammuwandawino urayi Dios a akwandaw, e ino urena, akwandonaddino nalawara mappaanggam sikwana a awaningke kabalawandaw.

³ Gafu sino kalintiyanguwa apostola neya'da i Dios sikwak, sapitangu sikwayu ammin si ammeyu nad iyantawino baggiyungkepay sino bafulundawira, nu ammeyu lud dandamman si nalawarino meannunga akwandaw gafu sino pannakadama a neya'da i Dios sino kadda tata sikwayu gafu sino nanguruwandaw. ⁴ Ino baggitama tolay, odduweno partina, e naddadarumeno keusaranda ammin. ⁵ Kunna kappay sikwatam. Massiki odduwetama mangurug ki Kristo, kunnangke tatetangke a baggina gafu sino nesapatantam sikwana. Kunnangke nattatarubburetam ammuna partina, e aneno keusaranino kadda tata sikwatam si pallawarantam ammin. ⁶ Antu gafuna, usarantammaddino naddadaruma a pannakadama a neya'da i Dios sikwatam gafu sino alla'nga. Nu ino pannakadamama neya'dana e misapit sino nepakaammuna sikwam, akwannu lura mekunna sino angnguruddam. ⁷ Nu ino pannakadamam e masserbi sino korwanira, gakkuruwannu nadda masserbi sikwara. Nu ino pannakadamam e manuldu sino sapiti Dios, lawarannu nadda manuldu. ⁸ Nu ino pannakadamam e mappatuyag sino angnguruwino bafulunnuwera, antu naddino akwannu. Nu ino neya'da i Dios a pannakadamam e mikallakka manuffun sino kakallakkira, manga'daka nadda awana itukannu. Nu ino neya'da i Dios sikwama pannakadamam e mangifuyut sino manguruwira, pangaggannu nadda akwan. Nu ino neya'da i Dios a pannakadamam e manuffun sino madyatanira a tolay, maanggangka nadda manuffun sikwara.

⁹ Ino ipaitayuwa agganggandaw sino bafulundawira, maggabwa'nad sino nakandaw. Talekkurandonad amminino narakkatta aggangwa takesi ino nalawarino aggeakakwandaw. ¹⁰ Makkaaanggangkayu nadda manguruwa kunnangke makkakarolakwayu. Maanggangkayu nadda miyantaw sino bafulundawira. ¹¹ Ammekayu nad mataruta masserbi ki Afu Jesus, nu ammeyu lud akwan sino ammuna tuyaddaw. ¹² Kanayungkayu nadda maanggam gafu sino nalawara innanamandaw. Attammandonaddino kadidyatandaw e mattalaginaggayu nadda makkararag. ¹³ Duffunandonaddino kakkolattamira a manguruwa mawag si duffun, e maanggangkayu nadda mappadilot sino mawira si paddilotanda.

¹⁴ Ino milopalopet sikwayu, ammeyu nad arangngan ki Dios si kastigunnera, nu ammeyu lud arangngan si allakkannera. ¹⁵ Nu maanggammino bulundaw, maanggangkayu penad. Nu malowino nakamma, malokappenaddino nakandaw. ¹⁶ Mittatakayu nad si nakam andino bafulundawira takesi ammekayu mattatarukki. Ammekayu nad massangkatolay, nu ammeyu lud ikunnenno baggiyu sino bafulundawira.* Ammeyu nad sapitan si ikkayu pelangino nalaing.

* **12:16** 12:16 Ino tata kappaya anggamma sapitan: Ammekayu nad massangkatolay, nu ammeyu lud nadadana mangwa sino tarabafuna aripan.

17 Nu wara mangwa si narakkat sikwayu, ammekayu nad mabbalat, nu ammeyu lud kakkapana mabiyaya awana kabalawandaw si ammina tolay. 18 Akwandonaddino ammina damayuwa akwan takesi nalawarino abbafarulundaw si ammina tolay. 19 Kakkolak, massiki sanneno makwa sikwayu, ammekayu nad mabbalat, nu ammeyu lud purayan ta i Diosino mangastigu, se aneno nepetura'nga a kunna si, "Ikkanakino mibalat, ikkana'ngeno mangastigu sino mangwa si narakkat, kunni Afu Dios."†

20 Antu gafuna, ammekayu nad mabbalat, nu ammeyu lud tuntulannino nepeturakki Dios a kunna si, "Nu mabisinino kalingam, pakkanannu nad, e nu mauwaw, painumannu nad. Se nu kunnenayino akwannu, maatallanna sino inangwana sikwam e mabboboli."‡

21 Ammekayu nad paaffut sino narakkatta akwanda sikwayu, nu ammeyu lud mangwa si nalawad takesi affutandawino narakkat.

13

Kuruwantammaddino Tolayira A Matturay Sikwatam (Tito 3:1; 1 Ped. 2:13-17)

1 Amminetam, mappeturayetammad sino gubernu, se awana kalintiyanda a matturay, nu ammena naggabwat ki Dios. Ammina turayira sito lubag, i Diosino namata'dag sikwara. 2 Ino tolaya makkontara sino matturayira, kontaranna kappayi Dios, se i Diosino namata'dag sikwara. E antu gafuneno kakastiguwannana. 3 Ino tolaya mangwa si nalawad, ammena mattalaw sino matturayira, udde ino mangwa si narakkat, ira naddino mattalaw. Antu gafuna, nu anggadawa amme mattalaw sino turayira, nalawannaddino akwandaw ta dayawandakayu. 4 Se ino turayira, kunnangke ireno aripanni Dios a mangwa si pallawarantam. Udde nu narakkattino akwandaw, mattalokayu gakkurug, se aneno kalintiyanda a mangastigu, se ireno nepata'daggi Dios a pangastigunna sino mangwera si narakkat. 5 Kunna mantu, mappeturayetammad sino gubernu, bakkanna gafu pelang se anggantama meli'wa sinaya kastiguwi Dios, nu ammena lud gafu se ammutam si antuweno nalawara akwantam.

6 Antu kappayino gafuna a pagantamino buwit, se ino turayirana gubernu, masserbiyera ki Dios sino pimumanda sikwatam. 7 Gafu sinay, pagantammad amminino buwittam annino korwana arangngannino gubernu. E iyataltamira naddino matturayira se kalintiyanda a meyatal.

Ino Akwantammad Sino Bafuluntamira

8 Nu wara gatuttam, ammetammad bayanna pagan. Udde ino agganggantam sino kasittoletamira, antu nabbelangino kunnangke gatuttama ammena mapagan si makkikiyad. Se nu anggammandawino kasittoleyu, akwandawin amminino lintiyi Dios. 9 Dandammandawino lintiyira a massapit si, "Ammeka makibulun, ammeke mamapatay, ammeke mattakaw, ammeke umimal sino akwana korwan."* Inayira a lintig andino korwanira, akwantamira ammin nu tuntulantamino sapitannino tata a lintiya kunna si, "Anggammannu naddino kasittolem a kakunnenno agganggammu sino baggimungkepay."† 10 Se nu anggammantamino kasittoletam, awaningke narakkat si akwantam sikwara. Antu gafuna, nu anggammantamino kasittoletam, akwantamun amminino lintiyi Dios.

11 Kaangwakayu nad si nalawad se ammuyu si ara'niyennino puliyani Kristo. Sin gafunenin nanguruwantam, kunnangke mabayaggepay, udde sitoya, ara'niyengkein.

† 12:19 12:19 Deuteronomio 32:35 ‡ 12:20 12:20 Proverbio 25:21-22 * 13:9 13:9 Exodo 20:13-15,17; Deuteronomio 5:17-19,21 † 13:9 13:9 Levitico 19:18

Antu gafuna, ammeyu nad mekunna sino aggakaturuwira, nu ammeyu lud mafat ta maddadangkayu. ¹² Kunnangke lammuk kepay, udde malana matta'luwatino gafi, se ara'niyen si aw, ino anggama sapitan, ara'niyennino puliyani Kristo. Gafu sinay, ibbattantammaddino narakkatta aggangwa a meannung pelang sino anera si lammuk takesi passiya nalawarino akwantam a antuweno kunnangke armastama makiyubat si narakkat. ¹³ Nalawannaddino aggangwatama meannung sikwatama ana si aw. Ammetammad mabbobok anna melamud sino mangwera si ka'atatal. Ammetammad makibulun anna mangwa si korwana kaddadakkut anna ka'atatal. Ammetammad umimal anna makitutukki. ¹⁴ Ino akwantammad, tuntulantamino aggangwa i Afu Jesu Kristo takesi antuweno kunnangke armasa iyalluntam,‡ e palanantam takesi ammetam purayannino baggitama mangwa sino narakkatta panggammanino nakantama tolay.

14

Ammetammad Paliwatannino Bafuluntamira A Tangananino Dinandanda (1 Cor. 8:1-13; 10:23-33)

¹ Kunnayawino sapitangu sikwayu mapeafu sino kakkolattamira a nakafuyino angngurudda. Ayandawira a mebulun sikwayu, udde ammekayu makitutukki sikwara nu tangananino annandanda sino annandandaw mapeafu sino meannunga akwantam. ² Ino korwanira sikwayu, ammuran si damatama akkanannino massiki sanna a makkan. Udde ino korwanira a nakafuy kepayino angngurudda, natampelangino isirara se dandammanda si ammera nad akkanannino korwana makkan. ³ Ino tolaya massira si ammin, ammena nad dandamman si nalawad amma sino massira pelang si natang. E kunna kappay, ino tolaya massira pelang si natang, ammena nad paliwatannino tolaya massira si ammin, se i Dios, anggammanneram ammin. ⁴ Antu gafuna, ikka a mappaliwat sino bulunnu, awana kalintiyannuwa mangwa si kunnenoy sino aripanna korwan. Ino pelang Afuneno makaammuwa massapit nu nalawad onnu narakkattino akwanna. E gafu se i Kristoweno Afuna, gakkuruwa mangwa si nalawad, se aneno pannakadamana a manuffun sikwatam.

⁵ Ana kappayino kakkolattamira a dandammanda si napatiyino korwanira a aw amma sino korwan. Udde kunnino korwanira si nakkakarunna ammina awa awana napatig. Kadda tata, natalanggannad sino dandammanna a nalawara akwan mapeafu sitaw. ⁶ Ino tolaya patiyanneno korwana aw, akwanna se antuweno dandammanna si mappaanggam ki Afu Jesus. E kunna kappay, ino tolaya massira si ammin, akkananna se dandammanna si antuweno anggammam Afu Jesus e mappasalamat ki Dios sinaya akkananna. Massiki kappayino tolaya ammena massira si laman, ammayanna se dandammanna si antuweno mappaanggam ki Afu Jesus e passalamatanna kappayino damana a akkanan. ⁷ Se amminetama mangurug, bakkannetamino makangkwa sino biyaddam, e kunna kappay nu matayetam. ⁸ Se sito kabiyaddam, paanggamantammaddi Afu Jesus, e nu matayetam, umanggetamma sikwana. Antu gafuna, aggabiyayetam onnu natayetam, Afutangkepayi Jesus. ⁹ Se natayi Kristo e nangngangoli takesi antuweno Afutam ammina mangurug, massiki aggabiyayetangkepay onnu natayetamun. ¹⁰ Antu gafuna, ammetammad paliwatannino kakkolattamira anna balawannira gafu sino dandammanda. Se uma'langetamma ammin ki Dios e antuneno mangukum sikwatam ammin. ¹¹ Se kunnino sapiti Dios si,

‡ 13:14 13:14 Itannu kappay sino Gal. 3:27.

“Ikkanakino aggabiyaya Dios a Afuyu, e gakkuruwingke yo sapitangku sikwayu. Mamalitunneno ammina tolay sikwak, e sapitandana ammin si ikkanakino gakkuruwingke a Dios.”*

¹² Kunna mantu, kadda tata sikwatam, uma'langnga ki Dios ta sombatanneno inangwanangkepay.

Ammetammad Mangwa Si Palliwatanino Bafuluntamira
(1 Cor. 8:1-13)

¹³ Gafu se kunnenoyino makwana sikwatam, ammetamun nad makkapaliwaliwat, nu ammetam lud dandammannino akwantam takesi ammetam mangwa si massiki sanna a katappannan onnu katutunggunganino bafuluntamira a mangurug. ¹⁴ Gafu sino nittatangku ki Afu Jesus, ammukungke si awana makkana madakut sino angngita i Dios. Udde ino tolaya dandammanna si madakutino korwanira a makkan, ammena nad akkanan se gakkuruwa madakut sikwana. ¹⁵ Ikkanetama nangammu si awana ammena dama a akkanan, nu malowino nakammino buluntam gafu sino akkanantam, awana aggangamma ipaitatam sikwana. Palanantam takesi ammetam darallannino angnguruwino buluntam gafu pelang sino makkan, se natayi Kristo gafu sikwana. ¹⁶ Nu narakkattino akwantam sino angngiteno buluntamira, massiki ammutam si nalawad, ibbattantammad takesi awana kabalawanino nalawara angnguruddam. ¹⁷ Se ino napatig sino patturayani Dios, bakkannino akkanantam annino inumantam, nu ammena lurino naggaddangnga aggangwatam annino nasiyanakka nakantam andino aangamma iya'deno Espirituwi Dios sikwatam. ¹⁸ Nu kunnenoyino akwantam sino passerbiyantam ki Kristo, maanggammi Dios sikwatam anna dayawannino kasittoletamino aggangwatam.

¹⁹ Antu gafuna, iyekwatammaddino damatama mangwa si massiki sanna a mappalawad sino abbafaruluntam anna makkaduduffunetam takesi mattuyaggino angnguruwino kadda tata. ²⁰ Ammetammad darallannino inangwa i Dios sino nakammino bafuluntamira gafu pelang sino makkan. Gakkuruwino sinapikkuwa awana maakkan si madakut sino angngita i Dios, udde liwattam nu ino akkanantam ino palliwatanino buluntam. ²¹ Antu gafuna, nalawad nu ammetam massira si laman onnu minum si tayug onnu mangwa si massiki sanna, nu antuweno paggabwatanino liwatino buluntama mangurug. ²² Ino kuruwannino kadda tata mapeafu sino damana a akkanan onnu inuman, ammena nad passangelet sino bafulunnera, nu ammena lud nalawad nu ira pelang anni Diosino mangammu. Maanggamingkeno tolaya ammena paliwatannino nakamma gafu sino akwana, se natalanggad si nalawarinay. ²³ Udde ino tolaya maddaladudwa mapeafu sino makkan, liwa'na nu akkananna, se ino inangwana, ammena naggabwat sino kinurungnga a nalawad. Se nu wara daladudwatam si nalawarino gaaakwantam, liwattam nu akwantangkepay.

15

Paanggammantammaddino Bafuluntamira A Bakkampelangino Baggitam
(Gal. 6:1-5)

¹ Ikkanetama natuyaggino angngurungnga, attammantammaddino pakkurangano bafuluntamira a nakafuy kepayino angngurudda. Ammetammabelang dandammannino mappaanggam sikwatam, ² nu ammena lurino mappaanggam sino bafuluntamira ta akwantamino mappalawad sikwara andino mappatuyag sino angngurudda. ³ Se kunnenoyino inangwa i Kristo. Bakkampelangino baggineno dinandamma, nu ammena lud inattammanino narakkatta inangweno tolayira sikwana. Se kunnino sapiti Dios si, “Ino bungutino tolayira sikwam, Dios,

* **14:11** 14:11 Isaias 45:23 Itannu kappay sino Fil. 2:10-11.

itatallira sikwak.”* ⁴ Ammina neturak si'in sino sapiti Dios, nepetura'nga takesi matulduwanetam. Se gafu sino sapi'na, mattuyaggino nakantam anna damatama attammanino kadidyattam takesi matalanggaddetam sino innanamantama nalawara iya'dana i Dios sikwatam. ⁵ I Diosino naggabwatannenaya kinatuyangnga nakam anna kinaattam si dyat. Antu naggappayino manuffun sikwayu takesi mittatakayu si nakamma manuntul sino inangwa i Kristo Jesus. ⁶ E nu kunnenoy, mittatakayuwa maddayaw ki Dios a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam.

Dameno Bakkannira A Judyu A Mesapata Maddayaw Ki Dios

⁷ Kunna mantu, ibilandonaddino korwanira a mangurug ki Kristo si kakkola'dawira a kakunneno inangwa i Kristo sikwayu. Se nu antuweno akwandaw, madayawi Dios. ⁸ Ammeyu kalyawan si inangngi Kristo sito lubagga manuffun sino Judyuwa takesi ipaitana si natalakki Dios, se neyakkurungngeno nekariyi Dios sino gagginafurera. ⁹ Bakkampelang inoy, nu ammena lud inang takesi dama kappayino bakkannira a Judyu a maddayaw ki Dios gafu sino alla'nga sikwara. Antuweno anggama sapitannino neturakka sapiti Dios a kunna si, “Ikkami andino bakkannira a Judyu, maddayokami sikwam. Ikantamiyeno addayomi sikwam.”†

¹⁰ Ana kappayino neturakka kunna si,

“Ikkayuwa bakkanna Judyu, makilanggakkayu sino tolayira i Dios.”‡

¹¹ Ino tata kappay, kunna si,

“Ikkayuwa bakkanna Judyu, maddayokayu nad ammin ki Afu Dios. Ammingkayuwa tolay, maddayokayu sikwana.”§

¹² Ana kappayino neturakki Isaias a kunna si,

“Ananeno meyanaka gaka i Jesse. Antuneno matturay sino bakkannira a Judyu, e antu kappayino innanamanda a mangisalak sikwara.”*

¹³ I Dios a naggabwatanino innanamantam, a'dandakayu naggappay si nappelalota langgak anna nasiyanakka nakam gafu sino angnguruddaw sikwana takesi matalanggaddingkeno innanamandaw gafu sino pannakadameno Espirituna a manuffun sikwayu.

Ino Tarabafuwa Netalakki Dios Ki Pablo

¹⁴ Kakkolakku, ammukun si nalawarino aggangwayu. Ammuk kappay si odduwennino ammuyu mappeafu sino angnguruddam, e damayunna makkatutuldu.

¹⁵ Udde massiki kunnenoy, naturiraka niturak sino korwana sinapikku sikwayu sito turakku takesi ammeyu kalyawan. Naturiraka nassapit si kunnenoy gafu sino kalintiyangkuwa apostola neya'da i Dios gafu sino alla'nga. ¹⁶ Pinilinaka masserbi ki Kristo Jesus a manuffun sino bakkannira a Judyu sino pibanyangku sikwara sino nalawara damag. Kunnangke padiyaka mangiwa'lat sikwara ki Dios. E maanggammi Dios a mappa sikwara se nadiosanira gafu sino Espirituna a ana sikwara. ¹⁷ Gafu sino nittatangku ki Kristo Jesus, damaka isangelet inaya nasserbiyangku ki Dios.

¹⁸ Udde awana korwan si sapitangku nu bakkampelangino inangwa i Kristo Jesus a nusar sikwaka nanuldu sino bakkannira a Judyu takesi manguruwira ki Dios. Ino nanguruwanda, gafu sino netulduk sikwara annino inangwaka initara. ¹⁹ Gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios, odduweno kakka'bawa inangwaka nangipaita sino kakuruwanneno netulduk. Nangiyafu sey Jerusalem makkiyad sey Ilirico, awana sina'lifangku si ammek sinulduwan sino nalawara damag mappeafu ki Kristo. ²⁰ Se ino ana sikwak, anggangkuwa umang manuldu sino nalawara damag sino lulubbuna ammera kepay diningngaggino mappeafu ki Kristo. Ammek anggama umang sino

* 15:3 15:3 Salmo 69:9 † 15:9 15:9 2 Samuel 22:50; Salmo 18:49 ‡ 15:10 15:10 Deuteronomio 32:43 § 15:11 15:11 Salmo 117:1 * 15:12 15:12 Isaias 11:10

lubbuna nanulduwanino korwanira ta itupakkuweno netuldura. ²¹ Ino anggangkuwa akwan, tuntulangkuweno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino tolayira a ammera kepay naningngag mappeafu sikwana, dingngaggandana. Massiki ammera kepay natulduwan, maawatandana."[†]

Ino Gakkaddi Pablo A Umang Sey Roma
(1 Cor. 16:1-7; 2 Cor. 8:16-9:5)

²² Gafu sino nanulduwangku si palulubbun, namipidyaka natalantana umang sikwayu. ²³ Udde sitoya, nabalininnino tarabafuk sino korwana lulubbun, e gafu se nabayinna aggadandammaka umang sitan, ²⁴ innanamangku si damakunna umang sitan. Anggangkuwa umang sey Espanya e massippala'nga sitan. Nanu masinduwaka makianap sikwayu, damayuwa manuffun sikwaka umang sey Espanya. ²⁵ Udde sito ingkein, umangngak abbu sey Jerusalem a miyang si duffun sino tolayira i Dios sinay. ²⁶ Se dinandammino manguruwira sito probinsiya a Macedonia anna Acaya a mampat si iduffunda sino manguruwira sey Jerusalem a mawag si duffun. ²⁷ Maanggammira a manuffun se meannung si antuweno akwanda, se kunnangke aneno gatu'da sino Judyuwera a mangurug ki Kristo. Se gafu sikwara, diningngaggino bakkanna Judyuweno sapiti Dios mappeafu sino kesalakan. E antu gafuna, nalawad nu manga'dera sino awannino Judyuwera. ²⁸ Nanu meya'dakun sino Judyuwera sey Jerusalem duffuna iyangku, kase'nga maggikkata umang sey Espanya e massippala'nga sikwayu. ²⁹ E amruk si nanu umangngak sitan, dokallingkeneno duffuni Kristo sikwatam ammin gafu sino pakkaititantam.

³⁰ Kakkolakku, aneno arangngangku sikwayu. Gafu sino nittatantam si nakam ki Afu Jesu Kristo anna gafu sino aggangantam si kadda tata a neya'deno Espirituwi Dios sikwatam, ikiggimallakku si duffunandak si kararag ki Dios. ³¹ Ikararaddaw si ammerak ansanino ammera mangurug sino lubbunna Judyu. Arangngandokappay si maanggammeno tolayira i Dios sey Jerusalem a mappa sino duffuna inampattino bakkannira a Judyu a iyangku sikwara. ³² Se nu kunnenoy, e antuweno urayi Dios, maanggammakungke a umang sitan, e mallawarino nakangku gafu sino pakkaititantam. ³³ Mebumbulun nad sikwatami Dios a antuweno manga'da si nasiyanakka nakantam. Amen.

16

Ino Nabbebutani Pablo Mappeafu Sikwara Sey Roma

¹ Aneno bafaya kolattama manguruwa umangnga sitan. I Febe ino anganna, e antuweno manuffun sino manguruwira sey Cencrea. ² Nanu gumamwang sitan, lawarandopena a pagamwangan, se nanguruggappay ki Afu Jesus, e antuweno meannunga akwanino tolayira i Dios. Nu wara awanna, duffunandonad se odduweno dinuffunanna. Massiki ikkanak, dinuffunannak kappay.

³ Ibebu'daw sikwara Priscila anni Akila nu manantawira. Ireo bulungkuwa masserbi ki Kristo Jesus. ⁴ Gafu sino nanuffunanda sikwak, nepustareno biyadda. Antu gafuna, dokallingkeno pasalamakku sikwara. E bakkannappelang, nu ammena lud amminino manguruwira a bakkanna Judyu, mappasalamatira kappay sikwara. ⁵ Sapitandokappay sino manguruwira a makkakarampat sino balera si aggadandammangkuwera.

Ibebu'dokappay ki Epeneto a nadikkatta bulungku nu manantopay. Antuweno palunguwa nangurug ki Kristo sey probinsiya a Asia. ⁶ Ibebu'dokappay nu manantawi Maria a nappelalotino nepanuffunna sikwayu. ⁷ Bebutandokappay sikwara Andronico anni Junia nu manantawira. Ireo kasijudyuka bulungkuwa

[†] 15:21 15:21 Isaias 52:15

nabalud gafu sino angngurummi. Naddinnamira a apostol e nauntera a nangurug ki Kristo amma sikwak.

⁸ Bebutandokappay ki Ampliato nu manantaw. Antuweno iddukangkuwa bulungku gafu sino angngurummi ki Kristo. ⁹ Massiki payi Urbano a bulungkuwa masserbi ki Kristo, anni Estakis a iiddukangku kappay, ibebu'daw nu manantawira.

¹⁰ Bebutandokappay ki Apeles nu manantaw. Inammuyu ammin si natalakka masserbi ki Kristo. Massiki ino kataabbalayani Aristobulo, ibebu'daw nu manantawira pay. ¹¹ I Herodion kappaya kasiJudyuk andino korwanira a mangurug sino kataabbalayani Narciso, bebutandawira kappay nu manantawira.

¹² Bebutandokappay nu manantora Trifena anni Trifosa. Masserbiyera kappay ki Afu Jesus. I Persida kappaya iddukan amminino manguruwira sitan, ibebu'daw nu manantaw. Oddu kappepayino tarabafuna a masserbi ki Afu Jesus.

¹³ Bebutandokappay nu manantora Rufo annino inana. Natuyaggino angnguruwi Rufo ki Afu Jesus e ino inana, nannakammingke sikwaka kunnangke inak kappay.

¹⁴ Da Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas andino ammina bafulundera a mangurug ki Kristo, bebutandokappay nu manantawira. ¹⁵ Massiki pera Filologo anni Julia, i Nereo annino kola'nga a bafay, i Olimpasi andino ammina bafulundera a tolayi Dios, bebutandaw nu manantawira.

¹⁶ Ikkayu ammin sitan, kadda maddadarambalkayu, ipaitayu si makkaaanggangkayu. Ino manguruwira sino lulubbun sitaw, bebutanda pay nu manantokayu.

Ino Uddiya Tuni Pablo Sito Tura'nga

¹⁷ Kakkolakku, makiggimallakkak sikwayu ta palanandawino tolayira a manggamma mappakakaraway sikwayu. Angganda a darallannino angnguruddaw gafu sino tanganana ituldura sikwayu. Aroyuwandawira. ¹⁸ Se ino tolayira a kunnenoy, bakkanni Kristo a Afutamino passerbiyanda, nu bakkampelangino baggira. Gafu sino sapitanda a nalawara dingngaggan annino passandayawanda sino tolayira, mabalabaliyanino tolayira a abbafawino nakanda.

¹⁹ Ammuk si naddinnamino angnguruddaw ki Kristo si palulubbun, antuweno maanggamakungke sikwayu. Udde anggangku si madadaggananino laindawa mangwa si nalawad takesi ammeyun ammuwa mangwa si narakkat. ²⁰ I Dios a manga'da si nasiyanakka nakam, ammena mabayag e pangaffutandakayu ki Satanas a kunnangke pappi'nakkandaw. Allakkandakayu nad ammini Jesus a Afutam.

²¹ I Timoteo a bulungkuwa masserbi ki Kristo, bebutanna nu manantokayu sitan. Massiki ino kasiJudyukira a da Lucio, Jason, anni Sosipatro, bebutandakayu kappay.

²² Ikkanak kappayi Tercio a nepanurakki Pablo sitaw, ibebukku pay nu manantokayu se buluntakayuwa mangurug ki Afu Jesus.

²³ Bebutannakayu kappayi Gayo. Antuweno makwan balay sino pagyanangku e ino baleneno pakkakarampattanino manguruwira ki Kristo sitaw. I Erasto a tisorero sitawa lubbun, bebutannakayu, e i Cuarto kappaya kolattam, bebutannakayu kappay.

²⁴ Allakkandakayu nad ammini Jesu Kristo a Afutam. Amen.*

Dayawantammaddi Dios

²⁵ Dandayawantammaddi Dios. Antu pelangino makadama a mappatuyag sino angnguruddaw takesi meannungino akwandaw sino nalawara damaga ibanyaggu mappeafu ki Jesu Kristo. Inaya nalawara damag, amme nepakaammuwi Dios sino tolayira si'in, udde sito ingkein, nepakaammuna si ammina tolay. ²⁶ Ino nepetura'nga sino gumalabbunnera si'in, nepakaammurenaya nalawara damag. E i Dios a aggabiyag si makkikiyad, sinapi'na si mebanyangngad si ammina lulubbun takesi dingngaggan ammina tolay e kuruwanda.

* **16:24** 16:24 Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

²⁷ I Dios pelangino nalaing si ammin. Dandayawantammad si makkikiyad gafu ki Jesu Kristo. Amen.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Sino Corintowera

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a piniliyi Kristo Jesus si apostolna gafu se antuweno urayi Dios. Ino bulungku sitaw i Sostenes a kolattama nangurug. ² Antuyawino tura'mi sikwayuwa makkakarampat sitan Corinto a maddayaw ki Dios. Pinilirakayuwa nabbali si nadosana tolena gafu sino nittatandaw ki Kristo Jesus. E bakkanna ikkayu pelangino pinilina a nabbali si tolena, nu ammena lud ammina tolay si palulubbuna maddayaw ki Afu Jesu Kristo, se antuweno Afutam ammin. ³ Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyannakkanda naddino nakandaw.

Ino Nappasalamatani Pablo Gafu Sino Nalawara Neyada I Dios Sino Corintowera

⁴ Kanayunaka mappasalamat ki Dios gafu sino dokalla duffunna sikwayu gafu sino nittatandaw ki Kristo Jesus. ⁵ Se gafu sino nittatandaw sikwana, odduweno neduffuni Dios sikwayu. Gafu sinaya duffunna, naawatandawingke ino kakuruwana tuldu anna nalaingkayunna mituldu sinay. ⁶ Antuweno mangipaita si gakkuruwa kinuruddawino netuldumi sikwayu mappeafu ki Kristo. ⁷ Gafu sinay, awaningke pakkurangandaw sino naddadaruma a pannakadama a iya'da i Dios kiyad sino pattaronandaw sino puliyani Jesu Kristo a Afutam. ⁸ Imutandakayu takesi mattuyaggino angnguruddaw makkiyad sino uddina aw, takesi awaningke kabalawandaw onnu pakkurangandaw naso puliyani Afu Jesu Kristo a mangukum. ⁹ Se matalakki Dios a namili sikwayu takesi mesapakkayu sino Abbingnga a i Jesu Kristo a Afutam.

Ino Netuni Pablo Mappeafu Sino Nattatarukkiyanda Sey Corinto

¹⁰ Ikkayuwa kakkolak, gafu ki Jesu Kristo a Afutam, mappekakallakkak sikwayu ta pittatandawino nakandaw, e ammekayu maggagaradwa. Mittatakayu nad si nakam anna gakkad. ¹¹ Kunnenoyino sinapikku sikwayuwa kakkolakku, se aneno kataabbalayanira i Cloe a nipadamag sikwak si mattatarukkikayu sitan. ¹² Ino diningngaggu, naddadarumeno ita'daddaw, se kungkanuweno korwanira si, "I Pabloweno tuntulammi." E ino korwanira pay, kunda si, "I Apolosino tuntulammi." E ino korwanira kappay, kunda si, "I Pedroweno tuntulammi," e kungkappayino korwanira si, "I Kristoweno tuntulammi." ¹³ Ma, naggagaradwa kaddi Kristo ta naddadarumeno tuntulandaw? Ma, ikkanak kaddino natay sino krusa nappaga sino liwa'daw? Nabawtisarangkayu kad takesi mesapakkayu sikwak a bakkan ki Kristo? ¹⁴ Maangammak, se da Crispo anni Gayo pelangino binawtisaranku sitan. ¹⁵ Awana korwan si binawtisaranku sikwayu, antuweno awana massiki tata sikwayuwa makasapit si binawtisarantakayu ta mesapakkayu sikwak. ¹⁶ Ay, on karud, binawtisaranku kappera Estefanas a taabbalay. Awaninna korwan si madandangkuwa binawtisaranku sikwayu. ¹⁷ Se ammerak dinunduni Kristo a mamawtisar, nu ammerak lud dinunduna umang mangipakaammu sino nalawara damag mappeafu sikwana. Sino nangwangku sinay, ammek nusar si naartiya sapita mangipaita sino kinalaingku, tantaro nu maariyeno pannakadameno tuldu mappeafu sino natayani Kristo sino krus.

I Kristoweno Kaitanino Pannakadama I Dios Annino Kinalaingnga

¹⁸ Ino tolaya ammera mangurug e makastiguwerana, aridda si awana serbineno tuldu mappeafu sino natayani Kristo sino krus. Udde ikkanetama mesalak gafu sino nanguruwantam, ammutam si inaya tulduweno kaitanneno pannakadama i Dios. ¹⁹ Antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si,

“Affutangkuweno kinalaingino nalaingira a tolay andino naadalira, e ipaitak si awana serbineno kinalainda.”*

²⁰ Nu kunnenoy, wara kad serbineno kinalaingino nalaingira a tolay andino mammeturuwerana lintig andino gumasassapitira sito lubag? Se nepaita i Dios si awana serbineno kinalainda a naggabwat sito lubag. ²¹ Se gafu sino kinalaingi Dios, dinandamma si amme dama a ammuwanino tolayira gafu sino kinalainda, se ino anggama, mesalakanira gafu sino panguruwanda sino ibanyammi mappeafu ki Kristo a nganannino ammera mangurug si awana serbina. ²² Ino Judyuwera, sapitanda si awana serbina, se ammera mangurug nu awana itanda si kakka'bawa panguruwanda. E ino Griegowera, ammera kuruwannino massiki sanna a ammena mekunna sino kunda a kinalaing. ²³ Udde massiki nu kunnenoy, ibanyammi kepayi Kristo a nelansa sino krus. Kababanningkeno Judyuwera a dingngaggan, e dandammannino bakkannira a Judyu si awana serbina. ²⁴ Udde ammina piniliyi Dios a mangurug, Judyu onnu bakkanna Judyu, ammura si ino natayani Jesu Kristo sino krus ino kaitanino pannakadama i Dios annino kinalaingnga. ²⁵ Se ino inangwa i Dios a kunnino tolayira si awana serbina, ipaitana si dokallino kinalaingnga amma sino ammina kinalaingnga tolay. E inaya dinandanda a kinakafuyna, natuyag amma sino ammina pannakadamara.

²⁶ Kakkolak, ammeyu nad kalyawanino akkakokwayu sin namiliyani Dios sikwayuwa mangurug. Bisangkayu ke a naadal sino angngitana tolay. Bisangkayuke kappaya nasaaran onnu abbingnga ba'nang. ²⁷ Se piniliyi Diosino awana serbina sino angngitana tolay takesi atallanneno massapit si nalaingira. Pinilina kappayino nakafuyira sino angngitana tolay takesi atallanneno massapit si aneno pannakadamara. ²⁸ Pinilina kappayino kakallakkira a babbalawannino tolayira, takesi ipaitana si ino patiyanda sito lubag, awana serbina sikwana. ²⁹ Kunnenayino inangwana takesi awaningke a tolaya makadama a maddayaw sino bagginangkepaysi sino a'langi Dios.

³⁰ Udde i Diosino nisapat sikwatam ki Kristo Jesus, e nepabbalina si antuweno paggabwatanino kinalaintam. Gafu ki Kristo, mebilangetam si naggaddang ki Dios, nabbaliyetam si nadosana tolena, e nawayanetam sino kinaaripantam si liwat.

³¹ Antu gafuna, tuntulantammaddino nepeturakki Dios a kunna si,

“Nu wara manggamma massangelet, isangele'na naddino inangwa i Afu Jesus.”†

2

Ino Damag Mappedafu Ki Kristo, Antuweno Kapatiyan

¹ Ikkayuwa kakkolak, wasin inangnganguku sitana mibanyag sino ipakaammuwi Dios mappedafu ki Kristo, ammek nusar si naunagga sapit onnu kinalaingnga tolay.

² Se dinandangku si pittatangkuweno tulduk sikwayu mappedafu ki Jesu Kristo, kumaral sino natayanna sino krus. ³ Sin naganangku sitan, nakafuyak anna mayya'yakkak gafu sino talok, tantaro nu ammek dama a akwanino nepakwa i Dios sikwak. ⁴ Sin sinulduwantakayu, ammek kappay nusar si makaawisa sapita mangipaita sino kinalaingku, nu ammena lurino pannakadameno Espirituwi Dios ino nipakurug si gakkuruwino netulduk. ⁵ Kunnenayino inangwak takesi ammeyu talakkannino kinalaingnga tolay, nu ammena lurino pannakadama i Dios.

Ino Gakkuruwa Kinalaingna Maggabwat Ki Dios

⁶ Massiki nu kunnenoy, aneno naunagga ituldumi sino tolayira a natuyaggino angngurudda, udde ammena mekunna sino kinalaingnga tolay sito lubag. Ammena kappay mekunna sino kinalaingino matturayira, se maawanneno kinalaing anna turera. ⁷ Inaya kinalaingna ituldumi, antuweno naunagga dinandammi Dios mappedafu

* 1:19 1:19 Isaias 29:14 † 1:31 1:31 Jeremias 9:24

sino kesapatantam sino kedayawanna. Massiki ammena nepakaammu makkiyad sito ingkein, dinandamma sin ammena kepay nakwa yo lubag. ⁸ Amminino turayira sito lubag, ammerangke naawatan inoya kinalaingi Dios, se nu naawatanda nad, ammera nad nepakrusino madandayawa Afutam. ⁹ Ino sapitammiyeno keyakkuruwanino nepeturakki Dios si'ina kunna si,

“Ino ammena kepay naita onnu nadingngangnga tolaya ammera madandam, antuweno nedadani Dios a iya'da sino manggammira sikwana.”*

¹⁰ Inoyira a amme nepakaammuwi Dios si'in, nepakaammuna sikwatam sito ingkein gafu sino Espirituna. Se awana ammena inammu, massiki ino naunaggira a dinandammi Dios. ¹¹ Ino kakunnana, awana nakaammu sino nakamma tolai nu ammena ituldu, se antu pelangino nakaammu sino nakamma. Kakunnana kappay ki Dios, awana nakaammu sino nakamma nu bakkampelangino Espirituna. ¹² Udde ikkanetama mangurug, dinunduni Diosino Espirituna a magyan sikwatam. Ammena nekunneno annandantam sino tolaiyira sito lubag, se maggabwat sino Espirituna a dinundunna, e damatama maammuwanino nalawara iya'da i Dios sikwatam.

¹³ Gafu sinay, amminino ituldumi, ammena naggabwat sino kinalaingnga tolaiyira anna nakanda, nu ammena lurino Espirituwi Diosino naggabwatanna. E lawarammi kappaya mituldu sino mappeafu ki Dios sino tolaiyira a naa'dan sino Espirituna.†

¹⁴ Udde ino tolaiyira a awanino Espirituwi Dios sikwara, ammera kuruwannino maggabwat sino Espiritu, se awana serbina sikwara, e ammera kappay dama a maawatan, se maawatampelang gafu sino duffunino Espirituwi Dios. ¹⁵ Udde ino tolaiyira naa'dan sino Espirituwi Dios, melasinneno kinalawad anna kinarakkat si amamin. Udde ino tolaiyira awanino Espirituwi Dios sikwana, ammenangke maawatanino ana sino nakammino tolaiyira mangurug. ¹⁶ Se kakunnaneno nepeturakki Dios a kunna si, “Wara kad makaammu sino nakammi Dios onnu makatuldu sikwana?”‡ Awan, udde ikkanetama mangurug, ammutamino nakammi Kristo, se aneno Espirituna sikwatam.

3

Ino Nangammuwani Pablo Si Ammena Kepay Natuyaggino Angngurudda

¹ Udde ikkayuwa kakkolak, sin naganangku sikwayu, ammetakayu dama a sinulduwan a kakunneno annulduk sino tolaiyira a natuyagginnino angngurudda, nu ammetakayu lud nebilang si kunnangke kalu'bit sino angnguruddaw, se inangwayu kepayino panggammanino baggiyungkepay. ² Antu gafuna a awana naunag si netulduk sikwayu, se kundawingke kalu'bita massusu kepay e ammena makattamma mangngan. Massiki sito ingkein, ammekayu kepay makaawat sino naunagga tuldu, ³ se tuntulandokepayino panggammanino baggiyungkepay. Sapitangku yaw se mattatarukki anna makkaimaimalkayu kepay. Inaya akwandaw, ipaitara si nekunna kepayino nakam anna aggangwayu sino ammera mangurug. ⁴ Nu sapitannino korwanira sikwayu si ikkanakino tuntulanda, e sapitangkappayino korwanira si i Apolosino nalawara tuntulan, ammena kad nekunneno aggangwayu sino akwanino ammera mangurug?

Ino Maawatanda Nad Mapeafu Sino Asserbiyeno Apostolira

⁵ Inyakamingke ma'lud anni Apolos a pattatarukkiyandaw? Aripandakami pelangi Dios a inusarna a nanuldu sikwayu takesi manguruggayu. Inangwami pelangino netala'nga sikwami. ⁶ Kunnangke ikkanakino nammula si bukai e i Apolosino

* 2:9 2:9 Isaias 64:4 † 2:13 2:13 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Gafu sinay, sino panulduwammi mappeafu ki Dios, ammemi usarannino sapita naggabwat sino kinalaingnga tolaiyira, nu ammena lurino sapita itulduweno Espirituwi Dios sikwami. ‡ 2:16 2:16 Isaias 40:13 Itannu kappay sino Rom. 11:34.

nabbangufung, udde i Diosino nappatufu. Se ikkanakino palunguwa nanuldu sino sapiti Dios sikwayu e dinadagganani Apolos, udde i Diosino namadokal sino angnguruddaw. ⁷ Bakkanna napatiyino nammula annino nabbangufung, nu bakkan luri Dios, se antuweno nappatufu. ⁸ Nakkunnenno gakkaddino nammula annino nabbangufung, udde malabutanirana a meannung sino inangweno kadda tata. ⁹ Ikkamiya manuldu, mabbafarulungkamiya masserbi ki Dios. E ikkayuwa tulduwammi, kunnangke ikkayuwenno uma i Dios.

Ino tata kappaya amparingnga, kunnangke ikkayuwenno balayi Dios a pepata'dangnga sikwami. ¹⁰ Gafu sino pannakadama a neya'da i Dios sikwak, kunnangke nalaingaka mamata'dag si balay. Ikkanakino niyekwa sino fundasiyonnenno balay, e ino korwanireno nitupak sino neyafuk. Udde kadda tata, annaranna nad takesi nalawarino panupa'nga. ¹¹ Se ammenan mapataliyanino fundasiyona nepata'daggi Dios a i Jesu Kristo. ¹² Udde ino manulduwera a kunnangke mitupakkira sino balay, naddadarumeno usaranda. Ino korwanira, nalawarino usaranda a kunnangke bulawan anna gumbang anna nangina a batu. Udde ino korwanira, ammena napaddattino usaranda a kunnangke kayu anna akun anna dami. ¹³ Udde nanu mada'ngeno awa pangukumani Kristo si ammin, maitaneno kinapatingngeno inangwana kadda tata a nanuldu. Se inona makwa, kunnangke masikkulan amminino nepata'dadda takesi maita nu sanneno mabattang. ¹⁴ Ino tolaya ammena masikkulanino nepata'dangnga sino fundasiyon, ananeno labu'na ki Dios. ¹⁵ Udde ino tolaya masikkulanneno inangwana, awana labu'na ki Dios. Mesalak kappay, udde kunnangke ino tolaya nakali'wa sino nasikkulana balay a ino pelang baggineno neyanona.

¹⁶ Ma, ammeyu kad ammu si ikkayuwenno kunnangke balayi Dios e magyanino Espirituna sikwayu? ¹⁷ Antu gafuna, nu wara manaral sinaya balayi Dios a manuldu si siri, darallannira kappayi Dios, se nadiosanino balena. E awana korwan si balena, nu bakkangkayuwa mangurug.

¹⁸ Ammeyu nad balabaliyanino baggiyungkepay. Nu wara sikwayuwa mibilang sino baggina si nalainga mekunna pelang sino kinalaingino ammera mangurug, antuweno nabaliyan. Maawangngad si talekkurannenaya kinalaingnga takesi mabali si nalaing sino gakkuruwa kinalainga maggabwat ki Dios, massiki balawannino tolaira. ¹⁹ Se ino kinalaing patiyannino ammera mangurug, awana serbina ki Dios. Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino innanamanino tolaira a kinalainga, antuweno pangaffuti Dios sikwara."* ²⁰ E ana kappayino neturakka kunna si, "Ammuwi Dios si awana serbineno dandammannino nalaingira a tolai sito lubag."† ²¹ Kunnantu, awan nadda massangelet mappeafu sino kinalaingngeno tolaira tuntulanna, se akwayuwera ammin.‡ ²² Awana amme neya'da i Dios si manuffun sikwayu, se neya'darakami anni Apolos anni Pedro. Massiki ammina ayaw sito lubag, kunna payino biyaddaw, ino katayandaw, ino makwa sito ingkein, annino makwa so maddagguna aw, neya'dera ammini Dios si pallawarandaw. ²³ Akwayuwera ammin se akwarakayuwi Kristo, e i Kristo, akwa i Dios.

4

Ino Nalawara Aggangweno Apostolira I Kristo

¹ Antu gafuna, ibilandakami nadda apostol si aripanni Kristo a nitalakkani Dios sino tarabafuwa mituldu sino kakuruwana ammena nepakaammu si'in. ² Ammuyu si ino tolaira aneno tarabafuwa netalak sikwana, maawag si akwanneno nepakweno afuna. ³ Ammek pabburuburungino sapitandaw onnu ino sapitannino korwanira

* 3:19 3:19 Job 5:13 † 3:20 3:20 Salmo 94:11 ‡ 3:21 3:21 Itannu kappay sino Rom. 8:17, 32.

mappeafu sino tarabafuk, se i Kristoweno Afuk. E massiki ikkanak, ammek dama a sapitan nu nalawad onnu narakkattino akwangku. ⁴ Awana ammek si inangwaka narakkat sito tarabafuk, udde bakkan inayino mamakurug si awana liwakku. I Afu Jesus pelangino nakaammu, se antuweno mangukum sikwak. ⁵ Kunnantu, ammeyu nad untanana ukumannino kasittoleyu, nu ammeyu lud taronanino atto'na awa puliyani Afu Jesus takesi antuweno mangukum. Ipakaammunaneno ammينا neimad sino nakammينو tolaira, massiki ino gakkuruwa gakkadda a ammena kepay maimunuwan.* Antuneno panayawani Dios sino kadda tolaira meannung sino inangwana.

⁶ Kakkolak, sinapikku ammin inay sikwayu mappeafu sikwami anni Apolos takesi matulduwangkayu. Se anggangku si sumuntulkayu sikwami takesi ammeyu kontaranino neturakka sapiti Dios a kunna si ammekayu nad mamaduma si tolaira. Ammeyu nad passangeletino tata a manuldu sikwayu a balawandawino tata. ⁷ Ariddaw nakuy si nedumakayungke sino korwanira a mangurug. E ino kinalaindaw, ariddaw si naggabwat sikwayu a amme neya'da i Dios. Se nu ammuyu si i Diosino nanga'da sikwayu, ammeyu nad passangelet a kunnangke ikkayuweno naggabwatanna.

⁸ Dandammandonakuy si awaninna kuranggeno ammuyu mappeafu ki Dios, e anen sikwayuweno ammينا pannakadama a iya'dana. Ariddaw si nabbalikayun si ari sino patturayani Dios, udde sikwamiya apostol, awangkepay. Nalawad nu gakkuruwa arikayu, takesi makiturekami penad sikwayu. ⁹ Se ino annandangku, kunnangke ikkamiya apostolino nepabbaliyi Dios si kaabbafawana tolaira a kakunnenno balurira a nasentensiyana matay sino a'langino tolaira, e buyan ammينا tolaira andino ammينا anghel. ¹⁰ Gafu sino nasserbiyammi ki Kristo, kunda si abulkami, udde ikkayu, kundaw si nalaingkayu gafu sino nesapatandaw sikwana. Ikkami, nakafuykami, udde ikkayu, talakkandawino pannakadamayu. Dayawandakayuweno tolaira, udde balawandakami. ¹¹ Makkiyad sito ingkein, mabisingkami, mauwokami, anna makkurangkami si barawasi. Awana fustu si pagyanammi, e odduweno mappadyat sikwami. ¹² Lappattammiya mattarabafu takesi wara ikatolemi. Nu wara narakkat si sapitannino tolaira sikwami, ammemi pelang tabban, nu ammemi lud ikararanira ki Dios takesi duffunannera. Nu ilopalope'dakami, attammammi pelang. ¹³ Nu pakarakkattandakami, makitatabbaggami si nalawad. Udde kiyad sito ingkein, ibilandakami kepayino tolaira si kararakkattan a kunnangke amaka metakkubbelang.

¹⁴ Ammek neturak inay ta kaatallandaw, nu ammek lud neturak ta matulduwangkayu, se iiddukantakayuwa kunnangke abbingku. ¹⁵ Se massiki parifurifuwera a mimut sino angnguruddaw ki Kristo, ikkanappelangino pannakaamayyu. Se sin nanulduwangku sikwayu sino nalawara damag, nabbaliyak si amayu gafu sino nanguruwandaw ki Kristo Jesus. ¹⁶ E gafu se ikkanakino amayu, mappekakallakkak si ikkanakino tuntulandaw. ¹⁷ Gafu se anggangku si tuntulandak, dinundungkuwi Timoteo a umang sitan. Antuweno ibilangku si iiddukangkuwa abbing gafu sino angngurungnga ki Afu Jesus, e matalak kappaya masserbi sikwana. Ipadandamma sikwayuweno aggangwak gafu sino angnguruggu ki Kristo Jesus a kunna kappayino itulduk sino amminira a mangurug si palulubbuna umangngangu.

¹⁸ Aneno korwanira sikwayuwa iyantoreno baggirangkepay se aridda si ammekun muli sitan. ¹⁹ Udde ammena mabayag e umangngak sitan, nu antuweno panggammani Dios, kase'nga itan nu wara pannakadameno tolaira a miyantaw sino baggira, onnu bifidda pelangino makasapasapit. ²⁰ Se nu gakkuruwa matturayi Dios sikwatam, bakkanna bifiddam pelangino massapit, nu ammena lud maiteno

* 4:5 4:5 Itannu kappay sino Rom. 2:16.

pannakadamana sikwatam. ²¹ Sanneno anggandaw? Nu ammeyu talekkuranino narakkatta akwandaw, umangngak sitana maniwa'wat sikwayu. Udde nu nalawarino akwandaw, ipaita'ngeno agganggangku anna kinanakangku sikwayu.

5

Ino Kalintiyanda A Mappaanaw Sino Bulunda A Nalliwat

¹ Aneno diningngagguwa nakwa sitana kaddadakkutingke. Ino diningngaggu, ana kanuweno tata sikwayuwa inatawaneno ataweno amana a nanoman sikwana. Massiki ino ammera mangurug ki Dios, ammera mangwa si kunnayan. ² Udde massiki kunnenoyino nakwa, passangele'dokepayino kinalawaddaw. Maatallangkayu nad gafu sino inangweno bulundaw e paanawandonad takesi ammenan mebulun sikwayu. ³ Se massiki awanak sitan, aggadandammantakayu kepay, e gafu sino kalintiyangkuwa neya'da i Afu Jesus, dinandangkuweno akwandonadda mangastigu sitana tolay, se kunnangke anak sikwayu. ⁴ Kunnayawino akwandonad. Makkakarampakkayuwa kunnangke anak sitan, e gafu sino pannakadama i Afu Jesus a magyangkappena sikwayu, ⁵ iya'dayuna yana lalaki ki Satanas* takesi padyatanneno baggina e bobolinnaneno inangwana takesi mesalakan naso awa puliyani Afu Jesus.

⁶ Narakkattingke ino piyantawandaw sino baggiyu. Inammuyu keneno sapita kunna si, "Nu medaggeno bisangnga lebadura sino maakkan, malana malamitan amin." Antu kappayino makwana sikwayu, nu ammeyu paanawan inaya narakkatta tolay. ⁷ Ibbattandonaddino dadana aggangwayuwa narakkat a meyamparig si lebadura, takesi awaningke narakkat sikwayu. Nu antuweno akwandaw, mekunakayu sino bawuwa tinapaya awana lebadurana. Ammuk si kakunnayun inay gafu sino nanguruwandaw ki Kristo. Se i Kristo, meyamparig si ubbunna karnerowa mewa'lat sino fiyestana La'wutan, e natayin takesi mawayanetam sino liwattam.† ⁸ Kanayuntammadda dandammannino natayani Kristo. Talekkurantammaddino ammina narakkatta aggangwa a meyamparig si dadana tinapaya aneno lebadurana. Pataliyantammad sino bawuwa tinapaya awana lebadurana a ino anggama sapitan, kuruwantamino gakkuruwa tuldu anna akwantamino fustuwa awan tanakwan sino nakantam.

⁹ Ino sinapikku sikwayu sino turakku si'in,‡ ammekayu nad mebumbulun sino tolayira a millalaki anna mimbafay. ¹⁰ Udde ammek anggama sapitan si ammekayu mebulun sino ammera manguruwa mangwa si kunnayan onnu ino naingapira onnu ino matakawira onnu ino maddayawira si sinandios. Se nu anggandawa aroyuwana ammin, anawandonad yo lubag. ¹¹ Ino aggangku sapitan, nu wara tolaya massapit si kola'daw si angngurug, gampade mangwa si narakkat a kunnangke makidurug si bakkanna atawana onnu naingap, maddayaw si sinandios, minabbobok, minapparatu si sapit, onnu gumatakaw, ammekayu nad mebumbulun sikwana. Nu wara massapit si mangurug e kunnenoyino akwana, massiki makikkan sikwana, ammayandaw.

¹²⁻¹³ Awana kalintiyantama mangukum sino tolayira a ammera kepay mangurug, se i Diosino makaammu sikwara. Udde ikkanetama mangurug, aneno kalintiyantama mangukum anna mama'gang sino bafuluntamira a mangurug, se aneno neturak sino

* **5:5** 5:5 Ino anggama sapitannino keya'danino tolay ki Satanas, ariyanda sino grupura. Itannu kappay sino 1 Tim. 1:19-20 mappeafu sikwara Himeneo anni Alejandro a neyalawakkappay ki Satanas. † **5:7** 5:7 Ino gagangena Judyu sino fiyesta a mingngan si La'wutan, maawag si itakkudda ammina lebadura a ana sino balera, kasera mamarti si karnero sino kadarama'na. Antu gafuna, nu napariyennino karnero, narakkat nu wara nabuna si lebadura. ‡ **5:9** 5:9 Agyanino neturakki Pablo sino manguruwira sey Corinto a naunta sito turak, udde ammena mebilang si palunguwa tura'nga sikwara, se ammetam ammuweno bagga'na.

sapiti Dios a kunna si, “Paanawandonad sikwayuweno mangwa si narakkat takesi ammenan mebumbulun sikwayu.”§

6

Ammera Nad Idarumino Kakunnara A Mangurug

¹ Nu wara pattatarukkiyandaw, sandolang idarumino bulundawa mangurug sino ukuma ammena nangurug? Ino nad paddisisiyonandawino tolaiyira i Dios. ² Ma, ammeyu ammu si ikkanetama tolaiyira Diosino mangukum sino ammina tolaiyira sito lubag naso maddagguna aw?* Nu antuneno akwantam, sandolang amme madisisiyonanino bisampelanga ammeyu pakkinawatan? ³ Ammeyu kappay ammu si ikkanetammeno mangukum sino anghelira? Nu damatama mangwa si kunnenoy, mannanotinnadda disisiyonandawino bisangnga problemayu sito lubag. ⁴ Nu wara kunnenoya ammeyu pakkinawatan, sandolang ipaukum sino ammera manguruwa awana kalintiyanda sikwayu?† ⁵ Maatalkayu nad sinaya akwandaw. Ma, awaningke massiki tata sikwayuwa nangammuwa maddisisiyon sino kasuyuwa mangurug? ⁶ Udde ino akwandaw, idarundawino kakunnayuwa mangurug, e ipaukundaw sino ammera mangurug.

⁷ Ino pakkadarudarumandaw, antuweno mangipaita si kurangino angnguruddaw ki Dios. Unoyнено purayandopelangino mangwa si narakkat sikwayu. Unoyнено maawanangkayu sino kukwayu amma sino maddarungkayu. ⁸ Udde bakkan inayino akwandaw, nu ammena lud ikkayungkepayino mangwa si narakkat anna maddarogat sino kukweno korwanira, massiki sino kakkola'dawira a mangurug.

⁹ Ma, ammeyu kad inammu si ino mangwa si narakkat, ammena mesapat sino patturayani Dios? Itandaw takesi ammeyu balabaliyanino baggiyungkepay, se ino mangwa si kaddadakkut, ino maddayaw sino sinandios, ino makibulun, annino manggamma makidurug sino kakunnana a lalaki, ammena dama a mesapat sino patturayani Dios. ¹⁰ Ammena kappay mesapatino gumatakaw, ino naingap, ino minabbobok, ino mamaraparal, annino tulisan. ¹¹ Kunnenoyino aggangweno korwanira sikwayu si'in. Udde sitoaya, nadalusangkayun sino ammina liwa'daw, nabalikayun si tolaiyira Dios, e ibilandakayun si naggaddang sikwana. Nakwa ammin inay gafu sino inangwa i Afu Jesu Kristo annino pannakadamenno Espirituwi Dios.

Akwa I Diosino Baggitama Mangurug

¹² Ana sikwayuweno massapit si, “Damatama akwanino ingkelamanga anggantam.” Gakkurug, udde ammena anggama sapitan si makaduffun sikwatamino ammina damatama akwan. Massiki nu damaka akwanino ingkelamanga anggangku, ammek akwan tantaro nu mawamanak e ammekun maibbattan. ¹³ Ana kappayino massapit si, “Ino maakkan, inangwa i Dios a meyekwa sino kuyung, e ino kuyung, inangwana kappay si pagyananino maakkan.” Gakkuruwinay, udde gumamwangngeno awa pappakiyarani Dios sino maakkan andino kuyuntam. Udde ammena anggama sapitan inay si inangwaneno baggitam ta akwantamino panggammantama narakkat. Se ino baggitam, inangwana a mearipan ki Afu Jesus, e i Afu Jesus, imutanneno baggitam. ¹⁴ Se massiki matayino baggitam, pangngangolindetamma kappayi Dios gafu sino pannakadamana a kakunnaneno nappaangngangoliyanna ki Afu Jesus.

¹⁵ Ma, ammeyu kad ammu si ino baggitama mangurug, partineno baggiyi Kristo? Nu kunnenoy, damatangkada mappa sino partineno baggiyi Kristo takesi idaggatam sino baggineno maayota bafay? ¹⁶ Ammeyu kad ammu si ino lalakiya makidurug

§ 5:12-13 5:12, 13 Deuteronomio 17:7 * 6:2 6:2 Itannu kappay sino Luc. 22:28-30. † 6:4 6:4 Ino tata kappaya anggama sapitan: Nu wara kunnenoya ammeyu pakkinawatan, ipaukundonad sino massiki kaabbafawan sino grupuyu.

si kunnenaya bafay, mittateno baggira? Se antuweno sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, "Mittateno baggira a adwa."‡ 17 Udde ino tolaya mesapat ki Afu Jesus, mittatera si nakam.

18 Kunna antu, ammeyu nad duruwannino bakkanna atawayu. Aroyuwandawino liwata kunnenoy. Se inaya liwat, tanganan sino ammina korwana liwat sino annaralna sino baggi, se nu duruwandawino bakkanna atawayu, darallandawino baggiyungkepay. 19 Ammeyu kad inammu si ino baggiyu ino balayino Espirituwi Dios a neya'dana sikwayu? Bakkanna ikkayuveno makangkwa sino baggiyu, nu ammena luri Dios, 20 se napatiyino nepaggatangnga sikwayu. Antu gafuna, imutandonaddino baggiyu takesi medayawi Dios sino ammina akwandaw.

7

Ino Mapeafu Sino Anggatawa

1 Sitoya, tabbangkuweno nebebu'dawira sikwak sin nanurakkandaw. Nalawad nu ammena mangataweno tolai. 2 Udde gafu se odduwera a tolaya mangayoyung sino bakkanna atawara, unoyveno ammina lallaki, mangatawera, anna ammina bafay. 3 Ino lalakiya aneno atawana, iya'dana naddino baggina sino atawana a ammena ammayan. Massiki ino atawana a bafay, iya'dana kappenaddino baggina sino atawana a ammena ammayan, se antuweno meannung sino akkatafalera. 4 Se ino bafay, bakkanna antuweno makangkwa sino baggina, nu ammena lurino atawana. Kunna kappayino lalaki, bakkanna antuweno makangkwa sino baggina, nu ammena lurino atawana. 5 Ikkayuwa matawa, ammeyu nad ammayannino panggamanino atawayu, nu ammeyu abbu pattatabban ta ammekayu maddurug si pipidya aw takesi mawayangkayuwa makkararag. Udde nanu masinduveno awa nattatabbandaw, madduruggayu kappena takesi ammerakayu tutunggugani Satanas nu ammeyu mafuwaddanino panggamanino baggiyu.

6 Sinapikku inay takesi maammuwandawa damayuwa mangatawa, udde ammek sapitan si maawag si mangatawakayu. 7 Se ino kakuruwana, anggangku si mekunakayu nad ammin sikwaka ammena mangatawa. Udde ammu si ammena dama se nangangananino neya'da i Dios a pannakadamatam, se neya'dana sino korwanireno pannakadamara a miyattamma amme mangatawa, e tangananino neya'dana sino korwanira.

8 Ikkayuwa ammena kepay nangatawa anna ikkayuwa bafalu, ino sapitangku sikwayu, nalawad nu ammekayu mangatawa a kakunnak. 9 Udde nu ammeyu mafuwaddanino panggamanino baggiyu, tawwareno mangatawakayu. Se unoyveno mangataweta amma sino pakeaattanteno panggamanino baggita.

10 Ikkayuwa aneno atawara, antuyawino itungku sikwayuwa bakkanna naggabwat sino nakangku, nu ammena luri Afu Jesusino nassapit.* Ino bafay, ammena nad ikatwayino atawana. 11 Udde nu ikatwena, ammena nad mangatawa si korwan, udde damana a muli sino atawana. Kunna kappay sikwayuwa lallaki, ammeyu nad ikatwayino atawayu.

12 Antuyawino itungku sikwayuwa korwana tattafalaya ammena kepay nangu-ruwino tata. Udde iyawa tun, bakkanna sinapiti Afu Jesus, nu ammena lud nag-gabwappelang sikwak. Nu wara tata si lalaki sikwayuwa nangurug e ammena kepay nanguruwino atawana, ammena nad ikatwayino nangurug nu anggammimo atawana a makiigyan sikwana. 13 Kakunnana kappayino bafaya nangurug. Nu ammena nanguruwino atawana, udde anggama kepay makiigyan sikwana, ammena nad ikatway. 14 Se ikkayuwa nanguruwa ammena nanguruwino atawana, ibilangi Diosino

‡ 6:16 6:16 Genesis 2:24 Itannu kappay sino Efeso 5:31. * 7:10 7:10 Ino sinapiti Jesus, ana sino Mat. 5:31-32; 19:3-9; Mar. 10:2-12; Luc. 16:18.

atawayu si akwana gafu sikwayu. Se nu ammena kunninoy, mekunnenno abbindaw sino abbingino ammera nangurug. Udde ino kakuruwana, ibilangnera kappay si akwana. ¹⁵ Udde nu anggammino ammena nanguruwa ikatwayino atawana a nangurug, purayanna nabbelang. Ammena nad fuwaddan, se anggammi Dios si nasiyanakkino biyaddam. ¹⁶ Se massiki nu ammem paanawan, ammem ammu nu maawisnuweno atawama mesalakan onnu awan.

¹⁷ Ino nalawara akwantam ammin, itupa'ngaddino kadda tateno gagangaya biyaya neya'da i Dios sikwana, a antuweno gagangaya biyangnga sin namiliyani Dios sikwana a nangurug. Kunnenayino itulduk sino manguruwira si palulubbun. ¹⁸ Gangngariyan, nu wara tolaya nakugitin sin liyena a nangurug, ammena nad tufukannino kaariyanino kugi'na. E kunna pay, nu wara tolaya ammena nakugit sin nanguruwana, ammena nad mappakugit. ¹⁹ Se awana patingnga ki Dios nu nakugitino tolai onnu awan. Ino napatig sikwana, antuweno panguruwantam sino sapi'na. ²⁰ Massiki sanneno gagangaya biyangnga sin nanguruwana, ammena nad angkakwan nu awana rakka'na ki Dios. ²¹ Nu aripangka sin nanguruwanna, kadde. Udde nu wara wayama anawanino kinaaripannu, akwannu lud. ²² Se massiki nu aripangka sin nanguruwanna ki Afu Jesus, winayandaka sino liwat ta masserbika sikwana. E kunna pay, massiki nu bakkangka a aripan sino angngitana tolai, nabbalika si aripanni Kristo sin nanguruwanna sikwana. ²³ Napatiyingke ino nepagatangi Dios sikwayu. Antu gafuna, ammeyu nad mappaaripan sino nakammino korwana tolai, nu ammeyu lubbelang akwanino panggammami Dios. ²⁴ Ipidwakino sinapikku sikwayu, kakkolak, massiki sanneno gagangaya biyaddaw sin nanguruwandaw, ammena maawag si angkakwandaw, se ana i Dios sikwayuwa manuffun.

Ino Tun Sino Awangkepay Atawara Annino Bafaluwera

²⁵ Nu mapeafu sino awangkepay atawana, awana itungku sikwayuwa naggabwat ki Afu Jesus, udde gafu se natalakkaka tolai Dios gafu sino alla'nga sikwak, itulduk sikwayuweno dinandangku. ²⁶ Gafu sino kinadyattama mangurug sito ingkein, nalawad nu ammeyu angkakwanino gagangaya biyaddaw. ²⁷ Ikka a lalaki, nu waren atawam, ammemmad ikatway, udde nu awangkepay, ammemmad mintarak si atawannu. ²⁸ Udde nu mangatawaka, bakkanna liwa'nu. Kunna kappay sikwama balatang, bakkanna liwa'nu nu mangatawaka. Udde sapitanku si unoyna nu ammekayu mangatawa, se anggangku si ammeyu lawumannino kadidya'na mangatawa.

²⁹ Kakkolak, ino anggangku sapitan, ammenan mabayino passerbiyantam ki Afu Jesus. Antu gafuna, mangiyafu sito ingkein, ino waren atawana, mattalaginannadda mangwa sino panggammami Dios a kakunneno awangkepay atawana. ³⁰ Kakunna kappayino tolai malowa nakamma annino tolai maanggam, akwanda kepe-naddino panggammami Dios. Massiki ino gumagatangira, ammera nad dandammannino gatanganda a kunnangke bakkanna akwara, takesi panggammami i Dios. ³¹ Ammina usarantam sito lubag, aneno pallawaranda sikwatam, udde ammetamira nad aggadandamman, se ammena mabayag e maawan yo lubag anna ammina ana sitaw.

³² Ino anggangku, awan nad oddu si kaburungandaw. Ino lalakiya awana atawana, awana makatappan sino passerbiyanna ki Afu Jesus, se antu pelangino aggadandammanna. ³³ Udde ino lalakiya ana atawana, aggadandammanneno katolayanna sito lubag takesi pappangamma sino atawana, ³⁴ se kunnangke nagagaradweno dandammanna. Kakunnana kappayino balatang onnu ino bafaya awaninna atawana, awana korwan si dandammanna nu bakkannino mappanggam ki Dios, se anggamma si i Diosino makangkwa sino ammina baggina anna

nakamma. Udde ino bafaya aneno atawana, odduweno dandammanna mappeafu sino katolayanna sito lubag takesi pappaanggamma sino atawana. ³⁵ Sinapikkuwenay takesi maduffunangkayu, ammek iyallangngino mangatawa. Ino pelang anggangku, akwandawino meannung sino panggammani Dios anna awana makatappan sino passerbiyandaw sikwana.

³⁶ Nu wara mattatabbag si matawa, udde ammera ituluy gafu sino dyat sito lubag, nalawarinay. Udde nu amme makattammino lalakiya aggadandam sino patawanda, awana rakka'na nu matawera. ³⁷ Udde nu dandammannino lalaki si attammanneno ammena mangatawa a awana mamatut sikwana a mangwa, se antuwengkepayino makwan uray si ammena mangatawa, nalawaggappay inay. ³⁸ Nalawad nu mangatawa, udde unoyna nu ammena.

³⁹ Ino bafaya manguruwa aneno atawana, ammena dama a mangatawa kappay nu nabiyaggepayino atawana. Udde nu matayino atawana, damana kappaya ipidwa, udde maawa mangurubbay ki Afu Jesusino atawanna. ⁴⁰ Udde unoyna nu ammenan ipidwa a mangatawa. Antuweno dinandangku, e kuruwangku si antuweno nepadandammino Espirituwi Dios sikwak.

8

Ino Mappeafu Sino Maakkana Newa'lat Sino Sinandiosira (Rom. 14:13-23)

¹ Antuyawino itabbaggu sino nebebu'daw mappeafu sino maakkana newa'lat sino sinandiosira. Gakkuruwino sinapi'dawa aneno ammutam ammin mappeafu sinay, udde dandammandonad yaw. Nu kuntam si aneno ammutam, naladdetama tuman-sit, udde nu wara aggangantam, dandammantamino pallawaranino bafuluntamira. ² Ino tolaya isangele'nenno ammuna, ammena kepay ammuweno anggammi Dios si maammuwanna. ³ Udde ino tolaya manggam ki Dios, antuweno ibilangi Dios si tolena.

⁴ Udde mappeafu sinaya nebebu'daw mappeafu sino maakkana newa'lat sino sinandiosira, kunnayawino sapitangku. Ammutam si bakkanna gakkuruwa diosino sinandiosira, anna ammutangkappay si tata ke ino gakkuruwa Dios. ⁵ Se massiki nu odduweno nganannino tolayira si diosda anna afafura a agyanira kanu sey langit anna sito lubaggappay, ⁶ ammetam kuruwan, se ammutam si tata ke ino gakkuruwa Dios. Antuweno Amatama nangwa si ammin e mabiyayetam pelanga maddayaw anna masserbi sikwana. Tata ke kappayino Afutama i Jesu Kristo. Antuweno nappaparatuwani Dios si ammin, e antu kappayino naggabwatanino bawuwa biyaddam.

⁷ Udde aneno bafuluntamira a manguruwa ammera kepay kura maawatanino kakuruwannenay. Aridda kepay si gakkuruwa diosino sinandiosira, se antuweno nawamanda. Antu gafuna, nu akkanandeno newa'lat sino sinandiosira, ino ana sino nakanda, maddayawira kappay sikwara. Gafu se kunnenoyino dandammanda, malowino nakanda se aridda si makaliwatira. ⁸ Udde ino kakuruwanna, bakkannino akkanantam onnu ino ammetam akkanannino panggammani Dios sikwatam. Awana maawan sikwatam nu ammetam akkanan e awangkappay nalawad si maappatam nu akkanantam.

⁹ Udde palanandonad, tantaro nu ino wayayuwa mangwa si kunnenoy, antuweno palliwatanino bafulundawira a nakafuy kepayino angngurudda. ¹⁰ Gangngariyan, nu wara bulunnuwa kurang kepayino ammuna, e itandaka a odduweno ammuma makikkan sino balaya paddayawanda sino sinandios, tuntulanna nakuyino akwannu e makikkangkappay, massiki kuruwanna kepay si narakkat. ¹¹ Kunnantu, gafu sino

kaodduweno ammun, madarallino angnguruwino bulunnuwa nakafuyino angngurungnga, ino kola'nguwa nesalak gafu sino natayani Kristo. ¹² Nu kunnenoyino inangwama nalliwat sino kola'nguwa nakafuyino angngurungnga se nepaangwamino kuruwanna kepay si narakkat, nalliwakka kappay ki Kristo. ¹³ Antu gafuna, nu malliwatino kolakkuwa mangurug gafu sino pangnganangku si lamana newa'lat sino sinandiosira, ammekun akkanan si makkikiyad takesi ammenan malliwat gafu sikwak.

9

Massiki Wara Turayi Pablo, Inangwana Pelangino Pallawaranna Korwan
(2 Cor. 11:7-12; 1 Tes. 2:6-9)

¹ Dandammandak. Nawayaka manandam sino akwangku. Gakkuruwaka apostol, se initakungke i Jesus a Afutam, e ino nanguruwandaw sikwana, antuweno tupa'ngeno tarabafuwa nepakwana sikwak. ² Massiki nu amme kuruwannino korwanira si apostolak, ammu si gakkuruwaka apostol, se ino nanguruwandaw ki Afu Jesus, antuweno mamakurug sino kinaapostolku.

³ Kunnayawino itabaggu sino tolayira a amme mangurug sino kinaapostolku. ⁴ Awangkad kalintiyanguwa marang sino akkanangku anna inumangku sino sinulduwangkuwera? ⁵ Awangkappekad kalintiyanguwa mangatawa anna miyangkalin sikwana sino pannodoyuwanguwa manuldu, a kakunnenno akwanda Pedro annino korwanira a apostol, andino kakkolakira i Afu Jesus? ⁶ Ikkami kabbelang anni Bernabe ino awana kalintiyanna a marang sino pabbiyammi? ⁷ Ana, se dandammandaw yaw. Wara kad sindalu si makaammuwengkepay sino gastunna? Wara kad mammula si awana kalintiyanna a mangngan sino bunganeno nemulana? Wara kad mimut si karnero si awana kalintiyanna a uminum sino gatasda? Awan.

⁸ Ino sapitangku sitaw, ammena pelang naggabwat sino nakamma tolay, se antu kappayino sapitannino lintiyi Dios. ⁹ Se ino lintiya nepetura'nga ki Moises, kunna si, "Ammeyu nad gosalanino bifiyino baka a mangaggik ta wara wayana a mangngan."* Ino kabbelang bakeno dinandammi Dios sin sinapi'nenay? ¹⁰ Bakkan, nu ammena lud ikkanetama tolay. Se ino maradu annino maggani, innanamanda si ananeno labu'da sino tarabafura. ¹¹ Kakunnana kappay sikwami, se kunnangke ikkamiyeno nammula sikwayu sino sapiti Dios a antuweno mammiyag sikwayu si makkikiyad. E narakkakkad nu minnanamakami sino iya'dayuwa pabbiyammi sito lubag? ¹² Nu wara kalintiyannino korwanira a manuldu sikwayuwa marang sino pabbiyadda, mannanotinna sikwami.

Udde massiki nu kunnenoy, ammekami narang sikwayu, tantaro nu wara massapit si pappammi pelang si pabbiyammiyeno panulduwammi. Attammammi pelangino mintufuk si pabbiyammi, takesi awana katappannandawa maddingngag sino nalawara damag mappeafu ki Kristo. ¹³ Ammeyu kad ammu si ino masserbiyera sino Templowi Dios, appendeno akkananda sino iyangngino bafulundera sino Templo a meya'da ki Dios, e nu sikkulandeno mewa'lat sikwana, mannayira sino dagganeno iwa'la'da? ¹⁴ Kakunnana kappayino gumabanyira sino nalawara damag, se sinapiti Afu Jesus si awana korwan si pappanda sino pabbiyadda nu bakkannino panulduwanda.

¹⁵ Udde massiki aneno kalintiyanguwa marang si pabbiyaggu sino sinulduwangkuwera, ammek inangwa. E ammek neturak yaw takesi manga'dakayu si duffundaw sikwak. Unoyнено matayak si bisin amma sino akwangkuweno kunnenoy. Se anggangkungke si ammek mibbatta massapit si awana appangku

* **9:9** 9:9 Deuteronomio 25:4 Itannu kappay sino 1 Tim. 5:18 mappeafu sino kalintiyannino pangafuwanirana manguruwa matandanana si fustu.

sino panulduwangku. ¹⁶ Udde ammek dama a dayawanningkepayino baggik gafu sino panulduwangku sino nalawara damag, se antuweno nepakwa i Dios sikwak. E nu ibbattanguwa manuldu, nadammatingke neno makwa sikwak. ¹⁷ Nannud naggabwappelang sino nakanguweno panulduwangku, massiki matandananak. Udde gafu se i Diosino nitalak sikwak sito tarabafuk, akwangku nadda ammek dandammannino tandangu. ¹⁸ Nu kunnenoy, sannamatino labukku sino tarabafuk? Ino labukku, maanggammak se makatulduwak sino nalawara damag sino tolayira a awana pagana, e awana arangngangu sikwara, massiki wara kalintiyangu.

¹⁹ Awana tolaya makatangngal sikwak se awana makwan aripan sikwak. Udde massiki nu kunnenoy, pabbalingkuweno baggik si aripanna ammina tolay, takesi umodduweno maawiskuwa mangurug ki Kristo. ²⁰ Se nu manulduwak sino Judyuwera andino korwanira a manuntul sino lintidda, tuntulangu kappayino gagangera andino lintidda, takesi awisanguwera a mangurug ki Kristo, massiki ammuk si ammena maawa tuntulangu inaya lintidda. ²¹ Kakunnana kappay, nu manulduwak sino bakkannira a Judyu a ammera tuntulannino lintiyi Moises, ammek kappay tuntulan inaya lintig, takesi maawiskuwera kappaya mangurug. Udde ammek angamma sapitan si ammek tuntulannino lintiyi Dios, se tuntulangu ammina sinapiti Kristo. ²² Nu manulduwak sino tolayira a nakafuy kepayino angngurudda a oddu kepayino kammarallanda, tuntulanguweno aggangwara takesi kuruwandeno itulduka mappatuyag sino angngurudda. Massiki sanneno katoleneno tulduwangku, akwangkuweno damaka akwana mekunna sikwara, takesi maawiskuweno korwan sikwara a mangurug ki Kristo ta mesalakanira. ²³ Akwangku ammin inay takesi umodduweno manguruwira sino nalawara damag, takesi mesapatak kappay sino nalawara iya'da i Dios gafu sinaya nalawara damag.

²⁴ Nu amparyantamino annuntultam ki Kristo sino aggangweno mapparesera, ammutam si odduwera a mapparesa, udde tata ke ino mangaffuta maa'dan si labu'na. Mekunnetammad sinaya tata a iyekwatamungke naddino damatama mangaffut takesi malabutanetam. ²⁵ Amminira a makiyaffut, ibbattandeno massiki sanna a mappakafuy sino baggira takesi akwanda pelangino mappatuyag. Akwandenay takesi appendeno labu'da a malana madaral.† Udde ino labuta innanamantam, ammena maawan si makkikiyad. ²⁶ Antu gafuna, iyekwakungke ino damaka masserbi ki Kristo. Kakunnakino makiparesa a maddiretsu sino pakkiyaranna. Kakunnak kappayino gumattampala mesiddang amminino sultu'nga. ²⁷ Paddyatangkuweno baggik takesi mafuwaddan sino panggammanna, se narakkat nu sinulduwangkuweno korwanira sino nalawara akwanda e ikkana'ngalangino awana labu'na.

10

Talekkuranda Naddino Sinandiosira

¹ Kakkolakku, anggangkuwa padandam sikwayuweno nakwa sin gagginafutamira si'ina dinandan ki Moises sin inanawanda sey Egipto. Amminira, nasiyonganira sino dulamma nappafuyutani Dios sikwara, e naddammangira ammin sino tangnganeno bebaya ngananda si Nalibaga.* ² Inayira a inangwara, kunnangke nabawtisanira ammin sino dulam anna sino bebaya a mangipaita si adalanira i Moises. ³ Nangnganira ammin sino maakkana neya'da i Dios. ⁴ E ininumira ammin sino danuma naggabwat ki Dios a nepallawanna sino batu. Ino keampariyannena batu, i Kristo, se antuweno nebumbulun anna nimut sikwara sino ammina inangnganda. ⁵ Udde massiki

† **9:25** 9:25 Ino labuta inappeno makiyaffutira sin tiyempowi Pablo, singata nabalikokawan si sabung onnu simi'na talang onnu olibo. * **10:1** 10:1 Ino istoriya mapeafu sino dulam annino bebaya, ana sino Exodo 14.

dokallino duffuni Dios sikwara ammin, inammayi Diosino kaodduwan sikwara, e antuweno gafuna a natayira sey kalolowat e newawannakira sinay.

⁶ Amminirenaya nakwa sino gagginafutamira si'in, nakwa takesi padalantam e ammetammad panggammama akwanino narakkatta kunneno inangwara, ⁷ e ammetangkappenad dayawannino sinandiosira a kakunneno inangweno korwan sikwara. Ammutam si antuweno inangwara se neturak sino sapiti Dios a kunna si, "Nattutturira a makakakkan anna makininum sino newa'la'dera sino sinandios, kasera natta'dagga makasalasala."† ⁸ Ammetammad duruwannino bakkanna atawatam a kakunneno inangweno korwan sikwara, se gafu sinaya inangwara, natayino ka'lufuluwera si tallurifu si tata si aw. ⁹ Ammetangkappenad dalodawan-nino kinanakammi Afu Dios a kakunneno inangweno korwan sikwara, e natayira se sinukkawanirana ulag. ¹⁰ Narakkakkappayino madadumul mapeafu sino piniliyera i Dios a mifuyut, se antuweno inangweno korwan sikwara, e nanunduni Dios si anghela namapatay sikwara.‡

¹¹ Amminirenaya inangwa i Dios a kastigu sikwara, nakwa takesi wara padalantam, e nepetura'nga kappay takesi mappalanetam e ammetam makastiguwa kakunnara, se ara'niyennino kauddiyana aw.

¹² Kunna antu, ino tolaya massapit si natuyaggino angngurungnga, mappalan nad, tantaro nu makaliwat. ¹³ Ammina itutunggungi Satanas sikwayu, awana nedumanna sino itutunggungnga si ammina tolay. E natalakki Dios a manuffun sikwayu, se ammerakayu purayana matutungungan sino ammeyu dama a affutan, nu ammena lud iya'daneno pannakadamayuwa miyattam, takesi ammekayu malliwat.

¹⁴ Antu gafuna, ikkayuwa iiddukangku, talekkurandawino maddayaw sino sinandiosira. ¹⁵ Ammuk si nadandangkayuwa tolay. Antu gafuna, dandammandonad yawa sapitangku sikwayu, nu gakkurug onnu bakkan. ¹⁶ Nu makkakarampattetama manguruwa maddandam sino natayani Kristo, aneno inumantama mappasalamatantam ki Dios, e antuweno mangipaita si nesapatetama nadalusan gafu sino ada i Kristo. E ino tinapaya garadwantama pakakkanantam, antuweno kesapatantam sino baggiyi Kristo. ¹⁷ Gafu se tata ke ino tinapay, massiki nu odduwetam, kunnangke tatetam se tata ke ino tinapaya pakakkanantam.

¹⁸ Dandammandokappayino aggangwana Judyu. Nu makikkanira sino newa'lat ki Dios, ipaitara si nesapatira a maddayaw sikwana.

¹⁹ Ammuyuweno anggangkuwa sapitan? Dandammandonakuy si sapitangku si aneno pannakadamenno sinandiosira anna aneno serbineno newa'lat sikwara? ²⁰ Bakkan. Ino anggangku sapitan, ino iwa'latino ammera mangurug sino sinandiosira, bakkanni Diosino piwa'latanda, nu ammena lurino dimonyuwera, e ammek anggam si mebumbulungkayu si dimonyu. ²¹ Se ammena dama a mesapakkayuwa mangngan anna uminum sino mangipadandam sino natayani Afu Jesus, e mesapakkayu kappaya mangngan anna uminum sino newa'lat si dimonyu. ²² Se nu kunnenoyino akwandaw, pabbungutandawi Afu Dios. Ma, natuyaggayu amma sikwana?

²³ Aneno korwanira sikwayuwa massapit si, "Damatama akwanino ingkelamanga anggantam." On, gakkurug yan, udde bakkan ammina damatama akwan e makaduffun sikwatam onnu mappatuyag sino angnguruwino bafuluntamira. ²⁴ Ino akwan naddino kadda tata sikwatam, dandammanna naddino pallawaranino bafulunnera a bakkannino pallawarannangkepay.§

† **10:7** 10:7 Exodo 32:6 ‡ **10:10** 10:10 Ino istoriya mapeafu sino nanukkawanna ulag sikwara, ana sino Numero 21:4-6. Ino mapeafu sino nadadumulanda sikwara Moises anni Aaron a piniliyi Dios, ana sino Numero 16:41-50.

§ **10:24** 10:24 Itannu kappay sino Fil. 2:4.

²⁵ Antu gafuna, damayuwa isireno massiki sanna a lamana gatandangaw sino palengki, e ammeyu nad bebutan nu newa'lat onnu awan. ²⁶ Se kunnino sapiti Dios si, "Iyo lubag anna ammina ana sitaw, akwa i Dios."* ²⁷ Nu wara ammena manguruwa mayag sikwam si mangngan, umangka nu anggammu, e massiki sanneno ipaa'langnga, akkanannuwa ammem bebutan nu sintawino nappanna, takesi nalawarino aggakkannu. ²⁸⁻²⁹ Udde nu wara massapit sikwam si newa'latino akkanandaw, ammemmad akkanan gafu sikwana, se ino ana sino nakamma, liwat. Massiki bakkanna liwat sikwam, ammemmad akwan ta ammena malowino nakamma.

Udde wara nakuy sikwayuwa massapit si, "Sangku lang amme akkanan nu ammu si bakkanna liwat? Mayan ino dandammannino bulungku ino makatipad sikwak? ³⁰ Nu mappasalamatak ki Dios sino akkanangku, mayan balawandak?" ³¹ Udde ino itabbaggu sitan, ammina akwandaw, massiki ino pangnganandaw anna pinumandaw, akwandonad ta madayawi Dios. ³² Ammeyu nad mangwa si massiki sanna a paggafuwanna palliwatanino tolayira, massiki Judyu onnu bakkanna Judyu, onnu ino bafuluntamira a tolayi Dios. ³³ Tuntulandonaddino akwangkuwa mangakkapa mikunna sino kabibiyaggu sino ammina tolay. Se ino dandammangku, bakkannino pallawarangku, nu ammena lurino pallawaranda takesi manguruwira e mesalakanira.

11

¹ Tuntulandonad inaya aggangwak a kakunnenno annuntulku ki Kristo.

Ino Nalawara Akwanna Bafay Nu Makidayaw Ki Dios

² Nalawad se aggadandammandak sino ammina akwandaw anna kuruwandokepayino tulduwa nepakaammuk sikwayu si'in. ³ Udde aneno tata a anggangkuwa maammuwandaw. I Kristoweno pannakaulu ammina lalaki, ino pannakauluna bafay ino atawana a lalaki, e i Diosino pannakauluwi Kristo. ⁴ Antu gafuna, nu makkakarampakkayu, e wara lalaki si makkararag onnu mangipakaammu sino sapiti Dios e mattarabung, iyatatalna i Kristo, se kunnangke bakkannino pannakauluna.* ⁵ Udde nu wara bafaya makkararag onnu mangipakaammu sino sapiti Dios a awana tarabungnga, iyatatalneno atawana a pannakauluna, se nu ammena mattarabung, kunnangke nakalbuwan. ⁶ Nu amme anggammino bafaya mattarabung, mappausi'mad si kunnangke usi'ma lalaki. Udde gafu se ka'atatal nu mappausip onnu mappakalbuweno bafay, mattarabungngad mantu.†

⁷ Ino gafuna a amme nad mattarabungino lalaki sino pakkakarampattandaw, antuweno kaitanino nekunnanna ki Dios andino kinaturayi Dios. Udde ino bafay, ipaitaneno kinaturayino lalaki. ⁸ Se sin namaratuwani Dios si tolay, bakkanna bafayino naggabwatanino lalaki, nu ammena lurino lalaki ino naggabwatanino bafay. ⁹ E amme pinaratuwi Diosino lalaki gafu sino bafay, nu ammena lud pinaratuweno bafay ta wara bulunnenno lalaki. ¹⁰ Antu gafuna, mattarabungngaddino bafay nu

* **10:26** 10:26 Salmo 24:1 * **11:4** 11:4 Adweno anggamma sapitannino dadana dami'na Griego a nausar sitaw: ulu onnu pangafuwan. Antu gafuna, kunnino korwanira si ino fustuwa anggamma sapitannino bersikulu 4, iyatatalneno uluna, bakkanna iyatatalna i Kristo a pannakauluna onnu pangafuwanna. † **11:6** 11:6 Sin tiyempowi Pablo, ino mattarabung, senyalino mappeturayanino tolay sino tata a naturay amma sikwana. Antu gafuna, ammena meannung sino lalaki nu mattarabung sino pakkakarampattan, se anggamma sapitan si mappeturay sino bafay. E nu antuweno akwanna, kunnangke bakkanni Kristoweno mappeturayanna, nu ammena lurino bafay. Bakkangkappaya fustu nu ammena mattarabungino bafay, se anggamma sapitan si lambawanneno kalintiyano lalaki. Si'in kappay, nu ammena mattarabungino bafay nu mallawan sino balena onnu nu nakalbuwan, anggamma sapitan si bafaya narakkattino kaistoriyanna.

makkakarampakkayu takesi paitana si mappeturay sino atawana, se massiki ino anghelira, buyandeno aggangwayu.

¹¹ Udde massiki nu kunnenoy, sino nesapatantam ki Afu Jesus, amme dama a sapitannino bafay si ammena awannino lalaki, e amme kappay dama a sapitannino lalaki si ammena awannino bafay, se makkaawaawira a adwa. ¹² Se massiki naggabwatino palunguwa bafay sino lalaki, kiyad sinoy awana lalaki si amme neyana'nga bafay. Udde i Diosino naggabwatanna amammin, massiki ino lalaki annino bafay.

¹³ Ikkayu naddino maddandam nu fustuveno akwanino bafaya makkararag ki Dios sino pakkakarampattandawa ammena mattarabbung. ¹⁴ Aggaammuntangka a tolay si meannunga mattarabbungino bafay. Se ka'atal nu ata'nangino abu'nga lalaki, ¹⁵ udde nu ata'nangino abu'nga bafay, antuweno mappalawad sikwana, se antuweno neya'da i Dios sikwana si abbungngeno uluna. ¹⁶ Nu wara manggamma mangontara sinaya sinapikku, sapitangku pelang sikwana si kunna ammin inayino ituldumiya apostol, e antu kappayino aggangweno ammina korwana mangurug si palulubbun.

Ino Nalawara Makwa A Panandanda Sino Natayani Afu Jesus

(Mat. 26:26-29; Mar. 14:22-25; Luc. 22:14-20)

¹⁷ Ana kappayino korwana sapitangku sikwayu mapeafu sino fustuwa akwandaw. Udde ammek dama a massapit si nalawarino akwandaw. Se nu makkakarampakkayuwa maddayaw ki Dios, ammena mappalawad sikwayu, nu ammena lud mapparakkat. ¹⁸ Se ino palunguwa diningngaggu, maggagaradwakayu kanu kadda makkakarampakkayu, e kunnangke kuruwangku inay. ¹⁹ Maawag si kunnenoyino makwa takesi maita nu inya sikwayuweno natalanggadda mangwa sino panggammani Dios. ²⁰ Udde ino ketupakkannenaya aggangwayu, nu makkakarampakkayuwa mangngan sino panandandonad sino natayani Afu Jesus, bakkanni Jesusino dandammandaw. ²¹ Se ammekayu kanu mattaron ta maggagarindangkayuwa mangngan, nu amme lud kangkamannino kadda tata sikwayuwa akkanannino neyamwangnga a ammena iyadwanino bafulunnera. Antu gafuna, massiki nabisingkepayino korwan, nabokinnino korwan.‡ ²² Ma, awangkad baleyu si pangnganandaw? Mayan pappoporayandawino tolayira i Dios anna iyataldawino pobiriyera? Ariddonakuy si dayawantakayu? Awan, se narakkattingke.

²³ Ipidwak kappayino netulduk sikwayuwa naggabwat ki Afu Jesus. Si gafiya nelakuwani Afu Jesus, nappa si tinapay, ²⁴ nepasalama'na ki Dios, e ginaradwana a neannay. E sinapi'na si, "Antuyawino baggika mewa'lat para sikwayu. Kunnanayawino akwandaw takesi panandandaw sikwak." ²⁵ Wasin nasinduwera a nangngan, kunna kappayino inangwana sino kopa a inappana, e sinapi'na si, "Iyawa inuman, antuweno mangipaita sino bawuwa tulagi Dios sino tolayira. Ino kebubbuwanneno adak sino katayangku, antuneno keyakkuruwan inaya bawuwa tulag. Kadda inumandaw yaw, akwandona a panandam sikwak."§ Antuweno sinapiti Jesus. ²⁶ Antu gafuna, kadda akkanantam yawa tinapay anna inumantam yawa kopa, ipakaammutamino natayani Afu Jesus kiyad sino puliyannana.

²⁷ Gafu se antuweno mangipadandam sino natayani Afu Jesus, nu wara tolaya makipangngan anna makiinuma ammena dandammannino fustuwa keusaranna, liwa'na ki Afu Jesus se ammena patiyannino baggina annino adana. ²⁸ Antu

‡ **11:21** 11:21 Ino gagangaya a'akwanino manguruwira si'in nu nakkakarampattira, nakakkananda amminino balibalino kadda tata sikwara, kasera kappay nangngan si tinapay anna ninum si diyuna ubasa panandanda sino natayani Afu Jesus. § **11:25** 11:25 Ino neturak mapeafu sino uddiya nakipangnganani Jesus sino adalannera, ana sino Mat. 26:26-29, Mar. 14:22-25, anna Luc. 22:14-20. Ino kappay mapeafu sino bawuwa netulagi Dios, ana sino Heb. 8:6-12.

gafuna, kadda tata a tolay, palungunna nadda usiyannino baggina nu fustuweno dandammanna, kasena makipangngan anna makiinum. ²⁹ Se nu wara makipangngan anna makiinuma ammena dandammannino bafulunnera a gumambaggiyi Kristo, mangwa pelang si pangastiguwani Dios sikwana. ³⁰ Kunnangke neyafuwen inaya kastigu sikwayu, se odduwennino malowan anna nakafuy, e anengkappayino natayira. ³¹ Nu inusiddammaddino baggitam, ammetammad makastigu. ³² Udde nu kastigundetami Afu Dios, akwanna ta matulduwanetam takesi ammetamma mesapat sino ammera manguruwa makastigu si makkikiyad.

³³ Kunna antu, kakkolakku, nu makkakarampakkayuwa mangngan sino panandaw ki Afu Jesus, makkataratarongkayu takesi mangngangkayu ammin. ³⁴ Nu wara mabisin, mangngan nad abbu sey balera, takesi nu makipangngan sino pakkakarampattandaw, awana makwa si kakastiguwandaw.

Nu mappeafu sino korwana anggangkuwa sapitan sikwayu, kase'nga sapitan nu umangngak sitan.

12

Naddadarumeno Pannakadama A Iya'deno Espirituwi Dios, Udde Tata Ke Ino Naggabwatanda

(Efeso 4:1-16)

¹ Sitoya, kakkolak, aneno anggangkuwa ipakaammu sikwayu mappeafu sino naddadaruma a pannakadama a iya'deno Espirituwi Dios takesi maawatandawingke si nalawad. ² Se ammuyuweno nakwa si'in, sin ammekayu kepay nangurug, kanayungkayuwa nabalabaliyan, se aneno nifuyut sikwayuwa maddayaw sino sinandiosira a ammena makadamit. ³ Udde sitoya a nanguruggayun, anggangku si maammuwandawa mimunu sino tolaya ifuyutino Espirituwi Dios. Ino tolaya ifuyu'na, ammena dama a massapit si narakkat mappeafu ki Jesus, e kunna kappay, nu amme ifuyutino Espirituwi Diosino tolay, ammena dama a massapit si i Jesusino afafuna ammin.

⁴ Naddadarumeno pannakadama a meya'da sikwatama mangurug, udde tata ke ino naggabwatanda a antuweno Espirituwi Dios.* ⁵ Naddadaruma kappayino asserbitam, udde tata ke ino passerbiyantam ammin a antuwi Afu Jesus. ⁶ Naddadaruma kappayino ketupakkanino pannakadama i Dios sino biyaddam, udde tata ke kappayi Dios a manga'da sino tuyangnga kadda tata sikwatam. ⁷ Aneno pannakadama a neya'da sino kadda tata sikwatam a mangipaita si aneno Espirituwi Dios sikwatam, udde neya'denay para sino pallawarantam ammin. ⁸ Ino korwanira, a'danino Espirituwi Dios si kinalainga mangipakaammu sino gakkuruwa tuldu mappeafu ki Dios. E ino korwanira pay, a'dannera si pannakadamara a mangammu sino naunagga tuldu takesi ipakaammura pay si korwan. ⁹ Ino Espiritu kappayino manga'da sino korwanira si natuyagga angngurudda, e antu kappayino manga'da sino korwanira si pannakadamara a mappabattunoy sino malowanira. ¹⁰ Ino korwanira, a'danino Espirituwi Dios si pannakadamara a mangwa si kakka'baw. E ino korwanira, a'dannera si pannakadamara a mangipakaammu sino anggammi Dios a maammuan. E aneno korwanira a naa'dan si pannakadamara a mimunu nu inyeno naggabwatanino pannakadamana tata tolay, nu ki Dios onnu ki Satanas.† Iya'da kappayino Espirituwi Diosino pannakadama sino korwanira a maddamit si naddadaruma a damita ammera inammu. E a'danna kappayino korwanira si pannakadamara a mituldu sino anggamma sapitan inayira a damit. ¹¹ Udde ino

* **12:4** 12:4 Aneno korwana allistan sino pannakadama a iya'da i Dios sino manguruwira sino bersikulu 28, Rom. 12:6-8, anna sino Efeso 4:11. † **12:10** 12:10 Ino mappeafu sitawa pannakadama, ana kappay sino 1 Tes. 5:20-21 anna sino 1 Jn. 4:1.

pelang Espirituwi Dios ino naggabwatan ammin inaya pannakadama, e antuweno mamili sino iya'dana si kadda tata a tolay.

Tata Ke Ino Baggitam, Massiki Odduweno Partina

¹² Ino baggitama tolay, odduweno partina, udde tata ke a baggi. Kakunnana kappay ki Kristo andino manguruwira sikwana. ¹³ Se ikkanetama mangurug, Judyu onnu bakkanna Judyu, aripan onnu bakkanna aripan, tata ke ino Espirituwi Dios a nabawtisarantam takesi nesapatetam sino tata ke a baggiyi Kristo, e tata ke inaya Espiritu a neya'da sikwatam ammin.

¹⁴ Kakunnaneno sinapikku mapeefu sino baggi. Tata ke ino baggina tolay, udde odduweno partina. ¹⁵ Nu sapitannino takki si, "Bakkannaka partina baggi gafu se bakkannakino kama'na," bakkanna gakkurug. Partina baggi kepay, massiki antuweno kunna. ¹⁶ Kunna kappayino layag, nu sapitanna si, "Bakkannaka partina baggi se bakkannakino matana," bakkanna gakkuruwinay, se partina baggi kepay. ¹⁷ Nu passiya mateno baggi, ansanna makadingngag? Nu passibelanga layag, ansanna makada'lu? ¹⁸ Udde nalawad se amme pinassiyi Diosino baggi, nu ammena lud neekweno partina sino kiyara anggama pagyananino kadda tata. ¹⁹ Se ammena maingnganan si baggi nu tata ke ino partina. ²⁰ Udde ino kakuruwana, odduweno partina, udde tata ke a baggi.

²¹ Antuweno ammena dama a massapitino mata sino kamat si, "Ammetaka awan." E kunna kappayino ulu, ammena dama a sapitan sino takki si, "Ammetaka awan." ²² Se massiki ino partina baggiya nganantam si nakafuy, ira lullangino awantam amma sino korwanira. ²³ E ino kappay partina baggiya nganantam si awana kaawanda, ireno imutantam si nalawad. Kumarallino partina baggiya ka'atatalla paita, ireno lawarantama abbugan. ²⁴ Udde ino korwana partina baggiya nalawara itan, ammetammad imutan si kunnenoy. Se inangwa i Diosino baggitam takesi imutantam si nalawarino partina a nganantam si awan kura kaawanda. ²⁵ Kunnenoyino inangwana takesi amme makkakontareno partina baggi, nu ammera lud makkaduduffun. ²⁶ Nu malowino tata partina baggi, gi'nan amminino korwana partina. Nu madayawino tata sikwara, maanggammira ammin.

²⁷ Kunnayawino anggama sapitannino ampariggu. Ikkanetama manguruwino baggiyi Kristo, e kadda tata sikwatamino partina. ²⁸ Inaya baggiyi Kristo, nanganagananino tarabafuwa nebatuwi Dios si kadda tata. Ino palunguwa dinotukanna, ino mabbaliyera si apostolna. Ino mekadwa, ino mangipakaammuwera sino anggama a maammuwan. Ino mekatallu, ino manulduwera sino sapi'na. Nanotuk kappay sino mangwera si kakka'baw, ino mappabattunoyira si malowan, ino manuffunira sino bafulundera, ino mangifuyutira sino manguruwira, andino maddamitira si naddadaruma a damita ammera inammu. ²⁹ Bakkannira ammina apostol, mangipakaammu, onnu manuldu. Ammera kappay dama a mangwa ammin si kakka'baw ³⁰ onnu mappabattunoy si malowan onnu makadamit si naddadaruma a damita ammera inammu onnu makatuldu nu sanneno anggama sapitan inayira a damit. ³¹ Nalawarira ammin inaya iya'da i Dios a pannakadama, udde ino kalawarana arangngandaw ki Dios ino kapatianira a makaduffun si ammin.

Udde sitoya, aneno ipakaammuk sikwayuwa nalawlawad amma sino tuntulandaw ingkein, e antuweno aggangantam sino bafuluntamira.

13

Ino Aggangam

¹ Massiki ammuka maddamit si ingkelamanga dami'na tolay anna massiki ino dami'na anghelira, nu awana aggangganku si kasittolek, awana serbineno sapitangku, se kakunnanangke ino gansa onnu lata a kallalitung nu tontakkanda. ² Massiki nalaingaka mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios e amruk kappayino ammina maammuwan sito lubag, massiki ino ammena nepakaammu si korwana tolay, anna massiki natuyaggino angnguruggu e damaka iyalitino kulud, nu awana aggangganku si kasittolek, awaningke seserbik. ³ Massiki iya'dak amminino kukwak sino pobiriyera, anna massiki itulukkuweno baggika mewa'lat, nu awana aggangganku si kasittolek, kengana pelangino akwangku.

⁴ Nu anggammantamino kasittoletam, attammantam pelangino akwanda sikwatam. Naallakketam sikwara. Ammetam mimal sikwara. Ammetam massangelet anna ammetam iyantawino baggitam. ⁵ Nu wara agganggantam, ammetam mangwa si balyat. Ammetam ipatutino uretamungkepay, e ammetam naladda a mabbungut. Ammetam itatad sino nakantamino narakkatta akwanna tolay sikwatam. ⁶ Nu wara agganggantam si kasittoletam, ammetam maanggam nu wara narakkatta makwa, nu ammetam lud maanggam nu nalawarino akwanda gafu sino kakuruwan. ⁷ Nu wara agganggantam, ammetam matappagga miyattam sino massiki sanna a akwanino kasittoletam sikwatam. Talakkantamira, e innanamantam si mallawarirana. Massiki narakkakkepayino akwanda sikwatam, iyattantam pelang.

⁸ Awana pakkiyarano agganggam. Udde bakkanna kunnenoyino pannakadamera a iya'deno Espirituwi Dios, se gumamwangngeno awa matta'luwatino pannakadama a mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios. Kunna kappayino pannakadama a maddamit si naddadaruma a damita awana nakaammu andino pannakadama a mangammu sino naunagga tuldu, matta'luwatirana kappay. ⁹ Se ino inammutam sito ingkein, kurang kepay, e kurang kappayino ipakaammutama naggabwat ki Dios. ¹⁰ Udde nanu gumamwangino awana pakkuranganna, maawanna ammin inaya pannakadama.

¹¹ Kunnayawino amparingnga. Sin kabbingku, inaabbing kepayino addamikku, ino nakangku, andino annandangku. Udde sitoaya, gafu se dokallakun, inibbat-tangkunnino nakam annino aggangwana abbing. ¹² Mekunnetam si abbing, se kurang kepayino ammutam mappeafu ki Dios. Ammetangkepay kura inammu, a kunnangke itantam pelangino alinona sino nakkulapata aggasopekawan. Udde naso maddagguna aw, awaninna kulapat si itantam, se makkaititetamma. Nanu duma'nganenoya aw, awaninna kurangngeno ammutam mappeafu sikwana se mekunnana sino nangammuwanna sikwatam.

¹³ Kunna antu, ino angnguruddam ki Dios, ino innanamantam gafu ki Jesu Kristo, annino agganggantam si kasittoletam, iyawira a talluweno awana pakkiyaranna. Udde ino kapapatian sikwara a tallu ino agganggam.

14

Ino Mappeafu Sino Pannakadama A Maddamit Si Naddadaruma A Damit

¹ Kunna antu, iyekwayungke naddino damayuwa makkaaanggam, udde arangngandonaggappayino pannakadamera a iya'deno Espirituwi Dios, kumarallino pannakadama a mangipakaammu sino ipakaammuna. ² Se ino tolaya maddamit si damita ammena inammu, i Dios pelangino tatabbanna, a bakkannino bafulunnera, se ammera maawatanino sapitanna. Ino Espirituwi Dios ino mappadamit sikwana, udde awana tolay si makaammu sino sapitanna. ³ Udde ino tolaya mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios, maawatanino bafulunnereno sapitanna, e pattuyagganneno angngurudda, passiyankanneno nakanda, e duffunannera a miyattam nu wara

dya'da. ⁴ Ino tolaya maddamit si damita ammena inammu, ino angngurungngangkepayino pattuyagganna. Udde ino tolaya mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios, pattuyagganneno angnguruwino ammina bafulunnera a mangurug. ⁵ Anggangku si makadamikkayu ammin si damita ammeyu inammu, udde kumarallingke a aanggangku nu wara pannakadamayu ammina mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios. Se odduweno serbineno mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios amma sino maddamit si damita ammena inammu. Udde ana kappay serbinenaya damit nu wara makatuldu sino anggamma sapitan takesi maduffunanino bafulunnera a mangurug.

⁶ Kakkolak, dandammandaw yaw. Nu umangngak sitan e maddamitak si damita ammeyu inammu, sanneno meduffunna sikwayu? Awan, udde nu ipakaammuk sikwayuweno nepakaammuwi Dios sikwak onnu itulduk sikwayuweno inammuk mappeafu sikwana, antuweno kaduffunandaw. ⁷ Massiki ino bardyong onnu ino galating, nu ammena nalawarino dami'na, ansanna melasinino ayungnga? ⁸ Kunna kappayino tangguyufa idyofanino sindalu nu mayag sino bafulunnera, nu ammena nalawarino dami'na, amme ammuweno sindaluwera nu maddadanira nadda umang makiyubat. ⁹ Kunna kappay sikwayu, nu maddamikkayu si damita ammena maawatan, inya kaddino makaammu sino anggandawa sapitan? Tatabbandopelangino bayabbag. ¹⁰ Gakkuruwa nangangananino damit sito lubag, e amminira, aneno anggamma sapitan. ¹¹ Udde nu ammek ammuweno dami'nenon katatabbaggu, e ammena kappay ammuweno damikku, awana serbineno sapitanna sikwak, e kunna pay sikwana. ¹² Anggandawingke a maa'dan sino pannakadamera a iya'deno Espirituwi Dios, antu gafuna, ino nad arangngandaw, inowira pannakadama a mappatuyag sino angnguruddaw ammin.

¹³ Antu gafuna, ino tolaya makadamit si damita ammena inammu, makkararanggad ki Dios takesi iya'dana kappayino pannakadamana a mituldu sino anggamma sapitannino sinapi'na. ¹⁴ Se nu makkararak si damita ammek inammu, ino espritukino maddamit, udde ammek maawatanino sapitangku. ¹⁵ Sanna mantuweno nalawara akwangku? Makkararak sino damita ammek inammuwa nepasapippelangino esprituk, udde makkararak kappay sino damita maawatangku. Makkantaka maddayaw ki Dios sino damita ammek inammuwa nepakanteno esprituk, udde makkantak kappay sino damita maawatangku. ¹⁶ Kunna kappay sikwayu, se nu makkararaggayuwa maddayaw anna mappasalamat ki Dios, udde usarandopelangino damita ammeyu inammuwa nepasapippelangino esprituyu, ansanino bafulundawira a massapit si "On" sino kararaddaw? Se ammera lud maawatanino sapitandaw. ¹⁷ Massiki nalawaringke ino kararaddawa mappasalamat ki Dios, awana iduffunna sino bafulundawira.

¹⁸ Mappasalamatak ki Dios se odduweno pannakadamaka maddamit sino damita ammek inammu amma sikwayu ammin. ¹⁹ Udde nu makiamungak sino manguruwira, unoyнено lima ke a sapitino usarangku sino damita maawatanino bafulungkuwera takesi matulduwanira amma sino parifurifuwa sapit sino damita ammera inammu.

²⁰ Kakkolak, ammena nad inaabbingino annandandaw mappeafu sitawira. Nu mappeafu sino narakkat, nalawad nu mekunnakayu si kalu'bita awana ammuna si kunnenoy, udde nu mappeafu sino akwandonad, nadandangkayu nadda kunnangke dokalla tolai. ²¹ Dandammandonaddino nepeturakki Dios si'ina kunna si, "Ananeno dundunanguwera a maggabwat si aroyuwa lubbuna maddamitira si damita ammeyu inammu, takesi ituldura sikwayuweno anggangkuwa maamuwandaw. Udde massiki nu kunnenoy, ammerak kepay kuruwan."*

* **14:21** 14:21 Isaias 28:11-12 Sin tiyempowi Isaias, sinapiti Dios sino gagagakera i Israel si dundunannaneno taga-Asiria a mangastigu sikwara, se ammera kinuruwino sinapitino gumalabbunira.

²² Inaya nepeturakki Dios, antuweno pangammuwantam si ino pannakadama a iya'da i Dios a maddamit si damita ammena maawatan, bakkanna senyal para sino manguruwira, nu ammena lud senyala pilasinan sino ammera mangurug si makastiguwerana. Udde ino pannakadama a iya'dana a mangipakaammu sino ipakaammuna, antuweno pilasinan sino manguruwira si gakkuruwino angngurudda, a bakkanna senyal para sino ammera mangurug. ²³ Kunna antu, nu makkakarampakkayu ammina mangurug e maddamikkayu ammin si naddadaruma a damita ammeyu inammu, sanneno dandammannino bisitayuwera a ammera kepay nangurug? Gakkuruwingke a sapitanda si inansekkayun. ²⁴ Udde nu itulduyu amminino anggammi Dios a mepakaammu e usarandawino damita maawatan, dingngagganneno bisitayuwereno sapitandaw e maammuwanda si nalliawatira e makastiguwerana. ²⁵ Ilasinda pay si ammuwi Dios ammina neimad sino nakanda e mabboboliyera anna maddayawira ki Dios a sapitanda si, "Gakkuruwa ana i Dios sikwayu."

Naurus Naddino Akwanda Nu Makkakarampattira

²⁶ Kakkolak, ino anggangkuwa sapitan, kunnayawino nalawara akwandaw nu makkakarampakkayu. Wara nad makkanta si paddayaw ki Dios e wara kappenad manuldu sino sapi'na. Wara nad mangipakaammu sino nepakaammuwi Dios sikwara. Ino nad korwanira, maddamitira si damita ammera inammu, e ino nad korwanira kappay, ituldureno anggamma sapitan inay. Udde ammina akwandaw, makaduffun nadda mappatuyag sino ammina angngurungnga korwan. ²⁷ Nu wara maddamit si damita ammena inammu, adwa onnu tallu nabbelangingo maddamit. Ammera nad magagarindan, nu ammera lud mappatapatali. Wara nad tolai sinay si nangammuwa mituldu sino angganda a sapitan. ²⁸ Udde nu awana nangammu sinay, ammeran nabbelang maddamit, nu amme lud taronanino kadda tata sikwareno pittatanda, kasera tatabbanni Dios si kunnenoy. ²⁹ Kunna kappayino mangipakaammu sino nepakaammuwi Dios, adwa onnu talluweran nabbelangingo maddamit. Ino korwanira, dingngagganda nad takesi ammunda nu gakkuruwa naggabwat ki Diosino sapitanda. ³⁰ Nu wara tata si aggedamadamit e aneno aggatuttura pangipakaammuwani Dios sino anggamma sapitan sikwara ammin, mibba'nadda maddamit takesi mepataliyeno bulunna. ³¹ Se nu kunnenoyino akwandaw, damana a maddamikkayu ammina mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios, udde mappatapatalikayu nad, takesi matulduwangkayu ammin e mattuyaggino angnguruddaw. ³² Ino tolai mangipakaammu sino anggammi Dios a ipakaammu, damana a fuwaddanino sapitanna. ³³ Se ino anggammi Dios, bakkannino nakungkul, nu ammena lurino naurus, a kunnangke ino anggangweno korwanira a manguruwa makkakarampat si palulubbun.

³⁴ Amme nad maddamitino bafabbayira nu makkakarampakkayu. Ammera nad mangwa si kunnenoy, nu ammera lud tagatulutuluk, se antuweno kunnino lintig. ³⁵ Nu wara angganda a futan, itaronda nad sino puliyanda sey balera takesi ibebu'da sino atawara. Ammena meannung nu maddamitira sino pakkakarampattandawa mangurug.

³⁶ Sandolang amme kuruwannino sinapikku mappeafu sino kinaurnusneno akwandaw? Ma, ikkayuweno naggabwatanino sapiti Dios? Ariddonakuy si ikkayu pelangino nangammu sinay? ³⁷ Nu wara sikwayuwa massapit si aneno pannakadamana a mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios onnu aneno korwana pannakadamana a neya'deno Espirituwi Dios, ammunna nad si ammin inaya neturakku sikwayu, gakkuruwa naggabwat ki Afu Jesus. ³⁸ Udde nu ammena ibilang inay si naggabwat ki Dios, amme pay ibilangi Dios si tolena.

³⁹ Kunna antu, kakkolakku, ino nad kabbatandaw ino mangipakaammu sino anggammii Dios a ipakaammu, udde ammeyu nad iyallangngino maddamit sino damita ammeyu inammu. ⁴⁰ Udde ammina akwandaw sino pakkakarampattandaw, fustu nad anna naurus.

15

Gakkuruwingke A Nangngangoliyi Kristo

¹ Kakkolakku, anggangkuwa ipadandam sikwayuweno netulduk sikwayu si'in a ino nalawara damag. Antuweno kinuruddaw e natalanggaggepayino angnguruddaw sinay. ² Gafu sinaya nalawara damag, mesalakangkayu, nu natalanggaggayuwa mangurug, fera pelang nu awana kakuruwanneno kinuruddaw.

³ Antuyawino kapatiyana nepakaammu sikwak* si'ina netulduk kappay sikwayu. Iyawa tuldu, natayi Kristo ta mapakomanino liwattam, a antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios. ⁴ Wasin natay, netanam, kase nepangngangoliyi Dios sino mekatalluwa aw, a antu kappayino neyakkuruwanino nepeturakki Dios. ⁵ Wasin nangngangoli, nappadda ki Pedro, kasena sino ammina apostolna. ⁶ E nappadda si namitta sino nasurukira si limatuta bafuluntama mangurug. Ino kaodduwan sikwara, aggabiyayira kepay, udde natayinnino korwanira. ⁷ E nappadda kappay ki Santiago, kasena sino ammina apostolira.

⁸ Ino kauddiyana nappaddanna, ikkanak, massiki kakunnakino abbinga neyanak sino bakkangkepaya tiyempona a ammera innanaman si mabiyag. ⁹ Se gafu sino inangwaka nappadyat sino manguruwira a tolayi Dios, awana mainnanama a mabbaliyak si apostol. Ikkanakino kababbafawan sikwara ammina apostol. Ammek meannunga maingnganan si apostol gafu sino inangwak si'in. ¹⁰ Udde gafu sino allakki Dios sikwak, nabbaliyak si kunnayaw. Maita si aneno salinunu'nenno alla'nga sikwak, se oodduweno inangwaka masserbi sikwana amma sino amminira a korwana apostol. Udde ammekira inangwenay gafu sino pannakadamak, nu ammena lud gafu sino duffun anna allakki Dios sikwak. ¹¹ Awana nedumanna nu ikkanakino nibanyag onnu ira, se nakkunneno ibanyammi ammin mappeafu sino natayani Kristo annino nangngangoliyanna, e antu kappayino kinuruddaw.

Gakkuruggappaya Pangngangolini Diosino Natayira

¹² Gafu se netuldumi sikwayu si nepangngangoliyi Dios i Kristo sino natayanna, ansanimmangke kunnino korwanira sikwayu a ammena pangngangolinino natayira? ¹³ Nannud gakkuruwa ammena mangngangoliyeno natayira, ammena kappenad nangngangoliyi Kristo. ¹⁴ Nu ammena nad nangngangoliyi Kristo, awan nad mantu serbineno nebanyammi e awangkappenad serbineno nanguruwandaw. ¹⁵⁻¹⁶ Bakkampelang inay, nu ammena lud maammuwandonaggappay si siriyo netuldumi mappeafu ki Dios, se sinapi'mi si nepangngangolina i Kristo. Udde nu gakkurungngadda ammena mangngangoliyeno natayira, ammena kappenad gakkuruwa nangngangoliyi Kristo. ¹⁷ Nannud ammena nangngangoliyi Kristo, awan nad serbineno nanguruwandaw, e ammena kepenad napakomanino liwa'daw. ¹⁸ Kunna kappay sino natayirana nangurug ki Kristo, makastiguwera kappenad. ¹⁹ Nu gakkurungngad inay e ino innanamantam gafu ki Kristo, makkiyabelang sino biyaddam sito lubag, ikkanetama manguruwino kakallakkingke amma sino ammina tolay.

²⁰ Udde ino kakuruwanna, nangngangoliyi Kristo, e antuweno pamakuruwan si pangngangolinna i Diosino ammina natay. ²¹ Ino gafuna a matay ammina tolay, gafu sino inangweno tata a tolaya i Adam. Kakunnana kappayino pangngangoliyanino

* **15:3** 15:3 Itannu kappay sino 1 Cor. 11:23 anna sino Gal. 1:12.

natayira, gafu kappay sino inangweno tata a tolaya i Kristo. ²² Se matay ammina tolai gafu sino nesapatanda ki Adam, kunna kappay, mangngangolina amminira a nesapat ki Kristo.† ²³ Ino palunguwa nangngangoliyi Kristo, se antuweno meannung. E ikkanetama tolana, metufaretamma a mangngangoli sino awa puliyanna. ²⁴ E nu makwanenay, nada'ngennino kauddiyana aw a antuneno pangaffutani Kristo sino ammina kalinganera, massiki sanneno pannakadamara onnu kalintiyanda a matturay, kasena iya'deno patturayanna ki Dios a Amana. ²⁵ Se dinandammi Dios si matturayi Kristo makkiyad si affutanna amminino kalinganera. ²⁶ Nanu affutannera ammin, awaninna matay si tolai, se ino kauddiyana ariyani Kristo ino katayan. ²⁷ Ammutam si massiki ino katayanna tolai, affutanna, se aneno neturakka sapiti Dios a kunna si, "Ipaaffuti Dios ki Kristo ino amammin takesi iturayannera."‡ Udde ammutangkappay si amme nesapati Diosino baggina sino amamina iturayani Kristo se antuweno nappaturay sikwana. ²⁸ Nanu iturayaninni Kristo a Abbingi Diosino amammin, kasena mappaturay ki Dios a naggabwatanino ammina turena, takesi antuwennino matturay si amammin.

²⁹ Dandammantangkappayino pangngangoliyanino natayira. Ino bafulundawira a mappabawtisar para sino natayira, natalanggaddira nad si mangngangoliyera. Se nu bakkanna kunnenoyino dandammanda, mayan akwanda kepay? ³⁰ E ikkami kappay, sammilang ipusteno biyammiya manuldu nu ammemi innanaman si mangngangoliyeno natayira? ³¹ Kakkolak, kadda awa aggataronangkuweno ipatek gafu sino kadyatangku. Ino kakuruwannenay, kakunnaneno kakuruwanneno aanggangku gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus a Afutam. ³² Nappelalotino dyata lawumangku sito Efeso gafu sino mangontarera sikwaka mekunnera si sumarona animal. Sanneno labukku sitawa kadyatangku nu ammek mangngangoli? Awaningke. Antu gafuna, nu gakkurungngad si ammena mangngangoliyeno natayira, tawwareno tuntulantamino sapitannino tolai si, "Makakakkanetam anna makininumetam, se malanetangkena a matay e awanin."§

³³ Mappalangkayu nad ta ammekayu mabalabaliyan, se bakkanna gakkuruwinay. Udde gakkuruwino sapitannino tolai si, "Nu mebumbulungkayu si narakkatta tolai nabbakabakkannino annandanda, mesapakkayu sino narakkatta aggangwara." ³⁴ Lawarandonaddino nakandaw ta talekkurandawino narakkatta aggangwayu, se ino korwanira sikwayu, ammerangke inammuwi Dios, e maataalkayu nad gafu sinay.

Nu Mangngangoliyeno Baggi, Maangkakwen
(2 Cor. 5:1-5)

³⁵ Ana nakuyino mabbebuta massapit si, "Ansanna mangngangolineno natayira? Sannaneno akkakokweno baggira?" ³⁶ Ino mabbebut si kunnenoy, pangababulan. Dandammanna naddino makwa sino bukal. Nu mammulaka si bukal, ammena mattufu nu ammena abbu marabbuk. ³⁷ E nu wara imulam, massiki trigo onnu korwan, ammem imuleno dokallin, nu ammena lurino bukalna pelang. ³⁸ Udde dinandammini Diosino akkakokwaneno mula a mattufu sino bukal, e pattufunneno nanganganana bukal takesi wara meannunga fungal anna adonnenno kadda tata. ³⁹ Massiki kappayino makkarekayira sito lubag, ammera nakkakarunna, se tangananino ba'langnga tolai anna animal anna mammanuk anna lamis. ⁴⁰ Kunna kappayino pinaratuwera i Dios a ana sey langit annino anera sito lubag, ammera nakkakarunna. Antu gafuna, tangananino kinalawanneno anera sey langit sino kinalawanneno anera sito lubag. ⁴¹ Massiki ino anera sey langit, ammera kappay nakkakarunna, se ino kinalawanneno sinag, tanganan sino kinalawanneno dakkag,

† 15:22 15:22 Ana kappayino mappeafu sikwara Adam anni Kristo sino Rom. 5:12-21. ‡ 15:27 15:27 Salmo 8:6
Itannu kappay sino Heb. 2:8-9. § 15:32 15:32 Isaias 22:13

e tanganangkappayino kinalawanneno bitunira, e massiki ino bitunira, ammena nakkakarunneno kinalawadda.

⁴² Antuwenayino mangipaita si tangananino baggitam sito ingkein sino baggina tolaya pangngangolinna i Dios. Ino baggitam sito ingkein, matay anna marabbuk, udde ino baggina tolaya pangngangolinna i Dios, ammenanna a matay si makkikiyad. ⁴³ Ino baggina natay, narakkatta itan anna awaninna damana, udde nanu mangngangoli, kaanggammingkena anna natuyaggingke. ⁴⁴ Ino baggiya matay, meannumpelang sito lubag, udde nanu mangngangoli, baggiyenna a meannung sey langit. Gafu se aneno baggiya meannung sito lubag, gakkuruwingke a ana kappayino baggiya meannung sey langit. ⁴⁵ Kunnino nepeturakki Dios si, "Ino palunguwa tolaya i Adam, binyayi Dios."* Udde i Kristo a maingnganan si mekadwa a Adam, antuweno manga'da si biyaya awana pakkiyaranna. ⁴⁶ Udde ammena maunteno baggiya meannung sey langit, nu ammena lurino baggiya meannung sito lubag, kaseneno baggiya meannung sey langit. ⁴⁷ Ino palunguwa tolaya i Adam, pinaratuwi Dios si lubag. Udde i Kristo a mekadwa a Adam, naggabwat sey langit. ⁴⁸ Gafu se gakagakaretam ammini Adam, nekunneno baggitam sino baggina a matay. Udde amminetama nesapat ki Kristo a naggabwat sey langit, mekunnaneno baggitam sikwana a mabiyag si makkikiyad. ⁴⁹ Nekunneno baggitam sino naggabwat sito lubag se gakagakaretam, e kunna kappay, gakkuruwingke a mekunneno baggitam sino naggabwat sey langit gafu se nesapatetam sikwana.

⁵⁰ Kakkolak, ino anggangkuwa sapitan, mapataliyan naddino baggitam, se ammena dama a mesapatino baggitama matay sino patturayani Dios a pagyananino ammera matay si makkikiyad.

⁵¹ Dingngaggandaw yaw, se kunnayawino planowi Dios a makwana sikwatama manguruwa ammena nepakaammu kiyad sitaw. Ammetam matay ammin, udde amminetam, maangkakwaneno baggitam. ⁵² Nanu makwa, malampelang, a kunnangke takimatan. Makwana so kauddiyana awa kadingngagganino tangguyufi Dios. Nu maddamitino tangguyub, mangngangolineno ammina nataya nangurug e ammeranna matay si makkikiyad. E ikkanetama aggabiyaggepay, maangkakwana kappayino baggitam. ⁵³ Se inaya baggitama naladda a matay anna marabbuk, mapataliyan nad si baggiya ammenan matay si makkikiyad. ⁵⁴ Nanu makwa inaya mapataliyanino baggitama matay si baggiya ammenan matay, antuneno keyakkuruwanino nepeturakki Dios a kunna si,

"Awaninna matay se inaffuti Diosino katayan."† ⁵⁵ "Awaninna pangaffutanino katayan si tolay. Awaninna pattalawanna tolay si matay."‡

⁵⁶ Ino gafuneno pattalawanna tolay si matay, se ammura si makastiguwerana gafu sino liwa'da. E ammura si nalliwatira, se ammura si ammera kinuruwino lintiyi Dios.§ ⁵⁷ Udde mappasalamatetam ki Dios se neya'dana sikwatamino pannakadamatama mangaffut sino liwat annino katayan gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam.*

⁵⁸ Kunna antu, kakkolaka iiddukangku, mattalaginaggayu nadda mangurug takesi ammekayu matutunggungan sino bakkanna fustuwa aggangwa anna tuldu. Kanayundonadda pangaggana masserbi ki Afu Jesu Kristo, se ammuyu si ammina akwandaw para sikwana, aneno serbina.

* **15:45** 15:45 Genesis 2:7 † **15:54** 15:54 Isaias 25:8 ‡ **15:55** 15:55 Oseas 13:14 § **15:56** 15:56 Itannu kappay sino Rom. 5:12 anna sino 7:7-13. * **15:57** 15:57 Itannu kappay sino Rom. 8:1-4.

16

Ino Ampattanda A Iduffun Sino Manguruwira Sey Jerusalem (Rom. 15:22-29; 2 Cor. 8:16-9:5)

¹ Antuyawino sapitangku sikwayu mapeafu sino ampattandawa meduffun sino tolayira i Dios sey Jerusalem. Nalawad nu tuntulandawino sinapikku sino manguruwira sino lulubbunna Galacia. ² Kadda Linggu, miimfun naddino kadda tata sikwayu si iduffunna, kiyarino damana a meya'da sinaya linggu takesi maampattinnino iduffundaw nu gumamwangak sitan e ammekunna mappaampat sikwayu. ³ Nanu gumamwangak sitan, manunduna'nga sino tolayira a pilindaw takesi iyandeno inampa'dawa duffundaw sey Jerusalem. Ana kappayino turakkuwa ibulungku sikwara a mangipakaammu si ireno napiliya miyang sino duffun. ⁴ Nu dandammangku si ikkana'ngaddino umang, mebulunirana sikwak.

Ino Planowi Pablo (2 Cor. 1:15-24)

⁵ Ino dandammangku sito ingkein, umangnga'nga a manuldu sey probinsiya a Macedonia, kasek umang sitan. ⁶ Tantara nu mabayak sikwayu. Ammek nakuy manaw makkiyad si masinduveno irid, e nu gumikkatak, damayuwa manuffun sikwak sino pabbiyaheyangkuwa umang sino metufara anganku. ⁷ Ammek anggama umang sitan nu malanappelang. Anggangkuwa mabbayag sitan, nu damana ki Afu Dios. ⁸ Ammek umanaw sito Efeso makkiyad sino fiyestana Pentecostes. ⁹ Se nalawad nu magyanak sitawa manuldu se odduveno manggamma maningngag, massiki oddu kappayino makkontara sikwak.

¹⁰ Nanu gumamwangi Timoteo sikwayu, pagamwangandonad si nalawad, se masserbi ki Afu Jesus a kakunnak. ¹¹ Ammeyu atatallan, nu ammeyu lud duffunan sino panawanna a muli sitaw, se aggaratonangkuwera andino bafulunnera a kakkolattam.

¹² Nu mapeafu sino kolattama i Apolos, namipidyaka nappekakallak sikwana a mebulun sino korwanira a kakkolattama umang sitan, udde ammena kepay anggam, kasenana umang sitan nu wara wayana.

Ino Ambu'nenno Turak

¹³ Mappalangkeyu nad ta mattalaginaggayuwa mangurug. Naturiggayu nad e natuyangngaddino angnguruddaw. ¹⁴ Sino ammina akwandaw, paitayu nad si wara aggangandaw si kasittoleyu.

¹⁵ Kakkolakku, ammuyu si da Estefanas andino kataabbalayannereno palunguwa nangurug sitan probinsiya a Acaya. Kanayunira a manuffun sino tolayira i Dios. ¹⁶ Mapekakallakkak sikwayu ta mappeturekayu sikwara andino korwanira a kakunnara a nalappatta masserbi ki Afu Jesus.

¹⁷ Maanggamakungke sino ginamwanganda Estefanas anni Fortunato anni Acaico sitaw, se naarananinnino anakku sikwayu gafu sikwara a tallu. ¹⁸ Nepallamporeno nakangku a kunna kappayino nappallampawanda sino nakandaw. Meannunga meyatallino kunnenoya tolay.

¹⁹ Amminino manguruwira sino lulubbunna probinsiya a Asia, bebutanda nu manantokayu sitan. Da Akila anni Priscila a matawa andino ammina manguruwira a makkakarampat sino balera, sapitanda si aggadandammandakayu gafu ki Kristo.

²⁰ Ammina kakkolattama mangurug sitaw, bebutanda kappay nu manantokayu. Massiki ikkayu, nu makkaititakayu, ipaitayu nad si makkaaanggangkayu pay.

²¹ Ikkanaki Pablo a nanurak sito ambu'nenno turakka nepeturakku. Dandamman-takayu ammin.

²² Nu wara ammena manggam ki Afu Jesus sitan, kastigunna i Dios. Maranata, anggama sapitan, malangka a muli, Afu Jesus.

²³ Allakkandakayu naddi Afu Jesus.

²⁴ Anggantakayu ammin gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Sino Corintowera Ino Mapeafu Sitawa Turak

Sino Palunguwa Turakki Pablo Sino Corintowera, sinulduwannera mapeafu sino passasarombatanda andino korwana problemara. Dinorawannera kappay (2:1; 12:14; 13:1-2), udde ammera kappay diningngaggino netunna sikwara, antu gafuna, malowino nakamma sin nuliyanna sey Efeso. Wasinoy, inang nanuldu sey Troas anna sey Macedonia. Wasin ginamwang sey Macedonia, dina'ngana i Tito a naggabwat sey Corinto, e nappelalotino aanggamma sin naningngagganna a nammoboliyera anna nalawarinnino nakanda sikwana (7:5-7). Sin nagananna kepay sey Macedonia, netura'nga yawa turak.

Talluveno napatiya bagga'na yawa turak. Ino palungu ino nitulduwani Pablo sino nakamma sino Corintowera annino aanggamma gafu sino nammoboliyanda. Nepalawangnga kappayino kabibiyag andino itulduna apostol sino passerbiyanda ki Kristo. Ino mekadwa, sinapi'na si ampattanda naddino iduffunda sino manguruwira sey Jerusalem. Ino mekatallu, sina'dagganneno kalintiyanna a tata a apostol, se anera kepayino nidagga sino manguruwira sey Corinto a mabbalaw sino kinaapostolna a sapitanda si ira kanuweno gakkuruwa apostol.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-11

Ino nakammi Pablo sino manguruwira sey Corinto annino kabibiyangnga andino itulduna a tata a apostol 1:12-7:16

Ino iduffunda nad sino manguruwira sey Jerusalem 8:1-9:15

Ino nita'daggani Pablo sino kalintiyanna a tata a apostol 10:1-13:10

Ino ambu'nenno turak 13:11-13

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus gafu se antuweno urayi Dios. Antuyawino tura'mi anni Timoteo a kolattam sikwayuwa tolayi Dios sitan Corinto, mampesino ammina tolana sitan probinsiya a Acaya. ² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyannakanda naddino nakandaw.

I Diosino Manuffun Sikwatam Sino Dyattam

³ Dayawantami Dios a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam, se antuweno minangkallakka Amatam anna minadduffuna Diostam. ⁴ Bambayanditam sino ammina dyattam, takesi damatangkappaya akwan sino bafuluntamira nu madyatanira. Se ino duffuni Dios sikwatam, antu payino iduffuntam sikwara. ⁵ Se ino kaodduweno kadidyattam a kunneno kadidyati Kristo, kunna kappayino duffuni Dios sikwatam gafu sikwana. ⁶ Antu gafuna, massiki nu madyatangkami, se ammumi si maduffunangkayu anna mesalakangkayu. E gafu se duffunandakamiyi Dios, damami paya manuffun sikwayu, takesi damayuwa attammanino dyat a kunneno attammami. ⁷ Antuweno minnanamakami sikwayu, se ammumi si massiki madyatangkayu a kunneno kadyatammi, duffunandakayu kappayi Dios a kunneno duffunna sikwami.

⁸ Kakkolak, anggammiya maammuwandawino nakwa sikwami sey probinsiya a Asia. Nappelalotino kadidya'mi sinay, a maggi ammumi naattamman, e ammumi innanaman si mabiyaggami kepay. ⁹ E ino dinandammi, arimmi si antuwennino katayammi. Udde nakwenay takesi bakkannino baggingkepuyino talakkammi, nu ammena luri Dios a makapangngangoli si natay. ¹⁰ Nesala'dakami sino katayammi

nad, e ammumi si isala'dakami kepena. Antuweno innanamammi si ituluyna a mangisalak sikwami sino kattalatalaw a makwa sikwami. ¹¹ Udde duffunandakami naggappay sino kararaddaw. Nu antuweno akwandaw, tabbanni Diosino odduwa kararaddaw, e odduwa tolaya maddayaw anna mappasalamat sikwana gafu sino duffunna sikwami.

*Ino Gafuneno Natalantananda Pablo a Umang Sey Corinto
(1 Cor. 16:5-9)*

¹² Maanggangkamiya massapit si awaningke ammumi si inangwamiya narakkat si ammina tolai, kumaral sikwayu. Nalawad amminino inangwamiya awaningke sirina se i Diosino naggabwatanna. Ammina inangwami, ammena naggabwat sino kinalaingnga tolai, nu amme lurino allakki Diosino nifuyut sikwami. ¹³⁻¹⁴ Ino ammina netura'mi sikwayu, awana neimad si anggamma sapitan, se naladda a basan anna maawatan. Ammuk si ammeyu kepay kura inammuweno ana sino nakammi, udde innanamammi si maammuwandokappena, takesi nanu madatangngino awa puliyani Afu Jesus, damayuna a maanggam sikwami a kunnaneno aanggammi pay sikwayu.

¹⁵ Gafu se awana daladudwak si maanggangkayu nanu maitarakami, dinandangku si mamidwa'ngadda umang sitan takesi mamidwakayuwa maduffunan. ¹⁶ Ino planok si'in, mittura'ngad abbu sitan, kasek umang sey Macedonia, e nanu muliyak, mitturak kappay sitan takesi duffunandak sino umangngangku sey Judea. ¹⁷ Gafu se ammena natuluyino planoka umang sitan, ariddonakuy si naladda a maangkakweno nakangku, a kakunnenno tolaiyira a dandammada pelangino panggamanda, a massapit si "On," udde naladda a pataliyanda si "Bakkan." ¹⁸ Udde bakkanna konna sikwak inoy. Se matalakki Dios, e konna pay sikwak, gakkurug amminino sinapikku sikwayu. ¹⁹ Se i Jesu Kristo a abbingi Dios a nebanyammi anda Silas anni Timoteo sikwayu, ammena inangkakweno nakamma, nu ammena lud neyakkurug ammina sinapi'na. ²⁰ Se amminino nekariyi Dios, neyakkurug gafu ki Jesus. Antu gafuna, sapitantam si gakkurug amminino nekariyi Dios, e antuweno kedayawanna. ²¹ I Diosino mappatuyag sino angnguruddam ki Kristo, e antu kappayino namili sikwatama masserbi sikwana. ²² Neyadana kappayino Espirituna a pappaimunuwanna sikwatam si ikkanetamino tolenera. Gafu sinaya Espirituna a ana sikwatam, ipaitana si iya'dananeno ammina nekarina sikwatam.

²³ Ammuwi Dios si gakkurug yo sapitangku sikwayu. Ammek inang sitan Corinto takesi wara wayayuwa miboboli sino liwa'daw, se ammek anggamma pallowanino nakandaw nu allangngantakayu. ²⁴ Ammek anggamma sapitan si ikkamiyeno makammu sino angnguruddaw, se natuyagginnino angnguruddaw. Anggammi pelanga manuffun sikwayu takesi maanggangkayungke.

2

¹ Antu gafuna, dinandangku si ammek kepay ipidwa a umang sitan se ammek anggamma pallowangkappayino nakandaw. ² Se nu pallowangku kappayino nakandaw, inya ma'nenno mappaanggam sikwak? Ikkayuveno mappaanggam sikwak, e damayu kadda akwan nu pallowangkuweno nakandaw? ³ Antu gafuneno nanurakkangku sikwayu sino, takesi lawarandaw abbuweno akwandaw ta nanu umangngak sitan, ammena malowino nakangku sikwayuwa mappaanggamad sikwak. Se ammuk si nu maanggamak, maanggangkayu kappepay. ⁴ Sino nanurakkangku sikwayu, nakalaluwak gafu sino loloneno nakangkuwa maddandam sino inangwayu. Udde ino gafuneno nanurakkangku, bakkanna mappalow sino nakandaw, nu ammek lud ipakaammuweno dokalla agganggangku sikwayu.

Mapakoman Naddino Nalliwat

⁵ Ino tolaya nalliawat sitana nappalow sino nakangku, bakkanna ikkanappelangino nalliawatanna, nu ammena lud ikkayu kappay. Udde bakkanna ikkayu ammin, ino pelang korwan sikwayuwa nepaloneno nakamma. Sapitangku si bakkangkayu ammin, se ammek anggamma padammattanino liwa'na. ⁶ Se kundennino kastiguweno kaodduwan sikwayu sikwana. ⁷ Sitoya, pakomandonad anna pattuyaggandonaddino nakamma, takesi ammena mao'gananino loneno nakamma, tantaro nu antuweno pibbattanna sino angngurungnga. ⁸ Antuweno allakkandaw ta ipaitayu kappayino aggangandaw sikwana. ⁹ Ino tata kappay gafuneno nanurakkangku sikwayu sinoy, takesi itangku nu kuruwandaw amminino sapitangku sikwayu. ¹⁰ Udde sitoya, amruk si kinuruddawinnino sinapikku. Antuweno nu pakomandaw, pakomangku kappay. Ino kakuruwanna, pinakomangkun sino a'langi Kristo para sino pallawaran-daw, nu wara gakkuruwa pakomangku nad. ¹¹ Pakomantammad takesi ammeretam affutanni Ofag, se ammutamunnino narakkatta gakkanna sikwatam.

Ino Naddararanani Pablo Sey Troas

¹² Wasin inangngangku sey Troas a mangibanyag sino nalawara damag mappeafu ki Kristo, nedadaninni Afu Diosino tolaira sinaya maddingngag sino tulduk. ¹³ Udde naddararanak se awani Tito a manambal nad sikwak sinay. Antu gafuna, inanawangkuweno kakkolattamira sinay, e inangngak sey Macedonia.

Ino Salinunu'neni Tarabafura Pablo

¹⁴ Wasin initaki Tito, nalawarino sinapi'na mappeafu sikwayu, e nappelalotino pasalamakku ki Dios. Mappasalamatak sikwana se gafu sino nesapatammi ki Kristo, kanayuna ifuyu'dakami sino pangaffutantam sino kalinganera. Usarandakamiya mangipakaammu sino nalawara damag mappeafu ki Kristo si palulubun, a meyamparig si bambanguwa maddaranggat. ¹⁵ Se ino pangibanyammi mappeafu ki Kristo, kunnangke bambanguwa aanggammi Dios, a da'lungkappay amminira a maningngag, ino mesalakanira andino ammera mesalakan. ¹⁶ Ino ammera mesalakan, kunnangke nabuyuka kappatayino da'lunda nu dingngaggandeno tuldu-tam, se antuweno pangammuwanda sino kakastiguwanda si makkikiyad. Udde ino mesalakanira, kunnangke bambanguwino da'lunda, se antuweno mifuyut sikwara sino biyaya manayuna iya'da i Kristo. Nu kunneno, inya kaddino makadama a mangwa sitawa tarabafuwa manuldu sino nalawara damag? ¹⁷ Udde damamiya akwan, se dinundundakamiyi Dios e ammuna si nalawarino gakkammiya manuldu gafu sino nesapatammi ki Kristo. Ammekami nekunna sino korwanira a manuldu sino sapiti Dios se pimirakanda.

3

Naggabwat Ki Diosino Pannakadamara Pablo

¹ Gafu sinaya sinapi'mi, ariddonakuy si idayomiyeno baggimi. Udde bakkanna mekunnakami sino korwanira a manuldu, se ammekami nadda miyangkalin si turakka pamakurummi sikwayu si nalawarino aggangwami. E kunna kappay, ammekami nad marang si turak sikwayuwa ipaitami si korwana tolai. ² Ammekami mawag si kunneno, se ikkayunnino kunnangke turakka mita'dag sikwami, se nu itanino korwanira a tolai si nalawarino aggangwayu, ammuran si nalawaggami kappepaya nanuldu sikwayu. ³ Maita si kunnangke tura'dakayuwi Kristo a nepetura'nga sikwami. Bakkanna tinteno nepanura'nga, nu ammena lurino Espirituweno aggabiyaya Dios. E bakkangkappaya sino nadampeta batuweno neturakkanna a kunna payino lintiyi Moises, nu ammena lud sino nakandaw.

⁴ Damami pelanga massapit si kunneno, se i Diosino talakkammiya manuffun sikwami gafu se nesapakami ki Kristo. ⁵ Ammumi si awana pannakadamamiya

mangwa si kunnenoy, nu ikkami pelang, se ammina pannakadamami, naggabwat ki Dios. ⁶ Antuweno nanga'da sino pannakadamamiya manuldu mappeafu sino bawuwa tulangnga. Inaya bawuwa tulag, bakkanna kakunneno lintiya nepetura'nga ki Moises, nu ammena lurino Espirituneno mangipakaammu. Gafu sino neturakka dadana lintig, makastiguweno tolayira si makkikiyad se ammera dama a tuntulan. Udde ino iya'deno Espirituwi Dios, biyaya awana pakkiyaranna.

*Ino Kalawanneno Bawuwa Tulaga Ituldura Pablo
(Heb. 8:1-13)*

⁷ Dandammantamino nipaitani Dios sino kinalawanna sino nanga'danna sino lintingnga ki Moises. Nappelalotino kilikili'nenno mutungi Moises sin niyangnganna sinaya lintiya neturak si batu sino gakagakera i Israel. Massiki naarananino kilikili'nenno mutungnga, amme dama a aggatulangnganino Judyuwera gafu se maririyera. Nu kunnenoyino kinalawara nepaita i Dios sino nanga'danna sinaya lintiya kelotanino tolayira a makastigu si makkikiyad, ⁸ kumarallingke a maiteno kinalawanna sino panga'danna sino Espirituna gafu sino nalawara damaga ibanyammi. ⁹ Se nu naiteno kinalawari Dios sino nanga'danna sino lintiya nassapit si makastiguweno tolayira, kumarallingke a maita sino bawuwa tulangnga a mappabali sikwatam si naggaddang sikwana. ¹⁰ Massiki nalawarino lintingnga si'in, kunnangke awaninnino kinalawanna sito ingkein, se mas nalawaringke pay ino bawuwa tulangnga. ¹¹ Se nu maiteno kinalawari Dios sino lintiya napataliyan, kumarallingke-paya maiteno kinalawanna sino nepataliya tulangnga a awana pakkiyaranna.

¹² Gafu se antuwenayino innanamammi, naturiggamiya mituldu sinaya awaningke iyimammi. ¹³ Bakkanna kakunnami i Moises a inabunganneno mutungnga takesi amme itanino kasiJudyunereno kaarananino kilikili'nenno mutungnga. ¹⁴ Udde nataggatino ulura, e ammera naawatanino anggama sapitannino nakwa ki Moises. Massiki sito ingkein, nu basanino Judyuwereno neturakki Moises sino dadana tulag, kunnangke naabunganino nakanda, se ammera maawatanino anggama sapitan. Nu manguruwira ki Kristo, ariyani Diosino abungngeno nakanda, kasera maawatan. ¹⁵ Gakkurug yan, se massiki ingkein, ammera kepay maawatan, e kadda basandeno lintiyi Moises, kunnangke aneno mabung sino nakanda. ¹⁶ Udde nu wara mangurug sino Afutam, maariyeno abungngeno nakamma. ¹⁷ Ino Afutama sinapikkun sinay ino Espirituwi Jesus. Ino tolaya aneno Espirituwi Jesus sikwana, nawayan sino kinaaripanna sino liwat. ¹⁸ Amminetama mangurug, gafu se naariyeno nabung sino nakantam, aggitantamino kinalawari Afu Jesus, e maita kappay sikwatam a kunnangke sarmingetam. Gafu se aggitantam, masesenutetama mallawad makkiyad si mekunnetam sikwana. Makwa ammin inay gafu sino pannakadameno Afutama antuweno Espirituwi Jesus.

4

Ino Tuldu Mappedafu Ki Kristoweno Mawwaldag Sino Anera Si Lammuk

¹ Gafu sino allakki Dios sikwami, netala'nga sikwamiyeno tarabafuwa manuldu sinaya tuldu. Antu gafuna, naturiggami pelanga mangwa. ² Awana akwammi si neimad anna ka'atatalla maammuwan. Ammekami mamalabali si tolay. Ammemi lamuran si siriyeno sapiti Dios, nu ammemi lud itulduweno gakkurug. Antuweno mangipaita sino tolayira si awaningke a narakkat sino nakammi. Ammu payi Dios si awana narakkat si akwammi se aggitandakami. ³ Gakkuruwa aneno tolayira a naabungangkepayino nakanda ta ammera maawatanino nalawara damaga ituldumi, udde ireno tolaya makastigu si makkikiyad ⁴ se ammera mangurug. Se i Satanas a diosino narakkattira a tolay sito lubag, sinelladdanneno nakanda takesi ammera

mawaldan sino nalawara damaga mituldu sino kinalawari Kristo. I Kristoweno kakunna i Dios, ⁵ e antuweno ibanyammi a bakkannino baggimingkepay. Ino ibanyammi, i Jesu Kristoweno gakkuruwa Afutam. E ikkamiyeno masserbi sikwayu gafu sikwana. ⁶ Se sin napatuwanna yo lubag, i Diosino nassapit si “Wara nad sirwat”^{*} ta mawaldanino lammuk. Antu kappayino nassirwat sino nakammi takesi maitamiyeno kinalawanna a maitengke ki Kristo.

Massiki Nadyatanda Pablo, Netuldura Kepayino Kinurudda

⁷ Iyawa nalawara damaga netalakki Dios sikwami ta ituldumi, nabaloringke. Udde netala'nga sikwamiya tolepelang. Kakunnamingke ino banga a bisakke ino balorna, massiki nabalorino ana sino unangnga. Inangwanenay takesi maita si ammena naggabwat sikwamiyeno pannakadamenno ituldumi, nu ammena luri Diosino naggabwatannenaya pannakadama a awana kakunnana. ⁸ Kanayungkamiya madyatan, udde ana kepayino innanamammi. Namipidyakamiya maddararan, udde ammena maaffutino nakammi. ⁹ Kanayundakamiya padyatanino tolayira, udde ammerakami purayani Dios. Gapapatayandakami udde ammerakami mapapatay. ¹⁰ Kanayuna aggararonammiyeno katayammi a kakunna payi Jesus si'in. Udde aggabiyaggami kepay gafu sino duffunna sikwami e antuweno mangipaita si aggabiyaggepayi Jesus. ¹¹ Sito katolemi, aggararongkami sino ipatemi gafu sino passerbiyammi ki Jesus. Makwa yaw takesi maiteno pannakadamaneno biyayi Jesus sito baggimiya naladda a matay. ¹² Kunnantu, massiki aggararonammiyeno katayammi gafu sino panulduwammi sino nalawara damag, nalawallud, se antuweno kabiyayandaw si makkikiyad.

¹³ Aneno neturak sino sapiti Dios a kunna si, “Nanguruwak ki Dios e antu gafuna, naddamitak.”[†] Kakunnami kappayino tolaya nassapit sinay, se kinurummi payi Dios, e massiki madyatangkami, sapitammiyeno kinurummi. ¹⁴ Se ammumi si i Dios a nappaangngangoli ki Afu Jesus, pangngangolindakami kappena gafu sino nittatammi sikwana. Kunna kappay sikwayu, takesi appandetam ammin e mesapatetam sikwana sino pagyananna. ¹⁵ Attammammi ammin yawa kadyatammi takesi maduffunangkayu. Se nu umodduweno tolayira a mangammu sino duffuni Dios annino alla'nga, umoddu kappenenno mappasalamatira sikwana e antuweno kedayawanna.

¹⁶ Kunna mantu, ammekami matappagga manuldu. Se massiki makkafuyino baggitam, kadda awa mantatuyaggino biyaya ana sikwatama ammena matay si makkikiyad. ¹⁷ Se ino dyattam sito ingkein, ammera mabbalanayun e kunnangke bisampelang nu mekunna sino labuta appantamma so maddagguna aw. Se ino ketupakkannenaya dyattamino kalalawarana biyag sey langitawana awana kakunnana anna awana pakkiyaranna. ¹⁸ Antu gafuna, ino aggadandammammi, bakkannino maitera sito lubag, nu ammena lurino ammena maita a ana sey langit. Se ino maitera sito lubag, maawanira ammin. Udde ino ammena maita a ana sey langit, ammena maawan si makkikiyad.

5

*Ino Bawuwa Baggiya Innanamanino Manguruwira
(1 Cor. 15:35-58; Flp. 1:19-26)*

¹ Ammutam si nanu matayino baggitam a kakunneno bawiya magabba, ananeno bawuwa baggiya iya'da i Dios si pabbalayantam sey langit. Ammena matay si makkikiyad se i Diosino nangwa. ² Gafu se madyatanetam sito lubag, kabatantamungke a appannino bawuwa baggitam sey langit, ³ takesi wara malan si

^{*} 4:6 4:6 Genesis 1:3 † 4:13 4:13 Salmo 116:10

pagyananino kararuwatam nu anawantamino dadana baggitam. ⁴ Sito ingkeina ayawetangkepay sito lubag, maburuburungetam sito kadidyata lawumantam. Udde ammek sapitan si anggantama matay ta anawantamino dadana baggitam, nu ammetam lud anggam si mapataliyan yo baggitam si bawuwa ammenan matay si makkikiyad. ⁵ I Diosino nidadan sikwatama mappa sinaya bawuwa baggitam. E neya'daneno Espirituna sikwatama pamakuruwan si appantam inay.

⁶ Gafu se aneno Espirituwi Dios sikwami, ammemi maddararan. Ammumi si kiyad si ayokami kepay sito baggimi sito lubag, aroyukami kepay sino agyanani Afu Jesus. ⁷ Udde kuruwammi kepayi Jesus, massiki ammemi itan. ⁸ Gafu sino kunnenoy, ammemi dararanannino matay. Se nalawad nu anawammiyeno baggimi sito lubag takesi makiagyangkami ki Afu Jesus. ⁹ Udde massiki sintawino agyanammi, nu sito lubaggepay onnu sey langitin, ino pelang kabbatammi ino mappaanggam sikwana. ¹⁰ Se amminetam, uma'langetamma ammin ki Kristo ta ukumandetam takesi appannino kadda tata sikwatamino meannung sino inangwana sito lubag, massiki nalawad onnu narakkat.

*Gafu Sino Inangwa I Kristo, Dama A Mebulunino Tolayira Ki Dios
(Rom. 5:9-11; Col. 1:17-22)*

¹¹ Gafu se ammumi si kattalataloneno angngukumi Afu Jesus sino tolayira, pangaggammiya manuldu sikwara takesi kuruwandakami. Ammuwi Dios si awana narakkat si gakkammiya manuldu, e nalawad nu ammundopay. ¹² Bakkanna gakkammiya passangeletino baggimi sinaya sinapi'mi, nu ammemi lud sinapippelang takesi awan nadda ataldawa mangita'dag sikwami anna takesi wara itabbaddaw sino tolayira sitana passangele'deno baggira se itanda pelangino baggina tolaya bakkannino nakamma. ¹³ Nu wara massapit si mansekkami, kadde, se madayawi Dios gafu sino akwammi. Nu sapitanda si nannakangkami, nalawaggappay, se pallawarandawino akwammi. ¹⁴ Ammina akwammi, gafu pelang sino nappelalota agganggamm Kristo sikwami. Se ammumi si natayi Kristo a manubbut si ammina tolai, antu gafuna, ammina tolai, kunnangke nesapatira sino natayanino tata. ¹⁵ Natayi Kristo para sikwatam ammin, takesi amminetama aggabiyag, bakkan naddino panggammanino baggitamino tuntulantam, nu ammena lurino panggammani Kristo a natay anna nangngangoli kappay para sikwatam.

¹⁶ Si'in, nekunneno nakammi sino nakammino ammera nanguruwa dandamanda pelangino kinaba' nangnga tolai onnu ino kinalawarino baggina. Kunna kappay inayino annandammi ki Kristo si'in, udde sito ingkein, naangkakwennino annandammi mappeafu sikwana. ¹⁷ Se ino tolai nesapat ki Kristo, kunnangke bawuwa pinaratu. Ino dadana annandamma, napataliyan si bawu. ¹⁸ I Dios pelang ino nangwa sinay. Se massiki kababannaddam si'in, nepabbaliretam si bafulunnera gafu sino inangwa i Kristo. E pinilirakamiya manuldu sino tolai ta mabbaliyera kappay si bafulunna. ¹⁹ Ino ituldumi, dama i Dios a pakomanino liwatino ammina tolai gafu sino inangwa i Kristo e damarana a mebumbulun sikwana. Netala'nga sikwamiyeno manuldu sinaya damag si ammina tolai.

²⁰ Antu gafuna, ikkamiyeno pannakabifiyi Kristo a mangipakaammu sino anggammi Dios a sapitan. Gafu ki Kristo, makiggimallakkami mantuwa massapit si, "Ibbattandawa makkababannag ki Dios ta pabbalindakayu si bulunna." ²¹ Se kunnayawino inangwa i Dios para sikwatam. Massiki awaningke liwati Kristo, nebilangi Dios si antuweno makwan liwat sino ammina liwattam, takesi mebilangetam si naggaddang sikwana gafu sino nesapatantam ki Kristo.

6

¹ Gafu se makitarabafukami ki Dios, makiggimallakkami sikwayu ta mangwakayu si mangipaita si wara serbineno angngikalla'nga sikwayu. ² Se aneno nepetura'nga a kunna si,

“Diningngagguweno kararaddaw sin awa nanandammangku si allakkantakayu, e dinuffunantakayu sin nada'ngeno atto'na awa pangisalakangku sikwayu.”*
Dingngaggandonad inaya sinapiti Dios. Iyawinna awino pappaduffunandaw sikwana se nada'ngennino awa pisalakanna si tolay.

Ino Inattamanda Pablo Sino Nanulduwanda Sino Nalawara Damag

³ Sino pangwammi sino tarabafuwa netalakki Dios sikwami, palanammi takesi awaningke kabalawammi, ta awana rasonino tolayira si ammera panguruwan sino ituldumi. ⁴ Sino ammina akwammi, ipaitamingke si i Diosino gakkuruwingke a passerbiyammi gafu sino piyattammammi sino ammina dya'mi anna kaburungammi andino kattalatalawa makwa sikwami. ⁵ Namipidyakamiya nasiwasiwa'wattan anna nabalud anna binakkundakamiyeno tolayira a manggamma mamapatay sikwami. Kanayungkamiya madyatan sino tarabafumi, mabbiraggami ke anna mabisibisinangkami. ⁶ Maita kappay si i Diosino passerbiyammi gafu se awaningke narakkatta akwammi, e gakkuruwa ammuniyi Dios. Attammammi amminino akwanino tolayira sikwami e nannakangkami sikwara ammin. Duffunandakamiyeno Espirituwi Dios e gakkuruwingke ino agganggammami sino kasittolemi. ⁷ Ipaitami kappay si i Diosino passerbiyammi se ituldumiyeno sapi'na a kakuruwan, e aneno pannakadamana sikwami. Inaya kinagaddangnga neya'da i Dios sikwami, kunnangke armasmiya pangaffut si narakkat anna panellad sino baggimi. ⁸ Sino passerbiyammi ki Dios, aneno miyatal sikwami e anakeno mangilopalopet, aneno maddayawira e ana kappayino massapitira si narakkat mappeafu sikwami. Sapitanda si massisirikami, gampade ituldumiyeno kakuruwan. ⁹ Kunnino korwanira si awana serbimi, udde naddinnamaggami kepay. Sapitanda si gapapatekami, udde itandaw, aggabiyaggami kepay. Massiki nepasiwa'wa'dakamiyi Dios, ammena ino'ganan. ¹⁰ Massiki odduweno kalowanino nakammi, kanayungkami kepaya maanggam. Massiki pobirikami, odduweno tolaya pabba'nanngammami si makkikiyad. Awaningke kukwami sito lubag, udde akwamiyeno ammina ana ki Dios.

¹¹ Ikkayuwa kakkola'mi sitan Corinto, sinapi'mi sikwayuweno ammina ana sino nakammi, se dokallingke ino agganggammami sikwayu ammin sitan. ¹² Bakkanna kuringino agganggammami sikwayu, udde ikkayuweno nakkurang si agganggam sikwami. ¹³ Tatabbantakayuwa kunnangke gakkuruwa abbintakayu. Anggammandakami nadda kunnangke ino agganggammami sikwayu.

Ammena Dama A Mannumangino Manguruwira Andino Ammena Mangurug

¹⁴ Kakkolak, ammena meannunga makiatawa onnu makisosyukayu sino ammenera mangurug, se ammena menumangino naggaddang sino narakkat. Damana kadda mamungino nabaggaw anna lammuk? ¹⁵ Ammena kappay dama a mittateno nakanda Kristo anni Ofag, antuweno awangkappay pakkunnanino nangurug annino ammena nangurug. ¹⁶ Meannung kadda medaggeno sinandiosira sino templowi Dios? Ammena, e kunna kappay sikwatam, se ikkanetamino templowa pagyananino aggabiyaya Dios. Se aneno sinapiti Dios si,
“Magyana'nga sikwara e bumbulunanguwera. Ikkana'ngeno Diosda e iraneno tolek.”†

¹⁷ Antu gafuna, sinapikkappayi Dios si,

* 6:2 6:2 Isaias 49:8 † 6:16 6:16 Levitico 26:11-12; Ezekiel 37:27 Itannu kappay sino Nepakaammu 21:3.

“Mekatekayu sino ammera mangurug ta ammekayu mekunna sikwara. Ibbat-tandawino narakkatta aggangwara ta pagamwangantakayu.‡ 18 Ikkana'ngeno Amayu e ikkayuneno abbingku. Antuweno sinapiti Afu Dios a man-nakadama.”§

7

1 Ikkayuwa iiddukangkuwa bafulungku, gafu se kunnenoyino nekariyi Dios sik-watam, ibbattantammad amminino mapparakkat sino baggitam annino nakantam. Lawarantamungke naddino akwantam takesi maggaddangnetam se iyataltami Dios.

Maanggammingke I Pablo Gafu Sino Nammobolijanino Corintowera

2 Dagganandonaddino aggangandaw sikwami. Se awaningke nalliwatammi sikwayu, awaningke tata sikwayuwa sinutunggungammiya mangwa si narakkat, anna awangkappay binalabaliyammi sikwayu. 3 Ammek sinapit inay ta ipaliwakku sikwayu. Se kakunnaneno sinapikku sikwayu, angammammikayu. Antu gafuna, massiki sanneno makwa sikwatam sito katoletam e massiki matayetam, ammena marananino aggangammi sikwayu. 4 Dokallino annalakku sikwayu e idayotakayu sino korwanira. Antu gafuna, massiki odduweno kadidya'mi, maanggammak kepay, se nattuyaggino nakangku gafu sino diningngaggu mapeafu sikwayu.

5 Massiki sin ginamwangkamin sey Macedonia, malokeyayino nakammi gafu sino kadidya'mi. Se kadda umangngammi, aneno kumontarera sikwami e kanayungkamiya naddararan tantaro nu ibbattandawino angnguruddaw. 6 Udde i Dios a mamambay sino tolayira a malowino nakanda, nepattuyangngeno nakammi gafu sino ginamwangani Tito. 7 Bakkampelangino nangitammi sikwaneno nappanggam sikwami, nu ammena lurino nepadamangnga mapeafu sino nappatuyag-gandaw sino nakamma. Se sinapi'na si anggandaka itan. Sinapi'na kappay si nabbobolikayu sino narakkatta inangwayu sikwak e sitoaya, anggandawa mita'dag sikwak sino mabbalawira sikwak. Antu gafuna, maanggammakungke.

8 Massiki malowino nakandaw gafu sinaya turakku, ammek mabboboli sino netu-rakku. Ino kakuruwana, nabboboliyak sin diningngaggu si malowino nakandaw, massiki nalampelang e naariyen. 9 Sitoaya, maanggammak, udde bakkanna gafu sino loneno nakandaw, nu ammena lud gafu se nabbobolikayu gafu sinay. Inaya loneno nakandaw, inusari Dios si pallawarandaw gafu se nangkakwakayu, e antu gafuna, nakaduffunino turakku sikwayu. 10 Se ino malowa nakamma usaranni Dios, metupak sino pabbobolijanino tolayira sino liwa'da takesi mesalakanira. Awana mabboboli gafu sinaya nakwa. Udde inoloneno nakammimo ammera mangurug, awana duffunna sikwara se ammera mabboboli, e metupak sino kastigu si makkikiyad. 11 Dandammandawino nalawara inangwa i Dios sikwayu gafu sinaya loneno nakan-daw. Se sito ingkein, aanggangawinna mangwa si nalawad. Anggandawa ipaita si ammekayu nesapat sino narakkatta inangweno bulundaw. Ka'gandawino inangwana a ka'atatal, e mattalokayuwa makastigu kappay. Anggandaw si makkaititetamumman ta mallawarino abbfaruluntam. Kinastiguyuweno nalliwat. Gafu sinoya inangwayu, nepaitayu si ammekayu nesapat sino liwa'na.

12 Ino nanurakkangku sikwayu, bakkampelanga gafu sino tolaya nalliwat annino tolaya nalliwatanna, nu ammek lud nanurak takesi mepakaammuwi Dios sikwayu si dokallino aggangandaw sikwami. 13 Gafu sino inangwayu, nattuyaggino nakammi.

Bakkampelanga kunnenoy, nu ammena lud nadadaggananino aanggammi sin initamiyi Tito a maanggam. Maanggammi Tito se gafu se nalawarino aggangwayu, awaninna dararanna sikwayu. 14 Sin liyeyi Tito a inang sitan, nedayotakayu

‡ 6:17 6:17 Isaias 52:11 § 6:18 6:18 Jeremias 31:9

sikwana. Ammek naatallan sino sinapikku mappeafu sikwayu, se initana si gakkurug ammin inay. Gakkurug amminino sinapikku sikwayu, e kunna kappayino sinapikku ki Tito a nalawaggayu. ¹⁵ Sitoya, madadaggananino aggangamma sikwayu se aggadandammanneno nanguruwandaw sino nepakwana sikwayu annino nipatibandaw sikwana sin inangnganna sitan. ¹⁶ Antu gafuna, maangammakungke, se ammukun si damatakayuwa talakkan.

8

Ino Nad Akwanino Manguruwira A Manuffun Sino Mekakallakkira

¹ Kakkolak, anggammiya ipakaammu sikwayuweno inangweno manguruwira a makkakarampat sino lulubbunna Macedonia gafu sino duffuni Dios sikwara. ² Se ino kakkolattamira sinay, massiki madyatanira anna odduweno attammanda, maangammira kepay. E gafu sino aanganda, massiki pobiriyerangke, kunnangke ba'nanngira a manga'da si duffunda sino korwanira a mekakallakka kakkolattam. ³ Damaka ta'daggan si ino neya'dara, bakkampelangino damara a meya'da, nu ammera luggappay neya'deno maawadda kepay. Awana namatut sikwara a manga'da sinay, nu ammerangkepay uraya manga'da. ⁴ Nappekakallakkira sikwami si medaggera a manga'da si duffunda sino tolayira i Dios sey probinsiya a Judea. ⁵ Nakka'bokami sino neya'dara a nasobra sino innanamammi. Se netala'da abbuweno baggira ki Dios, kasena kappay sikwami ta duffunandakami, se ammura si antuweno panggammani Dios si akwanda.

⁶ Gafu se i Titoweno nipadandam sikwayu si'in si mampakkayu si iya'dayu, pulimmi sitan ta duffunandakayuwa mamalin sinaya neyafuyuwa pappaitandaw sino aggangandaw. ⁷ Sino ammina kinalawad, lambawandawino korwanira, se natuyaggino angguruddaw anna nalaingkayuwa manuldu se odduweno ammuyu mappeafu ki Dios. Nalappakkayuwa masserbi sikwana anna dokallino aggangandaw sikwami. Antu gafuna, anggammi si ammekayu malambawan sino iya'dayuwa duffun sino mekakallakkira.

⁸ Ammek sapitan yaw ta patutantakayuwa manuffun. Ipakaammuppelang sikwayuweno aanggammino korwanira a manga'da si duffun, takesi nu akwandokappay, antuweno pangammuwangku si gakkuruwino aggangandaw. ⁹ Se ammuyu si nappelalotino duffuni Jesu Kristo a Afutam. Massiki ba'nanngingke sey langit se akwana ammin, inanawanna ammin sin inangnganna sito lubag e nabbali si tolay gafu sino aggangamma sikwatam. Ino nabbaliyanna si kakallakka tolay, takesi damatama mesapat sino kinaba'nannga.

¹⁰ Ino itungku sikwayu mappeafu sino iduffundaw, nalawad nu balinandawino neyafuyu sin tata tarun. Se ikkayuweno palunguwa nanandamma manga'da si duffun e ikkayu kappayino palunguwa nangiyafuwa nampat. ¹¹ Balinandonadda manga'da sino iduffundaw, massiki kiyabbelangino damayuwa iya'da sito ingkein. Ino aanggangdawa nangiyafu sinay, kunna kappenaddino aanggangdawa mamalin. ¹² Se nu maanggangkayuwa manga'da sino kiyara damayuwa iya'da, maanggangkappayi Dios sinay. Ammena arangngannino ammeyu dama a iya'da.

¹³ Ammek anggamma sapitan si aggeaa'dakayu si duffun sino korwanira makkiyad si ikkayuweno maawan. ¹⁴ Udde ino anggangku, iya'dayuweno sobra sikwayu sito ingkein ta maduffunanira, takesi nu duma'ngeno awa makkurangku pay, duffunandakayuna pay sino sobrara. Se nu kunnenoyino akwantam, makkakarunnetama manguruwa awana makkurang. ¹⁵ Kakunnaneno nepeturakki Dios mappeafu sino nampattanino Judyuwera sino makkana naggabwat sey langita kunna si,

“Ino nakaampat si oddu, ammena nassobra. E ino nakaampat si bissang, ammena nakkurang.”*

Da Tito Andino Bafulunnera A Dundunanda Pablo Sey Corinto

¹⁶ Mappasalamakkamingke ki Dios se nekunnaneno agganggammi Tito sino agganggammiya manuffun sikwayu. ¹⁷ Sin inarammi si umang sitan, inanggammanna, se gagangaya dinandamma a umang kappay sikwayu gafu sino agganggamma a manuffun sikwayu. ¹⁸ Dundunammiiyi Tito annino tata a kolattama iyatallino ammina manguruwira si palulubbun gafu sino pangibanyanna sino nalawara damag. ¹⁹ Inaya kolattamino dinotukanino manguruwira a mamulun sikwami a miyang sino iduffuntam sino mekakallakkira a kakkolattam sey Judea. Akwammi yaw takesi madayawi Afu Jesus anna takesi ipaitami si anggammiya manuffun. ²⁰ Ino gafuna a anggammi si mebulunira sikwami, se mannaggami takesi awana kabalawammi sino piggammammi sito dokalla iduffuntam. ²¹ Se anggammi si nalawarino akwammi, bakkampelang sino anngita i Dios, nu ammena luggappay sino anngiteno tolayira.

²² Aneno tata kappaya kolattama pebulummi sikwara Tito a umang sitan. Namipidya a dinalodomi yawa tolay e naammuwammi si anggamma a manuffun sino manguruwira. Sitoya, anggammangke a manuffun sikwayu se dokallino annala'nga sikwayu. ²³ Nu mappeafu ki Tito, antuweno bulungku sino tarabafuka manuffun sikwayu. E ino kakkolattamira a mamulun sikwana a umang sitan, ireno pannakabaggineno manguruwira sino lulubbun sitaw, e madayawi Kristo gafu sikwara. ²⁴ Kunnantu, ipaitayu naddino agganggandaw sikwara takesi antuweno panguruwanino manguruwira si lulubbun si gakkuruwino sinapikku sikwara a nalawaggayu.

9

Inona Nalawara Salinunu'neni Duffunda Sino Mekakallakkira

¹ Ammuk si ammena maawa manurakkak kepay sikwayu mappeafu sino iduffundaw sino tolayira i Dios sey Judea, ² se ammuk si anggangdawingke a manuffun. Antuweno nedayotakayu sino manguruwira sey Macedonia. Sinapikku si nadandangkayu sitan Acaya a manuffun mangiyafu sin tata tarun. Gafu sinaya sinapikku, ino kaodduwan sikwara, anggangdampaya manuffun. ³ Udde dundunangkura Tito sitan sito ingkein ta duffunandakayuwa mampat sino iduffundaw, takesi maammuwanino tolayira si gakkuruwino nalawara sinapikku mappeafu sikwayu, anna takesi idadandawino iduffundaw a kunna kappayino sinapikku. ⁴ Se nu umangngak sitana mebulunino kakkolattamira a taga-Macedonia e maammuwanda si ammena kepay nadadanino iduffundaw, maatallana'nga se sinapikkun si nadadanin, e kunna kappay sikwayu. ⁵ Antu gafuna, dinandangku si nalawad nu pauntangku iyawira a talluwa kakkolattam takesi duffunandakayuwa midadan sino nekariyuwa iduffun takesi maampattinna nu gumamwangkami sitan. Se nu kunnenoy, mepaita si awana namatut sikwayuwa manga'da, nu ammena lud naggabwat sino nakandawingkepay.

⁶ Dandammandonad yaw. Ino tolaya mammula si bissang, bissang kappayino buwatanna. Udde ino tolaya odduweno imulana, oddu kappepayino buwatanna. ⁷ Kadda tata sikwayu, dandammanna naddino anggamma iya'da takesi antuweno iya'dana. Narakkat nu manga'deta nu malowino nakanta onnu bakkanna uretangkepay. Se i Dios, anggammanneno maanggamma manga'da. ⁸ Dama i Dios a manga'da sikwayu si oddu amma sino awandaw takesi awana pakkurangandaw e oddu payino meduffundaw sino mawira si duffun. ⁹ Kakunnaneno neturak sino sapiti Dios mappeafu sino naggaddangnga tolaya kunna si,

* 8:15 8:15 Exodo 16:18

“Odduweno iduffunna sino tolayira a mekakallak. Antuweno ammena makalyawanino nalawara aggangwana si makkikiyad.”*

¹⁰ Se i Dios a manga'da si bukal sino mammula anna mappatufu sinay takesi wara akkanannino tolayira, antu kappeneno manga'da anna mappaoddu sino ana sikwayu takesi umodduweno damayuwa iduffun sino korwanira, e paoddunna kappayino nalawara salinunu'nenno duffundaw. ¹¹ Paoddunna kappayino iya'dana sikwayu takesi ooddu payino damayuwa iya'da si korwan. E umodduweno mappasalamatira ki Dios nanu maappareno iduffundawa iyammuna sikwara. ¹² Gafu sinaya duffundaw, ammeyu pelang iya'deno awannino mekakallakkira a tolayi Dios, nu ammena lud umoddu kappayino mappasalamatira sikwana. ¹³ Antu kappayino pitanino tolayira si gakkuruwino angnguruddaw a bakkanna sapippelang. E odduneno mad-dayaw ki Dios gafu sino nalawarino annuntuldaw sino nalawara damag mappeafu ki Kristo. Dayawanda kappay gafu sino dokalla duffundaw sikwara anda sino korwana tolay. ¹⁴ E ikararandakayuna gafu sino angngikalora sikwayu se ammura si naggabwat ki Diosino dokalla duffundaw sikwara. ¹⁵ Mappasalamatetam antu ki Dios se neya'dana sikwatamino Abbingnga a awana kakunnaneno kinapatingnga.

10

Ino Netabbi Pablo Sino Nabbalawira Sikwana

¹ Ikkanaki Pablo, aneno ipekakallakku sikwayu. Anera kanuweno massapit si mat-talawaka mallang sikwayu nu mara'langetam, udde naturirappelang nu manurakkak sikwayu. Udde sitoja, mappekakallakkak sikwayu se tuntulangkuweno kinanakam anna kinaallakki Kristo. ² Ino sapitangku sikwayu, mikallakkayu nad takesi amme'ngad ipaiteno kinaturiggu sikwayu. Se nu umangngak sitan, ipaita'ngeno kinaturigguwa mallang sino tolayira a mabbalaw sikwamiya massapit si maggab-wappelang sino nakammiya tolayino akwammi. ³ Gakkuruwa tolekami pelang, udde ino talakkammiya pakiyubat sino narakkat, ammena naggabwat sino nakamma tolay. ⁴ Se ino kunnangke armasa usarammiya makiyubat sino narakkat, ammena naggabwat si tolay, nu ammena lud naggabwat ki Dios, e aneno pannakadamara a mangaffut si massiki sanna a kumontara sikwana. ⁵ Antuweno pangaffu'mi sino ammina rasonna tolaya mammay ki Dios, annino tansi'da a makatappan sikwara sino pangammuwanda sikwana, takesi mapataliyanino annandanda a mangontara sikwana, e sumulukira ki Kristo. ⁶ Ipaitayu nad si gakkuruwa kuruwandawi Kristo, se ino ammera mangurug sino sapitammi, nadadangkamiya mangastigu sikwara.

⁷ Ino pakkurangandaw, naladdakayuwa maawis sino maitayu, a ammeyu dandammannino kakuruwan. Se aneno korwanira sikwayuwa massapit si ira pelangino pannakabaggiyi Kristo, udde nu kunnenoyino sapitanda, dandammanda nad si massiki ikkami, pannakabaggirakami kappayi Kristo. ⁸ Massiki kunnangke nao'ganano sinapikku mappeafu sino kalintiyammiya matturay sikwayu, ammek maatal, se i Afu Jesusino nanga'da sikwami. Neya'dana takesi pattuyaggammiyeno angnguruddaw, bakkanna panaralmi. ⁹ Ammeyu nad nganan si tantalawantakayu pelang sino turakkuwera sikwayu. ¹⁰ Kunnino korwanira sitan si, “Nu manurakki Pablo, naturira mallang anna ammuneno sapitanna, udde nu uma'lang sikwatam, kunnangke mattalaw anna awana serbineno sapitanna.” ¹¹ Ino massapitira si kunnenoy, dandammanda nad si massiki sanneno sapitammi sino tura'mi nu awangkami sitan, antu kappeneno akwammi nu umangkami sitan.

¹² Ammemi anggamma ikunnenno baggimi sino tolayira sitana passangele'dangkepayino baggira. Kunnangke kurangino ammura. Ngananda si ino nad gagangereno matuntul, antuweno aridda si nalawarino massiki sanna a

* 9:9 9:9 Salmo 112:9

akwanda. ¹³ Udde sikwami, nu wara isangele'mi, ammemi isangeletino amme nepangwa i Dios sikwami, se ino pelang passangele'miyeno tarabafuwa nepangwana sikwami, e nesapat sinaya tarabafuweno nanulduwammi sikwayu. ¹⁴ Antuweno aneno kalintiyammiya misangelet sino inangwami sitan, se ikkamiyeno palunguwa nanuldu sikwayu sino nalawara damag mappeafu ki Kristo. ¹⁵ Ammemi ibilang si inangwamiyeno nepakwa i Dios si korwana tolay ta isangele'mi. Udde innanamammi si mattuyaggino angnguruddaw takesi damarakamina duffunan nu umangkami pay si korwana lubbun. ¹⁶ Ino nad anggamm, ibanyammiyeno nalawara damag si lulubbuna aroyu amma sikwayuwa awangkepay nanuldu sikwara. Se ammemi anggamm passangeletino inangwana korwan a kunnangke inangwami. ¹⁷ Tuntulamammaddino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Nu wara manggamm massangelet, passangele'na naddino inangwa i Afu Dios."* ¹⁸ Se bakkannino tolaya passangele'nenno baggineno mebilang si nalawad, nu ammena lurino tolaya dayawanni Dios.

11

I Pablo Andino Sinan Apostolira

(1 Cor. 9:1-18)

¹ Attammandonad abbu pelang yo sapitangku sikwayu, massiki kunnangke abulaka mita'dag sino baggikungkepay. Attammandopelang ingkein. ² Se gakkuruwa iddukantakayu a kakunnenno aggidduki Dios, e maddararanak tantaro nu anawandawino fustuwa angnguruddaw. Meyampariggayu si tata a balatanga nekarika mangatawa si tata a lalakiya i Kristo, e ammek anggamm si wara korwana mani'dun sikwayu kiyad sino pakkasarandaw. ³ Maddararanak sikwayu tantaro nu malamuranino angnguruddaw ki Kristo si korwana tuldu e kalyawandawino agganggandaw sikwana, a kunnenno nakwa ki Eva si'ina binalabaliyanino massisiriya ulag. ⁴ Se mayan naladdakayungkelanga mangurug sino massiki inya a gumamwanga manuldu sitan si tanganana tuldu mappeafu ki Jesus a bakkanna kakunnenno netuldumi? E anggandokappaya dingngaggannino tanganana tuldura mappeafu sino Espirituwi Dios a ammena kakunnenno netuldumi, e massiki ino tuldura a bakkannino nalawara damaga netuldumi, dingngaggandokappelud. ⁵ Massiki kunnino manulduwera sikwayu si ireno kalalaingana apostol, ammek kuruwan si nalaingira amma sikwak. ⁶ Massiki ammek nalainga mangartiya manuldu, awana kuranggenno ammek mappeafu ki Dios. Ammuyu si gakkuruwinay, se kanayuna nepaitak sikwayu sino ammina nanulduwangku.

⁷ Wasin sinulduwantakayu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios, ammek narang si tandangku sikwayu.* Ariddonakuy si awana balorneno netulduk se awana pagana? Nepabbafokino baggika mattarabafu si katolayangku takesi maduffunangkayu gafu sino tulduk. Wara kad liwaku sinay? ⁸ Sin nanulduwangku sikwayu, ino nanguruwira si korwana lulubbun ino nanuffun sikwak sino awangku. Kunnangke sinakawangkuwera, se ireno nappangku, massiki ikkayu weno dinuffunangku. ⁹ Sin naganangku sikwayuwa kurangino awangku, ammek narang sikwayu, se agyanino kakkolattamira a naggabwat sey Macedonia a niyang sino ammina awangku, takesi ammekayu madyatan sikwak.† Antuweno inangwak si'in e kunna kappeneno akwangku so maddagguna aw. ¹⁰ Awana mappaiibat sikwaka misangelet sinay, se ammekungke marang si duffun sikwayu onnu si korwana tolay sino lulubbunna Acaya. Gakkurug yaw se kakunnenno kakuruwana sinapiti Kristo

* **10:17** 10:17 Jeremias 9:24 Itannu kappay sino 1 Cor. 1:31. * **11:7** 11:7 Itannu kappay sino 1 Cor. 9:3-18.

† **11:9** 11:9 Itannu kappay sino Fil. 4:14-15.

a ana sikwak. ¹¹ Ariddaw nakuy si ammetakayu anggam se awana arangngangku sikwayu. Udde ammuwi Dios si iddukantakayu.

¹² Ammek angkakwanino aggangwaka amme marang sikwayu, takesi amme dama a massangeletino sinan apostolira sitana massapit si nekunnenno aggangwara sino aggangwami. ¹³ Inayira a tolai, bakkannira a gakkuruwa apostoli Kristo, massiki antuweno sapitanda. Balabaliyandakayu sino tuldura se massan apostolira pelang, gampade narakkattino ana sino nakanda. ¹⁴ Bakkanna kakka'baw inaya akwanda, se massiki i Satanas, ammuna kappaya pabbalinino baggina si kunnangke mangngilikilita angheli Dios. ¹⁵ Kunna mantu, ammetammad makka'baw nu ino aripannera, ammura a pabbalinino baggira si kunnangke naggaddangnga aripanni Dios. Udde mattagarollina sikwareno inangwara a narakkat.

Ino Ilawumi Pablo Gafu Sino Kinaapostolna

¹⁶ Sapitangku kappay sikwayu si ammeyu nganan si abulak gafu sino pita'daggangku sino baggikungkepaya. Udde massiki nu antuweno dandammandaw, attammandokepaya dingngaggannino sapitangku a kunnangke ino addingngaddaw sino korwanira. ¹⁷ Iyawa sapitangku sikwayu, ammena mekunna sino aggangwa i Afu Jesus, nu ammek lud kunnangke abula massangelet. ¹⁸ Udde gafu se odduwera sitana massangelet mapeafu sino ana sikwara sito lubag, akwangku pay takesi dingngaggandopayino tulduk. ¹⁹ Nalaingkeyu ma'lura tolai anggangdawangke a dingngaggannino sapitanna abul. ²⁰ Se massiki nu paripandakayu, iyambu'deno kukwayu, balabaliyandakayu, patutandakayuwa sumuluk sikwara, anna iyatataldakayu, damana pelang sikwayu. ²¹ Maatallanak se ammek nangwa si kunnenoy sikwayu. Kakallakkayu se awana turigguwa mangwa si kunnenoy.

Udde massiki sanneno patturiranda a isangelet, patturirangku kappaya akwan. Kungku payino abul, udde massiki, se affutangkuwera. ²² Kunda si Hebreowera a Judyu. Udde Hebreowak kappepaya Judyu. Kunda si gakagakera i Israel, udde gakararak kappayi Israel. Kunda kappay si i Abrahamino gagginafura. Massiki ikkanappay, gagginafuk inay. ²³ Sapitanda si masserbiyera ki Kristo, udde massiki ikkanak, masserbiyappay sikwana, e nalawarino asserbik amma sikwara. Ammuk si kunnangke sapi'na pangababulan yo sapitangku, udde kadde. Se ammuyu kena si nalappattaka mattarabafu para ki Kristo amma sikwara. Namipidyaka nabalud gafu sino tarabafuk para sikwana, e ammena mabilangino nasiwa'wattangku. Kanayungkappaya maggi papatayandak gafu sikwana. ²⁴ Namillimandaka siniwa'wattanino kasiJudyukira si kappatafulu si asama siwa'wat. ²⁵ Nami'luwandaka sinisi'batanino Romera. Namittaka nalapalappag, e nami'lu kappaya nadattino bafora natakayangku. Agyangkappayino tata si awa aggapatakkak sino bebay si patataw anna tata si gafi. ²⁶ Awana ammena nakwa sikwak sino pannodoyuwangkuwa umang manuldu. Namipidyaka naddammang si dokalla danum e namipidyaka nallakad sey dalana agyanino mattakawira. Odduweno kasiJudyukira a manggamma mamapatay sikwak, e massiki payino bakkannira a Judyu. Kattalatalokappayino nakwa sikwak sin naganangku sino darokalla lulubbun, sin inangngangku sino danak, anna sin natakayangku sino bafor sey bebay. Kumaral kappayino inangweno tolaiyira a massangkurug ki Kristo sikwak. ²⁷ Nattarabafuwak kiyad si naayangngakungke. Kanayuna ammek maturug. Kanayuna mabisinan anna mauwawak. Dayandanaka makkurang si akkanan anna barawasi, e neyattangku pelangino la'bat se awana fustu si pagyanangku. ²⁸ Bakkampelang inayino nadyatangku, se kadda awa aggadammattino nakangku gafu se aggadandammangkuweno manguruwira si palulubbun. ²⁹ Se

nu wara nakafuy sino angngurungnga, malopayino nakangku. Nu wara kappay matutungungan e malliwat, mabbungutak sino nanutunggung sikwana.

³⁰ Ammek anggama massangelet, udde gafu se maawag si akwangku, pasangelekku pelangino mangipaita sino kinakafuyku. ³¹ I Dios a antuweno Dios anna Ama i Afu Jesus, ammuna si awana siri nenoya sinapikku. Madandayonad si makkikiyad. ³² Antuyawino tata kappaya nakwa sikwaka mangipaita sino kinakafuyku. Sin naganangku sey Damasco si'in, ino gubernadora dinotukani Ari Aretas, nepaindangnga amminino lamwanganna lubun takesi pado'marak. ³³ Udde agyanino nanuffunira sikwak. Neittundak si dokalla lu'dug, e nelawandak sino sawangngeno balay, kaserak sinuwewaya netabbafa sino lasinneno tupingnga lubun, e antuweno nakabukalak.

12

Ino Nepaita I Dios Ki Pablo

¹ Ammek anggama passengeletino inangwak, se awana serbina, udde napatu-tappelang. Antu gafuna, sapitangku sikwayuweno nepaita i Afu Jesus sikwaka kunnangke tenap, andino nepakaammuna. ² Sin karappatin si run, agyanino ammuka tata nangurug ki Kristo* a naappen sey langit sino agyanani Dios.† Ammek ammu nu ino pelang kararuwaneno inang onnu ammin sino baggina, i Dios pelangino nangammu. ³ Ammuk si neiyang sino agyanani Dios a kalalawaran. Udde ammek gakkurug ammu nu inangngino baggina onnu ino pelang kararuwana, se i Dios pelangino nakaammu. ⁴ Wasin anen sinay, agyanino dingingnganga a awana kesapi'na si dami'na tolay e ammena kappay dama a passapi'na tolay. ⁵ Damaka passangelet inaya tolaya naappa sey langit. Udde gafu se ikkanak inay, ammek dama a passangelet, se ino pelang passangelekkuweno mangipaita si awana pannakadamak. ⁶ Nannud anggangkuwa isangeletino baggik, bakkannaka abula massisiri, se passinggadga gakkuruwino sapitangku. Udde ammek akwan, tantaro nu antuweno panayawanino tolayira sikwak. Ino anggangku, nu nalawarino angngitara sikwak, maggabwa'nad sino inangwaka initarangkepay andino sinapikkuwa dinginggadga.

⁷ Gafu se amme anggammi Dios si dayawangkungkepayino baggik gafu sino nalawaringke a nepaitana sikwak, ina'dannak si nappelalota malow. Iyawa malow, kunnangke aripanni Satanas a nepurayi Dios a mama'gang sikwak takesi ammek massangelet. ⁸ Nami'luwangkuwa inarang ki Afu Jesus ta ariyanna nad. ⁹ Udde netabbangnga si, "Gafu sino duffungku sikwam, damama attamman ammin. Se nu nakafuyka, gakkuruwa maiteno pannakadamak sikwam." Gafu sinaya sinapi'na sikwak, ammek netuluya nepaari, nu ammek lud naanggam gafu sino kinakafuyku, se kadda nakafuyak, gi'nangkuweno pannakadama i Kristo a manuffun sikwak. ¹⁰ Antu gafuna, maanggamak massiki sanneno makwa sikwak. Nu nakafuyino baggik onnu paatallandak, nu madyatanak onnu ilopalope'dak, onnu massiki sanneno problemak, attammangku pelang ammin. Se nu nakafuyak, dokallino duffuni Kristo a mappatuyag sikwak.

Ino Aggadammanni Pablo Sino Corintowera

* **12:2** 12:2 Ka'gani Pablo a isangeletino baggingangkepay, antu gafuna, ino istoriyanna sito tena'ma, kunnangke tanganana tolayino sapitanna. Udde maawatan sino bersikulu 1 anna 7 si ino baggingangkepayino istoriyanna.
† **12:2** 12:2 Ino sapitanna dami'na Griego, ...*netullu sino mekatalluwa langit*. Talluwa langitino sapitannino Bibliya. Ino kaabbafawan ino agyananino dulam. Ino mekadwa ino agyananino sinag, dakkag, andino bitunira. Ino mekatallu ino agyanani Dios.

¹¹ Kungkungke abul gafu sinaya nisangeletangku sino baggik, udde ikkayuweno namatut sikwaka mangwa si kunnenay, se aggasasinakkayu pelang. Ikkayu naddino mangita'dag sikwak sino sinan apostolira sitan. Se massiki awana patiggu, ammerak kepay malambawan inayira a massapit si ireno kapatian. ¹² Sin naganangku sikwayu, nepaitak si gakkuruwa apostolnaki Kristo gafu sino senyalira andino korwana kakka'bawa nepaitanino pannakadama i Dios a nepangwana sikwak. E massiki nadyatanak, neyattangku pelang. ¹³ Sanna kaddino liwakku sikwayu? Se ino duffungku sikwayu, nekunna sino duffungku sino manguruwira si korwana lulubbun. Ino pelang tanganan, ammek inarang sikwayuweno awangku. Nu liwakkuwenay, pakomanda'ngad.

¹⁴ Nadadanakunna umang maddoraw sikwayu, e antuyawino mekatalluwa umangngangku sitan. Ammek umangnga marang sikwayu sino awangku. Se ino kabbatangku, bakkannino kukwayu, nu ammena lud ikkayungkepay. Se ikkayuweno kunnangke abbingku, e bakkannino abbingireno mintarak sino awan-nino mapparana'da, nu bakkan lurino mapparanakino manga'da sino awannino abbidera. ¹⁵ Maanggamak nu maambutino ammina kukwak annino tuyaggu sino panuffungku sikwayu takesi mattuyaggino angnguruddaw. Maaranangkaddino aggangandaw sikwak gafu sinaya nappelalota aggangangku sikwayu?

¹⁶ Massiki onandaw ammin si ammek narang sino awangku sikwayu, ana kepayino korwanira sitana massapit si nasirifak e binalabaliyantakayu. ¹⁷ Udde ansangku nangwa sinay? Wara kad inappeno dinundungku sikwayu? Awangkena pay. ¹⁸ I Tito a dinundungkuwa umang sitan annino tata a kolattama nepebulungku sikwana, binabaliyandakayu kad? Awangkena, se nakkunnenno aggangwami anni Tito e nakkunna kappayino gakkammiya naggaddang.

¹⁹ Ariddonakuy si sinapi'mi ammin inay takesi ta'daggammiyeno baggimi sikwayu. Udde bakkangkayuweno mangukum sikwami, se nesapakkami ki Kristo, e i Dios pelangino tabbammi. Ino kakuruwanna, awana korwana gakkammi, nu bakkampelangino mappatuyag sino angnguruddawa bulummiya iiddukammi.

²⁰ Maddararanak, tantaro nu umangngak sitan, e da'ngantakayuwa mangwa sino ammek anggamma itan, e nu kunnenoy, ammeyu kappena anggammino akwangku sikwayu. Tantaro nu da'ngantakayuwa mattatarukki, makkaimaimal, makkabungugut, makkaiindu, anna wara mammammal anna mabbalaw sino bulunna, e wara kappenalang natansit e awaninna kaiinggurandaw. ²¹ Maddararanak kappay tantaro nu umangngak sitan, e ipidwaraka atallani Dios gafu sino inangwayuwera a narakkat. E maloneno nakangku gafu sino odduwera a nalliwat si'ina ammera kepay nabboboli anna inibbattanino narakkatta akwanda a kunneno makibulun anna mangwa sino massiki sanna a panggammanino baggira.

13

Makastigu Naddino Corintowera Nu Ammera Mabboboli

¹ Ipi'lu'nga a umang sitan. Dandammandawino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Nu wara midarum sino bulunna, wara nad adwa onnu talluwa mana'dag sino kakuruwanna."* ² Sin pidwaka inang sitan, sinapikku sino nalliwatira si nu ammera ibbattan, kastigungkuwerana nu muliyak sitan. E sapitangku kappay sikwayu ammin sito ingkein a nanu muliyak kappay, amme'nga allakkannino massiki sanna a malliwat. ³ Anggandaw si ipakurugguwa i Kristoweno naggabwatanino sinapikku, e maitayuna nu kastiguntakayu. Se bakkanna nakafuyina i Kristo a mangastigu sikwayu, nu ammena lud ipaiteno pannakadamana sino ammina akwanna sikwayu. ⁴ Se massiki kunnangke nakafuyi Kristo sin natayanna sino krus,

* **13:1** 13:1 Deuteronomio 19:15

nangngangoli, e antuweno nangipaita si aneno pannakadama i Dios sikwana. E kunna kappay sikwami, kunnangke nakafuykami se odduweno inattammami gafu sino nesapatammi sikwana. Udde nesapakkami kappay sino nangngangoliyanna, e anen sikwamiyeno pannakadama i Dios a itandona nu kastigummikayu.

⁵ Itandonaddino aggangwayungkepay takesi maammuwandaw nu gakkuruwino angnguruddaw. Natalanggagayyu nad si ana i Kristo Jesus sikwayu. Se nu awan, ammekayu kepay gakkuruwa nangurug sikwana. ⁶ E nu natalanggagayyu si nangurugayyu, innanamangku si maimunuwandokappay si gakkuruwa apostoldakamiyi Kristo. ⁷ Ikararammikayu ki Dios ta awan nad akwandaw si narakkat. Bakkanna ikararammi inay takesi maimunuwanino kinaapostolmi. Se anggammi si nalawannad amminino akwandaw, massiki awana wayamiya mipaita si gakkuruwa apostolkami sino pangastigumwammi nad sikwayu. ⁸ Se ammemi dama a ipaiteno pannakadamami sikwayu nu akwandawino nalawad, se ipaitami pelang sino kumontarera sino kakuruwana tuldu. ⁹ Maanggangkami nu awana pangipaitammi sino pannakadamami se natuyagginnino angnguruddaw. Antuweno arangngammi ki Dios ta mallalawarino aggangwayu kiyad si nalawarin ammin. ¹⁰ Antu gafuneno nanurakkangku sikwayu liyeka umang sitan, takesi nanu gumamwangak, ammena nad maawag si ipaitakino tureka mangastigu sikwayu. Neya'da i Afu Jesus iyawa turek, bakkanna panaralku sino angnguruddaw, nu ammek lud panuffun sikwayu.

Ino Ambu'nenno Turak

¹¹ Kakkolakku, antuyawino ambu'nenno sapitangku sikwayu. Lawarandonaddino aggangwayu takesi nalawaggayyu ammin. Kuruwandonad amminino netungku sikwayu. Mittatakayu nad si nakam takesi massiyanakkino biyaddaw. Nu antuweno akwandaw, kanayuna magyan sikwayuwi Dios a naggabwatanino agganggam anna siyana'nga nakam.

¹² Nu maddarambalkayu, ipaitayu naddino agganggandaw si kadda tata. Amminino tolayira i Dios sitaw, bebutanda nu manantokayu.

¹³ Imutandakayu naddi Afu Jesu Kristo gafu sino alla'nga, ipaita naddi Diosino agganggamma sikwayu, e mittatakayu nad ammin sino Espirituna.

Ino Turakki Pablo Sino Galaciyera **Ino Mapeafu Sitawa Turak**

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pablowno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a nadotukan si apostoli Jesu Kristo. Bakkanna tolayino naddotuk onnu namili sikwaka nabbali si apostol, nu bakkan luri Jesu Kristo anni Dios Ama a nappaangngangoli sikwana. ² Antuyawino turakku sikwayuwa manguruwa makkakarampat sitan lulubbunna Galacia. Ino kakkolattamira a manguruwa bafulungku sitaw, aggadandammandakayu pay. ³ Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e passiyannakkanda naddino nakandaw.

⁴ I Jesu Kristo a Afutam, neya'daneno biyangnga takesi mapakomanino liwattam. Inangwanenay gafu se antuweno anggammi Dios a Amatam takesi mesalakanetam anna meli'wetam sino narakkatta ana sito lubag sito ingkein. ⁵ Madayonaddi Dios si makkikiyad. Amen.

Ino Kakuruwana Nalawara Damag

⁶ Nakka'bawakungke sikwayu, se naladdengke a sinalekkurandawi Dios a nayag sikwayu gafu sino angngikallakki Kristo, e sinuntuldawino tanganana tulduwa nganandaw si nalawara damag. ⁷ Ino kakuruwana, awaningke a korwana nalawara damag, nu bakkampelangino mapeafu ki Kristo. Udde ana kanuweno mangungkul sikwayu a kakkapanda a pataliyanino nalawara damag. ⁸ Sapitangku sikwayu, nu wara manuldu sikwayu si tanganan sino nalawara damaga netuldumi sikwayu si'in, makastigu nad sey infiyernu si makkikiyad, massiki ikkamiya apostol onnu anghela maggabwat sey langit. ⁹ Antuwenayino sinapi'mi sikwayu si'in, udde ipidwak kappaya sapitan: massiki inyeno manuldu sikwayu si tanganan sino nalawara damaga netuldumiya kinuruddaw, makastigu nad sey infiyernu si makkikiyad.

¹⁰ Nu dandammandaw inaya sinapikku, maammuwandonad si bakkannino panggamanino tolayira sikwakino tufukangku, nu ammena lurino panggamani Dios. Se nu ino pidayawan ino tolayira sikwak ino tufukangku, ammek dama a mebilang si masserbi ki Kristo.

I Diosino Namili Ki Pablo A Nabbali Si Apostol

¹¹ Kakkolakku, anggangku si maawatandaw si bakkanna nakamma tolayino naggabwatanino nalawara damaga netulduk sikwayu. ¹² Se bakkanna tolayino nangammuwangku sinaya nalawara damag. Awangkappaya nituldu sikwak sinay, nu ammena luri Jesu Kristowengkepayino nangipakaammu sikwak.

¹³ Nadingngaddawinnino dadana katolek sin nanuntulangku sino gagangena Judyu. Ammuyu si nelopalopekkuwenin tolayira i Dios a nangurug ki Jesu Kristo, e neyekwakungke ino damak takesi maawan naddino mangurug sikwana.

¹⁴ Nu mappeafu kappay sino angngurummiya Judyu, ikkanakino kalambawan sino kadawunanguwera a bulungku, se nalappattakungke a nanuntul anna nangita'dag sino gagangaya nillalupa'mi sino gagginafumiya.

¹⁵ Udde tangananino gakkaddi Dios para sikwak, se gafu sino alla'nga, pinilina sin liyek kepaya neyanak, e inayannaka masserbi sikwana. ¹⁶ Wasin nadatangngino awa anggama a ipaita sikwakino Abbingnga takesi antuweno itulduk sino bakkannira a Judyu, awaningke a tolaya nabbebutangku.

¹⁷ Ammek kappay inang sey Jerusalem a nappakibebut sino apostolira a palungu sikwak, nu ammek lud nangawwata inang sey Arabia, kasek nuli sey Damasco. ¹⁸ Wasin nalla'wutino tallurun kiyad sin nanguruwangku, inangngak sey Jerusalem a nangita ki Pablo e nakiigyanak sikwana si kadwafulu si lima aw.

¹⁹ Ira pelang anni Santiago a kolaki Afu Jesusino apostola inatak sinay, awana korwan.

²⁰ Ammuwi Dios si gakkuruwira yawa neturakku sikwayu, bakkanna siri.

²¹ Wasinoy, inangngak sino lulubbunna Siria anna Cilicia. ²² Sinoya tiyempo, ino manguruwira ki Kristo sino lulubbunna Judea, ammerak kepaya inita.

²³ Nadingngadda pelang si ino nangilopalopet sikwara si'in takesi maawanira naddino mangurug ki Kristo, antu kappayinnino manuldu sinaya angngurug. ²⁴ Antuweno dinayora i Dios gafu sikwak.

2

I Pablo Annino Korwanira A Apostol

¹ Wasin nalla'wutino kadwafulu si appata run, inangngak kappay sey Jerusalem a bulungkuwi Bernabe. Nebulummi kappayi Tito. ² Inangngak sinay se antuweno nepadandammi Dios a akwangku. Sin ginamwangkami sinay, nakitatabbak sikwara a mebilang si pangafuwanino manguruwira a ikkami pelang, e nepakaammuk sikwareno tulduwa ibanyaggu sino bakkannira a Judyu.

Inangwak inay takesi maammuwanda si nalawarino itulduk, se nu kontarandenay, kengana pelangino nanulduwangku si'in, e kunna kappay ingkein. ³ Kunnangke inanggammandeno sinapikku, se i Tito a bulungku, massiki nu Griego, ammera pinatuta makugit.

⁴ Udde agyanino massalasangkunira a mangurug ki Kristo a nedagga sikwami. Kunnangke lakkappandeno akwantama nawaya gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus. Angganda si mappakugit naddi Tito, se ino gakkadda, paripandetakappaya manuntul sino lintiyi Moises.

⁵ Udde ammemingke netulukino angganda, takesi mattalagarino kakuruwana nalawara damaga kinuruddaw.

⁶ Kakunnaneno sinapikku, inayira a mebilang si pangafuwan, awana nedaggara sino tulduk. (Massiki ireno iyatallino tolayira, awana patingnga sikwak, se ammu si awana ta'wiyanni Dios gafu sino saadda.) ⁷⁻⁹ Awana nedaggara, nu ammera lud sinapit si fustuwenno itulduk. Se nelasinda si piniliraki Dios a apostola mangibanyag

sino nalawara damag sino bakkannira a Judyu a kunna kappayino namiliyanna ki Pedro a apostola mangibanyag sino Judyuwera. Ino nilasinanda sinay, gafu se initara si odduweno duffuni Dios sikwak sino nanulduwangku sino bakkannira a Judyu a kunna kappayino duffunna ki Pedro sino nanulduwanna sino Judyuwera. Antu gafuna, inayira a makammu sino manguruwira a da Santiago, Pedro, anni Juan, inalamanurakami anni Bernabe a mipaita si nekunnakami sikwara. Ino natatarulammi, ituluymi anni Bernabe a manuldu sino bakkannira a Judyu, e ituluyda paya manuldu sino Judyuwera. ¹⁰ Ino pelang netunda sikwami, ituluymiya manuffun sino mekakallakkira a Judyu, e antuwennino a'akwangku.

Ino Nibuyani Pablo Ki Pedro

¹¹ Udde wasin ginamwangi Pedro sey Antiokia, nebuyak sino nara'langanino tolayira, se maitengke ino nakkamaliyanna. ¹² Se wasin gaggamwangnga, kanayuna nakikkan sino kakkolattama bakkanna Judyu. Udde wasin ginamwangino Judyuwera a dinunduni Santiago, sinesenu'na a inibbattanino makikkan sino bakkannira a Judyu, se mattalaw sino korwanira a ginamwanga mipatut si matuntul naddino lintiyi Moises.* ¹³ Antu gafuna, ino korwanira a nanguruwa Judyu, sinuntulda i Pedro, massiki ammura ammin anda Pedro si ammena fustuwenno akwanda. Mampay ki Bernabe, nelimbuwatimpay a manuntul sikwara. ¹⁴ Wasin inammuwangkuweno inangwara a mekontara sino kakuruwana tulduneno nalawara damag, sinapikku ki Pedro sino nara'langanda ammin, "Massiki nu Judyuka, inibbattannuweno korwana gagangetama Judyu a kunnangke bakkangka a Judyu. Nu kunnenayino inangwam, sannu lang patutannino bakkannira Judyu a manuntul sino gagangetama Judyu?"

¹⁵ Wasinoy, sinapikku kappay sikwara ammin, "Neyanaketama Judyu, e ammetam mekunna sino bakkannira a Judyu a ammera nangammu sino lintiyi Dios. ¹⁶ Udde massiki nu kunnenoy, ammutam si ammena maggaddangngino tolay sino angngita i Dios gafu sino panuntulanna sino lintingnga, nu ammena lud gafu pelang sino angngurungnga ki Jesu Kristo. Antu gafuna, massiki ikkanetangkappaya Judyu, nanguruwetam ki Kristo Jesus takesi ibilandetami Dios si naggaddang gafu sino angnguruddam ki Kristo, a bakkanna gafu sino panuntulantam sino lintig. Se awaningke a tolaya maggaddang sino angngita i Dios gafu sino annuntulna sino lintig.

¹⁷ "Innamantam si maggaddangngineta so angngita i Dios gafu sino nesapatantam ki Kristo. Udde nu ibilandetamino kasijudyutam si minalliwata tolay a kakunnenno bakkannira a Judyu gafu se talakkantami Kristo a bakkannino annuntultam sino lintig, anggama kad sapitan si i Kristoweno naggabwatanino liwat? Bakkanna kunnenoy. ¹⁸ Se ino kakuruwanna, ipaitak si nalliwatak nu muliyaka manuntul sino lintiya sinalekkurangku si'in. ¹⁹ Se sin nanuntulangku sino lintiddam, naammuwangku si ammek dama a maggaddang sino angngita i Dios gafu sinay, e antuweno sinalekkurangkuweno lintig, takesi akwangku pelangino panggammani Dios. ²⁰ Kunnangke nesapatak ki Kristo a natay sino krus, e sitoya, kunnangke bakkanna ikkanakino nabiyag, nu ammena luri Kristoweno namiyag sito baggik a mangifuyut sino ammina akwangku. Antuweno massiki sanneno akwangku sito ingkein, akwangku pelang gafu sino annalakku sino Abbingi Dios a nanggam sikwak anna nanga'da sino biyangnga gafu sikwak. ²¹ Ammek ammayannino allakki Dios a kunnenno manalakkira sino lintig, se nannud dama a maggaddangngino tolay sino angngita i Dios gafu sino annuntulna sino lintig, kengana pelangino natayani Kristo." Antuweno sinapikku sikwara sey Antiokia.

* **2:12** 2:12 Sino lintiyi Moises, meyallang sino Judyuwera a makikkan sino bakkannira a Judyu, tantaro nu wara akkananda a kammara e madakkutanira.

3

Ino Neya'danino Espirituwi Dios Sino Galacyera, Gafu Pelang Sino Angngurudda

¹ Ikkayu sitan Galacia, sanneno inakkandawa nappaabul sikwayu? Sandolanga nepakungkulino nakandaw sino tangatanganana tuldu a ammuyu keneno anggama sapitannino natayani Jesu Kristo sino krus? ² Dandammandaw yo ibebukku sikwayu: naa'dangkayu kad sino Espirituwi Dios gafu sino nanuntulandaw sino lintiyi Moises onnu gafu sino nanguruwandaw sino nalawara damaga diningngaddaw? ³ Pangababulangayu! Nu neyafuyunnino biyaddawa Kristiyano gafu pelang sino pannakadameno Espirituwi Dios, sandolang dandamman si damayuwa pabbalinino baggiyu si tolaya awana pakkuranganna gafu sino pannakadamayungkepay? ⁴ Pabbalindokad si awana serbineno odduwa nalawumandaw kiyad sin nanguruwandaw? Bakkan nadda kunnenoy. ⁵ Dandammandonad nu sanneno gafuna a neya'da i Dios sikwayuweno Espirituna anna inangwana si kakka'baw sikwayu. Gafu kad sino nanuntulandaw sino lintiyi Moises onnu gafu sino nanguruwandaw sino nalawara damaga diningngaddaw?

Ino Angnguruwi Abrahamino Gafuneno Nibilangani Dios Sikwana Si Naggaddang (Rom. 4:1-3)

⁶ Dandammandokappayino nepeturakki Dios mapeafu ki Abraham a kunna si, "Kinuruwi Abrahamino sinapiti Dios, e antuweno nibilangani Dios sikwana si naggaddang."* ⁷ Maawatandokappenad si ino tolaya aneno angngurungnga, antuweno mebilang si abbingi Abraham. ⁸ Nelabbungkappay sino sapiti Dios si maggaddangngeno bakkannira a Judyu sino angngita i Dios gafu si angngurug, se antuweno anggama sapitannino nalawara damaga sinapiti Dios ki Abraham a neturak kappay sino sapi'na. Kunna si, "Gafu sikwam, mabindisiyonanna ammina tolay si ammina lulubbun."† ⁹ Antu gafuna, bindisiyonani Diosino amminira a mangurug a kakunnenno namindisiyonanna ki Abraham gafu sino angngurungnga.

¹⁰ Udde amminira a manalak sino annuntulda sino lintig, makastiguwerana si makkikiyad, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Makastigu si makkikiyarino massiki inya a tolaya amme manuntul sino amminira a lintiya neturak sitaw."‡ ¹¹ Maitengke si awaningke a tolaya maggaddang sino angngita i Dios gafu sino annuntulna sino lintig, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino angngurungnga, mabiyag si makkikiyad."§ ¹² Nattangananino annuntulna tolay sino lintig annino angngurug ki Dios, se ana kappayino nepeturakki Dios a kunna si, "Ino tolaya manuntul sino ammina sapitannino lintig, mabiyag si makkikiyad."* ¹³ Udde awaningke makatuntul sino ammina sapitannino lintig, antu gafuna, makastiguwetammad ammin. Udde sitoya, sinubbu'detami Kristo a antuweno nallanid sikwatam gafu sino nakastiguwana sino krus. Ammutam si kinastiguwi Dios, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Nu wara tolaya nebassin si kayuwa napapatay, antuweno pangitan si kinastiguwi Dios."† ¹⁴ Nakwa ki Kristo inay takesi mesapatino bakkannira a Judyu sino nalawara nekariyi Dios ki Abraham, anna takesi, gafu sino angnguruddam sikwana, maa'danetam ammin sino Espirituwi Dios a nekarina.

Ino Lintig, Ammena Inariyeno Nekariyi Dios

¹⁵ Kakkolak, dandammandaw yo amparigguwa ampariyanneno nekariyi Dios ki Abraham. Ino gagangetam, nu wara pattulanino adwera tolay e finirmandan,

* **3:6** 3:6 Genesis 15:6 † **3:8** 3:8 Genesis 12:3 ‡ **3:10** 3:10 Deuteronomio 27:26 § **3:11** 3:11 Habakuk 2:4 Itannu kappay sino Rom. 1:17. * **3:12** 3:12 Levitico 18:5 Itannu kappay sino Rom. 10:5. † **3:13** 3:13 Ino gagangena Judyu si'in, nu wara tolaya nasentensiyanana matay e pinapatera, kasera inappeno baggina e nebassinda si kayu onnu poste a mangipaita si kinastiguwi Dios.

ammenan dama a maranan onnu madadagunan. ¹⁶ Kunna kappayino nekariyi Dios ki Abraham annino tata a gkana. Kungku si tata ke, se ino sapita gaka a nepeturakki Dios, bakkannino odduwa Judyu a gakagaka i Abrahamino anggama sapitan, nu ammena lurino tata ke a gkana a i Kristo. ¹⁷ Antuyawino angganku si maawatandaw mappeafu sino netulagi Dios a karina. Nangiyafu sin nitulanna ki Abraham kiyad sin nanga'danna sino lintingnga ki Moises, nalla'wutino kalimatut si tallufuluwarun. Antu gafuna, amme dama a ariyan onnu angkakwani Diosino netulangnga a karina gafu sino lintiya netufad, se nesapatana a meyakkurug. ¹⁸ E nu ino annuntulino tolay sino lintig ino gafuna a appanneno iya'da i Dios, anggama sapitan si awana serbineno nakkariyani Dios, se inappana pelang gafu sino inangwana. Udde ino kakuruwana, ino neya'da i Dios ki Abraham, neya'dana pelang gafu se antuweno nekarina.

Ino Serbineno Lintiyi Moises

¹⁹ Sanna mantuweno serbineno lintig? Mayan netufari Dios sino nekarina? Neya'da i Diosino lintingnga takesi maammuwanino tolayira si minalliwatira gafu sino ammera panuntulan sinaya lintig. Ino gakkanna, mattuluyino lintig kiyad sino gamwanganino gaka i Abraham a i Kristo a sapitannino nekarina. Maita si napatiyino nekarina amma sino lintig, se sin niya'danna sino lintig, anghelireno dinundunna a nituldu ki Moises, kase sinapiti Moises sino tolayira, ²⁰ udde sin nikariyana ki Abraham, awana dinundunna, nu bakkanningkepayino nakitatabbag.

²¹ Anggama kad sapitan inay si mekontareno lintig sino nekariyi Dios? Bakkan, ammena kunninoy. Ammera mekontara, nu ammena lud naddumeno keser-biyanda. Se nannud wara neya'da i Dios si lintiya dama a manga'da si biyag, maggaddanggaddino tolaya manuntul sinaya lintig. ²² Udde bakkanna kunninoy, se ino nepeturakki Dios, kunna si ammina tolay, kunnangke nabalurira sino pannakadameno liwat. Antuwenayino planowi Dios takesi ino nekarina a meya'da gafu sino angngurungnga tolay ki Jesu Kristo, meya'da pelang sikwara a mangurug.

²³ Sin ammena kepay nadatangngino tiyempowa panguruwana tolay ki Kristo, kakunnatamino balura nagwardiyan sino lintig kiyad sino ginamwangani Kristo a kuruwantam. ²⁴ Meyampariggappayino lintig si mimut si abbing,‡ se kunnangke inimu'detam kiyad sino ginamwangani Kristo takesi maggaddangngetam sino angngita i Dios gafu sino angngurug. ²⁵ Udde sitoya, gafu se ginamwanginni Kristo, nabalininnino pimutanino lintig sikwatam.

²⁶ Sitoya, massiki ikkayuwa bakkanna Judyu, abbindakayu ammini Dios gafu se nesapakkayu ki Kristo Jesus gafu sino nanguruwandaw sikwana. ²⁷ Se nabawtis-arangkayu ammina nesapat sikwana, e kunnangke nebarawasiyun, se maita sino panuntulandaw sino aggangwana. ²⁸ Kunnamantu, sino angngita i Dios, awaninna naddadarumanna Judyu anna bakkanna Judyu, aripan anna bakkanna aripan, lalaki anna bafay, se nittatakayu gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus. ²⁹ E nu akwarakayunni Kristo, mebilangayu si gakagaka i Abraham, e makiillalupakkayuna sino nekariyi Dios sikwana.

4

¹ Antuyawino tata kappaya keampariyanino sapitanku. Nu wara abbing si mil-lalupa'na sino kukweno amana, udde abbing kepay, kunnangke nekunna sino aripan-nera, massiki nu antuweno gakkuruwa makangkwa sino ammina kinaba'nangngeno

‡ 3:24 3:24 Ino gagangayino bafa'nangngira a taga-Roma anna Griego si'in, ayanino aripinna nimut sino abbinda mangiyafu si annammino dawunna kiyad si kadwafulu si annam. Ino tarabafuwenaya aripan, binulunneno abbinga umang miskwela anna inimu'na takesi ammena malamitan si narakkatta aggangwa. Wasin dinokallinnino abbing e nebilangin si dokalla tolay, nasinduwendino tarabafuweno gumaimut sikwana.

amana. ² Se ammena nawayana mangwa sino anggama, nu ammena lud aneno makammu sikwana e ana kappayino nanangngal sino kinaba'nangngino amana makkiyad si mada'ngeno tiyempowa sinapitino amana si appannanino illalupattanna. ³ Kakunnatangkappay sin ammetangkepay naawatanino kakuruwana tuldu, naaripannetam sino gagangaya tuldu sito lubagga sinuntultam si'in.* ⁴ Udde wasin nada'ngeno tiyempowa pinili Dios, dinundunneo Abbingnga sito lubag ta iyanakino tata a bafay. Neyanaka Judyu a nanuntul sino lintiyi Moises ⁵ takesi subbutanneno naaripannira sino lintig takesi ikkanetama mangurug, pabbalindetam si abbingi Dios. ⁶ Ino pangipaitani Dios si abbindetam, dinundunneo Espirituweno Abbingnga ta magyan sikwatam. Gafu sikwana, Ameno pingngantam ki Dios. ⁷ Antu gafuna, tatatata sikwayu, bakkangkayuna aripan, nu ammekayu lud nabbalin si abbingi Dios. E gafu se nepabbalirakayuwi Dios si abbingnga, aneno paillalupa'na sikwayu.

Ino Naddararanani Pablo Sino Galacyera

⁸ Si'in, sin ammeyu kepay inammuwani Dios, naaripangkayu sino sinan diosira. ⁹ Udde sitoaya a inammuwandawinni Dios, gafu pelang se nebilandakayu si abbingnga, sangkayu lang muli kappay sino gagangaya tulduwa sinuntuldaw si'in?† Ma, anggan-dokaggappaya mappaaripan sikwara? ¹⁰ Sinapikkuwenay se tuntulandoma'lurino gagangena Judyu mappeafu sino ngilinanda a aw, dakkag, fiyesta, anna run. ¹¹ Maddararanakungke sikwayu, se kunnangke awana serbineno nayangngangukuwa nanuldu sikwayu.

¹² Kakkolak, arangngangu sikwayu ta tuntulandak, se nabbaliyak si kakunnayuwa bakkanna Judyu a ammeyu sinuntulino lintiyi Moises. Gakkuruwa awana narakkatta inangwayu sikwak si'in. ¹³ Madandandaw si ino palunguwa nanulduwangku sikwayu sino nalawara damag ino naganangku sino lubbundaw gafu sino natakitangu. ¹⁴ Massiki nadyatangayu sinaya gi'ngangu, ammerak kinadakkut onnu sinalekkuran,‡ nu ammera'lud nepadilot a kunnangke anghelnaki Dios, e nalawaringke ino inangwayu sikwak a kunnangke i Kristo Jesusingkepayino nangwandaw. ¹⁵ Sinoya tiyempo, nepaitayu si naanggangkayungke sikwak se nannud damana, sinuke'dawino matayu ta iya'dayu sikwak. Sintawino nappara'bunandaw sinoya nakandaw?§ ¹⁶ Ma, ibilandak kadda kalingayu ingkein gafu sino nassapitangu sikwayu sino kakuruwan?

¹⁷ Inayira a tolaya manuldu si tanganana tuldu, paitereno angngikalora sikwayu, gampade narakkattino gakkadda. Anggandakayu pelanga paroyun sikwak takesi ira pelangino ikaloyu anna tuntulandaw. ¹⁸ Nalawarino angngikalona tolai sino bafulunnera, ma'langngu nalawarino gakkanna, a kakunneo inangwayu sikwak, udde mabbalanayun nad inaya angngikaloyu, bakkampelang nu warak sikwayu. ¹⁹ Ikkayuwa abbingkuwa iiddukangu, maidamanakummanin gafu sikwayu a kunnangke ipidwaka miyanak sikwayu, e ituluykuwa maidaman makkiyad si mekunakayu ki Kristo. ²⁰ Anggangu si ana'ngad sitan ta mattatarabbetamungkepay, se ammek inammuweno gakkuruwa akwangku sikwayu.

Ino Keampariyanda Agar Anni Sara

* **4:3** 4:3 Ino tata kappaya anggama sapitana yaw sino dami'na Griego: ...nearipannetam sino narakkattira a espirituwa matturay sito lubag. † **4:9** 4:9 Ino tata kappaya anggama sapitan: ...mayan uma'langkayu kappay sinayira a narakkatta espiritu... ‡ **4:14** 4:14 Ino tata kappaya anggama sapitan: Massiki natutunggungangkayuwa mappoporay onnu manalekkud sikwak gafu sinaya gi'ngangu, ammeyu inangwenay. § **4:15** 4:15 Kunnino korwanira si ino takiti Pablo, taki'na mata, e antuweno gafuna a sinapi'nenay. Ino korwanira kappay, kunda si gagangaya sapippelang. Ino anggama sapitan, nu damana nad, neya'dara ki Pabloweno kapapatiyana ana sikwara.

²¹ Ikkayuwa manggamma manuntul sino lintiyi Moises, dandammandonaddino sapitannenaya lintig. ²² Se neturak sino sapiti Dios si adweno abbingi Abraham a lalaki. Ino tata, abbingnga ki Agar a aripanna, e ino tata, abbingnga ki Sara a gakkuruwa atawana a bakkanna aripan.* ²³ Ino abbingnga sino aripanna, ammena kakka'bawino neyanakanna, udde ino abbingnga sino gakkuruwa atawana, ammena nad neyanak nu bakkanna gafu sino nekariyi Dios sikwara. ²⁴ Inaya nakwa, aneno naunagga anggamma sapitan, se meyampariyino adwera a bafabbay sino adwa a netulagi Dios sino tolayira. Ino tata a tulag, antuweno lintiya neya'da i Dios ki Moises sino kulura Sinai. Ino meyamparig sinaya tulagi Agar, se aripanni Agar annino abbingnga, e aripangkappay ammina gakagakana, ino anggamma sapitan, ino manalakkira sino lintiyi Moises a tuntulanda si kesalakanda. ²⁵ I Agar, meyampariggappay sino kulura Sinai sey Arabia a naggabwatanino lintig, annino lubbuna Jerusalem sito ingkein, se ino magyanira sey Jerusalem andino ammina korwana Judyu a manalak sino lintiyi Moises, mappaaripannira sinaya lintig. ²⁶ Udde ino keampariyanino bafaya bakkanna aripannino Jerusalem sey langit† a meamparig si inatam ammina mangurug. ²⁷ Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ikka a lupatta bafaya ammenangke nakkakkapanino loneno manak, maanggangkangke nad. Ikokwama massapit sino aanggamma. Se ikka a inanawanino atawana, oodduneno ana'nguwersa amma sino bafaya amme nekatwayino atawana." ‡

²⁸ Kakkolak, ikkanetama mangurug, aneno pikunnantam ki Isaac, se neyanak gafu sino nekariyi Dios, e ikkanetangkappay, mebilangetam si abbingi Abraham gafu sinaya nekariyi Dios. ²⁹ Si'in kappay, ino abbinga ammena kakka'bawino neyanakanna, nelopalope'na i Isaac a neyanak gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios. Kunna kappay sito ingkein, se ino mappaaripannira sino lintig, ilopalope'detam. ³⁰ Udde dandammantammaddino nepeturakki Dios a kunna si, "Paanawannuweno masinera a aripan, se ammena dama a makiillalupattino abbingnga aripan sino ilalupattannino abbingnga bakkanna aripan."§ ³¹ Kunnantu, kakkolak, ino anggamma sapitan amminira yaw, ammetam mebilang si abbingnga aripan, nu ammetanlud mebilang si abbingnga bakkanna aripan.

5

Ino Manguruwira, Ammera Nad Mappaaripan Sino Lintiyi Moises

¹ Gafu ki Kristo, bakkannetamunna aripan, se nesala'detam sino kinaaripantam. Ta'daggandonad mantuweno nawayaandaw, a ammeyu purayan si mappari-pangkayu kappay sino lintig.

² Dingngaggandaw yaw. Ikkanaki Pablo a massapit sikwayu si nu mappakugikkayu gafu se kundaw si antuweno mappagaddang sikwayu so a'langi Dios, awana

* **4:22** 4:22 Ino mapeafu sino neyanakani Ismael a abbingi Agar, ana sino Genesis 16:1-16. Ino kappay mapeafu ki Isaac a abbing i Sara, ana sino Genesis 21:1-7. † **4:26** 4:26 Ino anggamma sapitannino *lubbuna Jerusalem sito ingkein*, ino tolayira a Judyu a manalak kepay sino lintiyi Moises, se Jerusalem kapapatiyana lubbuna Judyu anna sino angngurudda. Ino anggamma sapitannino *Jerusalem sey langit*, amminino tolayira a mangurug ki Jesu Kristo a minggan si iglesiya i Dios ‡ **4:27** 4:27 Isaias 54:1 Ino nelabbuni Isaias sitaw, ino nuliyanino Judyuwersa sey Jerusalem a naggabwat sey Babilonia (itannu sino 2 Cronicas 36:15-23), antu gafuna, ino anggamma sapitannino bafaya lupat, ino lubbuna Jerusalem a naawanino magyanira sinay. Ino anggammi Isaias a sapitan, madayoneno Jerusalem nu muliyeno tolayira amma sino dadana dayona. Udde i Pablo, tangananino puseranna sitawa amparig. Adweno anggamma sapitan. Ino tata, mapeafu sikwara Agar anni Sara, se i Sara, gagangaya lupat, udde odduweno gakagakeno abbingnga amma ki Agar. Ino tata kappaya anggamma sapitan, mapeafu sino Judyuwersa a nangurug ki Kristo a minggan si iglesiya. Anggamma sapitan si naso maddagguna aw, oodduweno mangurug ki Kristo anna oodduweno bindisiyoni Dios sikwara amma sino Judyuwersa. § **4:30** 4:30 Genesis 21:10

serbineno inangwa i Kristo para sikwayu. ³ Sapitangku kappay sikwayu si nu wara mappakugit, maawag kappemantu si tuntulanneno ammina lintiyi Moises. ⁴ Antu gafuna, ino bafulundawa manandam si maggaddangngira sino a'langi Dios gafu sino annuntulda sino lintiyi Moises, nekatwayiran ki Kristo e sinalekkurandeno allakki Dios. ⁵ Udde ikkanetam, innanamantamino pibilangani Dios si naggaddangnetam, e ino Espirituwi Diosino manuffun sikwatam sino pattaronantam sino keakkuruwanna gafu sino angngurug. ⁶ Se nu nasapatetam ki Kristo, awana dumana nu nakugitetam onnu awan. Ino pelang napatig ki Dios, ino angnguruddama mepaita sino pakkaaanggammantam.

⁷ Si'in, nalawarino annuntuldaw ki Kristo. Inyeno nappaibbat sikwayuwa manuntul sino kakuruwan? ⁸ Bakkanni Diosino naggabwatannenay, se antuweno nayag sikwayu ta kuruwandawino kakuruwan. ⁹ Nu dingngaggandawino tulduwa bakkanna gakkurug, madarallino angnguruddaw, se gakkuruwino sapitanda si, "Massiki nu bissangke a lebadureno melamud, lumattaggino ammina nelamuranna." ¹⁰ Udde massiki nu gakkuruwinay, talakkantakayu kepay gafu sino nittatantam ki Kristo, antuweno awana daladudwak si ammeyu tuntulannino bakkanna nalawara tuldu. Ammuk kappay si kastiguni Dios ino mangungkul sikwayu, massiki sanneno katolena.

¹¹ Kakkolak, ammeyu nad kuruwannino kunnino korwanira a massiki ikkanak e itulduk si mappakugi'naddino bakkannira a Judyu takesi mesalakanira. Se nu gakkurunggad inay, sanda'lang padyatangkepay? Nannud itulduk si mappakugi'naddino tolayira, amme nad mabbungutino Judyuwera sino pitulduwangku mappeafu sino natayani Kristo sino krus. ¹² Nu ino mangungkulira sikwayu, nu anggandangke ino makkugit, mappalassitiran nabbelang.

¹³ Kakkolak, inayandakayuwi Dios ta ammeyu nad mappaaripan sino lintiyi Moises. Udde massiki nawayangkayun, ammeyu nad usaranna pangwa sino narakkatta panggamanino baggiyu, nu ammeyu lud makkaduduffun gafu sino pakkaaanggammandaw. ¹⁴ Se ammina lintiya naggabwat ki Dios, tata ke ino keangandera ammin: "Anggammannu naddino kakunnama tolay a kakunneno agganggammu sino baggimungkepay."* ¹⁵ Udde nu ipagekwayuwa massasarombata kundopayino atuwa magagarangal, itandaw, se tantaro nu madarallino abbafarulundaw.

Mappeturenaddino Manguruwira Sino Espirituwi Dios

¹⁶ Antuyawino sapitangku sikwayu: kanayungkayu nadda mappeturay sino Espirituwi Dios, se nu kunnenoy, ammeyu tuntulannino narakkatta panggamanino baggiyu. ¹⁷ Se ino narakkatta panggamanino baggitam, mekontara sino panggamanino Espirituwi Dios. Ino panggamanino Espirituwi Dios, mekontara sino narakkatta panggamanino baggitam. Makkakokontarera, antu gafuna, ammetam maangweno anggantama akwan. ¹⁸ Udde nu ino Espirituwi Dios ino mangifuyufuyut sikwayu, ammeyu nad tuntulannino lintiyi Moises.

¹⁹ Naladda a maimunuwanino aggangweno tolayira a naggabwat sino narakkatta panggamanda, e irayaw: makiduruwira sino bakkanna atawara, mangwera si korwana ka'atal, e ammera mafuwaddan; ²⁰ maddayawira si sinan dios, makkammangngira anna mattanner; makkalinger, makkakwera, mafuwera, anna naladda a mabbungut; angganda si ira pelangino medayaw, ammera makkaawatan, e makkakarawayira; ²¹ mimallira, mabbobokira, medaggera sino nafulota akkarayam, e akwanda kappayino korwana narakkatta kunnenay. Dinandangkuwa sinapit sikwayu si'in e ipidwaka sapitan sikwayu sito ingkein: ino mangwera si kunnenay, ammerana mesapat sino patturayani Dios.

* 5:14 5:14 Levitico 19:18

²² Udde nu mappeturayino tolay sino Espirituwi Dios, kunnayawino pattupakkanna: manggam sino kasittolena, maanggam, nasiyanakkino nakamma, naanus, minaduffun, nannakam, natalak, ²³ tagatulutuluk, anna fuwaddanneno baggina. Nu tuntulantamira yaw, awana akwantam si mekontara sino lintig. ²⁴ Se ino tolayira i Kristo Jesus, kunnangke nelansareno dadana aggangwara sino krus, mampesino ammina panggammanino baggira. ²⁵ Gafu se ino bawuwa biyaddam e naggabwat sino Espirituwi Dios, mappeturayetangkappenad sikwana. ²⁶ Ammetammad mas-sangkatolay, makkaasasing, anna makkaimimal.

6

Makkaduffunetammad

¹ Kakkolak, nu maammuwandaw si wara kola'dawa nakaliwat, ikkayuwa ifuyu-fuyutino Espirituwi Dios, tulduwandonad takesi ibbattanneno narakkatta akwana, udde innanakammandonabbelanga tulduwan. Mappalangkayu naggappay, tantaro nu matutunggungangkayu pay. ² Makkaduffungkeyu nu wara kadyatandaw, se nu antuweno akwandaw, matuntuldawino tuni Kristo.* ³ Se nu wara tolaya manandam si ammena nad manuffun sino bafulunnera, sinsiriyanneno bagginangkepay, se aringnga si nedumen sikwara, gampade bakkangkena.† ⁴ Kadda tata sikwatam, dandammanna naddino aggangwana ta maammuwanna nu nalawarino inangwana. Se nu naammuwannangke si nalawarino inangwana, antuweno mappanggam sikwana, e ammenan nad ikunneno aggangwana sino korwanira ta sapitanna si nalawarino aggangwana. ⁵ Se kadda tata, antuweno makaammu sino aggangwanangkepay.

⁶ Ino kappay sapitangku sikwayu, ino matulduwanira sino sapiti Dios, iyadwanda naddino manuldu sikwara sino ammina nalawara ana sikwara.‡

⁷ Ammeyu nad sinsiriyanneno baggiyungkepay, se ammena mabalabaliyani Dios. Nu sanneno imuleno tolay, antu kappayino buwatanna. ⁸ Ino mammula si narakkat a tuntulanneno narakkatta panggammanino baggina, buwatannaneno kakastiguwana si makkikiyad, udde ino mammula si nalawad a tuntulanneno panggammanino Espirituwi Dios, buwatannaneno iya'deno Espirituwi Dios a biyaya mannayun. ⁹ Antu gafuna, ammetammad madismaya a mangwa si nalawad, se nanu mada'ngeno fustuwa tiyempo, ananeno buwatantam nu ammetam matappag. ¹⁰ Kunnantu, kiyad si siggabayetangkepay, mangwetammad si nalawad sino ammina tolay, kumalar sino kakkolattamira a mangurug.

Ino Ambu'nenno Turak

¹¹ Ikkanakungke ino nanurak sito ambu'nenno turakku. Itandawino darokkalla letrana! ¹² Ino mipatutira si makugikkayu nad, ireno manggamma mipaita sino kinalawadda sino angngiteno tolayira. Ino gafuna a ipatu'denay, mattalawira si ilopalopetino kasiJudyurera nu ituldura si ino pelang natayani Kristoweno kesalakan, bakkannino annuntul sino lintiyi Moises. ¹³ Massiki ino nakugitira, ammera tuntulan amminino lintiyi Moises, udde angganda si mappakugikkayu nad takesi damara a passangelet sino tolayira si nappakugikkayu gafu sikwara. ¹⁴ Udde nu ikkanak, awana isangelekku, nu bakkannino natayani Jesu Kristo a Afutam sino krus, se gafu sino natayanna, awaninna patingnga sikwakino ikaloweno tolayira sito lubag, e awaningkappaya patiggu sikwara. ¹⁵ Awana dumana nu nakugitino tolay onnu awan, se ino pelang napatig ino nappabaliyani Dios sikwatam si bawuwa tolay. ¹⁶ Allakkan

* **6:2** 6:2 Ino netuni Kristo, ana sino Jn. 13:34; 15:12. † **6:3** 6:3 Itannu kappay sino Rom. 12:3 anna sino 1 Cor. 3:18. ‡ **6:6** 6:6 Itannu kappay sino Luc. 10:7; Rom. 15:27; 1 Cor. 9:11, 14; 1 Tim. 5:17-18.

naddi Dios amminira a manuntul sinaya sinapikku, e a'dannerana si siyana'nga nakam, se ireno gakkuruwa tolayi Dios.

¹⁷ Mangiyafu sitaw, awan nadda mappadyat sikwak a makkontara sitawa itulduk, se napilapilatanino bagabaggik gafu sino nita'dagganku sino kakuruwana netalakki Jesus sikwak.

¹⁸ Kakkolak, allakkandakayu naddi Jesu Kristo a Afutam. Amen.

Ino Turakki Pablo Sino Efesowera Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus gafu se antuweno urayi Dios. Antuyawino turakku sikwayuwa tolayi Dios sitan Efeso a mattalaginara mangurug ki Kristo Jesus.

² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyannakkanda naddino nakandaw.

Ino Kakka'bawa Planowi Dios Sikwatam

³ Dayawantammaddi Dios, a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam, se gafu sino nesapatantam ki Kristo, nepeya'dana sino Espirituna sikwatamino ammina nalawara maggabwat sey langit. ⁴ Sin ammena kepay napatatu yo lubag, piniliretamunni Dios a mesapat ki Kristo takesi pabbalindetam si nadiosana tolaya awana pakabalawantam so a'langnga. ⁵ Gafu sino agganggamma sikwatam, dinandamma si'in si pabbalindetam si abbingnga gafu sino katayani Kristo, se antuweno pangammanna. ⁶ Kunnantu, dayawantammaddi Dios gafu sino kakka'bawa alla'nga sikwatama nesapat sino iiddukanna a Abbingnga. ⁷ Gafu sino nebubbuwa ada i Kristo sin natayanna, nawayanetam, ino anggamma sapitan, napakomanino liwattam. Nakwenay gafu sino dokalla allakki Dios ⁸ sikwatama awana kakunnana. Oddu kappayino kinalainga neya'dana sikwatam takesi maawatantamino mapeafu sikwana andino nalawara aggangwa a tuntulantammad. ⁹ Se nepakaammuna sikwatamino planona a ammena nepakaammu si'ina dinandamma a meyakkurug gafu ki Kristo. ¹⁰ E kunnayawino planona: nu masinduweno ammina makwa nad anna madatangngino fustuwa tiyempo, pittatannaneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura.

¹¹ Ammina makwa, makwa gafu sino planowi Dios si'in, e antu kappayino namiliyanna sikwami ta mabbalikami si tolona gafu sino nesapatammi ki Kristo. Antuwenin dinandamma si'in, ¹² takesi madayawino kinadosna gafu sikwamiya palunguwa minnanama ki Kristo a nekarina a gumamwang.

¹³ Ikkayu pay, sin nadingngaddawino kakuruwana tulduwa antuweno nalawara damag mappeafu sino kesalakandaw, nanguruggayu ki Kristo e nesapakkayu sikwana. Antu gafuna, minarkandakayuwi Dios si tolona sin nanga'danna sikwayu sino nadosana Espirituna a nekarina. ¹⁴ Ino Espirituwi Dios a ana sikwatam, antuweno pangammuwantam sino piyakkuruwani Dios si mawayawayaaneta anna appantamino ammina nekarina sino tolenera takesi madayawino kakka'bawa kinadosna.

Ino Karari Pablo

¹⁵ Antu gafuna, nangiyafu sin naningngagganku sino angnguruddaw ki Afu Jesus andino aggangandaw sino ammina bulundawira a tolayi Dios, ¹⁶ ammek inibbattana mappasalamat ki Dios gafu sikwayu anna ikararantakayu kappay. ¹⁷ Ilyawangku sikwana a madandayawa Amatama dayawangkappayi Jesu Kristo a Afutam si iya'deno Espirituna sikwayuweno kinalaing anna ipakaammuna sikwayuweno mappeafu sino kinadosna takesi maammuwandawingke. ¹⁸ Ilyawangku kappay si sirwatanneno nakandaw takesi maawatandawingke ino innanamantam gafu sino namiliyanna sikwatam anna takesi maammuwandawino kaoddu andino kinalawanneno iya'danana sino tolenera. ¹⁹ Ikararantakayu kappay takesi maammuwandawino katuyangngeno pannakadamana a manuffun sikwatama mangurug. Iyawa pannakadama, nekunna sino kakka'bawa pannakadamana a awana kakunnana ²⁰ a nepaitana sino nappaangngangoliyanna ki Kristo, kasena nepatuttud sino padiwananna sey langit. ²¹ Antuweno patturayanna sito ingkein, e nangatuweno turena amma sino ammina pangafuwan anna turay sito lubag annino ammina ammena maita sey langita aneno turena. Awaningke a aneno turena a nangatu sikwana sito ingkein e kunna kappay so maddagguna aw. ²² Nepangatuwi Diosino turayi Kristo takesi antuweno mangituray si ammin, e antu kappayino piniliyi Dios si afafuweno amminira a mangurug. ²³ Antu gafuna, amminetama mangurug, meyampariyetam si baggiyi Kristo, e antuweno kunnangke ulutam. Kunnantu, ikkanetama manguruwino kunnangke mangumpletu ki Kristo a antuweno mangumpletu si amamin.

2

Ino Allakki Dios

¹ Si'ina ammekayu kepay nangurug, kunnangke natekayu so angngita i Dios gafu sino liwa'dawira. ² Se sinuntuldawino narakkatta aggangweno ammera nangurug e kinuraddawino afafuweno narakkattira a espiritu sey kalekay a mangituray kappay sino tolayira a makkontara ki Dios. ³ Massiki ikkanetam ammin si'in, inangwatangkappayino panggammantama narakkat. Massiki sanneno panggammanino baggitam annino ana sino nakantam, antuweno sinuntultam. Kunnantu, gafu sinaya gagangetam, nesapatetam sino tolayira a kastigunna i Dios, se kakunnatamira a minalliwat.

⁴ Udde massiki tan nu kunnenoy, nappelalokkepayino allakki Dios gafu sino dokalla aggangamma sikwatam. ⁵ Massiki kunnangke natayetam gafu sino liwattam, na'dandetam si bawuwa biyag gafu sino nesapatantam ki Kristo. Ino allakki Diosino gafuneno nesalakantam. ⁶ Nesapa'detami Dios sino nangngangoliyani Kristo Jesus, e gafu sinay, makiturayetangkappay sikwana sey langit. ⁷ Inangwa i Dios inay takesi maita si makkikiyarino kadokkallino aggangamma annino alla'nga a nepaitana sikwatam gafu ki Kristo Jesus. ⁸ Se ino allakki Dios ino gafuna a nesalakanetam

gafu sino nanguruwantam ki Kristo. Bakkanna gafu sino inangwatam, nu ammena lud naggabwat ki Dios. ⁹ Kunnantu, ammetam dama a massangeleta massapit si ino kesalakantam, gafu sino nalawara aggangwatam. ¹⁰ Se i Dios pelang ino nappabawu sino biyaddam gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus, e inangwana takesi akwantammaddino nalawad a dinandamma si'ina ipangwana sikwatam.

Ino Napatatantam Gafu Ki Kristo

¹¹ Ikkayuwa neyanaka bakkanna Judyu, ammeyu nad kalyawanino akkakokwayu si'in. Se nelopalope'dakayuweno Judyuwera a nassapit si ammekayuwa nakugit, se aridda si ireno mebilang si tolayi Dios gafu sino nakugitanda, (gampade ino nakugitanda, inangwa pelangnga tolay sino baggira). ¹² Dandammandonad si si'in, ammeyu kepay inammuwi Kristo. Neferakayu sino gagginafuwera i Israel a piniliyera i Dios si tolana. Ammekayu kappay nesapat sino nekariyi Dios sino tolayira a gumamwangngeno misalak sikwara. Antuweno awana nalawad si innanamandaw sin nanuntulandaw sino dadana aggangwayu e aroyukayu kepay ki Dios. ¹³ Udde sitoya, gafu se nesapakkayu ki Kristo Jesus, ikkayuwa aroyu si'in, nara'nikayun ki Dios anna sikwamiya tolana gafu sino ada i Kristo a nebubbu sino natayanna. ¹⁴ Se i Kristoweno nanga'da si nalawara abbafaruluntama Judyu anna bakkanna Judyu. Nepittataneno nakantam se inarineno gafuneno pakkababannantam si kadda tata. ¹⁵⁻¹⁶ Se sin natayanna sino krus, nepeibba'nenno lintingnga Judyu a odduweno tunna mappeafu sino gagangemiya Judyu takesi antu pelangino tuntulammiya Judyu anna ikkayuwa bakkanna Judyu. Sitoya, antu gafuneno nalawara abbafaruluntam, se nepabawuretama nabbali si kunnangke tata baggi gafu sino nesapatantam sikwana. Antuweno inangwana takesi para'nindetam ammin ki Dios. ¹⁷ Ginamwangi Kristo sito lubag ta itulduneno nalawara damaga damana a mesapatetam ammin ki Dios, ikkayuwa bakkanna Judyu a aroyu ki Dios anna ikkamiya Judyu a ara'ni ki Dios. ¹⁸ Kunnantu, gafu ki Kristo, makaara'niyetam ammin ki Dios a Amatam, se tata ke ino Espirituwi Dios a ana sikwatam.

¹⁹ Antu gafuna, ikkayuwa bakkanna Judyu a ammena nebilang si tolayi Dios si'in, nesapakkayun sikwamiya tolayi Dios a turayanna. Nesapakkayu kappay sino abbingnera a kabbalenera. ²⁰ Antuweno meyampariyetama mangurug si templowa pata'dagganni Dios. I Kristo Jesusino meyamparig si fundasiyonno templowa mappatuyag sino ammina partina. Ino apostolira andino mangipakaammu sino sapi'na, ireno meyamparig si postena, e ikkayuweno meyamparig sino korwana partina. ²¹⁻²² I Kristoweno manangngal sino ammina partineno templo takesi natuyaggino akkapa'da'nga. Gafu sino nesapatandaw sikwana, mebilangkayu sino ammina manguruwira a usaranni Dios a pangwa sino nadosana templona ta antuneno pagyananino Espiritu.

3

I Pabloweno Piniliyi Dios A Manuldu Sino Bakkannira A Judyu

¹ Antu ammin inayino dandammangku nu makkararak ki Dios. Ikkanaki Pablo a nabalud gafu sino nasserbiyangku ki Kristo Jesus para sino pallawarandawa bakkanna Judyu. ² Naammuwandaw si netalakki Dios sikwak iyawa tarabafuka mangipakaammu sikwayu sino alla'nga. ³ Se nepakaammuwi Dios sikwakino planona a ammena nepakaammu si'in, e antu kappayino abba fawa sinapikku sitawa turakku. ⁴ Nu basandaw si nalawad, maammuwandawino nepangammuk mappeafu sinaya planona a meyakkurug gafu ki Kristo. ⁵ Awana nangammu sinay si'in, udde sitoya, gafu sino Espirituna, nepakaammuwi Dios sikwamiya pinilina a masserbi sikwana a apostolna anna mangipakaammu sino sapi'na. ⁶ Antuyawino nepakaammuna. Gafu

sino nanguruwandaw sino nalawara damag, mesapakkayuwa bakkanna Judyu sino nalawara iya'da i Dios sikwamiya Judyu, e mebilangayu sino amminira a mangurug ki Kristo a meamparig si baggina. Makiyadwakayu kappay sino nekariyi Dios a iya'dana sino ammina nesapat ki Kristo Jesus.

⁷ Inalla'ngaki Dios, se gafu sino pannakadamana, netala'nga sikwak iyawa tarabafuka mangibanyag sino nalawara damag. ⁸ Massiki ikkanakino kaabbafawan sino ammina tolena, pinilinak kepaya mangipakaammu sikwayuwa bakkanna Judyuweno kinalawanneno duffuni Kristo* a awana kakunnana. ⁹ Dinundundak kappayi Dios a mipalawag si ammina tolayino akwana takesi meyakuruwino planona a neimanna kiyad sin awangkepay yo lubag. Se i Dios a namaratu si ammin, ammena nepakaammuweno planona kiyad to ingkein ¹⁰ takesi maammuwan gafu sikwatam ammina mangurug. Se nu itanino pangafuwanirana anghel andino korwanira a ammena maita a turay sey kalekayino keyakuruwanino planona mappeafu sikwatama mangurug, kasera maammuwanino kinalaingnga andino kinalawanneno dinandamma. ¹¹ Iyawira a inangwa i Dios, dinandamma sin awangkepay yo lubag, e sitoaya, neyakkurungan gafu ki Kristo Jesus a Afutam. ¹² Gafu se nesapatetam sikwana, ammetammad maatalla makkararag ki Dios, se ammutam si dingngaggandetam gafu sino angnuruddam ki Kristo Jesus. ¹³ Kunnantu, ammekayu nad madismaya gafu se madyatanak para sikwayu, se antu keneno kadayawandaw.

Ino Aggangammi Kristo

¹⁴ Nu madandangkuwerenay, mamalituraka makkararag ki Dios a Amatam. ¹⁵ Antuweno minggan si Ama se antuweno naggabwatanino ammina ana sito lubag anna sey langit. ¹⁶ Arangnganku sikwana ta pattuyaggannino Espirituneno nakandaw gafu sino pannakadamana andino kedayawanna a awana kakunnana, ¹⁷ takesi mattalaginari Kristo sikwayu gafu sino angnuruddaw sikwana. Arangnganku kappay ta mantatuyaggino aggangandaw ki Dios andino bafulundawira ¹⁸ takesi maawatandonad andino amminira a tolayi Diosino kadokkallino aggangammi Kristo sikwatam. ¹⁹ Massiki ammenangke maawatan amminino aggangamma, madadag-ganan naddino pannakaammuyu sino aggangamma takesi mallalawarino aggangwayu makkiyad si mekunakayu ki Dios a awana pakkuranganna. ²⁰ Madayonaddi Dios a mannakadama si ammin, se oodduweno damana a akwan amma sino ammina aranggantam andino ammina dandammantam, gafu sino pannakadamaneno Espirituna a ana sikwatam. ²¹ Amminetama mangurug, dayawantammaddi Dios si makkikiyad gafu ki Kristo Jesus annino nesapatantam sikwana.

4

Ino Pittatanino Manguruwira A Gumambaggiyi Kristo

¹ Ikkanaka nabalud gafu sino passerbiyangku ki Afu Jesus, sapitangku sikwayu si tuntulandonaddino ammina mepangngatta akwandawa inayani Dios. ² Kunnayawino akwandonad, tagatulutulukkayu anna nannakangkayu nad. Attammandonaddino pakkuranganino bafulundawira gafu se makkaaanggangkayun. ³ Akwandonaddino ammina damayuwa akwan takesi metulutuluyino pittatanino nakandawa naggabwat sino Espirituwi Dios. ⁴ Amminetama nittata ki Kristo, kunnangke tatetama baggi anna tateno Espirituwi Dios a ana sikwatam. Tata kappayino innanamantam gafu sino nayani Dios sikwatam. ⁵ Tateno Afutam, tateno angnuruddam, anna tata kappayino nabbawtisarantam. ⁶ Tata kappayi Dios a Amatam ammin. Antuweno matturay

* 3:8 3:8 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...kinalawari Kristo...

sikwatam ammina mangurug, pangwandetam ammin sino panggammanna, e ana sikwatam ammin.

⁷ Udde tatatata sikwatamino ina'dani Kristo si naddadaruma a pannakadama a metuntul sino anggama a iya'da. ⁸ Antu kappayino nepeturakki Dios mappeafu ki Kristo a sapitanna si,

“Sin nuli sey langit, nebulunneo odduwera a inaffu'na, e ana kappayino neya'dana sino tolenera.”*

⁹ Sanneno anggama sapitannino nuli sey langit? Anggama sapitan si inang abbu sito lubag. ¹⁰ Ino naddassa inang sito lubag, antu kappayino sinulluwa nuli sey langit, takesi antuweno matturay si ammin massiki sintawino agyananda. ¹¹ Antu kappayino nanga'da si naddadaruma a pannakadama sino tolenera. Dinotukanneno korwanira a mabbali si apostol andino korwanira a mangipakaammu sino sapi'na. Ino korwanira, dinotukannera a mangibanyag sino nalawara damag si palulubbun, e ino korwanira kappay, nepabbalinnera si pastora mimut anna manuldu sino manguruwira. ¹² Neyadannerenaya pannakadama sino korwanira a tolenera takesi matulduwanino amminira a tolayi Dios ta medadanira a masserbi sikwana. E nu nalawarino asserbiyeno kadda tata, mantatuyagetam ammina manguruwa gumabaggiyi Kristo ¹³ makkiyad si mittatengke ino nakantam sino angnguruddam annino pannakaammutam mappeafu ki Kristo a Abbingi Dios. Nu kunnenoy, meyampariyetam si dokalla tolaya nanakammin, e mekunneo aggangwatam sino nalawara aggangwa i Kristo a awana kurangga. ¹⁴ Nu antuweno akwantam, ammetamun mekunna si abbinga abbaawino nakanda, se ammetam tagakurukurug sino tangatanganana tuldu, e ammetangkappay mabalabaliyan sino massisiriya a manuldu si bakkanna gakkurug. ¹⁵ Ammetammad tuntulannino aggangwara, nu ammetam lud tuntulannino kakuruwana tuldu anna sapitantam sino bafuluntamira gafu sino agganggantam sikwara, takesi mekunnetamungke ki Kristo sino ammina akwantam se kunnangke antuweno ulutam. ¹⁶ Gafu se antuweno kunnangke ulutam, antuweno makammu sikwatama kunnangke baggina, e lawaranneno patatarubburantama partina takesi pittatandetama makkaduduffun. E nu akwantama partina baggineno meannunga tarabafutam, dumokallino baggi anna mantatuyag gafu sino pakkaangammantam.

Ino Bawuwa Biyag Ki Kristo

¹⁷ Antuyawino anggammi Afu Jesus a sapitangku sikwayu gafu sino pittatantam sikwana. Talekkurandonaddino aggangweno ammera mangurug, se ino tuntulanda, ino maggabwat sino nakanda a awana ketupakkanna. ¹⁸ Gafu se nataggatino ulura, ammera anggama maammuwannino mappeafu ki Dios, antuweno lammuk kepayino nakanda, e awan sikwareno biyaya iya'da i Dios. ¹⁹ Antu gafuna, awanin gi'atallanda, se massiki sanneno panggammanino baggira a narakkat onnu ka'atal, akwanda pelanga awana makatipad sikwara.

²⁰ Udde ikkayu, bakkanna kunnenayino naammuwandaw mappeafu ki Kristo, ²¹ se sino annuntuldaw sikwana, natulduwangkayu sino kakuruwana tulduwa naita kappay sino biyangnga. ²² Antu gafuna, ibbattandonaddino dadana annandandaw anna aggangwayu, se ireno paggabwatanino narakkatta panggammanino baggiyuwa mamalabali sikwayu, e antuneno manaral sikwayu. ²³ Kunnantu, maawag si mapabawuweno nakandaw. ²⁴ Pabbawundonaddino nakandaw ki Dios takesi mekunneo nakandaw sikwana, se nu antuweno akwandaw, maita sino biyaddawa gakkuruwa naggaddang anna nadosan.

²⁵ Ammekayu nad massisiri, nu ammena lud gakkurug pelangino sapitandaw sino bafulundawira, se nesapatetam ammin sino baggiyi Kristo. ²⁶ Nu mabbungukkayu,

* 4:8 4:8 Salmo 68:18

ammeyu nad ituluk si makaliwakkayu. Pabbabawandawino nakandaw ta ammekayu mappafufuwabba mabbungut ²⁷ takesi awana waya i Satanas a manutunggung sikwayu. ²⁸ Nu wara gumatakaw sikwayu, ibbattanna nad kesi mallappatta mattarabafu ta wara pappanna si pabbiyangnga anna wara meduffunna sino kakallakkira a tolay. ²⁹ Awaningke nadda sapitandaw si narakkat, nu ammeyu lud sapitannino makaduffun anna mappatuyag sino nakammimo maningngaggira sikwayu ta antuweno pallawaranda. ³⁰ Ammeyu nad pallowanino nakammimo nadosana Espirituwi Dios, se antuweno neya'da i Dios sikwayu a kunnangke senyal si tolenakayuwi Dios, e ino pattalaginaranna sikwayu, antuweno pangammuwandaw si gakkuruwa mesalakkayu nanu muliyi Kristo. ³¹ Ariyandonaddino ammina kunnayaw sino nakandaw: ino loneno nakandaw, ino pakkalussawandaw sino bulundaw, annino bungubungu'daw sikwara. Ammekayu nad massasarombat anna ammekayu nad mamaraparal sino bafulundawira. Ammekayu nad maanggam nu wara narakkatta makwa sikwara. ³² Ammekayu nad mangwa si kunnenay, nu ammekayu lud makkaduduffun anna makkaaallak, e makkapakomakayu naggappay a kunna payino inangwa i Dios a namakoma sikwayu gafu ki Kristo.

5

Ino Akwan Naddino Tolayira A Mattalaginad Sino Nabaggaw

¹ Kunnantu, gafu se abbindakayuwi Dios a iiddukanna, antu naddino tuntulandaw ² takesi makkaaanggangkayu a kunna payin nepanggammi Kristo sikwatam. Se neya'daneno baggina a matay para sikwatam a kunnangke nabanguwa newa'la'na ki Dios a mappaanggam sikwana.

³ Antu gafuna, ammekayu nad makibulun onnu mangwa si korwana kaddadakkut. Ammeyu kappenad a'runannino bakkanna akwayu. Massiki ino passapitandaw si kunnenay, ammena meannung sikwayuwa tolayi Dios. ⁴ Ammena kappay meannung sikwayuweno massapit si narakkatta awana ketupakkanna onnu miyaammu sino kaddadakkuta sapit, se ino nad akwandaw, mappasalamappelang ki Dios. ⁵ Se ammuyu si ammenangke mesapat sino patturayani Dios anni Kristoweno tolaya makibulun onnu mangwa si korwana kaddadakkut. Kakunnana kappayino minga'run sino bakkanna akwana, se ino kabbatanna, kunnangke antuweno diosna. ⁶ Ammekayu nad mabalabaliyan sino massisiriyera a massapit si ammena narakkattino mangwa si kunnenay, se ino kunnenaya aggangwa, antuneno gafuna a kastigunira i Diosino ammena mangurug sikwana. ⁷ Kunnantu, ammekayu nad mebumbulun sino tolayira a kunnenay. ⁸ Se si'in, nagyangkayu kepay sino lammuk, udde sitoaya, nawaldanino nakandaw gafu sino nesapatandaw ki Afu Jesus. Antuweno akwandonaddino meannung sino tolayira a mattalaginad sino nabaggaw, ⁹ se ino tupa'ngenay, nalawad, naggaddang, anna kakuruwanino ammina akwandaw. ¹⁰ Adalandonaddino panggammani Afu Jesus ta antuweno akwandaw. ¹¹ Ammekayu nad mebumbulun sino anera kepay si lammuk nu mangwera si narakkatta awana ketupakkanna. Ino akwandonad, nalawannaddino aggangwayu takesi antuweno pangitanda si narakkattino aggangwara. ¹² Se ino akwanda a ammera ipakaammu si korwan, ka'atatallingke, massiki masapippelang. ¹³ Se nu masirwatanino ana sino lammuk, maiteno gakkuruwa gagangena. ¹⁴ E amminira a masirwataningke, mattalaginarira sino nabaggaw. Antu kappayino sapitannino kanta a kunna si, "Ikka a aggakaturug, mafakkan. Mangngangolika a natay, ta waldani Kristoweno nakammu."

¹⁵ Aggadandammandonaddino akwandaw takesi ammeyu tuntulannino aggangweno kurang kepayino angngammura ki Dios, nu ammekayu lud mekunna sino nalaingira a maddandam ki Dios. ¹⁶ Kanayungkayu nadda maddadana mangwa

si nalawad, se sitawa tiyempo, odduweranino mangwa si narakkat. ¹⁷ Ammena nad kurangino angngammuyu ki Afu Jesus, nu ammeyu lud aggadandammannino anggamma a akwandaw. ¹⁸ Ammekayu nad mabbobok, se antuweno manaral sikwayu. Awan nadda korwana mangifuyut sikwayu, nu bakkampelangino Espirituwi Dios. ¹⁹ Se nu antuweno mangifuyut sikwayu, kunnayawino akwandaw: nu makkakampakkayu, makkapadapadandangayu sino sapi'na Salmo, ino korwanira a kanta a paddayaw ki Afu Jesus, andino kanta a mappatuyag sino angnguruddaw, e kakkantandawira a paddayaw sikwana. Bakkampelangino bifiddawino makkanta, nu ammena lud maggabwat sino nakandaw. ²⁰ Kanayungkayu nadda mappasalamat ki Dios a Ama sino ammina makwa gafu sino annala'daw ki Jesu Kristo a Afutam. ²¹ E makkatulutulukkayu nad gafu sino angngiyataldaw ki Kristo.

*Ino Nalawara Akwanino Matawera
(Col. 3:18-19; 1 Ped. 3:1-7)*

²² Ikkayuwa bafabbay, natulukkayu nad sino a'atawayuwera se antuweno anggammi Afu Jesus a akwandaw. ²³ Se ino lalakiyeno guman ulu sikwayuwa matawa, a kunna payi Kristo a guman ulu sikwatam ammina mangurug sikwana a meyamparig si baggina. I Kristo kappayino mangisalak sikwatam ammina gumabbagina. ²⁴ Kunnantu, natulukkayungke nadda bafabbay sino a'atawayuwera a kunneno akwantama manguruwa natuluk ki Kristo.

²⁵ Ikkayu kappaya lallaki, anggammandonaddino a'atawayuwera a kunneno aggangammi Kristo sikwatam ammina mangurug. Se ino inangwana, neya'daneno baggina a natay para sikwatam ²⁶ takesi pabbalindetam si tolayi Dios a awaningke liwat gafu se inunafandetam si danum andino sapi'na. ²⁷ Ino gafunenaya inangwana, takesi nadiosanetam anna awaningke liwattam, e nanu muliya mayag sikwatam, nalawaretamungkena sino angngitana se awaningke pakkurangantam. ²⁸ Kunnantu, ikkayuwa lallaki, anggammandonaddino a'atawayuwera a kunneno aggangandaw sino baggiyungkepay. Nu antuweno akwandaw, ino baggiyungkepayino aanggammandaw, se nittatakayuna matawa. ²⁹ Awaningke a tolaya makkalussaw sino bagginangkepay, nu ammena lud imutan anna iddukan. Kunnenayino inangwa i Kristo sikwatama mangurug ³⁰ se nebilandetam si gumabbagina. ³¹ Aneno neturak sino sapiti Dios a kunna si, "Antuweno gafuna a anawanino lalakiyeno mapparana'ngera ta medagga sino atawana e mittatera."* ³² Odduweno maammuwan sitawa naunagga tuldu, se ikkanak, iyampariggu ki Kristo andino manguruwira sikwana. ³³ Udde ana kappayino anggamma sapitan mappeafu sikwayuwa matawa, e kunnayaw. Ino lalaki, anggammanna naddino atawana a kunna payino aggangamma sino bagginangkepay. Ino pay bafay, iyatalna penaddino atawana.

6

Ino Nalawara Akwanino Aanakira Annino Mapparanakira

¹ Ikkayuwa anak, kuruwandonaddino mapparana'dawira gafu sino nittatandaw ki Afu Jesus, se antuweno meannunga akwandaw. ² Se aneno lintiyi Dios a kunna si, "Dayawannu nad da amam anni inam." Antu kappayino palunguwa lintiyi Dios a aneno labuta ikarina sino manguruwa ³ kunna si, "Nu kuruwannu, nalawanneno akkakokwam e mabayino katolayannu sito lubag."*

⁴ Ikkayu paya mapparanak, ammeyu nad pabbungutanino aana'dawira, nu ammeyuwera lud tunan anna tulduwan si nalawad a tuntulandawino akwan naddi Afu Jesus nu antuweno mana'da.

* **5:31** 5:31 Genesis 2:24 * **6:3** 6:3 Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16

*Ino Nalawara Akwanino Aripannira Annino Mangaripannira
(Col. 3:22-4:1; Tito 2:9-10; 1 Ped. 2:18-20)*

⁵ Ikkayuwa aripan, kuruwandonaddino mangaripannira sikwayu sito lubag. Iyataldawira anna iyekwayungke ino damayuwa mangwa sino pangwara sikwayu a kunnangke ino akwandaw nu i Kristoweno passerbiyandaw. ⁶ Bakkampelanga gafu se aggitandakayuveno mangaripannira sikwayuveno pallappattandaw sino tarabafuyu ta anggammandakayu, nu ammeyu lud ibilang si i Kristoweno passerbiyandaw ta kanayungkayuwa mallappatta mangwa sino panggammani Dios. ⁷ Maanggangkayu nadda mangwa si massiki sanna a paangwara sikwayu a kunnangke i Kristoweno passerbiyandawa bakkampelanga tolay. ⁸ Se ammuyu si labutani Afu Jesusino amminira a tolay sino nalawara akwanda, massiki nu aripannira onnu bakkan.

⁹ Ikkayu paya mangaripan, nalawad kappenaddino akwandaw sino aripandawira. Ammeyuwera nad tantalawan, se ammuyu si nakkakarunnakayu andino aripandawira sino anngita i Afu Jesus sey langita afutam ammin, e awana tolaya ta'wiyanna.

Ino Palanira Iya'da I Dios

¹⁰ Antuyawino ambu'nenno sapitangku sikwayu. Pattuyaggandonaddino angnguruddaw gafu sino pannakadama a ana sikwatam gafu sino nesapatantam ki Afu Jesus. ¹¹ Usarandokappenaddino ammina iya'da i Dios a palaniddaw takesi ammekayu maaffut sino pamalabaliyi Satanas. ¹² Se ino kagubattam, bakkannino kasittoletam, nu ammena lurino pangafuwanira andino tatturayireno dimonyu sey kalekay, ino anituwera, andino korwanira a mannakadama a ammena maita a matturay sino tolayira sito lubagga anera kepay si lammuk. ¹³ Antu gafuna, usarandonad amminino palanira neya'da i Dios sikwayu takesi madadangkayu nu wara narakkatta makwa. Nu antuweno akwandaw, mattuyaggayuwa makiyubat ki Satanas kiyad si masinduveno gubat, e ammerakayu maaffut.

¹⁴ Kunnayawino kunnangke armas anna barawasina sindaluwa awandaw takesi madadangkayuwa makiyubat. Ino kunnangke sintarondaw, antuweno sapitandaw sino kakuruwan. Ino iyabbundawa palanid sino ta'gandaw, antuweno naggad-dangnga aggangwayu. ¹⁵ Ino kunnangke sapatu'daw ta ammekayu mekulappiyat, antuweno nasiyanakka nakamma naggabwat sino nalawara damaga kinuruddaw. ¹⁶ Ino kunnangke kalataddaw, antuweno angnguruddaw ki Kristo. Antuweno meusar takesi mesoltat anna maaddappino gumigillayafa albiya ipana i Satanas. ¹⁷ Ino kunnangke helmetdaw, antuweno innanamandaw si mesalakangkayu. Ino kunnangke sase'daw, antuweno sapiti Dios a padandammimo Espirituwi Dios sikwayu.

¹⁸ Sino pusarandaw ammin sinaya armas, kanayungkayu nadda marang si duffuni Dios. Ino Espirituwi Dios naddino mifuyut sikwayu sino kararaddaw, e ammeyu nad kalyawana marang si duffuni Dios para sino amminira a tolana, nu ammekayu lud mallappatta mikararag sikwara. ¹⁹ Ikararandappay takesi itulduwi Diosino sapitangku nu manulduwak anna takesi matturirak a mangipakaammu sino nalawara damaga ammena nepakaammu si'in. ²⁰ Se dinundunnaki Kristo si pannakabaggina takesi ipakaammukino nalawara damag, e antu gafuneno nabalurangku sito ingkein. Kunnantu, ikararandak takesi matturirak a manuldu, se antuweno nalawara akwangku.

Ino Ambu'nenno Turak

²¹ I Tikicoweno dundunangku sikwayu ta ipakaammuneno ammina nakwa sikwak. Antuweno kolattama iiddukangku e matalakka masserbi ki Afu Jesus. ²² Dinundungku sikwayu ta ipadamangnga nu manantokami sitaw anna ta pattuyagganneno nakandaw.

²³ Ikkayuwa kakkolak, passiyanakan naddi Dios Ama anni Afu Jesu Kristoweno nakandaw, e pattuyagganda naddino angnguruddaw ta madadaggananino pakkaaangammandaw. ²⁴ Allakkandakayu naddi Dios, ammingkayuwa mabbalanayuna manggam ki Afu Jesu Kristo.

Ino Turakki Pablo Sino Filiposira **Ino Mapeafu Sitawa Turak**

Iyawa turak, neturakki Pablo sino palunguwa pakkakarampattanino manguruwira a neyafuna sino probinsiya a Macedonia sey Europa (Inangwa 16:6-40). Sin neturakkanna yaw, nabalud gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Ino tata a gafuneno niturakkanna taw, ta passalamatanneno manguruwira sey Filipos sino duffuna nepaappara sikwana. Ana kappayino sinapi'na a mappaanggam sikwara anna mappattuyag sino angngurudda, tantaro nu malowino nakanda gafu sino nabaluranna andino kadidyata idamanda kappay.

Sinapasapi'na kappay sikwara si tuntulanda naddino aggangwa i Kristo sin nagananna sito lubag ta dandamanda naddino pallawaranino bafulundera a bakkampelangino pallawaranda. Nepadandamma sikwara si mesalakanira gafu sino allakki Dios andino angngurudda ki Kristo, antuweno ammera nad talakkannino lintiyi Moises onnu ino aggangwa a kunnino tolayira a matuntul nad. Ana kappay sinapi'na sikwara mapeafu sino siyana'nga nakamma iya'da i Dios sino mikararira sino problemara sikwana, andino labuta iya'dana sino amminira a mangurug ki Kristo nanu mebulunira sikwana sey langit.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-11

Ino akkakokwa i Pablo 1:12-26

Ino tuntulan naddino manguruwira 1:27-2:18

Ino mapeafu sikwara Timoteo anda Epafrodito 2:19-30

Ino naggabwatanino kinagaddanggi Pablo 3:1-11

Ino panuntulantam sino panggammani Dios 3:12-21

Ino tuldu mapeafu sino siyana'nga nakam 4:1-9

Ino nappasalamatani Pablo sino duffunino Filiposira 4:10-20

Ino ambu'nenno turak 4:21-23

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkamira Pablo anni Timoteo a masserbi ki Kristo Jesus. Antuyawino tura'mi sikwayu ammin sitan Filipos a tolayi Dios gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus, mampesino pangafuwandawira andino kaduffunandera. ² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyanakanda naddino nakandaw.

Ino Karari Pablo Para Sino Filiposira

³ Kadda dandammantakayu, mappasalamatak ki Dios a passerbiyangku. ⁴⁻⁵ Se nangiyafu sin nanguruwandaw kiyad to ingkein, dinuduffunandak sino tarabafuka mangipakaammu sino nalawara damag. Antu gafuna, maangammakungke kadda ikararantakayu. ⁶ Mappasalamatak kappay se ammu si itulutuluyi Dios ino nalawara akwana sino biyaddaw kiyad si mabalinino gakkanna para sikwayu naso awa puliyani Kristo Jesus. ⁷ Meannung si kunnenayino dandammangku mapeafu sikwayu, se iiddukantakayu. Se nesapakkayu sino allak anna duffuni Dios sikwak sin nangita'dagganku sino kakuruwanneno nalawara damag mapeafu ki Kristo, e kunna kappay sito nabalurangku. ⁸ Ammuwi Dios si maanappakungke sikwayu. Aangantakayungke a kunna payino agganggammi Kristo Jesus sikwayu.

⁹ Kunayawino ikararaggu ki Dios. Arangnganku si mattuyangngaddino agganggandaw sikwana andino bafulundawira, anna madadagganano ammu mapeafu

sikwana andino pannakadamayuwa mimunu sino nalawara akwandaw ¹⁰ takesi damayuwa tuntulannino kalalawaran. Se nu kunnenoy, passiya nalawarino aggangwayu, e awaningke kabalawandaw naso awa puliyani Kristo. ¹¹ Duffunandakayu kappayi Jesu Kristo ta odduweno nalawara maggabwat sino naggaddangnga akwandaw kesi medayawi Dios anna mepaiteno kinalawanna.

Ino Nalawara Tupa'ngeno Nabalurani Pablo

¹² Kakkolak, anggangkuwa ipakaammu sikwayu si ammena narakkattino tupa'ngeno nabalurangku, nu ammena lud nalawad, se ino odduweno naningngag sino nalawara damag. ¹³ Se inammuwan amminino sindaluwera a mindag sino palasiyu andino korwanira a tolay sitaw si awana korwana gafuneno nabalurangku nu bakkampelangino nasserbiyangku ki Kristo. ¹⁴ Gafu kappay sino nabalurangku, nantatuyaggino annalakkino kaodduwan sino kakkolattamira ki Afu Jesus, e ammeran mattalaw, nu ammera lud nandadaggatta mangibanyag sino sapiti Dios.

¹⁵ Gakkurubbaya anerenno mangibanyag mappeafu ki Kristo gafu sino imalda sikwak, udde ana kappay korwanira a nalawarino gakkadda. ¹⁶ Mangibanyera gafu sino aggangganda sikwak, se ammura si ino gafuneno nabalurangku, se piniliraki Dios a mangita'dag sino kakuruwanneno nalawara damag. ¹⁷ Udde ino umimallira sikwak, tanakwanino gakkadda a mangibanyag, se anggandaka lambawan, e ino dinandanda, dadagganandeno kadidyakku sito abbaluran. ¹⁸ Udde kadde, nu antuweno akwanda. Se massiki nu nalawad onnu narakkattino gakkadda, ma'lullang nu ibanyaddeno mappeafu ki Kristo, maangammak kappay.

¹⁹ Bakkampelang yan, maangammak kepena, se amruk si amminira yawa makwa sikwak, nalawanneno tupa'nga sikwak* gafu sino kararaddaw andino duffuneno Espirituwi Jesu Kristo. ²⁰ Ino innanamangku andino aanggangkungke, awan nadda keatallangku ki Dios, nu ammena lud madadaggananino turigguwa mangibanyag sino sapiti Dios ingkein a kunna kappay si'in ta medayona i Kristo gafu sikwak, massiki nu aggabiyayak kepay onnu natayakunna. ²¹ Se nu ikkanak, awana korwana gakkagguwa mabiyag, nu bakkampelang ta madayawi Kristo, udde nu matayak, tawwarena sinoy, se ana'nga sikwana. ²² Udde nu mabiyayak kepay, damaka ituluyino tarabafuk e oddu kappayino maduffunan. Antu gafuna, nu ikkana'ngaddino mamili, ammek ammu nu sanneno nalawara pilingku, ²³ se gakkuruwa kungkulandeno nakangku. Anggangkunna a matay ta magyana'nga ki Kristo, se tawwarennino kunnenoy. ²⁴ Udde gafu sikwayu, nalawad nu mabiyayak kepay. ²⁵ Awana dudwak si maawaddak, antuweno amruk si ammek kepay matay, nu ammek lud mabiyag ta duffunantakayu takesi mattuyaggino angguruddaw anna madadaggananino langga'daw. ²⁶ Anggangku kappaya muli sitan takesi nanu makkaititetam, antuweno mappatuyag sino addayoyu ki Kristo Jesus gafu sikwak.

²⁷ Udde massiki sanneno makwa sikwak sitaw, mekunna naddino aggangwayu sino nalawara damag mappeafu ki Kristo, takesi nu umantakayuwa itan onnu maddamappelang mappeafu sikwayu, maammuwangku nad si mapatatakayu si nakam anna maddadaruffungkayuwa mita'dag sino nalawara damaga kuruwantam. ²⁸ Ammekayu nad mattalaw sino makkontarera sikwayu, se nu ammekayu mattalaw, antuweno pangammuwani Dios sikwara si makastiguwerana si makkikiyad. E antu kappayino pangammuwannana sikwayu si mesalakangkayu. ²⁹ Se inalla'dakayuwi Dios ta manguruggayu ki Kristo, udde bakkampelang inay, nu ammerakayu kappelud

* **1:19** 1:19 Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ...ino kelawanangkuweno tupa'nga; 2) ...ino kesalakangkuweno tupa'nga.

inallak ta madyatangayu gafu sino angnuruddaw sikwana. ³⁰ Ino dyata lawuman-daw, kunna kappayino dyakkuwa initayu si'in, e antu kappayino dingngaggandawa makwa sikwak sito ingkein.

2

Ino Nad Aggangwa I Kristoweno Tuntulantam

¹ Ammuyu si nattuyaggino nakandaw gafu sino nesapatandaw ki Kristo e maanggangkayungke gafu sino agganggamma sikwayu. Ana sikwayuweno Espirituwi Dios a manuffun, e damayuwa makkaaallak. ² Gafu se gakkurug ammin inay, pittatandonaddino nakandaw anna gakkaddaw ta tuntulandaw amminino agganggammi Kristo sikwayu takesi maangammakungke. ³ Ino gakkaddawa mangwa si massiki sanna, bakkan naddino pallawaranino baggiyungkepay annino kedayawandaw, nu ammekayu lud tagatulutuluk, se ibilandawino bulundawira si napatig amma sikwayu. ⁴ Dandammandopenaddino pallawaranino kasittoleyu, bakkampelangino pallawarandaw.

⁵ Tuntulandonaddino nakammi Kristo Jesus. ⁶ Se massiki wara sikwaneno gakkuruwingke a kinadiosi Dios, ammena nattalaginara medayawino kinadiosna, ⁷ nu ammena lud inamay e nabbali si tolay. E sin nabbaliyanna si tolay, nekunneno kaitanna sino kaitanino bafulunnera a tolay. Nebilangnga kappayino baggina si aripan. ⁸ Sino katolena, tagatulutuluka manuntul sino gakkaddi Dios a pakwa sikwana, massiki antuweno katayanna. Ka'atal anna kattalatalawino nepatena, se nelansara sino krus. ⁹ Antu gafuna, neyantawi Dios e na'danna si kinaturena a awana kakunnana, ¹⁰ takesi antuweno medayaw. Ammina ana sey langit anna sito lubag, massiki ino natayira andino ammera maita, mamaliturirana ammina a maddayaw sikwana. ¹¹ Amminira, sapitanda si i Jesu Kristoweno Afafuna ammin, e antuweno kedayawani Dios a Ama.

Ino Manguruwira, Kunnangke Sirwat Sito Lubag

¹² Kunnantu, antuyawino sapitanku sikwayuwa kakkolakkuwa iiddukanku. Nu kunnenaya minangkuruwi Kristo, akwantammaggappay. Sin nagananku sikwayu, kanayundaka kinurug, udde sito awanak sikwayu, kumaral naddino angnuruddaw sito sapitanku. Iyataldonaddi Dios ta mattalokayuwa malliwat, nu ammeyu lud itulutuluya mangwa sino panggammanna takesi meyakkuruwino gakkanna a maangwa sikwayuwa antuweno kesalakandaw. ¹³ Se i Diosino mangifuyut sino nakandaw ta anggandawa mangwa sino panggammanna e a'dandakayu kappay si pannakadamayuwa mangwa.

¹⁴ Sino ammina akwandaw, ammekayu nadda madadumul anna makisosombat, ¹⁵ takesi awana kabalawandawa abbingi Dios e passinggad nalawarino aggangwayu. Se massiki makiagyangkayu sino minalliwatira sito lubagga nabbakabakkannino dinandanda, awaningke nadda pakabalawandaw takesi meampariggayu si bituna massirwat si gafi, ¹⁶ anna ipakaammuyu sikwareno sapiti Dios a manga'da si biyaya mannayun. Se nu antuweno akwandaw, maangammakungke gafu sikwayu naso awa puliyani Kristo, se mepaita si ana tupa'ngeno nayangnganku. ¹⁷ Aneno iyampariggu sikwayu. Nu wara iwa'latino tolayira ki Dios, ana kappayino isibudda a medagga sino iwa'la'da. Ino angnuruddaw, antuweno iwa'la'daw ki Dios. Ino biyaggu, antuweno meamparig sino mesibuwa medagga sino angnuruddaw, se massiki nu papatayandak, maangammak kepay se madadaggananino angnuruddaw, e makiaangammak sikwayu. ¹⁸ Kunna kappaya makiaangangkayu nad sikwak, massiki nu matayak.

Da Timoteo Anni Epafrodito

¹⁹ Nu panggammani Afu Jesus, innanamangku si ammena mabayag e dundunangkuwi Timoteo sikwayu takesi nanu muli, antuneno mappalampaw sino nakangku gafu sino ipakaammuna mappeafu sikwayu. ²⁰ Awana korwan si bulungkuwa mikalow sikwayu nu bakkampelangi Timoteo. ²¹ Se ino korwanira sitaw, antu pelang aggadandammandeno pallawarandangkepay a bakkannino panggammani Jesu Kristo. ²² Udde i Timoteo, ammuyu si nalawarino aggangwana, se initayu si kummingke a matama se nakitarabafu sikwaka mibanyag sino nalawara damag. ²³ Innanamangku mantu si antuneno malana dundunangku sikwayu nu maammuwangkuweno makwa sikwak sitaw. ²⁴ Udde innanamangku kappay si ammena mabayag e makaangngak kappay sitan gafu sino duffuni Afu Jesus.

²⁵ Dinandangku si pulingku nad sitani Epafrodito a kolattam. Dinundundaw sitawa niyang sino duffundaw sikwak, e nalawarino nepanuffunna sikwak, se nebumbulun sikwaka mangita'dag sino nalawara damag. ²⁶ Paapitangku sitan se maanap sikwayu ammin anna maddararan sin nangammuwanna si nadingngaddawino nalowanna. ²⁷ Gakkuruwa nalowan e nammaggi natay, udde inallakki Dios. Bakkanna antu pelangino inalla'nga, nu ammena lud mampay sikwak, se nu natenad, nadagganan naddino loneno nakangku. ²⁸ Antu gafuna, anggangkungke a pulin sitan ta maanggangkayu nu itandokkappay anna takesi mallampawino nakangku. ²⁹ Nanu dumatang sikwayu, pagamwangandonad si nalawad ta ipaitayu si maanggangkayu sino puliyanna, se gakkuruwa kolattam ki Kristo. Nalawad nu iyaltamino tolaya kunnenay. ³⁰ Se i Epafrodito, nammaggi natay gafu sino nangwana sino nepakwa i Kristo sikwana, e nepustaneno biyangnga a nanuffun sikwak a kunna naddino akwandaw nu warakayu sitaw.

3

Ino Kinagaddangnga Maggabwat Sino Anggurug Ki Kristo

¹ Ino tata kappaya sapitangku sikwayuwa kakkolak, maanggangkayungke nad gafu sino nesapatandaw ki Afu Jesu Kristo. Ammek matappagga ipidweno sinapikku sikwayu, se inayira, pallawarandaw e ammena makungkulino angguruddaw. ² Palanandonaddino tolayira a mangwa si narakkatta iyampariggu si sumarona atu. Ipatu'da si nu ammekayu makugit, ammekayu mesalakan. ³ Udde ino kakuruwana, ikkanetamino ibilangi Dios si gakkuruwa tolena a bakkannira, se ikkanetam, mad-dayawetam ki Dios gafu sino pannakadameno Espirituna. Maanggammetangkappay gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus, e antuweno talakkantam a bakkannino akkakugit andino korwana aggangwa a kunnino tolayira si tuntulantammad.

⁴ Nu wara tolay si damana a manalak si kunnenaya aggangwa, awana korwan nu bakkannak. Massiki nu wara massapit si ino katotolena onnu ino inangwaneno talakkannera si antuweno kesalakanna, damak kepaya lambawan. ⁵ Se sin neyanakak, nakugitak sin mekawaluwa awku, se neyanakaka Judyu a gakagaka i Benjamin a abbingi Israel. Gakkuruwakungke a Hebreo, se Hebreoweno mapparankuwera, e Hebreo kappayino damikku annino gagangek. Nu mappeafu kappay sino lintiya neya'da i Dios ki Moises, sinuntulungke ammina lintig, se Fariseowak. ⁶ Nappelalotino angngikalok sinaya lintimmi kiyad si napadyatangkuweno manguruwira ki Jesus. Antu gafuna, nu mappeafu sino lintiyi Moises, awaningke pakabalawangku. ⁷ Udde gafu ki Kristo, amminirenaya dinandangkuwa pallawaranku si'in, ibilangku si awana ketupakkanda to ingkein. ⁸ E bakkampelang inay, nu ammekira lud ibilang ammin si awana ketupakkanda nu ikunnak sino kinalawanneno pannakaammuk ki Kristo Jesus a Afuk, se antuweno kapatian si ammin. Gafu sikwana, sinalekkurangku ammin e ibilangkuwera si amaka metakkub kesi maammuwangkuwi Kristo ⁹ e mesapatak sikwana. Kunnantu, ino kinagaddangku ingkein, bakkanna gafu sino

nanuntulangku sino lintig, nu bakkan lurino kinagaddangnga neya'da i Dios gafu sino angnguruggu pelang ki Kristo. ¹⁰ Awana korwan si gakkaggu nu bakkannino pangam-muwangu ki Kristo. Angganguwa lawumannino pannakadama a ana sikwana gafu sino nangngangoliyanna, udde bakkampelang inay, nu ammek kappelud anggama lawumannino dya'na, e mesapatak sikwana sino natayanna. ¹¹ Kunnenayino anggangu se innanamangu si mesapata'nga sino pangngangoliyanna.

Ino Panuntulantam Sino Panggammani Dios

¹² Ammek sapitan si inangwakun ammin inay e ammek kappay sapitan si awana nakkurangangu. Udde akwangu amminino damak takesi meyakuruwino gakkaddi Kristo sin nepabalinak si tolena. ¹³ Kakkolak, gakkurug si ammek kepay inangwa ammin inay, udde ino akwangu to ingkein, ammekun dandammannino inangwak si'in, nu ammek lud pittatanino nakangu sino panggammani Dios a akwangkuna sino maddagguna aw. ¹⁴ Akwangu ammina damak takesi madatangkuweno meyamparig si pakkiyanino palayawan takesi appanguweno labuta iya'dana i Dios sino ammina inayanna a mesapat sikwana sey langit gafu ki Kristo Jesus.

¹⁵ Kunna nad inayino dandammantam ammina natuyaggino angngurungnga. Udde nu wara sikwayuwa tangananino annandamma, i Diosneno mangipakaammu sikwara sino kakuruwan. ¹⁶ Udde massiki kunnanenoy, ino maawag si akwantam ammin, mattalaginaretammadda manuntul sino kiyara nepakaammuwi Dios sikwatam.

¹⁷ Kakkolak, pittatandonaddino nakandaw ammin sino panuntulandaw sikwak. Itandokappenaddino manuntulira sino agganguwa a nepaitami sikwayu takesi ira kappayino tuntulandaw a bakkannino korwanira. ¹⁸ Se odduwera a kumontara ki Kristo, e pappoporayandeno natayanna sino krus gafu sino narakkatta agganguwara. Namipidya a sinapikkuwenay sikwayu si'in, udde sitoya, itangatanggikuna sapitangkappay sikwayu. ¹⁹ Se ino ketupakkanino biyadda, makastiguwerana si makkikiyad. Se ino panggammanino baggireno pabbalinda si diosda, anna ino keatallanda nad, antuweno passangele'da, se ino pelang ana sito lubaggino aggadandammanda. ²⁰ Udde sikwatam, sey langitino gakkuruwa lubbuntam, e antu kappeneno paggabwatanino aggarantonantama i Afu Jesu Kristo a mangisalak sikwatam. ²¹ Pataliyannana yawa kakallakka baggitam ta mekunnera sino kinalawanneno baggina kiyad sin nangngangoliyanna. Damanera akwan yaw gafu sino pannakadamana a mangaffut si ammin ta mappeturayira sikwana.

4

Ino Tulduwi Pablo Sikwara

¹ Kunnantu, ikkayuwa kakkolak, mattalaginaggayu nad sino angnguruddaw ki Afu Jesus. Iiddukantakayu anna anaanappantakayungke, se maanggammakungke gafu sikwayu se ikkayuweno kunnangke labukku sino tarabafuk.

² Ikkayu, Evodias anni Sintike, ikiggimallakku sikwayu ta makkinnawatangkayu, se kunnangke makkolakkayu gafu sino angnguruddaw ki Afu Jesus. ³ Ikka kappaya matalakka bulungku, duffunannuwera nad yana bafabbay, se nalappattira a nakitarabafu sikwak sin nangibanyangu sino nalawara damag, mampay sikwara Clemente andino korwanira a nanuffun sikwak. Ammuk si neturak amminino angandera sino leburuwa niturakkani Dios sino anganino maa'danira si biyaya manayun.

⁴ Kanayungkayu nadda maanggam gafu sino nesapatandaw ki Afu Jesu Kristo. Ipidwak kappaya massapit si maanggangkayu nad. ⁵ Paitayu naddino kanakandaw si ammina tolay, se ara'niyennino puliyani Afu Jesus. ⁶ Ammekayu nad maddararan, massiki sanneno makwa sikwayu, nu ammekayu lud makkararag ki Dios ta

arangngandawino awandaw anna mappasalamakkayu kappay sikwana. ⁷ Se nu kunnenoyino akwandaw, a'dandakayuwi Dios si nasiyanakka nakamma amme dama a attalanino tolayira, e maimutino nakandaw gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus.

⁸ Kakkolak, antuyawino kauddiyana sapitangku sikwayu. Aggadandammandon-addino gakkurug, ino meyatal, ino naggaddang, ino nadosan, ino kaanggam, annino nadayaw. Massiki sanna a nalawad onnu kedayawan, antu naddino aggadandammandaw. ⁹ Ammina naammuwandaw sino tulduk, ino diningngaddaw sikwak andino initayuwa aggangwak, ira kappenaddino tuntulandaw. E i Dios a mappasiyanak sino nakandaw, antuweno mamumbulun sikwayu.

Ino Nappasalamatani Pablo Sino Duffunino Filiposira

¹⁰ Maanggammakungke e mappasalamatak ki Afu Jesus gafu sino ginamwanga duffundaw sikwak. Nabayag ma'lura ammerak dinuffunan, udde ammek si ino gafuna, bakkanna gafu se kinalyawandak, nu ammena lud gafu sino awana wayayuwa mangipaita sino angngikaloyu sikwak. ¹¹ Ammek sinapit yan gafu se nakafutanak sino maawaggu, se nawamaka maanggam massiki sanneno ana sikwak. ¹² Napurebakunnino makafutan, kunna kappayino masosobran. Sitoya, nawamaka maanggam massiki sanneno makwa sikwak, nu mabisinak onnu mabattuwak, nu makkurangak sino maawaggu onnu masobranak. ¹³ Damaka attamman ammina makwa sikwak gafu sino nesapatangku ki Kristo a mamatuyag sikwak.

¹⁴ Massiki tan nu kunnenoy, nalawarino inangwayu se dinuffunandak sino kadidyakku. ¹⁵ Ikkayuwa Filipos, inammuyuwa sin pittenin nibanyangku sino nalawara damag sin inanawangku sitan Macedonia, awana korwana nanuffun sikwak nu bakkangkayuwa mangurug sitan. ¹⁶ Massiki sin agyanangku sey Tesalonica, bakkampelanga namitta ke ino nappaappandaw si neduffundaw sikwak. ¹⁷ Udde bakkannino duffundaw sikwakino kabbatangku, nu ammek lud kabbatan si madadaggananino labuta iya'da i Dios sikwayu gafu sinay. ¹⁸ Sitoya, gafu sino nepaappayu ki Epafrodito, ammekuna makafutan, nu ammek lud masobran sino awangku. Iyawa neya'dayu, bakkanna ikkanappelangino nanga'dandaw, nu ammena lud meamparig si iwa'la'daw ki Dios a mappaanggam sikwana, se aanggamangkeno inangwayu. ¹⁹ I Dios a passerbiyangku, awana kakunnaneno kinaba'nganga, e iya'dana sikwayuweno ammina maawaddaw gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus.

²⁰ Madandayonaddi Dios a Amatam si makkikiyad. Amen.

Ino Ambu'nenno Turak

²¹ Sapitandaw sino amminira a tolayi Dios sitan a mangurug ki Kristo Jesus si aggadandammangkuwera. Ino kakkolattama bafulungku sitaw, aggadandammandakayu kappepay. ²² Amminino tolayira i Dios sitaw, kumarallino mattarabafuwera sino balayino Emperador, aggadandammandakayu pay.

²³ Allakkandakayu nad ammini Afu Jesu Kristo.

Ino Turakki Pablo Sino Colosasira Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino manguruwira sey Colosas a tata lubbunna Asia Menor. Bakkanni Pabloweno palunguwa nanuldu sino manguruwira sinay, e ammenera dinorawan (2:1), udde nekalonera kepay, e kanayunnera a ikararan.

Nadamagi Pablo si agyanino nanulduwera si bakkanna gakkurug sino nakkakaram-pattira a mangurug sey Colosas. Ino netuldura, nu angngkanuweno tolaya mesalakan anna ammuwani Dios si fustu, wara nad idaggana sino angngurungnga ki Kristo. Tuntulanna naddino korwana kammara annino sapitan irenaya manuldu, anna dayawanna nagappayino anghelira.

Kunnantu, neturakki Pablo yaw sino nanguruwira ta ipakaammuna sikwareno kakuruwana mapeafu ki Jesu Kristo. Sinapi'na si i Jesusino nepamaratuwi Dios si ammin, antu gafuna, naturay amma sino ammina anghel annino korwanira a ammena maita. Agyangkappay sikwaneno ammina kinadiosino Amana, e awana korwana naggabwatanino bawuwa biyayino mangurug nu bakkan sikwana. Kunnantu, amme nad tuntulannino manguruwireno aggangwa anna lintiyino tolaira, nu ammena luri Kristo pelangino tuntulan anna talakkanda.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino karari Pablo para sino manguruwira sey Colosas 1:3-14

Ino kinadiosi Kristo annino inangwana 1:15-23

Ino nasserbiyani Pablo sino ammina manguruwira 1:24-2:5

Ino meannunga akwanino manguruwira gafu sino nittatanda ki Kristo 2:6-23

Ino dadan andino bawuwa biyag 3:1-4:6

Ino ambu'nenno turak 4:7-18

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus gafu se antuweno urayi Dios. Ana kappay sitawi Timoteo a kolattam. ² Antuyawino tura'mi sikwayuwa tolayi Dios sitan Colosas a natalakka kakkola'miya nangurug ki Kristo. Allakandakayu naddi Dios a Amatam e passiyannakanna naddino nakandaw.

Ino Karari Pablo Para Sino Manguruwira Sey Colosas

³ Kadda ikararammikayu, kanayungkamiya mappasalamat ki Dios a Ama i Jesu Kristo a Afutam, ⁴ se nadamammiyeno mapeafu sino angnguruddaw ki Kristo Jesus annino agganggandaw sino ammina tolayi Dios. ⁵ Ino angnguruddaw annino agganggandaw, maggabwatira sino innanamandaw a appandona a neimfuni Dios sey langit para sikwayu. Inammuwandaw yawa innanamandaw sin naningngaggandaw sino nalawara damaga antuweno kakuruwana netuldumi sikwayu si'in. ⁶ Iyawa nalawara damag, mebabanyag sino ammina lulubbun sito lubag, e pabbawunneno katotolayino odduwera a maningngag anna mangurug. Kunna kappayino nakwa sikwayu mangiyafu sin naningngaggandaw mapeafu sino angngikallakki Dios e naammuwandaw si antuweno kakuruwan. ⁷ Ino palunguwa nanuldu sikwayu mapeafu sitaw, i Epafra a iiddukammiya bulummi. Matalakka masserbi ki Kristo, e antuweno pannakabaggimiya manuldu sikwayu. ⁸ Antu kappayino nipakaammu sikwami mapeafu sino agganggandaw sino bafulundawira a neya'deno Espirituwi Dios.

⁹ Antu gafuna, mangiyafu sin nadamammiyeno mappeafu sikwayu, kanayum-mikayuwa ikararan. Ilyawammi ki Dios ta iya'deno Espirituna sikwayu weno ammina kinalaing anna pannakaammu takesi maammuwandaw si nalawarino anggammii Dios a akwandaw. ¹⁰ Se nu kunnenoy, meannungino biyaddaw sino nittatandaw ki Afu Jesus e kanayundawa akwanino panggammanna. Umooddu naddino ammina nalawara akwandaw gafu sino nangammuwandaw ki Dios.* ¹¹ Pattuyaggan naddi Diosino angnguruddaw gafu sino pannakadamana a awana kakunnana, takesi massiki sanneno makwa sikwayu, damayuwa attamman e maanggangkayu kappay. ¹² Kanayungkayu nadda mappasalamat ki Dios a Amatam a nanga'da sikwatam sino kalintiyana makiyadwa sino nedadanna para sino tolenera a nesapat sino nabaggawingke a patturayanna. ¹³ Se nesala'detam sino pannakadama i Satanas a matturay sino lammuka pagyanan, e nesapa'detam sino patturayanino iiddukanna a Abbing ¹⁴ a nanubbut sikwatam ta mawayanetam, ino anggamma sapitan, napakomanino liwattam gafu sino nesapatantam sikwana.

Ino Kinadiosi Kristo Annino Inangwana

¹⁵ I Kristoweno nangipaita sino kinadiosi Dios a ammena maita. Anen sin ammena kepay napatatu yo lubag, e napatig amma sino ammina pinaratuwi Dios. ¹⁶ Se antuweno nepamaratuwi Dios si ammina ana sey langit anna sito lubagga maitera andino ammera maita, mampesino pangafuwanira andino tatturayirana anghel andino korwanira kappaya ammena maita. Amminirenay, napatatuwera gafu ki Kristo takesi ireno kedayawanna. ¹⁷ Sin liyeya napatatuweno ingkelamang, agyaninni Kristo, e antuweno manangngal sikwara ammin takesi mainggurira. ¹⁸ Antu kappayino makaammu sikwatam ammina mangurug, antu gafuna, meyamparig si ulutam e ikkanetamino gumambaggina. Antu kappayino naggabwatanino bawuwa biyaddam, se antuweno napalunguwa nangngangoli anna ammena kappay matay, takesi antuweno kapapatian si ammin. ¹⁹ Se anggammii Dios si magyan amminino kinadiosna sino Abbingnga. ²⁰ E dinandamma si pulinnera sikwaneno ammina ana sito lubag anna sey langit gafu sino Abbingnga, antu gafuna, inarineno nanaldak sikwara gafu sino ada i Kristo a nebubbu sino natayanna sino krus.

²¹ Massiki ikkayu si'in, aroyukayu kepay ki Dios, e kinontarayu gafu sino narakkatta aggangwayu anna narakkatta nakandaw. ²² Udde sitoja, nepabbalirakayuwi Dios si bulunna a nepulina sikwana gafu sino natayanino Abbingnga sin nabbaliyanna si tolaj, takesi nadiosan anna nadaluskayuwa uma'langnga sikwana,† e awanna a kabalawandaw. ²³ Udde mattalaginaggayu nadda manguruwa awana daladudwana, e ammeyu nad purayan si matutunggungangkayuwa mekatway sino innanamantama nasapit sino nalawara damag. Se inaya nalawara damaga diningngaddaw, kakun-neno nepakaammu si ammina lulubbun sito lubag, e antu kappayino nebanyaggu sino nasserbiyangku ki Kristo.

Ino Nasserbiyani Pablo Sino Ammina Manguruwira

²⁴ Massiki nu madyatanak gafu sino nebanyagguwa pallawarandaw, maanggam-mak kappay, se inaya nadyatangku, antuweno tubbunneno dyata inattammani Kristo para sino ammina manguruwa meyampariyira si gumambaggina. ²⁵ Se dinotukandaki Dios a masserbi sino ammina manguruwira, e netala'nga sikwakino tarabafuwa mangipakaammu si fustu weno sapi'na takesi antuweno pallawarandawa bakkanna Judyu. ²⁶⁻²⁷ Inaya ipakaammuk, ammena nepakaammu si massiki inya a tolaj si'in, udde sito ingkein, dinandammi Dios a ipakaammu sikwatama tolana,

* **1:10** 1:10 Ino tata kappaya anggammii sapitan: Umooddu naddino ammina nalawara akwandaw anna madadagganan naggappayino angngammuyi ki Dios. † **1:22** 1:22 Ino tata kappaya anggammii sapitan: ...takesi nadiosan anna nadaluskayu sino angngitana.

mampay sikwayuwa bakkanna Judyu. E antuyawino kalalawaran anna kakka'bawa ipakaammuna: mattalaginari Kristo sikwayu, e antuweno pinnanamandaw si mesapakkayu ki Dios sino kedayawanna. ²⁸ Kunnantu, i Kristoweno ibanyammi si ammina tolay. Usarammiyeno ammina kinalaimmiya mattun anna manuldu sino ammina tolay takesi nanu uma'langira ki Dios, awana pakabalawanda, nu ammena lud meannungino angngurudda sino nittatanda ki Kristo. ²⁹ Iyekwak amminino damak takesi makwanenay, e ino damaka akwan, antuweno pannakadama a iya'da i Kristo sikwak.

2

¹ Sinapikku inay se anggangku si maammuwandaw si iyekwak ammina damak para sikwayu sitan Colosas annino manguruwira kappay sey Laodicea andino amminira a korwana ammena kepay nita sikwak. ² Se anggangku si mattuyaggino nakandaw anna mittatakayu gafu sino pakkaaanggammandaw takesi ammekayu maddaladudwa, nu ammeyu lud maawatanino mapeafu sino amme nepakaammuwi Dios si'in, ino anggamma sapitan, ino mapeafu ki Kristo. ³ Se i Kristoweno pangammuwantam sino ammina neimfuna kinalaing anna dinandammi Dios. ⁴ Sinapikkuweran inay takesi ammekayu mabalabaliyan sino bakkanna gakkuruwa tulduweno korwanira, massiki nalawarino assapi'da. ⁵ Se massiki awanak sikwayu sitan, aggadandammappay sikwayu, e maangammak sin nadamagguweno nittatandaw si nakam annino katuyangngeno angnguruddaw ki Kristo.

Ino Meannunga Akwanino Manguruwira Gafu Sino Nittatanda Ki Kristo

⁶ Gafu se inawa'daw a i Kristo Jesusino Afuyu, maawag si tuntulandawino katotolaya meannung sino tolaya nesapat sikwana. ⁷ Ino angnguruddaw sikwana, mekunna nad si kayuwa naggamagamut, onnu ino pata'dagganda a balaya natuyaggino arina. Tuntulandonaggappayino netuldu sikwayu mapeafu sikwana takesi mantatuyaggino angnguruddaw, e kanayungkayuwa mappasalamat ki Dios.

⁸ Palanandaw takesi ammekayu matutunggungana manuntul sino bakkanna gakkuruwa tulduwa awana ketupakkanna, se ino kunnenaya tulduwa mamalabali si tolay, ammena naggabwat ki Kristo, nu ammena lurino gagangaya dinandammino tolayira si'in andino gagangaya tuldura sito lubag.* ⁹ Se ino kakuruwan mapeafu ki Kristo, nabbali si tolay, udde ana kepay sikwaneno ammina kinadosi Dios. ¹⁰ Antu gafuna, naturayi Kristo amma sino amminira a ammena maita a pangafuwan anna taturay, e gafu sino nittatandaw sikwana, ana sikwayuweno ammina awandaw sino bawuwa biyaddaw.

¹¹ Gafu kappay sino nittatandaw sikwana, kunnangke namarkangkayuwa pangitan si tolerakayuwi Dios. Inaya nakwa sikwayu, meyamparig si kugit, udde tanganan sino kugit a akwanino tolayira sino baggira, se ino ariyani Kristo ino narakkatta nakantam. ¹² Se sin nabawtisarangayu, kunnangke nesapakkayuwa netanam sino netanammani Kristo e nesapakkayu kappaya nangngangoli sino nangngangoliyanna gafu sino angnguruddaw sino pannakadama i Dios a nappaangngangoli ki Kristo. ¹³ Si'in, kunnangke natekayu sino angngita i Dios gafu sino liwa'daw anna gafu se ikkayuwa bakkanna Judyu, awana inammuyu mapeafu sino lintiyi Dios. Udde sitoya, nesapa'dakayuwi Dios sino bawuwa biyaya neya'dana ki Kristo, se pinakomanneno ammina liwattam. ¹⁴ Ino inangwa i Dios para sikwatam, meyamparig sitaw: inappaneno allistan sino gatut onnu liwattam sikwana a nangiyafu sino ammetam nanuntulan sino lintingnga, e nelansana sino krus, ino anggamma sapitan, gafu sino natayani Kristo sino krus, netakkufi Diosino allistan, pati sino lintiyira

* 2:8 2:8 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...andino narakkattira a espirituwa matturay sito lubag.

a nappaliwat sikwatam. ¹⁵ Gafu kappay sinaya natayani Kristo sino krus, inariyi Diosino kalintiyano ammera maita a pangafuwan anna tatturay, e nepaitana sino a'langino ammin si inaffu'neran.

¹⁶ Antu gafuna, ammeyu nad kuruwannino mappaliwatira sikwayuwa massapit si tuntulandonaddino odduwa kammarallanda a kunneno mappeafu sino makkan anna mainum andino ngilinanda a aw si kadda run, kadda dakkag, andino Sabaduwa a agginwanganda. ¹⁷ Se ammin inaya netuldu si'in, kunnangke alinopelanga maunta sino makwan alinaw. Ino anggama sapitan, antuweno nangammuwanino tolayira si'in si ananeno mepatali sinayira a lintig. Udde sitoya, ginamwanginni Kristo a antuweno fustuwa mepatali sikwara, e antu naddino tuntulantam. ¹⁸ Ammeyu naggappay kuruwannino manandarallira sikwayuwa mipatut si itulu'dawino baggiyuwa manuntul sino kammarallanda anna mesapakkayu sino paddayawanda sino anghelira. Inayira a tolay, sapitanda si aneno nepaita sikwara a kunnangke tenap e antuweno pallambawanda sikwayu, udde inaya pidayawanda sino baggira, awana kakuruwanna, se naggabwappelang sino nakandangkepay. ¹⁹ Nekatwayira ki Kristo a meyamparig si ulutama mangurug, udde ikkanetam, nesapatetam sikwana, se ikkanetamino gumabbagina. Ino uluweno makaammu sino ammina partineno baggi takesi appannino kadda tateno awanna e fustuwenno kaingudda annino katutubburanda ammin. Kunnantu, dumokallino baggiya metuntul sino planowi Dios.

²⁰ Ikkayuwa mangurug, gafu sino nesapatandawa natay sino natayani Kristo, nawayaangkayu sino gagangaya lintig sito lubag.† Ansandolang tuntulangkepayino gagangayino tolayira sito lubag? Ansandolang kuruwangkepayino lintiddera a kunnayaw: ²¹ “Ammeyu iggamman yaw! Ammeyu sinsiman yan! Ammeyu senggeran inay!” ²² Se ino ammina makkan andino korwana sapitan inaya lintidda, inangwa i Dios ta usarannino tolayira e maambut. Ino naggabwatan irenaya lintig anna tuldura, ino pelang nakamma tolay. ²³ Kunnangke aneno pallawarannenaya lintidda, se ino manuntulira sinay, natalanggaddira a maddayaw sino anghelira, itulu'deno baggira a manuntul sino gagangera, e padyatandeno baggirangkepay. Udde ino kakuruwanna, awana serbi irenaya akwanda a mifuwad sino narakkatta panggammanino baggira.‡

3

Ino Dadan Andino Bawuwa Biyag

¹ Gafu se nesapakkayuwa nanggangoli sino nanggangoliyani Kristo, patiyandonaddino ana sino patturayani Kristo sino padiwanani Dios sey langit. ² Antu naddino aggadandammandaw, bakkannino ana sito lubag. ³ Se kunnangke natekayun mappeafu sino dadana biyaddaw, e anennino bawuwa biyaddaw, massiki ammena kepay maiteno kekunnanna, se nesapakkayu ki Kristo a nittata ki Dios sey langit. ⁴ Inaya biyaddaw, antuweno biyayi Kristo. Antu gafuna, nanu mappadda kappay, mesapakkayuna sino kinalawanna annino kedayawanna.

⁵ Kunnantu, talekkurandonaddino dadana nakam anna aggangwayuwa narakkat a kunneno makidurug si bakkanna atawayu anna mangwa si korwana ka'atal, ino ammina narakkatta kabatan onnu panggammanino baggi, andino kinaingap, se ino ingapanna tolay, antuweno kunnangke diosna. ⁶ Gafu sinayira a makwa, kastiguni Diosino ammera mangurug sikwana. ⁷ E kunnenayino aggangwayu sin ammekayu kepay nangurug.

† **2:20** 2:20 Ino tata kappaya anggama sapitan: ...nawayaangkayu sino narakkattira a espirtuwa matturay sito lubag. ‡ **2:23** 2:23 Ino tata kappaya anggama sapitan: ...awana serbiyerenaya akwanda, nu ammera lud metupak sino keyakkuruwanino panggammanina baggi.

⁸ Udde sito ingkein, ibbattandawin nad ammin yaw: ino mabbungut, ino makkalusaw, andino manggamma mangwa si narakkat sino bafulundawira. Ammekayu nad mamaraparal anna massapit si massiki sanna a narakkat. ⁹ Ammekayu nad makkasirisiri, se inibbattandawinnino dadana nakam anna aggangwayu, ¹⁰ e inapayunnino bawuwa nakamma neya'da i Dios a kanayuna pabbawunna makkiyad si mekunnakayu sikwana takesi maawatandawingke ino mapeafu sikwana. ¹¹ Gafu sinaya inangwa i Dios, awaninna naddadarumanino tolaya nepabawuna. Massiki Judyu onnu bakkanna Judyu, massiki nakugit onnu ammena nakugit, massiki mangili anna tanakwanino gagangera, massiki aripan onnu bakkanna aripan, nakkakarunnera ammin sino angngita i Dios, se i Kristo pelangino napatig, e ana i Kristo sikwara ammina nangurug.

¹² Kunnantu, gafu se pinilirakayuwi Dios a tolana e iiddukandakayu, kunna nad yawino aggangwa a tuntulandaw: naallak anna minaduffungkeyu, tagatutuluk anna naanuskayu. ¹³ Anusandonaddino pakkuranganino bafulundawira anna makkapakapakomakayu nad nu wara parririyandaw onnu wara malliwat sikwayu a kunna payino inangwa i Afu Jesus a namakoma sikwayu. ¹⁴ Ino agganggam, antuweno idaggayu nad sinayira ammina nalawara aggangwa, se nu makkaaanggangkeyu, awana kurangngeno pittatanneno nakandaw. ¹⁵ Ino nasiyanakka nakam annino kinainggura iya'da i Kristo, ira naddino kanayuna mifuyut sino nakandaw, se ino gafuneno nisapatani Dios sikwayu sino tata a baggiyi Kristo, takesi massiyanakkino nakandaw anna maingguggayu. E ammeyu nad kalyawana mappasalamat sikwana. ¹⁶ Aggadandammandonaddino napatiya netulduwi Kristo. Usarandonaggappayino ammina kinalainga iya'dana a makkatutulu anna makkatutun. Kantandonaddino nekansiyona sapi'na Salmo, ino kanta a paddayaw ki Afu Jesus, andino kanta a mappatuyag sino angnguruddaw, gafu se anggandawa mappasalamat ki Dios. ¹⁷ Massiki sanneno akwan anna sapitandaw, meannungngad sino tolaya nesapat ki Afu Jesus, e mappasalamakkayu kappay ki Dios Ama gafu sikwana.

Ino Tuldu Mapeafu Sino Taabbalayanira
(Efeso 5:22-33; 1 Ped. 3:1-7)

¹⁸ Ikkayuwa bafabbay, natulukkeyu nad sino a'atawayuwera, se antuweno meannunga akwanino mangurug ki Afu Jesus. ¹⁹ Ikkayuwa lallaki, anggammandonaddino a'atawayuwera. Ammekayu nad mabbungubungut sikwara, nu ammekayu lud nannakam sikwara.

²⁰ Ikkayuwa anak, kanayundonadda kuruwannino mapparana'dawira, se antuweno panggammani Dios, e antu kappayino meannunga akwanino mangurug. ²¹ Ikkayuwa mapparanak, ammeyu nad fulotana aallangnganino ana'dawira, takesi ammera madismaya.

Ino Tuldu Mapeafu Sino Aripannira Annino Mangaripannira
(Efeso 6:5-9; Tito 2:9-10; 1 Ped. 2:18-20)

²² Ikkayuwa aripan, kuruwandonaddino ammina sapitannino mangaripannira sikwayu sito lubag. Bakkampelangino pangitanda sikwayuweno pallappattandaw sino tarabafuyu ta anggammandakayu, nu ammekayu lud maanggamma mangwa sino ipangwara gafu sino angngiyataldaw ki Afu Jesus. ²³ Massiki sanneno akwandaw, iyekwayuweno damayuwa mangwa a kunnangke i Kristoweno passerbiyandawa bakkampelanga tolai. ²⁴ Se ammuyu si iya'dana i Afu Jesus sikwayuweno labuta nekarina sino tolenera, se i Kristoweno Afuwa gakkuruwa passerbiyandaw. ²⁵ E ino kappay mangwa si narakkat, meannungngeno kastiguna sino narakkatta inangwana, se awana ta'wiyanni Dios sino pangukumanna sikwara.

4

¹ Ikkayu paya mangaripan, nalawannad anna naggaddangngino akwandaw sino aripandaw, se ammuyu si ana payino Afuyu sey langit.

Ino Tuldu Mapeafu Sino Ammina Mangurug

² Kanayungkayu nad ammina makkararag, dandammandonaddino sapitandaw nu makkararaggayu, e mappasalamakkayu kappenad ki Dios. ³ Ikararandakami kappay takesi a'dandakamiyi Dios si wayamiya mangibanyag sino kakuruwan mapeafu ki Kristo a ammena nepakaammu si'in, se antuweno gafuneno nabalurangku sito ingkein. ⁴ Ikararandak takesi nalawarino annulduk e naladda a maawatan, se antu naddino akwangku.

⁵ Nalawannaddino akwandaw sino ammera mangurug takesi awana kabalawandaw sikwara, e kanayungkayu nadda nadadana massapit sikwara sino mapeafu ki Kristo. ⁶ Kanayun nadda mappaanggammino assapi'daw e nalawara dingngaggan, e nadadangkayu nadda manombat si massiki inya a mabbebut sikwayu ta fustuweno isomba'daw.

Ino Ambu'nenno Turak

⁷ I Tikicoweno dundunangku sikwayu takesi ipakaammuneno ammina nakwa sikwak. Antuweno tata a iiddukangkuwa kola'tama matalakka bulungkuwa masserbi ki Afu Jesus. ⁸ Antuweno panundunangku sikwana sikwayu ta ipadamangngeno makwa sikwami sitaw anna takesi pallampawanneno nakandaw. ⁹ Mebulungkappayi Onesimo a iiddukammiya kalubbunandawa matalakka kolattam. Iraneno mangipakaammu sikwayu sino ammina makwa sitaw.

¹⁰ I Aristarco a bulungkuwa balud anna i Marcos a kapinsani Bernabe, aggadandammandakayu. (Naammuwandawinnino netungku sikwayu mapeafu ki Marcos, a nu gumamwang sitan, pagamwangandonad si nalawad.) ¹¹ I Jesus a mingngangkappay si Justo, aggadandangkappay sikwayu. Sino amminira a Judyu a mangurug sitaw, ira pelanga talluweno manuffun sikwaka manuldu mapeafu sino patturayani Dios, e nalampawino nakangku gafu sino odduwa duffunda sikwak.

¹² I Epafra a tata kappaya kalubbunandawa masserbi ki Kristo, aggadandangkappay sikwayu. Kanayuna iyekwanangkeno damana a mikararag sikwayu takesi mattuyangngaddino annguruddaw anna awana pakkurangandaw, takesi mattalanggaggayuwa mangammu anna mangwa sino ammina panggammani Dios. ¹³ Ta'daggangku si nalappatta mattarabafu para sikwayu anna para sikwara kappaya mangurug sey Laodicea anna sey Hierapolis. ¹⁴ I Lucas a iiddukammiya doktor anni Demas, aggadandammira kappepay sikwayu.

¹⁵ Sapitandokappay sino kakkolattamira a mangurug sey Laodicea si aggadandammangkuwera, kunna kappay ki Nimfas andino manguruwira a makkakarampatta maddayaw ki Dios sino balena. ¹⁶ Nu masinduyuwa basan yawa turak, peiyandaw sino manguruwira sey Laodicea ta basanda pay. Kaseyu kappay appannino turakku sikwara ta basandopay sitan Colosas. ¹⁷ Sapitandokappay ki Arkipo si balinanna naddino tarabafuwa netalakki Afu Jesus sikwana.

¹⁸ Ikkanaki Pablo a nanurak sito ambu'na yawa turakka nepeturakku. Ammeyu nad kalyawan si aggabalurak.

Allakkandakayu naddi Dios.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Sino Tesalonicera

Ino Mapeafu Sitawa Turak

Ino lubbuna Tesalonica ino kapitalino probinsiya a Macedonia. Antuweno inangnganda Pablo sin inanawira sey Filipos, e nanulduwera sino sinagoga sinay si talluwa Sabadu. Aneno korwanira a Judyu a nangurug anna oodduwera a bakkanna Judyu. Wasinoy, ino Judyuwera a ammena nangurug, ginulureno lubbun gafu sino apalda, e pinatu'dara Pablo a umanaw. Inangngira sey Berea, kasena sey Atenas. Sin nagananda sinay, naammuwanda si madyatangkappayino manguruwira sey Tesalonica, antu gafuna, dinunduni Pablowi Timoteo sinaya mappatuyag sino angngurudda, e inampayi Pablo sey Corinto. (Nu anggammuwa basanino tubbunna, itannu sino Inangwa 17:1-15.) Sin nagananna sinay, ginamwanda Timoteo anni Silas a naggabwat sey Macedonia, e nepadamagi Timoteoweno angnguruwino Tesalonicera. Wasinoy, nanurakki Pablo sikwara ta pattuyagganneno nakanda annino angngurudda.

Nappasalamat ki Dios gafu sino angngurudda annino aggangganda. Nepakaam-muna kappay sikwareno mapeafu sino puliyani Afu Jesus andino makwana sino nanguruwira a natayin. Gafu se ana kappayino tolaiyira sey Tesalonica a massisiri mapeafu sino gakkadda Pablo a manuldu sinay, nepalawangngeno mapeafu sino gakkadda andino aggangwara sin nagananda sinay. Ana kappayino korwana netunna sikwara ta maammuwandeno akwanda nadda mappaanggam ki Dios.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1

Ino nappasalamatanda Pablo gafu sino angnguruwino Tesalonicera 1:2-10

Ino nalawara aggangwara Pablo sey Tesalonica 2:1-12

Ino nadyatanino manguruwira sey Tesalonica 2:13-16

Ino panggammani Pablo a muli sey Tesalonica 2:17-20

Ino nappabonani Pablo ki Timoteo sey Tesalonica 3:1-13

Ino akwanino manguruwira a mappaanggam ki Dios 4:1-12

Inona makwa sino nanguruwira a natayin 4:13-18

Ino pattaronantam sino puliyani Afu Jesus 5:1-11

Ino korwana tuldura Pablo 5:12-28

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkamira Pablo, Silas, anni Timoteo. Antuyawino tura'mi sikwayuwa mangurug ki Dios a makkakarompat sitan Tesalonica, ikkayuwa tolaiy Dios a Amatam a nesapakkappay ki Afu Jesu Kristo. Allakkandakayu naddi Dios anna passiyankanna naddino nakandaw.

Ino Nappasalamatanda Pablo Gafu Sino Angnguruwino Tesalonicera

²⁻³ Kadda makkararaggami, ikarammikayu kappay, e kanayungkamiya map-pasalamat ki Dios a Amatam gafu sikwayu ammin, se aggadandammamiyeno nalawara aggangwayu gafu sino angnguruddaw sikwana annino kinalappa'dawa masserbi sikwana gafu sino aggangandaw sikwana annino kinaattandaw gafu sino pinnanamandaw ki Jesu Kristo a Afutam.

⁴ Ikkayuwa kakkolak, mappasalamakkami kappay ki Dios se ammumiya aanggan-dakayu anna pinilirakayuwa tolana. ⁵ Ammumi, se sin nanulduwammi sikwayu sino nalawara damag, bakkanna sapi'mi pelangino dingingaddaw, nu ammeyu kappelud gini'nenno pannakadamenno Espirituwi Dios, e inammuyu pay si awaningke

kalindaduwami sino kakuruwana. Initayuwenin aggangwami sin nagyanammi sitan lubbundaw, e ammuyu si pallawarandawino inangwami. ⁶ On, ammu miya pinilirakayuwi Dios, se sinuntuldawino aggangwami annino aggangwa i Jesus a Afutam, se massiki madyatang kayungke gafu sino annguruddaw, maanggangkayu kepaya maddingngag sino sapiti Dios, se ino Espirituwi Dios ino mappaanggam sikwayu. ⁷ Antu gafuna, nabbalikayu si panuntulanino amminira a mangurug sino lulubbunna Macedonia anna Acaya. ⁸ Se gafu sikwayu, naddidinnamino sapiti Dios mappeafu ki Jesus sey Macedonia anna Acaya, udde bakkampelang sinay, se massiki si korwana lulubbun, naddinnamino annguruddaw ki Dios. Antuweno awana maawag si sapitammi mappeafu sikwayu, se ⁹ ireno massapit sikwamiya maanggangkayu sin naningngaggandaw sino tuldumi. Sapitanda si sinalekkurandawino dadana dayawandaw e masserbikayu sino gakkuruwa Dios a aggabiyag. ¹⁰ Sapitanda kappay si taronandawino puliyani Jesus a Abbingi Dios a maggabwa'na sey langit. Antuweno nepangngangoliyi Dios, e antu kappayino mangisalak sikwatam sino kattalatalawa amma'gangnga i Dios si ammina tolay.

2

Ino Nalawara Aggangwara Pablo Sey Tesalonica

¹ Kakkolak, aggaammundaw si aneno ketupakkanneno nangammi sitan. ² Ammuyu kappay si pinadyatandakami anna nelopalope'dakami sey Filipos sin liyemiya inang sitan lubbundaw. Massiki odduwera kappaya nangontara sikwami sitan Tesalonica, neyattammi se nepattuyaggi Diosino nakammi, e netuldumi sikwayuweno nalawara damaga naggabwat sikwana. ³ Sin sinulduwammikayu, awana narakkat sino nakammi. Ammekami nassisiri, anna ammekami namalabali si tolay, ⁴ nu ammemi lud sapitannino panggammani Dios, se talakkandakamiyi Dios e netala'nga sikwamiyeno mangituldu sino nalawara damag. Bakkannino panggammanna tolayino gafuneno panulduwammi, nu bakkan lurino panggammani Dios, se antuweno nakaammu sino nakammi. ⁵ Ammuyu si ammekami nangatatu, e ino gakkammiya nanuldu, bakkanna inintufu'miyeno buma'nang. Ammuwi Dios si gakkurug yaw. ⁶ Ammemi inintufukino addayoyu sikwami onnu ino addayona korwan sikwami, ⁷ massiki nu meannunga dayawandakami, se ikkamiyeno dinunduni Kristo a apostolna. Udde nannakangkami sikwayu sin nagyangkami sitan, a kunnangke kanakamma ina sino abbingnera. ⁸ E wasin nanulduwammi sikwayu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios, naddadangkami kappaya matay para sikwayu, se nappelalotino aggangammi sikwayu.

⁹ Aggadandammandokepay nakuyino nayangngammiya nattarabafu sin sinulduwammikayu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios. Se aw anna gafi, nattarabafukami kappay ta wara pappammi sino maawammi, takesi ammekayu kakallakka mamakkan sikwami. ¹⁰ Initayu anna ammu kappayi Dios si nalawarino inangwami sikwayuwa mangurug sitan. Awana inangwami si kabalawammi, nu ammemi lud nangwa sino panggammani Dios. ¹¹ Ammuyu pay si kunna kappayino akwana ama sino abbingnereno inangwami sino kadada tata sikwayu. ¹² Se nepattuyammiyeno nakandaw, e sinulduwammikayu takesi ino katotoleyu, awana keatallanna ki Afu Dios a nappili sikwayu ta mesapakkayu sino kedayawanna sino atturayanna.

Ino Nadyatanino Manguruwira Sey Tesalonica

¹³ Kanayungkamiya mappasalamat ki Dios, se wasin nepakaammumiyeno sapiti Dios sikwayu, kinuruddaw e ammeyu nebilang si sapippelangnga tolay, nu ammeyu

lud naimunuwan si gakkuruwa sapiti Dios. Iyawa sapiti Dios, kaduffunandawa man-guruwa mangwa si nalawad. ¹⁴ Maita si gakkuruwa nanguruggayun, kakkolak, se ino nakwa sikwayu, parefu sino nakwa sino tolayira i Dios sey Judea a nesapat ki Kristo Jesus. Se ino kalubbunandera a Judyuveno nappaidam sikwara, e kunna kappay sikwayu, ino kappay kalubbunandawino nappaidam sikwayu. ¹⁵ Ino Judyuwera si'in, ireno namapatay sino gumalabbunira i Dios, e ino gakagakarerenno namapatay ki Afu Jesus, e ira kappayino nappadyat sikwami. Kontarandeno anggamm i Afu Dios, e kunnangke kababannadda ammina tolay, ¹⁶ se iyallandeno pibanyammi sino sapiti Dios sino bakkannira a Judyu ta maammuwandeno kesalakandana. Kunnenayino panadaggananda sino liwa'da kiyad si metu'gen, e ammeran makali'wa sino amma'gangnga i Dios sikwara.

Ino Panggammani Pablo A Muli Sey Tesalonica

¹⁷ Kakkolak, massiki ammena kepay nabayino inanawammi sitan, maanakkami kappay sikwayu. Massiki awangkami sitan, aggadandammamikayu. Gafu se maanakkami sikwayu, gauulikami sitan ta dorawammikayu. ¹⁸ Anggamm i nadda muli sikwayu. Kumaral sikwak, namipidyaka ginikkata muli sikwayu, udde sinappandakamiyi Satanas. ¹⁹ Anggammikayuwa itan se ikkayuveno map-paanggam sikwami. Innanamammi si mattalaginaggayuwa mangurug, e antuweno pallanggakammi andino kedayawammi naso puliyani Afu Jesus. ²⁰ Gakkurug yan, ikkayuveno mappalanggak sikwami andino kedayawammi.*

3

Ino Nappabonani Pablo Ki Timoteo Sey Tesalonica

¹ Antu gafuna, wara sin ammemi meattamm i ana'mi sikwayu, mattatarab-baggami si ikkami anni Silasino matak sey Atenas, ² e dinundummiyi Timoteo sitan. I Timoteoweno kolattama katarabafuwammiya masserbi ki Dios a mangibanyag sino nalawara damag mapeafu ki Kristo.* Dinundummi sitan takesi pattuyagganna anna duffunannakayu sino angnguruddaw. ³ Inangwanenay takesi ammeyu nad talekkuranino angnguruddaw† gafu sitana nappadyatanda sikwayu. Ammuyun si urayi Dios si mapadyatanetam. ⁴ Se wara sin nagyangkami kepay sikwayu, neyuuntamiya netuldu sikwayuwa mapadyatanetamma, e ammuyu si gakkuruwinna nakwa. ⁵ Gafu se aggadandammak sino kadyatandaw, malowingkeno nakangu e ammek maattamman, antuweno nappabonangu ki Timoteo ta maammuwangku nu manantawino angnguruddaw. Maddararanak tantaro nu tutunggungandakayuwi Satanas ta talekkurandawino angnguruddaw, e nu kunnenoy, awaninna ketupakkan-neno nayanggammi gafu ki Afu Dios.

⁶ Sitoya, nuliyni Timoteo sikwami, e nalawarino netulduna. Sinapi'na a natuyag-gino angnguruddaw anna aangandawino bafulundawira. Sinapi'na kappaya aggadandammakammi anna maanakkayu sikwami, kunna kappayino ana'miya mita penad sikwayu. ⁷ Antu gafuna, kakkolak, massiki odduweno kadyadyatammi, nalawabbelangino nakammi, se naammuwammiya manguruggayu kepay ki Dios. ⁸ E maanggangamingke gafu se mattalaginaggayuwa mangurug ki Afu Jesus. ⁹ Ammemi ammu nu ansammiyeno mappasalamat ki Dios gafu sino nappelalota aangamm i neya'dana gafu sikwayu. ¹⁰ Antu gafuna, aw anna gafi, aranggammi

* **2:20** 2:20 Ino tata kappaya anggamm sapitan: ...ikkayuveno mappalanggak sikwami andino gafuneno paddayawammi ki Afu Jesus. * **3:2** 3:2 Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego: ...i Timoteoweno katarabafuwani Dios a mangibanyag sino nalawara damag mapeafu ki Kristo. † **3:3** 3:3 Ino

tata kappaya anggamm sapitan: ...awan sikwayuwa makkafuy si angngurug.

sikwana ta makkaititetammad imman ta duffunammikayu nu wara kurangngeno angnguruddaw.

¹¹ Ariyan naddi Dios a Amatam anni Jesus a Afutamino manappan sikwamiya muli sikwayu sitan. ¹² Pantatuyaggan naddi Afu Jesusino aggangandaw so kadda tata sikwayu anna so ammuna tolai, takesi mekunna sino aggangammi sikwayu, ¹³ se nu mantatuyaggino aggangandaw, pattalaginarandakayuwi Afu Jesus a mangwa si nalawad takesi awanna a kabalawandaw so a'langi Dios a Amatam naso puliyanna i Jesus a Afutama kebulunanneno ammuna tolenera.

4

Ino Akwanino Manguruwira A Mappaanggam Ki Dios

¹ Kakkolak, ana kappayino sapitammi sikwayu. Inammuwandaw sikwami nu sanneno akwandawa mappaanggam ki Dios, e maita si kinuruddaw se antuweno akwandaw. Udde sitoya, gafu sino turaya neya'da i Afu Jesus sikwami, arangngammi si dadagganandawino nalawara akwandaw. ² Se ammuyunnino netutummi sikwayuwa naggabwat ki Afu Jesus. ³ Ino anggammi Dios, madiosangkayu nad. Ammekayu nad makidurug si bakkanna atawayu. ⁴ Ikkayuwa lallaki, mangatawakayu nadda nadiosana bakkanna angngayoyung,* ⁵ takesi ammekayu mekunna sino ammera nangammu ki Dios, a ammera mafuwaddanino panggammanino baggira sino bafabbayira. ⁶ Ammeyu mangwa si narakkat sino kakunnayuwa tolai makidurug sino atawana, se nu akwandaw inay, kunnangke mattakokayu. Ammuyu si kastigunna i Afu Diosino mangwa si kunnenay, se antuweno netuldumin a padandam sikwayu. ⁷ Se ammeretam piniliyi Dios a mangwa si narakkat, nu ammena lud piniliretama mangwa sino pangammanna. ⁸ Nu ammeyu kuruwani iyawa sinapikku, bakkanna tolai ammuyandaw, nu bakkan luri Dios a nanundun sino nadiosana Espirituna sikwayu.

⁹ Mapeafu sino aggangandaw sino bafulundawira a mangurug, awanin nadda itura'mi sikwayu, se i Diosino nanuldu sikwayu ta makkaaanggangkayu ammin, ¹⁰ e antu gakkuruwino a'akwandaw sino ammuna kakkolattamira sino ammuna lulubbunna Macedonia. Udde massiki kunnenoy, sapitammi si dadagganandonaddino aggangandaw. ¹¹ Mabbafarulungkayu nad si nalawad ta massiyanakkino nakandaw. Ammeyu bibiyanganino akwanino bulundawira, mallappakkayu lud sino tarabafuyu ta wara ibiyaddaw. Antuweno sinapi'mi sikwayu si'in. ¹² Se nu kunnenoyino aggangwayu, iyataldakayuweno bafulundawira a ammera kepay mangurug, e ammeyu nad marang sino awandaw.

Inona Makwa Sino Nanguruwira A Natayin

¹³ Ikkayuwa kakkolak, anggammiya maammuwandawino kakuruwan mapeafu sino nanguruwira a natay, takesi ammena aggalowino nakandaw a kunnenno tolaiyira a awana innanamanda si mangngangolirana. ¹⁴ Kuruwantam si natayi Jesus e nangngangoli. Antu gafuna, kuruwantam penad si mangngangoli kappenenno natayira a nangurug sikwana, e pebulunirana i Dios ki Jesus naso puliyanna.

¹⁵ Antuyawino nepakaammuwi Afu Jesus sikwami mapeafu sino puliyannana. Ikkantetama aggabiyaggepay, ammetam untananino natayira a nanguruwa dumambal sikwana. ¹⁶ Antuna yawino makwa. Maddassangnga i Afu Jesus a maggabwat sey langit a makkulawuwa umayag sino manguruwira, maddamikkappenenno tata a afafuneno anghelnera, e meindanna sino damitino tangguyufi Dios. Mauntana a mangngangoliyeno natayira a nangurug ki Kristo, ¹⁷ kase kappay ayani Afu

* **4:4** 4:4 Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ammuwandonadda mimut sino atawayu; 2) ammuwandonadda maffuwad sino baggiyu.

Jesusino manguruwira a aggabiyaggepay, e sumulluwetam ammina dumambal sikwana sey kalekay. E mebumbulunetamma sikwana si makkikiyad. ¹⁸ Antuweno pakkadadandammandaw yawa tuldu ta ammena aggalowino nakandaw nu wara matay.

5

Ino Pattaronantam Sino Puliyani Afu Jesus

¹ Nu mappeafu sino tiyempowa makwanenay, awan nad itura'mi sikwayuwa kakkolak, ² se inammuyunna kaka'meng kenalanga gumamwangi Jesus a kunnangke gumamwanga mattakaw si tangngana gafi. ³ Sinoyna a aw, ananeno massapitira si nasiyanakkino akkakokwara e awana pakaburunganda, udde kalanna'na pelanga duma'ngeno kakastiguwanda a kunnangke ino kaloneno bafaya gapapanak, e ammera makali'wa sinaya kastigu.

⁴ Udde ikkayuwa kakkolak, ammekayu makka'baw nu mada'nganenaya aw, a kunnangke ino akka'boyu nu gumamwangino mattakaw si gafi, se ammekayu mekunna sino anera sino lammuk. ⁵ Ammutamino makwana se nebilangetam ammin si aw a nabaggawinnino nakantam. Ammetam nebilang si gafiya lammuk kepayino nakantam. ⁶ Nu kunnenoy, ammetammad tuntulannino aggangweno ammera manguruwa kunnangke maturuwira, nu ammetam lud maddadan, anna fuwaddantammaddino baggitam. ⁷ Ino mebilangira si gafi, kunnangke maturuwira a ammera naddadan sinoya aw. Mekunnera pay so mabukira a nakungkulino nakanda. ⁸ Udde gafu se nebilangetam si aw, fuwaddantammaddino baggitam ta awana akwantam si narakkat. Ammetammad makalyawanino angnguruddam ki Dios annino agganggantam sino kakkolattamira, se ireno kunnangke palanid sino ta'gangnga sindalu ta amme mataffutino narakkat. Ammetammaggappay makalyawanino innanamantam sino kesalakantam, se antuweno kunnangke palanid si ulu ta ammetam maddararan. ⁹ Se ammeretam piniliyi Dios ta palawumma sikwatamino amma'gangnga, nu ammeretam lud pinili ta isala'detam mappeafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam. ¹⁰ Natay gafu sikwatam takesi makiigyanetam pena sikwana, massiki natayetam onnu aggabiyayetamma kepay naso puliyanna. ¹¹ Kunnantu, ituluydawino akwandawa makkapatapatuyag si nakam anna makkaduduffungkayu ta mattuyaggino angnguruddaw.

Ino Korwana Tuldura Pablo

¹² Antuyawino sapitammi kappay sikwayu. Iyataldonaddino tolayira a mifuyut sikwayuwa mangurug, anna malappattira a mimut anna manuldu sikwayu sino annandandaw ki Afu Jesus. ¹³ Paitayu naddino aggiddu'daw sikwara e ikaloyuwera gafu se odduweno duffunda sikwayu. Mabbafarulungkayu nad si nalawad.

¹⁴ Itutummi sikwayu, kakkolak, ta allangngandonaddino matarutira takesi matarabafuwera. Pattuyaggandawino nakammino taladdonira ta ammera madismaya. Duffunandawino nakafuyira si angngurug. Nannakangkayu nad si ammina tolay. ¹⁵ Nu wara mangwa si narakkat sikwayu, ammekayu nad mabbalat, nu ammena lud kanayuna nalawannaddino akwandaw so kadda tata sikwayu anda sino ammina tolay.

¹⁶ Kanayungkayu nadda maanggam, ¹⁷ kanayungkayu penadda makkararag, ¹⁸ e massiki sanneno makwa sikwayu, mappasalamakkayu nad ki Dios, se antuwayino anggamma a tuntulandawa nesapat ki Kristo Jesus.

¹⁹ Ammeyu nad ilammattino petulduwino Espirituwi Dios sikwayu, ²⁰ anna ammeyu nad ilopalopetino sapitannino bulundawira a petulduwi Dios sikwara. ²¹ Udde fu'ngaddandonaggappay ammina tuldu ta maammuwandaw nu gakkuruwa

naggabwat ki Dios. Kuruwandawino ammina nalawad, ²² e li'likandawino ammina narakkat.

²³ I Dios a mappasiyanak sino nakantam, lawaranna nad ammina aggangwayu. Imutanna naddino espirituyu, ino nakandaw, andino baggiyu, takesi awaningke kabalawandaw naso puliyani Jesu Kristo a Afutam. ²⁴ I Diosino mangwa sitaw se antuweno namili sikwayu e ta'dagganna ammina sinapi'na.

²⁵ Kakkolak, ikararandakami, mampay sikwayu.

²⁶ Itulduyu so ammina kakkolattamira sitana aangammammiyera.

²⁷ Gafu sino tureka naggabwat ki Jesus a Afutam, sapitangku si basandaw yawa turak sino ammina manguruwira sitan Tesalonica.

²⁸ Allakkandakayu naddi Jesu Kristo a Afutam.

Ino Mekadwa A Turakki Pablo Sino Tesalonicera Ino Mapeafu Sitawa Turak

Massiki inappeno nanguruwira sey Tesalonica ino palunguwa turakki Pablo sikwara, ana kepayino ammera naawatan mapeafu sino puliyani Kristo, se nakungkul kepayino nakanda gafu sino sapitannino korwanira a nuliye. Antuweno niturakkani Pablo sitawa mekadwa a tura'nga takesi mepakaammu sikwara si maunta a mappadeno tolaya mangontara sino ammina lintiyi Dios anna umodduweno kinarakka'nenno tolayira, kasena muliyi Kristo.

Netungkappayi Pablo sikwara si natalanggaddira nadda mangurug anna mangwa si nalawad, massiki nu mapadyatanira gafu sinaya angngurudda. E sinutunnera kappay si ammera nad mattarut, nu ammera lud mallappatta mattarabafuwa kunna kappayino inangwara Pablo.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino amma'gangnga i Dios so ammera mangurug naso puliyani Jesus 1:3-12

Ino mangontara ki Dios 2:1-12

Ino piniliyera i Dios a mesalakan 2:13-17

Ino parangnganda Pablo si mekararanira 3:1-5

Ino sapi'da Pablo mapeafu sino matarutira 3:6-15

Ino ambu'nenno turak 3:16-18

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkamira Pablo, Silas, anni Timoteo. Antuyawino tura'mi sikwayuwa manguruwa makkakarampat sitan Tesalonica, ikkayuwa tolayi Dios a Amatam a nesapakkappay ki Afu Jesu Kristo. ² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e passiyanakanda naddino nakandaw.

Ino Amma'gangnga I Dios So Ammera Mangurug Naso Puliyani Jesus

³ Kakkolak, kanayungkami nadda mappasalamat ki Dios gafu sikwayu. Nalawara akwammi yaw, se mattuyaggino angnguruddaw, e dumokallino aggangandaw si kadda tata. ⁴ Antu gafuna, idayomikayu sino korwanira a mangurug ki Dios nu umangkami si korwana lubbun. Itutuldumi sikwara si mattalaginaggayuwa mangurug, massiki madyatangayu gafu sino angnguruddaw.

⁵ Antuyawino pimunuwan si naggaddangngeno pangukumani Dios, se gafu sino piyattammandaw sino kadyatandaw, damayuna a mesapat sino atturayanna, a antuweno gafuna a mallawungkayu si dyat. ⁶ Naggaddangngino akwani Dios a mangukum, se ino mappadyatira sikwayu, padyatannerana kappay, ⁷ anna pibbattannaneno kinadidya'daw, kunna kappenenno akwana sikwami. Akwannana yaw nanu muliyi Afu Jesus a maggabwat sey langita kebulunanino mannakadama a anghelnera,* ⁸ e ino baggina, malebaddanna si gumigillayafa afuy. Kastigunnenno tolayira a amme mangamma mangammu ki Dios, ira a ammena mangurug sino nalawara damag mapeafu ki Jesus a Afutam. ⁹ Ino kastigura, madyatanirana si makkikiyad, mekatwayirana ki Afu Jesus, e ammerana maiteno kedayawanino pannakadamana. ¹⁰ Makwa ammin inay naso awa puliyani Afu Jesus. Mulina takesi dayawan amminino tolenera a mangurug sikwana anna iyatalda gafu sino

* **1:7** 1:7 Ino tata kappaya angamma sapitan: ...kebulunanino anghelnera a kaitanino pannakadamana.

inangwana. Mesapakkayu kappay sikwara se kinuruddawino sapiti Dios a netuldumi sikwayu.

¹¹ Antu gafuna, kanayummikayuwa ikararan takesi pabbalindakayuwi Dios si tolaya meannunga mesapat sikwana, se antuweno namiliyanna sikwayu. Gafu sino pannakadamana, duffunandakayu nad takesi meyakkurug amminino nalawara anggandawa akwan anna mabalin amminino anggandawa akwan gafu sino angnguruddaw. ¹² Se nu kunnenoy, madayona i Jesu a Afutam gafu sino nalawara inangwayu, e madayokayuna kappay gafu se nesapakkayu sikwana. Makwana yaw gafu sino allakki Dios anni Afu Jesu Kristo.

2

Ino Mangontara Ki Dios

¹ Antuyawino sapitammi sikwayuwa kakkolak mapeafu so puliyanino Afutam a i Jesu Kristo annino pakkakarampattantamma a dumambal sikwana. ² Ammena nad naladda a makungkulino nakandaw anna ammekayu nad maddararan gafu sino sapitanda a ana kanuweno nelabbummi onnu netuldumi onnu netura'mi a nada'ngennino awa puliyani Afu Jesus. ³ Massiki sanneno sapitanda, ammeyu nad mabalabaliyana mangurug sinay. Se ammena dama a mada'ngenaya aw makkiyad si umoodduweno mangontara ki Dios, e mappadda kappayino tolaya mangontara sino ammina lintiyi Dios, a makastiguna sey infiyernu. ⁴ Kontarannana i Dios andino ammina dayawannino tolayira a ibilanda si diosdera, e iyantonaneno bagginangkepay sikwara ammin. E umangnga a mattuttud sino Templowi Dios, e kunnana si "Ikkanaki Dios."

⁵ Ammeyu kad madandammimo netulduk sin naganangku sitan mapeafu sinay? ⁶ Ammuyu pay nu sanneno mifuwad sinaya tolaya mangontara sino ammina lintiyi Dios takesi ammena kepay mappadda kiyad si mada'ngeno awa piniliyi Dios si pappaddanna. ⁷ Massiki ammena kepay nappaddeno mangontara sino ammina lintiyi Dios, neyafunanino mamalabali sino tolayira takesi kontaranda kappayi Dios, udde neyimaggepay, se aneno mifuwad sikwana. Nanu maariyeno mifuwad sikwana, mappaddenneno tolaya mangontara ki Dios. ⁸ Udde nanu muliyi Afu Jesus, ipaitananeno kinadidosna, e affutannana. Massiki nu idyofannana pelang, matayin.

⁹ Nanu mappaddeno mangontara sino lintiyi Dios, ananeno pannakadamana a maggabwat ki Satanas. Kunnantu, odduneno kakka'bawa akwana a mamalabali sino tolayira takesi maddayawira sikwana. ¹⁰ Nanganangananneno narakkatta pamalabalina sino tolayira a mekatway ki Dios a makastigu. Inona gafuneno kakastiguwanda, ammera dingngaggan anna ammera kuruwannino kakuruwana tuldu mapeafu ki Jesu takesi mesalakanira nad. ¹¹ Gafu se ammayandeno kakuruwana tuldu, purayanira i Dios takesi manguruwira si siri, ¹² e kastigunnerana ammin gafu se ammera mangurug sino kakuruwan, nu ammera lud anggama a mangwa si narakkat.

Ino Piniliyera I Dios A Mesalakan

¹³ Udde ikkayuwa kakkolaka iiddukani Afu Jesus, kanayungkami nadda mapasalamat ki Dios gafu sikwayu. Se massiki sin awangkepay yo lubag, pinilirakayunna mesalakan, e nesalakangkayu gafu se kinuruddawino kakuruwana tuldu mapeafu ki Afu Jesus e nepabbalirakayuweno Espirituwi Dios si tolana a nadiosan. ¹⁴ Inayandakayuwi Dios a mesalakan gafu sino nalawara damaga netuldumi sikwayu takesi mesapakkayuna so kinadiosi Jesu Kristo a Afutam. ¹⁵ Kunnantu, kakkolak, mattalaginaggayu nad sino angnguruddaw. Aggadandammandonaddino netuldumi sino palunguwa tura'mi sikwayu annino netuldumi sin naganammi sitan.

¹⁶⁻¹⁷ I Jesu Kristo a Afutam anni Dios a Amatam, pattuyagganda naddino nakandaw anna duffunandakayu nad takesi nalawad amminino akwandaw anna sapitandaw. Nepaita i Diosino aggangamma sikwatam, e gafu sino alla'nga, ina'dandetam si natuyagga nakamma ammena mangkakwa annino nalawara innanamantam.

3

Ino Parangnganda Pablo Si Mekararanira

¹ Ayokappay yo sapitammi sikwayu, kakkolak. Ikararaddakami abbu takesi malana mawwarakino sapiti Dios a ituldumi. Ikararaddokappay takesi maanggammino tolaiyira a maningngag anna mangurug sinaya tuldu a kunna pay sikwayu.

² Arangngandokappay ki Dios ta ili'warakami sino narakkattira a tolai, se bakkanna ammina tolai e mangurug ki Dios.

³ Udde massiki kunnenoy, matalakki Afu Jesus, e antuweno mappatuyag sikwayu anna mili'wa sikwayu sino narakkatta akwani Satanas. ⁴ Gafu kappay sikwana, innanamammi si itupa'dawa akwanino ammina sinapi'mi si akwandonad. ⁵ Ifuyu'na naddino nakandaw takesi madaggananino angngawa'daw sino aggidduki Dios sikwayu andino kinaattammi Kristo si dyat takesi tuntulandopay.

Ino Sapi'da Pablo Mapeafu Sino Matarutira

⁶ Kakkolak, ana kappayino sapitammi sikwayu gafu sino turaya neya'da i Afu Jesu Kristo sikwami. Ammekayu nad mebumbulun sino kakkolattamira a manguruwa matarut anna ammera tuntulannino netuldumi sikwayu. ⁷ Se ammuyun si tuntulandonaddino aggangwami sin nagyangkami sitan, se ammekami mataruta mattarabafu. ⁸ Awana inappami sikwayuwa ammemi pinagan, nu ammemi lud nattarabafu si aw anna gafi takesi ammekayu madyatan gafu sikwami. ⁹ Antuweno inangwami takesi ino tarabafumiyeno tuntulandaw, massiki aneno kalintiyammiya marang sino maawammi sikwayu. ¹⁰ Aggesapasapitammi sikwayu sin naganammi sitan si ammeyu nad pakkanannino matarutira a mattarabafu.

¹¹ Sapitammiman yaw sikwayu se nadamammi si ayan kanuweno matarutira sikwayuwa ammera mattarabafu. Awampelang akwanda, nu bakkannino lumala'lak sino akwanino bulundera. ¹² Gafu sino turaya neya'da i Afu Jesu Kristo sikwami, sapitammi sikwara ta pittatanda naddino tarabafura ta wara pabbiyadda. ¹³ Udde ikkayuwa kakkolak, ammekayu nad matappagga mangwa si nalawad.

¹⁴ Nu wara ammena mangurug sitawa tura'mi, palanandonad, e ammekayu mebulun sikwana, takesi maatallan. ¹⁵ Udde ammeyu ibilang si kalingayu, nu ammeyu lud tulduwan a kunnangke kola'daw.

Ino Ambu'nenno Turak

¹⁶ Kanayundakayu nadda a'dani Afu Jesus si nasiyanakka nakam, massiki saneno makwa sikwayu, se antu pelangino paggabwatanino nasiyanakka nakam. Kanayungkappenadda mebumbulun sikwayu.

¹⁷ Iyawa sapitangku sito ambu'na turakku, ikkanaki Pablo a nanurak sitaw. Antuyawino akwangku sino ammina turakku takesi maammuwan si gakkuruwa naggabwat sikwak, se maimunuwan sino annurakku.

¹⁸ Allakkandakayu nad ammini Jesu Kristo a Afutam.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Ki Timoteo Ino Mapeafu Sitawa Turak

I Timoteo, tata a buwanaka dina'nga i Pablo sin nangibanyanna sey sako'ma Licaonia. Gafu se natalanggaddino angngurungnga ki Kristo, inayani Pablo a mebulun sikwana a manuffun sino tarabafuna a mangibanyag anna manuldu. Ino tata a lubbuna nibanyanda, sey Efeso, e i Timoteoweno nepatali ki Pablo a manuldu sino pakkakarampattano manguruwira sinay. Wasin nabayinni Timoteo sinay, kase nanurakki Pablo sikwana. Nasurukin si tallufuluweno dawuni Timoteo sin nanurakkani Pablo sikwana.

Ino tata a napatig sitawa turak, ino mapeafu sino tulduwa bakkanna gakkurug. Netuni Pablowi Timoteo ta paibbattanneno manulduwera sinaya tuldu (1:3), se ituldura si nu anggangkanuweno tolaya mesalakan, maawag si kammarallandeno korwana maakkan anna ammera kappenad mangatawa.

Ana kappayino netuni Pablo mapeafu sino akwan naddino makkakarampattira a makkararag anna maddayaw ki Dios, ino aggangwa naddino bafabbayira a mangurug, ino aggangwa naddino tolayira a pilinda a pangafuwanda andino pilindera a manuffun sino pangafuwandera, andino akwan naddino manguruwira sino bafulundera a balu, pangafuwan, anda aripan. Ana kappayino korwana netuni Pablo ki Timoteo mapeafu sino akwana nadda masserbi si fustu ki Kristo. Sino uddiya kapituluna, ana kappayino netulduna mapeafu sino manggammira a buma'nang andino kakuruwana kinaba'nang.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino mapeafu sino manulduwera si bakkanna gakkurug 1:3-11

Ino nappasalamatani Pablo ki Dios gafu sino alla'nga 1:12-20

Ino mapeafu sino kararag nu makkakarampattino manguruwira 2:1-8

Ino aggangwa a tuntulan naddino bafabbayira a mangurug sino pakkakarampat-
tanda 2:9-15

Ino mapeafu sino pangafuwanirana manguruwira 3:1-7

Ino mapeafu sino manuffunira sino pangafuwanirana manguruwira 3:8-13

Ino napatyingke a nepakaammuwi Dios sikwatam 3:14-16

Ino manulduwera si bakkanna gakkurug 4:1-5

Ino nalawara masserbi ki Kristo Jesus 4:6-5:2

Ino netuni Pablo mapeafu sino manguruwira a balu 5:3-16

Ino netuni Pablo mapeafu sino pangafuwanirana manguruwira 5:17-25

Ino netuni Pablo mapeafu sino aripannira 6:1-2

Ino manulduwera si siri andino manggammira a buma'nang 6:3-10

Ino korwana netuni Pablo ki Timoteo 6:11-21

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus, se antuweno tureka neya'da i Dios a misalak sikwatam anni Kristo Jesus pinnanamantam. ² Antuyawino turakku sikwam Timoteo a ibilangku si gakkuruwa abbingku si angngurug. Allakkandaka naddi Dios a Amatam anni Kristo Jesus a Afutam ta duffunandaka nad anna passiyannakkanda naddino nakammu.

Ino Mapeafu Sino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

³ Sin inanawangku sitana umang sey Macedonia, netungku sikwam ta magyangka nad sitan Efeso, e ipidwak kappaya itun sikwam, se ana sitanino manulduwera si

bakkanna gakkurug e sapitannu nad sikwara ta ibbattanda. ⁴ Sapitannu kappay sikwara ta ammera aggadandammannino iistoriyera pelangnga tolaya pinandera si'in andino ata'nangingke a listaanino gagginafurera, se inayira, antuweno paggabwatanino passasarombatanino tolayira. Awana meduffunna sino keyakkuruwanino planowi Dios, se ino angnguruddam ki Dios, antu pelangino pangammuwantam anna panuntulantam sino planona. ⁵ Ino anggangku si pattupakkanino itunnu sino tolayira sitanino panggammanda sino bafulundera. Ino paggabwatannenaya aggangam ino nalawad anna nadalusa nakamma awana narakkat si gakkanna annino gakkuruwingke a angngurug ki Dios. ⁶ Ino korwanira a tolay, inanawandenaya nalawara aggangwa, e antu pelang anggandeno mattatarabbag sino awana serbina. ⁷ Angganda a manuldu sino lintiyi Dios, udde ino kakuruwana, ammera maawatanino anggamma a sapitan. Massiki ino sapitanda a ipatu'da si gakkurug, ammera kappay ammuweno anggamma a sapitan.

⁸ Ammutam si nalawarino lintiyi Dios a neturakki Moises si'in, nu ino tolaya musar, fustuweno puseranna. ⁹ Dandammantammad si ino naangwanino lintiyira, bakkanna gafu sino naggaddanggira, nu ammena lud gafu sino narakkattira a tolaya kunnayaw: ino mangontarera sino lintig andino ammera mappeturay sino turayira, ino ammera maddayaw ki Dios andino minalliwatira, ino ammera miyatal ki Dios andino mappoporayira mappeafu sikwana, ino mamapatayira sino mapparana'dera andino mamapatayira sino korwanira a kasittolera, ¹⁰ ino makiduruwira sino bakkanna atawara, ino lallakiyera a makidurug si kasillalakira, ino mano'mera si kasittolera ta paaripanda, ino massisiriya andino misapatera si ammena gakkurug, andino amminira a mangwa si massiki sanna a mekontara sino kakuruwana tuldu. ¹¹ Inaya kakuruwana tuldu, naggabwat sino nalawara damaga netalakkino kalalawaran anna madandayawa Dios sikwaka ipakaammuk.

Ino Nappasalamatani Pablo Ki Dios Gafu Sino Alla'nga

¹² Mappasalamatak ki Kristo Jesus a Afutam a nappatuyag sikwaka mangwa sinaya tarabafuk, se nebilangngaka matalak e dinotukannaka masserbi sikwana. ¹³ Antuwenayino inangwana, massiki nassapitak si narakkat mappeafu sikwana si'in, nelopalopekkuweno manguruwira sikwana anna pinadyatangkuwera. Udde massiki tan nu kunnenoy, inalla'dak kappayi Dios, se ammek kepay nangurug si'in, antuweno ammek inammu si narakkattino akwangku. ¹⁴ Dokallingke ino allakka nepaita i Afu Dios sikwak, se nepangurungngak ki Kristo Jesus anna ina'dannak si agganggangku sino bafulungkuwera a kunna kappayino akwana sikwatama nesapat ki Kristo Jesus.

¹⁵ Gakkurug yawa sapitangu, e kuruwan nad ammina tolay: inangngi Kristo Jesus sito lubag takesi isala'ngeno malliwatira, e ikkanakino kararakkattan sikwara. ¹⁶ Udde antu kappayino gafuna a inalla'daki Dios, takesi wara pappaitani Kristo Jesus sino ammena mambuta kinaanusna sin inanusandaka kararakkattana minalliwat. Inangwanenay takesi antuweno paddandammanino tolayira si damara kappaya mangurug sikwana ta maa'danira kappay si biyaya mannayun. ¹⁷ Antu gafuna, meyatatal anna madayonad si makkikiyarino Ariya awana pakkiyanino patturayanna. Ammena matay anna ammena maita, antu pelangi Dios a awana kakunnana. Amen.

¹⁸ Ikka Timoteo a abbingku, irayawa itungku sikwam, nekunnera sino nelabbun mappeafu sikwam si'in. Ammemira nad kalyawan inay, se antuweno mappatuyag sikwama makiyubat sino ammina narakkat. ¹⁹ Imutannungke naddino angngurunggu e itannu ta ino pelang panggammani Dios ino akwannu. Ammeka nad mekunna sino korwanira a gagguriyatanda a mangwa si narakkat, e antuweno nanaral sino angngurudda.* ²⁰ Ino adwa sikwara, da Himeneo anni Alejandro a

* **1:19** 1:19 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...e antuweno inanawandeno kakuruwana tulduwa kuruwantam.

neyalawakku ki Satanas takesi antuweno padalanda si ammera nad massapit si narakkat mappeafu ki Dios.

2

Ino Mapeafu Sino Kararag Nu Makkakarampattino Manguruwira

¹ Kunnayawino palunguwa itungku sikwam. Ikararantammad ammina tolay, arangngantammad ta duffunanira i Dios, anna mappasalamatetam sikwana. ² Ikararantammaddino ariyera andino ammina korwan a aneno turera takesi nasiyanakkino biyaddama awana mangungkul, takesi damatama masserbi ki Dios anna mangwa si fustu sino kasittoletamira. ³ Se nalawad nu antuweno akwantam, e antu kappayino mappaanggam ki Dios a misalak sikwatam. ⁴ Se ino anggammi Dios, mesalakannad ammina tolay anna maammuwandeno kakuruwana tuldu mappeafu sikwana. ⁵ Se tata ke i Dios anna tata kappayino nadotukana mangita'dag sino tolayira sikwana. Antuwi Kristo Jesus a nabbali si tolay ⁶ a nanga'da sino biyangnga takesi manubbut sino ammina tolay. Nakwen inay sino fustuwa tiyempowa piniliyi Dios, e antuweno nangipaitanna si anggamma a mesalakan ammina tolay. ⁷ Antu kappayino gafuna a dinotukandaka apostola umang manuldu sino bakkannira a Judyu ta ibanyaggu sikwareno kakuruwana tuldu takesi kuruwanda. Gakkurug irayawa sapitangku, ammek massisiri.

⁸ Kunna mantu, anggangku si makkararino lallakiyera sino ammina pakkakarampattano manguruwira, udde nadosanira nadda awana bungu'da onnu passasarombatanda* nu itayaddeno kama'da a makkararag.

Ino Aggangwa A Tuntulan Naddino Bafabbayira A Mangurug Sino Pakkakarampattanda

⁹ Ino bafabbayira kappay, mabbarawasiyera nad si meannung sikwara a ammena kura nangina anna ammena makagayayung si lallaki. Ammera kappenad o'ganana mangarti sino abu'da anna sino baggira a miyekwa si nabalora aritus anna sillay andino korwana kunnenaya naangwa si bulawan onnu korwana nangina. Se ino dandammanda nad, bakkannino pappaitanda sino kalawadda, ¹⁰ nu ammena lurino nalawara aggangwa a mangipaita sino angngurudda, se antuweno meannung sikwara a massapit si maddayawira ki Dios. ¹¹ Aggasasina'ngaddino bafabbayira sino padalanda sino sapiti Dios anna natulukira nad sino manuldu sikwara. ¹² Ammek purayan si ino bafabbayireno manuldu sino lallakiyera onnu matturay sikwara. Aggasasinakkira nabelang. ¹³ Se sin pinaratuwi Diosino tolayira, pinaratuna abbuwi Adam, kasena i Eva. ¹⁴ E bakkanni Adamino nabalabaliyan, nu bakkan lurino bafay, antu gafuna, antuweno palunguwa nalliwat ki Dios. ¹⁵ Antu gafuna a mapadyatanino bafabbayira a manak, udde mesalakanira kappay,† nu ituluyda a mangurug ki Dios, manggam sino bafulundera, mabiyag si nadosan, anna naannad sino ammina akwanda.

3

Ino Mapeafu Sino Pangafuwanirana Manguruwira (Tito 1:5-9)

¹ Gakkurug yawa sapit a ino manggamma mabbali si pangafuwanino manguruwira, nabalorino tarabafuwa anggamma. ² Antu gafuna, ino pangafuwan, awan nadda kabalawanna. Tata kenaddino atawana e ammena nad mimbafay. Napalan nadda

* **2:8** 2:8 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...awana bungu'da onnu daladudwara... † **2:15** 2:15 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...udde meli'wera kappay...

tolaya ammuna mifuwad sino panggamanino baggina, e iyatal naddino korwana tolay. Minappadilo'nad anna nalainga manuldu. ³ Ammena nad minagginum, ammena nad naladda a mabbungut onnu gumakkipakwa, nu ammena lud nannakanakam pelang. Ammena naggappay naingap si pirak. ⁴ Ammuna nadda inggurannino kataabbalayannera takesi manguruwino ana'ngera sikwana anna iyatalda. ⁵ Se nu ammena ammuwa minggud sino kataabbalayannera, damana kadda mimut sino makkakarampattira a mangurug ki Dios? ⁶ Ino pangafuwanino manguruwira, bakkan naddino bawuwa nangurug, tantaro nu passangele'na, e antuneno gafuna a kastiguni Dios a kunnaneno nakwa ki Satanas. ⁷ Nalawannaddino aggangwana massiki sino angngiteno ammera kepay nangurug, tantaro nu balawanda, e antuneno kakannanna sino baleti Satanas.

Ino Mapeafu Sino Manuffunira Sino Pangafuwanirana Manguruwira

⁸ Kunna kappay, ino mapiliyera a manuffun sino pangafuwanirana manguruwira, meannungira naggappaya meyatal anna ammera nad massisiri. Ammera nad minagginum anna ammera nad naingap si pirak. ⁹ Natalanggannaddino angngurudda sino kakuruwana tulduwa nepakaammuwi Dios sikwatam, e ammura nad si mekunnenno akwanda sino kuruwanda. ¹⁰ Ino pilindawira a manuffun, dalodawandawira nad abbu takesi nu awana maammuwan si kabalawanda, kasera dama a mabbali si manuffun sino pangafuwanira. ¹¹ E ino atawara kappay, meannungira nadda meyatal anna ammera nad mamaraparal. Napalanira nadda tolay* e matalakkira nad sino ammina akwanda. ¹² Ino manuffunira sino pangafuwanira, tata kenaddino atawara anna ammera nad mimbafay. Ammura nadda inggurannino kataabbalayandera. ¹³ Nu nalawarino aggangwara sino tarabafura a manuffun, medayawira sino bafulundera, e ammera maatalla massapit mapeafu sino angngurudda ki Kristo Jesus.

Ino Napatiyinke A Nepakaammuwi Dios Sikwatam

¹⁴⁻¹⁵ Anggangku nadda malana umang sitan, udde tantaro nu matalantanak, antuweno iturakku yaw sikwam, takesi maammuwannuweno meannunga akwantama nesapat sino kataabbalayanino aggabiyaya Dios.† Se amminetama mangurug sikwana, meyampariyetam si ari anna fundasiyonnenno balena, se ikkanetamino nitalakkanna sino kakuruwana tuldu takesi ituldutam si nalawara ammena maangkakwa. ¹⁶ Ammutam ammin si napatiyinke ino kuruwantam mapeafu ki Kristo Jesus. Ammena nepakaammu si'in, udde nepakaammuwi Dios sikwatam sito ingkein:

I Kristo, nabbali si tolay. Nepakuruwino Espirituwi Dios si antuweno Abbingi Dios a awana kakunnaneno kinalawanna. Inita kappayino anghelira. Nebanyeno mapeafu sikwana si palulubbun, e odduweno nanguruwira sikwana sito lubag. Netullu kappay sey langita kedayawanna.

4

Ino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

¹ Nalawagino nepakaammuweno Espirituwi Dios a naso maddagguna aw, ananeno tolayira a ibbattandeno angngurudda ki Kristo Jesus ta kuruwandeno tulduwa mamalabali sikwara a maggabwat sino dimonyuwera. ² Ino manulduwera si kunnenay, massalasangkunira a mangurug anna massisiriyera. Gafu se nabayinna gagguriyatanda a mangwa si narakkat, ammenan malowino nakanda nu malliwatira. ³ Inayira a tolay, sapitanda si ammeneno mangatawa anna kammarallino korwana

* **3:11** 3:11 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: Ammera naggappay minagginum...

† **3:14-15** 3:14, 15 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...sino pagyananino aggabiyaya Dios.

makkan. Udde ino kakuruwana, pinaratuwi Dios ammina makkan ta akkanantama mangurug ki Kristo anna makaammu sino kakuruwana tuldu nu mappasalamatetam sikwana. ⁴ Se nalawad ammina pinaratuwi Dios, antu gafuna, awan nadda kammarallantam, nu ammetam lud appan ammina iya'dana, e mappasalamatetam sikwana. ⁵ Se mebilang si nalawad gafu sino sapiti Dios annino pappasalamatantam sikwana gafu sinay.

Ino Nalawara Masserbi Ki Kristo Jesus

⁶ Nu ituldum ammin inay sino kakkolattamira a mangurug sitan, nalawarino asserbim ki Kristo Jesus, e ipaitangkappay si naawatannungke ino kakuruwan mapeafu sino angnguruddam annino nalawara tulduwa sinuntulnu. ⁷ Aroyuwannu naddino iistoriyera pelanga awana serbina, se awana iduffunda sino angnguruddam ki Dios. Gawamannu nadda madal anna manuntul sino panggammani Dios. ⁸ Se nu pattuyaggantamino baggitam, ana payino bisangnga serbina, udde nu gawamantamino nakantama manuntul sino panggammani Dios, awana kiyanneno pallawaranna sikwatam, se malabutanetam si bawuwa biyaya maggabwat ki Dios, bakkampelang sito ingkein, nu ammena lud si makkikiyad. ⁹ Gakkurug yawa sapitangku, e kuruwan nad ammina tolai. ¹⁰ Antu gafuna, iyekwatamino damatama manuldu sino kakuruwana tuldu, se ino innanamantam ino aggabiyaya Dios, a antuweno misalak sino ammina tolai, kumarallino manguruwira sikwana.

¹¹ Ituldum ammin inaya sinapikku sikwam sino manguruwira sitan, e tunannuwera ta tuntulanda. ¹² Itannu nad ta awana kabalawannu gafu sino kinaabbinggu, nu ammeke lud mabbali si panuntulanino manguruwira. Nalawannaddino sapitannu anna nalawannaggappayino aggangwam. Ipaitammaggappay sikwareno agganggamu sino kasittolem, ino annala'ngu ki Dios, annino angngifuwannu sino baggim ta ino pelang panggammani Dios ino akwannu. ¹³ Ino aggangku si akwannu makkiyad si umangngak sitan, mibasaka sino sapiti Dios sino manguruwira, ituldum sikwareno aggamma sapitan, e tunannuwera ta tuntulanda. ¹⁴ Ammemmad purayanino pannakadama a neya'deno Espirituwi Dios sikwam sin nassapitanino mangipakaammuwera sino pelabbuni Dios annino nipotunanino pangafuwanirana manguruwira sino kama'da sikwam. ¹⁵ Aggadandammannu nad inayira a netungku sikwam ta iyekwamino ammina damama mangwa sinay takesi itanino ammina tolai si mallalawarino aggangwam. ¹⁶ Imutannungke naddino aggangwam annino annuldum, se nu mattalaginagga a mangwa sinay, bakkampelangino baggimino mesalakan, nu ammena kappelurino maningngaggira sikwam.

5

Ino Nalawara Annuldu Sino Manguruwira

¹ Nu wara balawannu si narakkat sino manguruwira sitan, nannakangka nadda manuldu sikwara. Nu lakay amma sikwam, ammem aallangngan, nu ammem lud tatabban si nalawara kunnangke amam. Mampesino lallakiyera a abbingira amma sikwam, tunannuwera a kunnangke kakkola'nguwera. ² Kunna kappay sino bafabbayira a palungu sikwam, ibilangnguwera a kunnangke inam, e ino bafabbayira a abbingira amma sikwam, ibilangnguwera kappaya kunnangke kakkola'nguwera a awana narakkat si dandammannuwa akwan sikwara.

Ino Netuni Pablo Mapeafu Sino Manguruwira A Balu

³ Ino bafabbayira a balu, duffunandawira nad nu awana wayira si mimut sikwara. ⁴ Udde nu wara abbinda onnu afura, ira naddino mimut sikwara. Maammuwanda nad si ino aggimu'da sino kataabbalayandeno palunguwa pangipaitanda sino angngurudda ki Dios, ta balattandeno nepimutino mapparana'dera andino a'afurera

sikwara, se antuweno anggammii Dios. ⁵ Ino baluwa awaningke a mimut sikwana, innanamanna si i Diosino manuffun sikwana, antu gafuna, makakarakararag si aw anna gafiya marang si duffun sikwana. ⁶ Udde ino baluwa aggeakakwanneno panggamanino baggina, kunnangke natayin ki Dios, massiki nu aggabiyaggepay. ⁷ Ituldumirenay sino manguruwira sitan, takesi awana balawannino korwanira a tolay sikwara. ⁸ Se nu wara massapit si mangurug ki Dios udde ammena imutannino wawwayinera, kumaral sino kataabbalayannera, sinalekkurannanino angngurungnga. Ino kunnenaya tolay, narakkattino aggangwana amma sino ammera mangurug ki Dios.

⁹ Ino bafaluwera a ilitayuwa maduffunan, nalla'wutin nad si annammafuluweno dawunda, e namittera ke a nangatawa.* ¹⁰ Naammuwan nad ammina tolayino nalawara inangangwara a kunnayaw: nalawarino nepimu'da sino ana'dera, minapadilotira, tagatulutulukira a nasserbi sino bafulundera a mangurug,† minadduffunira sino mekakallakkira a tolay, e kanayunira a nadadana mangwa si massiki sanna a nalawad.

¹¹ Ino bafaluwera a ammera kepay kura bakat, ammeyuwera idagga sino listaan, se gumamwangngeno tiyempowa angganda a mangatawa, se mattuyangngeno panggamanino baggira amma sino gakkadda a masserbi ki Kristo. ¹² E nu antuweno akwanda, makaliwatira‡ se talekkurandeno karira a masserbi ki Kristo. ¹³ Ino kappay gafuna a ammeyuwera nad ilita, mawamirana a amme mattarabafu. Mamalafalayirana a makakkiyayam, pakibiyangandaneno tarabafuweno korwanira, e iistoriyandaneno awana seserbina. ¹⁴ Antu gafuna, ino urek, nalawad nu makiatawa kappayino bafaluwera a ammera kepay kura bakat, ta manakira e wara imutanda sino bafalerera, se nu kunnenoy, awana gafuna a balawandetamino ammera kepay mangurug. ¹⁵ Kunnenayino sinapikku se anennino korwanira a baluwa sinalekkurandanino angngurudda e dinandaniran ki Satanas.

¹⁶ Ino mauddiya sapitangku mappeafu sino bafaluwera, nu wara bafaya mangu-ruwa aneno wawwayinera a balu, antu naddino mimut sikwara takesi ammena maidamanino bafulunera a mangurug, takesi damara a duffunanino bafaluwera a awana mimut sikwara.

Ino Netuni Pablo Mappeafu Sino Pangafuwanirana Manguruwira

¹⁷ Ino pangafuwanira a nalawarino angngifuyu'da sino manguruwira, dadagganandonaddino tandanda, kumaral sino malappatta manuldu anna mangipakaammu sino sapiti Dios. ¹⁸ Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ammemmad gosalanino baka a aggeiriirik takesi damana a mangngan sino irikanna."§ E kunna kappay si, "Matandakan naddino tolaya mattarabafu."*

¹⁹ Ammemmad kuruwan nu wara ipaliwa'da sino pangafuwanino manguruwira, nu awana tallu onnu adwa a mana'dag si gakkuruwa nalliwat. ²⁰ Udde nu gakkuruwa nalliwat, ibuyammad sino nara'langanino ammina manguruwira, ta makatalawino korwanira a manuntul sikwana.

²¹ Tunantaka sino a'langi Dios anni Kristo Jesus andino nadosanira a anghel ta kuruwannu inayira a sinapikku sikwama awana padumannu si massiki sanna a tolay, nu ammemira lud pakkakarunnan. ²² Nu wara pilinnuwa masserbi ki Kristo, ammeke nad makkangkama manotuk sikwana, nu ammem lud itan abbu nu meannung sino tarabafuna. Kanayungka nadda napalan takesi ammeke melot sino liwa'na korwan. Aroyuwannu nad ammina narakkat ta nalawad ammina akwannu.

* **5:9** 5:9 Ino tata kappaya anggammii sapitan: ...e ammena nakibulun. † **5:10** 5:10 Ino sapitanna sino dami'na Griego, *inunafandeno takkiyeno tolayira i Dios*. ‡ **5:12** 5:12 Adwa kappayino anggammii sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ...paliwatandereno nakanda...; 2) ...paliwatandereno tolayira... § **5:18** 5:18 Deuteronomio 25:4 * **5:18** 5:18 Luc. 10:7

²³ Bakkampelanga danumino inumannu, nu ammeke lud minungkappay si bisangnga tayug† ta maaganino taki'nenno kuyungngu, se namipidyaka a natakit.

²⁴ Mapeafu kappay sino dotokannuwa masserbi ki Kristo, dandammanu nad si ino korwanira a tolay, naammuwanino liwa'da massiki nu ammera kepay nedarum. Ino korwanira kappay, ammena melasinino liwa'da, udde maammuwangkappena sino maddagguna aw. ²⁵ Kakunnana kappayino tolayira a mangwa si nalawad, se aneno nalawara aggangwa a naladda a maammuwan, e ana kappayino ammena malana maammuwan, udde maammuwanirana kappay so maddagguna aw.

6

Ino Netuni Pablo Mapeafu Sino Aripannira

¹ Antuyawino itungku sino aripannira a mangurug. Iyataldangke naddino amunda. Se nu ammera akwan inay, bakkampelangino aripannireno mabalaw, nu ammena kappeluri Dios andino ituldutam. ² Ino aripannira a manguruggappayino amunda, ammera nad dandamman si massiki ammerera iyatal gafu se makkolakira si angngurug, nu ammera lud passerbiyanirangke si nalawad, se ino duffunanda sino tarabafura ino kola'da si angnguruwa iiddukani Dios.

Ino Manulduwera Si Siri Andino Manggammira A Buma'nang

Ira nad inayino ituldum anna itunnu sino manguruwira sitan. ³ Nu wara manuldu si tanganan sinay, a ammena mekunna sino kakuruwana netulduwi Jesu Kristo a Afutam annino ituldutam mapeafu sino annuntul sino panggammani Dios, ⁴ antuweno tolaya passangele'nenno laingnga, gampade awangkena ammuna. Ino kunnenaya tolay, nakungkulinnino nakamma, se antu pelang anggammeno makisosombat mapeafu sino sapit anna makipakwa mapeafu sino awana serbina. Ino tupa'ngenaya aggangwana, ino imal, ino kontara, ino ammaraparal, annino appaliwat sino korwana tolay. ⁵ Inayira a tolay, kanayunira a makkakwa, se narakkattinnino nakanda, e inaroyuweran sino kakuruwana tuldu. Aridda si ino angngurudda ki Dios ino buma'nangganda.

⁶ Gakkuruwa aneno maappatam sino panguruwantam ki Dios, nu maanggammetam sino ana sikwatam, udde bakkanna kinaba'nang. ⁷ Se awana nelawantam sito lubag sino neyanakantam, e awangkappaya iyangkalintam nu matayetam. ⁸ Antu gafuna, nu wara damatama akkanan anna pabbarawasi, maanggammetamun nad. ⁹ Udde ino tolayira a makkabbata buma'nang, naladdera a matutunggungan, e kunnangke nakannera si balet gafu sino odduwa kabbatanda a awana serbina anna manaral sikwara, se ireno mituntul sikwara sino kakastiguwanda si makkikiyad. ¹⁰ Se ino kinaingapino tolay si pirak, antuweno paggabwatan ammina gannunna kinarakkat. Gafu sinay, odduweno nattalekkud sino angngurudda ki Dios, e antuweno kallolow sino nakanda.

Ino Korwana Netuni Pablo Ki Timoteo

¹¹ Udde ikka Timoteo a masserbi ki Dios, aroyuwannu nad ammin inay, ta iyekwamino damama mangwa si naggaddangnga antuweno panggammani Dios. Pattuyaggannu naddino angngurungngu ki Kristo annino agganggammu sikwana andino bafulunnuwera. Attammannu nad nu madyatangka, e nannakangka nad si ammina tolay. ¹² Iyekwammaddino damama mangurug anna masserbi ki Kristo Jesus a kunnangke ino makiparesa a manggamma mangaffut takesi malabutangka si biyaya mannayun. Se antuweno namiliyani Dios sikwam sin nassapitannu si'ina mangurugga ki Kristo Jesus sino a'langino odduwa tolay. ¹³ Antu kappay yawino itungku sikwam sino a'langi Dios a mamiyag si ammin anni Kristo Jesus a nangita'dag

† 5:23 5:23 Ino tayungnga Judyu, naangwa si diyuna ubas.

sino kakuruwan sino a'langi Poncio Pilato. ¹⁴ Ino sapitangku, tuntulannungke naddino ammina netuldu sikwam mappeafu ki Dios anna imutannu takesi ammena madagganan si bakkanna gakkurug anna awana masapit si aneno kurangnga. Antu naddino akwannu makkiyad sino puliyani Jesu Kristo a Afutam. ¹⁵ Se nu дума'ngeno fustuwa tiyempo, gakkuruwa pulini Diosi Jesu Kristo sito lubag. I Dios pelangino madandayawa matturay si ammin, se antuweno Ariyeno amminira a ari anna Afuweno amminira a afafu. ¹⁶ Antu pelangino paggabwatanino biyaya mannayun se ammena matay. Awana tolaya makaara'ni sikwana se nappelalotino kilakilanneno agyananna. Awaningke a tolaya nita sikwana e awangkappaya makaita sikwana si makkikiyad. Madayonad si makkikiyad se awana kakunnaneno pannakadamana. Amen.

¹⁷ Sapitannu sino bafa'nangngira sito lubag ta ammera nad passangeletino ana sikwara. Sapitannu kappay sikwara si bakkan naddino kinaba'nandeno talakkanda se maawangkappekena, nu ammena luri Dios a ammena naawawita manga'da sikwatam sino ammina awantam takesi maanggammetam. ¹⁸ Ituldungkappay sikwara ta mangwera nad si nalawad takesi ba'nangngira naggappay si nalawara aggangwa. Ammera nad maituk si pirak, nu ammera lud nadadana manuffun si korwana tolai. ¹⁹ Se nu kunnenayino akwanda, kunnangke mampattira si kinaba'nang sey langit, e natalanggaddino innanamanda a maappareno kakuruwana biyag si makkikiyad.

²⁰ Timoteo, imutannungke naddino netalakki Dios sikwam. Aroyuwannuweno mattatarabbira sino awana serbina, a massasarombat mappeafu sino ngananda si kinalaing, udde awana kakuruwana. ²¹ Se aneno korwanira a gafu sino nanuntulanda sinaya kinalaing, sinalekkurandeno kakuruwana tulduwa kuruwantam.

Allakkandakayu nad ammini Dios.

Ino Mekadwa A Turakki Pablo Ki Timoteo Ino Mapeafu Sitawa Turak

Wasin niturakkani Pablo sitawa mekadwa a tura'nga ki Timoteo, nabayinna nabalud sey Roma gafu sino angngurungnga ki Kristo. I Timoteo, agyangkepay sey Efeso a manuldu sino nakkakarampattira a nangurug sinay.

Sitawa turak, odduwa sinapiti Pablo ki Timoteo a nappatuyag sino nakamma takesi gakkuruwannangke a manuldu anna mangwa sino korwana tarabafuwa netalakki Dios sikwana, massiki nu wara mappadyat sikwana anna mangontara sino tulduna.

Nepadandamma kappay ki Timoteoweno narakkatta aggangwaneno tolayira sino mauddiyera a aw e netunna si aroyuwanna naddino kunnenay. Sinapi'na kappay si amme nad medagga i Timoteo sino pattatarabbanda a awana serbina sino a'langi Dios, nu ammena lud mattalaginara manuntul anna manuldu sino kakuruwana tulduwa naggabwat ki Dios.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino nappasalamatani Pablo gafu ki Timoteo andino nassapitanna sino mappatuyag sino nakamma 1:3-18

Ino natalakka sindaluwi Kristo Jesus 2:1-13

Ino meannunga akwanino masserbi ki Dios 2:14-26

Ino aggangweno tolayira so mauddiyera a aw 3:1-9

Natalanggannaddi Timoteo sino naammuwanna a sapiti Dios 3:10-4:8

Ino aranggi Pablo ki Timoteo 4:9-18

Ino ambu'nenno turak 4:19-22

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus, gafu se antuweno urayi Dios. Dinundun-daka umang mibanyag sino biyaya nekariyi Dios sikwatama nesapat ki Kristo Jesus.

² Antuyawino turakku sikwam Timoteo a ibilangku si abbingkuwa iiddukangku. Allakkandaka naddi Dios a Ama anni Kristo Jesus a Afutam ta duffunandaka nad anna passiyankanda naddino nakammu.

Ino Nappasalamatani Pablo Gafu Ki Timoteo Andino Nassapitanna Sino Mappatuyag Sino Nakamma

³ Mappasalamatak ki Dios gafu sikwam Timoteo. Antuweno passerbiyangku a kakunnenno nepasserbiyeno gagginafukira a awana narakkat sino nakangku. Aw anna gafi, aggadandammantaka kadda makkararak. ⁴ Maanappakungke sikwam nu madandangkuweno nakalaluwannu sin nakkatwayanta, antu gafuna, anggantaka kappaya itan takesi maanggammakungke. ⁵ Madandangku kappayino gakkuruwa angngurungngu a kunna kappayino angnguruwi afuma Loida anni inama Eunice a naunta a nangurug sikwam. ⁶ Antu gafuna, ipadandangku sikwam ta gakkuruwannungke a usarannino pannakadama a neya'da i Dios sikwam sin netappakuweno kamakku sikwama nakkararag. ⁷ Ammeke nad mattalawa musar, se ana sikwatamino Espirituwi Dios a neya'dana, e inaya Espirituwa neya'dana, ammeretam pabbalin si taladdon, nu ammeretam lud a'dan si pannakadama a masserbi ki Dios, manggam sino kasittoletamira, anna mifuwad sino baggitam.

⁸ Kunnantu, ammeke nad maatalla mita'dag sino mapeafu ki Jesu Kristo a Afutam. Ammeke naggappay maatallan gafu sikwak a nabalud gafu sino nasserbiyangku sikwana, nu ammem lud attammanino dyata lawumanta gafu sino pibanyanta sino

nalawara damag. Attammannuwera yaw, se pattuyaggandaka i Dios. ⁹ Antuweno nialak sikwatam anna inayandetam ta ikkanetamino nadosana tolena. Ino nangwana sinay, bakkanna gafu sino inangwatam, nu ammena lud gafu sino gakkanna annino angngikalla'nga sikwatam. Se sin ammena kepay napatatu yo lubag, dinandamman si ipaitaneno angngikalla'nga sikwatam gafu ki Kristo Jesus. ¹⁰ E sito ingkein, nepaitanan sikwatam inaya angngikalla'nga, se ginamwangin sito lubaggi Kristo Jesus a misalak sikwatam. Inarinanino pannakadamenno katayan, e nepakaammuneno nalawara damaga massapit si damatama mabiyag si makkikiyad.

¹¹ Dinotukandaki Dios a tata a apostolna a umang mibanyag anna manuldu sinaya nalawara damag. ¹² Antu gafuneno nadyatangku sito ingkein. Udde ammek iyatal inay, se ammukungke ino kinuruggu, e natalanggarak si aneno pannakadamana a mimut sino netala'nga sikwaka tarabafuk* makkikiyad si mada'ngeno awa puliyani Kristo.

¹³ Nu manulduka, tuntulannungke naddino kakuruwana netulduk sikwam anna ituluynu kappenadda mipaita sino angngurug anna aggangamma neya'da i Kristo Jesus sikwatama nesapat sikwana. ¹⁴ Gafu sino pannakadamenno Espirituwi Dios a ana sikwatam, imutannuweno napatiya tulduwa netalakki Dios sikwam ta ammenan maangkakwa.

¹⁵ Ammumun si kaodduwan sino manguruwira a taga-Asia e inanawandak, massikira Figelo anni Hermogenes. ¹⁶ Udde i Onesiforo, allakkannira naddi Afu Dios amminira a taabbalayan, se namipidyanna a nepattuyaggino nakangku. Ammerak kappay neyatal sino nabalurangku, ¹⁷ se wasin ginamwang sito Roma, ammena nakasinakka nintarak sikwak kiyad si nasumpalandak. ¹⁸ Ammungskappay si oodduweno duffunna sikwak sey Efeso. Allakkan naddi Afu Dios naso awa pangukumanna si ammina tolay.

2

Ino Natalakka Sindaluwi Kristo Jesus

¹ Ikka Timoteo a abbingku, pattuyaggannu naddino angngurunggu ki Dios se odduweno duffunna sikwatam gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus. ² Amminino diningnganggu sikwaka netulduk sino a'langino odduwa tolay, ituldummad sino matala'nguwera, takesi damara a ituldu si korwana tolay.

³ Attammannuweno dyata duma'nga sikwatama mangurug ki Kristo Jesus a kakuneno akwanino matalakka sindaluwa miyattam si dyat. ⁴ Tuntulannu kappayino akwana sindaluwa aggadandam sino kinasindaluna a awana korwan, se antu pelang anggamma akwanino panggammanino afuna. ⁵ Dandammannu kappayino tolaya makiparesa. Awana labu'na nu ammena tuntulannino lintingngeno paresa. ⁶ Kunna kappay, ino malappatta manguma, antuweno mapalunguwa mappa sino ballena sino ganinna. ⁷ Dandammannuwerenaya nepampariggu, e duffunandaka i Afu Jesus ta maawatannuwera ammin.

⁸ Aggadandammannu naddi Jesu Kristo a gaka i Ari David a natay e nangngangoli. Antuwenayino nalawara damaga ibanyaggu. ⁹ Gafu sino nibanyagku sinaya nalawara damag, madyatanak sito ingkein anna nabaluraka kunnangke minalliwat. Udde ino sapiti Dios, ammena mabalud. ¹⁰ Antuweno attammangku amminino dyat para sino pallawaranino tolayira a piniliyi Dios ta mesalakanira anna mesapatira sino kalalawarana biyag sey langita awana kiyanna. ¹¹ Gakkurug yawa sassapit, "Nu nesapatetam ki Kristo sino natayanna, mesapatetangkappena sikwana a mabiyag si makkikiyad. ¹² Nu matalanggaretama miyattam si dyat, makiturayetamma

* **1:12** 1:12 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...sino netalakku sikwana...

sikwana sino patturayanna. Udde nu ammayantamino nangammuwantam sikwana, ammayandetam pena. ¹³ Massiki nu ammetam matalak, matalak kappay, se ammena dama a amme akwanino sinapi'na.”

Ino Meannunga Akwanino Masserbi Ki Dios

¹⁴ Kanayunnu nadda ipadandammirenay sino manguruwira sitan, e tunannuwera sino a'langi Dios ta ammera nad massasarombat mapeafu si sapippelang, se awana serbina, nu ammena lud darallannino angnguruwino maningngaggira.

¹⁵ Iyekwamungke naddino damama mangwa sino panggammani Dios, a kunnangkeno mattarabafuwa ammena iyatallino akwana, e nalawarino annulduna sino kakuruwana sapiti Dios. ¹⁶ Ammeke nad medagga sino pattatarabbanda a awana serbina sino angngita i Dios, se ino mangwera si kunnenoy, masesenuta umaroyuweno nakanda ki Dios. ¹⁷ Ino sapitanda, kakunnenno gurira naladda a mannanep a manaral sino baggina tolay. Ino adwera a manuldu si kunnenoy, da Himeneo anni Fileto. ¹⁸ Aroyuweran sino kakuruwan e kungkulandeno angnguruwino korwanira, se ino tuldura, nasinduwennino nangngangoliyanino natayira.

¹⁹ Udde massiki nu kunnenayino sapitanda, ammena maangkakweno kakuruwana sapiti Dios, se kunnangke natuyagga fundasiyona ammena maguyad, a aneno neturak sinaya massapit si, “Ammuwi Afu Dios nu inyeno tolenera,” anna sapitanna kappay si, “Nu inyeno massapit si mangurug ki Afu Jesus, ibbattanna nad amminino narakkat.”

²⁰ Sino dokalla baleneno ba'nang, ammena nakkakarunnenno usaranda. Aneno duyuwa bulawan anna karasiya a usaranda nu wara kaatallanda, e ana kappayino duyuwa kayu anna nadweng a usaranda kadda aw. ²¹ Ino tolaya umaroyu si ammina narakkat, mekunna sino bulawana duyug. Se awana narakkat sikwana, e meannunga usarannino Afuna, se nadadana masserbi si massiki sanna a nalawara akwan.

²² Antu gafuna, talekkurannu naddino narakkatta panggammanino bafuwanakira, ta iyekwamungke naddino damama mangwa sino nalawad annino mappatuyag sino angngurunggu. Iyekwangkappenaddino damama manggam sino bafulunnuwera ta mekunnenno nakammu sino ammina tolaya marang si duffun ki Afu Jesus a natalang-gadda mangurug sikwana. ²³ Aroyuwannu naggappayino pattatarabbanino tolayira a kurangino ammura a awana serbina, se ammu si ino pelang pattupakkannenay ino akkakwa. ²⁴ Se ino masserbi ki Afu Jesus, ammena nad makipakwa, nu ammena lud nannakam si ammina tolay. Nalaing kappenadda manuldu anna naanusa miyattam si dyat. ²⁵ Nannakammadda manuldu sino makikontarera sikwana, tantaro nu paddandammannira i Dios ta ibobolireno liwa'da e maammuwandeno kakuruwana tuldu. ²⁶ Se nu kunnenoy, minnanakammira anna meli'wera sino pannakadama i Satanas a nano'ma sikwara ta patutannera a mangwa sino panggammanna.

3

Ino Aggangweno Tolayira So Mauddiyera A Aw

¹ Dandammannu nad yawa sapitangu. Naso mauddiyera a aw, oodduneno kadidyatan sito lubag. ² Se ino aggangwaneno tolayira, ino baggira pelangino dandammanda, naingapira si pirak, massangeletira, anna iyantoreno baggira. Ilopa-lope'deno bafulundera, ammera kuruwannino mapparana'dera, awana ammura a mappasalamat, anna ammerangke dandammanni Dios. ³ Massiki ino abbindera, ammera kappay aanggamman. Nu wara makaliwat sikwara, ammerangke pakoman. Paraparallandeno bafulundera, ammera makafuwad sino baggira, anna awana nakanda. Kababannaddeno ammina nalawad. ⁴ Ammerangke matalak, foforme pelangino akwanda a ammera dandammannino tupa'nga, anna massangkatolayira. Ino pelang panggammannendo akwanda a ammera dandammannino panggammani

Dios. ⁵ Massalasangkunira a maddayaw ki Dios, udde ammera netulukino baggira sino pannakadamana ta mapataliyanino narakkatta aggangwara. Aroyuwannu-erenaya tolay. ⁶ Ino korwan sikwara, mammalafalayira a makakkiyayam sino tolayira takesi balabaliyandeno bafabbayira a nakafuyino nakanda ta tuntulandeno tuldura. Inayira a bafabbay, malowino nakanda gafu sino odduwa liwa'da, e tagakurukuruwira gafu sino panggammanino baggira. ⁷ Kanayunira a maddingngag si bawuwa tuldu, udde ammera makaawat sino kakuruwana tuldu. ⁸ Ino tolayira a mamalabali sinayira a bafabbay, passiya narakkattino nakanda, e awana serbina ki Diosino salasangkuna angngurudda. Kontarandeno kakuruwana tuldu a kakunnara Janes anni Jambres a nakkontara ki Moises si'in. ⁹ Udde ammena mabayino pamalabaliyanda sino tolayira, se maammuwandeno kinalokora a kunna kappayino nakwa sikwara Janes anni Jambres.

Natalanggannaddi Timoteo Sino Naammuwanna A Sapiti Dios

¹⁰ Udde ikka Timoteo, naammuwannu weno netulduk, ino aggangwak, andino gakk-agguwa mangwa sino panggammani Dios. Naammuwannungkappayino kakuruwan-neno angnguruggu, ino anusku, ino agganggangku si kasittolek, andino angngiyat-tangku si massiki sanna a makwa sikwak. ¹¹ Ammungskappayino angngilopalope'da sikwak annino nappelalota dyakku a kunnangke ino nakwa sikwak sey Antiokia, Iconio, anda sey Listra. Udde massiki kunnenoy, nesala'daki Afu Jesus sino ammin inaya dyakku. ¹² Bakkanna ikkanappelangino madyatan, nu ammena lud amminira a mangamma mangwa sino panggammani Dios gafu sino nesapatanda ki Kristo Jesus. ¹³ Udde ino narakkattira a tolay annino mamalabaliyera, umoodduweno kinarakka'da. Mamalabaliyera sino bafulundera e mabalabaliyanira kappepay.

¹⁴ Udde ikka, natalaggagga nad sino tulduwa naammuwannu. Ammum si gakkurug, se ammumungke si matalakkino nanulduwera sikwam. ¹⁵ Se kiyad sin kab-binggu, naammuwannunnino neturakka sapiti Dios a antuweno pangammuwanna tolay sino kesalakan gafu sino angngurungnga ki Kristo Jesus. ¹⁶ Ammina nepeturakki Dios, naggawat ammin sikwana, e napatiyino kausaranna, se ipakaammuna sikwatamino kakuruwan, ibuyaretam nu wara liwattam, pallawaranneno narakkatta aggangwatam, anna tulduwandetama mangwa sino panggammani Dios, ¹⁷ takesi awaningke a pakkurangantama masserbi ki Dios, nu ammetam lud nadadana mangwa sino ammina nalawara paangwana.

4

¹ Antuyawino itungku sikwam sino a'langi Dios anni Kristo Jesus a mangukumma si ammina tolay, massiki ino aggabiyayira onnu ino natayiran. Gafu se muli sitawi Kristo Jesus a matturay, itungku sikwam si ² kanayungka nadda nadadana manuldu sino sapiti Dios. Ituldum lud sino tolayira nu angganda a dingngaggan onnu ammera. Ipakaammum sikwara nu wara liwa'da anna ibuyam ta ibobolira. Pattuyagannu weno nakanda a mangwa si nalawad. Nannakangka nadda mangwa si kunnenay sino panulduwannu sikwara. ³ Se mada'nganeno awa amme anggaminno tolayira a dingngaggannino kakuruwana tuldu. Angganda pelanga manuntul sino narakkatta ana sino nakanda, antu gafuna, mayira si odduwa manuldu sikwara sino angganda a dingngaggan. ⁴ Aanggangandake a dingngaggannino paraparatu pelanga sapit, e bangngaggandeno kakuruwana tuldu. ⁵ Udde sikwam, napalangka nad sino ammina akwannu. Iyattammu nad ammina dyat a дума'nga sikwam. Ituluynu naggappaya mibanyag sino nalawara damag. Akwannu amminino tarabafuwa netalakki Dios sikwam.

⁶ Udde ikkanak, meyampariyino biyaggu sino isibudda nu wara iwa'la'da ki Dios, se ara'niyennino anawangku sito lubag. ⁷ Sino passerbiyangku ki Dios, neyekwak

amminino damaka kunnangke makiparesa, e sitoya, dina'ngakunnino pakkiyanino paresa. Natalanggaraka nanuntul sino kinuruddam anna inimukku ta ammena maangkakwa. ⁸ Antu gafuna, aneno nedadana labukku sey langit a iya'daneno naggaddangnga ukum a i Afu Jesus sikwak so awa pangukumanna si ammina tolay gafu sino nangwangku sino panggammanna. Bakkanna ikkanappelangino labutanna, nu ammena lud amminira a manggamma mita sikwana so puliyanna.

Ino Aranggi Pablo Ki Timoteo

⁹ Nu damana, malangka nadda umang sitaw, ¹⁰ se i Demas, inanawandak e inang sey Tesalonica gafu se antu pelang aggadandammanneno pallawaranna sito lubag. I Cresente, inang sey Galacia, e i Tito, inampay sey Dalmacia. ¹¹ I Lucas pelangino bulungku sitaw. Nu umangka sitaw, sippalannuwi Marcos, se damana a manuffun sikwak sino tarabafuk. ¹² Dinundungkuwi Tikico sey Efeso. ¹³ Nu umangka sitaw, sippalannuweno tafalkuwa nabattangku ki Carpo sey Troas. Appannu kappayino leburukira, kumarallino nalukulukutira a turak.

¹⁴ I Alejandro a gumapanday, odduweno narakkatta inangwana sikwak, udde i Diosino makammuwa mibalat si meannung sino inangwana. ¹⁵ Palanannu, se ginakkurungnganke a kinontareno tuldutam.

¹⁶ Sin pittara a nimbistigar sikwak, awaningke a bulungkuwa nana'dag sikwak, se inanawandak. Udde pakomanira naddi Dios sinaya inangwara. ¹⁷ Udde massiki nu kunnenayino inangwara, ammerak nepurayi Afu Jesus, nu ammena lud nepat-tuyaggino nakangku takesi damaka sapitannino kakuruwana tuldu ta dingngaggan amminino bakkannira a Judyu sinay. Nesala'ngak kappay sino kattalatalawa dyat a meyamparig sino wangi'na layon. ¹⁸ E amruk si isala'ngaki Afu Jesus sino ammina narakkat kiyad si appandak sino patturayanna sey langit. Madandayonad si makkikiyad. Amen.

Ino Ambu'nenno Turak

¹⁹ Sapitannu sikwara Priscila anni Akila si aggadandammangkuwera, mampay sikwara Onesiforo a taabbalay. ²⁰ Nabattangi Erasto sey Corinto, e i Trofimo, binattangku sey Mileto se malowan. ²¹ Malangka nadda umang sitaw liyena irid.

Da Eubulo, Pudente, Lino, anni Claudia, anna amminino korwanira a manguruwa ana sitaw, aggadandammandaka pay.

²² Kanayun nadda mebumbuluni Afu Jesus sikwam, e allakkandakayu nad ammin.

Ino Turakki Pablo Ki Tito Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo ki Tito a tata a bakkanna Judyu a nangurug gafu sino netulduna (1:4). I Tito, natalak anna nalappatta makitarabafu ki Pablo. Nebulun sikwara Pablo anni Bernabe sin inangnganda a nakimitingan sey Jerusalem (Gal. 2:1), e napatiggappayino tarabafuwa nepangwa i Pablo sikwana sey Corinto. Antuweno dinunduni Pablo sinaya makammu sino nampattanda sino piraka iduffunda sino manguruwira sey Jerusalem (2 Cor. 8:6, 16-24), e antu kappayino nangita'dag sino kinaapostoli Pablo sino manguruwira sey Corinto takesi mallawaggappayino annandanda sikwana (2 Cor. 7:5-7). Nakitarabafuwi Tito ki Pablo sino nangibanyanda sino nalawara damag sey Creta, e binattangi Pablo sinay ta ituluyna a manuldu sino manguruwira.

Sin nanurakkani Pablo sitaw, malowino nakamma gafu sino akkakokweno pakkakarampattanda sey Creta. Oodduwera a manuldu si bakkanna gakkuruwa tulduwa mappaaroyu sino korwanira a nangurug (1:10-11), e awangkepaya nado-tukan si pangafuwanino pakkakarampattanda a mangipakaammu sino kakuruwana tuldu. Nalamitangkappayino manguruwira sino narakkatta aggangweno bafulundera sey Creta a kunnangkeno makibulun andino matarut. Antu gafuna, neturakki Pablo sitaw ki Tito takesi ipakaammuna sikwaneno fustuwa akwana a minggud sikwara. Nepakaammuna kappay si aneno kalintiyani Tito a manuldu e kuruwan naddino Cretereno itulduna (1:5).

Talluweno napatiya maappa sitawa turak. Ino palungu, nepadandammi Pablo ki Titoweno nalawara aggangwa a tuntulan naddino nadotukanira a pangafuwanino pakkakarampattan. Ino mekadwa, sinapi'nenno fustuwa itulduna sino korwanira a klasena tolay sino pakkakarampattan a kunnangke ino lallakayira, ino bafa'bakattira, ino korwanira a lallaki anna bafabbay, andino aripannira. Ino mekatallu, nepakaammuneno aggangwa a tuntulan naddino ammina nangurug gafu sino kesalakanda.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-4

Ino mapeafu sino pangafuwanirana manguruwira sey Creta 1:5-9

Ino mapeafu sino manulduwera si bakkanna gakkurug 1:10-16

Ino ituldu naddi Tito a akwanino tolayira 2:1-15

Ino nalawannadda akwanino manguruwira 3:1-11

Ino ambu'nenno turak 3:12-15

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a masserbi ki Dios. Tatak kappaya apostoli Jesu Kristo. Dinundundaka mappatuyag sino angnguruwino piniliyera i Dios si tolona anna mipakaammu sikwara sino kakuruwana tuldu takesi nadosan naddino biyadda.

² Kunnanayino akwangku takesi wara innanamanda si biyaya manayun. Antuweno nekariyi Dios sin awangkepay yo lubag, e ammutam si i Dios, ammena massisiri. ³ Sin nada'ngennino awa pinilina, nepakaammunenaya nalawara damag sino tolayira. Se i Dios a mangisalak sikwatam, netutunna sikwak si ibanyaggu inaya nalawara damaga netala'nga sikwak.

⁴ Antuyawino turakku sikwam Tito a ibilangku si gakkuruwa abbingku gafu sino nanguruwanta. Allakkandaka naddi Dios a Ama anni Kristo Jesus a mangisalak sikwatam e passiyannakkanda naddino nakammu.

*Ino Mapeafu Sino Pangafuwanirana Manguruwira Sey Creta
(1 Tim. 3:1-7)*

⁵ Ino gafuneno namattanganku sikwam sitan Creta, takesi balinannuveno tarabafuta sitan anna takesi maddotukka si pangafuwanira sino kadda pakkakaram-pattanino manguruwira sino lulubbun sitan. ⁶ Ino pangafuwanino manguruwira, awan nadda kabalawanna. Tata ke naddino atawana anna ammena nad makibulun. Massiki ino abbingnera, manguruwira naggappay, anna awan nadda kabalawanda gafu se makka'apotira anna mangwera si narakkat. ⁷ Ino gafuna a awan nadda kabalawannenaya mangifuyut sino manguruwira, se antuweno netalakkanino tarabafuwi Dios. Antu gafuna, ammena nad natansit, ammena nad naladda a mabbungut, anna ammena nad minagginum. Ammena nad gumakkipakwa anna ammena naggappay naingap si pirak. ⁸ Ammena nad kunnenay, nu ammena lud minappadilot si korwana tolay anna manggamma mangwa si nalawad. Napalan nadda tolay e ammuna a mifuwad sino panggammanino baggina. Naggaddang anna nadosan nadda tolay. ⁹ Natalanggannaddino angngurungnga sino kakuruwana netuldu sikwana a dama a talakkannino tolayira. Se nu kunnenoy, damana kappaya ituldu sino bafulunnera takesi pattuyagganneno angnguruwino korwanira anna ipaitaneno nakkamaliyanino makkontarera sino kakuruwan.

Ino Mapeafu Sino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

¹⁰ Kunnenaya sinapikku sikwam se odduweno ka'apotira a tolay sitan a mamalabali sino bafulundera gafu sino ituldura a awana ketupakkanna, kumarallino Judyuwera a massapit si makugi'nad ammina mangurug. ¹¹ Palammattannuwera nad, se paroyundeno odduwa tolay sino angngurudda, massiki amminira sino korwana taabbalay, gafu sino ituldura a ammena nad metuldu, e ino pelang gakkadda a mituldu sinay, pamirakanda pelang. ¹² Aneno diyadala kalubbunanda a nasapit si, "Ino tolayira a taga-Creta, sariyonira ammin. Natansitira a kunnangke sumarona animal. Matarutira a mattarabafu udde malawotira a mangngan." ¹³ Gakkuruwino sinapi'na. Antu gafuna, gakkuruwannungke nadda mibuya sikwara, takesi mallawarino angngurudda. ¹⁴ Ibuyamira takesi ammera didingngaggannino iistoriyera a pinandayino Judyuwera andino tunino tolayira a nattalekkud sino kakuruwana tuldu. ¹⁵ Ino tolaya nadalusano nakamma, awaninna kammarallanna, se ibilangnga si nadalus ammin.* Udde ino tolaya nadakkutino nakamma a awana angngurungnga ki Dios, awana ibilangnga si nadalus, se nadakkutaninnino nakamma e ammenan maimunuwanino narakkat anna nalawad. ¹⁶ Sapitanda si ammura i Dios, udde maita sino aggangwara si bakkanna gakkurug. Narakkattirangke, ka'apotira, e ammerangke dama a mangwa si nalawad.

2

Ino Ituldu Naddi Tito A Akwanino Tolayira

¹ Udde ikka, Tito, itulutuluynuwa tulduwanino manguruwira a mangwa sino meaning sino kakuruwana tuldu. ² Ino lallakayira, tulduwannuwera ta fuwaddandeno panggammanino baggira anna napalanira takesi meyatallira gafu sino nalawara aggangwara. Tulduwannuwera kappay ta natalanggaddino angngurudda, gakkuruwingke ino aggangganda sino kasittolera, e naattammirangke so ingkelamanga dya'da.

* **1:15** 1:15 Odduweno tunna Judyu mapeafu sino akkanan andino korwana mausara ibilanda si nadalus onnu kaddadakkut. Udde sinapiti Jesus si bakkannino maakkanino mappadakkut si tolay, nu ammena lurino narakkatta ana sino nakamma. Antu gafuna, nu nadalusinnino nakamma tolay, damana a nadalusino pibilanganna si ammina makkana andino korwana kunnenay. Itannu sino Mar. 7:14-19 anna sino Col. 2:20-22.

³ Mampesino bafa'bakattira, tulduwannuwera ta nadosanino biyadda a meannung sino angngurudda. Tulduwannuwera kappay ta ammera mamaraparal anna minagginum, nu ammera lud itulduweno nalawad. ⁴ Se nu kunnenay, damara a tulduwanino aanakira a bafabbay a midduk sino a'atawarera andino aanakira. ⁵ Tulduwandra kappenad ta fuwaddandeno baggira anna nadalusino aggangwara. Naimutira nad sino gibbafalayandra, nannakammira anna tagatulutulukira nad sino a'atawarera, takesi awana kabalawanino sapiti Dios a ituldutam.

⁶ Kunna kappay sino aanakira a lallaki, tulduwannuwera ta fuwaddandeno baggira sino ammuna akwanda. ⁷ Massiki ikka kappay, kanayun nadda nalawarino akwannu takesi ikkeno panuntulanino bafulunnuwera. Sino panulduwannu, ipaitam si nalawarino gakkannu anna ibilangngu si napatiyino ituldum. ⁸ Nalawannaddino assapi'nuwa passiya gakkurug takesi awana kabalawanna. Se nu kunnayanino akwannu, maatallanira a kumontara sikwam se awana damara a ipaliwat sikwatam.

⁹ Ino aripannira, tulduwannuwera kappay ta tagatulutulukira sino amundera sino ammuna akwanda takesi maangammira sikwara. Ammera nad sumosombat sikwara ¹⁰ onnu takawanira, nu ammera lud ipaita sino ammuna akwanda si matalakkirangke, takesi nu kunnenayino akwanda, madayawino tuldu mappeafu ki Dios a mangisalak sikwatam.

¹¹ Se nepaita i Diosino alla'nga takesi dama a mesalakanino ammuna tolay. ¹² Gafu sino alla'nga, ipakaammuna sikwatam si talekkurantammad ammuna kontara sino anggamma annino ammuna narakkatta panggammanino ammera mangurug, takesi fuwaddantamino baggitam, mabiyayetam si naggaddang, anna akwantamino panggammana kiyad si ayawetangkepay sito lubag. ¹³ Kunnenay naddino akwantam sino pattaronantam sino innanamantama mappaanggam sikwatam. In-aya innanamantamino pangitantam sino kinadosi Jesu Kristo sino puliyanna, a antuweno madandayawa Diostama mangisalak sikwatam. ¹⁴ Antuweno nanga'da sino biyangnga para sikwatam takesi mesalaketam sino ammuna pannakadamana liwat. Inangwanenay takesi pabbalindetam si nadosana tolona a manggamingke a mangwa si nalawad.

¹⁵ Antuwenayino ituldummad sino tolayira sitan. Tunannuwera a mangwa sinay anna ibuyam nu wara pakkuranganda. Sino pangwannu sinay, ipaitamino kalintiyannu takesi kuruwandeno sapitannu.

3

Ino Nalawannadda Akwanino Manguruwira (Rom. 13:1-7; 1 Ped. 2:13-17)

¹ Ipadandammu sino manguruwira sitan si tagatulutulukira nad sino gubiyernu andino korwanira a matturay sikwara. Kuruwanda nad anna nadadanira a mangwa si massiki sanna a nalawad. ² Ituldum sikwara si ammera nad mamaraparal anna makipakwa si massiki sanna a tolay, nu ammera lud nannakam anna naanus si ammuna tolay.

³ Se massiki ikkanetama mangurug, kurangino dinandantam mappeafu ki Dios si'in, e ammetam kinurug. Nabalabaliyanetam e nearipannetam sino narakkat, ta akwantamino massiki sanna a panggammanino baggitam. Narakkattino nakantam sino bafuluntamira e inimallantamira. Kinababannaddetam e kinababannaddamira kappay. ⁴ Udde i Dios a misalak sikwatam, nepaitaneno angngikalla'nga andino agganggamma, ⁵ e nesala'detam. Bakkanna gafu sino nalawara inangwatamino nisalakanna sikwatam, nu ammena lud gafu sino alla'nga sikwatam. Nesala'detam gafu se dinalusandetam anna nepabbawuretamino Espirituna a kunnangke neyanaketangkappay.

⁶ Neya'da i Diosino nappelalota duffunnenaya Espirituna gafu sino inangwa i Jesu Kristo a mangisalak sikwatam. ⁷ Antuweno neya'dana takesi wara innanamantam si mesapatetama millalupat si biyaya mannayun. Ino gafunenaya innanamantam ino nibilanganna sikwatam si naggaddang gafu sino alla'nga. ⁸ Gakkurug ammin inaya sinapikku. Antu gafuna, anggangku si gakkuruwannungke a itulduwerenay sino nanguruwira ki Dios sitan, takesi aggadandammanda a mangwa si nalawad.

Nalawad ammin inaya tuldu e masserbi si pallawaran ammينا tolay. ⁹ Udde ammeke nad medagga sino awana serbina a passasarombatanino tolayira mappeafu sino listaanneno nganganino gagginafuwera. Umaroyuka kappay sino pakkakwanda mappeafu sino lintiyi Moises, se inaya pattatarukkiyanda, awana ketupakkanna se awana duffunna sikwatam. ¹⁰ Nu wara tolaya manuldu si bakkanna gakkurug a mappakakaraway sino manguruwira, sapitannu ta ibbattanna nad. Udde nu namidwannuna sinapit e ammena didingngaggan, ammekan mebumbulun sikwana, ¹¹ se ammumun si ino tolaya kunnenoy, sinalekkurannanino kakuruwan, e gagguriyatanna a malliwat, massiki ammunan si narakkattino akwanna.

Ino Ambu'nenno Turak

¹² Dundunangkuna i Artemas onnu i Tikico a umang sitan. E nanu gumamwang, sulyatannungkena ta dambalannak sey Nicopolis, se dinandangku si antuweno pagyanangku kiyad si malla'wutino irid. ¹³ Iyekwamungke ino damama manuffun sikwara Zenas a abugadu anni Apolos takesi makagikkatira e itannu nad ta ana amminino maawadda sino biyahera. ¹⁴ Ino bafuluntamira sitana mangurug, gawamanda nadda mangwa si nalawad ta duffunandeno gakkuruwa mawag si duffun takesi wara serbineno biyadda.

¹⁵ Amminino bafulungkuwera sitaw, aggadandammira pay sikwayu. Sapitannu sino manguruwira sitana mangikalow sikwami a aggadandammangkuwera kappay. Allakkandakayu nad ammini Dios.

Ino Turakki Pablo Ki Filemon Ino Mapeafu Sitawa Turak

I Filemon, tata a ba'nang sey Colosas a nangurug ki Afu Jesus. Agyanino aripanna a mingngan si Onesimo a nabbukal, e inang sey Roma a nabalurani Pablo. Sin naganani Onesimo sinay, nangurug gafu sino nanulduwani Pablo sikwana, e nabbali si Kristiyano. Anggammaddi Pablo a makiigyani Onesimo sikwana, se dokallino duffunna sikwana, udde gafu se ammena ammu nu anggammami Filemon, dinandamma si pulinna sino amuna. Antuweno netura'nga yawa turak ta arangnganna si pakomani Filemoni Onesimo. Arangnganna kappay si amme nad ibilangi Filemoni Onesimo si aripampelang, nu ammena lud ibilang si kola'nga gafu sino nittatanda ki Afu Jesus.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1-3

Ino angngurug annino agganggammami Filemon 4-7

Ino arangnganni Pablo ki Filemon 8-22

Ino ambu'nenno turak 23-25

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a nabalud gafu sino nasserbiyangku ki Kristo Jesus, e ayaw sitawi Timoteo a kolattam. Antuyawino tura'mi sikwam Filemon a ididdukammi a katarabafuwammi. ² Iyawa tura'mi, umang kappay ki Apia a kolattam anni Arkipo* a bulummiya sindaluwi Kristo, annino amminira a nanguruwa makkakarampat sitan baleyuwa maddayaw ki Dios. ³ Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e passiyanakandeno nakandaw.

Ino Angngurug Annino Agganggammami Filemon

⁴ Kadda ikararaddaka, Filemon, mappasalamatak ki Dios ⁵ gafu se dinidingngaguweno angngurungngu ki Afu Jesus annino agganggammu sino ammina tolayira i Dios. ⁶ Ikararaggu takesi gafu sino pittatantam sino angnguruddam, madadagganan naddino akkaammum mapeafu sino nalawara iya'da i Dios sikwatam gafu sino nesapatantam ki Kristo. ⁷ Kolakku, maanggammakungke anna nantatuyaggino nakangu gafu sino agganggammu sino tolayira i Dios, se nepattuyangguweno nakanda.

Ino Arangnganni Pablo Ki Filemon

⁸ Gafu se kunnenoy ino aggangwam, aneno sapitangu sikwam. Massiki aneno kalintiyanguwa neya'da i Kristo a massapit sino nalawara akwannu, ammek akwan, ⁹ nu ammek lud makiggimallak sikwam gafu so agganggantam. Antuweno akwangku, massiki ikkanaki Pablo a lakaya† nabalud gafu sino nasserbiyangku ki Kristo Jesus. ¹⁰ E ino arangngangu sikwam, allakkannu abbuweno abbingku si angnguruwa i Onesimo. Ibilangu si abbingku se kinurungngeno netulduk mapeafu ki Kristo sito nabalurangu. ¹¹ Massiki nu awana neduffunna sikwam si'in, sitoya, odduweno meduffunna sikwata a adwa.‡

* **1:2** 1:2 I Apia, atawa i Filemon, e i Arkipo, kunnino korwanira si pangafuwanino manguruwira a makkakarampat sino balera. Ino korwanira kappay, kunda si abbinda Filemon anni Apia. † **1:9** 1:9 Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego: ...ikkanaki Pablo a pannakabaggiyi Kristo... Sino dami'na Griego, tata ke a letreno kelasinanneno sapi'na lakay anna sapi'na pannakabaggi. ‡ **1:11** 1:11 Ino anggammami sapatannino angani Onesimo, aneno duffunna.

¹² Pulingkuwi Onesimo sikwam, e peyangkalingkuweno agganggangku sikwana. ¹³ Anggangku si magyangkepenad sitaw takesi kunnangke waraka sitawa manuffun sikwak sito nabalurangku gafu so nanulduwangku sino nalawara damag. ¹⁴ Udde ammek anggam si magyan sitaw nu ammem annutan, se ammetaka anggamma patutana mangwa si nalawad, nu ammena lud maggabwat sino nakammungkepay.

¹⁵ Ino nakuy inanawani Onesimo sikwam si bisangnga aw, takesi nanu muli kappay, mesapat sikwam si makkikiyad. ¹⁶ Sitawin, bakkannimpelanga aripan, nu ammena lud kolattama mangurug ki Kristo. Dokallingkeno aggiddukku sikwana, udde ammenangke kun sikwam, se nabbaliyen si kola'ngu ki Kristo e odduwenneno iduffunna sikwam.

¹⁷ Kunnantu, nu gakkuruwa ibilanggak si bulunnu, pagamwangannu naddi Onesimo sino puliyanna sikwam a kunna kappayino akwannu sikwak. ¹⁸ Nu wara liwa'na sikwam onnu wara gatu'na sikwam, ikkana'ngeno makaammu. ¹⁹ Ikkanakungkepayino manurak sitaw: Ikkanaki Pablo a mappaga sino gatu'na sikwam. Udde amme'ngad ipadandam si gatu'nu sikwakino biyangngu si makkikiyad. ²⁰ Si kunna, kolak, gafu sino anngurungngu ki Afu Jesus, allakkannak abbu ta akwannu inaya inarangku sikwam. Pallampawannuweno nakangku, se makkolaketa ki Kristo. ²¹ Manurakkak sikwam se natalanggaddak si akwannuweno inarangku, e odduweno akwannu amma sino sinapikku.

²² Ay, on mat, ana kappay sapitangku sikwam. Midadangka abbu si pagyanangku sitan baleyu, se innanamangkuwa gafu sino kararaddaw, makalawanak sito abbaluran ta muliyak sikwayu.

Ino Ambu'nenno Turak

²³ Manantokayu kunni Epafra a bulungkuwa nabalud sitaw gafu sino nasserbiyanna ki Kristo Jesus. ²⁴ Manantokayu kanu pay a kunda Marcos, Aristarco, Demas, anni Lucas, ireno katarabafuwangku.

²⁵ Allakkandakayu nad ammini Afu Jesu Kristo.

Ino Turak Sino Hebreowera Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunnenno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

I Jesu Kristo A Abbingi Diosino Nappasapitanna

¹ Si'in, namipidya a aneno nepakaammuwi Dios sino gagginafutamira gafu sino nappasapitannera a gumalabbunna. E nanganganangkappayino inangwana a nipakaammu sikwara. ² Udde sito ingkein, ino Abbingngeno nappasapitanna sikwatam. Inaya Abbingnga, antuweno pinilina a namaratu si ammin, e antu kappayino pinilina a millalupat si amamin. ³ Antu kappayino pangitantam sino ammina kinalawari Dios a awana keampariyanna. Antuweno kakunnana, se amminino ana ki Dios, ana kappay sino Abbingnga. Gafu pelang sino pannakadamenno sapi'na, tangngallanna amaminino pinaratuna. Wasin nasinduwennino inangwana a naddalus sino liwattamira, nuliyen sey langit e nattuttud sino padiwanani Dios ta makituray sikwana.

Napatiyino Abbingi Dios Amma Sino Anghelira

⁴ Antuweno nabbaliyeno Abbingi Dios si napatig amma sino anghelira. Kunna kappayino nepingngani Dios sikwana, nadayaw amma sino nganino anghelira. ⁵ Se awana nassapitani Dios si massiki sanna sino anghelira si,

“Ikkeno Abbingku, e sitoya, ipakaammuk si ikkanakino Amam.”*

E awangkappaya nassapitanna sino anghelira si,

“Ikkanakino Amam e ikkeno Abbingku.”†

⁶ Wasin ara'niyennino nanundunani Dios sino madandayawa Abbingnga sito lubag, sinapi'na si,

“Ammingkayuwa anghelkuwera, dayawandonad.”

* 1:5 1:5 Salmo 2:7 † 1:5 1:5 2 Samuel 7:14

- ⁷ Kunnayawino sinapi'na mapeafu sino anghelira,
 “Ino anghelkuwera, ireno aripanguwa dundunanguwa pabbalingku si bayabbag
 anna afuy.”‡
- ⁸ Udde ino kappay sinapi'na sino Abbingnga, kunna si,
 “Ikka Dios, mattureka si makkikiyad. Naggaddangngingke ino aggangwama matturay.
⁹ Anggammuweno nalawad e ka'gannuweno narakkat. Antu gafuna, ikkanaka
 Diosnu, nepallanggattaka anna neyantotaka amma sino bafulunnuwera.”§
- ¹⁰ E sinapi'na kappay sino Abbingnga si,
 “Sin palunguwa aw, ikka Afuweno namaratu sito lubag. Kunna kappay sino
 langit, ikkeno namaratu. ¹¹ Mawawanirana ammin, udde ikka, magyangka
 si makkikiyad. Mekunnera si barawasi a maddadan anna mapataliyan,
¹² se gumamwangino awa kappilannuwera a kunnangke tafal, e pataliyan-
 nuwera a kunnangke barawasiya ammenan meusar. Udde ikka, ammeke
 mangangkakwa, se awana pakkiyaranneno biyangngu.”*
- ¹³ E awangkappay nassapitani Dios si massiki tata sino anghelira sino sinapi'na sino
 Abbingnga a kunnayaw,
 “Mattuttugga sito padiwanangu makkiyad si pangaffutantaka sino ammina
 kakalingamira a kunnangke ipi'na'nguwera.”†
- ¹⁴ Sanna mantuweno serbiyeno anghelira? Ireno ammena maita a masserbi ki Dios,
 e dundunannera a umang manuffun sino amminira a pinilina a mesalakan.

2

Patiantammaddino Kesalakantam

¹ Gafu se kunnenayino kinapatingngeno Abbingi Dios, kuruwantamungke naddino
 diningngaddama netulduna takesi ammetam mekatway sino kakuruwan. ² Se
 natalanggaddino lintiyi Dios a nepakaammuweno anghelira sino gagginafutamira
 si'in,* e ino tolaya nakkontara sinaya ammena nangurug, nakastigu sino mean-
 nung sino liwa'na. ³ Nu kunnenoyino nakwa sikwara a amme nangurug sino
 nepakaammuweno anghelira, damatangkadda malli'wa sino kakastiguwantam nu
 ammetam patiyannino nabalora kesalakantama netulduwi Afu Jesus? I Afu Jesusino
 palunguwa nangipakaammu sinaya kesalakantam, e ino naningngaggira sikwana,
 sina'daggandeno kakuruwanna sikwatam. ⁴ Massiki kappayi Dios, sina'dagganneno
 kakuruwannenaya tuldura gafu sino nanganganana kakka'bawa senyala nepakwana
 sikwara. Sina'dagganna kappay gafu sino pannakadama a naggabwat sino Espirituna
 a neya'dana sino kiyara anggamma.

Nabbaliyi Jesus Si Tolay Takesi Isalakandetam

⁵ Bakkannino anghelireno piniliyi Dios a matturena sinaya bawuwa lubagga
 sinapi'mi, nu bakkan lurino tolayira. ⁶ Se antuweno anggamma sapitannino
 nepeturakki Dios a kunna si,
 “Afu Dios, sanna kaddino angngitam sino tolayira ta aggadandammanuwera?
 Sanneno gafuna a imutannuwera gampade tolayira pelang? ⁷ Se massiki
 pinaratumira a babfafaw amma sino anghelira, ammena mabayag e neyan-
 tomira ta medayawira a kunnangke ari, ⁸ e nepatturemira si amamina
 inangwam.”†

Ino sapitannenaya nepatturayi Dios sino tolayira si amamina inangwana,
 anggamma sapitan si awaningke a ammera iturayan. Maita pay sikwatama tolaya

‡ 1:7 1:7 Salmo 104:4 § 1:9 1:9 Salmo 45:6-7 * 1:12 1:12 Salmo 102:25-27 † 1:13 1:13 Salmo 110:1 * 2:2
 2:2 Itannu kappay sino Inangwa 7:38 anna sino Gal. 3:19. † 2:8 2:8 Salmo 8:4-6

ammetangkepay mattray si ammin. ⁹ Udde inammutam si aneno tata tolaya neyakkuruwan ammin inaya neturak a antuwi Jesus. Se sin nabbaliyanna si tolaya, nanabbafa sino anghelira si bisangnga tiyempo. Inangwanenay takesi matay para sikwatama tolay gafu sino allakki Dios sikwatam. Udde ammutam si sito ingkein, neantawi Dios ta medayawa kunnangke ari.

¹⁰ I Diosino namaratu si amamin anna napatuwa ammin takesi kedayawanna. Naggaddangngino dinandamma a mappabali ki Jesus si fustuwa pangafuwantam gafu sino dyata ilawumma, se i Jesusino mangifuyut sikwatam sino kesalakan-tam. Inangwa i Dios inay takesi odduweno abbingnga a ayanna a mesapat sino kedayawanna. ¹¹ I Jesus a mappabali sikwatam si nadiosana tolayi Dios anna ikkanetama pabbalina si nadiosan, tata ke ino Amatam ammin. Antu gafuna, amme maatalli Jesus a mingngan si kola'detam. ¹² Ammutam si gakkuruwa kola'detam, se aneno neturak si'ina sinapi'na ki Dios si,

“Sapitangkuneno mapeafu sikwam sino kakkolakkuwera. Makakkantaka mad-dayaw sikwam sino pakkakarampattammi.”[‡]

¹³ E sinapi'na kappay si, “Massiki ikkanak, talakkangkuwi Dios.” E kunna kappay si, “Ayokami sitaw, andino kakkolakkuwera a abbingi Dios a netala'nga sikwak.”[§]

¹⁴ Gafu se ino abbingira i Dios a sinapi'na, tolayira a aneno baggira e damara a matay, nabbali kappayi Jesus si tolaya aneno baggina a kakunnara ta damana kappaya matay. Inangwanenay takesi gafu sino natayanna, affutanna i Ofagga paggabwatanino katayan annino kekatwayanino tolayira ki Dios. ¹⁵ Ino inangwa i Jesus, antuweno naariyanneno talotama matay, se kunnangke winayandetam sino nabalurantam sino talotama matay kiyad sin neyanakantam. ¹⁶ Bakkannino anghelireno duffunanna, nu bakkannetam lura tolaya mebilang si gakagaka i Abraham. ¹⁷ Kunnantu, gafu se anggandetama duffunan, maawag si nabbali si tolay a kakunnatama kakkola'nga, takesi damana a mabbali si afafuna padiya naallak anna natalakka mangita'dag sikwatam ki Dios. E ino gafuna a ilawummeno kastiguneno liwattam, takesi damana a nabbali si afafuna padi, takesi mapakomanino liwattam. ¹⁸ Gafu se nadyatan anna natutunggungan, ammunana manuffun sikwatam nu matutunggunganetam ta ammetam maaffut.

3

Napatiyi Jesus Amma Ki Moises

¹ Kunnantu, ikkayuwa kakkolakkuwa piniliyi Dios a tolena a mesapa'na sikwana sey langit, dandammantammaddi Jesus. Se mapeafu sino tulduwa kuntam si kuruwantam, antuweno dinunduni Dios si Apostolna anna Afafuna Padiya mangita'dag sikwatam ki Dios. ² Natalakka nangurug ki Dios a nanotuk sikwana, a kakunna kappayi Moises a natalakka nasserbi sino ammina tolayira a kataabbalayani Dios. ³ Udde i Jesus, nadayaw amma ki Moises, a kakunnenno mamata'dag si balay, nadayaw amma sino patta'dagganna. ⁴ Ammina bafalay, ammutam si aneno nangwa, udde ino nangwa si amamin, i Dios. ⁵ Gakkuruwa natalakki Moises a nasserbi sino ammina bafulunnera a kataabbalayani Dios, udde aripampelangi Dios, e ino inangwana, keampariyampelangino ipakaammuwi Dios so maddagguna aw. ⁶ Udde i Kristo, bakkampelanga aripanni Dios, nu ammena lud Abbingnga a matalakka makammu sino kataabbalayanna. Ikkanetam inaya kataabbalayanna nu natalanggaddetam sino angnguruddam anna maanggammetam gafu sino innanamantam.

Palanantammad Takesi Ammetam Talekkurani Dios

⁷ Antu gafuna, dandammantammaddino nepeturakkino Espirituwi Dios a kunna si,

[‡] 2:12 2:12 Salmo 22:22 [§] 2:13 2:13 Isaias 8:17-18

“Sitoya, nu dingngaggandawino sapitanni Dios, ⁸ ammekayu mappataggat si nakam a kunnangke ino inangwenin gagginafuyuwera si'ina nangontara ki Dios sin naganira sey kalolowat, e dinalodora ta itanda nu kastigunnera. ⁹ E sinapiti Dios mappeafu sikwara si, ‘Dinaddalodorak massiki aggitandeno pannakadamak si appatafuluwa run.* ¹⁰ E antuweno nabbungutak gakkurug sikwara e sinapikku si, A'akwanda pelangino angganda anna ammera sin-untulino netungku sikwara. ¹¹ Gafu sino bungukku, nesapatak si ammekira patallungan sino pappaimwanganku nad sikwara.’”†

¹² Kunna antu, kakkolakku, mappalangkayu nad takesi awan sikwayuwa narakkat-tino nakamma a amme mangurug ki Dios, takesi awan sikwayuwa mattalekkud sino aggabiyaya Dios. ¹³ Ino akwandonad kadda aw kiyad si nawayetangkepaya mangurug, makkaduduffungkayu si anngurug takesi awan sikwayuwa mabalabaliyan sino liwata antuweno ptaggatannino nakandaw. ¹⁴ Se gakkuruwa mesapatetam ki Kristo, nu matalanggaddetama mitupak sino annguruddam sikwana makkiyad sino uddina aw. ¹⁵ Ipadadanku kappay sikwayuweno nepeturakki Dios a kunna si, “Sitoya, nu dingngaggandawino sapitanni Dios, ammekayu mappataggat si nakam a kunnangke ino inangwenin gagginafuyuwera si'ina nangontara ki Dios.”

¹⁶ Inyereno naningngag sino sinapiti Dios, e kinontarara kepay? Bakkangkaddino gagginafutamira a nefuyuti Moises sin inanawanda sey Egipto? ¹⁷ E inyereno nabbungutani Dios si appatafuluwa run? Bakkangkaggappayino kanayunira a nalliwat, e natayira sey kalolowat? ¹⁸ Inyereno nisapatangkappayi Dios si ammenera patallungan sino pappaimwanganna nad sikwara? Awana korwan nu bakkannira kappaya ammena nanuntul sino sinapi'na. ¹⁹ Kunnantu, ammutam si ammera nakatallung sino nekariyi Dios si pimwanganda nad, gafu se ammera nangurug sikwana.

4

Ino Pappaimwangana Nekariyi Dios Sino Tolenera

¹ Massiki tan nu kunnenoy, ituluy kepayi Diosino nekarina sikwatam si damatama sumallung sino nedadanna a pimwangantam. Mappalanetam mantu, takesi awan nad tata sikwatam si ammena makatallung. ² Se diningngaddangkappayino nalawara damaga kakunna kappayino diningngaggino gagginafutamira si'in. Udde awana neduffunna sikwara, se ammera kinurug. ³ Ikkanetam pelanga manguruwino makatallung sinaya pappaimwangana nedadani Dios. Udde mappeafu sikwara a ammera mangurug, sinapiti Dios si,

“Gafu sino bungukku, nesapatak si ammekira patallungan sino pappaimwanganku nad sikwara.”*

Kunnenayino sinapiti Dios, massiki nedadan inaya pappaimwanganna si tolay mangiyafu sin nasinduwennino tarabafuna a namaratu sito lubag. ⁴ Ammutam si nedadan si'in, se aneno nepeturakki Dios mappeafu sino mekapituwa awa kunna si, “Sino mekapituwa aw, nimwangi Dios, se nasinduwen amminino tarabafuna.”†

⁵ Dandammandokappayino nepeturakki Dios a sinapikkunna ammenerangke patallungan sino pappaimwangana nedadanna sikwara. ⁶ Inaya sinapi'na a aneno pappaimwangana nedadanna, anggama sapitan si aneno anggammī Dios a sumallung. Gafu se ammena sinallungino naningngaggira sino nalawara damag si'in gafu sino ammera nanguruwan, ⁷ nepakaammuwi Dios a ana kepayino tiyempowa makatallungino tolayira, e sitawinna awino tiyemponenay. Ammutam inay, se wasin

* **3:9** 3:9 Ino istoriyera mappeafu sino nanalodawanino Judyuwera ki Dios, anera sino Exodo 17:1-7 anna sino Numero 14:1-23. † **3:11** 3:11 Salmo 95:7-11 * **4:3** 4:3 Salmo 95:11 † **4:4** 4:4 Genesis 2:2

amme sinallungino tolayira si'in, odduwa runa nalla'wut, kase nepeturakki Dios ki Ari David ino sinapikkunna kunna si,

“Sitoya, nu dingngaggandawino sapitanni Dios, ammekayu mappatagat si nakam.”‡

⁸ Ammutangkappay si ino pimwangana nekariyi Dios, bakkampelangino lubun sey Canaan a nifuyutani Josue sino gagginafutamira. Se nannud sey Canaan, amme naggappay sinapiti Dios si ana kepeneno korwana tiyempowa makatallungino tolayira. ⁹ Kunna mantu, innanamantam si ana kepayino pappaimwangana nedadani Dios para sino tolenera, a kakunnenno pimwangana sino mekapituwa aw. ¹⁰ Se massiki inya a mesapat sino pimwangani Dios, mimwangingkena sino tarabafuna a kakunnana i Dios. ¹¹ Antu gafuna, iyekwatamungke naddino damatama sumallung sinaya pimwangan. Palanantam takesi awan nad sikwatama manuntul sino gagginafutamira a ammera nakatallung gafu se ammera kinuruwino sinapiti Dios.

¹² Kuruwantammad amminino sapiti Dios, se ino sapi'na, kunnangke aggabiyag se mannakadama a mangipaita sino ammina ana sikwatam. Mekunna sino natarammingke a saset a nannumangino ngaramma a mesuduk sino baggina tolay, se ino sapiti Dios, damana a munag sino nakantam, anna damana a milasin sino ana sino nakantam, massiki ino naunagga dinandantam anna panggammantam. ¹³ Ammina pinaratuwi Dios, awaningke makaimad sikwana, se aggitanna ammin. E antuneno panombatantam sino ammina inangwatam annino dinandantam.

I Jesusino Afafuna Padiya Makaduffun Sikwatam

¹⁴ Nu kunnenoy, pattuyaggantammaddino angnguruddam, se i Jesus a Abbingi Diosino afafuna paditama awana kakunnana a inangngin sey langita mangita'dag sikwatam ki Dios. ¹⁵ E iyawa afafuna paditam, ammuna a mikallak sikwatam sino kinakafuytam, se wasin nabbali si tolay, natutunggungangkappay a kakunnatama tolay, udde ammenangke nalliwat. ¹⁶ Kunna antu, ammetammad maatalla mara'ni ki Dios a minangkallak, se nu makiggimallakketam sikwana, allakkandetam anna duffunandetam sino tiyempowa pawantam si duffun.

5

¹ Ino nadotukan si afafuna paditama Judyu, tolay paya napiliya mangita'dag sino kasittolenera ki Dios. Antuweno mangiwa'lat sino animalira onnu sino korwana iya'deno bafulunera ki Dios takesi mapakomanino liwa'dera. ² Gafu se tolay kappepaya aneno pakkafuyanna, ammuna a allakkannino kakunnanera a tolaya nakaliwat gafu se ammera inammuweno nalawannadda akwanda. ³ E gafu se malliwakkappepay, wara nad abbu iwa'la'na ta mapakomanino liwa'na, kasena miwa'lat para sino liwa'nenno kasittolenera.

⁴ Awana mamili sino bagginangkepaya masserbi si afafuna padi, se i Dios pelangino mamili sikwana, a kunna kappayino namiliyanna ki Aaron a palunguwa padi si'in.

⁵ Kakunnana kappayi Kristo, se ammena neantawino bagginangkepaya masserbiya afafuna padi, nu ammena luri Diosino namili sikwana. Se sinapiti Dios sikwana si, “Ikkeno Abbingku, e sitoya, ipakaammuk si ikkanakino Amam.”*

⁶ E ana kappayino nepetura'nga a kunna si,

“Padika si makkikiyara kakunna kappayino kinapadiyi Melkisedec si'in.”†

⁷ Wasin nagyangkepaya Jesus sito lubag, nakatangatangita nakkararag ki Dios e nekokwaneno makimakimawid sikwana, se i Dios pelangino makaisalak sikwana sino katayanna. E diningngaggi Diosino kararangnga, se netulu'ngeno baggina a mangwa sino panggammani Dios. ⁸ Massiki Abbingi Dios, naammuwanneno anggama sapitannino mangurug ki Dios gafu sino nadyatanna. ⁹ E gafu se kinurungnga

‡ 4:7 4:7 Salmo 95:7-8 * 5:5 5:5 Salmo 2:7 † 5:6 5:6 Salmo 110:4

amminino nepakwa i Dios sikwana anna awaningke nakkuranganna, antuweno nabbali si paggabwatanino kesalakan si makkikiyarino amminira a mangurug sikwana. ¹⁰ Se dinotukani Dios si afafuna padi, a kakunna kappayino kinapadiyi Melkisedec si'in.

Palanantammad Takesi Ammetam Talekkuranino Angnguruddam

¹¹ Oddu kepaya anggangku ipakaammu sikwayu mapeafu sino nakkunnanda Melkisedec anni Kristo, udde madyata ipakaammuk sikwayu, se kunnangke natag-gatino uluyu e ammekayu makaawat. ¹² Ikkayu naddino manuldu sino bafulundawira se nabayaggayuna nangurug, udde awandokepayino mantutuldu sikwayu sino kalaladdana tuldu mapeafu sino sapiti Dios. Kunnangke kalu'bikkayu kepaya mawag si passusuwandaw se ammekayu kepay makakkan si natagat. ¹³ Ino kunnenaya tolay, kunnangke kalu'bikkepay se ammena makaimunu si nalawad anna narakkat. ¹⁴ Udde ino tolaya natuyagginnino angngurungnga, maammuwanneno naunagga tulduwa keyampariyanino nataggata akkanan, se nawama mangwa si nalawad anna mammay si narakkat.

6

¹ Antu gafuna, ammetammad ipipidwa a adalannino kalaladdana tuldu mapeafu ki Kristo, nu ammetangkappelud adalannino naunagga tuldu, takesi mattuyaggino angnguruddam. Ammetammad adaadalannino meyamparig si fundasiyonneno angnguruddam sino kunnayawa tuldu: ino niboboliyantam sino inangwatama narakkat* takesi i Dios pelangino kuruwantam, ² ino akkabawtisar, ino pitap-patanino tolayira sino kama'da sino bulunda a ikararanda, ino pangngangoliyanino natayira, annino pangukumani Dios sino ammera mangurug takesi makastiguwera si makkikiyad. Gafu se naammuwantamun inay, ammetamun nad ipipidwa. ³ Ino akwantammad, nu panggammani Dios, adalantamino naunagga tuldu takesi mantatuyaggino angnguruddam.

⁴ Awan serbina a ipipidweno naladda a tuldu, se nu wara tolaya nibbat sino angngurudda, ammeran dama a maawisa mambaboboli. Se nabaggawaninnino nakanda sino diningngadda a nalawara damag, kinakkapandanino allakki Dios sikwara, e nesapatira kappay sino annuffunino Espirituna. ⁵ Kinakkapandangkappayino kinalawarino sapiti Dios annino pannakadamana a paitanana so maddagguna aw. ⁶ Massiki kinakkapanda ammin inay, inibbattanda kappayino angngurudda. Ammenan dama a pabbobolinira kappay, se kunnangke iyallalansareno Abbingi Dios sino krus anna atatallanda sino a'langino tolayira.

⁷ Meampariyetama tolay si lubag. Nu mauraunanano lubag, e nalabwakkino mattufuwa mula sinay, aneno serbina sino makwan lubag. Ino tolaya kakunnane-naya lubag, allakkangkappayi Dios. ⁸ Udde nu nanganganampelanga kaddatta nasa-sitino mattufu sinay, awaningke serbina e sikkulanino makwan lubag. Kakunnaneno tolaya mibbat sino angngurungnga, kastigunna i Dios.

⁹ Kakkola'miya iiddukammi, massiki kunnenayino sinapi'mi, innanamammi si ammena makwa sikwayu inay, nu ammeyu lud appannino nalawara iya'dana i Dios sino amminira a isala'nga. ¹⁰ Se naggaddangngi Dios. Ammenana kalyawanino nalawara aggangwayu, annino aggangandaw sikwana a nepaitayu si'in e ipaitayu kepay sito ingkein sino panuffunandaw sino bafulundawira a mangurug. ¹¹ Ino anggammingke si akwandaw, mattalaginannaddino kadda tata sikwayuwa min-nanama sino keyakkuruwanino nekariyi Dios makkiyad sino uddina aw. ¹² Se nu kunnenayino akwandaw, ammekayu madadantak sino angnguruddaw, nu ammeyu

* **6:1 6:1** Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...inangwatama mefuyut sino kekatwayantam ki Dios si makkikiyad...

lud tuntulannino tolayira a mangappa sino nekariyi Dios gafu se natuyaggino angngurudda e ammera matappagga mattaron.

Gakkuruwa Akwani Diosino Nekarina

¹³ Dandammantami Abraham, se aneno nekariyi Dios sikwana, e nesapatana si akwanneno nekarina. Gafu se awana mannakadama amma sikwana, ino bagginangkepayino nassapatanna. ¹⁴ Sinapi'na ki Abraham si, "Antuyawino ikarik sikwam, gakkuruwantakangke a duffunan e paoddungkuweno gakagakamira."† ¹⁵ Gafu se ammena natappaggi Abraham a nattaron sino nekariyi Dios, neyakkurug sikwaneno nekariyi Dios.

¹⁶ Nu anggammimo tolaya ipakaammu sino bafulunnera si gakkuruwino sapitanna, isapataneno napatig amma sikwana. Se nu kunnenayino akwana, antuwennino ambu'nenno pattatarukkiyanda. ¹⁷ I Dios kappay, gafu se anggama si maamuwanino tolayira a mangappana sino nekarina si ammenangke angkakwanino karina sikwara, antuweno binulunanneno karina si sapata. ¹⁸ Ammutam si meyakkuruwino nekariyi Dios sikwatam se ammena pelang nakkari, nu ammena luggappay nesapata. Ammenan mangkakweno sinapi'na se ammena massisiriya Dios. Antu gafuna, ikkanetama inang nappesalak sikwana, aneno adwera a mappatuyag sino nakantam takesi mattalaginaretama minnanama sino nekarina. ¹⁹ Iyawa innanamantam, antuweno mappatuyag sino angnguruddam takesi ammetam madaladudwa sino kesapatantam ki Dios. Gafu sitawa innanamantam, kunnangke sinallungetamun sino agyanani Dios a kakunneno sinallunganino afafuna padi sino Kadidiosana Kwartu sino Templo a nalefangngan si kortina. ²⁰ Naunteni Jesus a inang sinaya mangita'dag sikwatam ki Dios, se antuweno nabbali si afafuna paditam si makkikiyad, a kakunneno kinapadiyi Melkisedec si'in.

7

Ino Kinapadiyi Melkisedec

¹ Inaya Melkisedec, ari sey lubbuna Salem si'in, anna padi kappaya nasserbi ki Dios a Kapapatiyan. Wasin nuliyan Abraham a naggabwat sino nangaffutanna sino appatira a ari, dinambali Melkisedec sikwana. Nakkarari Melkisedec ki Dios ta duffunanna i Abraham.* ² E neya'da i Abraham ki Melkisedec ino pakkatafuluneno sinansamma sino nangaffutanna sino ariyera. Ino anggama sapitannino nganna Melkisedec, naggaddangnga ari. E gafu se antuweno ari sey Salem, maingnganangkappay si ariya mappainggud si tolay, se ino anggama sapitannino Salem, nainggud. ³ Awana neturak mappeafu sino amana annino inana, massiki ino gagginafunera. Ammena kappay naammuwanino neyanakanna annino natayanna, antu gafuna, kakunnaneno Abbingi Dios, se awana pakkiyanino kinapadina.

⁴ Dandammantamino kinapatiyi Melkisedec, se massiki i Abraham a ma-dayawa fungaltam ammina Judyu, neya'dana ki Melkisedec ino pakkatafuluneno sinansamma sino nakiyubattanna. ⁵ Nu gaka i Levi i Melkisedec, naladda nadda maawatanino gafuna a ina'dani Abraham, se aneno lintingnga Judyu a kunna si ino gakagakera i Levi a mabbali si padi, appanda nad sino bafulundera a Judyuweno pakkatafuluneno ampattanda, massiki gakagakera ammini Abraham. ⁶ Udde massiki bakkanna gaka i Levi i Melkisedec, ina'dampayi Abraham sino

† **6:14** 6:14 Genesis 22:16-17 Nangiyafu sin palunguwa nikariyani Dios inay ki Abraham (Genesis 12:4) kiyad sino neyanakani Isaac (Genesis 21:5), inang si ka'lufulu si lima run. E nalla'wukkappayino annammafuluwa run, asena neyanakino afunera (Genesis 25:26). * **7:1** 7:1 Ino istoriya mappeafu sikwara Abraham anni Melkisedec, mabasa sino Genesis 14:17-20.

pakkatafuluneno inappana. E massiki i Abrahamino nakkariyani Dios, nakkarari Melkisedec ki Dios ta duffunanna i Abraham. ⁷ Ammutamun si napatiyi Melkisedec amma ki Abraham se ino tolaya aneno kalintiyanna a mamindisiyon, napatig amma sino bindisiyonanna. ⁸ Ino tata kappaya mangipaita sino kinapatingnga, ino padiyera a gakagaka i Levi a nangappa sino pakkatafulu, natayira ammin se tolayira pelang. Udde i Melkisedec a nangappa sino pakkatafuluwi Abraham, kunnangke aggabiyabelang se ammena neturak sino sapiti Diosino natayanna. ⁹ Massiki i Leviyeno gagginafuweno padiyera a nangappa sino pakkatafulu, kunnangke nesapat ki Abraham a nanga'da si pakkatafuluna ki Melkisedec. ¹⁰ Se massiki ammena kepay neyanaki Levi sin nanambalani Melkisedec ki Abraham, kunnangke agyangkepay sino baggiyi Abraham, se i Abrahamino gagginafuna.

Napataliyanino Kinapadiyi Levi Sino Kinapadiyi Melkisedec

¹¹ Sin nepeturakki Dios ki Moisesino lintingnga Judyu, dinotukanna i Aaron andino korwanira a gakagaka i Levi takesi ireno padiya miggam sino lintig. Udde ino tarabafuwenayira a padi, ammena dama a mapagaddangngino tolayira, antu gafuna, wara nad padiya mepatali a nekunnenno kinapadina ki Melkisedec a tanganan sino kinapadiyi Aaron. ¹² Nu mapataliyanino kinapadiyeno mangita'daggira sino tolayira ki Dios, mapataliyan naggappayino lintiyatuntulanda. ¹³⁻¹⁴ Ammutam si napataliyaniran, se i Jesus a sapitammi, bakkanna gaka i Levi. Ammutam ammin si gaka i Juda, e awana gaka i Juda a nasserbi si padiya miggam sino lintig. Awangkappaya sinapiti Moises mappeafu sino pabbaliyanino gakagakera i Juda si padi.

¹⁵ Naladda a maawatantam si napataliyaninnino dadana kinapadi annino lintiya sinuntulda, nu dandammantam si i Jesus a nepatali sikwara, tangananino kinapadina a kakunnenno kinapadiyi Melkisedec. ¹⁶ Ino nabbaliyanna si padi, ammena naggabwat sino lintingnga Judyu, nu ammena lud gafu sino pannakadamaneno biyangnga a awana pakkiyaranna. ¹⁷ Se kunnenoynino nepeturakki Dios mappeafu sikwana a kunna si,

“Padika si makkikiyara kakunna kappayino kinapadiyi Melkisedec si'in.”†

¹⁸ Kunnantu, napataliyanino dadana lintig, se awana pannakadamana a mappaara'ni sino tolayira ki Dios anna awana serbina a ¹⁹ mappagaddang sikwara so a'langnga. Udde sitoya, nalawarinnino innanamantam, se gafu ki Jesus a naggabwatanino innanamantam, makaara'niyetam ki Dios.

²⁰ Ino tata kappaya pangammuwantam si nalawarino kinapadiyi Jesus amma sino kinapadiyeno gakagakera i Levi, se nassapata i Dios sin nanotukanna sikwana si padi. Sin nanotukanna sino korwanira a padi, awana nesapatana, ²¹ udde sin nanotukanna ki Jesus, nesapatana sikwana si,

“Ikkanaka Afu Dios, isapatak si padika si makkikiyad, e ammenan maangkakweno nakangku.”

²² Gafu sinaya nesapata i Dios, dama i Jesus a ipakurug si meyakkuruwino bawuwa netulagi Dios sino tolayira a nalawad amma sino dadan.

²³ Ino tata kappaya nedumanino kinapadiyi Jesus sino padiyera a gakagaka i Levi, odduweno nappatapataliya padiya ammera nabalino tarabafura, se nadadaran-danira a natay, ²⁴ udde i Jesus, aggabiyag si makkikiyad, antuweno mabbalanayunino kinapadina. ²⁵ Antu gafuna, aneno pannakadamana sito ingkein anna si makkikiyara mangisalak si massiki inya a umara'ni ki Dios gafu sikwana, se aggabiyag si makkikiyad e kanayuna makitatabbag ki Dios para sikwara.

† 7:17 7:17 Salmo 110:4

²⁶ Gafu so kunnenoy, i Jesusino afafuna padiya awantam. Nadiosan anna naggaddangngingke a awaningke kabalawanna. Tanganan sikwatama minalliwat, se nalawabbelang. Neantawin sey langita awan kakunnaneno kedayawanna. ²⁷ I Jesus, ammena nekunna sino korwanira a afafuna padi se ammena nad miwa'lat si kadda aw. Ino korwanira, miwa'latira nad abbu gafu so liwa'dangkepay, kasera miwa'lat gafu sino liwatino korwanira a tolay. Udde i Jesus, namitta ke ino niwa'latanna sino bagginangkepay ki Dios gafu sino liwatino ammina tolay, e ammena nad ipidwa. ²⁸ Ino nadotukanira si afafuna padi gafu sino lintiyi Moises, tolayira pelanga aneno pakkuranganda. Udde wasin narurunanin, kase nassapata i Dios si ino Abbingnga ino dinotukanna a nabbali si padiya awaningke pakkuranganna si makkikiyad.

8

I Jesus A Afafuna Paditam Annino Bawuwa Tulag (2 Cor. 3:7-11)

¹ Antuyawino bagga'nenno sinapi'mi sikwayu, aneno afafuna paditama aggatuttud sino padiwanani Dios a Kapapatiyan sey langita makituray sikwana. ² E ino agyananino passerbiyanna a afafuna padi ino gakkuruwa paddayawan ki Dios a inangwa i Dios, bakkannino inangweno tolayira si'in.

³ Amminira a afafuna padi sito lubag, nadotukanira a mangiwa'lat sino animalira onnu sino korwana iya'deno bafulundera ki Dios takesi mapakomanino liwa'da. Antu gafuna, ino afafuna paditam, wara kappenad iwa'la'na ki Dios. ⁴ Udde bakkan sito lubaggino passerbiyanna, se nannud wara kepay sito lubag, ammena nad dama a masserbi si padi, se ino gakagakera i Levi ino nadotukana miwa'lat sino iya'deno tolayira gafu sino lintiyi Moises. ⁵ Udde ino passerbiyanda, kunnangke letratu onnu alinopelangino gakkuruwa ana sey langit. Ammutam inay, se wasin ara'niyenna pata'dagganda Moisesino tolda a paddayawanda, netuni Dios sikwana si, "Lawarannuwa pata'daggan, takesi mekunnengke sino nepaitak sikwam sin nagananta sey kulud."* ⁶ Udde ino tarabafuwa netalakki Dios ki Jesus, nalawad amma sino tarabafuweno dadanira a padi sito lubag, se ino bawuwa netulagi Dios sino tolayira a ita'daggi Jesus, nalawad amma sino dadana netulangnga. Se ino nekariyi Dios sino bawuwa tulangnga, nalawad amma sino nekarina si'in.

⁷ Nannud awana kuranggenno pitta a tulag, ammenan nad miyambabawuwi Dios si tulag. ⁸ Udde maammuwan si aneno kurangngenaya dadana tulag se amme makatumpalino tolayira. Gafu sino liwa'dera, binalawira i Dios e sinapi'na si, "Sapitangku si duma'nganeno awa mangwak si bawuwa tulag sino tolekira a gakagakera i Juda annino gakagakera kappayi Israel. ⁹ Iyawa bawuwa tulag, ammena mekunna sino dadana netulaggu sino gagginafurera sin nifuyutangku sikwara a nanaw sey Egipto, se ammera sinuntul inaya netulaggu sikwara, e antu gafuna, nepurekira. ¹⁰ Antuyawino bawuwa itulaggu sino gakagakera i Israel naso maddagguna aw. Imulakino lintiggu sino nakanda takesi angganda a kuruwan. E nu kunnenoy, ikkana'ngeno Diosda e iraneno tolek. ¹¹ Ammeran nad manuldu sino kakkola'dera annino kalubbunandera a massapit si ammuwanda naddi Dios, se ammurakun ammin, massiki ino kaabbafawanira a tolay andino kadodokkallanira a tolay. ¹² Se pakomangkuneno liwa'dera, e ammekunna dandammannino narakkatta inangwara."†

¹³ Ino nassapitani Dios si ananeno bawuwa tulag, antuweno nipakaammuwanna si dadaninnino pitta a netulangnga a awaninna serbina. E ammutam si ammina dadan, malana mawawan.

* 8:5 8:5 Exodo 25:40 † 8:12 8:12 Jeremias 31:31-34

9

Ino Naddayawanino Tolayira Ki Dios Sino Dadana Tulag

¹ Sino pitta a netulagi Dios sino gagginafutamira, aneno netutunna mappeafu sino paddayawanda sikwana. E ana kappayino nepata'dadda a balena, takesi wara paddayawanda sikwana.* ² Sinaya paddayawanda, tolda a aneno adwa a kwartuna. Ino pitta a kwartuwa sumallunganda, antuweno ngananda si Nadiosana Kwartu. E ino nagan sinay, ino sirwat andino lamisaan a piwagganda sino tinapaya neya'dara ki Dios. ³ Nakortinanino sumallungan sinaya kwartu. Ana kappayino tata a kortina a nanaldak sino mekadwa a kwartuwa ngananda si Kadidiosana Kwartu. ⁴ Ino nagan sinaya kwartu, ino bulawana assikkulanda si bambangug. Ana kappayino kafona nakalukkupan si bulawana ngananda si Kafonna Tulag. Ino neyittunda sinaya kafonino banga a bulawana niyekwanda sino mana a maakkana neya'da i Dios sino gagginafuwera si'in, ino tokuri Aaron a nassimit si'in, andino adwera a nadampeta batuwa niturakkani Moises sino netuni Dios mappeafu sino netulangnga sino tolaira. ⁵ So utunnenno kafon, aneno adwera a nappayaka sinan paratuwa ngananda si kerubima ireno mangipaita si ana i Dios sinay. Nabo'liyarino paya'da e nasiyonganino kallamma kafona antuweno pawwarsiyanino padi sino adaneno newa'la'na takesi mapakomanino liwa'na tolai. Antuwen inayino sapitammi mappeafu sitaw, se ammemi kepay masapit ammin.

⁶ Kunnenayino akkainggurino ammina ana sinaya paddayawanda ki Dios. Kadda aw sumallungino padiyera sino pitta a kwartu, takesi akwandeno tarabafura. ⁷ Udde sino mekadwa a kwartu, ino pelang afafuna padiyeno makatallung, e mamitta pelanga sumallung si unangnga tarun. Ammena kappay dama a sumallung, nu awana ada si iyangkalinna a iwa'la'na ki Dios para sino liwa'na anda sino liwatino kasittolenera, nu wara inangwara si liwata ammera inammu.† ⁸ Gafu sino ammin inay, ipakaammuweno Espirituwi Dios si ammena dama a sumallungino tolaira sino gakkuruwa agyanani Dios nu tuntulanda kepayino dadana lintig mappeafu sino Nadiosan andino Kadidiosana Kwartu. ⁹ Se amminirenay, ampariyira pelangino neyakkurug sito ingkein gafu ki Kristo. Se ino animalira andino korwana newa'latino naddayawira ki Dios, ammera dama a paggaddangngan, e malokepayino nakanda gafu sino liwa'dera. ¹⁰ Se ammina inangwara a kunnenay, pallawarampelangino baggira, se mappeafu pelang sino maakkan anna mainum annino paddalusanda si massiki sanna. Inayira a lintig, matuntul nabbelang makkiyad si pinataliyani Dios sino bawuwa tulag.

¹¹ Sitoya, ginamwanginni Kristo a nabbali si afafuna paditam, e inappatamino nalawara nekariyi Dios sino bawuwa tulangnga. Ino passerbiyanneno gakkuruwa agyanani Dios sey langit, e napatig anna nalawad amma sino paddayawanda si'in, se bakkanna tolairino nangwa anna bakkampelang sito lubag, nu ammena lud sey langit. ¹² Ino inangwa i Kristo, namitta pelanga sinallung sino gakkuruwa agyanani Dios sey langita neyampariyanino Kadidiosana Kwartu, e ammenan ipidwa. E bakkanna adana galding anna bakeno neyangkalinna, nu bakkanna adanangkepay, se ino adaneno nepappagana sino liwattam takesi mesalakanetam si makkikiyad. ¹³ Gakkuruwa aneno serbineno adana galding anna baka e kunna kappayino lallangngeno nasikkulana ubbunna baka a newarsi sino tolaira, udde masserbi pelanga maddalus sino baggina tolaira nebilang si madakkut ki Dios takesi damara

* **9:1** 9:1 Ino tunira mappeafu sino pangwanda sino balaya tolda andino mausar sinay, ana sino Exodo 25-27 anna 30. † **9:7** 9:7 Ino mappeafu sino tarabafuweno afafuna padiya inangwana si namitta si tarun, ana sino Levitico 16.

kappaya maddayaw ki Dios.‡ 14 Nu damana a madalusanino baggina tolay gafu sino adana animal, kumarallingkepaya napatiyino ada i Kristo. Se i Kristo, awaningke a kabalawanna, e neya'daneno baggina a newa'lat ki Dios gafu sino pannakadamenno Espirituwi Dios a aggabiyag si makkikiyad. Antu gafuna, ino adaneno dama a maddalus sino nakantama madakkut gafu sino narakkatta inangwatama awana serbina takesi damatama masserbi sino aggabiyaya Dios.

15 Gafu se kunnenoyino pannakadamenno ada i Kristo, i Kristoweno makammu sino bawuwa netulagi Dios sino tolayira, takesi amminira a inayani Dios a mesapat sikwana, damara a appannino ammina mabbalanayuna nekarina sikwara. Damana a maa'danira se natayi Kristo a misalak sikwara sino kastiguwi Dios sino liwa'da sin nanuntulanda sino pitta a tulag.§

16-17 Ino tata a aggangwana tolay, ipaitana si matenaddi Kristo liyetama appannino iya'da i Dios. Se ino amparingnga, aneno tolaya mappailaluput sino ana'ngera, udde kaserana appan nu matay. Kunna antu, wara nad mangipakurug si gakkuruwa natayin liyera a appan. Se nu aggabiyaggepay, ammera dama a appannino illalupattanda. 18 Kakunnanenoyino inangwa i Dios. Se massiki ino pitta a tulagi Dios, ammena nad nakwa nu awana ada si nangipakurug si aneno natay.* 19 Se ino inangwa i Moises si'in, binasana amminino netuni Dios a neturak sino lintingnga sino nara'langanino tolayira. Wasin kunnenoy, inappaneno adana galding anna baka, e dinanumanna. Nappa si tata a kaddatta ngananda si hisopo e binuriburanna si nalibaga a du'du'na karnerowa nalufid. Kasena nesosaw sino nallamura ada anna danum, e newarsina sino tolayira anna sino neturakkanino lintiyi Dios. 20 Wasin newarsineno ada, sinapi'na si, "Iyawa adeno mangipaita si neyakkuruwino netulagi Dios sikwatama tuntulandonad."† 21 Winarsiyanna kappayino tolda a paddayawanda ki Dios andino ammina ana sinaya usaranda a maddayaw ki Dios. 22 Se ino lintiyi Moises, maggi ammin e madalusan sino ada. Se nu awana ada si mesayuk, ammena mapakomanino liwat.

Mapakomanino Liwa'na Tolay Gafu Sino Natayani Kristo

23 Kunna antu, inayira a inusarda a naddayaw ki Dios sito lubag, amparyira pelangino gakkuruwa ana sey langit. Nawarsiyannira nad si adana animala newa'lat ki Dios takesi madalusanira. Udde gafu se nalawarino gakkuruwa ana sey langit amma sikwara ammin, nalawannaggappayino mewa'lat takesi madalusan. 24 Ino sinallungani Kristo, bakkannino Kadidiosana Kwartuwa inangwana tolaya amparibbelangino ana sey langit, nu ammena lurino gakkuruwa agyanani Dios. E antuweno agyananna sito ingkeina mangita'dag sikwatam ki Dios. 25 Tanganangkappayino inangwa i Kristo sino akwanino afafuna padina Judyu, se ira, kadda runa sumallungira sino Kadidiosana Kwartuwa iyangkalindeno adana animala newa'la'dan. Udde i Kristo, ammena nepipidwa a niwa'lat sino baggina. 26 Se nannud namipidyeno newa'latanna, kanayun nadda madyatana matay makkiyad sin namaratuwanna sito lubag. Udde ino kakuruwanna, namitta pelangino inangganna sito lubag

‡ 9:13 9:13 Adwa a klase ino mewa'lata sapitanna yaw. Ino galding andino torowa baka ino newa'la'da kadda run para sino liwatino afafuna padi andino tolayira. Ino mappeafu sino lallang, itannu sino Numero 19. Nu wara tolaya nebilang si nadakkut gafu sino nappanganna sino baggina natay, maawag si nawarsiyann si danuma nalamuran si lallangngeno nasikkulana nalibaga a ubbunna baka, kasena mebilang kappay si nadalusan. § 9:15 9:15 Ino sapi'na Griego a nausar sitaw anna sino metufara bersikulu, adweno anggamm sapitan. Ino tata, tulag. Ino tata kappay, ino netura'nga tolay mappeafu sino keannayanino ipaillalupa'na. * 9:18 9:18 Ino gagangena Judyu, nu wara pattulanino adwera a tolay, wara nad partiyanda a mangipakaammu si iyakkuruddeno nattulanda. Itannu kappay sino Genesis 15 ino inangwa i Dios a nangipakaammu si iyakkurungngeno nekarina ki Abraham. † 9:20 9:20 Exodo 24:6-8 Itannu kappayino sinapiti Afu Jesus sino Luc. 22:20.

sito kauddiyana aw takesi ariyannaneno liwa'na tolay gafu sino niwa'latanna sino baggina. ²⁷ Amminetama tolay, maawag si mamittetangke a matay, kaseretam ukumanni Dios. ²⁸ Kunna kappay ki Kristo, namitta ke a nataya newa'lat takesi ikaruneno ammina liwattama tolay. Muli kappena sitaw, udde bakkanna gafu se ipidwana a mikaru sino liwattam, nu ammena lud umangnga mangisalak sikwatam ammina aggataron sikwana.

10

Ino Niwa'latani Kristo Sino Bagginangkepay

¹ Ino lintiyi Moises, kunnangke alinopelanga amparingngeno nalawara iya'da i Kristo. Gafu se amparibbelanga bakkannino kakuruwan, massiki kadda runa miwa'latino maddayawira ki Dios si animal, ammerangke mapaggaddang gafu sinaya akwanda. ² Se nannud gakkuruwa nadalusanira sino liwa'da gafu sino newa'la'da, ammeran nad ituluya miwa'lat, se awaninna malow sino nakanda. ³ Udde ino kakuruwan mapeafu sinaya iwawwa'la'da, kadda runa ipadandanda sino tolayira si ana kepay liwa'da. ⁴ Se ammena dama a maariyeno liwa'na tolay gafu sino adana baka anna galdinga mewa'lat.

⁵ Antuweno gafuna a sin ara'niyenna inangngi Kristo sito lubag, sinapi'na ki Dios si,

“Bakkannino napartiya animal annino korwana mewa'latino panggammannu. Antuweno nepabbalirak si tolay ta damaka mangurug sikwam. ⁶ Gakkuruwa ammem anggammino animala sikkulanda andino korwana iwa'la'da gafu sino liwa'dera. ⁷ Antu gafuna, sapitangku si, ‘Ayawak, Dios, takesi akwangkuweno panggammannu, a kakunnenno nepetura'ngu mapeafu sikwak sino sapi'nu.’ ”*

⁸ Dandammantamino anggamma sapitannino sinapiti Kristo a netura'mi. Ino palunguwa sinapi'na, amme anggammi Diosino naddadaruma a newa'la'da sikwana. Bakkannirenayino panggammanna. Kunnenayino sinapi'na, massiki antuweno ana sino lintiya tuntulanda nad. ⁹ Kasena sinapikkappay si, “Ayawak, Dios, takesi akwangkuweno panggammannu.” Ino nassapitanna sinoy, antuweno pangam-muwantam si nepeibbatti Diosino dadana iwawwa'la'da e nepatalina i Kristo a mewa'lat. ¹⁰ Gafu se inangwa i Jesu Kristowenaya panggammani Dios, nadalusanetam sino liwattam gafu sino niwa'latanna sino bagginangkepaya ammenan mepipidwa.

¹¹ Ino padiyera a Judyu, kadda awa natta'daggira a mangwa sino tarabafura. Kadda awa ipipidwara a miwa'lat si animal ki Dios. Udde inaya iwawwa'la'da, awaningke damara a mari si liwatino tolayira. ¹² Udde i Kristo, namitta ke ino niwa'latanna sino baggina para sino liwatino tolayira, e damanan si makkikiyad. Ino pamakurug sinay, wasin inangwanan inay, nattuttud sino padiwanani Dios sey langit, ¹³ e ana sinaya aggataron sino pangaffutani Dios sino kakalinganera. ¹⁴ Se gafu sino namitta ke a niwa'latanna sino baggina, nepaggaddangnga si makkikiyad amminino tolayira a dalusanna sino liwa'da.

¹⁵ Ta'daggangkappayino Espirituwi Dios sikwatam si gakkuruwinay, gafu sino nepetura'nga si'in si,

¹⁶ “ ‘Antuyawino bawuwa itulaggu sikwara naso maddagguna aw,’ kunni Afu Dios. ‘Imulakino lintiggu sino nakanda takesi angganda a kuruwan.’ ”

¹⁷ E sinapi'na kappay,

“Ammekunna dandammannino liwa'dera andino narakkatta inangwara.”†

¹⁸ Kunna mantu, gafu se napakomaniran, awanin nadda mewa'lat gafu sino liwat.

* **10:7** 10:7 Salmo 40:6-8 † **10:17** 10:17 Jeremias 31:33-34

Damatama Umara'ni Ki Dios Gafu Ki Kristo

¹⁹ Kunna antu, kakkolak, gafu sino ada i Jesus a nebubbu sino natayanna, ammetammad maatalla sumallung sino gakkuruwa agyanani Dios a meyamparig sino Kadidiosana Kwartu. ²⁰ Se gafu sino natayanna a meyamparig sino napissayanino kortina a nanaldak sino sumallungan, ‡ nangwa i Jesus si bawuwa dalana kunnangke aggabiyag, se inaya dalan, i Jesus a aggabiyag. ²¹ Inaya Jesus, antu kappayino paditama awana kakunnana a mimut sikwatama kataabbalayani Dios. ²² Kunna antu, umara'niyetammad ki Dios gafu se gakkuruwa anggantama maddayaw sikwana anna ammetam maddaladudwa sino kinuruddam. Se ammutam si nadalusanetam sino ammina liwata kunnangke nawarsiyanetam sino ada i Kristo e kunnangke naunafanino baggitam si namannanga danum. § ²³ Pattalaginarantammad sino nakantamino sapitantama innanamantam. Ammetammad maddaladudwa, se mata-lakki Dios e akwanneno nekarina. ²⁴ Dandammantangkappenaddino damatama akwana makkaduduffun takesi madadaggananino aggangantam andino nalawara aggangwatam. ²⁵ Ammetam ibbattana makkakarampatta maddayaw ki Dios a kakunnenno akwanino korwanira, nu ammetam lud pattuyaggannino angnguruwino bafuluntamira, kumaral se aggaammuntam si ara'niyennino puliyani Afu Jesus.

Natalanggaddetammad Sino Angnguruddam

²⁶ Se nu naammuwantamunnino kakuruwan mappeafu ki Kristo, e gagguriyatanta-ngkepaya malliwata mattalekkud sikwana, awaninna korwana mewa'lat si makaari sino liwattam. ²⁷ Awana korwan si taronantam nu bakkampelangino kattalatalawa pangukumani Dios sikwatam annino kattalatalawa afuya kasikkulanino ammina kumontara sikwana. ²⁸ Dandammantamino nakwa sino ingkelanga tolaya nattalekkud sino lintiyi Moises si'in. Nu wara tallu onnu adwa a manistigu si gakkuruwa nalliwat, awaningke alla'da sikwana, nu ammera lud papatayan.* ²⁹ Nu kunnenoyino kastiguneno nattalekkud sino lintiyi Moises, kumarallingkepayino kastiguneno tolaya mappoporay anna mattalekkud sino Abbingi Dios, anna mibilang si awana balorneno adana, massiki inaya adeno mipakurug sino netulagi Dios annino makadalus sikwana sino liwa'na. Ino tolaya mangwa si kunnenoy, ayoyunganna kappayino Espirituwi Dios a manuffun sikwatam. Nadammattinkeneno kastiguwi Dios sikwana. ³⁰ Se ammutamino pannakadama i Dios a nassapit si, "Ikkanakino ana kalintiyanna a mabbalat sino mangwera si narakkat. Ikkanakino mangastigu sikwara a meannung sino inangwara." Sinapi'na kappay si, "Ikkanakino mangukum sino tolekira." † ³¹ Kunna mantu, gakkuruwingke a kattalatalawino mana'nga sino kastiguwi Dios a aggabiyag si makkikiyad.

³² Dandammandonaddino inangwayu sin bawukayu kepaya nangurug. Se massiki nadyatangkeyungke, inattammandokepay e natuyaggino angnguruddaw. ³³ Nu korwan, pinadyatandakayuveno ammera nangurug anna neyatataldakayu sino a'langgenno kaodduwana tolai. Nu korwan, massiki bakkangkayuveno nadyatan, nesapakkayu sino bafulundawira a madyatan gafu se dinuffunandawira. ³⁴ Se inalla'dawino bafulundawira a nabalud. E massiki inappeno ammera nanguruwino ammina kukwayu, ammeyu nepabburuburung, nu ammekayu lud maanggam gafu se ammuyu si aneno kura nalawara kukwayuwa mabbalanayun. ³⁵ Kunnantu, ammeyu nad iboboliyeno angnguruddaw, se odduweno nalawara labu'daw nu mattalaginaggayu. ³⁶ Attammandonaddino kinadidya'daw takesi akwandawino

‡ **10:20** 10:20 Ino napissayanino kortineno Templo, mabasa sino Mar. 15:38. § **10:22** 10:22 Ino tunira mappeafu sino pawarsiyanino padi si ada, ana sino Exodo 29:21. Ino mappeafu sino kaunafanneno baggira, ana sino Exodo 29:4, 30:17-21, anna sino 40:30-32. Itannu kappayino nekariyi Dios a ana sino Ezekiel 36:25. * **10:28** 10:28 Deuteronomio 17:2-7; 19:15 † **10:30** 10:30 Deuteronomio 32:35-36

panggammani Dios, e nu kunnenoy, appandawino nalawara nekarina. ³⁷ Se aneno nepeturakki Dios a kunna si,

“Ammenan mabayag, e gumamwangino taronandaw, e awana katalantananna. ³⁸ Ino tolekira a naggaddang, mabiyayira gafu sino angngurudda annino annala'da sikwak. Udde nu wara mattalekkud sino angngurungnga, ammek maanggam sikwana.”[‡]

³⁹ Udde ikkanetam, ammetam mesapat sikwara a mattalekkud sino angngurudda a makastiguna si makkikiyad. Se ikkanetam, natalanggaddino angnguruddam, e mesalaketamma.

11

Ino Angnguruwa Tuntulantam

¹ Iyawa angnguruddam, antuweno pattalanggaddantam si meyakkuruwino innanamantam annino panguruwantam si gakkuruwa aneno ammetam maita. ² Kakunnenno tolayira si'ina gafu sino angngurudda, antuweno nanggammani Dios sikwara.

³ Gafu kappay sino angnguruddam, ammutam si naparatu ammin gafu pelang sino pannakadamaneno sinapiti Dios. Antuweno ammutam si ammina maita, naggabwat ammin sino ammena maita.

⁴ Dandammantami Abel si'in. Gafu sino angngurungnga, nalawarino newa'la'na ki Dios amma sino newa'latino kola'nga a i Cain. Gafu kappay sinaya angngurungnga, nebilangsi Dios si naggaddangnga tolay, e ino pangammuwantam, inanggammaneno newa'la'na. Antu gafuna, massiki natayi Abel, oddu kepayino itulduna sikwatam gafu sino angngurungnga.

⁵ I Enoc kappay si'in, gafu sino angngurungnga, ammena natay, nu amme lud inappa i Dios a mesapat sikwana a aggabiyag. Antu gafuna, massiki inintufu'da sito lubag, ammera nasumpalan se anen ki Dios. Aneno nepeturakki Dios mappeafu ki Enoc a sapitanna si maanggammi Dios sikwana liyena inappa. ⁶ Ammena dama si anggammani Diosino massiki sanna a tolay nu awana angngurungnga sikwana. Se ino manggamma umara'ni ki Dios, kuruwanna nad si gakkuruwa ana i Dios anna kuruwanna naggappay si nalawarino ilabu'na sikwara a manggamma manggamma sikwana.

⁷ Massiki i Noe kappay si'in, gafu sino angngurungnga, kinurunggenno sinapiti Dios sikwana mappeafu sino kattalatalawa makwa so maddagguna aw. Massiki awana initana si kunnenoy, kinurungnga kepay, e nangwa si dokalla pattakayan takesi antuneno kesalakanda a taabbalay. Gafu sinaya angngurungnga, nebilangsi Dios si naggaddangnga tolay, udde ino bafulundera a ammera nangurug, nepaitana si narakkattino inangwara.

⁸ Tata kappayi Abraham a gafu sino angngurungnga, inangwaneno sinapiti Dios sikwana a anawanneno lubbunna ta umang si korwana lubagga ipaillalupatti Dios sikwana. E ginikka'mantura Abraham, massiki ammera inammuweno ira'bunda.

⁹ Gafu kappay sino angngurungnga, inanusanna a nabbalay si tolda a kunnangke mangili sinaya lubagga nekariyi Dios sikwana. Kakunna kappayino abbingnga a i Isaac, mampesino afuna a i Jacob, nabbalayira kappay si tolda, massiki nekariyi Dios si illalupattandeno lubag. ¹⁰ Inanusani Abrahamino kunnenoya agyananna, se innanamanna si makiigyanna sino lubbuna inangwa i Dios sey langit awana pakkiyaranna.

¹¹ Gafu sino angngurungnga, neya'da i Dios sikwaneno pannakadama a mabbing, massiki lakayin anna lupatta bakattinni Sara a atawana, se kinurungnga si matalakki

[‡] **10:38** 10:38 Habakuk 2:3-4 Itannu kappay sino Rom. 1:17 anna sino Gal. 3:11.

Dios a mangwa sino nekarina.* ¹² Antu gafuna, massiki ammenan nad makaabbingi Abraham se lakayin, inodduweno gakagakanera. Ammena mabilangino kaodduweno gakagakanera, se kunnangke kaodduweno bitunira sey langit onnu ino kaodduweno adat sino dappi'na bebay.

¹³ Amminirenaya tolay, nanguruwira kepay ki Dios makkiyad sino natayanda. Massiki ammera inappa sino kabiyaddeno nekariyi Dios sikwara, kunnangke aggadipatandeno meya'dana sikwara, e maanggammira. Aggaammunda si bakkan yawa lubaggino gakkuruwa lubbunda, nu bakkanna mangiliyera lubbelang sitaw. ¹⁴ Ino tolayira a kunnenoyino dandammanda, ipakaammura si aneno angganda a umangngan, a antuweno gakkuruwa lubbunda. ¹⁵ Bakkannino lubbuna inanawandeno dandammanda, se nu kunna naddinoy, damara nadda muli sinay. ¹⁶ Udde bakkanna antuwenayino aggadandammanda, nu ammera lud aggadandammannino kalawarana lubbuna ana sey langit. Gafu se kunnenoy, ammena maatallani Dios sino pingngananda sikwana si Diosda. E ammutam si gakkuruwenay, se aneno nedadanna a lubbunda sey langit.

¹⁷⁻¹⁸ Dandamantamino angnguruwa nepaita i Abraham sin nanalodawani Dios sikwana. Gafu sino angngurungnga, nedadanna a papatayanino tata ke a abbingnga a i Isaac† a mewa'la'na ki Dios, massiki nekariyi Dios si i Isaacino paggabwatanino gakagakanera. ¹⁹ Se ino nakammi Abraham, aneno pannakadama i Dios a mappaangngangoli ki Isaac nu matay. E kunnangke gakkuruwa nepangngangolina, se nu amme inallangngani Diosi Abraham sin pamapatayanna nad sikwana, neyakkurungnga nadda pinapatay.

²⁰ I Isaac kappay, kinurungnga si akwani Diosino nekarina, e gafu sinaya angngurungnga, sinapi'na sino ana'ngera a da Jacob anni Esau si duffunanira i Dios naso maddagguna aw.

²¹ Kunna kappayi Jacob, nepaita si kunnenoy kappayino angngurungnga, se sin ara'niyenna matay, sinapi'na sino adwera a afuna a abbingi Jose si nalawarino iya'da i Dios sikwara. E naddu'mug sino tokunna a naddayaw ki Dios.

²² I Jose kappay, gafu sino angngurungnga, sin liyena kepaya matay, sinapi'na si madatangngeno umanawanino bafulunnera a gakagaka i Israel sey Egipto, e netunna si iyangkalinda naddino tulangngera nu umanawira takesi itananda sino lubbuna umangnganda.

²³ Ino mapparanakira i Moises, ana kappayino angngurudda, e antuweno ammera nattalawa amme manuntul sino lintiyino ari sey Egipto a papatayanda naddino kalu'bita lalaki, e wasin neyanaki Moises, netawura si talluwa dakkag, se naitara si kaanggammino kalu'bit.

²⁴ Ana kappayino angnguruwi Moises sin dokallin, se ammena anggammata nebilang si abbingino nanifi sikwana a ino bafaya abbingi Faraon a ari sey Egipto. ²⁵ Ino nalawad sino nakamma, mesapat sino tolayira i Dios, massiki madidyatanira, amma sino makilanggak sino balayino ariya ammena mangurug, se ammuna si malana matta'luwat inaya langgak. ²⁶ Se ino dinandamma, nalawarino madidyatan anna maayoyungan gafu se innanamanneno piniliyi Dios a matturay so maddagguna aw amma sino appanna amminino kinaba'nanngngino Egiptowera, se kunnangke aggadipatanneno ipalabuti Dios sikwana sey langit.

* **11:11** 11:11 Ino tata kappaya anggammata sapitan sino dami'na Griego: I Sara kappaya atawa i Abraham, lupat anna bakattin, udde gafu sino angngurungnga, neya'da i Diosino pannakadama a mabussit, se kinurungnga si matalakki Dios a mangwa sino nekarina. † **11:17-18** 11:17, 18 Agyanino korwanira a abbinda Abraham, udde mebilang Isaac si tatatata ke a abbing, se antu pelangino neyanak si keyakkuruwanino nekariyi Dios. Itannu kappay sino Rom. 9:7-9.

²⁷ Gafu kappay sino angnguruwi Moises, inanaw sey Egipto, udde bakkanna gafu se mattalaw sino bungutino ari. Massiki madyatan, ammena nakkafuyino angngurungnga, se kunnangke aggitanna i Dios a ammena maita. ²⁸ Gafu se kinurungngeno sinapiti Dios sikwana, netulduna sino bafulunnera a gakagaka i Israelino akwanda nad sino fiyesta a ngananda si La'wutan. Sinapi'na sikwara si mamartiyera nad si karnero ta iwarsireno adana sino idangngeno kayatanino bafalerera, takesi nanu gumamwangino anghela mamapatay sino pappalunguwa a abbing sey Egipto, la'wutannaneno bafalayira a nawarsiyen si ada takesi awana matay sikwara a gakagaka i Israel.

²⁹ Gafu sino angnguruwino gakagakera i Israel, dinammandeno bebaya mingngan si Nalibaga a kunnangke nallakarira si namma a lubag. Udde wasin kinakkapanino Egiptowera a dumaddag sikwara a naddammang, nalimattira ammin.

³⁰ Gafu kappay sino angngurudda ki Dios, naduduwino ata'nanga tupinga nelebad sino lubbuna Jerico sin nasinduwera nalallebad si pituwa aw. ³¹ Sinaya lubbun, agyanino bafaya mingngan si Rahab a milallaku sino kinabafena. Udde gafu sino angngurungnga ki Dios, nepadilo'nenno dinundunira i Josue a mallakkap sino lubbuna anna dinuffunnera. Antu gafuna, ammena nesapat sino pamapatayanda sino kalubbunannera a ammena manggamma mangurug ki Dios.

³² Dagganangku kepenaddino mistoriya mappeafu sino angnguruwino gagginafutamira si'in. Udde ammek mabalin yo turakku nu itulduk amminino mappeafu sikwara Gideon, Barac, Samson, Jefte, David, Samuel, andino gumalabbunira.

³³ Odduweno inangwara gafu sino angngurudda ki Dios. Nangaffutino korwan sikwara sino nakiyubattanda si korwana lulubbun. Ino korwanira pay, naturayira si naggaddang, e inappareno nekariyi Dios. Ino kappay korwanira, nepisandeno wangitino layonira takesi ammerera ansan. ³⁴ Ino korwanira, ammera nalussuk massiki netakkuddera sino natuyagga afuy. Ino korwanira pay, nalli'wera sino mamapatayira nad sikwara. Nakafuyino korwanira, udde nepattuyaggira i Dios. Ino korwanira kappay, naturirira a inang nakiyubat, e nepabbukaldeno sindaluwera a naggabwat si korwana lubbuna nakiyubat sikwara. ³⁵ Agyangkappayino bafabbayira a nepangngangoliyi Diosino abbidera.

Udde agyangkappayino korwanira a nadyatan kiyad si natayira, se inammera a sinalekkuranino angngurudda ta mawayanira nad. Se ino innanamanda, ino kalalawarana biyag sey langit nu mangngangoliyera sinay. ³⁶ Ino korwanira kappay, nelopalope'dera e siniwa'wattandera. Ino kappay korwanira, kinawarandera e binaluddera. ³⁷ Ana kappayino ilapalappaddera kiyad si natayira. Ino kappay korwanira, gina'bundenno baggira si ragadi, e ino korwanira, pinapaterera si saset. Nepaanoreno korwanira sino lubbunda e pinadyatandera, antuweno kakallakki-rangke. Nabbarawasiyera si gaddangnga galding anna karnero, ³⁸ e nalalitira pelang sino kalolowat anna sino kakuluran, a nagan si agweb anna si abbu'na lubag. Udde ino kakuruwana, ammena meannungino kasittolerera a mebulun sikwara.

³⁹ Amminirenaya tolay, dinayawira i Dios gafu sino angngurudda, udde ammena neyakkurug sino tiyemporeno nekarina. ⁴⁰ Se aneno kura nalawara dinandamma a ammena meyakkuruwino nekarina sikwara makkiyad si mesapatetam takesi magagarindanetama mappa sino kalawarana nekarina.

12

Tulduwandetami Dios A Amatam

¹ Ikkanetam sito ingkein, meyampariyetam si makiparesa a buyanino amminira a natuyaggino angngurudda si'in. Antu gafuna, tuntulantammaddino aggangweno makiparesa ta ariyantamino massiki sanna a manalantan sikwatam, mampesino

liwata kunnangke mifuwad sikwatam. Ituluytammadda malayaw sino papparesana netulduwi Dios sikwatama ² pittatantammaddino nakantam ki Jesus, se antuweno gafuneno nanguruwantam annino salinunu'nenno nanguruwantam. Neyattammeno nelansanna sino krus anna nepansi'nenno niyatatallanda sikwana gafu se aggadandammanneno pallanggakanna nanu masinduveno nepakwa i Dios sikwana. E sito ingkein, anenna aggatuttud sino padiwanani Dios sey langita matturay.

³ Dandammandonaddino inangwa i Jesus a niyattam sino nappelalota nangontaranino minalliwatira sikwana, takesi ammekayu makkafuy anna matappag sino angnguruddaw. ⁴ Se massiki madyatangayuwa mammay sino narakkat, awangkepay natay sikwayu gafu sino. ⁵ Ma, nakalyawandokaddino sinapiti Dios sikwayuwa abbingnga? Se anggamma pattuyaggannino nakandaw sino sinapi'na si, "Ikka a abbingku, dingngagannu nad nu tulduwandaka i Afu Dios, e ammeka madismaya nu allangngandaka. ⁶ Se allangngani Diosino ammuna iiddukanna, e siwa'wattanna ammuna ibilangnga si abbingnga."*

⁷ Kunna antu, ibilandonaddino dya'daw si aggallangngi Dios sikwayu e attamandaw, se antuweno pangammuwandaw si ibilandakayuwi Dios si abbingnga. Se wara kad abbing si amme allangnganino amana? ⁸ Se nu ammerakayu allangngani Dios a kunneno akwana sino ammuna abbingnga, anggamma sapitan si bakkanna abbindakayu, e kunnangke tangananino amayu. ⁹ Ino amatamira sito lubag, inallangngandeta, e neyataltamira gafu sinaya inangwara. Kumaralla mappeturayetammad ki Dios a Amatam sey langit, se nu kunnenayino akwantam, mabiyayetam si makkikiyad. ¹⁰ Inallangngandeta amatamira sito lubag si bisampelanga aw sin kabbintam, e inangwara pelangino ammuran si pallawarantam. Ammenangke kun ki Dios, se gakkuruwa ammuneno pallawarantam, e allangngandeta takesi mekunnetam sikwana a nadosan. ¹¹ Gakkuruwa ammetam maanggam nu mada'ngeno pallangnganna sikwatam, se malow, udde nu massi'lutin e matulduwaneta sinay, mallawarinnino aggangwatam anna massiyanakkinnino nakantam.

Kattalatalawino Mattalekkud Ki Dios

¹² Kunna antu, massiki odduweno dyata lawumandaw, ammeyu nad madismaya sino angnguruddaw. Pattuyaggandonaddino nakandaw. ¹³ Mattalaginaggayu nadda mangwa si nalawad, takesi ino bafulundawira a nakafuyino angngurudda, ammera mibbat, nu ammera lud mattuyag.

¹⁴ Ino aggangwayu nad, nalawarino akkebulundaw si ammuna tolay nu damana, anna akwandopelangino panggammani Dios. Se awana mesapat ki Dios nu ammena akwanino pangammanna. ¹⁵ Makkaimaimukkayu takesi awan sikwayuwa mattalekkud sino allakki Dios, se ino tolaya mangwa si kunnenoy, meyamparig si mula a napetino bungana, e nu purayandawa mattufu, odduwa mapetana malamitan sino liwa'na. ¹⁶ Itandokappay si awan sikwayuwa makidurug sino bakkanna atawana, anna awan sikwayuwa manuntul ki Esau si'ina ammena nekalowi Dios. Se i Esau, netalya'na si taakkananino kalintiyanna a palunguwa abbing.† ¹⁷ Ammutam si wasin nasinduwenay, neboloyi Esauwino inangwana, se anggamma si bindisiyananino amana si meannung sikwana a palunguwa abbing. Udde massiki nappekakallakka mattangit, ammenan dama, se awana damana a ipatali sino salinu'nu'nenno inangwana.

¹⁸ Ammetammad matappagga mangurug ki Dios, se nalawarino bawuwa netulangnga sikwatam amma sino dadana netulangnga sino gagginafutamira si'in. Se sin naddayawira ki Dios, inara'niyandeno maitara a kulura Sinai a gumigillayab.

* **12:6** 12:6 Proverbio 3:11-12 † **12:16** 12:16 Ino istoriya mappeafu sino inangwa i Esau, ana sino Genesis 25:27-34 anna 27:30-40.

Kattalatalawino kinakkapanda a lammuk anna natuyagga bayabbag. ¹⁹ Diningngadda kappayino natuyagga tangguyub andino kattalatalawa damiti Dios. Wasin diningngaddenay, nakatalawiran e nakiggimallakkira si ibbattanneno sapitanna. ²⁰ Se ammera makattam sino sinapi'na si, "Ammekayu umara'ni sito kulud, se nu wara mani'dun sitaw, massiki animal, malappangngad kiyad si matay." ‡ ²¹ Gafu se gakkuruwa kattalatalawino initara anna diningngadda, massiki i Moises, sinapi'na si, "Mayya'yakkakun sito talok." §

²² Udde tangananin sikwatam sito ingkein, se nu maddayawetam ki Dios, kunnangke ara'niyantamino kulura Sion a agyananino bawuwa lubbunna Jerusalem sey langit. Ino anggama sapitan, umara'niyetam sino agyanani Dios a aggabiyag si makkikiyad. Antu kappayino agyananino parifurifuwera a anghelnera a malal-langgakira a maddayaw sikwana. ²³ Nesapatetam sino amminira a ibilangi Dios si palunguwa abbingnga a antuweno bafuluntamira a manguruwa neturakkino nganda sey langit, mampesino kararuweno naggaddangngira a tolay si'ina nepabbaliyi Dios si tolena a awaninna liwa'da. Inara'niyetam ammin ki Dios a mangukum si ammina tolay, ²⁴ anna ki Jesus a mangita'dag sino bawuwa netulagi Dios sikwatam. Kunnangke nawarsiyantam sino adana sin nadalusanino liwattam. Mannakadamenno adana amma sino ada i Abel si'in, se ino ada i Abel, kunnangke arangnganna si mabbalatti Dios, udde mapakomanetam gafu sino ada i Jesus.*

²⁵ Palanandaw takesi dingngaggandawino sinapiti Dios. Se nu kinastiguwi Diosino gagginafutamira si'ina ammera nangurug sino nepetulduna ki Moises, kumarallin nanu ammetam kuruwannino nepesapi'na sino Abbingnga a naggabwat sey langit. ²⁶ Se sin naddamiti Dios si'in sey Sinai, nagguyaddino lubag. Udde aneno sinapi'na a ammena kepay neyakkuruwa kunna si, "Ipidwa'nga a guyaddan yo lubag, udde bakkampelangnga sito lubag, nu ammena lud ammina ana sey langit." † ²⁷ Ino nassapitanna si ipidwana a guyaddan yo lubag, anggama sapitan si maari amminino pinaratuna a dama a maguyad, takesi ino pelang mabbalanayunino mabattang.

²⁸ Gafu se nesapatetam sino patturayani Dios a ammena maari si makkikiyad, mappasalamatetammad sikwana. Gafu se patiyantam anna ammetam kalyawanino pannakadamana, dayawantammad sino addayawa panggammanna. ²⁹ Se ino Dios a dayawantam, nu mangastigu, meyamparig si afuya sikkulanneno ammin.

13

Ino Akwannaddino Manguruwira A Mappaanggam Ki Dios

¹ Ituluydonadda makkaaanggamma kunnangke makkakarolakkayu. ² Minappadilokkayu nad si korwana tolay, massiki ammeyuwera ammu, se agyanin nappadilotira sino ngananda si kasittolerera, gampade anghelira karud. ³ Duffunandonaddino bafulundawira a nabalud, anna allakkandawira a kunnangke nabaluggayu pay. Kunna kappay sino nadyatanira, allakkandawira a kunnangke nadyatangayu pay.

⁴ Patiyandonaddino natawandaw takesi ammeyu darallannino akkatafaleyu, se kastiguni Dios amminira a makibulun onnu mangayoyung si bakkanna atawara.

⁵ Ammekayu nad naingap si pirak, nu ammeyu lud manggam sino ana sikwayu, se sinapiti Dios si, "Ammetakayuna anawan, ammetakayu kena purayan."* ⁶ Gafu so kunnanoy, ammetammad maatalla massapit si,

‡ 12:20 12:20 Exodo 19:12-13 § 12:21 12:21 Deuteronomio 9:19 * 12:24 12:24 Genesis 4:10 † 12:26 12:26 Haggeo 2:6 * 13:5 13:5 Deuteronomio 31:6,8; Josue 1:5

"I Diosino manuffun sikwak, e ammek mattalaw, massiki sanneno akwana tolay sikwak."[†]

⁷ Dandammandonaddino nangifuyutira sikwayu si'ina nanuldu sikwayu sino sapiti Dios. Dandammandawino nalawara tupa'ngeno biyadda takesi tuntulandawino angngurudda. ⁸ Se i Jesu Kristo, ammena mangkakwa, se ino nakamma si'in, kunna kappay sito ingkein, e kunna kappena si makkikiyad. ⁹ Itandonad takesi ammekayu matutungguna manuntul si tanganana tuldu. Se ino mappatuyag sino angnguruddamino angngikallakki Dios sikwatam, bakkannino panuntulantam sino tutunino tolayira mappeafu sino maakkan. Ino nanuntulira sino kunnenoya tun, awaningke a neduffunna sikwara.

¹⁰ Ikkannetama mangurug ki Jesus, ino natayanna sino krusino napakomanneno liwattam. Udde ino tolayira a miwa'lakkepay si animala manuntul sino lintiyi Moises, ammera dama a mesapat sino duffunna sikwatam. ¹¹ Awana kalintiyanda a mesapat sinay, se massiki gafu sino lintiyi Moises, ammera akkanannino animala mewa'lat para sino liwat. Se ino animala maparti, itallungino afafuna padiyeno adana sino Kadidiosana Kwartu ta iwa'la'na ki Dios para sino liwat, udde ino baggira, iyanda sino lasinneno lubbun ta masikkulan. ¹² Kunnenoyino amparingngeno nakwa ki Jesus, se natay sino lasinneno lubbun, takesi madalusanino tolayira sino liwa'da gafu sino adana. ¹³ Kunna antu, umangnetam sikwana sino lasinneno lubbun, ino anggama sapitan, ibbattantamino dadana aggangwatama Judyu, massiki madyatanetam anna melopalopetetama kunna kappay sikwana. ¹⁴ Se bakkan sito lubaggino pagyanantam si makkikiyad, nu ammetam lud aggataronanino pagyanantamma sey langit so maddagguna aw.

¹⁵ Gafu ki Jesus, kanayunetammadda maddayaw ki Dios anna mappasalamat sikwana a Afutam a kunnangke antuweno iwa'lattam sikwana. ¹⁶ Ammetangkappenad matappagga mangwa si nalawad sino bafuluntamira anna manuffun sino mawira si duffun, se antu kappayino mallanga iwa'lattama panggammanni Dios.

¹⁷ Kuruwandonaddino mangifuyutira sikwayu e mappeturekayu sikwara, se ireno piniliyi Dios a mimut sino angnguruddaw. Nalawarino aggimu'da sikwayu se ammura si sombatandana ki Dios nu ansanneno annullura sikwayu. Antuweno kuruwandawira nad, takesi maanggammira a mangwa sino tarabafura. Se nu ammeyuwera kuruwan, malowino nakanda, e ikkayuweno maawanan si duffun.

¹⁸ Ikarakarandakami ki Dios, se awana ammumi si narakkatta inangwami, e kanayuna anggammiya mangwa si nalawad. ¹⁹ E anggangkungke si ikararandak takesi malanaka muli sikwayu sitan.

Ino Namindisiyonanna Sikwara

²⁰⁻²¹ I Dios a mappasiyanak si nakam, a'dandakayu nad si ammuna awandawa mangwa sino panggammanna, anna gafu ki Jesu Kristo, pabbalindakayu nad si tolaya manggama mangwa sino panggammanna. I Diosino nappaangngangoli ki Jesus a Afutama mimut sikwatama kunnangke Pastonerowa mimut sino karneronera. Gafu sino natayanna, neyafuneno bawuwa tulagi Dios a awana pakkiyaranna. Antu gafuna, madayonaddi Jesu Kristo si makkikiyad.

Ino Ambu'nenno Turak

²² Kakkolakku, allakkanda'ngad ta dingngaggandaw yo neturakkuwa mappatuyag sino nakandaw, se ammena kena ata'nang. ²³ Anggangkuwa ipakaammu sikwayuwa nepalawandani Timoteo a kolattam sino abbaluran. Nu malana umang sitaw, ibulungku nanu umangngak sitan.

[†] 13:6 13:6 Salmo 118:6

²⁴ Itulduyu sino ammina mangifuyut sikwayu si aggadandammamiyera, e massiki ino amminira a mangurug sitan, aggadandammamiyera kappay. Ino bafuluntamira a manguruwa naggawat sey Italia, sapitanda pay si aggadandammandakayu.

²⁵ Allakkandakayu nad ammini Dios.

Ino Turakki Santiago

Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Santiago a masserbi ki Dios anna ki Afu Jesu Kristo. Antuyawino turakku sikwayuwa Judyu a mangurug ki Kristo a magyan sino palulubbun sito lubag. Nalawaggayu penad.

Ino Anggurug Annino Kinalaing

² Kakkolakku si anggurug, nu odduweno lawumandawa dyat, maanggangkayungke nad, ³ se ammuyu si ino kadalodawanino angguruddaw, antuweno mappatuyag sino angguruddaw takesi natalanggad.* ⁴ Natalanggannad mantuweno angguruddaw ta ammeyu ibbattan, se ino ketupakkannenay, mallalawarino aggangwayu makkiyad si awaningke a pakkuranganna.

⁵ Udde nu wara sikwayuwa amme makaammu sino anggammi Dios si akwanna, maranggad ki Dios si laingnga ta maa'dan. Se maanggammi Dios a manga'da sino ammina tolaya marang sikwana, e ammenera atallan. ⁶ Udde ino marang, kuruwanna nad si iya'da i Diosino arangnganna a ammena maddaladudwa, se ino maddaladudwa, kakunneno palung sino bebaya ingkelamangino kedaluyakanna gafu sino leled. ⁷ Ino tolaya kunnenay, ammena nad innanaman si wara iya'da i Dios sikwana, ⁸ se makkalindadweno nakamma, e ammena natalanggad sino ammina akwanna.

Ino Pobiriyera Andino Bafa'nanngira

* **1:3** 1:3 Itannu kappay sino Rom. 5:3-4 anna sino 1 Ped. 1:6-7.

⁹ Ikkayuwa pobiriya kakkolak, maanggangkayu nad, se napatiggyayu sino angngita i Dios. ¹⁰ Ikkayu paya bafa'nang, maanggangkayu kappenad gafu se awana pat-ingngeno kinaba'nandaw sino angngita i Dios. Se ino ba'nang, kakunnaneno lappawa malana malelay. ¹¹ Se nu mattaggatino sinag e napatuwengkein, malelayiranino mula e madara'nino lappora e awaninnino lawadda. Kunna peneno makwa sino ba'nangnga tolay, mada'nganeno katayanna, e anawanneno kinaba'nangnga.

Ino Kadyatan Andino Katutungungan

¹² Nagasatino tolaya natalanggadda mangurug ki Dios, massiki nu madyadyatan, se nu maita i Dios si natalanggaddino angngurungnga, appannaneno labuta nekariyi Dios sino manggammira sikwana a antuweno biyaya mannayun. ¹³ Nu wara pay sikwayuwa matutungungan malliwat gafu sino kadidya'na, ammena nad sapitan si i Diosino manutungung sikwana, se i Dios, ammena matutungungan malliwat, e ammena kappay manutungung si massiki sanna a tolay. ¹⁴ Se ino katutungunganino tolay, maggabwat sino narakkatta panggammanino baggingkepaya. ¹⁵ E nu ponurannenaya panggammanino baggina, antuweno palliwatanna, e ino ketupakkanneno liwa'na, antuweno kekatwayanna ki Dios si makkikiyad.

¹⁶ Kunnantu, ikkayuwa kakkolaka iiddukanku, ammeyu nad balabalianino baggiyungkepaya massapit si i Diosino manutungung sikwayu, ¹⁷ se i Dios sey langit, antuweno paggabwatanino ammina fustu anna nalawad. Antu kappayino namaratu sino amminira a sirwat sey langit, udde massiki nu maangkakwera, amme maangkakwa i Dios. ¹⁸ Gafu se antuweno urena, nepabbaliretam si abbingnga gafu sino nanguruwantam sino kakuruwana tuldu, takesi ikkanetamino kapatian sino ammina pinaratuna.

Ino Paningaggan Andino Panguruwan Sino Sapiti Dios

¹⁹ Dandammandaw yaw, kakkolaka iiddukanku. Maddadanetammadda maddingngag, e palanantammaddino addamittam. Ammetammad naladda a mabbungut, ²⁰ se ino bungu'na tolay, ammena mefuyut sino naggaddangnga panggammani Dios. ²¹ Ibbattandonad mantuweno ammina narakkatta aggangwayu andino narakkatta ana sino nakandaw, e natulukwayu ki Dios takesi akwandawino sapi'na a diningngaddaw, a antuweno makadama a mangisalak sikwayu.

²² Ammeyu nabelang dingngaggannino sapiti Dios, nu ammeyu kappelud tuntulan, se nu dingngaggandopelanga ammeyu tuntulan, balabaliyandawino baggiyungkepaya. ²³ Se ino maningngag sino sapiti Dios e ammena tuntulan, mekunna sino tolaya sarminganneno mutungnga e itanneno gakkuruwa kakunnana, ²⁴ e nu anawanneno sarming, makalyawannanino initana. ²⁵ Udde ino tolaya aggadandam anna manuntul sino nalawara lintiyi Dios a mangipawaya si tolay, antuweno duffunani Dios sino ammina akwanna, se ammena pelang diningngag e kalyawannan.

²⁶ Nu wara massapit si akwanna amminino panggammani Dios, gampade awampelanga tulatulangngeno bilingnga, balabaliyannangkepaya baggina, e awana ketupakkanneno akwanna. ²⁷ Se ino ibilangi Dios a Ama si gakkuruwa mangwa sino panggammanna a awana kabalawanna, ino tolaya manuffun sino ulilera andino bafaluwera nu madyatanira, e ammena tuntulannino narakkatta aggangweno tolayira sito lubag.

2

Ammetammad Mappaduma Si Massiki Sanna A Tolay

¹ Kakkolakku, nu manguruggayu sino madandayawa Afutama i Afu Jesu Kristo, ammekayu nad mappaduma si massiki sanna a tolay. ² Gangngariyan ta wara gumamwang sino pakkakarampattandaw si ba'nangnga nabbarawasi si nalawad

anna nassakkalang si bulawan, e wara kappay pobiri si gumamwanga garume'metino barawasina, ³ e sapitandaw sino ba'nang si, "Umangka taw ta mattuttugga sito nalawara pattutturun," udde sapitandokappay sino pobiri si, "Massiki nu matta'dagga tan onnu mattuttugga sitan dattan," ⁴ nu kunnenoyino akwandaw, narakkattino dinandandaw, se padumandawino tata gafu sino kinaba'nangnga.

⁵ Dandammandaw yaw, kakkolak. Ino pobiriyera sino angngiteno tolayira sito lubag, ireno piniliyi Dios a mabbali si ba'nang si angngurug anna ireno mesapat sino patturayana nekarina sikwara a manggam sikwana. ⁶ Udde iyatataldawimmangke ino pobiriyera. Inya kaddino mangilopalopet anna midarum sikwayu nu bakkannino bafa'nangngira? ⁷ Bakkannira kaggappayino makasapasapit si narakkat mappeafu ki Jesu Kristo a antuweno Afutam?

⁸ Aneno napatiya lintiyi Dios a nepetura'nga si'in a kunna si, "Anggammannu naddino kasittolema kunna payino aggangammu sino baggim."* Nu tuntulandaw inaya lintig, nalawaringke ino akwandaw. ⁹ Udde nu ammeyu pakkakarunnanino aggangandaw sino kasittoleyu, nu ammeyu lud padumanino bafa'nangngira, malliwakkayu se kontarandaw inaya lintiyi Dios. ¹⁰ Se nu wara makkontara si massiki tata sino lintiyira i Dios, ibilangi Dios si nalliwat, massiki tuntulanna ammina korwana lintingnga. ¹¹ Se i Dios a nassapit si "Ammeka makibulun," antu kappayino nassapit si, "Ammeka mamapatay."† Antu gafuna, massiki ammekayu makibulun, nu mamapatekayu, kontarandaw amminino lintig.

¹² Kunnantu, palanantammad amminino sapitantam annino akwantam, se ukumandetamma i Dios gafu sino lintiya mangipawaya sikwatam si liwat. ¹³ Se ino tolaya awana alla'nga sino kasittolena, amme pena allakkanni Dios naso pangukumanna. Udde ino tolaya minangkallak, ammena nad mattalaw sino pangukumanna.

Ino Angngurug Andino Nalawara Aggangwa

¹⁴ Kakkolakku, nu wara massapit si mangurug ki Jesu Kristo, gampade ammena ipaita sino aggangwana, sanna kaddino serbina? Damana kadda mesalakan gafu sino kunnenaya angngurug? ¹⁵ Gangngariyan ta wara kola'daw si angnguruwa kurangino barawasina anna awana akkananna, ¹⁶ e wara sikwayuwa massapit sikwana si, "Ammeka maddararan, maa'dangka nad si barawasim e oddu naddino akkanannu," gampade awana iya'dana sino awanna, wara kad mantu serbinenaya sinapi'na? ¹⁷ Kunna kappayino angngurug, nu sapippelanga ammena maita sino aggangwatam, awangkappay serbina.

¹⁸ Udde wara nakuy manombata massapit si, "Ino tata tolay, nalawarino akwanna sino kasittolena, udde ino tata pay, aneno angngurungnga ki Dios." Nu wara massapit si kunnenay, kunnayawino itabbaggu. "Nu awana nalawara aggangwam, ammem mepaita si gakkuruwino angngurungngu, udde nu ikkanak, ipaiteno nalawara aggangwak sino kasittolek si gakkuruwino angnguruggu ki Dios." ¹⁹ Sapitannu si mangurugga si tata ke ino Dios, e nalawad yan. Udde massiki ino dimonyuwera, kuruwanda pay, e mayya'yakkira sino talora se ammura si kastigunnerana. ²⁰ Pangababulangka a tolay! Maawag kepekad si wara pamakuruggu si awana serbineno angngurug nu ammena mepaita sino nalawara aggangwa? ²¹ Dandammannu naddi Abraham a gagginafutam si'in. Nebilangi Dios si naggaddang gafu sino nangwana sino sinapiti Dios sin nitappatanna sino abbingnga a i Isaac sino assikkulan ta iwa'la'na ki Dios.‡ ²² Maammuwannu sinay si naggindanino angngurungnga annino inangwana. Inaya inangwana, nepaitana si gakkuruwino angngurungnga. ²³ E neyakkuruwino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Kinuruwi

* 2:8 2:8 Levitico 19:18 † 2:11 2:11 Exodo 20:13-14; Deuteronomio 5:17-18 ‡ 2:21 2:21 Nu anggammuwa basanino tubbunna yawa istoriya, itannu sino Genesis 22.

Abrahamino sinapiti Dios, e antuweno nibilangani Dios sikwana si naggaddang."§ Antu kappayino nanganani Abraham si buluni Dios.* 24 Kunnantu, antuweno pangammuwantam si ibilangi Dios si naggaddangngino tolay gafu sino aggangwana, bakkampelanga gafu sino anngurungnga.

25 Kunna kappayi Rahab si'ina madakkuta bafay. Nebilang kappayi Dios si naggaddang gafu sino nalawara inangwana sino dinundunira i Josue. Se nepatal-lungnera sino balena e nefuyu'nera si tanganana dalan ta ammerera mapapatay sino anawanda.

26 Nu awana anga'nenno baggina tolay, awana serbina, natayin. Kunna kappayino anngurungnga tolay nu awana nalawad si aggangwana, awana serbina e kunnangke nafay.

3

Ino Dilana Tolay

1 Kakkolakku, nalawad nu awana oddu sikwayuwa manggamma manuldu sino manguruwira, se ammuyu si nadamma'nenno kastigumiya manuldu nu matamakami amma sino matulduwanira. 2 Amminetama tolay, mamipidyetama matama, kumalar sino assapitantam. Udde tantaro nu wara tolay si makafuwad sino dilana takesi awana katamanna sino sapitanna, awaningke nadda palliwatanna, se ammuna a fuwaddanino ammuna baggina. 3 Gangngariyan, nu gosalandamino wangi'na kabayu takesi kuruwandetam, damatama ifuyut sino anggantama angan. 4 Kunna kappayino bafor, massiki nu dokal anna natuyaggino bayabbagga mitu'yud, mefuyukkappay sino anggammino mammanehuwa angan gafu sino kunnangke paluwa sino likunna, massiki bibissang pelang. 5 Kunna kappay inayino dilana tolay, se massiki bibissang, dokal kappayino pannakadamana.

Dandammantamino akwanna afuy. Massiki bibissang sino gafuna, dokallino karayamanna. 6 Antu kappayino keampariyanino dilatam, se ino dilatam, kunnangke afuya awana ammena darallan. Antuweno paggabwatanino palliwatanino baggitam, e antu kappayino mapparakkat sino ammuna kabibiyaddam, se i Satanas lurino paggabwatanino kinarakka'nenno dilatam.

7 Ino tolayira, damara a mappawam si ammuna ana sito lubag, se gakkuruwa aneno tolayira a nappawam sino sumaronira a animal andino mammanukira andino amminira a makkure'gawang, massiki ino anera sino bebay. 8 Udde awangkepaya tolaya nappanakam sino dilana, se ino dila, kunnangke nagita, e kanayuna nadadana massapit si narakkat. 9 Antuweno usarantama maddayaw ki Afu Dios a Amatam, udde antu kappayino usarantama massapit si narakkat sino kasittoletam, massiki pinaratuwera i Dios a kakunnana. 10 Massiki tateno wangittam, madweno sapitanna, se nu korwan, dayawantami Dios, udde nu korwan, narakkattino sapitantam sino kasittoletam. Kakkolakku, ammenera nad inoy. 11 Awana bitufuta miyabwal si nalawad anna napeta danum. 12 Awangkappay kayuwa igosa mammunga si olibo, e kunna kappayino ubas, ammena mammunga si igos. Ammetam makaappa si nalawara danum sino bebay. Antuweno ammutamun si ammena nad mallawan sino tata a wangitino narakkat anna nalawad.

Ino Kinalaingna Maggabwat Ki Dios

13 Nu wara sikwayuwa nadandam anna mannakaawat, ipaitana nad sino nalawara aggangwana andino kinanakamma a maggabwat sino kinalaingnga. 14 Udde nu umillikayu anna aggadandammandopelangino pallawaranino baggiyungkepay, ammeyu nad isangeletino kinalaindaw, se nu kunnenayino akwandaw, kontarandawino

kakuruwan. ¹⁵ Ino kunnenaya kinalaing, ammena naggabwat ki Dios sey langit, nu ammena lud naggabwat sino tolayira sito lubag, se ammena nekunna sino nakammi Dios, nu ammena lud nekunna ki Satanas. ¹⁶ Se massiki sannera a tolaya umilli anna aggadandam pelang sino pallawarandangkepay, kungkulanda kappayino abbafarulunda anna oddu kappayino akwanda a narakkat. ¹⁷ Udde ino tolaya aneno kinalaingnga a naggabwat ki Dios, passiya nalawarino dandammanna, nalawarino akkibulunna, nannakam, ammena ipatutino panggammanna, minangkallak, minaduffun, awana padumanna sino bafulunnera, anna ammena massalasangkun. ¹⁸ E ino tolaya nalawarino akkibulunna e lawaranneno abbafarulunino korwanira, kunnangke nammula si kinainggud, e ino ibungana, ino biyaya mappaanggam ki Dios.

4

Ino Gafuneno Attatarukki

¹ Sanna kaddino gafuneno pakkakwandaw andino pattatarukkiyandaw? Ammena kad naggabwat sino oodduwa panggammandawa mangungkul sino nalawara nakandaw? ² Aneno kabbatandawa appan, udde ammekayu makaappa. Antu gafuna, anggandawa mamapatay kesi maappayu. Umillikayu kappay se ammekayu makaappa, antuweno pakkakwandaw anna pattatarukkiyandaw. Udde ino gafuna a ammekayu makaappa sino anggandaw, ammeyu arangngan ki Dios. ³ Udde massiki nu arangngandaw, ammena kappay iya'da sikwayu, se narakkattino gakkaddawa marang, se usarandopelang a pappaanggam sino baggiyu.

⁴ Ammekayungke matalak se ammeyu iyatalli Dios! Ammeyu kad ammu si nu aangandawino ana sito lubag, kontarandawi Dios? Se ino tolaya tuntulanna pelangino panggammanino baggina sito lubagga bakkannino urayi Dios, pabbalineno baggina si kalinga i Dios. ⁵ Ammeyu sapitan si awana serbineno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino Espirituwa dinunduni Dios a magyan sikwatam, umilli nu bakkanni Dios pelangino anggammantam." ⁶ Udde dokallino duffuni Dios sikwatam takesi ammetam tuntulannino panggammanino baggitam. Antuweno ana kappayino nepetura'nga a kunna si,

"Kontarani Diosino tolaya massangelet, udde allakkanneno tagatulutuluka tolay."*

⁷ Mappeturekayu mantu ki Dios. Kontarandokappayi Satanas, ta mabbukal e anawandakayu. ⁸ Umara'nikayu nad ki Dios ta umara'ni pay sikwayu. Ikkayuwa nalliwat, talekkurandonaddino liwa'daw. Ikkayu paya maddaladudwa, pittatandonaddino nakandaw ki Dios. ⁹ Malonaddino nakandaw, e itangi'dawino liwa'daw. Ibbatandonaddino akkatawayu annino langga'daw gafu sino liwa'daw ta pataliyandaw si tangit anna lona nakam. ¹⁰ Se nu mappeturekayu ki Dios a maddayaw sikwana, pedayorakayu kappena.

Ammetammad Makkabalabalaw

¹¹ Kakkolakku, ammekayu nad makkabalabalaw, se ino mabbalaw sino bulunna, kunnangke balawanna kappayino lintiyi Dios a massapit si makkaaanggammetammad. E ino pamalawanna sino lintiyi Dios, antuweno pangitan si ammena tuntulan inaya lintig, nu ammena lud ibilang si awana serbina. ¹² I Dios pelangino nanga'da sino lintig sikwatam e antu pelangino ana turena a mangukum sikwatam. Awangkap-paya korwana makadama a misalak anna mangastigu sikwatam. Nu kunnenoy, awana turetama tolay a mangukuma massapit si narakkattino bafuluntamira.

Ammetammad Massangelet

* 4:6 4:6 Proverbio 3:34

¹³ Nu wara sikwayuwa massapit si, “Sito aw onnu daramat, umangkami si korwana lubbun ta mannigosiyokamina sinay si unangnga tarun takesi buma'nangkami,” dandammandonad yaw. ¹⁴ Inammuyu kaddino sa'balandaw nu daramat? Se ino biyaddaw, meyamparig si lappata maita sito ingkein, udde ammena mabayag e maawampelang. ¹⁵ Kunna mantu, nalawad nu sapitandaw si, “Nu antuweno urayi Dios, mabiyaggami kepay takesi akwammingkepayino akwammi.” ¹⁶ Udde ino akwandaw, isangele'daw si damayuwa akwanino anggandaw. Narakkat amminino kunnenaya passangelet. ¹⁷ Dandammandomantu yaw. Ino tolaya nangammu sino akwanna nad, gampade ammena akwan, malliwat.

5

Ino Makwa Sino Bafa'nangngira A Maituk

¹ Ikkayu kappaya bafa'nang, dingngaggandaw yaw. Ikulawuyu naddino tangi'daw gafu sino kattalatalawa dyata lawumandona. ² Awaninna serbineno kinaba'nandaw, se madaralliraneno kukwayu anna madanniraneno neimfundawa barawasi. ³ Mallatalati kappeneno bulawandaw anna pira'daw, e inaya latina, antuneno pamakurug si naitukkayu. Inona ketupakkanna, makastigukayu sey infiy-ernu, antuweno meyampariyino lati si afuya mangufut sino baggiyu. Ara'niyennino pangukumani Dios sikwayu, gampade mampakkayu kepay si kukwayu, massiki antuweno kakastiguwandaw. ⁴ I Dios a mannakadama si ammin, ammunanino piraka neimfundawa itandandonad sino nattarabafuwera si innawan sino umayu. Diningngangnga kappayino pakiggimallakkanda. ⁵ Napaleggayu sito lubagga nappa sino ammina panggammandaw. Meyampariggayu si baka a makagaragarab takesi mattafa, udde ammena ammu si mapartiyen. ⁶ Narakkakkappayino inangwayuwa nidarum anna namapatay sino tolaya awana liwa'da, e awana pannakadamara a nangontara sikwayu.

Attammantammaddino Dyat

⁷ Ikkayuwa kakkolak, attammandonaddino dyat makkiyad sino puliyani Afu Jesus. Dandammandonaddino mangumera. Ammera matappagga mattaron si uran takesi makabiniyera, kasera kappay anusana mattaron sino kaganiyanneno apaya nabalor sikwara. ⁸ Antu gafuna, naanuskayu kappenad anna pattuyaggandonaddino nakandaw, se ara'niyennino puliyani Afu Jesus. ⁹ Ammekayu nad makkariririri, takesi ammerakayu paliwatanni Dios, se ara'niyenna gumamwang inaya mangukum. ¹⁰ Dandammandonaddino gumalabbunira si'in a nassapit sino nepakaammuwi Afu Dios sikwara takesi tuntulandaw, se massiki nadyatanira, inattammanda kepay. ¹¹ Ibilantam si maanggammino tolaya kakunnara a nangiyattam si dyat gafu sino pangwanda sino panggammani Dios. Gangngariyan ta diningngaddawino mapeafu sino kinaattammi Job si'in. Massiki nadyataningke, inattammanna kepay, e wasin nasinduwen, naammuwannan si nalawarino planowi Dios para sikwana, se i Dios, nannakam anna minangkallak.

¹² Kakkolakku, ana kappay napatiya sapitangku sikwayu. Nu wara sapitandaw, ammekayu nad massapata. Ammeyu isapateno langit onnu ino lubag onnu massiki sanna. Sapitandopelang si “On” nu onandaw anna “Ammek” nu ammayandaw, takesi ammerakayu kastiguni Dios.

Makkararetammad

¹³ Nu wara sikwayuwa madyatan, makkararanggad. Nu wara kappay maanggam, makkanta nadda maddayaw ki Dios. ¹⁴ Nu wara kappay malowan sikwayu, paayangnga naddino pangafuwanirana manguruwira ta ikararanda anna lananda a marang sino duffuni Afu Jesus. ¹⁵ E inaya kararadda a naggabwat sino tala'da ki

Afu Jesus, antuweno kaariyanino kalona, se pabbattunoyani Dios, e nu nalliwatino nalowan, pakomanna kappay. ¹⁶ Antu gafuna, nu nalliwakkayu, ipunnuyu nad sino bafulundawira a mangurug takesi ikararandakayu ta mabbattunoykayu. Se ino kararangnga tolaya naggaddang, dokallino pannakadamana e odduweno nalawara pattupakkanna. ¹⁷ Dandammandawi Elias a gumalabbun si'in. Tolepaya kakun-natam, udde wasin ginakkurungngangke a nikararag si ammena nad muran, ammena gakkuruwa nuran si kappata run si gadwa. ¹⁸ E wasin nangkakararaggappay si muran nad, nuran gakkurug, nangngangolayino mulera e nammungera.*

¹⁹ Ikkayuwa kakkolak, antuyawino uddiya sapitangku sikwayu. Nu wara sikwayuwa mibbatta manuntul sino kakuruwana tuldu annino aggangwa a panggammani Dios, e wara kappay sikwayuwa mappaboboli sikwana a muli, ²⁰ dokallino duffunna sinaya nakaliwat, se antuweno kesalakanna takesi ammena mekatway ki Dios, e ino odduwa liwa'na, mapakomanira.

* **5:18** 5:18 Iyawa mapeafu sino nakkararani Elias, masumpalan sino 1 Ar-ari 17:1; 18:1, 41-45.

Ino Palunguwa Turakki Pedro Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pedro sino manguruwira ki Jesu Kristo a nagan sino limera a probinsiya sey Asia Menor. Ino kapapatiyana gakkanna a nanurak, takesi pattuyag-ganneno nakanda, se nappelalotino kadidya'da gafu sino angngurudda. Antu gafuna, nepadandandereno nalawara innanamanda gafu sino natayan, nangngangolijan, anna puliyani Jesu Kristo. Se ammuna si nu dandammandeno innanamanda sey langit, meyattandeno dya'da. Nepaddandandera kappay si tuntulanda naddino nadosana kabibiyag anna mappeturayira nad sino aneno turera sikwara.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino kesalakantam 1:3-12

Nadosanetammad 1:13-2:10

Ino akwantammad nu madyatanetam 2:11-4:19

Ino netuni Pedro sino pangafuwanira andino korwanira a mangurug 5:1-11

Ino ambu'nenno turak 5:12-14

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pedro a apostoli Jesu Kristo. Antuyawino turakku sikwayuwa piniliyi Dios si tolana a nesinasinak a magyan sino probinsiya a Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, anna Bitinia. ² Pinilirakayuwi Dios Ama a keyakkuruwanino dinandamma si'in, e gafu sino Espirituna, nepabbalirakayu si nadosana tolana takesi kuruwandawi Jesu Kristo anna mapakomanino liwa'daw gafu sino nebubbuwanino adana. Madadag-ganan naddino angngikallak anna siyana'nga nakamma iya'da i Dios sikwayu.

Ino Innanamantam Gafu Sino Kesalakantam

³ Dayawantammaddi Dios a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam. Se gafu sino dokalla alla'nga, na'dandetam si bawuwa biyag gafu sino nangngangolijani Jesu Kristo. Antu gafuna, natalanggaddino nalawara innanamantam. ⁴ E inaya nalawara innanamantam, awana kakunnana, se ammena maawan, ammena marrakkat, anna ammena marananino balorna si makkikiyad. Antuweno neimfuni Dios sey langit para sikwatama tolana. ⁵ Neimfuni Dios inay kiyad sino keakkuruwanino nedadanna a kesalakandaw, e imutandakayu sino pannakadamana gafu sino angnguruddaw kiyad si ipaitaneno keakkuruwanna naso uddina aw.

Maanggammetam Gafu Sino Kesalakantam

⁶ Maanggangkayu gafu sinayira ammin, massiki nu maawag si idamandawino odduwa dyat sito ingkein. ⁷ Ino gafuna a idamandawirenaya dyat, takesi maiteno kakuruwanneno angnguruddaw. Se massiki ino bulawana madaral, metubba nad si afuy ta maita nu gakkuruwa bulawan. Napatiyino angnguruddaw amma sino bulawan, antu gafuna, mepaita naddino kakuruwanna gafu sino lawumandawa dyat. E nu maita si gakkurug, madayokayu anna meyantokayu naso awa puliyani Jesu Kristo. ⁸ Ammeyu kepay inita, udde anggammandokepay. Massiki ammeyu maita sito ingkein, manguruggayu kepay sikwana. Antu gafuna, maanggangkayungke sino ammena masapita langga'dawa awana kakunnana, ⁹ se appandawinnino tupa'ngeno angnguruddaw, a antuweno kesalakandaw.

Ino Nelabbunanino Kesalakantam

¹⁰ Aneno nelabbunino gumalabbunira si'in mappeafu sinaya pamakuruwan sino allakki Dios a antuweno kesalakantam. Ammera kura naawatan inaya nelabbunda, udde aggadandammandeno anggama sapitan. ¹¹ Se anggandangke maammuwan nu ansanna anna naanseno keakkuruwan irayawa nepalabbunino Espirituwi Kristo a ana sikwara. Se ino nepalabbunna, ino nadyatani Kristo andino kedayawanna a tupa'ngenay. ¹² Udde nepakaammuwi Dios sikwara si ino nepalabbunna sikwara, ammena meyakkurug sino tiyempora, nu ammena lud makwa sito tiyempotam. Gakkuruwa nakwennino nelabbunda, se kunna kappayino sinapitino nibanyera sino nalawara damag sikwayu gafu sino pannakadamenno Espirituwi Dios a dinundunna a naggabwat sey langit. Massiki ino anghelira, anggandangke a maawatan irayaw.

Nadiosanetammad

¹³ Gafu sino nialakani Dios sikwayu, idadandonaddino nakandawa mangwa sino panggammanna. Fuwaddandonaddino baggiyu. Aggadandammandonaddino nalawara innanamandawa iya'da i Dios sikwayu naso puliyani Jesu Kristo. ¹⁴ Tagatulutulukkayu nadda abbingi Dios. Ammeyu nad tuntulannino narakkatta panggammandaw a kakunnenno aggangwayu si'in, sin ammeyu kepay naammuwanino kakuruwan, ¹⁵ nu ammena lud passinggadda nalawarino aggangwayu, a kakunnenno kinalawari Dios a nayag sikwayu. ¹⁶ Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Passinggadda nalawarino aggangwayu a kunna pay sikwak."*

¹⁷ Dandammandonad si i Dios a ingnganandaw si Ama nu makkararaggayu, antu kappayino mangukum sikwatam. E awanna a ta'wiyanna nu ukumandeta, nu ammena lud ukumannino ammina tolay gafu sino akwanino kadda tata. Antu gafuna, iyataldonad anna italoyu sito ayokayu kepay sito lubag. ¹⁸ Se sinubbu'nakayu ta damayuwa ibbattanino awana serbina a gagangeyuwa inillalupa'daw sino gagginafuyuwera. E ammuwu si ino nepanubbu'na sikwayu, bakkanna pirak onnu bulawana maawanino balorna, ¹⁹ nu ammena lurino nabalora ada i Kristo a nebubbu sino natayanna, a kunnangke ubbunna karnerowa awaningke kabalawanna a iwala'da ki Dios. ²⁰ Sin ammena kepay napatatu yo lubag, antuweno piniliyi Dios a manubbut sino tolayira, udde sito pelanga tiyempo, dinundunna sito lubag si kesalakantam. ²¹ Gafu sikwana, talakkandawi Dios a nappaangngangoli sikwana anna nappedayaw sikwana. Antu gafuna, i Diosino pittatanino angnguruddaw annino innanamandaw.

Makkaaanggammetammad

²² Gafu sino nanguruwandaw sino kakuruwana tuldu, nadalusanino nakandaw e damayuna a anggammannino kakkola'dawira a mangurug. Antu gafuna, makkaaanggangkayungke nad si gakkurug. ²³ Se neyanakkayu kappay, e ino bawuwa biyaddaw, ammena naggabwat si tolaya matay, nu ammena lud naggabwat ki Dios a ammena matay. Nepabbalirakayu si abbingnga gafu sino sapi'na a manga'da si biyag anna ammena maangkakwa si makkikiyad. ²⁴ Kunna kappayino nepeturakki Dios a kunna si,

"Ammina tolay, kakunnana kaddat, annino kinalawadda, kunnangke ino lappona. Se ino kaddat, malelay, andino lappona, madara'nag. ²⁵ Udde ino sapiti Afu Dios, ammena maangkakwa si makkikiyad."†

Iyawa sapiti Afu Dios, antuweno nalawara damaga netuldu sikwayu.

2

Adalantammaddino Sapiti Dios

* 1:16 1:16 Levitico 11:44-45; 19:2 † 1:25 1:25 Isaias 40:6-8

¹ Kunnantu, gafu se napabawuweno biyaddaw, talekkurandonad ammina narakkat. Ibbattandonaddino massisiri annino massalasangkun, ino mimal annino mamaraparal sino bafulundawira. ² Meyampariggayu si akkeanaka kalu'bit, antuweno tuntulandonaddino aggangwana a kanayuna manggamma massusu. Kanayungkayu nadda manggamma madal sino gakkuruwa sapiti Dios takesi mantatuyaggino angnguruddaw kiyad si meyakuruwino kesalakandaw. ³ Se kinakka-pandawinnino kinalawari Afu Dios.

Meyampariyi Kristo Andino Manguruwira Sikwana Si Batuwa Aggabiyaḡ

⁴ Umara'nikayu mantu sino fungalla biyaya i Kristo a meyamparig si batuwa aggabiyaya mappatuyag si balay. Inaya batu, inammayino tolayira, udde antuweno piniliyi Dios, se napatig anna nadayaw sino angngitana. ⁵ Gafu sino umara'niyandaw sikwana, meyampariggayu kappay si batuwa aggabiyag, a mausara pamata'dag si balaya pagyananino Espirituna. Pabbalindakayu kappay si kunnangke padiya mangiwa'lat sikwana, udde ino iwa'ladow ino addayoyu sikwana,* e antuweno pangammanna gafu sino inangwa i Jesu Kristo. ⁶ Ammutam si gakkuruwinay, se aneno nepeturakki Dios a kunna si,

“Aneno pinilika ipata'daggu sey Sion a kunnangke kapapatiyana batuwa mappatuyag si balay. Massiki sanna a tolaya mangurug sikwana, ammenana maatallan si makkikiyad.”†

⁷ Antu gafuna, napatiyinaya batu sikwatama mangurug. Udde ino ammenera mangurug, dandammanda naddino nepeturakki Dios a kunna si,

“Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi Dios a kapapatiyana batuwa mappatuyag si balay.”‡

⁸ Dandammanda kappenaddino nepeturakki Dios a kunna si,

“Antuweno batuwa kesara'dulanino tolayira annino keduffuwanda.”§

Mesara'dulira se ammera kuruwannino sapiti Dios, se antuweno dinandammi Dios a makwa sikwara.

⁹ Udde ammekayuwa kunninoy, se ikkayuweno piniliyi Dios si abbingnga andino padiyera a masserbi sikwana a Aritam. Ikkayu kappayino nadosana iturayanna se ikkayuweno pinilina si akwana.* Pinilinakayu si tolona takesi ipakaammuyuweno kinalawanneno inangangwana, se antuweno nayag sikwayu ta anawandawino lammuk takesi masirwatangkayu sino kakka'bawa kinalawanna. ¹⁰ Si'in, bakkangkayuwa tolayi Dios, udde sito ingkein, tolenakayun. Si'in, ammeyu kepay inammuweno angngikalla'nga, udde sito ingkein, inalla'ngakayun.

Mappeturayetammad Sino Aneno Turena Sikwatam

(Rom. 13:1-7; Tito 3:1)

¹¹ Kakkolakkuwa iiddukangku, gafu se bakkan sito lubaggino gakkuruwa lubbundaw anna ammekayu mabaya magyan sitaw, ammayandonaddino narakkatta panggammanino baggiyu se mekontarera sino angnguruddaw ki Afu Dios.

¹² Kanayun nadda nalawarino aggangwayu ta itanino kalubbunandawira a ammena mangurug. Se nu antuweno akwandaw, massiki nu paliwatandakayu sito ingkein a massapit si narakkattino akwandaw, itandaneno nalawara aggangwayu, e dayawandana i Dios naso awa gumwanganna a mangukum.

* **2:5** 2:5 Nu mappeafu sino iwa'lattam ki Dios, itannu kappay sino Rom. 12:1 anna sino Heb. 13:15. † **2:6** 2:6 Isaias 28:16; Rom. 9:33 ‡ **2:7** 2:7 Salmo 118:22; Luc. 20:17 § **2:8** 2:8 Isaias 8:14; Rom. 9:33 * **2:9** 2:9 Iyawira a appata titulu, nasapit sino Dadana Tulag mappeafu sino Judyuwera a gakagakera i Israel a tolayi Dios. Ino anggammi Pedro a sapitan, ino manguruwira ki Kristo ino mebilang si gakkuruwa Judyu sino angngita si Dios sito ingkein.

¹³ Gafu sino Afutam, mappeturekayu nad sino ammina tolaya aneno turera sikwatam. Mappeturekayu nad sino Emperador a antuweno katuturayan, ¹⁴ e mampesino gubernadorira a dinotukanna a umang mangastigu sino mangwera si narakkat anna maddayaw sino mangwera si nalawad. ¹⁵ Se anggammi Dios si nalawarino aggangwayu takesi ammerakayu dama a balawannino tolayira a amme nangammu sikwana. ¹⁶ Bakkangkayuwa aripannino massiki sanna a tolay, se nawayangkayun. Udde ammeyu nad usarannino wayayuwa parrasona pangwa si narakkat, nu ammeyu lud usaranna masserbi ki Dios a kunnangke aripanna. ¹⁷ Iyataldonad ammina tolay. Anggammandonaddino kakkola'dawira a mangurug. Italoyu naddi Dios. Iyataldopenaddino Emperador.

*Tuntulannaddino Aripannireno Angngiyattammi Kristo
(Efeso 6:5-8; Col. 3:22-25; Tito 2:9-10)*

¹⁸ Ikkayuwa aripan, mappeturekayu nad sino amundawira anna iyataldawira. Nu nannakam anna naanusira, onnu massiki natansitira, kuruwandawira naggappay. ¹⁹ Se nu attammannuwno kadyatannuwa awana gafuna, gafu se aggadandamman-nuwi Dios, maanggamma i Dios sinay. ²⁰ Nu wara mabbe'bek sikwam gafu sino inangwama narakkat e attammannu inaya kastigum, meannungka kadda medayaw sinay? Udde nu padyatandaka gafu sino inangwama nalawad e attammannu, antuweno panggammani Dios sikwam. ²¹ Antuwenayino nayani Dios sikwayu, se massiki i Kristo, odduwno inattammanna a dyat gafu sikwayu, e ino nepaitana a kabibiyangnga, antu naddino tuntulandaw. ²² Awaningke a nalliwatani Kristo anna awaningke a nassisiriyanna. ²³ Wasin nassapasapitanda si narakkat, ammenera sinabbag si narakkat. Wasin pinadyatanda, ammenera sinantalawa makastigu, nu ammena lud netalak ammin ki Dios a naggaddangnga ukum. ²⁴ I Kristoweno nangiyattam sino kastiguneno liwattam sino natayanna sino krus. Antuweno inangwana takesi ibbattantama malliwat e akwantam pelangino panggammani Dios. Gafu sino nabiyaranna, nabbattunoyetam. ²⁵ Si'in, kunnangke natantangkayuwa karnero, udde sitoaya, neyulirakayun a dumandan ki Kristo a antuweno mimut sikwayu.

3

*Ino Tulduwi Pedro Sino Siggatawanira
(Efeso 5:22-33; Col. 3:18-19)*

¹ Ikkayu kappaya bafabbaya siggatawan, mappeturekayu nad sino a'atawayuwera, takesi nu wara sikwareno ammena mangurug sino sapiti Dios, maawisira a mangurug gafu sino nalawara aggangwayu. Massiki nu awana sapitandaw sikwara, manguruwira kappay, ² se itandeno aggangwayuwa awana kabalawanna andino angngiyataldaw ki Dios. ³ Ino kinalawaddaw, ammena nad gumafu sino pangartiyandaw sino abu'daw, sino pabbarawasiyandaw si nangina, andino korwana pangartiyeno bafabbayira sino baggira, ⁴ nu ammena lud gumafu nad sino ana sino nakandaw. Se ino kinalawara ammena mangkakwa a nabalor sino angngita i Dios ino kinanakam anna kinaanus sino ammina akwana tolay. ⁵ Kunna kappay inayino inangweno nadosanira a bafabbay si'ina nanalak ki Dios. Nappeturayira sino a'atawarera, e antuweno nappalawad sikwara. ⁶ Kunnenayino inangwa i Sara si'in a kinurungnga i Abraham a atawana e nebilangnga si amuna. Mekunnakayu sikwana a kunnangke abbindakayu, nu akwandawino nalawara ammekayu mattalaw si madyatangayu.

⁷ Ikkayu paya lallakiya siggatawan, iyataldonaddino a'atawayuwera ta imutandawira si fustu, se nakafuyira amma sikwayu. Iyataldawira naggappay se

makiillalupattira sikwayu sino biyaya mannayuna iya'da i Dios. Akwandonad inay takesi awana makatipad sino kararaddaw.

Ino Akwantammad Nu Madyatanetam

⁸ Antuyawireno anggangkuwa sapitan sikwayu ammina mangurug. Mittatakayu nad si nakam, anna makkaaallakkayu. Makkaaanggangkayu nadda kunnangke makkakarolak. Makkaduduffungkayu nad anna tagatulutulukkayu. ⁹ Nu wara mangwa si narakkat sikwayu, ammekayu nad mabbalat. Kunna kappay nu wara massapit sikwayu si narakkat, ammeyuwera nad sombatan si narakkat, nu ammeyuwera lud ikararan ta nalawarino iya'da i Dios sikwara. Se antuweno nayani Dios sikwayu, takesi mangwakayu si nalawad ta nalawaggappayino iya'dana sikwayu.

¹⁰ Dandammandawino nepeturakki Dios a kunna si,

“Ino tolaya manggamma nalawarino biyangnga anna nalanggak, ammena nad massapit si narakkat anna ammena nad massisiri. ¹¹ Talekkuranna naddino narakkat ta passiya nalawarino akwanna. Iyekwana naddino damana a mapalawad sino abbafulunda andino korwanira. ¹² Se imutanni Afu Diosino mangwera si nalawad anna sombatanneno kararadda, udde kontarannangke ino mangwera si narakkat.”*

¹³ Nu manggangkayungke a mangwa si nalawad, wara kadda mangwa si narakkat sikwayu? ¹⁴ Udde massiki nu madyatangkayu gafu sino nalawara akwandaw, maanggangkayu se labutandakayuwi Dios. Antuweno ammekayu nad mattalaw sino mappadyatira sikwayu anna ammekayu nad maddararan, ¹⁵ nu ammeyu lud aggadandammanni Kristo a ibilandaw si nadosana Afuyu. Kanayungkayu nadda nadadana manabbag nu wara mabbebut sikwayu mappeafu sino innanamandaw gafu sino angnguruddaw sikwana. ¹⁶ Udde nannakangkayu nadda manabbag sikwara a mangpaita si iyataldawira. Akwandonabbelangino ammuyu si nalawad, takesi nu wara mamaraparal sikwayu mappeafu sino nalawara anggangwayuwa mangurug ki Kristo, maatallanirangkepay sino narakkatta sapitanda. ¹⁷ Tawwareno madyatangkayu gafu sino pangwandaw si nalawad, nu antuweno urayi Dios, amma sino madyatangkayu gafu sino pangwandaw si narakkat. ¹⁸ Kunna kappayi Kristo, nadyatan anna natay gafu sino liwattamira. Namitta ke a natay, ammena nad mepidwa. Awaningke a liwa'na, udde natay para sikwatama minalliwat takesi iyan-detam ki Dios. Pinapatereno baggina, udde ino kararuwana, nabiyag. ¹⁹ E inangngino kararuwana a nanuldu sino nabalurira a kararuweno natayira.† ²⁰ Inayira a nabalud, ireno ammena nangurug ki Dios sin tiyempowi Noe. Sinoya tiyempowa nangwani Noe sino baforna, inanusani Dios a nattaron sino panguruwanda nad sikwana. Udde bisangke ino ammena nalimat sin nallinangnganna sito lubag, waluwera pelangino sinallung sino bafor e nesalakanira sino danum. ²¹ Inaya danum, antuweno keampariyanino akkabawtisar. Se gafu sino nappabawtisarandaw, nesala'dakayuwi Dios gafu sino pannakadameno nangngangoliyani Jesu Kristo. Ino anggamma sapitan ino nappabawtisarandaw, bakkanna nadiyutino baggiyu ta maariyeno dakku'na, nu ammena lurino nakkararandaw ki Dios ta dalusanneno nakandaw.‡ ²² Nuliyenni Jesu Kristo sey langit, e anen sino padiwanani Dios a matturay sino ammina anghelira annino korwanira a ammena maita a pinaratuna a aneno turera onnu pannakadamara.

* **3:12** 3:12 Salmo 34:12-16 † **3:19** 3:19 Kunnino korwanira si iyawira a nabalurino kararuweno natayira sin tiyempowi Noe. Kungkappayino korwanira si ireno narakkattira a anghel (itannu sino Genesis 6 anna 7, 2 Ped. 2:4, anna sino Jud. 6). ‡ **3:21** 3:21 Ino tata kappay anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...nu ammena lurino nekariyu ki Dios gafu se nadalusino nakandaw.

4

Ino Naangkakwena Kabibiyaddam

¹ Gafu se nadyatani Kristo sin agyananna sito lubag, idadandonaddino nakandaw ta attammandaw nu wara dyat a kunna pay sikwana. Se ino tolaya nadadana miyattam si dyat, ipaitana si ammenan anggama malliwat. ² E nu kunnenoyino nakandaw, mangiyafu sito ingkein kiyad sino katayandaw, ammeyun tuntulannino narakkatta panggammanino baggiyu, nu ammeyu lud tuntulannino panggammani Dios. ³ Se odduwennino sinayandawa tiyempowa mangwa si narakkat sin ammeyu kepay inammuwi Dios. Se si'in, nakangangwakayu si massiki sanna a narakkatta panggammandawa ammenangke mafuwaddanino baggiyu. Nabbobokkayu, nangwakayu si ka'atal, nafulota akkararayandaw, e narakkattino inangwayu sino naddayawandaw sino sinandiosira. ⁴ Antu gafuna, nakka'bawino dadana bulundawira gafu sino ammeyu kebumbulunan sikwara sinaya narakkatta akwanda, e antuweno massapitira si narakkat mapeafu sikwayu. ⁵ Udde uma'langirana ki Kristo ta sombatandangkepeneno inangangwara, se nadadaninna mangukum si ammina tolay, massiki aggabiyayira onnu natayiran. ⁶ Antuweno gafuna a netulduweno nalawara damag sikwara a natay si'in. Se massiki nelawundeno kastiguna ammina tolay e natayira, netuldu sikwareno nalawara damag takesi damana a mabiyayino kararuwara a kunna payi Dios.

Ino Akwantammad Gafu Se Ara'niyennino Pakkiyaran Yo Lubag

⁷ Ara'niyennino pakkiyaranna yo lubag, antuweno napalangkayu nad anna nalappatta mangwa si nalawad takesi nalawarino akkararaddaw. ⁸ Ino kapatiyana akwandonad, makkaaanggangkayungke, se nu makkaaanggangkayu, ammeyu aggadandammannino liwatino bafulundawira, nu ammeyuwera lud lananna pakoman. ⁹ Maanggangkayu nadda mappadilot sino bafulundawira a mangurug. ¹⁰ Kadda tata sikwayu, aneno pannakadama a neya'da i Dios, e natalakkayu nadda musar sinay takesi makkaduduffungkayu ammin. ¹¹ Ino manuldu, dandammanna nad si ino sapiti Dios ino itulduna. Ino manuffun sino bafulunnera, malappa'nadda manuffun a dandammanna si i Diosino naggabwatanino tuyangnga. Sino ammina akwandaw, itandaw ta madayawi Dios gafu ki Jesu Kristo. Antuweno madandayaw anna mannakadama a matturay si makkikiyad. Amen.

Ino Dandammantammadda Mangurug Ki Dios Nu Madyatanetam

¹² Kakkolakkuwa iiddukanku, ammekayu nad makka'baw sino nappelalota kadyatandaw, a nganandaw si tangananino makwa sikwayu. Se duma'ngenaya dyat ta madalodawino angguruddaw. ¹³ Ammekayu nad makka'baw, nu ammekayu lud maanggam nu madyatangkayu a kunneno nadyatani Kristo. Se nu kunnenoy, maanggangkayungke naso awa puliyanna a mangipaita sino kedayawanna. ¹⁴ Maanggangkayu kappay nu passapitandakayu si narakkat gafu sino angguruddaw ki Kristo, se antuweno pangammuwandaw si ana sikwayuweno madandayawa Espirituwi Dios. ¹⁵ Nu madyatangkayu, ammena nad gafu sino inangwayungkepaya narakkat a kunnangke ino mamapatay, mattakaw, makkontara sino lintig, anna makibiyang sino bulunnuwera. ¹⁶ Udde nu madyatangkayu gafu sino angguruddaw ki Kristo, ammekayu nad maatal, nu ammekayu lud maddayaw ki Dios se nebilangkayu si tolayi Kristo.

¹⁷ Neyafuwenni Dios a mangukum si ammina tolay, e palungundetama abbingnga. Nu ino dyattamireno pangiyafuwanna, kattalatalawingkeneno maangwa sino amerera nangurug sino nalawara damaga naggabwat sikwana. ¹⁸ Kunna kappayino nepeturakki Dios a kunna si,

“Nu madyatino kesalakanino nalawarira a tolay, mannanotinna sino tolayira a ammena manandam ki Dios andino minalliwatira?”*
 19 Kunnantu, nu madyatang kayu gafu se antuweno panggammani Dios, ituluydon-
 adda mangwa si nalawad, anna itala'donaddino baggiyu sikwana, se antuweno
 namaratu sikwayu e matalakka mangwa sino nekarina.

5

Ino Netuni Pedro Sino Pangafuwanira Andino Korwanira A Mangurug

¹ Aneno anggangukuwa sapitan sikwayuwa pangafuwanino manguruwira. Aneno kalintiyangukuwa massapit sitaw se tatak kappaya pangafuwan, initakino nadyatani Kristo, e mesapata'nga sino kedayawanna a mepaita naso puliyanna. ² Antuyawino itungku sikwayu. Lawarandonaddino aggimu'daw sino manguruwira sitan agyanandaw, se kunnangke ireno karnerowi Dios a netala'nga sikwayu. Maanggangkayu nadda mimut sikwara a ammekayu mapatut, se antuweno panggammani Dios. Ammeyu naggappay akwanino tarabafuyu gafu se naingakkayu si pirak, nu ammena lud gafu se anggandawa masserbi ki Dios andino bafulundawira. ³ Ammeyu naggappay ipatutino panggammandaw sino tolayira a netalak sikwayu, nu ammena lud nalawannaddino aggangwayu ta wara tuntulanda. ⁴ E nanu muliyi Kristo a afafuweno pangafuwanirana manguruwira, a'dandakayuna si labuta antuweno kesapatandaw sino kedayawanna si makkikiyad.

⁵ Ikkayuwa korwana mangurug, mappeturekayu nad sino palunguwera sikwayu. Ammingkayuwa mangurug, tagatulutulukkayu nad sino bafulundawira ta makkas-eserbikayu. Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, “Kontarani Diosino tolaya mas-sangelet, udde allakkanneno tagatulutuluka tolay.”* ⁶ Kunnantu, tagatulutulukkayu nad ki Dios a mannakadama takesi iyantorakayu naso awa pinilina. ⁷ Itala'donad ki Diosino ammina pakaburungandaw, se ikalorakayu anna imutandakayu.

⁸ Mappalangkayu nad anna imutandawino angnguruddaw, se i Satanas a kalin-gatam, meyamparig si natansita layon a mannodoyuwa mintufuk si sillunanna. ⁹ Kontarandonad gafu sino natuyagga angnguruddaw, se ammuyu si bakkanna ikkayu pelangino madyatan si kunnayaw, nu ammena lud massiki ino kakkola'dawa mangurug si ammina lulubbun sito lubag. ¹⁰ Ammena mabayino kadidya'daw, kaserakayu pabbalini Dios si tolaya awana pakkuranganna. Pattuyaggandakayu ta mattalaginarino angnguruddaw ta ammenan maangkakwa. Se antuweno minangkallakka Dios a nayag sikwayuwa mesapat sino kedayawanna a awana pakkiyaranna gafu sino nittatandaw ki Kristo. ¹¹ Antuweno mannakadama a matturay si makkikiyad. Amen.

Ino Ambu'nenno Turak

¹² Ino nanuffun sikwaka nanurak sito abba fawa turakku, i Silas a ibilangku si matalakka kolattam. Neturakku yaw takesi pattuyaggangukuweno angnguruddaw anna ipakuruggu si ino nalawumandaw, antuweno gakkuruwa allakki Dios. Mat-talaginannad inay sino nakandaw ta ammeyu kalyawan onnu talekkuran.

¹³ Ino bafulundawira a manguruwa ayaw sito Babilonia a pinili payi Dios, bebutanda nu manantokayu. Kunna kappayi Marcos a ibilangku si abbingku. ¹⁴ Nu maddadarambalkayu, ipaitayu si makkaaanggangkayu.

Nasiyana'ngaddino nakandaw ammina nittata ki Kristo.

* 4:18 4:18 Proverbio 11:31 * 5:5 5:5 Proverbio 3:34

Ino Mekadwa A Turakki Pedro Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pedro sino manguruwira ki Jesu Kristo, tantaro ira a nagan sino palulubbun sey Asia Menor (1 Ped. 1:1; 2 Ped. 3:1). Ino gakkanna a nanurak, ta kontaranneno tarabafuweno manulduwera si bakkanna gakkurug, andino ka'atatalla aggangwa a ketupakkanino netuldura. Antu gafuna, sinunnera takesi ammera matutungungan sino bakkanna fustuwa tuldu, nu ammera lud dadagganano nalawara aggangwara gafu sino allakki Afu Jesu Kristo anna dadaggananda kappayino akkaammura sikwana (3:17-18).

Ino tata a sinapitino nanulduwera si siri, ammena kanu muliyi Kristo, se nabayin e ammena kepay nuli. Sinombati Pedro sikwara a nassapit si gakkuruwingke a mulina i Kristo. Ino gafuna a nabayin e ammena kepay nuli, naanusi Dios sino minalliwatira a tolay. Anggamma si wara wayara a miboboli sino liwa'dera takesi ammerana makastigu, nu ammera lud mesalak.

Nabalar yawa turak sikwatam, se pattuyagganneno innanamantama muliyi Kristo. Ta'dagganna kappay si ino sapiti Dios, ammena naggabwat sino nakamma tolay, nu ammena lud naggabwat ki Dios, se ino gumalabbunira andino korwanira a nappeturakkani Dios sino sapi'na, nefuyutino Espirituwi Diosino netura'da (1:20-21; 3:15).

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino nalawara aggangwa a idaggatammad sino angnguruddam 1:3-15

Gakkuruwino neturakkino gumalabbunira si'in 1:16-21

Ino manulduwera si bakkanna gakkurug 2:1-22

Ino puliyani Jesu Kristo 3:1-18

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Simon Pedro a masserbi ki Jesu Kristo. Tatak paya apostolna. Antuyawino turakku sikwayuwa naa'dan si angnguruwa awana nedumanna sino angngurummi, gafu sino kinagaddangngi Jesu Kristo a Diostam anna misalak sikwatam. ² Madadaggan naddino angngikallak annino siyana'nga nakam a iya'da i Dios sikwayu gafu sino nangammuwandawingkepay sikwana anna ki Jesus a Afutam.

Ino Nalawara Aggangwa A Idaggatammad Sino Angnguruddam

³ Gafu sino pannakadama a antu kappayino pannakadama i Dios, neya'dana sikwatamino ammina awantama mangwa sino panggammanna sito kabiyaddam. Damatama akwan inay, gafu sino nangammuwantam sikwana a namili sikwatama mesapat sino kedayawanna annino kinalawanna.* ⁴ Gafu sinaya kedayawanna anna kinalawanna, neya'dana sikwatamino kapapatiyan anna kalalawarana nekarina sikwatam, takesi mesapatetam sino kinadiosna, anna takesi malli'wetam sino kadarallanino baggi anna nakam a pattupakkanino narakkatta panggammanino tolayira sito lubag. ⁵ Antu gafuna, iyekwayungke ino damayuwa managga sino angnguruddaw si nalawara aggangwa. Ino idaggayu kappay sino nalawara aggangwayu, ino nangammuwandaw sino akwandonad. ⁶ Ino idaggayu kappay sinay, ino pifuwaddandaw sino baggiyu, e idaggayu kappay sinayino angngiyattam. Ino angngiyattam, dagganandokappay si nadiosana aggangwa, ⁷ e ino nadiosana

* **1:3** 1:3 Ino tata kappay anggamma sapitan: ...sikwana a namili sikwatam gafu sino kedayawanna annino kinalawanna.

aggangwayu, dagganandokappay si agganggam sino kakkola'dawira a mangurug. Ino kauddiyan, dagganandaw inaya agganggandaw si agganggam si ammينا tolai. ⁸ Se nu umoodduwerenaya nalawara aggangwayu, aneno ketupakkanda a mantatuyag-gino angngammuyu ki Jesu Kristo a Afutam.† ⁹ Udde nu wara mangurug e ammenera akwan inaya aggangwa, kunnangke lappatta ammena patiyannino angngurungnga, se nakalyawannan si naunafan e napakomanino nalliwatanna si'in.

¹⁰ Antu gafuna, kakkolak, iyekwayungke ino damayuwa mangwa sinayira a nalawara aggangwa, takesi ammuyungke si nesapakkayu sikwara a inayan anna piniliyi Dios. Se nu kunnenayino akwandaw, ammeyungke umaroyu sino kinuruddaw. ¹¹ E maanggammi Dios a mappagamwang sikwayu sino mannanayuna patturayani Jesu Kristo a Afutam anna misalak sikwatam.

¹² Antu gafuna, kanayungkuwera a ipadandam sikwayu inay, massiki ammuyun anna natalanggaggayun sino angnguruddaw sino kakuruwana netuldu sikwayu. ¹³ Ino nakangku, nalawad nu ipadandangku sikwayuwerenay kiyad si aggabiyayak kepay. ¹⁴ Se ammuk si ara'niyennino katayangku, se antuweno nepakaammuwi Jesu Kristo a Afutam sikwak. ¹⁵ Kunnamantu, iyekwakungke ino damaka massapit sitawira sikwayu, ta massiki nu anawangkunna yo lubag, warana panandammandaw sino sinapikkuwera.

Gakkuruwino Neturakkino Gumalabbunira Si'in

¹⁶ Ino nepakaammumi sikwayu mapeafu sino puliyani Jesu Kristo a Afutam annino pannakadamana, bakkanna iistoriya a inangweno nasirifira a tolai. Se initamingkepayino kinalawanna annino kinadidosna. ¹⁷⁻¹⁸ Se ikkamiyeno bafulunna sino nadiosana kulud sin nidayawani Dios Ama sikwana anna nipaitanna sino nedaduma a kinadidosna. Ikkamingkepayino naningngag sino dami'nenno mannakadama a Dios a naggabwat sey langit a sinapi'na si, "Antuyawino iiddukangkuwa Abbingku. Antuweno mappaanggam sikwak."‡

¹⁹ Gafu sinaya initami anna diningngammi, natalanggaggami si gakkuruwingke ino neturakkino gumalabbunira si'in. Nalawad nu kuruwandawino sinapasapi'da, se kunnangke sirwata mawwaldag sino lammuk. Kuruwandonad makkiyad si mappaddeno abbasilelaw e nabaggawin, ino anggamma sapitan, makkiyad sino awa puliyani Kristo a mawwaldag sino nakandaw.

²⁰ Dandammandaw yaw se maawag si maawatandaw. Awaningke a neturakkino gumalabbunira a naggabwat sino nakandangkepay.§ ²¹ Se inayira a netura'da, ammena naggabwat sino nakanda, nu ammena lurino Espirituwi Diosino nifuyut sikwara sino nilabbunanda sino sapita naggabwat ki Dios.

2

Ino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug (Jud. 4-16)

¹ Udde agyangkappay si'inino bakkannira a gakkuruwa gumalabbuna nilabbun si siri. E kunna kappay sito ingkein, ananeno manulduwera si bakkanna gakkuruwa medagga sikwayu. Manulduwerana si siriya manaral si angngurug, e massiki ino Afutama nanubbut sikwara, ammayandana. Inona labu'da sino tuldura ino napa'lata kakastiguwanda. ² Udde massiki kunnenoy, oddu kappeneno bafulundawira a manguruwa manuntul sino ka'atatalla aggangwara, e gafu sikwara, balawannino

† **1:8** 1:8 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...aneno ketupakkanino nangammuwandaw ki Jesu Kristo a Afutam.

‡ **1:17-18** 1:17, 18 Ino istoriya mapeafu sino nakawanna yaw, ana sino Mat. 17:1-9, Mar. 9:2-9, anna sino Luc. 9:28-36. § **1:20** 1:20 Ino tata kappaya anggamma sapitan: Awaningke a neturakkino gumalabbunira a damana tolaya ipalawag sino nakamma pelang.

tolayireno kakuruwana tulduwa tuntulantam. ³ Gafu sino kinainga'da, balabaliyan-dakayuwa tulduwan si iistoriya a pinaraparatura pelang takesi pamirakandakayu. Udde ammeyu kun si maturuwino mangukum sikwara, se inukummeran si'in e nadadaninnino kastigura.

⁴ Ammutam si makastiguwerana, se massiki ino anghelira a nalliwat si'in, kinastiguwera i Dios, se netakkummera sey infiyernu ta magyanira sino lammuk* kiyad sino awa pangukumani Dios si ammin. ⁵ Kinastigu kappayi Diosino tolayira a amme manandam sikwana sin tiyempowi Noe, se nepuranna kiyad si nallinang sito lubag, e nalimattira. Udde i Noe a nanuldu si naggaddangngaddino akwanda, nesalakira i Dios andino pituwera a bafulunna. ⁶ Kunna kappayino nangastiguwani Dios sino naganira sey lubbuna Sodoma anna Gomorra. Sinikkulanira i Dios andino lubbunda kiyad si naammukira takesi ipaitana si kastigunnenano ammina tolaya amme manandam sikwana. ⁷⁻⁸ Udde nesala'nga i Lot a nagan sey lubbunda, se naggaddangnga tolai, e aggalowino nakamma gafu sino ka'atatalla inangweno kalubbunannera a narakkatta initana anna diningngangnga kadda aw. ⁹ Amminirenaya nakwa si'in, ireno pangammuwantam si ammuwi Dios a misalak sino nadosanira a tolaya madyatan, e ammuna kappaya midadan sino narakkattira a tolaya makastiguna sino uddina awa pangukumanna si ammin. ¹⁰ Kumaralla makastiguneno tolai a manuntul sino ka'atatalla panggammanino baggira anna ammera iyatallino naturayira amma sikwara.

Ino manulduwera si bakkanna gakkurug, awanna atalda anna ipatu'deno panggammanda. Ammera kappay italawino madandayawira a aneno pan-nakadamara sey langit, nu ammera lud pappoporayampelang. ¹¹ Massiki ino anghelira a dodokkallino pannakadamara amma sikwara, ammera massapit si narakkatta pabbalaw sino bafulundera a nalliwat sino a'langi Afu Dios. ¹² Udde ira a manuldu si siri, massapitira si narakkat mappeafu sino massiki sanna a ammera maawatan. Kakunnareno sumarona animala ammena makadandam. Ino pelang pattupakkanneno biyayinaya animal, mado'man anna mapapatay, e kunna kappay sikwara, se makastiguwerana si makkikiyad. ¹³ Inaya narakkatta makwana sikwara, antuweno meannung sino narakkatta inangangwara. Narakkattirangke, se massiki nu aw, pallaangganda a akwanino narakkatta panggammanino baggira. Meyampariyira si mansa a mappadakkut si nadalusa barawasi, se medaggera sikwayu sino pangnganandaw, massiki aggeakakwanda kepay inaya narakkatta akwanda, e maanggammirangke sino namalabaliyanda sikwayu. ¹⁴ Pifaggandeno massiki sanna a itanda a bafay, e massiki namipidyera a nalliwat, ammera kepay nangaggad. Nalaingira kappaya manutunggung sino tolai a nakafuyino angngurudda takesi tuntulandeno narakkatta aggangwara. Nawamira a maffulat sino bakkanna akwara. Udde kastigunirana i Dios! ¹⁵ Inanawandeno fustuwa dalan e inaroyuweran sino kakuruwan, se sinuntuldeno aggangwa i Balaam si'ina abbingi Beor a massiki sanna a akwanna a narakkat, lullang nu wara appanna si pirak. ¹⁶ Udde ammena dama a akwanino gakkanna, se inallangnganino asnowa nangabayuwanna. Se massiki animala ammena nad makadamit, nepadamiti Dios e natipaddino kinaabulna a mekontara ki Dios.

¹⁷ Inayira a manuldu si siri, meyampariyira si bitufuta naabbatan onnu dulamma mebayabbabelang, a awana seserbira. Anennino kalammukana nedadani Dios si kakastiguwanda si makkikiyad. ¹⁸ Odduweno sapesapitanda a nalawara dingngagan, udde awana seserbina. Ituldura si ammena narakkattino manuntul sino panggammanino baggi, e antuweno panutunggunganda sino bawuwera a nanguruwa

* **2:4** 2:4 Ino sapitanna sino dami'na Griego, Tartarus. Sino gagangena Griego, Tartarusino lammuka pagyanana kebaluranino nalliwatira a diosda a agyan sino dolam sino difafana Hades.

a'ibba'da sino dadana narakkatta aggangwara. ¹⁹ Ikarira si mawayanino tolaya manuntul sino tuldura a damara a akwanino ingkelamanga panggammanda. Udde ino kakuruwana, irangkepayino aripannino liwa'da e antuweno manaral sikwara. Se ino tolay, mabbali si aripannino massiki sanna a mangaffut sikwana. ²⁰ Ino tolaya nalli'wa sino narakkatta akwanino tolayira sito lubag gafu sino nangammuwanna ki Jesu Kristo a Afutama misalak sikwatam, kasena kappay muli sino dadana narakkatta aggangwana ta mearipangkappay, kumarallino kinarakka'na amma si'in. ²¹ Nalawad nu ammena nad naammuanino nalawara akwana panggammani Dios amma sino naammuwanna, kasena sinalekkuran inaya nadosana tun a netuldu sikwana. ²² Nu kunnenayino makwa, meyakkuruwino sapita kunna si, "Ino atu, akkananna kappayino utana," annino tata kappaya kunna si, "Massiki nu diyutannuweno bafuy, umang kappaya mabbambang."

3

Ino Puliyani Jesu Kristo

¹ Kakkolaka iiddukangku, antuyawino mekadwa a turakku sikwayu. Sitawa adwa a turakku, aneno sinapikku sikwayu ta dandammandokappayino nalawara ammuyu. ² Anggangku si dandammandawino netulduweno nadosanira a gumalabbun si'in andino netuni Jesus a Afutama misalak sikwatam a nepakaammuna sikwayu gafu sino apostolira a nanuldu sikwayu. ³ Dandammandonad yaw. Naso mauddiyera a aw, ananeno tolayira a manuntul sino narakkatta panggammanino baggira, e kakkatawarakayuna gafu sino angnguruddaw ⁴ a kundana si, "Amme kad nekariyi Jesus a muli? Antawino? Natayinnino a'afutamira, gampade ammena kepay nuli, e awana naangkakwa sito lubag nangiyafu sin napatuwanna." ⁵ Udde ino sapitanda a awana naangkakwa, bakkanna gakkurug, se gagguriyatanda a kalyawanino inangwa i Dios si'in. Se pinaratuwi Dios iyo lubag annino ana sey langit gafu sino pannakadamaneno sapi'na. Danumino nepangwana sito lubag e danungkappayino nepamiyangnga sino ammina ana sito lubag. ⁶ Gafu kappay sino sapi'na, danumino nepalinangnga a nanaral sino dadana lubag anna nangastigu sino tolayira. ⁷ Kunna kappeneno makwa, se gafu kappay sino sapi'na, darallanna kappena yo lubag, e massiki ino langit, se masikkulanirana. Makwana sino awa pangukummanna sino tolayira a amme manandam sikwana ta makastiguwera si makkikiyad.

⁸ Udde ikkayuwa kakkolakku, ammeyu nad kalyawan yaw. Ino nakammi Dios, nakkunnenno kabayino tata si aw annino kabayino tarifuwa run, e ino tarifuwa run, kunnangke tata si aw sikwana. ⁹ Amme naladawi Afu Dios a niyakkurug sino nekariya a antuweno sapitannino korwanira. Se ino kakuruwana, naanus sikwatam, se anggamma si awan nadda makastigu, nu ammena lud mabboboli nad ammina tolay sino liwa'da. ¹⁰ Udde massiki kunnenoy, gakkuruwa mada'nganeno awa puliyani Afu Jesus, e ino gamwanganna, kunnangke ino gamwanganna mattakaw a awana makaammu nu naansa. Sinoyna a aw, ananeno natuyagga ungug e maawanino langit. Malunanggenno sinag, ino dakkag, andino bitunira si afuy, e masikkulangkappena yo lubag andino ammina igyanna.*

¹¹ Gafu se antuweno makwana sino ammina maita sey langit anna sito lubag, akwandonaddino panggammani Dios ta awana kabalawandaw. ¹² Sino pattaronandaw sino awa pangukumani Dios si ammin, iyekwayungke naddino damayuwa mangwa sino panggammanna takesi pakkangkamandawino gamwanganna. Gakkuruwa sinoyna a aw, masikkulanneno langit e malunangnga ammina ana sinay. ¹³ Udde

* **3:10** 3:10 Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego: ...e maawangkappena yo lubag andino ammina igyanna.

ikkanetam, innanamantam si iyakkurungnga i Diosino nekarina, a ananeno bawuwa langit anna bawuwa lubagga passiya naggaddangngino aggangweno amminira a magyan sinay.

¹⁴ Kunna mantu, kakkolak, gafu se antuweno aggataronandaw, iyekwayungke naddino damayu takesi nadalusino biyaddaw anna awana kabalawandaw, takesi nasiyana'ngeno nakandawa uma'lang sikwana. ¹⁵ Dandammandonad si ino gafuna a amme kepay nulyi Afu Jesus, anggama si wara kepay wayaneno tolaya mesalakan. Antu kappayino neturakki Pablo a iiddukantama kolak sikwayu gafu sino kinalainga neya'da i Dios sikwana. ¹⁶ Sino ammina tura'nga mappeafu sino puliyani Afu Jesus, kunna kappay yanino sinapi'na. Ana gakkuruwino madyata maawatan sino tura'ngera. E ino tolayira a kurangino ammura anna ammena natalanggaddino angngurudda, angkakwandeno anggama a sapitan sino tura'ngera a kunna kappayino akwanda sino korwana sapiti Dios. Gafu sinaya a'akwanda, makastiguwerana si makkikiyad.

¹⁷ Udde ikkayuwa kakkolak, gafu se dinadangkuwa sinapit sikwayu mappeafu sino manulduwera si siri, palanandonad takesi ammekayu mabalabaliyan sino nabbakabakkanna tulduwerenaya narakkatta tolai, tantaro nu aroyuwandawino kakuruwana kinuruddaw. ¹⁸ Ammena nad kunninoy, nu ammeyu lud dadaggananino nalawara aggangwayu a pammakurug sino angngikallakki Jesu Kristo a Afutama misalak sikwatam. Dadagganandonaggappayino akkaammuyu sikwana. Antu naddino madayaw sito ingkein anna si makkikiyad. Amen.

Ino Palunguwa Turakki Juan Ino Mapeafu Sitawa Turak

Ino nanurak sitaw, i Juan a tata a adalani Jesus a nebumbulun sikwana sin nagananna sito lubag. Netura'nga yaw sino manguruwira a nagan sino palulubbunna Asia Menor. Lakayin sin nanurakkanna sitaw.

Ino gafuneno niturakkanna taw, se agyanin nekatwayira sino nanguruwira a nanulduwera si bakkanna gakkurug mapeafu ki Jesu Kristo. Netuldura si amminira a ana sito lubag, nalamitanira si narakkat. Antu gafuna, amme kanu nabbaliyi Kristo si gakkuruwa tolay. Netuldura kappay si i Jesus, bakkannino Mesias onnu Kristo a Abbingi Dios. Bakkampelangino netuldureno nabbakabakkan, nu ammena kappelurino akwanda, se sinapi'da si massiki amme talekkuranino manguruwireno liwa'da anna massiki ammera makkaaanggam, nalawaggepay.

Antu gafuna, sina'daggani Juan sino mabbasera sitaw si i Jesu Kristoweno Abbingi Dios a nabbali si tolay. Nepipidwana kappaya nassapit si ino tolaya manggam ki Dios, anggamma kappenaddino bafulunnera anna tuntulanna naddino tunira i Dios.

Ooddu peneno mabasa sitawa mappaanggam sino nakantama mangurug: ino kakka'bawa agganggammi Dios sikwatam, ino akwantammad ta madalusanino ammina rakkattam, ino akwantammadda mangaffut sino ana sito lubagga kumontara ki Dios, andino pangammuwantam si ana sikwatamino biyaya mannayun.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-4

Ino pattalaginarantam sino baggaw onnu sino lammuk 1:5-2:29

Ino nalawara biyayino abbingira i Dios 3:1-10

Ino pakkaaanggammanino abbingira i Dios 3:11-24

Ino pangammuwan sino gakkurug anda sino bakkanna gakkuruwa tuldu 4:1-6

Ino agganggammi Dios andino agganggammino mattalaginad ki Dios 4:7-5:5

Ino pita'dagganda si Abbingi Diosi Jesu Kristo 5:6-12

Ino dama a ammuwanino manguruwira sino Abbingi Dios 5:13-21

Ino Sapita Manga'da Si Biyaya Mannayun

¹⁻² Sitawa turak, aneno sapitammi sikwayu mapeafu sino minggan si Sapit. Antuwi Jesu Kristo a manga'da si biyaya mannayun. Agyanin ki Dios a Amana sin liyekepaya naparatu yo lubag, udde nabbali si tolay sin nappaitanna sito lubag. Antu gafuna, initamingke, diningngammiyeno dami'na, anna inappangammi kappay. ³ Ituldumi inayira a initami anna diningngammi takesi mesapakkayu pay sikwami sino kebulunammi ki Dios a Ama anni Jesu Kristo a Abbingnga. ⁴ Itura'miyera yaw takesi maanggammetamungke.

I Dios, Kunnangke Sirwat

⁵ Inaya diningngammi sino Abbingi Dios, antuweno ipakaammumi sikwayu: i Dios, kunnangke sirwat, se awaningke lammuk sikwana. ⁶ Nu kuntam si mebumbulunetam ki Dios, gampade mangwetangkepaysi narakkatta kunnangke agyanetangkepaysi sino lammuk, massisiriyetam, se ammena mekunnenno akwantam sino kakuruwan. ⁷ Udde nu mattalaginaretam sino baggawa kunna payino akwani Dios, nalawarino abbafaruluntam annino buluntamira a mangurug, anna maunafan amminino liwattam gafu sino ada i Jesus a Abbingnga. ⁸ Nu kuntam si awana liwattam, sinsiriyantamino baggitamungkepaysi, e ammena gakkuruwino dinandantam. ⁹ Udde nu ipunnutamino liwattamira ki Dios, pakomannenaya liwat anna dalusandetam

sino ammina rakkattam. Matalakki Dios a mangwa si kunnenoy, anna naggaddang nu akwana, gafu sino natayani Kristo. ¹⁰ Nu kuntam si ammetam nalliwat, pabbalintami Dios si sariyon, e awanino sapi'na sino nakantam.

2

I Kristoweno Mangita'dag Sikwatam Ki Dios

¹ Ikkayuwa abbingku, neturakkuwera yaw sikwayu takesi ammekayunnad malliwat. Udde nu wara makaliwat, ana i Jesu Kristo a awaningke liwa'na a mangita'dag sikwatam ki Dios a Ama takesi mapakomanino malliwat. ² Se i Kristo, nakastigu gafu sino liwattamira takesi mapakomanira, e bakkampelangino liwattam, nu ammena lurino liwat ammina tolay.

³ Antuweno pangammuwantam si ammutami Dios, nu akwantam amminino tunnera. ⁴ Nu wara massapit si ammuna i Dios, gampade ammena akwanino tunnera, massisiri inay anna awan sikwaneno kakuruwana tuldu. ⁵⁻⁶ Udde ino mangwa sino sapiti Dios, gakkuruwingke ino aggangamma ki Dios. Nu wara massapit si nesapat ki Dios, tuntulanna naddi Jesu Kristo. E nu antuwenayino akwantam, antuweno pangammuwantam si gakkuruwingke a nesapatetam ki Dios.

⁷ Ikkayuwa iiddukangku, bakkanna bawuwa tunino iturakku sikwayu, se kiyad sin nanguruwandaw ki Jesu Kristo, diningngaddawino tuna massapit si makkaaanggammetam. ⁸ Udde kunnangke bawu kappay inaya tun, se neyakkurug sino biyayi Jesus e antu kappayino akwandaw ingkein. Gafu so kunnenoy, kunnangke mawawanino lammuk se nawaldanetam sino gakkuruwingke a sirwat.

⁹ Ino massapit si anen sino baggaw, gampade kalussoneno kola'nga si anngurug, ana kepay si lammuk. ¹⁰ Udde ino manggam sino kakkola'ngera, mattalaginad sino baggaw, e awaninna paggafuwanna a malliwat.* ¹¹ Udde ino makkalussaw sino kakkola'ngera, ana kepay si lammuk. Meamparig si mallakad sino lammuka ammena inammuweno ira'bunna se nepallappattino lammuk.

¹² Nanurakkak sikwayuwa aanakku gafu se napakomanino liwa'dawira gumafu ki Kristo. ¹³ Nanurakkak sikwayuwa lallakay gafu se inammuwandawi Kristo a naganin sin awangkepay yo lubag. Nanurakkak sikwayuwa bafuwanak gafu se inaffu'dawi Satanas. ¹⁴ Ipidwaka sapitannino gafuneno nanurakkangku sikwayu. Nanurakkak sikwayuwa abbingku gafu se ammuyunni Dios a Amatam. Nanurakkak sikwayuwa lallakay gafu se ammuyunnino naganin sin awangkepay yo lubag. Nanurakkak sikwayuwa bafuwanak gafu se natuyaggino annguruddaw, mattalaginarino sapiti Dios so nakandaw, anna inaffu'dawi Satanas.

¹⁵ Ammeyu anggammanino gagangena tolay sito lubagga makkontara ki Dios andino ana sito lubag, se nu antuweno panggammandaw, awana aggangandaw ki Dios a Ama. ¹⁶ Se ammina narakkatta ana sito lubag, a kunnangke ino narakkatta panggammanino tolayira, ino gagangera a minga'run si ammina maitara, annino passangele'da sino ana sikwara, bakkanni Dios a Amatamino naggabwatanda, nu ammera lud naggabwat sito lubag. ¹⁷ Iyo lubag annino ammina narakkatta panggammanino tolayira, mawawanira ammin, udde ino mangwa sino panggammani Dios, mabiyag si makkikiyad.

Ino Kumontarera Ki Kristo

¹⁸ Ikkayuwa anakkuwera, ara'niyennino puliyani Kristo. Naammuwandaw si aneno gumamwang abbuwa kumontara sikwana. Sitoya, inodduwennino kumontara sikwana, e antuweno pangammuwantam si ara'niyennino puliyanna. ¹⁹ Ira a

* **2:10** 2:10 Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ...awan sikwaneno palliwatanino bulunna; 2) ...awana palliwatanna sinay.

kumontara, neamungira sikwatam si'in, udde bakkannira a gakkuruwa buluntama mangurug, antuweno nekatwayira. Nu gakkuruwa buluntamira, ammera nad nekatway. Udde urayi Dios ino nekatwayanda, takesi maita si bakkannira a gakkuruwa buluntam.

²⁰ Udde ikkayu, ana sikwayuweno Espirituwi Dios a neya'da i Kristo, e antu gafuna, ammuyu amminino kakuruwana tuldu. ²¹ Ino gafuneno nanurakkangku sikwayu, bakkannino ammeyu nangammuwan sino kakuruwan, nu ammena lud gafu se inammuyun, e ammuyu kappay si awaningke a siriya maggawat sino kakuruwana tuldu.

²² Inya mantuweno massisiri, nu bakkampelango massapit si i Jesus, bakkannino Kristo a dinunduni Dios? Ino massapit si kunnenay, antuweno kumontara ki Kristo, e bakkampelango Abbingi Diosino ammayanna, nu ammena kappeluri Dios a Amana.

²³ Se ino massapit si bakkanna Abbingi Diosi Jesus, ammena kappay dama a mesapat ki Dios a Amana. Udde ino massapit si Abbingi Diosi Jesus, mattalaginad ki Dios a Amana.

²⁴ Ita'daddomantuweno kakuruwana tulduwa nadingngaddaw kiyad sin nangu-ruwandaw. Se nu antuweno akwandaw, mattalaginaggayu ki Dios anna ki Jesus a Abbingnga, ²⁵ se antu keneno biyaya mannayuna nekariyi Kristo sikwatam.

²⁶ Neturakkuwerenay mappeafu sino tolayira a mangamma mamalabali sikwayu.

²⁷ Udde ammuk si kanayuna ana sikwayuweno Espirituwi Dios a neya'da i Kristo, e ammeyu mawag si korwana manuldu sikwayu. Se itulduna sikwayuweno ammina maawaddawa ammuwan, e gakkurug ammina sapitanna. Antu gafuna, kuruwandonaddino itulduna ta mattalaginaggayu ki Kristo.

²⁸ Kunnantu, ikkayuwa aanakkuwera, mattalaginaggayu nad sikwana, takesi awana pattalawantam anna kaatallantam naso puliyanna. ²⁹ Ammuyu si naggaddangngi Dios,† e antu gafuna, ammundokappenad si abbingira i Diosino ammina mangwa si naggaddang.

3

Ino Abbingira I Dios

¹ Dandammantamino dokalla agganggammii Dios sikwatam, se gafu sino aggiddu'nga sikwatam, nebilandetam si abbingnga, e gakkuruwa abbindetam. Udde ino ammera mangurug, ammera maimunuwan si abbindetami Dios, se ammera kappay ammuwi Dios a Amatam. ² Ikkayuwa iiddukangku, abbindetami Dios sito ingkein, udde ammetangkepay kura inammuweno pabbalinantamma. Udde ino ammutam, nanu muliyi Kristo, mekunnetamma sikwana se maitatamma si nalawad. ³ Kadda tolaya minnanama si kunnenay, talekkuranda ammina narakkat ta nalawad ammina akwanda a kunna payi Kristo.

⁴ Nu inyeno malliwat, sulyatanneno lintiyi Dios, se ino liwat, antu kappayino sumulyat sino lintig. ⁵ Ammuyu si inangngi Kristo sito lubag ta ariyanneno liwatino tolayira, e damana akwan, se awaningke liwa'na. ⁶ Kunnantu, nu inyeno mattalaginad ki Kristo, ammena aggeliwaliwat. Udde ino tolaya aggeliwaliwat, ammena inammuwi Kristo se ammena mangurug sikwana.

⁷ Ikkayuwa anakkuwera, ammekayu pabalabali so massiki sanna a tolay. Ino kanayuna mangwa si nalawad, naggaddangnga tolaya kunna payi Kristo. ⁸ Udde ino aggeliwaliwat, tolayi Satanas, se i Satanas, gagangayinna nalliwat kiyad si'in. Antuweno gafuna a inangngino Abbingi Dios sito lubag, takesi darallanneno akwani Satanas. ⁹ Ino gakkuruwa abbingira i Dios, ammera aggeliwaliwat, se ana sikwareno nakammi Dios. Gafu se i Dios ino nabbali si Amara, ammera dama a aggeliwaliwat.

† 2:29 2:29 Ino tata kappay anggamma sapitanna yaw: ...naggaddangngi Kristo...

¹⁰ Kunnayawino pimunuwantam sino abbingira i Dios andino abbingira i Satanas. Ino tolayira a amme mangwa si nalawad anna amme manggam sino kakkola'dera, bakkannira a abbingi Dios.

Ino Aggangantam Sino Bafuluntamira

¹¹ Antuyawino kakuruwana tulduwa dingingaddaw kiyad sin nanguruwandaw: makkaaanggammetammad. ¹² Ammetammad tuntulannino inangwa i Cain, se i Cain, tolayi Satanas, e pinapateno kola'nga. Ansanna lang pinapatay? Gafu se narakkattino aggangwana, e nalawarino aggangweno kola'nga.* ¹³ Antu gafuna, kakkolak, ammekayu nad makka'baw nu kababannaddakayuveno ammera mangu-rug. ¹⁴ Udde massiki tan nu kunnenoy, se ammutam si ammetam mekatway ki Dios a bakkanna kunna si'in, nu ammetam lud maa'dan si biyaya manayun. Ammutam si gakkuruwinay, se anggantamino kakkolattamira a mangurug. Udde ino ammena manggam sino kasittolena, kunnangke natekepay se nekatwekepay ki Dios. ¹⁵ Se ino makkalussaw si kola'nga, kunna kappayino gumapapatay, e ammutam si ino gumapapatay, awan sikwaneno biyaya manayun.

¹⁶ Ino pangammuwantam sino gakkuruwa agganggam, neya'da i Kristoweno biyangnga para sikwatam. Antu gafuna, ikkanetangkappay, midadanetammadda manga'da sino biyaddam para sino kakkolattamira. ¹⁷ Udde ino tolaya warawara sikwana e inammuna si aneno kola'nga a kurangino awanna e ammenangke kallakkan, wara kad agganggamma ki Diosino kunnenay? ¹⁸ Ikkayuwa anakkuwera, ammetam pelang sapitan si anggantamino kakkolattamira, nu ammetam lud ipaiteno gakkuruwa aggangantam sikwara gafu sino nalawara aggangwatam.

¹⁹⁻²⁰ Nu kunnenayino akwantama makkaaanggam, antuweno pangammuwantam si gakkuruwa nesapatetam ki Dios. Massiki nu paliwatandetamino nakantam, damatama passiyannakannino nakantam takesi ammetam maatalla makkararag sikwana. Se ammutam si dokallino aggikallakki Dios amma sikwatam, se ammuna ammin. ²¹ Kakkolak, nu ammeretam paliwatannino nakantam, awana talotama uma'lang ki Dios. ²² Massiki sanneno aranggantam sikwana, iya'dana se tuntulantamino tunnera anna akwantamino pangammanna. ²³ Antuyawino netunna sikwatam: manguruwetammad ki Jesu Kristo a Abbingnga anna makkaaanggammetam, se antu kappayino netuni Kristo sikwatam. ²⁴ Ino manuntul sino tunira i Dios, mattalaginad ki Dios anna mattalaginabbayi Dios sikwana. Ino pangammuwantam si mattalaginari Dios sikwatam, ana sikwatamino Espirituwa neya'dana.

4

Ino Pimunuwan Sino Gakkuruwa Tuldu Andino Siriya Tuldu

¹ Ikkayuwa iiddukangku, ammekayu mangurug sino amminira a massapit si gumalabbunira i Dios, nu ammeyu abbu dalodawan nu gakkuruwa naggabwat ki Diosino sapitanda, se odduwerana massisiri a massapit si gumalabbunira i Dios a nesinasinak sito lubag. ² Kunnayawino pimunuwandaw nu ino Espirituwi Diosino naggabwatanino ituldura: nu sapitanda si i Jesusino Kristo a nabbali si tolaya inang to lubag, ino Espirituwi Diosino naggabwatanna. ³ Udde nu ammera sapitan si i Jesusino Kristo a nabbali si tolai, bakkanna Espirituwi Diosino ana sikwara, nu ammena lud mekunnenno nakanda sino Kumontara ki Kristo a dingingaddaw si'in si gumamwang. E kunnangke ginamwangin, se antuweno mifuyut sino manulduwira si mekontara ki Kristo.

⁴ Udde ikkayuwa anakkuwera, abbindakayuwi Dios, e inaffu'dawino massisiriwera. Se natuyaggino Espirituwi Dios a ana sikwayu amma ki Satanas a matturay sikwara

* **3:12** 3:12 Nu anggamuwa basanino istoriya mapeafu sikwara Cain anni Abel, itannu sino Genesis 4:1-8.

a ammena mangurug. ⁵ Ino manulduwera si siri, tuntulandeno aggangweno bulundera a ammera mangurug ki Dios, e ino ituldura, mekunna sino akkakokwara, e antu gafuna, anggammino ammera manguruwa maningngag sikwara. ⁶ Udde ikkanetam, abbindetami Dios, antu gafuna, ino manggammira a maningngag sino ituldutam, ireno bafuluntama nangammu ki Dios. Antuweno pangammuwantam sino gakkuruwa tulduwa naggabwat sino Espirituwi Dios andino siriya tulduwa naggabwat ki Satanas, se nu naggabwat sino Espirituwi Dios, amme anggamma dingngaggannino ammera mangurug.

Ino Agganggammi Dios

⁷ Ikkayuwa iiddukangku, makkaaanggammetammad, se i Diosino paggabwatanino agganggam. Kunnantu, ino manggam sino kakkola'ngera, abbingi Dios a nangammu sikwana. ⁸ Udde ino tolaya awana agganggamma sino kakkola'ngera, ammena ammuwi Dios, se i Dios, gagangena a manggam si tolay. ⁹ Kunnayawino nipaitanna sino agganggamma sikwatam, dinundunnenno tatatata ke a Abbingnga sito lubag takesi maa'danetam si biyaya mannayun gafu sikwana. ¹⁰ Antuyawino kakuruwana agganggam, bakkannino agganggantam ki Dios, nu ammena lurino agganggamma nepaita i Dios sikwatam sin nanundunanna sino Abbingnga a mewa'lat ta mapakomanino liwattam.

¹¹ Ikkayuwa iiddukangku, nu kunnenoyino inangwa i Dios a manggam sikwatam, makkaaanggammetam penad. ¹² Se massiki nu awana tolaya nakaita ki Dios, nu makkaaanggammetam, mattalaginari Dios sikwatam, e maitengke sikwatamino agganggamma a awana kurangnga.

¹³ Antuyawino pangammuwantam si mattalaginaretam ki Dios anna mattalaginabbay sikwatam, neya'daneno Espirituna sikwatam. ¹⁴ Ikkami pay, initamiyi Jesus, antuweno damamiya ita'dag si dinunduni Diosino Abbingnga sito lubag takesi antuweno misalak si ammina tolay. ¹⁵ Massiki sanna a tolaya mita'dag si i Jesusino Abbingi Dios, mattalaginad ki Dios e mattalaginabbayi Dios sikwana.

¹⁶ Ikkonetama mita'dag ki Jesus, ammutamino agganggammi Dios sikwatam e antuweno talakkantam. Gagangayi Dios a manggam si tolay. Antu gafuna, ino tolaya manggam ki Dios andino kasittolenera, mattalaginad ki Dios e mattalaginaggappayi Dios sikwana. ¹⁷ Nu kunnenayino biyaddam, madadaggananino agganggantam kiyad si awana pakkuranganna, e awanna a pattalawantam so awa pangukumani Dios si ammina tolay, se ino aggangwatam sito lubag, mekunna sino aggangwa i Kristo. ¹⁸ Gafu se anggandetami Dios, ammetammad mattalawa makastigu, se ino agganggamma awana kurangnga, affutanneno talaw. Antu gafuna, ino tolaya mattalaw gafu se aggadandammanneno kastiguwi Dios, ipaiteno talona si kurang kepayino agganggamma.

¹⁹ Anggammantami Dios se inanggammandetam. ²⁰ Nu wara massapit si anggammanna i Dios, gampade kalussoneno kola'nga, massisiri inaya tolay. Se nu awana agganggamma sino kola'nga a aggitanna, ammena dama si anggammanna i Dios a ammena inita. ²¹ Antuyawino netuni Dios sikwatam: ino manggam ki Dios, anggammanna penaddino kakkola'ngera.

5

Ino Pangaffutanino Manguruwira Sino Kumontarera Ki Dios

¹ Massiki sanna a tolaya mangurug si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios, abbingi Dios. E ino manggam sino ama, anggammanna kappayino abbingngera. ² Antu gafuna, nu anggammantami Dios anna akwantamino tunnera, antuweno pangammuwantam si anggammantangkappayino kakkolattamira a abbingnga. ³ Se

ino gakkuruwa aggangantam ki Dios, antuweno pangwantam sino tunnera. E ino tunnera, ammena madyata akwan, ⁴ se massiki sanna a abbingi Dios, kanayuna affutanneno ana sito lubagga kumontara ki Dios. E ino pangaffuttam, antuweno angnguruddam. ⁵ Se awana makaaffut sino ana sito lubagga kumontara ki Dios, nu bakkampelangino mangurug si i Jesusino Abbingi Dios.

Ino Mamakurug Si I Jesus, Abbingi Dios

⁶⁻⁸ Sin inangngani Jesu Kristo sito lubag, aneno talluwa pamakurug si antuweno Abbingi Dios. Ino tata, antuweno nappabawtisaranna si danum. Udde bakkampelangino nappabawtisaranneno pamakurug, nu ammena kappelurino adana a nebubbu so natayanna. Ino mekatallu, antuweno Espirituwi Dios, a gakkurug ammina sapitanna. Inaya talluwa, nakkakarunneno pamakuruwanda mappeafu ki Jesu Kristo. ⁹ Kuruwantangkeneno ita'daggino tolayira, e nu kuruwantam inay, mannanotinna sino talluwa a nepaita i Dios a mita'dag sino Abbingnga, se matalakkino sapitanna amma sino sapi'na tolay. ¹⁰ Ino mangurug si i Jesusino Abbingi Dios, mattalaginad so nakammeno neta'daggi Dios mappeafu sikwana. Udde ino ammena mangurug sino sinapiti Dios, pabbalina i Dios si sariyon, se ammena kuruwannino sinapi'na. ¹¹ Antuyawino sinapi'na: na'dandetam si biyaya mannayun, e ino Abbingngeno paggabwatanna. ¹² Kunnantu, ino tolaya nesapat sino Abbingi Dios, ana sikwaneno biyaya mannayun, udde ino ammena nesapat sino Abbingnga, ammena naa'dan sinaya biyag.

Ino Ammutam Mappeafu Ki Kristo

¹³ Neturakuwera yaw sikwayuwa mangurug sino Abbingi Dios kesi ammundawingke si wara sikwayuweno biyaya mannayun. ¹⁴ Ammetam maatalla makkararag ki Dios, se ammutam si dingngagganna, nu ino ilyawantam sikwana, mekunna sino pangammanna. ¹⁵ Gafu se ammutam si dingngagganneno kararaddam, ammutangkappay si iya'dananeno ilyawantam.

¹⁶ Nu wara maitayu si kola'dawa malliwat, ikararaddonad ki Dios ta a'danna si biyaya mannayun. Ino anggangkuwa sapitan, ikararandaw nu ino liwa'na e liwata mapakoman, ino liwata ammena mifuyut sino kastiguwa awana pakkiyaranna. Se ana kappayino liwata ammena mapakoman, e ammek sapitan si antu naddino ikararandaw. ¹⁷ Gakkuruwa liwatino ammina narakkatta aggangwa, udde aneno liwata mapakoman a ammena mefuyut so kastiguwa awana pakkiyaranna.

¹⁸ Kunnantu, aneno talluwa a ammutam. Ino palungu, ammutam si awana abbingi Dios a aggeliwaliwat, se imutanni Jesus a Abbingi Dios, e amme dama a ansani Satanas. ¹⁹ Ino mekadwa, ammutam si abbindowami Dios, massiki nu i Satanas kepayino matturay si ammin sito lubagga kumontara ki Dios. ²⁰ Ino mekatallu, ammutam si inang sito lubaggino Abbingi Dios e na'dandetam si pannakaammu takesi maammuwantamino kakuruwana Dios. Nesapatetam sino kakuruwana Dios se nesapatetam ki Jesu Kristo a Abbingnga. Antuweno kakuruwana Dios a paggabwatanino biyaya mannayun.

²¹ Anakkuwera, ammeyu nad kuruwannino massiki sanna a bakkanna kakuruwana Dios.

Ino Mekadwa A Turakki Juan **Ino Mapeafu Sitawa Turak**

Antuyawino turakki Juan sino tata a bafaya piniliyi Dios andino aana'ngera. Aneno massapitira si ireno masina a inammuwi Juan. Ino korwanira, sapitanda si ino anggama yawa sapitan, tata a pakkakarampattanino manguruwira andino makkakarampattira sinay.

Massiki nu abbaaw yawa turak, odduweno maammuwana nalawad. Nasapit sitawa makkaaangammaddino manguruwira anna imutanda nad takesi ammera mabalabaliyan sino manulduwera si bakkanna gakkuruwa tuldu.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1-3

Ino tuldu mapeafu sino aggangam 4-6

Ino tuldu mapeafu sino kakuruwana tuldu 7-11

Ino ambu'nenno turak 12-13

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Juan a tata a pangafuwanino manguruwira. Antuyawino turakku sikwama bafaya piniliyi Dios andino ana'nguweru. Aangammantakayungke, e bakkannappelangino manggam sikwayu, nu ammena lud ammina nangammu sino kakuruwana tuldu. ² Makkaaanggammetam se nattalaginarino angngammutam sino kakuruwana tulduwa ammena maari sino nakantam si makkikiyad. ³ Nu ituluytama manuntul sino kakuruwana tuldu anna makkaaanggammetam, allakkandetami Dios a Ama anni Jesu Kristo a Abbingnga, e duffunandetam anna passiyanakandeno nakantam.

Ino Kakuruwana Tuldu Andino Aggangam

⁴ Maangammakungke sino nangammuwangukuwa tuntulannino korwanira a ana'nguwenno kakuruwana tulduwa konna kappayino netuni Dios a Ama sikwatam. ⁵ Udde ana kepayino anggangkuwa sapitan sikwayu: makkaaanggammetammad. Bakkanna bawuwa tun yawa sapitangku, nu ammena lud antu kappayino diningngaddam kiyad si'in. ⁶ Nu gakkuruwa makkaaanggammetam, akwantamino tunira i Dios. Antuweno tuna diningngaddaw si'in, a makkaaanggangkayu nad.

⁷ Antuweno sinapikkuwenay sikwayu, se odduweranino nesinasinaka manuldu si siri si palulubbun. Irenayino ammera mangurug si nabbaliyi Jesu Kristo si gakkuruwa tolay sin inangnganna sito lubag. Ino tolayira a kunnenay, ireno sariyona kumontara ki Kristo. ⁸ Mappalangkayu nad takesi ammena mawawanino nayangngandaw, se nu akwandaw inay, maappayu amminino labu'daw so maddagguna aw.

⁹ Massiki sanna a tolay, nu ammena mattalaginara manuntul sino tulduwi Kristo, nu ammena lud dadaggaan, awani Dios sikwana. Udde ino mattalaginara manuntul sino tulduwi Kristo, ana sikwana i Dios a Ama annino Abbingnga. ¹⁰ Kunnantu, nu wara gumamwang sikwayuwa tangananino tulduna, ammeyu paddilotan sino baleyu e ammeyu talatatabban, ¹¹ kesi ammekayu mesapat sino narakkatta aggangwana.

Ino Ambu'nenno Turak

¹² Oddu kepenaddino sapitangku sikwayu, udde ammek anggama idagga sito turakku, se innanamangku si umangngak sitan ta tatabbantakayu si nalawad e madadaggaanino aangantam.

¹³ Aggadandammandakayuwenno anakireno kola'nguwa bafaya pinili kappayi Dios.

Ino Mekatalluwa Turakki Juan Ino Mapeafu Sitawa Turak

Antuyawino turakki Juan sino bulunna a mingngan si Gayo a pangafuwanino tata a pakkakarampattanino manguruwira. Nedandayona se pinalapakkanneno mannodoyuwira a manuldu si palulubbun. Ana kappayino netulduwi Juan sikwana mapeafu sino narakkatta aggangweno tolaya mingngan si Diotrefes.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1-4

Ino nidayawani Juan ki Gayo 5-8

Ino narakkatta inangangwa i Diotrefes 9-10

Ino nalawara inangangwa i Demetrio 11-12

Ino ambu'nenno turak 13-15

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Juan a tata a pangafuwanino manguruwira. Antuyawino turakku sikwam Gayo a aanggangkungke. ² Kolakkuwa iiddukangku, ammu si natuyaggino angngurungngu, e ikararantaka takesi nalawagga penad sitan anna natuyaggino baggim a kunna kappayino katuyangngeno angngurungngu. ³ Maanggamakungke sino ginamwanganino korwanira a kakkolattama naggabwat sitan, e sinapi'da si nattalaginagga a manuntul sino kakuruwana tuldu. Ammin kanuwa akwannu, meannung sinaya tuldu. ⁴ Awana korwan si mappanggam sikwak, nu bakkampelangino naningngaggangku si tuntulannino anakuwereno kakuruwana tuldu.

Ino Kedayawani Gayo

⁵ Kolakkuwa iiddukangku, nalawaringke ino inangangwam sino kakkolattamira a nakiigyan sitan, se massiki ammemira inaammu, dinuffunannuwera. ⁶ Ireo nassapit sino manguruwira sitaw sino nipaitannu sino agganggammu sikwara. Nalawad nu pabbalanayunannuwa mangwa si kunnenoy ta duffunannuwera sino pannodoyuwanda. Ino iduffunnu sikwara, meannungngad sino passerbiyanda ki Dios. ⁷ Se ginikkatira a umang mangibanyag mapeafu ki Jesu Kristo, e ammera mappa sino maawadda sino ammerera mangurug. ⁸ Kunnantu, maawag si ikkanetama manguruwino manuffun sinayira a tolay, takesi mesapatetam sikwara a mangipakaammu sino kakuruwana tuldu.

Da Diotrefes Anni Demetrio

⁹ Aneno neturakku si'in sino manguruwira sitan, udde amme nepilingalinga i Diotrefesino sinapikku, se anggamma si antuweno matturay sitan. ¹⁰ Kunnantu, nu umangngak sitan, palawanangkuna amminino narakkatta a'akwana. Parapallannakami, e bakkampelang inayino akwana, se ammena padilotannino kakkolattamira a umang sitana manuldu mapeafu ki Jesus, anna allangnganna keno korwanira a manggamma mappadilot sikwara, e nu wara mangwa si kunnenoy, panawannera takesi ammera makiamung sikwayu.

¹¹ Kolakkuwa iiddukangku, ammemmad tuntulannino narakkat, nu ammena lurino nalawad. Se ino mangwa si nalawad, akwa i Dios, udde ino mangwa si narakkat, ammena inammuwi Dios.

¹² I Demetrio, passiya nalawarino sapitannino tolayira mapeafu sikwana, e ino kappay aggangwana, paitana si nalawaringke a tolaya manuntul sino kakuruwana tuldu. Massiki ikkami, ta'daggammi sikwayu, e ammuyu si gakkurug yawa sapitammi.

Ino Ambu'nenno Turak

¹³ Oddu kepenaddino anggangu sapitan sikwam, udde ammek idagga sito turakku,
¹⁴ se innanamangu si ammena mabayag e makkaititeta, kasetana mattatabbag si nalawad.

¹⁵ Nasiyana'ngaddino nakammu. Amminino buluntera sitaw, sapitanda si aggadan-dammandaka, e sapitannu pay sino kadda tata a buluntera sitan.

Ino Turakki Judas Ino Mapeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mapeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mapeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'nenno turak, ana kappayino maammuwantam mapeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'nenno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Judas a kolaki Santiago a nanurak sitaw. Tataka masserbi ki Jesu Kristo. Antuyawino turakku sikwayuwa piniliyi Dios Ama. Ikkayuveno anggammanna anna imutanna kiyad sino puliyani Jesu Kristo. ² Madadagganan naddino ammuyu sino angngikallak, siyana'nga nakam, anna aggangamma maggabwat ki Dios.

Ino Gakkanna Yawa Turak: Anereno Massalasangguna Manguruwa Nedagga Sino Manguruwira

(2 Ped. 2:1-22)

³ Ikkayuwa iiddukangku, manurakka'ngad sikwayu mapeafu sino kesalakantam ammina mangurug, se antuweno anggangkuwa sapitan sikwayu. Udde ammek netuluya neturak inay, se dinandangkuwa maawag si tunantakayu ta iyekwayungke ino damayuwa manuntul anna mimut sino angnguruddama netalakki Dios sikwatama tolona takesi ammenan nad maangkakwa. ⁴ Se aneno tolayira a ammera dandammanni Dios a nedagga sikwayu a ammera nepaiteno narakkatta gakkadda anna gagangera. Angkakwandeno kakuruwan mapeafu sino angngikallakki Dios, se sapitanda si damana kanuwa mangweno manguruwira si massiki sanna a narakkatta panggammanino baggira, se naallak kanuwi Dios. Ammayanda kappayino kakuruwan mapeafu ki Jesu Kristo a antu pelangino Afutama passerbiyantam. Nelabbun si'in ino kakastiguwanda sino neturakka sapiti Dios.

Ino Nangastiguwani Dios Sino Nalliwatira Si'in

⁵ Naammuwandawin amminino ituldu'nga sikwayu mappeafu sino nangastiguwani Dios sino nalliwatira si'in, udde anggangku kappaya ipadandam sikwayu. Dandammandonadda nesalaki Diosino tolenera sin nifuyutanna sikwara a inanaw sey Egipto, udde kasena kinastiguweno ammera nangurug sikwana e natayira. ⁶ Dandammandonabbayino anghelira a amme nikalow sino kalintiyana neya'da i Dios sikwara, nu ammera lud inanawanino fustuwa pagyananda sey langit. Gafu se inanawira sinay, kinadenanira i Dios si kadena a ammena maari, e nebalunnera sino lammuk makkiyad sino awa pangukumanna si amin. ⁷ Dandammandokappenaddino nagyanira sey Sodoma anna Gomorra andino wewe'nginda a lulubbun. Ino nalliwatanda, nekunna sino nalliwatan inayira a anghel, a nangwera si bakkanna kalintiyanda a akwan, se dinuruddeno bakkanna atawara, e ino lallakiyera, dinurudda kappayino kasillalakirera. Antu gafuneno sinikkulanira i Dios andino lulubbundera, e antuweno mangipaita si ino ammera mangurug, kastigunirana i Dios si afuya ammena maaddap si makkikiyad.

Ino Aggangweno Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug Andino Kakastiguwandana

⁸ Udde kunna kepay inayino akwanino manulduwera si bakkanna gakkurug. Meampariyira si mattatenap, se ammera ammuweno akwanda. Darallandeno baggirangkepay sino narakkatta akwanda, ammera iyatallino naturay amma sikwara, e massapitira si narakkat mappeafu sino anghelira. ⁹ Massiki ino afafuweno anghelira a i Miguel, awana turinna a mangwa si kunnenay. Se wasin nattukkiyera anni Satanas mappeafu nu inya sikwareno ana kalintiyanna a mappa sino baggiyi Moises, ammena nassapit si narakkat sikwana, nu ammena pelang sinapit si, "I Afu Diosino makammuwa mallang sikwam." ¹⁰ Udde inayira a tolay, narakkattino sapitanda mappeafu sino massiki sanna a ammera maawatan. Mekunna si animala ammera makadandam, se antu pelang maawatandeno panggamanino baggira, e antu kappeneno manaral sikwara.

¹¹ Kakallakkirana sino kattalatalawa kastigura. Se tuntulandeno narakkatta aggangwa i Cain,* ipagekwara kappaya manuldu si siriya kakunnenno aggangwa i Balaam† gafu sino kinainga'da si pirak, e kontaranda kappayino pangafuwandera a kakunnenno nangontarani Core ki Moises si'in.‡ Kastigunirana i Dios si makkikiyara kunna payino kakastiguwani Core.

¹² Ino kesapatanda sikwayuwa mangngan sino panandandaw sino natayani Jesus, meyamparig si mansa a manaral sino barawasiya nadalus. Nafulotino aggakkanda anna agginunda se awana talora ki Dios, se ino pelang baggireno dandamanda. Meyampariyira kappay si dulamma ipallerino bayabbag e awana da'nanda si uran. Mekunna kappay si kayuwa ammena mammunga sino fustuwa pammunganna nad, onnu ino kayuwa natay e nafi'dutin. ¹³ Meyampariyira kappay si darokkalla palungngeno bebaya midaluyak si kaddadakkuta lulu sino ga'dangnga, se kanayunira a mangwa si ka'atatal. Ino tata kappaya keyampariyanda, ino bullalayawa mebulyat sino fustuwa pallakaranna. Antu gafuna, aneno kalalammukana pagyanana nedadani Dios si kebaluranda si makkikiyad.

Ino Nelabbuni Enoc Mappedafu Sino Kaukuman Annino Kakastiguwanneno Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

¹⁴ I Enoc a mekannamma afuwi Adam, aneno nelabbunna mappedafu sikwara. Sinapi'na si, "Itandaw, gumamwangnga i Afu Dios a mibulun si parifurifuwera a nadosana anghelna ¹⁵ takesi ukumanna ammina tolay, e kastigunna ammina nalliwat

* **1:11** 11 Itannu sino Genesis 4:1-8 anna sino 1 Jn. 3:12. † **1:11** 1:11 Ino istoriya mappedafu sino inangwa i Balaam, ana sino Numero 22-24 anna sino 31:16. Itannu kappay sino 2 Ped. 2:15-16. ‡ **1:11** 11 Ino mappedafu sino nangontaranda Core ki Moises, ana sino Numero 16:1-35.

a amme manandam sikwana gafu sino ammina inangwara a narakkat andino narakkatta sinapi'da a mekontara sikwana." Antuweno nelabbuni Enoc. ¹⁶ Inayira a tolay, kanayunira a madadumul anna mangananawa. Ino pelang tuntulanda ino narakkatta panggammanda. Isangele'deno baggirangkepay anna atatundeno bafulundera takesi maappareno angganda.

Ino Nelabbunino Apostolira A Ananeno Massan Manguruwira

¹⁷ Udde ikkayuwa iiddukangku, ammeyu nad kalyawanino nelabbunino apostolira i Jesu Kristo a Afutam. ¹⁸ Sinapi'da sikwayu si, "Naso kauddiyanira a aw, ananeno mappoporayira sino nadosan a manuntul pelang sino narakkatta panggammanda."

¹⁹ Ireno mappakakaraway sikwayu. § Tuntulanda pelangino panggammanino nakandangkepay, se awan sikwareno Espirituwi Dios.

Ino Nassapitani Judas Si Pattuyagganda Naddino Angngurudda Takesi Fustuweno Aggangwara

²⁰ Udde ikkayuwa iiddukangku, pantatuyaggandawino angnguruddaw gafu sino padalandaw sino nadosaningke a tulduwa kuruwantam. Pefuyukkayu nad sino Espirituwi Dios sino pakkararandaw. ²¹ Ammeyu talekkuran onnu kalyawanino agganggammi Dios sikwayu, nu ammeyu lud anusana taronanino awa kaa'dandaw si biyaya mannayun gafu sino allakki Jesu Kristo a Afutam. ²² Allakkandonaddino maddaladudwera ta pattuyaggandawino angngurudda. ²³ Ino korwanira paya mangurug sino bakkanna gakkurug, kunnangke ilasse'dawira nad ta mesalakira sino afuy. Ino minalliwatira pay, allakkandawira kappenad, udde ammayandawino liwa'dera, e palanandaw takesi ammekayu matutungguna manuntul sikwara.

Ino Karara Paddayaw Ki Dios

²⁴ Madayonaddi Dios a makadama a mimut sikwayu takesi ammekayu malliwat, e iyandakayuna so a'langnga a awaningkena a kabalawandaw anna nappelalo'nen langga'daw. ²⁵ Madayonaddi Dios se awana kakunnana e antuweno nangisalak sikwatam gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam. Antuweno kalalawarana matturay si ammin, annino mannakadama a Dios a awana kiyanneno kalintiyanna mangiyafu si'in, sito ingkein, anna si makkikiyad. Amen.

§ 1:19 19 Ino tata kappaya anggamma sapitan: Ireno mipassig sino baggira sikwayu.

Ino Nepakaammuwi Jesu Kristo Ki Juan Ino Mapeafu Sitawa Leburu

Ino Nepakaammuwi Jesu Kristo Ki Juan mapeafu sino makwana so maddagguna aw, neturak sino tiyempowa napadyatanino Kristiyanowera gafu sino anngurudda ki Afu Jesu Kristo. Ino kapatiyana gakkaddi Juan a niturak sitaw, takesi pattuyagganeno nakanda ta natalanggaddira a mangurug massiki nu mapadyatanira.

Ino kaodduwana neturak sitawa leburuweno nepaita i Jesu Kristo ki Juan a kunnangke tenappa aneno angganda a sapitan. Tantaro nu naawatanino Kristiyanowera sin tiyempowi Juan ino anggama a sapitan inayira a tenap, udde sitoya, madyata maawatanino korwanira, e ammena nakkunnenno pangawatino tolayira sino angganda a sapitan. Massiki nu kunnenoy, maawatanino anggama sapitannino korwana sapit onnu amparig sino neturakki Juan. Gangngariyan, ino anggama sapitannino mata, anngammu, ino ta'gud, pannakadama anna kalintiyann, anna ino takki, kinatalaggad. Naladda kappaya maawatanino kapatiyana nasapit sitaw a antuweno pangaffutani Dios sino ammina kalingana gafu ki Kristo andino pallabutanna sino natalakkira a tolona a makiigyanna sikwana si makkikiyad. Sino uddiyera a kapitulu, aneno mappaanggam sikwatam mapeafu sino bawuwa langit anna lubagga akwani Dios andino bawuwa lubbuna Jerusalem a maggabwat sey langit.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-8

Ino palunguwa nepaita i Jesu Kristo ki Juan 1:9-20

Ino netuni Jesus sino nanguruwira sino pituwera a lubbun 2:1-3:22

Ino kadayawanda ki Dios sey langit 4:1-11

Ino nalukuta papel annino karnero 5:1-14

Ino nalakkatanino pituwera a nepikkat sino nalukuta papel 6:1-8:1

Ino pituwera a tangguyub 8:2-11:19

Ino bafay, ino dragon, annino kattalatalawa animal 12:1-13:18

Ino karnero annino 144,000 a sinubbu'na 14:1-5

Ino pagganiyanino tolayira sito lubag 14:6-20

Ino pituwera a malukunga napannu si kastiguwi Dios 15:1-16:21

Ino naddinnama bafaya natakay sino kattalatalawa animal 17:1-18

Ino padarallanino lubbuna Babilonia annino pangaffutani Dios sino amminira a kalingana 18:1-20:10

Ino mauddiya kaukumanino tolayira 20:11-15

Ino bawuwa langit, ino bawuwa lubag, annino bawuwa Jerusalem 21:1-22:6

Ino ambu'na yawa leburu 22:7-21

Ino Gafuneno Turak

¹ Iyawa neturak sito leburu, antuweno nepakaammuwi Jesu Kristo mapeafu sino makwana so maddagguna aw. I Dios ino nangipakaammu ki Jesus sitaw takesi ipakaammuna kappay sino aripannera. E antuweno inangwana, se dinundunnenno tata anghelna a nangipakaammu ki Juan a aripanna. ² I Juan, netura'nga ammina initana anna diningngangnga. E iyawa neturak, itulduneno gakkuruwa sapiti Dios a nepakaammuwi Jesu Kristo. ³ Nagasatino tolayira a mabbasa sitawa neturak, e nagasatira paya maddingngag anna mangurug sino sapitanna, se ammena mabayag e makwa ammin yaw.

Ino Neturakki Juan Sino Nanguruwira Sino Pituwa Lubbun

⁴⁻⁵ Ikkanaki Juan, antuyawino turakku sikwayuwa nangurug ki Dios a makkakarampat sitan pituwa lubbunna probinsiya a Asia. Allakkandakayu naddi Dios annino Espirituna anni Jesu Kristo ta passiyannakkandeno nakandaw. I Dios, ana si'in, ana kepay ingkein, e magyan si makkikiyad. Ino Espirituwi Dios a magyan sino a'langngeno tronona, aneno paitana a pituwa pannakadama i Dios.* I Jesu Kristo, antuweno natalakka mangipaita sino ammina ana ki Dios, e naingnganangkappay si palunguwa abbingnga, se antuweno napalunguwa nangngangoli a ammenan matay, e antu kappayino matturay si ammina turay sito lubag. I Jesu Kristo kappay, aangandetam, e winayawayaandetam sino liwattam gafu sino adana a nebubbu sin natayanna. ⁶ E nesapa'detam sino patturayanna ta makiturayetam sikwana, e nepabbaliretangkappay si papadi a masserbi ki Dios a Amana. Madandayonaddi Jesu Kristo anna mattarendad si makkikiyad. Gakkurug yaw.

⁷ Dandammandaw yaw. Mulina i Jesus a mebulun si dulam, e maitana ammina tolay. Massiki ino nanuduk sikwana sin namapatayanda sikwana, itandana kappay. E mattatarangi'na amminino tolayira sito lubag gafu sino talora sikwana. Gakkuruwa makwa yaw.

⁸ I Afu Dios a anen si'in, ana kepay ingkein, e magyan si makkikiyad a mannakadama si ammin, kunna si, "Ikkanakino naggafuwanna ammin e ikkanak kappayino ambu'na ammin."†

Ino Nepaita I Jesu Kristo Ki Juan

⁹ Ikkanaki Juan a kola'daw, bulundawa miyattam sino padyatantam gafu sino angnguruddam ki Jesus, bulundokappaya mesapat sino patturayanna. Ino nakwa sikwak, nepeyandakino ammera mangurug sito lubbunna Patmos sito tangngana bebay. Antuweno inangwara sikwak, gafu se nangibabanyak sino sapiti Dios annino kakuruwana nepakaammuwi Jesus. ¹⁰ Wara si tata Linggu, gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios, agyanino dinginggagguwa dokalla damit sino likuggu a kunnangke ungunnga tangguyub. ¹¹ Ino sinapi'na sikwak, "Itura'ngu ammina maitam ta peyangngu sino nanguruwira a makkakarampat sino pituwa lubbun: sey Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, anna sey Laodicea."

¹² Wasin nadingngagguweno naddamit sino likuggu, nallangngiyak ta itangkuweno makitatabbag sikwak, e initakino pituwa aggitappatan si sirwat. ¹³ E agyanino natta'dag sino tangngara a kunnangke tolaya ata'ningino barawasina a nealuka'batino bulawan sino ta'gangnga. ¹⁴ Ino abu'nga, kunnangke kapatino kafurona. Ino matana, kunnangke gumigillayafa afuy. ¹⁵ Ino takkina, mangngilikilit a kunnangke naruruna gumbang. E ino dami'na, kunnangke ungunnga nabarangofonga danum. ¹⁶ Aneno pituwa bituna aggiggammanino diwanana kama'na. Ana kappayino saseta nannumangino ngaramma a mallawan sino wangi'na. Mangngilikilitino mutungnga se kunnangke sinag si tangnganaw.

¹⁷ Waso initak, kinakkabbak sino a'langnga a kunnangke natayak gafu sino talok. Udde netappa'nenno diwanana kama'na sikwak, kasena sinapit si, "Ammeka matalaw, se ikkanakino naggafuwanna ammin, e ikkanak kappayino ambu'na ammin. ¹⁸ Ikkanakino mabiyag si makkikiyad, se massiki natayak si'in, nangngangoliyak kappay e mabiyayak si makkikiyad. Ikkanakino makaammu so katayanino tolayira e ana sikwakino tulbi'ngeno Hades a pagyananda nu matayira. ¹⁹ Itura'ngu mantuweno ammina ipaitak sikwam, ino makwa sito ingkein annino makwa so maddagguna aw.

* **1:4-5** 1:4, 5 Sitawa leburu, mepipidweno bilanga pitu. Ino anggamma sapitannino pitu sino annandamma Judyu, fustuwengke, kumpletu, anna awana pakkuranganna. † **1:8** 1:8 Ino sapitanna sino dami'na Griego: Ikkanakino Alfa andino Omega. Alfa ino palunguwa letra sino abakadana Griego. Omega ino uddiya letra.

²⁰ Ino initama pituwa bitun sito diwanangku annino pituwa bulawana aggitappatan si sirwat, ipakaammukino angganda sapitan. Ino pituwa bitun, ireno pituwa anghela mimut sino nanguruwira sino pituwa lubbun. Ino pituwa aggitappatan si sirwat, ireno nanguruwira a makkakarampat sino pituwa lubbun.”

2

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Efeso

¹ Wasinoy, nepetura'nga sikwak iyawa sapitanna sino anghela mimut sino nanguruwira sey Efeso, a kunna si:

“Ikkanakino agggigam sino pituwa bitun sito diwanana kamakku e ikkanak kappayino malallakad sino nallalatanino pituwa bulawana aggitappatan si sirwat. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Efeso. ² Ammuk amminino inangwayu. Ammuk si malappakkayuwa mattarabafu para sikwak anna attammandawino kadidya'daw. E ammuk kappay si ammayandawino tulduweno narakkattira a tolay, se dinalodoyuweranino massapit si apostolira, e ammuyun si massisiriya. ³ Ammuk si inattammandawino kadidya'daw gafu sino angnguruddaw sikwak e ammeyu nattalekkuran.

⁴ “Udde aneno balawangku sikwayu. Nakkafuyino agganggandaw sikwaka ammena nekunna sino agganggandaw sin gafunenin nanguruwandaw.

⁵ Dandammandonaddino agganggandaw sino pittana ta mabbobolikayu ta akwandokappayino inangwayu si'in. Se nu ammekayu mabboboli, gumamwanga'nga sikwayu ta ariyangkuweno aggitappatandaw si sirwat sino agyananna. ⁶ Udde ana payino anggangku sikwayu, se ammeyu anggammino akwanino Nicolaitera* a ammek pay anggam.

⁷ “Nu ammuyuwu maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.

“Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, iya'dak sikwareno kalintiyanda a mangngan si bunganeno kayuwa manga'da si biyaya mannayuna ana sino nalawara agyanani Dios.”

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Esmirna

⁸ Wasinoy, sinapi'na kappayino iturakku sino anghela mimut sino nanguruwira sey Esmirna, a kunna si:

“Ikkanakino gafuna anna ambu'na ammin, e ikkanakino natay a nangngangoli kappay. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Esmirna. ⁹ Ammuk si paidaman-dakayu anna ammuk kappay si pobirikayu. Udde si kakuruwana, ba'nangkayu gafu sino angnguruddaw sikwak. Ammuk si ilopalope'dakayuweno korwanira a Judyu. Kunda si tolayira i Dios gafu sino kinaJudyura, gampade bakkan, se tolayira i Satanas. ¹⁰ Ammekayu nadda mattalaw sino dyata malana gumamwang sikwayu. Se kakkapani Satanas a darallannino angnguruddaw. Ino akwana, pebaluddakayuwa korwan, e madyatangayu si tafuluwa aw. Udde ammeyu talekkuranino angnguruddaw sikwak, massiki nu ipateyu, e a'dantakayuna si koronayuwa antuweno biyaya mannayun.

¹¹ “Nu ammuyuwu maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.

“Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, ammerana mesapata makastigu si makkikiyad sino pidwana katayan.”

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Pergamo

* **2:6** 2:6 Ino mingnganira si Nicolaita, ireno nanuldu si dama a tuntulannino Kristiyanoweno panggammanino baggina anna lamuranino angngurungnga ki Kristo si gagangena tolaya ammera mangurug.

¹² Wasin nasinduwenoy, netulduneno petura'nga sikwak sino anghela mimut sino nanguruwira sey Pergamo, a kunna si:

“Ikkanakino nassaset si nataramma nannumangino ngaramma. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Pergamo. ¹³ Ammuk si odduweno mangurug ki Satanas sitan agyanandaw, udde natuyaggepayino angnguruddaw sikwak. Ammuk kappayino nakwa ki Antipas a natalakka nangipakaammu mappeafu sikwak. Massiki pinapatera sitan patturayani Satanas, ammeyu sinalekkuranino angnguruddaw sikwak.

¹⁴ “Udde aneno balawangku sikwayu, se ino korwan sikwayu, dumandanira sino tulduwi Balaam si'in. I Balaamino nanuldu ki Balak a manutungung sino gakagakera i Israel ta mangwera si narakkat. Nakiakkanira sino newa'lat sino sinandiosira anna nakiduruwira si bakkanna atawara. ¹⁵ Kunna kappayino korwan sikwayu, se anera a dumandan sino narakkatta tulduweno Nicolaitera. ¹⁶ Ibobolira naddino liwa'da, se nu ammera iboboli, ammena mabayag e gumamwangak sitan ta gubatangkuwera a musar sino saseta mallawan sito wangikku.

¹⁷ “Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.

“Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, a'dangkuwerana si makkana minggan si mana a neimfungkepay sey langit. E kadda tata sikwara, a'dangku kappay si nafurawa batuwa naturakkan si bawuwa angan a awana nakaammu nu bakkannino nanga'danna.”

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Tiatira

¹⁸ Wasinoy, nepetura'nga kappay sikwakino sapi'na sino anghela mimut sino nanguruwira sey Tiatira, a kunna si:

“Ikkanakino Abbingi Dios a kunnangke gumigillayafa afuyino matak a mangngilikilitino takkik a kunnangke naruruna gumbang. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Tiatira. ¹⁹ Ammuk amminino akwandaw, ino kinatuyangngeno agganggandaw, annino angnguruddaw. E ammuk kappay si mattalaginaggayuwa masserbi sino bafulundawira anna attammandawino kinadya'daw. Ammuk pay si oodduweno akwandawa nalawad ingkein amma sin gafunenin nanguruwandaw.

²⁰ “Udde aneno balawangku sikwayu, se purayandawino tata a bafaya i Jezebel. Massapit si antu kanuweno tata gumalabbuni Dios, udde tulduwanneno aripangkuwera ta mangwera si narakkat. Gafu sino tulduwa, makiduruwira si bakkanna atawara anna akkanandeno newa'lat sino sinandiosira. ²¹ Aggataronanguweno piboboliyanna sino narakkatta inangwana, udde ammena anggamma talekkuran. ²² Antu gafuna, pattakitangkungke si mabayag ta aggaidda pelang. Kunna kappayino akwangku sino bafulunnera a nangwa si narakkat, padyatangkuwerangke, nu ammera iboboliyeno narakkatta akwanda. ²³ Papatayangkuna amminino dumandan sikwana, takesi maammuwanino nanguruwira sikwak si palulubbun a ammuk ammina nakammino tolayira. E iya'da'ngeno meannung sino inangweno kadda tata sikwara.

²⁴ “Udde ino korwan sikwayu sitan Tiatira, ammeyu sinuntulino narakkatta tulduweno bafay anna ammeyu kappay inadalino naunagga tulduwa naggabwat ki Satanas, antuweno awana idaggaka ipaangwa sikwayu takesi ammena madagananino dya'daw. ²⁵ Ino pelang itungku sikwayu, mattalaginaggayu nadda mangurug makkiyad si muliyak.

²⁶ “Ino tolaya ammera maaffut si narakkat e ammera umibbatta mangwa sino anggangku makkiyad si matayira, a'dangkuwera si kalintiyanda a matturay si palulubbun ²⁷ a kunnangke ino neya'da i Ama sikwak. Awana makaaffut sikwara e kastigundeno mangwera si narakkat. Ino angngastigura sikwara, kunnangke

miburayita banga nu masi'batan si baliyang. ²⁸ Iya'dak kappena sikwara ino bituna abbasilelaw.

²⁹ “Nu ammuyuwu maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.”

3

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Sardis

¹ Wasinoy, nepetura'nga kappayino sapi'na sino anghela mimut sino nanguruwira sey Sardis, a kunna si:

“Ikkanakino mifuyut sino Espirituwi Dios a pituweno kaitanino pannakadamana. E ikkanak kappayino miggam sino pituwera a bitun. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Sardis. Ammuk amminino akwandaw, e ammuk kappay si kunnino tolayira a aggabiyaggayu, udde ino kakuruwana, natekayu se nakalyawandawino angnguruddaw. ² Mafakkayu nad ta pattuyaggandawino nakafuya angnguruddaw ta ammena maawan. Se naammuwangku si kurangino asserbiyu sino angngita i Dios. ³ Dandammandonaddino tulduwa dinginggaddaw si'in. Antu naddino kuruwandaw ta iboboliyuweno liwa'daw. Se nu ammeyu akwan, gumamwangaka mangastigu sikwayu. Ammeyu maammuwanino ora'nenno gumamwanganku, se kakunnakino gumatakaw si gafi.

⁴ “Udde aneno korwan sikwayu sitan Sardis a ammena namansanino barawasira. (Ino anggama sapitan, ammera mangwa si narakkat.) Ireno meannunga mabarawasi si nafurawa mebulun sikwak.

⁵ “Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, mabarawasiyera kappay si nafuraw. Ammek ariyanino anganda sino leburuwa nelistanino ngangandera a mabiyag si makkikiyad, e sapitangkuna sino a'langi Ama annino anghelnera si ireno gakkuruwa tolek.

⁶ “Nu ammuyuwu maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.”

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Filadelfia

⁷ Waso kunnenoy, sinapi'nenno iturakku sino anghela mimut sino nanguruwira sey Filadelfia, a kunna si:

“Ikkanakino nadosan anna natalakka miggam sino tulbi'nga patturayani Dios, a kakunna i Ari David si'ina niggam sino tulbi'ngeno lubbunna a Jerusalem. Nu gaketangku, awana makabukkat. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Filadelfia. ⁸ Ammuk amminino inangwayu. Massiki bisangke ino pannakadamayu, nattalaginaggayuwa nangwa sino sinapikku, e ammeyu neimaddino angnguruddaw sikwak. Antu gafuna, kunnangke binukkatangkuweno sawang takesi makatallungkayu e awana makagakut.

⁹ “Dingngaggandaw yaw. Aneno Judyuwera sitana massapit si tolayira i Dios, gampade bakkan, se tolayira i Satanas. Ino akwangku sikwara, pamaliturangkuwera sino a'landaw ta maddayawira sikwayu ta antuweno pangammuwanda si anggantakayu. ¹⁰ Gafu se kinuruddawino sinapikku sikwayu, e inattammandawino kinadya'daw, imutantakayu nanu gumamwangino kattalatalawa dyat* sito lubagga kadalodawanino tolayira a ammera mangurug. ¹¹ Ara'niyennino gamwanganku. Antuweno pattalaginarandonaddino angnguruddaw sikwak, ta awana makafulat sino korona a iya'dak sikwayu.

¹² “Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, pabbalinangkuwera si kunnangke arineno templowi Dios e magyanira sinay si makkikiyad. E markangkuwera sino

* **3:10** 3:10 Ino tata kappaya anggama sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...ili'watakayuna sino kattalatalawa dyata gumamwang...

angani Dios annino anganino lubbunna a antuweno bawuwa Jerusalem a maggabwat ki Dios sey langit. E imarkak kappayino bawuwa anganku sikwara.

¹³ “Nu ammuyuwu maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.”

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Laodicea

¹⁴ Wasinoy, nepetura'nga kappayino sinapi'na sino anghela mimut sino nanguruwira sey Laodicea, a kunna si:

“Ikkanakino naingnganan si Kakuruwan se natalakkak, e gakkurug ammina ipakaammuk mappeafu ki Dios. E ikkanak kappayino nappaangwani Dios sino ammina pinaratuna. Antuyawino sapitanku sikwayu sitan Laodicea. ¹⁵ Ammuk amminino inangwayu. Meampariggayu si alupatuwana danuma awana serbina se bakkanna napatu anna bakkangke a nala'bat. Ino angganku, napatukayu onnu nala'bakkayu nad, se aneno serbira a adwa.† ¹⁶ Udde gafu se alupatuwampelangino angnguruddaw, gailaluppatakayu se ammeyu maattamman. ¹⁷ Kundaw si ba'nangkayuwa awana pakkurangandaw. Udde ammeyu inammuweno kakuruwana a kakallakkayungke. Pobirikayu, nabboyangkayu, nalappakkayu. ¹⁸ Sapitanku sikwayu ta maggatangkayu nad sikwak si bulawana antuweno gakkuruwa angngurug, takesi buma'nangkayu. E maggatangkayu kappenad sikwak si nafurawa barawasiyu ta maariyeno ataldaw sino nabboyangandaw. E maggatangkayu kappenad sikwak si pagasdaw sino matayu ta makaitakayu kappay.‡ ¹⁹ Ammina tolaya iiddukanku, a'allangngankuwera anna kastigungkuwera takesi matulduwanira. Kunna mantu, mallappakkayu nadda mangwa sino ipangwak sikwayu e iboboliyu nad amminino liwa'daw. ²⁰ Dingngaggandaw, se ayawak sito kayatana mappebukkat sikwayu. Nu wara makadingngag sikwak anna mabbukkat, sumallungak e makikkanak sikwana.

²¹ “Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, a'dangkuwera si kalintiyanda a makittutud sikwaka matturay a kunna payino inangwa i Ama sikwak sin nangaffutanku ki Satanas.

²² “Nu ammuyuwu maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.”

4

Ino Kadayawanda Ki Dios Sey Langit

¹ Wasin nabalinin inoy, sinangawak e initakino sawanga nabukkatan sey langit. E nadingngaggu kappayino damita kunnangke dami'na tangguyufa diningngaggu si'in. Sinapi'na sikwak si, “Umangka taw ta ipaitak sikwamino maangwana so maddagguna aw.” ² Kaka'meng kelanga netullurakino Espirituwi Dios sey langit. E naitakino tronowa aneno nattuttud sinay. ³ Ino nattuttud sinay, mangngilikilitino kaitanna a kunnangke ino nanginera a batuwa ngananda si haspe anna karnelia. Aneno bulluna nallebad sino tronowa a mangngilikilita kunnangke ino alu-atan a batuwa ngananda si esmeralda. ⁴ E ana kappayino ka'lufulu si appata tronowa nallebad sino tata a trono, e antuweno pattutturano ka'lufulu si appata pangafuwan. Nabbarawasiyera si nafuraw anna nakkoronera si bulawan. ⁵ E aneno maggabwat sino tronowa makakilakilat anna umunguunguwa addug. Sino a'langino trono, aneno pituwera

† **3:15** 3:15 Agyanino adwera a lubbuna naddinnamag gafu sino danunda a ara'ni sey Laodicea. Sey Hierapolis, agyanino bitufuta pabwalanna napatuwa danuma umangnganino tolayira a paddiyutan ta maariyeno taki'da. Sey Colosas pay, agyanino nala'bata danuma nalawara inuman. Udde ino danunda sey Laodicea, alupatuwan anna awana tantamma. ‡ **3:18** 3:18 Meannungino sinapiti Afu Jesus sikwara sey Laodicea, se naddinnamira gafu sino odduwa bangku anna nigosiyora, ino nalawara sinnuna nangisita inangwara, annino agasna mata a nelakuweno korwanira sino lubbunda.

a gumigillayafa sirwat a ireno keampariyanino Espirituwi Dios a pituweno kaitanino pannakadamana. ⁶ Sino a'lang kappayino trono, aneno kunnangke bebaya mallanga sarminga awana kulapa'na.

Aneno appatira a pinaratuwi Dios a nallebad sino trono, a passi mateno a'landa, mampesino darurura. ⁷ Ino tata, kunnangke layonino kaitanna, e ino mekadwa, kunnangke baka. Ino mekatallu, nammutung si mutungnga tolay, e ino mekappat, kunnangke kulawa makakkayab. ⁸ Ira a appat, aggannammira si payak, anna nammatamateno bagabaggira, massiki ino dolammino paya'da. Aw anna gafi ammera umibbatta makakkanta a kakkantandeno,

“Awana kakunneno kinalawari Afu Dios a mannakadama si ammin se nalawad ammina akwanna. Ana si'in, ana kepay ingkein, e magyan si makkikiyad.”

⁹ Makakkanteno appatira a pinaratu sino paddayawanda sino kinalawarino aggatuttud sino tronowa mabiyag si makkikiyad, e mappasalamatira sikwana. Nu makakkantera, ¹⁰ mamaliturino ka'lufuluwera si appata pangafuwan sino a'langino aggatuttud sino trono e maddayawira sikwana a mabiyag si makkikiyad. E ariyandeno koronara a bulawan e iwaggara sino a'langnga, e ikantareno sapitanda si,

¹¹ “Ikka Dios a Afumi, meannungka a madayaw gafu sino kinalawannu anna pannakadamam, se ikkeno namaratu si amamin. Gafu sino urem, pinaratum ammin, e na'dannuwera si biyag.”

5

Ino Nalukuta Papel Annino Karnero

¹ Wasinoy, ana kappay initaka nalukuta papela iniggammanino diwanana kamatino aggatuttud sino trono. Inaya papel, nannumangino tura'nga, e namippituwa nepikka'da ta ammena mabo'liyad. ² E agyanino initaka anghela dokallino pannakadamana, e nekokwana a nassapit si, “Inyeno meannunga mallakkat sito pikka'na papel ta bo'liyaranna?” ³ Udde massiki sey langit, sito lubag, anna sino agyananna natay, awaningke masumpalan si meannunga mabbo'liyad sino nalukuta papel ta basanna. ⁴ E natattangitak gafu se awaningke masumpalan si meannunga mabbo'liyad sino papel takesi basanna. ⁵ Udde naddamitino tata a pangafuwan e sinapi'na sikwak si, “Ammeka mattangit. Itannu, aneno ngananda si Layon a gaka i Juda anna gaka kappayi Ari David. Antuweno nangaffut ki Satanas, e antu gafuna, antuneno meannunga mari sino pituwa pikka'nenno papel takesi bo'liyaranna.”

⁶ Wasin sinapi'nenoy, aneno initaka ubbunna karnerowa natta'dag sino nallalanino trono annino appatira a pinaratu andino ka'lufuluwera si appata pangafuwan. Inaya Karnero, kunnangke pinapatera si'in se aneno pila'na. E ana kappayino pituwa ta'gunna anna pituwa matana a kaitanino pannakadameno Espirituwi Dios a mita sino ammina makwa to lubag. ⁷ Inang inappeno Karneroweno nalukuta papel sino diwanana kama'nenno aggatuttud sino trono. ⁸ E wasin inappaneno papel, namaliturino appatira a pinaratu andino ka'lufuluwera si appata pangafuwan sino a'langnga a maddayaw sikwana. E kadda tata sino pangafuwanira, niggam si arpa anna malukunga bulawana napannu si umatoka nabangug a antuweno amparyino kararino ammina tolayi Dios. ⁹ E nakkantera sikwana si bawuwa kanta a sapitanda si,

“Ikkeno meannunga mangappa sino nalukuta papel anna mari sino pikka'na. Se pinapateraka e nebubbuweno adam. Antuweno nepappagam sino liwatino tolayira ta wara mabbali si tolayi Dios a maggabwatira si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da anna gafura. ¹⁰ Nesapa'nuwera sino patturayannu, e

nepabbalimira si papadi ta masserbiyera ammin ki Dios anna matturayirana sito lubag.”

¹¹ Wasin mallangalagak kappay, initakino parifurifuwera a anghela ammera mabilanga ilebalebaddeno trono annino appatira a pinaratu andino ka'lufuluwera si appata pangafuwan. ¹² E nekokwareno makkakaranta a sapitanda si,

“Ino Karnero a pinatera, antuweno meannunga medayaw, se awana kakunneneno pannakadamana, kinaba' nangnga, kinalaingnga, kinatuyangnga, anna kinalawanna a awana pakkuranganna.”

¹³ E diningngaggu kappayino kanteno amminira a ana sey langit andino anera sito lubag, ino anera sey bebay andino anera sino agyananna natay. Ammina pinaratuwi Dios, makkakaranta a sapitanda si,

“Ino aggatuttud sino trono annino Karnero, awana kakunnaneno kinalawad anna kinatuyadda, antu gafuna, ireno medayaw si makkikiyad.”

¹⁴ E sinabbino appatira a pinaratu e sinapi'da si, “On mappay.” E namalitud kappayino ka'lufuluwera si appata pangafuwana maddayaw sino Karnero annino aggatuttud sino trono.

6

Ino Nalakkatanino Nipikkat Sino Nalukuta Papel

¹ Wasinoy, initakino Karnero a mallakkat sino palunguwa pikka' neno nalukuta papel. Wasin ilakka' nenoy, diningngagguweno kunnangke adduwa damita naggabwat sino tata sino appatira a pinaratu e sinapi'na si, “Umangka taw.” ² Wasin itangku, aneno initaka nafurawa kabayu. Aneno nattakaya niggam si pana a umang makiyubat. E naa' dangkappay si korona a mangipaita si antuweno mangaffut. Kasena inang makiyubat e affutannana ammina kaguba'na.

³ Wasin ilakkatino Karneroweno mekadwa a pikka' neno papel, diningngaggu kappayino dami' neno mekadwa a pinaratu e sinapi'na si, “Umangka taw.” ⁴ E initak kappayino nalibaga a kabayu. E ino nattakay, naa' dangkappay si dokalla saseta mangipaita sino pannakadamana a mappagagarunut sino tolayira sito lubag ta makapatapatayira.

⁵ Wasin ilakkakkappayino Karneroweno mekatalluwa pikka' neno papel, diningngaggu kappayino dami' neno mekatalluwa pinaratu e sinapi'na si, “Umangka taw.” E initak kappayino nangisita kabayu. Ino nattakay, aneno aggaiggammanna a akkilowan. ⁶ E diningngaggu kappayino damita mallanga naggabwat sino agyananino appatira a pinaratu e sinapi'na si, “Dokalla bisin sito lubag e makilo ammin. Ino tandanino tolay si tata si aw, takilo pelanga baggatino keatanganna, onnu tallu kilowa bakaw. Udde ammeyu panginanino mantika anna tayug.”

⁷ Wasin ilakkatino Karneroweno mekappata pikka' neno papel, diningngaggu kappayino dami' neno mekappata pinaratu e sinapi'na si, “Umangka taw.” ⁸ E initak kappayino alufurawana kabayu. Ino anganino nattakay, e i Patay. E ino dumadandan sikwana, i Hades, a antuweno agyananino natayira. E naa' danira si kalintiyanda a mamapatay si pakkapa' neno tolayira sito lubag. Ino ammapatera sino tolayira, gubat, bisin, takit, anna kattalatalawa animal.

⁹ Wasin ilakkakkappayino Karneroweno mekalima a pikka' neno papel, initakino assikkulanda sino mewa' lat ki Dios, e sino gukamma, initakino kararuweno tolayira a pinatera gafu sino nangibanyanda sino sapiti Dios annino nana' dagganda sino kakuruwanna. ¹⁰ E nekokwareno nassapit si, “Afu Dios a mannakadama si ammin, nalawad ammina akwannu anna ta' daggannu ammina sapitannu. Naansa ma' neno pangukumannu sino tolayira to lubag ta kastigunnuweno namapatayira sikwami?”

¹¹ E naa' danira ammin si nafurawa barawasi, e netuldu sikwara si mimwangira nad

si bisang ta taronandeno kakkola'dera a masserbi ki Dios a papatayandera kappena a kunnangke ino inangwara sikwara.

¹² Wasin ilakkatino Karneroweno mekannamma pikka'nenno papel, nalunig si natuyag, e nangngisitino sinag a mallanga landu. E nallibageno dakkag a mallanga ada. ¹³ Nadara'nino bitunira sito lubag a kunnangke naata a bungana kayuwa madara'nag nu mabbayabbag. ¹⁴ E nepallinneno langit a kunnangke papela nalukut. Ammina kulud andino lubagga nalebaddan si bebay, nealitura ammin. ¹⁵ E nakatalaw amminino tolayira sito lubag. Ino ariyera andino tatturayira, ino afafuwerana sindalu, ino bafa'nangngira annino aneno pannakadamara, anna ammina korwana tolay, aripan onnu bakkanna aripan, inangngira nattawu sino agweb anna sino kabatuwan sino kulud. ¹⁶ E nakimawirira sino batuwera anda sino kulurira si, "Madabbakkayu ta tabbunandakami* ta ammerakami maiteno aggatuttud sino trono sey langit ta ammeme lawumannino kastiguweno Karnero sikwami. ¹⁷ Se nada'ngennino kattalatalawa aw a pangastiguwanda sikwami, e ammekami makattam."

7

Ino Kadwatut Si Appatafuluwe Appata Rifuwa Tolayi Dios

¹ Wasin nasinduwenoy, initakino appatira a anghela natta'dag sino suyusuyuneno lubag. E lefangngandeno appata paggabwatanneno bayabbag kesi ammena mabayabbagganino utunna lubag annino bebay andino massiki sanna a kayu. ² Kasek kappay initeno tata a anghela naggabwat sino lattakani sinag a aggaiggammanneno pammarka i Dios a antuweno aggabiyag si makkikiyad. E nekokwaneno nassapit sino appatira a anghela ireno ina'dani Dios si pannakadamara a manaral sito lubag anna sino bebay. ³ E sinapi'na sikwara si, "Ammeyu abbu ansan yo lubag annino bebay annino kakayuwanira makkikiyad si markammiyeno kirayino maripannira ki Diostam." ⁴ E diningngaggu kappayino kaodduweno namarkanira, e kadwatut si appatafuluwe appatarifuwera a naggabwatira ammin sino karadwera a abbingi Israel. ⁵⁻⁸ Karadwa si rifuweno namarkan sino gakagakera i Juda, kunna kappay sino gakagakerara Ruben, Gad, Aser, Neftali, Manases, Simon, Levi, Isacar, Zabulon, Jose, anni Benjamin.

Ino Tolayira A Ammena Mabilanga Nabbarawasi Si Nafuraw

⁹ Wasin nasinduwenoy, kasek kappay nallangalanga, e aneno initaka tolaya ammera mabilang gafu sino kaodduwa. Naggabwatira si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da anna gafura. Natta'daggira ammin sino a'langino aggatuttud sino trono annino Karnero, e nabbarawasiyera ammin si nafuraw anna giiggammanira ammin si adonna ayowa antuweno mangipaita sino langga'da. ¹⁰ E nekokwara ammina nassapit si, "Madayonaddi Dios a aggatuttud sino trono annino Karnero, se ireno nangisalak sikwatam." ¹¹ Amminira a anghel, ilebaddeno trono annino ka'lufuluwera si appata pangafuwan andino appatira a pinaratu. E namaliturira ammina umokab sino a'langngeno tronowa maddayaw ki Dios. ¹² E sinapi'da si, "Gakkurug yaw! Madayonaddi Dios si makkikiyad. Dayawantam anna mappasalamatetam sikwana gafu se awaningke nakkuranganneno kinalaingnga, kinalawanna, annino pannakadamana. Amen."

¹³ Ino tata sino pangafuwanira, nappakibebut sikwak e sinapi'na si, "Ma, ammun nu inyerenaya tolaya nabbarawasi si nafuraw, e ammunino naggabwatanda?" ¹⁴ E sinabbaggu si, "Ammek ammu. Ammun nakuy." E sinapi'na si, "Ireno tolaya nanguruwa nallawum sino kattalatalawa dyat, udde natuyaggepayino angngurudda.

* **6:16** 6:16 Nelabbuni Jesus yaw sino Luc. 23:29-30.

Inunafandeno barawasira sino adaneno Karnero e naffuraw. ¹⁵ Antu gafuna, anera sino a'langino tronowi Dios a masserbi sikwana sino templona si aw anna gafi. E i Dios a aggatuttud sino trono, imutannera. ¹⁶ Ammera mabisin anna mauwaw si makkikiyad. Ammera masinasinan onnu madyatan sino korwana napatu. ¹⁷ Se ino Karnero a ana sino trono, antuneno mimut sikwara anna mifuyut sikwara sino paggabwatanneno danuma manga'da si biyaya manayun. E funatani Diosino kalaluwara takesi awaninna malow sino nakanda.”

8

Ino Nalakkatanino Mekapituwa Pikka'nenno Nalukuta Papel

¹ Wasin nallakkatanino Karnero sino mekapituwa pikka'nenno nalukuta papel, sininak ammuna ana sey langit si kagadwana orat. ² Kasek initenno pituwera a anghela aggata'dag sino a'langi Dios, e naa'danira si tattata a tangguyub.

³ Wasinoy, ginamwangino tata kappaya anghela aggaiggam si bulawana pekwan si bambangug, e inang natta'dag sino a'langngeno assikkulanda si bambanguwa ana sino a'langino trono. E naa'dan si odduwa bambangug ta idaggana sino kararino tolayira i Dios, kasena sinikkulan sino bulawana assikkulan ta mewa'lat ki Dios.

⁴ Ino ato'ngeno bambanguwa naggabwat sino aggiggammanino anghel, nebulun sino kararino tolayira i Dios a sumullu sino a'langnga. ⁵ E inappeno anghelino aggekwanna si bambangug, e pinannuna si ba'ganga inappana sino assikkulan, asena netakkub sito lubag. E kaka'meng kelanga makadaddug, nanallit, anna nalunig.

Ino Pituwa Tangguyub

⁶ Wasinoy, nedadanino pituwera a anghela paddamitanino tangguyudda.

⁷ Wasin nepadamitino palunguwa anghelino tangguyumma, nuran si alalawu anna afuya nalamuran si ada. E nasikkulanino pakka'luneno lubag, pakka'luneno kakayuwan, andino ammuna kaddat.

⁸ Wasin nepadamitino mekadwa a anghelino tangguyumma, aneno netakkub sey bebay a kunnangke dokalla kulura gumigillayab. E nabbali si adeno pakka'luneno bebay. ⁹ Natayino pakka'luneno anera sey bebay, e nadarallino pakka'luneno baforira.

¹⁰ Wasin nepadamitino mekatalluwa anghelino tangguyumma, aneno nada'na dokalla bituna gumigillayafa kunnangke patud, e naddattu sino pakka'luneno wawwang annino bitufutira. ¹¹ Ino anganneno bitun, Napet. Nepappe'nenno pakka'luneno danum, e odduveno tolaya natay gafu sino ininumanda sino napet.

¹² Wasin nepadamitino mekappata anghelino tangguyumma, naaddappino pakka'luneno sinag anna pakka'luneno dakkag andino pakka'luneno bitunira. Antu gafuna a awana sinag sino pakka'luna aw, e awana sirwat sino pakka'luna gafi.

¹³ Wasinoy, aneno naitaka kulawa makakkayab sey aba'nga langita nekokwaneno nassapit si, “Kakalla'ngeno ammuna tolay sito lubag gafu sino kattalatalawa maangwa nanu paddamitanino talluwera kappaya anghelino tangguyudda.”

9

¹ Wasinoy, nepadamitino mekalima a anghelino tangguyumma, e initakino kunnangke bituna naggabwat sey langita nada'nin sito lubag. E neya'da sikwaneno tulbi'ngeno bituwa awana pakkiyaranna. ² E binukkatanneno bitu, e nallawanino odduwa atok a kunnangke ato'nga dokalla sikkul, e nallammukino lubag se nalefangnganino sinag sino nappelalota atok. ³ E ana kappayino durunira a nallawan sino atok, e nippera sito lubag. Naa'danira si pannakadamara a manilura kunnangke mallagama. ⁴ Nasapit sikwara si ammera si'si'dunannino kaddattira annino kayuwera, onnu massiki sanna a mula, ta padyatanda pelangino tolayira a

awana marka i Dios sino kirera. ⁵ Udde ammera nuraya namapatay sino tolayira, nu ammerera lubbelang paddyatanira si lima dakkag. Ino kadyatanda, kunnangke ino kalowino silunna mallagama. ⁶ Sino unangngenoya lima dakkag, angganda nadda matay, udde ammera dama a matay.

⁷ Ino kaitanino durunira, kakunnareno kabayuwa nadadana umang makiyubat. Aneno mallanga bulawana korona sino ulura, anna kunnangke mutungnga tolayino mutunda. ⁸ Ino abu'da, kunnangke abu'nga bafay. Ino ngipanda, kunnangke ngipanna layon. ⁹ Nadwattapanino ta'ganda si kunnangke kalatadda a baliyang. Umunguwino paya'da nu makkayafira a kunnangke ungunnga odduwa kalesa a bu'butanna kabayu a umang makiyubat. ¹⁰ Aneno silud sino ifu'da a kunnangke silunna mallagama. Antuweno agyananino pannakadamara a mappadyat si tolay si lima dakkag. ¹¹ Ana kappayino arira a mangituray sikwara, a antuweno anghela nakaammu sino bituwa awana pakkiyaranna. Ino anganna si dami'na Hebreo, i Abaddon, e si dami'na Griego, i Apolion a ino anggama sapitan, antuweno Manandaral.

¹² Nabalinnino palunguwa kattalatalawa dyat, udde ana kepayino adwa a metufad.

¹³ Wasinoy, nepadamitino mekannamma anghelino tangguyumma, e dingngaguweno kunnangke damita naggabwat sino suyusuyuneno assikkulana bulawana agyan sino a'langi Dios. ¹⁴ Sinapi'na sino mekannamma anghel si, "Ilubba'nguveno appatira a anghela neyakad sino idangngeno dokalla wawwanga Eufrates." ¹⁵ E inangnga nelubbakino appatira a anghel, se nadadanira a melubbak sitawa run, dakkag, aw, anna orat, ta mamapatayira sino pakka'luneno tolayira. ¹⁶ Nasapit sikwakino kaodduweno sindalurera a nakkabayu, e adwatuta milyon. ¹⁷ Kunnayawino kaitanino kabayuwera annino natakayira a napaita sikwak si kunnangke tenap. Nadwattapanino ta'ganda si tallu nganana kolor. Aneno nalibaga a kunnangke afuy, alungisitana kunnangke batuwa safiro, anna duddulawa kunnangke asufre. Ino kabayuwera, kunnangke uluna layonino ulura, e aneno mallawana afuy, atok, anna asufre sino sangira. ¹⁸ Natayino pakka'luna katotolay gafu so afuy, atok, anna asufre a nallawan sino sangira. ¹⁹ Se ino pannakadameno kabayuwera, anna sino sangira anna sino ifu'da. Ino ifu'da, kunnangke ulagga nulu e antuweno panukkora si tolay.

²⁰ Udde ino tolayira a nabuna a ammera natay sinoya dyat, ammera inibbatanino maddayaw sino anituwera annino sinandiosdera a inangwarangkepay si bulawan, gumbang, baliyang, batu, anna kayu. Ammerera sinalekkuran inaya sinandiosda, massiki ammera makaita, ammera makadingngag, anna ammera makalakad. ²¹ Ammera pelang neboboliyeno narakkatta aggangwara a mamapatay, makkammangnga mattanna, makibulun, anna mattakaw.

10

Ino Bibissangnga Papela Iniggammanna Anghel

¹ Wasin nabalinnin inoy, aneno initaka natuyaggingke a anghela bumabbafa a naggabwat sey langit. Nakulmutanino baggina si dulam e aneno bullun sino uluna. Ino mutungnga, kunnangke sinag, e ino takkina, kunnangke gatangnga afuy. ² Aggaiggammanneno nabo'liyara bibissangnga papel. Ino diwanana takkina, nepi'na'nga sino bebay e ino dawina, nepi'na'nga sino lubag. ³ E nakkulawu, e kunnangke natuyagga garanna layon. E sinombatino pituwa natuyagga addug. ⁴ Wasin iyafu'ngadda iturakkino sinapitino addug, aneno damita diningngagguwa naggabwat sey langita sinapi'na si, "Ammem iturakkino sinapitino pituwa addug se ammena mepakaammuwenay."

⁵ Wasin aggitangkuweno anghela aggata'dag sino bebay anna sino lubag, ne-tayangngeno diwanana kama'na, ⁶ a nesapataneno angani Dios a mabiyag si makkikiyad anna namaratu sino langit, lubag, bebay, anna ammina ana sikwara. Sinapi'na si, "Awaninna mataronan, ⁷ se nanu paddamitannino mekapituwa anghe-lino tangguyumma, antuwennenayino pangwani Dios sino planona a netulduna sino gumalabbunera a nasserbi sikwana a ammena nepakaammu si korwana tolay."

⁸ Wasinoy, diningngaggu kappayino damit sey langita sinapi'na sikwak si, "Umangngu appannino bibissangnga papela nabo'liyara aggaiggammanino anghela aggata'dag sino bebay anna sino lubag."

⁹ Wasin inara'niyak sino anghel, inarangkuweno papel, e sinapi'na sikwak si, "Appannu ta akkanannu. Nami'na sino sangim a kunnangke diyuna ayokan, udde nu sillunannu, maloneno kuyungngu gafu sino pe'na." ¹⁰ Inappakino papel sino anghel e inakkangku. E gakkuruwa namit a kunnangke diyuna ayokan, udde wasin sinillungku, malowino kuyungku. ¹¹ Nasapit sikwak si, "Ipakaammummaggappayino makwana sino ariyera andino tolerera si palulubbuna naddadarumeno dami'da."

11

Ino Adwera A Tistiguwi Dios

¹ Waso kunnenoy, naa'danak si gukura kunnangke tokud, e netulduweno nanga'da sikwak si, "Umangka ta annu kamangannino templowi Dios annino assikkulanda. E bilangannu kappayino tolayira a maddayaw ki Dios sinay. ² Udde ammem kaman-gannino lasinna se neya'den sino tolaya ammera mangurug ki Dios. Dakkutandeno nadosana lubbun si appatafulu e adwa dakkag. ³ Udde sinaya tarifuwe ka'luwatut si annammafuluwa aw, ananeno dundunangkuwa adwera a tistiguka mangitulduna sino mappeafu sikwak. Mabarawasiyerana si saku se antuweno mangipaita si pabbobolindeno nalliwatira."*

⁴ Ino adwera a tistigu, ireno keampariyanino adwa a kayuwa olibo annino adwa a sirwata nagan sino a'langi Dios a matturay sito lubag. ⁵ Nu wara manalodawa mangwa si narakkat sikwara, aneno mallawana afuy sino sangira ta masikkulanira, e antuweno ipatayino kalingera. ⁶ Ana kappayino pannakadamara a mappalammat si uran ta ammena muran sino panulduwanda sino sapiti Dios. E ana kappayino pannakadamara a mappabalin si danum si ada. E damara kappaya padyatanino tolayira sito lubag si massiki sanna a dyat nu antuweno angganda.

⁷ Wasin nabalininnino netulduweno adwera a tistigu, kasena mallawanino kat-talatalawa animala maggabwat sino bituwa awana pakkiyaranna, e makiyuba'na sikwara. E papatayannera se affutannera. ⁸ E ino baggira, mekulidangnga sino kalasadaneno dokalla lubbun a antuweno lubbuna nelansanino Afutam sino krus. Inaya lubbun, mingngangkappay si Sodoma anna Egipto, se nakkunera si kinarakkat. ⁹ Si unangnga tallu aw anna kagadwa, buyabuyanneno tolayireno adwera a natay, e ammerera anggama itanam. E ino tolayira a mabbuya sikwara, maggabwatirana si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da. ¹⁰ Maanggamma ammina tolay e mallalanggakirana anna makkaaa'dera si rigalu gafu sino natayanino adwera a gumalabbuni Dios, se pinadyatandera.

¹¹ Udde wasin nalla'wutino kappata aw, binyayi Diosino adwera, e ginabwatira. E nakatalawingke ino nakaitera. ¹² Kasena aneno diningngaggino adwera a tistiguwi Dios a dokalla damita naggabwat sey langita sinapi'na si, "Umangkayu taw." E nebulunira si dulamma sinullu sey langita aggitanino kakontarera. ¹³ Wasinoy,

* **11:3** 11:3 Ino gumalabbunira si'in, nabbarawasiyera si saku, kumarallino gumalabbunira a nangibanyag si mabboboli naddino tolayira. Ino saku, senyal kappayino malowa nakam.

kaka'meng kelanga nalunig si natuyag, e nadarallino pakkatafuluneno lubbun, e piturifuweno tolayira a natay. Nakatalawino tolayira a nabuna e naddayawira ki Dios sey langit.

¹⁴ Nabalininnino mekadwa a kattalatalawa dyat,[†] udde ana kepayino mekatalluwa ara'niyenna gumamwang.

Ino Kauddiyana Tangguyub

¹⁵ Wasin nepadamitino mekapituwa anghelino tangguyumma, aneno natuyaggira a damit sey langit e sinapi'da si, "Mangiyafu sitawa aw, awana matturay sey lubag nu bakkampelang Dios anni Jesu Kristo a dinundunna, e matturayira si makkikiyad."

¹⁶ Kasena namaliturino ka'lufuluwera si appata pangafuwana aggatuttud sino a'langi Dios ta maddayawira sikwana, ¹⁷ e sinapi'da si,

"Afu Dios a mannakadama si ammina ana si'in anna ana kepay ingkein, mappasala-makkami sikwam, se sitoaya, nepaitamino pannakadamam e neyafumunnino matturay. ¹⁸ Nabbungubungutingke ino tolayira a ammena nangurug sikwam, se nadatangnginnino pangastiguwannu sikwara. E nadatangngingkappayino pangukumannu ammin sino natayira. Sitawingkappayino panga'dannu sino labutino gumalabbunira a nasserbi sikwam andino amminira a tolema mangiyatal sikwam, massiki ino pobiriyera andino bafa'nangngira. Sitawingkappayino panarallannu sino tolayira a nanaral sito lubag gafu sino kinarakka'da."[‡]

¹⁹ Wasinoy, nabukkatanino templowi Dios sey langit, e initakino kafona agyananino neturakka lintiyi Dios. Kasena nakakilakilat, nakadaddug si natuyag, nalunig, e nuran si alalawuwa darokkal.

12

Ino Bafay Annino Dragon

¹ Wasin nasinduwenoy, aneno kakka'bawa senyala maita sey langit. Aneno bafaya aggata'dag sino dakka nabbarawasi si mangngilikilita kunnangke sinag. Nakoronan si karadwa a bitun. ² Gapapanakin, e maddaying gafu se mallowin.

³ Wasinoy, ana kappayino kakka'bawa senyala maita sey langit. Se aneno kunnangke lamagga dokal a ngananda si dragon.* Nalibageno baggina, pituweno uluna, e tafuluweno ta'gunna. Nakoronanino kadda tata a uluna. ⁴ Sini'batanino ifu'nenno pakka'luweno bitunira, e nadara'nira sito lubag. E ina'langngeno bafaya gapapanak, ta nanu mallawanino kalu'bit, akkananna. ⁵ Udde wasin neyanakinnino abbingnga a lalaki, nafulattino abbing e neang sino agyanani Dios a matturay. Se antuneno matturay si ammina lubbun, e awana mangaffut sikwana sino turena. ⁶ Udde ino bafay, nabbukala inang sino ginufat sino nedadani Dios a pagyananna, takesi maimut sinay si kadwarifu si adwatut e annammafuluwa aw.

⁷ Wasinoy, aneno gubat sey langit. Da Miguel annino kasi'anghelnera, nakiyubattira sino dragon annino bulunnera a anghel. ⁸ Naaffutino dragon annino bulunnera, e ammeran dama a makiagyan sey langit. ⁹ Netakkufino dragon annino anghelnera sito lubag. Inaya dragon, antuweno ulag si'in, a mingngangkappay si Diablo onnu Satanas. Antuweno mamalabali si ammina tolay sito lubag.

[†] **11:14** 11:14 Ino mekadwa a kattalatalawa dyat, ino kabayuwera a nasapit sino 9:13-21. Ino mappeafu sino bibissangnga papel andino adwera a tistigu (10:1-11:13), bakkanna partineno mekadwa a kattalatalawa dyat.

[‡] **11:18** 11:18 Ino bagga'na bersikulu 15-18, kaampattanino ammena kepay makwa a sapitannino metufarira a kapitulu. Sino annandammimo appatira a pangafuwan, kunnangke ginamwanginnino tiyempowa sapitanna sitaw, se gakkuruwingke a makwa. * **12:3** 12:3 Odduweno istoriyana tolay si'in mappeafu sino ngananda si dragon.

Sino annandamma Egipto, ino dragon, kunnangke dokalla lamag. Sino annandammimo korwanira, kunnangke ata'nangingke a ba'lata nagan sino bebay. Ino keampariyanna, i Satanas.

¹⁰ Wasin nabalinin inoy, diningngagguweno dokalla damit sey langita sinapi'na si, "Neakkuruwinnino nisalakani Dios sino tolenera, se nepaitananino pannakadamana a matturay. Nepaitanangkappayino kalintiyani Kristo a pinilina a matturay. Se i Satanas a nappaliwat sino kakkolattamira sino a'langi Dios si aw anna gafi, nepaanoran sito langit. ¹¹ Inaffutino kakkolattamira gafu sino adaneno Karnero a nebubbu sino natayanna anna gafu kappay sino nassapitanda sino kakuruwana tuldu. Se nattalaginarira a nangurug ki Kristo, massiki nu antuweno katayanda. ¹² Antu gafuna a ammingkayuwa ana sito langit, maanggangkayungke. Udde ikkayuwa ayan sitan lubag anna bebay, kakallakkayu ammin, se antuyanino netakkufani Satanas. E nappelalotino bungu'na, se ammuna si bisangke ino tiyempona a pangwanna sino anggama akwan."

¹³ Wasin naammuwanino dragon si netakkub sito lubag, dinaddangngeno bafaya niyanak sino lalaki. ¹⁴ Udde naa'danino bafay si adwa a paya'nga a kunnangke paya'nga dokalla mammanuk ta pakkayamma a umang sino ginufat, takesi amme mado'manino dragon, e sinayino kaimutanna si kappatarun si gadwa. ¹⁵ Wasinoy, nuteno dragon si odduwa danum takesi maanurino bafay, ¹⁶ udde dinuffunanino lubaggino bafay, se nabbartakino lubag e sinannappino danuma naggabwat sino sangiyeno dragon. ¹⁷ Nabbungutingke ino dragon sino bafay, e inangnga ginubattino korwana abbingino bafay a ireno mangurug sino sapiti Dios annino kakuruwana tulduwa nepakaammuwi Jesus. ¹⁸ E inangngino dragona natta'dag sino dappi'na bebay.

13

Ino Kattalatalawa Animala Naggabwat Sino Bebaya

¹ Wasinoy, aneno initaka kattalatalawa animala naggabwat sino bebaya pituweno uluna anna tafuluweno ta'gunna. Nakoronan amminino ta'gunna, e kadda tata a uluna, naturakkan si angani Dios, massiki awana kalintiyanna a musar. ² Kunnangke leopardoweno baggineno animala initak. Ino takkina, kunnangke takkina bear a natarammino kukuna.* E ino wangi'na, kunnangke wangi'na layona kattalatalawino ngipanna. E ino dragon, nea'dana sino kattalatalawa animalino pannakadamana anna kalintiyanna a matturay si palulubbun. ³ Ino tata uluneno kattalatalawa animal, nadamanino biyanna e ipatena nad, udde napilatin. Nakka'baw ammina tolayira sito lubag e antuweno dinandananda sikwana. ⁴ E dinayoreno dragon se nea'daneno kalintiyanna sino animal, e dinayora kappayino kattalatalawa animal e sinapi'da si, "Awaningke a kakunnaneno animal, e awaningke a makaaffut sikwana."

⁵ Kaka'meng kelanga nakadamitino animal, e nassangelet anna nassapit si narakkat mappeafu ki Dios. Nepurayi Dios a matturay si kalimafulu si adwa a dakkag. ⁶ Netuluyna a nassapit si narakkat mappeafu ki Dios, ino anganna, ino pagyananna sey langit, anna ammina agyan sinay. ⁷ E nurekappaya naggubat sino tolayira i Dios, e inaffu'nera. Nurekappaya matturay sino tolayira sito lubag anna si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da. ⁸ Antu gafuna, ammina tolay sito lubag, dayawandeno kattalatalawa animal, fera pelang ino tolayira a nelisteno anganda sino leburuwa neturakkanino anganino mabiyayira si makkikiyad. Sin ammena kepay naparatu yo lubag, neturakkinnino angandera sino leburuneno Karnero a napapataya newa'lat.

⁹ Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonad yaw. ¹⁰ Ino tolaya gasa'deno mebalud, mebalurirana mantu. E ino tolaya gasa'deno mapapatay si saset,

* **13:2** 13:2 Ino leopardo, kunnangke tigre udde nappatapattik. Ino bear, dokalla animala ata'nangingke ino kukuna.

mapapatayirana kappay. Antu gafuna, ino tolayira i Dios, pattuyagganda naddino anggurudda takesi attammandeno massiki sanna a dyata makwa sikwara.

Ino Mekadwa A Kattalatalawa Animala Naggabwat Sino Lubag

¹¹ Waso kunnenoy, ana kappayino initaka kattalatalawa animala naggabwat sino lubag. Adweno ta'gunna a mallanga ta'gunna ubbunna karnero, udde ino dami'na, kattalatalawa kunnangke dami'na dragon. ¹² Ino ammina kalintiyano palunguwa animal, ana ammin sikwana se antuweno pannakabaggina. E pinatu'na amminino tolayira sito lubagga maddayaw sino palunguwa animala napilatinnino biyanna a ipatena nad. ¹³ Ino mekadwa a animal, aneno nepaitana a kakka'baw, se niyamug si afuya maggabwat sey langit sino a'langino tolayira. ¹⁴ E binalabaliyanna ammina tolay sito lubag gafu sino kakka'bawa akwana gafu sino pannakadameno palunguwa animal. E netulduna sino tolayira ta mangwera si sinan animal ta dayawandeno palunguwa animala nadamanino biyanna si saset, udde nabiyaggappay. ¹⁵ E naa'danino mekadwa a animal si pannakadamana a mappaangat sino sinan animal takesi makadamit anna massapit si matenad amminino ammera maddayaw sikwana. ¹⁶ E pinatutino mekadwa a animal ammina tolaya mamarkanino kirera onnu ino diwanana kama'da. Massiki ino kaso'dan annino kaabbafawan, ino ba'ngang annino pobiri, ino aripan annino bakkanna aripan, mamarkanira nad ammin. ¹⁷ Awaningke a makalaku onnu makagatang nu ammera namarkan sino anganneno palunguwa animal onnu ino numerowa pimunuwan sino anganna.

¹⁸ Ino pelang nalainga tolayino makaammu sitaw. Se ino nalaing, madistuneno anggamma sapitannino numeroneno palunguwa animal. Se anganna tolayino itulduneno numero. E ino numero, annammatut e annammafulu si annam.

14

Ino Karnero Annino 144,000 A Sinubbu'na

¹ Wasin nallangalagak kappay, initakino Karnero a aggata'dag sino kulura ngananda si Sion. E aneno bulunna a tatut e appatafulu e appata rifuwa tolaya naturakkanino kirera sino anganino Karnero annino anganino Amana a i Dios. ² E ana kappayino diningngagguwa damita naggabwat sey langit a kunnangke danurunga utu onnu natuyagga addug. Kakunna kappayino dami'na odduwa arpa. ³ Aggata'daggino tatut e appatafulu e appata rifuwera a tolay sino a'langino trono annino appatira a pinaratu andino pangafuwanira. E nakakkantera si bawuwa kanta a awana korwan si makaammu, nu bakkannira pelang, se ireno sinubbutino Karnero sito lubag. ⁴ Inayira a tolay, awaningke nalokolokuwanda si bafabbay, se nadalusirangke. E dumadandanira sino Karnero massiki sintawino anganna. Ireno napili sino tolayira a nabbali si tolayi Dios a meamparig sino palunguwa maganiya mewa'lat ki Dios annino Karnero. ⁵ Ammerangke nassisiri anna awaningke kabalawanda.

Ino Nepadamino Talluwera A Anghel

⁶ Wasin nabalinin inoy, initak kappayino tata anghela makakkayab sey kalekay, e aneno nalawara damaga ammena mangkakwa si makkikiyad a ibanyangnga sino ammina tolay si palulubbuna naddadarumeno dami'da. ⁷ Nekokwaneno massapit si, "Iyataldonaddi Dios anna dayawandonaddino kinalawanna, se nadatangnginnino pangukumanna si tolay. Dandayawandonad se antuweno namaratu sino langit, lubag, bebay, anna ammina bitufut."

⁸ Wasinoy, aneno mekadwa a anghela netufara nassapit si, "Nadarallinnino Babilonia a naddinama lubbuna nakastiguwanino tolayira sinay. Se ino tolayira

sinay, nappainumira si napeta tayug sino ammina tolay si palulubbun. Ino keampariyanna, sinutunggungandera takesi tuntulandeno narakkatta aggangwara.”

⁹ Waso kunnanoy, aneno mekatalluwa anghela netufara nikokwa a nassapit si, “Ino tolayira a maddayaw sino kattalatalawa animal annino sinan animala kakunnana, a namarkanino kirera anna kama'da sino anganna, ¹⁰ painumannira i Dios si napeta tayuwa awana bababangnga a antuweno pangastiguna sikwara gafu sino bungu'na, e awaningke alla'nga sikwara. Madyatanirangke si afuy anna gumigillayafa asufre sino a'langino anghelira i Dios annino Karnero. ¹¹ E ino afuya kadyatanda, awana kaaddappanna si makkikiyad e awana lumammattanneno ato'nga. Aw anna gafi, awaningke a pimwanganda sino kadyatanda, se ireno naddayaw sino kattalatalawa animal annino sinan animala kakunnana, anna namarkanira kappay sino anganino animal.”

¹² Gafu sinaya makwana sikwara a ammena mangurug, ino tolayira i Dios a mangwa sino sapi'na anna mangurug ki Jesus, pattuyagganda naddino angngurudda takesi attammandeno massiki sanna a dyata makwa sikwara.

¹³ Wasinoy, diningngaggu kappayino damita naggabwat sey langit, e sinapi'na sikwak si, “Itura'ngu yaw. Mangiyafu sitaw, maanggammira a mangurug ki Afutam nu matayira.” E sinabbaggappayino Espirituwi Dios e sinapi'na si, “Gakkurug, maanggammirana, se antuweno pimwangandan sino nadammatta tarabafura, e malabutanira gafu sino nalawara inangwara.”

Ino Pagganiyanino Tolayira Sito Lubag

¹⁴ Wasinoy, nallangalangak kappay, e aneno initaka nafurawa dulam, a aneno ag-gatuttud sinaya kunnangke tolaya nakkorona si bulawana nakaiggam si nataramma gapas. ¹⁵ E nallawanino tata a anghel sino templo sey langit, e nekokwana a nassapit sino aggatuttud sino dulam si, “Usarannu yan gapasnuwa maggani, se nadatangnginnino pagganiyan sito lubag.” ¹⁶ E newara'wat mantuweno aggatuttud sino dulammino gapasna, e naganiyennino lubag.

¹⁷ Wasinoy, ana kappayino tata anghela nallawan sino templo sey langita nakaig-gangkappay si nataramma gapas. ¹⁸ E nallawangkappayino tata anghela naggabwat sino assikkulanda, a antuweno mimut sino afuy. E nekokwana a nassapit sino miggam sino nataramma gapas si, “Iwara'wa'nu yan gapasnu ta mabuwat amminino bungana ubasa nemula sito lubag se nalutuweran ammin.” ¹⁹ E newara'wa'nenno gapasna sito lubag, e binuwa'na amminino bungana ubas, e netakkummera si dokalla ammasan. Ino anggamma sapitannino ammasan, antuweno kattalatalawa pangastiguwani Dios sino ammera mangurug sikwana sito lubag. ²⁰ Napappattino binuwa'na sino ammasana ana sino lasinneno lubbun. E ino ada a nallawan sino ammasan, nayit si kappatatut si adwafuluwa kilometro, e manikadwa metro si kagadweno kata'nangnga.

15

Ino Pituwa Anghel Andino Pituwa Mauddiya Dyat

¹ Wasin nabalinin inoy, ana kappayino initaka kakka'bawa senyal sey langit. Ino initak, pituwa anghela nitalakkan si pituwa dyat. Antuweno mauddiyera a dyat, se ireno kauddiyana kastiguwi Dios sino tolayira sito lubag.

² Ana kappayino initaka kunnangke sarminga bebaya nalamuran si afuy. E initak kappayino tolayira a nangaffut sino kattalatalawa animal gafu se ammera naddayaw sikwana annino sinan animala kakunnana, e ammera ammin namarkan sino numeroneno anganino animal. E aggata'daggira sino dappi'na bebaya aggaiggam si arpa a neya'da i Dios sikwara. ³ E kakkantandeno kanta i Moises a nasserbi ki Dios si'in, a antu kappayino kanteno Karnero. Kunnayawino kantara,

“Afu Dios a mannakadama si ammin, kakka'baw anna madandayawino ammina akwannu. Ikkeno afafu si palulubbun, e passiyinke naggaddang anna nalawarino akwannu. ⁴ Awaningke amme miyatal sikwam, e awangkappaya amme midayaw sino angannu se awana kakunnaneno kinalawannu. Antu gafuna, ammina tolay si palulubbun, umangngirana ammin sitawa maddayaw sikwam se initara amminino naggaddangnga inangwam.”

⁵ Wasin nakkanteran, initaka nabukkatanino Kadidiosan a Kwartuneno templowi Dios sey langita antuweno gakkuruwa agyanani Dios. ⁶ E nallawanino pituwa anghel sino templowa ireno netalakkanino pituwa dyat. Nabbarawasiyera ammin si nafurawa awana mansana, e nealuka'batino bulawan sino ta'ganda. ⁷ E ino tata sino appatira a pinaratu, inannayanneno pituwa anghel si malukunga bulawana napannu si kastiguwa naggabwat ki Dios a mabiyag si makkikiyad. ⁸ E napannuweno templo sey langit si atoka mipaita sino kinalawari Dios annino pannakadamana, takesi awana makatallung sinay makkikiyad si masinduweno pituwa dyata netalak sino pituwera a anghel.

16

Ino Nesibuwanino Pituwa Malukunga Napannu Si Kastiguwi Dios

¹ Wasinoy, diningngaggu kappayino dokalla damita naggabwat sino templowa sinapi'na sino pituwera a anghel si, “Umangkayu ta isibuddaw sey lubaggino kastiguwi Dios a ana sino pituwa malukundaw.” ² Inangngino palunguwa anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sito lubag. E ino tolayira a namarkan sino markaneno kattalatalawa animala naddayaw sino sinan animala kakunnana, nagguriguririra, e nappelalotino lona.

³ Wasinoy, inang kappayino mekadwa a anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sito bebay. E nabbaliyeno danum si ada a kunnangke adana natay, e natay amminino anera sinay.

⁴ Wasinoy, inang kappayino mekatalluwa anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino ammina wawwangira annino bitufutira, e nabbali si adeno ammina danunda. ⁵ E diningngagguweno sinapitino anghela gumaimut sino danuma kunna si, “Afu Dios, Dioska si'in, Dioska makkikiyad sitaw, a awaningke kakunnaneno kinalawannu. Naggaddangngino akwannuwa mangastigu. ⁶ Se ino kastigunnuwera, ireno namapatay sino tolemira annino gumalabbunnuwera, e nebubbuweno adara. Sitoya, adeno painummu sikwara, e nalawad yan, se antuweno meannung sino inangwara.” ⁷ E diningngagguweno damita naggabwat sino assikkulanda a sinapi'na si, “Afu Dios a mannakadama si ammin, gakkuruwa nalawad anna naggaddangngino akwannuwa mangastigu sino tolayira.”

⁸ Wasinoy, inang kappayino mekappata anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino sinag. E dinaggattino patuneno sinag, e nalussukino tolayira. ⁹ Udde massiki malulussukiran sino nappelalota patuneno sinag, ammera neboboliyeno liwa'dera ta dayawanda naddi Dios a nanga'da sino dya'da, nu ammera lud nassapit si narakkat mapeafu sikwana.

¹⁰ Wasinoy, inang kappayino mekalima a anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino trononeno kattalatalawa animal. E nallammukino palulubbuna patturayanna, e ino tolayira sinay, nangngaritammanneno bifidda gafu sino loneno guridda, ¹¹ e nassapitira si narakkat mapeafu ki Dios a ana sey langit gafu sino loneno bagabaggira. Udde ammera kepay nammoboli sino narakkatta inangwara.

¹² Wasinoy, inang kappayino mekannamma anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino dokalla wawwanga Eufrates. E nabbatino wawwang takesi makadamangngeno ariyera andino sindaluwera a maggabwat sino lattakanna

sinag. ¹³ Kasek kappay initeno talluwa a narakkatta espirituwa kunnangke tukakino akkakokwara. Ino tata, nallawan sino wangitino dragon, ino mekadwa, nallawan sino wangitino kattalatalawa animal, e ino mekatallu, nallawan sino wangitino sinan gumalabbun. ¹⁴ Inayira a narakkatta espiritu, ammura a mangwa si kakka'baw. Inangngira sino ariyera si palulubbun ta maaramamungira a makiyubat ki Dios a mannakadama. Udde antuweno awa pangaffutani Dios sikwara. ¹⁵⁻¹⁶ E ino lubbuna nappaaramamunganino narakkattira a espiritu sino ariyera andino sindaluwera, Armagedon ino anganna si Hebreo a dami'na Judyu.

Udde sinapiti Jesu Kristo si, "Dingngaggandaw yo sapitangku. Kaka'meng kelangngeno gamwangankuwa kunnangke gumatakaw. Maanggammino tolaya ammena maturug anna aggabarawasi sino pattaronanna sikwak, se ammenana a maatallan nu gumamwangak."

¹⁷ Wasinoy, inang kappayino mekapituwa anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino bayabbag. E aneno dokalla damita naggabwat sino trono sino templowa sinapi'na si, "Nabalinin." ¹⁸ E nakakilakilat, nakadaddug, anna nalunig si natuyag. Awaningke kakunnana a alunig mangiyafu sin napatuwanino tolayira sito lubag se antuyawino katatuyaggan. ¹⁹ E naggagaradwa si tallu anna nadarallino naddinnama lubbuna Babilonia, e nadaral kappayino ammina dokalla lubbun sito lubag. Amme kinalyawani Dios a mangastigu sino tolayira sey Babilonia, e ino angngastiguna, kunnangke nepainumma sikwareno napeta tayungnga a antuweno amparingngeno bungubungu'na. ²⁰ E ammina lubbuna nalebaddan si bebay, nadattira, e massiki ino kulukulud, naawanira ammin. ²¹ E nuran si darokalla alalawuwa limafuluwa kiloweno damma'nenno kadda tata, e naddattuwa sino tolayira. Antuweno nassapitanda si narakkat mappeafu ki Dios, se kattalatalawingke inaya dyat.

17

Ino Naddinnama Bafaya Nattakay Sino Kattalatalawa Animal

¹ Wasin nabalinin inoy, inara'ni sikwakino tata sino pituwera a anghela niggam si malukung, e sinapi'na si, "Umangka taw ta ipaitakino angngastiguwi Dios sino bafaya naddinnamino ayo'na. Inaya bafay, ampariyino naddinnama lubbuna ara'ni si odduwa wawwang. ² Ino tatturayira sito lubag, kunnangke nakiduruwira sikwana, e ino tolayira sito lubag, kunnangke nabokira sino tayungnga a antuweno narakkatta aggangwana a sinuntulda."

³ Wasin kunnenoy, gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios a ana sikwak, neiyangngakino anghel sey ginufat. E initak sinayino tata bafaya aggatakay si kattalatalawa animala nalibaga a pituweno uluna anna tafuluweno ta'gunna. E naturakkanino bagabaggineno animal si angani Dios massiki awana kalintiyanna a musar. ⁴ Nalibaga anna alungisitanino barawasiyeno bafaya kunnangke barawasina ari. E naartiyann si bulawan, sillay, anna nakkakanginera a batuwa mangngilikilit. E aneno agggammanna a basuwa bulawana napannu sino kaddadakkut anna narakkatta aggangwana. ⁵ E aneno angana neturak sino kirena a naunaggino anggamma sapitanna kunna si, "Ino naddinnama lubbuna Babilonia, antuweno ineno ammina narakkatta bafaya antu kappayino fungalla ammina narakkatta makwa sito lubag." ⁶ E initaka nabokino bafay sino adaneno tolayira i Dios a pinapatera gafu sino angngurudda ki Jesus.

Wasin initakino bafay, nakka'bawakungke. ⁷ E sinapitino anghel sikwak si, "Appe makka'boka? Sapitangkuweno keampariyanino bafay annino kattalatalawa animala nattakayanna a pituweno uluna e tafuluweno ta'gunna. ⁸ Ino animala initam, nabiyag si'in, udde sitoya, natayin. Udde ammena mabayag, muli kappaya maggabwat sino

bituwa awana pakkiyaranna, kasena meyang sino kakastiguwana si makkikiyad. Makka'boneno tolayira a ammena nelisteno anganda sino leburuwa neturakkanino nganganino mabiyayira si makkikiyad a neturak sin ammena kepay napatatu yo lubag. Makka'bawira nanu itandeno kattalatalawa animal se nabiyag si'in, kasena natay, e nuli kappay.

⁹ “Malowa maammuwan yaw, udde nu nalaingino tolay, maammuwanna. Ino pituwa ulu, ireno pituwa kulura pattutturano bafay. E amparyanda kappayino pituwa ari. ¹⁰ Naariyennino limer a ari, matturayino tata ingkein, e matturena kappayino tata, udde malampelang. ¹¹ Ino kattalatalawa animala nabiyag si'in, udde natayin, antuweno mebilangna si mekawaluwa ari, massiki tata sino pituwera. Udde meyangnga sino kakastiguwana si makkikiyad.

¹² “Ino keamparyanino tafuluwera a ta'gud, ireno tafuluwa ariya ammera kepay naturay. Nanu maa'danira si kalintiyanda a matturay, makiturayirana sino kattalatalawa animal, udde malampelang, a kunnangke taorat. ¹³ Gafu se tata pelangino gakkadda, iya'dareno kalintiyanda anna pannakadamara sino kattalatalawa animal. ¹⁴ Gubattandaneno Karnero, udde ino Karnero andino talakkannera a pinilina a dumandan sikwana, mangaffutirana. Se ino Karnero, antuweno Afafu ammina afu, e antu kappayino Ariyeno ammina ari.”

¹⁵ Sinapikkappayino anghel sikwak si, “Ino initama odduwa wawwanga agatutturano bafaya maayot, ireno ammina tolay si palulubbuna naddadarumeno dami'da. ¹⁶ E ino tafuluwera a ta'gura initam annino kattalatalawa animal, kababan-naddaneno bafay, appandaneno ammina ana sikwana, makkiyad si maboyangan, e kanandaneno ba'langnga, kasera sikkulanino mabuna. ¹⁷ Ino ammina makwa sikwana, gafu se nepadandammi Dios si iya'dareno kalintiyanda sino kattalatalawa animal ta antuneno matturay makkiyad si meyakuruwino sinapiti Dios a makwa. ¹⁸ Ino bafaya initam, antuweno amparingngeno dokalla lubbuna matturay si ammina ari sito lubag.”

18

Ino Kadarallanino Lubbuwa Babilonia

¹ Waso nasinduwen inoy, ana kappayino initaka anghela maddassa naggabwat sey langit. Dokallino pannakaturena, e nawaldan ammin yo lubag gafu sino kinalawanna. ² E nekokwana a nassapit si,

“Nadarallin! Nadarallinnino naddinnama lubbuwa Babilonia. Nabbalayaninna dimonyu anna narakkatta espirituwa antuweno paffunanino ammina nadakkut anna narakkatta mammanuk. ³ Nadaral inaya lubbu, se inayayanna amminino tolayira sito lubag ta tuntulandeno narakkatta aggangwana a kunnangke nepainummeno napeta tayungnga sikwara e nabokira ammin. E ino tatturay si palulubbun, kunnangke nakiduruwira ammin sino bafaya amparyino lubbu. E amminino gumalakuwera sito lubag, bina'nangngira ammin gafu sino kinainga'ma.”

⁴ Wasinoy, aneno korwana damita diningngagguwa naggabwat sey langit kunna si,

“Ikkayuwa tolek, anawandawin yana lubbu ta ammekayu mesapat sino nalliwatanna anna ammekayu kappay mesapat sino kakastiguwana. ⁵ Se awana kakunnana sino kaodduweno liwa'na a kunnangke nallutulutukinna metu'ga sey langit. E amme kalyawani Diosino narakkatta inangwana. ⁶ Ammina inangwana a narakkat sino tolayira, mabbala'na sikwana udde madobli. Ino tayuwa

napeta nepainumma sino tolayira, madoblineno kinapetino ipainumma sikwana, a antuwenyo bunguti Dios.* 7 Ino kaodduweno kinaba' nangnga annino pidayawanna sino baggina, kunna kappeneno kaodduweno kadyatanna anna loneno nakamma. Se sinapi'na sino nakamma si, 'Ikkanakino prinsesa a matturay. Ammek mekunna si balu, se awana loneno nakangku.' 8 Gafu sino nakamma a kunnenoy, maggagarindana makwa sikwaneno naddadaruma a dyat, se makastigu si takit, malowa nakam, anna bisin, kasena masikkulan. Makwa ammin inay, se mannakadama i Afu Dios a mangastigu sikwana."

Antuwenoyino sinapitino naddamit sey langit.

9 Kunna antu, ino tatturayira sito lubagga nakidurug anna nakilawum sino kinaba' nangngino bafaya ampariyino lubbun, malowingkeneno nakanda anna mattatarangitirana a midipat sino ato'ngeno masikkulana lubbun. 10 Matta'daggira si aroyu se mattalawira a mesapat sino kastiguna. Malowingke ino nakanda a massapit si, "Kattalatalawino nakwa sinaya lubbun. Kakallakkingke ino Babilonia! Se massiki naddinnama dokalla lubbun, kaka'meng kelanga naawan."

11 Kunna kappay amminino gumalakuwera si palulubbun, mattatarangitirana e aggaloneno nakanda, se awaninna maggatang sino ilakura. 12 Awaninna maggatang sino lakura a bulawan, kantal, nakkakangina a batu anna sillay. Awaningkappay maggatang sino nangina a sinnuna nalibaga anna alungisitan, annino seda. E awangkappay maggatang sino nabanguwingke a kayu, anna foforme a naangwanino ta'gunna elefante, nangina a kayu, gumbang, baliyang, anna nalawara batu. 13 E awangkappay maggatang sino naddadaruma a rikadu anna bambanguwa frankinsens anna mirra annino korwanira. E awangkappay maggatang sino tayug, lana, arina, anda apay, andino baka, karnero, kabayu, anda kalesa. E awangkappay maggatang si tolaya aripan. 14 E amminira a gumalaku, sapitandana si, "Kengana pelang inaya lubbun, awaninnino nalawara inangammanna, se nadaral ammin. Ammina kinaba' nangnga anna kinalawanna, naawanira ammin si makkikiyad, e ammeneran meuli sikwana." 15 Antuwenayino sapitannino gumalakuwera a bina' nang gafu sino pallalakuwanda sinaya lubbun. Udde ammera umara'ni se mattalawira a mesapata makastigu. E mattatarangitira a aggalowino nakanda e sapitandana si, 16 "Kakallakkingke inaya naddinnama lubbun. Se si'in, nabbarawasiyera si nanginengke a nalibaga anna alungisitan, a naartiyani si bulawan anna sillay anna nakkakangina a batu. 17 Udde taorappelang, e naawaninnino kinaba'nanda."

Kunna kappay amminino mattarabafu si bafor annino kapitanna bafor, ino makitakayira a umang mallaku, andino ammina mattarabafu sey bebay, agyanirana sey aroyu 18 a mabbuya sino ato'ngeno masikkulana lubbun, e ikokwareno massapit si, "Awanna a kakunnanenaya naddinnama lubbun." 19 E ekwananda si lafukino ulura gafu sino loneno nakanda, e mattatarangitira a massapit si, "Kattalatalawino nakwa sinaya naddinnama lubbun. Ino kinaba' nangngeno nappaba' nang sino amminira a makwan bafor. Udde taorappelang, e naawanin ammin."

20 Udde ikkayuwa ana sey langit, maanggangkayu nad. Ikkayuwa tolayira i Dios anna apostolnera anna gumalabbunnera, maanggangkayu naggappay ammin se nabbalattinni Dios sinaya lubbun gafu sino inangwara sikwayu.

21 Waso kunnenoy, aneno initaka natuyagga anghela ma'lig si dokalla batuwa aggilingan. E netakkumma sino bebay, e sinapi'na si, "Kunna kappayino makwana sino naddinnama lubbuna Babilonia, se madarallingke e maawanna e ammena maita si makkikiyad. 22 E awaninna madingngag sinaya lubbun si makkanta

* 18:6 18:6 Ino sapitanna sino dami'na Griego, madobliyeno bala'na sikwana anna madobliyeno pe'nenon mepainum sikwana, udde gagangaya sapippelang. Ino anggamma sapitan, makastiguwengke a meannung sino inangwana.

anna maggitara, mamardyong anna makkorneta. E awaninna madingngag si mattarabafu sinay si makkikiyad. E awaninna madingngag si mabbayu. ²³ E awaninna mawwaldag si sirwat sinay, e awaninna madingngag si langga'nga kasar. Antuweno angngastiguwi Dios sikwara, se massangeletino gumalakuwera sinay, a ireno kababa'ngangan sito lubag. Binalabaliyanda amminino tolayira sito lubag sino kinasiridda.”

²⁴ Makastiguweno tolayira sey Babilonia, se ireno namapatay sino gumalabbunira i Dios andino korwanira a tolona, massiki ammina napapatayira sito lubag.

19

Ino Pallanggakanino Anera Sey Langit

¹ Wasin nasinduwenoy, aneno diningngagguwa dokalla damit a kunnangke dami'na odduwa tolay sey langita makkantera si,

“Madandayonaddi Dios. Dandayawantammad se antu pelangino makasalak sino tolayira, e antu pelangino mannakadama anna kalalawaran. ² Nalawad anna naggaddangngino angngukumma sino tolayira, se kinastiguneno naddinnama bafaya nayag sino tolayira sito lubagga mesapat sino narakkatta aggangwana. E binala'nenon bafay gafu se pinapatenenon aripannera.”

³ E nekokwara kappaya nassapit si, “Madandayonaddi Dios. Umatatok anna masikkulan inaya lubun si makkikiyad se antuweno kastiguwi Dios sikwana.”

⁴ Ino ka'lufuluwera si appata pangafuwan andino appatira a pinaratu, namaliturira a maddayaw sino a'langi Dios a aggatuttud sino trono. Sinapi'da si, “Gakkurug, i Dios pelangino madandayaw.”

Ino Pallanggakanda Sino Kasarneno Karnero

⁵ Wasinoy, ana kappayino diningngagguwa damita naggabwat sino tronowa sinapi'na si, “Dandayawantami Dios, ikkayuwa masserbi anna mangiyatal sikwana, massiki ba'ngan onnu pobiri, dayawantammad ammin.”

⁶ Waso kunnenoy, ana kappayino diningngagguwa odduwa maddamita tolaya kunnangke ungunnga utu onnu natuyagga addug, e sinapi'da si, “Dandayawantami Dios a mannakadama a Afutam se antu pelangino matturay si amamin. ⁷ Maanggammetam anna mallanggaketam anna maddandayawetam sikwana gafu so kinaturena. Se sitoya, nadatangnginnino kasarneno Karnero, e naddadanino atawana ⁸ se nabbarawasiyen sino nea'dana a nalawaringke a barawasina a mangngilikilitino furona.”

(Ino nafurawa barawasi, antuweno ampariyino nalawara a'akwanino tolayira i Dios.)

⁹ Wasi kunnenoy, sinapitino anghel sikwak si, “Itura'ngu yaw. Maanggammirangke a naayana umang makikasar sino kasarneno Karnero.” E sinapi'na kappay si, “Gakkuruwa sapiti Dios yaw.” ¹⁰ Namaliturak sino a'langino anghel ta dayawangku nad, udde sinapi'na sikwak si, “Ammem. Ammem akwan sikwak yan. I Dios pelangino paddayawannu. Se tatappaya masserbi ki Dios a kakunnayu andino bulundawira a mangurug sino kakuruwana tulduwa nepakaammuwi Jesus.”

Se ino nepakaammuwi Jesus, antuweno fungal ammina tulduweno gumalabbunira i Dios.

Ino Nangaffutanino Nattakay Si Nafurawa Kabayu

¹¹ Waso kunnenoy, initak kappayino langita nabukkatan, e aneno nallawana nafurawa kabayu. Ino nattakay, mingngan si Katalakkan anna Kakuruwan, se naggaddangngino akwana a mangukum si tolay anna kepangngattanneno makiyubat sino makikontarera sikwana. ¹² Ino matana, kunnangke gumigillayafa afuy, e odduweno korona sino uluna. Neturak sino baggineno angana awaningke

makaammu sino anggama sapitan nu bakkampelang. ¹³ Passiya adeno barawasina. Ino pingnganda sikwana, Sapiti Dios. ¹⁴ Amminino tolenera sey langit, kundangke sindalunera a dinandan sikwana. Nafuraw amminino barawasira a awana mansana, anna natakayira ammin si nafurawa kabayu. ¹⁵ E ino pingnganda si Sapiti Dios, aneno nataramma saseta mallawan sino wangi'na a antuweno pangaffu'na sino tolayira si palulubbuna ammera mangurug sikwana. E antuneno matturay sikwara a ammena dama si ammera kuruwannino sapitanna. Paitaneno bungubunguti Dios a mannakadama sino malliwatira, se ino angngastiguna sikwara, kakunnaneno ammappat sino diyuna ubas. ¹⁶ E ana kappayino neturakka angan sino barawasina anna uffuna a "Ariyeno ammina ari anna Afafu ammina afu."

¹⁷ Waso kunnenoy, initakino tata a anghela aggata'dag sino sinag, e nekokwana a nayag sino ammina mammanukira a makakkayab sey kalekay e sinapi'na si, "Umangkayu taw ta mangngangkayu sino odduwa pinartiyi Dios. ¹⁸ Akkayun taw ta akkanandawino baggiyeno tatturayira, sindaluwera, andino kapitandera. Akkanandokappayino baggiyeno kabayuwera andino natakayira sikwara. Akkanandokappayino bagabaggiyeno ammina makikontara ki Dios, ba'ng anna pobiri, aripan anna bakkanna aripan."

¹⁹ Waso kunnenoy, initaka neyamungino kattalatalawa animal sino tatturayira sito lubag andino sindaluwera. Naamamungira ammina umang makiyubat sino natakay sino nafurawa kabayu andino sindalunera. ²⁰ Udde nado'manino kattalatalawa animal andino sinan gumalabbuna pannakabaggina a nangwa si kakka'baw. Ino kakka'bawa inangwana, antuweno nabalabaliyanino tolayira a namarkan sino markaneno kattalatalawa animal anna naddayaw sino sinan animal. Wasin nado'manira a adwa, netakkufira a aggabiyag sino kunnangke bebaya agyananino gumigillayafa asufre. ²¹ Ammingkappayino sindalurera, napapatayira sino saseta nallawan sino wangitino natakay sino nafurawa kabayu. E nabattuwinno mammanukira sino bagabaggiyeno natayira.

20

Ino Nebalurani Satanas Si Tarifuwa Run

¹ Wasinoy, initakino tata anghela maddassa naggabwat sey langit. Aneno iniggammanna a dokalla kawad annino tulbi'ngeno bituwa awana pakkiyaranna. ²⁻³ E dino'manneno dragona antuweno ulag si'ina ngananda si Diablo onnu Satanas. Kinawaranna, kasena netakkub sino bituwa awana pakkiyaranna. E sinulbikanna anna minarkanna ta ammena makalawana umang mamalabali sino tolayira si palulubbun makkiyad si malla'wutino tarifuwa run. Udde nanu malla'wutin, mepalawan nad, udde malampelang.

⁴ Waso kunnenoy, initakino aggatutturira si tronowa naa'dan si kalintiyanda a mangukum si tolay. Initak kappayino kararuweno tolayira a pinapatera gafu sino nibanyanda sino sapiti Dios annino kakuruwana nepakaammuwi Jesus. Ammera naddayaw sino kattalatalawa animal annino sinan animala kakunnana, e ammena namarkanino kirera onnu kama'da sino markana. Nangngangoliyera ammin e makiturayira ki Kristo si tarifuwa run. ⁵ Antuyawino palunguwa pangngangoliyanino tolayira. Ino korwanira a natay, ammera mangngangoli makkiyad si malla'wutino tarifuwa run. ⁶ Maanggammingke ino tolayira a mesapa'na sino palunguwa pangngangoliyan, se ammera lawumannino dyata ngananda si pidwana katayan, nu ammera lud mabbali si padi a masserbi ki Dios anni Kristo, e makiturayira sikwana si tarifuwa run.

Ino Naaffutani Satanas Annino Ketakkufanna

⁷ Nanu malla'wutinnino tarifuwa run, palawananda i Satanas sino nabaluranna. ⁸ E umang mamalabali sino tolayira si palulubbun. Amamungannera a mainganana si Gog anna Magog a ireno makkontara ki Dios, ta maddadanira a umang makiyubat. Ino kaoddura, kunnangke ino adat sey dappi'na bebaya ammena mabilang. ⁹ E mawwarawarakira sito lubag ta umanda balikungkungannino lubbuna anggammii Dios a antuweno pakkampowanneno tolenera. Udde ananeno afuya mada'na maggabwat sey langit e masikkulanira ammin. ¹⁰ E i Satanas a namalabali sikwara, metakkumma sino kunnangke bebaya agyananino gumigillayafa asufre a netakkufangkappayino kattalatalawa animal annino pannakabaggina a sinan gumalabbun. E madyatanira ammin si aw anna gafi si makkikiyad.

Ino Mauddiya Kaukumanino Tolayira

¹¹ Waso nasinduwenoy, aneno initaka dokalla nafurawa tronowa aneno aggatuttud sinay. E gafu sino kawarana, naawanino langit anyo lubag, e ammeran maita. ¹²⁻¹³ E initak kappayino ammina natayira a ina'lang sino aggatuttud. Massiki ino ba'nang anna pobiri, anera ammin sinay. Amminino natayira a nagan sey Hades a agyananino natayira, annino natayira sino bebaya, nepalawannera ammin. Waso aggata'daggira sino a'langino aggatuttud, nabukkatanino leburuwera a neturakkan amminino inangweno tolayira. Nabukkatangkappayino leburuwa nelistanino nganganino mabiyayira si makkikiyad. Kase maukumino kadda tata sikwara a mepangngat sino inangwara a neturak sino leburuwera. ¹⁴ Wasinoy, netakkufino Patay annino Hades a dadana agyananino natayira sino kunnangke bebaya agyananino gumigillayafa afuy. Antuweno ngananda si pidwana katayan. ¹⁵ E amminino tolayira a awanino anganda sino leburuwa nelistanino mabiyayira si makkikiyad, metakkufirana sinaya afuy.

21

Ino Bawuwa Langit Annino Bawuwa Lubag

¹ Waso kunnanoy, aneno initaka bawuwa langit anna bawuwa lubag, se naawaninino dadana langit annino lubag, massiki ino bebaya, naawangappay. ² E initak kappayino lubbuni Dios a maddassa naggabwat sey langit. Antuweno bawuwa Jerusalem. Nalawaringke ino lubbun a kakunnaneno bafaya nabbarawasi si nalawara naddadana umang dumambal sino mangatawa sikwana. ³ E diningngaguweno dokalla damita naggabwat sino tronowa nassapit si, "Sitoya, makilubbuni Dios sino tolayira. Magyan sikwara se ireno tolenera. Kanayuna mebumbulun sikwara se antu pelangino Dios a dayawanda.* ⁴ Funatanna amminino kalaluwarera. E awaninna matay, awaninna mattangit, awaninna aggalow si nakam, anna awaninna matakit, se ammin inaya nakwa sino dadana lubag, naawaniran ammin."

⁵ Wasinoy, naddamitino aggatuttud sino tronowa nassapit si, "Sitoya, pabbawungku ammin." E sinapi'na kappay sikwak si, "Itura'ngu yawa sapitangku se gakkurug anna gakkurungnga a makwa." ⁶ E sinapi'na kappay si, "Nabalinin se ikkanakino mamalin si ammin. Ikkanakino gafuna ammin anna ambu'na ammin, se ikkanak kappayino nangwa si ammin anna mamalin si ammin. Nu inyeno mauwawa tolay, painumangku sino danuma maggabwat sino bitufuta manga'da si biyaya manayun, a awana pagana. ⁷ Ino tolayira a ammera maaffut si narakkat, ibilanguwera si abbingku e ikkanakino Diosda. ⁸ Udde kattalataloneno makwa sino tolayira a amme mattalaginara mangurug sikwak gafu sino talora si dyat, ino mattalekkud sino angngurudda, ino mangwa si ka'atal, ino mamapatay, ino makidurug si bakkanna atawara, ino makkammang anna mattanna, ino maddayaw si sinan dios, annino

* **21:3** 21:3 Itannu kappay sino 2 Cor. 6:16.

ammina massisiri. Metakkufira ammin sino kunnangke bebaya gumigillayafa asufre a antuweno ngananda si pidwana katayan.”

Ino Bawuwa Jerusalem A Naggawat Sey Langit

⁹ Waso kunnenoy, inang sikwakino tata sino pituwera a anghela niggam sino pituwa malukunga napannu sino mauddiya dyat, e sinapi'na si, “Umangka taw ta ipaitak sikwamino atawanino Karnero a amparyino kesapatanino tolenera sikwana.”

¹⁰ Wasinoy, gafu sino Espirituwi Dios, neiyangngakino anghel sino munsu'ngeno asodda kulud, e nepaitana sikwakino Jerusalem a lubbuni Dios a maddassa naggawat ki Dios sey langit. ¹¹ E mangngilikilitino lubbun gafu sino kinalawari Dios. Ino baggona, kunnangke ino kabaggona sarming, onnu kunnangke ino nangina a batuwa mingngan si haspe. ¹² E nalsanganino lubbun si ata'nanga tupinga karadweno lamwanganna. Kadda tata a lamwangan, aneno mindagga anghel. E naturakkanino kadda lamwangan si anganino karadwera a abbingi Israel a gagginafuweno Judyuwera. ¹³ Ino lamwanganira, tallu sino dilod, tallu sino diraya, e aggalluweno nannumanga abbag. ¹⁴ E ino tupinga alasangnga, aneno karadwa a batuwa patta'dagganna. E ino karadwa a batu, naturakkanira sino anganino karadwera a apostolino Karnero.

¹⁵ Ino anghela nakitatabbag sikwak, nakaiggam si kakamanga bulawan takesi kamanganna inaya lubbun annino alasangnga andino lamwangannera. ¹⁶ Nakkakarunneno kasoddangngenaya lubbun, ino abbangnga annino unnu'na. Se kinamangino anghel, e adwarifu e appatatuta kilometroweno kasoddangngeno abbangnga annino unnu'na, a kunna kappayino kata'nangnga. ¹⁷ E kinamang kappayino anghelino alasangnga, e kapitufulu si annamma metroweno kata'nangnga. Ino nepakkamangino anghel, ino metroweno tolayira.

¹⁸ Ino lubbun, passiyinke a bulawana mangngilikilita kunnangke kabaggona sarming. E ino alasangnga kappay, passiyinke a nangina a batuwa mingngan si haspe. ¹⁹ E ino karadwa batuwa patta'dagganneno alasang, naartiyanira si nanganganana nangina a batuwa mangngilikilit. Ino palunguwa batu, naartiyan si batuwa haspe. Ino mekadwa, naartiyan si safiro. Ino mekatallu, naartiyan si kalsedonia. Ino mekappat, naartiyan si esmeralda. ²⁰ Ino mekalima, naartiyan si sardonika, e ino mekannam, naartiyan si karnelia. Ino mekapitu, naartiyan si krisolito, e ino mekawalu, naartiyan si berilo. Ino mekasam, naartiyan si topasio. Ino mekatafulu, naartiyan si krisoprasio. Ino mekadwafulu si tata, naartiyan si hasinto, e ino mekadwafulu si adwa, naartiyan si amatista. ²¹ Perlasino kadda tata sino karadwa a lamwangan. E ino kalasada sinaya lubbun, passiya bulawana mangngilikilita kunnangke sarming.

²² Awana initaka templo sinaya lubbun se i Afu Dios a mannakadama si ammin annino Karnero, ireno kunnangke templo sinay se madandayawira. ²³ Awana awannenaya lubbun si baggona sinag anna dakkag, se nawaldan sino kinalawari Dios annino Karnero. ²⁴ Ammina tolay sito lubag, mawaldanira sino kinabaggonenaya lubbun. E ammina tatturayira, iyandeno kinaba'nanda sinaya lubbun. ²⁵ Ino lamwangan sinay, aggabukkatira pelanga ammera magakutan si makkikiyad, se awana gafi sinay. ²⁶ Amminino kinaba'nang anna dayawino tolayira si palulubbun, iyanda ammin sinaya lubbun. ²⁷ Udde awaningke makatallung sino ibilangi Dios si narakkatta kunnangke ino massisiriya andino mangwa si ka'atal. Se ino pelang makatallung sinay, ira a neturakkino anganda sino leburuweno Karnero a antuweno nelistanino amminira a mabiyag si makkikiyad.

22

¹ Wasinoy, nepaita kappayino anghel sikwakino wawwanga manga'da si biyag. Namamannangingke ino danumma, e naggabwat sino tronowi Dios annino Karnero. ² E nayit sino tangngana kalasada sinaya lubbun. Sino dapadappi'na wawwang, aneno kayuwera a manga'da si biyag. E mammungera si karadwa si tata a run, e mappabawuwera si bunga kadda dakkag. E ino adondera, pagasino tolayira si palulubbun takesi awana matakit. ³ E awana masumpalan sinaya lubbun si massiki sanna a ibilangi Dios si narakkat.

Antuwenayino lubbuna agyanani Dios annino Karnero a matturay, e amminino masserbiyera ki Dios, maddayawira sikwana. ⁴ Aggitandaneno mutungi Dios, e metura'ngeno anganna sino kirerera. ⁵ Awana gafi sinay e awana mawag si sirwat onnu sinag se i Afu Diosino mawwaldag sikwara. E makiturayira sikwana si makkikiyad.

⁶ Waso kunnenoy, sinapitino anghel sikwak si, "Gakkurug amminino netuldu sikwam anna gakkuruwingke a makwana. Se i Afu Dios a manga'da sino Espirituna a mifuyut sino gumalabbunera, antu kappayino nanundun sikwaka anghelna a mangipakaammu sikwayuwa masserbi sikwana sino maawa makwa, se ammena mabayag e makwen."

Ino Puliyan Jesus

⁷ Sinapiti Jesus si, "Dingngaggandonad, se ammena mabayag e gumamwangak. E maanggammino manguruwira sino neturak sito leburu."

⁸ Ikkanaki Juan a nangita anna naddingngag ammin sitaw. Wasin initak anna diningngaggu, namaliturak sino a'langino anghela mangipaita takesi dayawangku nad. ⁹ Udde sinapi'na sikwak si, "Ammem kunyan, se tatappaya masserbi ki Dios a kakunnayu andino bulundawira a gumalabbun andino amminira a mangurug sino neturak sito leburu. I Dios pelangino paddayawannu."

¹⁰ E sinapi'na kappay si, "Ammem iyimaddino netura'ngu sito leburu mapeafu sino makwana, se ammena mabayag e makwen. ¹¹ Nanu mada'ngenaya tiyempo, ira a mangwa si narakkat anna madakkut, aggeakakwandana kepayino narakkat se antuweno angganda. Udde ino tolayira i Dios a mangwa si nalawad, aggeakakwanda kepenaddino nalawad andino panggammani Dios."

¹² Sinapiti Jesus si, "Dingngaggandaw, se ammena mabayag e gumamwangak. Iyangkalingkuweno ilabukku sino amminira a tolaya meannung sino inangwara. ¹³ Ikkanakino gafuna ammin anna ambu'na ammin, se ikkanakino nangwa anna mamalin si ammin."

¹⁴ Maanggammeno tolayira a munab sino barawasira se ana kalintiyanda a sumallung sinaya lubbun ta mangnganira sino bungana kayuwa manga'da si biyag. ¹⁵ Udde ino mangwa si ka'atal, ino makkammang anna mattanna, ino makidurug si bakkanna atawara, ino gumapapatay, ino maddayaw si sinan dios, annino massisiri anna mamalabali, awaningke makatallung sikwara sinaya lubbun.

¹⁶ E sinapikkappayi Jesus a si, "Ikkanaki Jesus a nanundun sino anghelkuwa mituldu sikwayu sinay ta ipakaammuyu sino manguruwira a makkakarampat si palulubbun. Ikkanakino gakkuruwa gaka i Ari David, e ikkanakino abbasilelawa bitun."

¹⁷ "Gumamwangkan," kunnino Espirituwi Dios annino meamparig si atawanino Karnero.

"On, gumamwangkan," kunnaddino maddingngaggira sitaw.

Ammingkayuwa mauwaw, gumamwangkayu nad, nu anggandawa inumannino danuma awana pagana a manga'da si biyaya mannayun.

Ino Ambu'na Yawa Leburu

¹⁸ Ikkanaki Juan a massapit sikwayuwa maddingngag sito nepakaammuk sitawa leburu, mappalangkayu takesi ammeyu daggananino neturakkun, se nu wara managga sitaw, dagganani Diosino kastiguna sino ammina dyata neturakku sitawa leburu. ¹⁹ E nu wara kappay maranan sino neturak sitawa leburu, ariyani Diosino kalintiyanna a mangngan sino bungana kayuwa manga'da si biyag e ariyanna kappayino kalintiyanna a sumallung sino lubbuni Dios a nasapit sito leburu.

²⁰ I Jesus a nassapit si gakkurug ammin yaw, sinapi'na kappay si, "Gakkuruwa ammena mabayag e gumamwangak." E sinabbaggu si, "On, gumamwangka, Afu Jesus."

²¹ Allakandetammad ammini Afu Jesus. Amen.